PARENGĖ
ONA ALEKNAVIČIENĖ

JONO BRETKŪNO POSTILĖ

Tatai eſti Trumpas ir Praſtas Iſchguldimas Euangeliu /
ſakanuiu Baßniczoie Krikſchczioniſchkoie/
nůg Aduento ik Welikû. Per Jana Bretkuna Lietuwos
Plebona Karaliaucziuie Prusůſu.

Parengė

ONA ALEKNAVIČIENĖ

JONO BRETKŪNO

POSTILĖ

Studija ir faksimilė

FOTOGRAFAS
Edmundas Paukštė

DAILININKAS
Alfonsas Žvilius

MAKETUOTOJA
Audronė Stanislovaitienė

RECENZENTAI:
prof. habil. dr. Domas Kaunas

doc. dr. Sigitas Narbutas

RĖMĖJAI:
Lietuvos Respublikos kultūros ministerija

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija

Devenių kultūros fondas

Lietuvių liuteronų studentų fondas iš Miko Kūjaus fondo

Lietuvių evangelikų liuteronų „Tėviškės“ bažnyčia Čikagoje iš Suvio fondo

Mažosios Lietuvos fondas

ISBN 9955-704-03-9

TURINYS

SANTRUMPOS:

GStA PK	–	Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin (Prūsijos kultūros paveldo Slaptasis valstybinis archyvas Berlyne).
KTUB	–	Kauno technologijos universiteto biblioteka.
LLTIB	–	Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto biblioteka.
LLTIB R	–	Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos Rankraštynas.
LMA A	–	Lietuvos mokslų akademijos archyvas.
LMAB	–	Lietuvos mokslų akademijos biblioteka.
LNB	–	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka.
NČDM	–	Nacionalinis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus.
RKM	–	Rokiškio krašto muziejus.
RKM MA	–	Rokiškio krašto muziejaus Mokslinis archyvas.
RS	–	Rankraščių skyrius.
RSS	–	Retų spaudinių skyrius.
RKS	–	Retų knygų skyrius.
VDU	–	Vytauto Didžiojo universitetas.
VUB	–	Vilniaus universiteto biblioteka.
ŽDG	–	Mykolo Žilinsko dailės galerija.

PRATARMĖ

2002 metais minėjome Biblijos vertėjo Jono Bretkūno 400-ąsias mirties metines. Šiai progai buvo skirtas Lietuvos ir Vokietijos renginių ciklas „Lietuviškai Biblijai – 400 metų“. Jis prasidėjo 2001-aisiais Greifswalde, Ernsto Moritzo Arndto universiteto Baltistikos institute, kur vyko vasaros akademija *philologia baltica* ir konferencija, baigėsi 2002-ųjų lapkritį Vilniuje. Čia Taikomosios dailės muziejuje surengta tarptautinė knygų paroda, o Nacionaliniame dramos teatre – iškilmingas minėjimas. Lietuvos žmonėms buvo sudaryta unikali galimybė pamatyti pirmosios lietuviškos Biblijos rankraštį, saugomą Berlyne, Prūsijos kultūros paveldo Slaptajame valstybiniame archyve. Parodoje eksponuota ir Bretkūno *Postilė* (1591), jo versta Biblijos šeštoji knyga, išleista Jono Rėzos (*Psalteras Dovydo*, 1625), laiškai bei svarbiausi kūrybos tyrimai. Jubiliejinio ciklo rengėjai kėlė du tikslus: pagerbti Bretkūną kaip vieną įdomiausių XVI amžiaus asmenybių ir paspartinti jo raštų, ypač Biblijos ir *Postilės*, leidybą.

Nuo XIX iki XX amžiaus pabaigos mokslo reikalams buvo skelbiami tiktai Bretkūno kūrinių fragmentai. 1981 metais Münsterio universiteto Slavų ir baltų seminaro direktorius prof. dr. Friedrichas Scholzas ėmėsi iniciatyvos išleisti visą Bretkūno verstą Bibliją. Mokslinio leidimo projekte numatyta ją leisti trimis grupėmis: 1) faksimilės, 2) kritiniai leidimai, 3) komentarai. 1991-aisiais išėjo pirmieji du faksimilių tomai: Naujasis Testamentas ir Psalmynas, 1996 – Penkiaknygė, 2002 – Istorinės knygos. Įkandin Naujojo Testamento faksimilių 1992 metais pasirodė Jocheno D. Range's habilitacinis darbas *Kommentierte Edition des Bandes 7 der altlitauischen Bibelübersetzung (Evangelien und Apostelgeschichte) von Joh. Bretke, Labiau 1580* ir komentarų knyga *Bausteine zur Bretke-Forschung. Kommentarband zur Bretke-Edition (NT).* 2002-aisiais Scholzas išleido kritinį Psalmyno leidimą. Projektas sėkmingai tęsiamas toliau.

2001 ir 2005 metais Vilniuje perspausdintos Bretkūno *Giesmės Duchaunos*, *Kolektos* ir *Kancionalas* (1589): Parmos universiteto ordinarinis profesorius habil. dr. Guido Michelini parengė faksimilinį giesmių ir maldų leidimą *Giesmes Duchaunas ir kitos 1589 metų liturginės knygos* ir kritinį leidimą *1589 m. Giesmes Duchaunas: Lutherio Geistliche Lieder lietuvių kalba.* Giesmės ir maldos perspausdintos iš vienintelio šiuo metu žinomo egzemplioriaus, saugomo Švedijoje, Uppsalos universiteto bibliotekoje.

Mokslo reikalams dar nepublikuota *Postilė* ir kai kurie *Prūsų krašto kronikos* nuorašai. Lietuvių kalbos institute spartėjantis Bretkūno kūrybinio palikimo tyrimas ir senųjų raštų skaitmeninimo darbai sudarė palankias sąlygas imtis mokslinio *Postilės* leidimo. Jo raštams tirti pasitelkta elektroninė teksto analizė: *Postilė*, *Giesmės Duchaunos*, *Kancionalas* ir *Kolektos* surinktos kompiuteriu, parengtos elektroninės žodžių formų konkordancijos. Šie mokslo visuomenėje jau populiarūs elektroniniai produktai įtraukti į Senųjų raštų duomenų bazę, kuriamą Lietuvių kalbos institute pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 metų programą, remiamą Valstybinės lietuvių kalbos komisijos.

Atsižvelgiant į žinių visuomenės poreikius ir siekiant sudaryti sąlygas tolesniems tyrimams, numatytas toks

Postilės mokslinio leidimo projektas: 1) faksimilinis leidimas ir kompaktinė plokštelė su skaitmenine faksimile; 2) kritinis leidimas; 3) monografija.

Pirmiausia mokslo visuomenei teikiamas faksimilinis *Postilės* leidimas. Spaudai pasirinktas nedefektinis egzempliorius, saugomas Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje, Retų spaudinių skyriuje (sign.: LK–16/1). Iki Antrojo pasaulinio karo šis egzempliorius priklausė Prūsijos valstybiniam archyvui Karaliaučiuje (buv. sign.: № 262. 4°). Faksimilės pateikiamos natūralaus dydžio, knyga fotografuota skaitmeniniu fotoaparatu neišrišta. Biblijos eilutės numeruotos pagal ekumeninį Biblijos leidimą (^{2}2001). Prieš faksimiles publikuojama studija apie *Postilės* sklaidos istoriją ir Lietuvos bibliotekose bei muziejuose esančius egzempliorius.

Už sudarytas sąlygas tirti vieną svarbiausių XVI amžiaus lietuvių raštijos paminklų nuoširdžiai dėkoju Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Retų spaudinių skyriaus vedėjai dr. Daivai Narbutienei, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos vedėjai Rūtai Pleskačiauskienei, Rankraštyno vedėjai Daliai Stankevičienei, Vilniaus universiteto bibliotekos Retų spaudinių skyriaus vedėjai Virginijai Galvanauskaitei, Kauno technologijos universiteto bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėjai dr. Nijolei Lietuvninkaitei, Rokiškio krašto muziejaus direktorei Nijolei Šniokienei ir Istorijos skyriaus vedėjai Onai Mackevičienei.

Už moralinę ir materialinę paramą ačiū Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus mokslininkams ir vadovei doc. dr. Danguolei Mikulėnienei, visiems leidinio rėmėjams Lietuvoje ir užsienyje: Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijai, Devenių kultūros fondui (skyrusiam 4 000 $), Lietuvių liuteronų studentų fondui (iš Miko Kūjaus fondo – 2 500 $), Lietuvių evangelikų liuteronų „Tėviškės“ bažnyčiai Čikagoje (iš Suvio fondo – 2 000 $), Mažosios Lietuvos fondui (2 000 $) ir šio fondo vadovams: tarybos pirmininkui Viliui Trumpjonui ir vicepirmininkui prof. Jurgiui Anysui. Maloni pareiga padėkoti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai, 2003–2004 metais skyrusiai man valstybinę aukščiausio laipsnio mokslininko stipendiją.

Už vertingas pastabas dėkoju recenzentams prof. habil. dr. Domui Kaunui ir doc. dr. Sigitui Narbutui, knygos redaktorei Aldonai Kaluinienei. Už palaikomąjį žodį esu labai dėkinga prof. habil. dr. Vytautui Ambrazui, už mokslo informacijos teikimą – žurnalo *Archivum Lithuanicum* redaktorių kolegijos nariams: prof. habil. dr. Giedriui Subačiui, dr. Jolantai Gelumbeckaitei, dr. Christiane'i Schiller, habil. dr. Sauliui Ambrazui, Jurgitai Venckienei, kolegei Mildai Lučinskienei.

Išskirtinė padėka profesoriui Jochenui D. Range'i, padėjusiam tvirtus pamatus Bretkūno kūrybos filologiniams tyrimams, inicijavusiam ir organizavusiam tarptautinį lietuviškos Biblijos jubiliejinių renginių ciklą, sudariusiam sąlygas stažuoti Greifswaldo Ernsto Moritzo Arndto universiteto Baltistikos institute.

ONA ALEKNAVIČIENĖ

Ona Aleknavičienė

JONO BRETKŪNO POSTILĖ LIETUVOJE:

SKLAIDOS ISTORIJA

JONAS BRETKŪNAS: „PRIPAŽINAU, JOG ESU ĮPAREIGOTAS“

Jonas Bretkūnas – produktyviausias XVI amžiaus lietuvių raštijos kūrėjas. Beveik keturiasdešimt metų jis tarnavo kunigu Labguvos ir Karaliaučiaus evangelikų liuteronų bažnyčiose, buvo labai išsilavinęs, turėjo polinkį dirbti kuriamąjį ir tiriamąjį darbą.

Vertinant Bretkūno indėlį į lietuvių kultūrą, pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į jo kilmę. Tai nebe išeivis iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kaip ankstesnieji lietuviškų knygų rengėjai, o vietinis Prūsijos gyventojas. Gimęs, augęs ir dirbęs daugiatautėje ir daugiakultūrėje Prūsijos Kunigaikštystėje, mokėjęs keletą ten vartotų kalbų, Bretkūnas literatūrinei veiklai pasirinko lietuvių. Ja sukūrė daugiausia – dabar išlikę apie 5000 lietuviškai parašytų puslapių, tiek spausdintų, tiek rankraštinių.

Bretkūno kūrybinį palikimą sudaro keturios Karaliaučiuje išleistos lietuviškos knygos – *Giesmės Duchaunos*, *Kancionalas*, *Kolektos* (1589)

ir *Postilė* (1591), aštuonių tomų Biblijos rankraštis (1579–1590), vokiškai rašyta Prūsų krašto kronika *Chronicon des Landes Preußen* (1579–1580; išlikę tik nuorašų), lotyniški ir vokiški laiškai (1563–1602). Manoma, kad 1584 metais į lietuvių kalbą jis išvertė priesaikos teisme formulę[1].

Bretkūnas buvo parengęs ir daugiau veikalų, tačiau jie neišliko. Apie juos žinoma tiktai iš darbų sąrašo „Libellj á Johann Bretkio Borußo in Lithuanicam linguam translatj", pridėto prie valdžios tarėjų laiško, rašyto 1589 metų spalio 14 dieną Prūsijos kunigaikščiui Georgui Friedrichui. Jame nurodyta Antonijaus Corvino *Postilė* (*Postilla Coruinj in Euangelia Dominicalia*), Biblija (*Biblia veteris et nouj Testamentum*) ir keturi krikščionybės doktrinų rinkiniai: *Paruum Corpus doctrinae Christianae Mathiae Judicis*; *Corpusculum doctrinae Christianae Johannis Wigandij*; *Augustana Confeßio* ir *Schmalcaldiij Articulj*[2].

Apie Bretkūno kilmę, jaunystę, studijas, kunigavimą mus pasiekė nedaug žinių. Daugiausia archyvinės medžiagos rado ir 1941 metais paskelbė Viktoras Falkenhahnas (1903–1987) monografijoje *Der Übersetzer der litauischen Bibel Johannes Bretke und seine Helfer. Beiträge zur Kultur- und Kirchengeschichte Altpreußens*. Remdamasis laiškais ir dokumentais, tuo metu saugotais Prūsijos valstybiniame archyve Karaliaučiuje[3] ir Slaptajame valstybiniame archyve Berlyne, taip pat Adalberto Bezzenbergerio bei Jurgio Gerulio jau skelbtais istoriniais šaltiniais, jis stengėsi atkurti Bretkūno gyvenimą iki Karaliaučiaus universiteto, aprašyti studijas, darbą Labguvoje ir Karaliaučiuje, Biblijos vertimo bei koregavimo procesą. Falkenhahnas parodė ir tą aplinką, kurioje gyveno ir dirbo tiek Bretkūnas, tiek kiti pirmojo lietuvių raštijos periodo autoriai. Ketino parašyti ir knygą apie *Postilę*, bet šitas sumanymas liko neįgyvendintas.

Nuo Falkenhahno tyrimų praėjo daugiau kaip 60 metų. Filologinės analizės dėka – tekstologiškai ir lingvistiškai tiriant Bibliją, giesmynus bei *Postilę* – atskleista naujų Bretkūno asmenybės bruožų ir kūrybos aspektų. Viena kita detalė iškyla ir iš istorinių šaltinių. Daugiausia dėmesio šiuokart skiriama dviem veikalo istorijos aspektams: *Postilės* rengimo chronologijai ir sklaidos istorijai. Tai leidžia suvokti XVI amžiaus knygą ne kaip statišką rezultatą, bet kaip dinamišką procesą. *Postilė* – keletą amžių funkcionavęs ir tebefunkcionuojantis kultūros reiškinys.

Bet kokio literatūros kūrinio gyvybingumas priklauso nuo visuomenės poreikių. Jie būna nevienodi – nelygu epocha ir egzistencinė situacija. Praeities kūrinio gyvybė geriausiai užčiuopiama diachroniš-

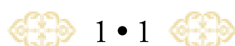
1 Georg Gerullis, „Zu Johannes Bretke", *Studi Baltici* 5, 1935–1936, 48–61.

2 Gerullis 1935–1936, 52; pakartotinai publikuota: Viktor Falkenhahn, *Der Übersetzer der litauischen Bibel Johannes Bretke und seine Helfer. Beiträge zur Kultur- und Kirchengeschichte Altpreußens*, Königsberg (Pr); Berlin: Ost-Europa-Verlag, 1941, 109–110.

3 Laiškai saugomi Berlyne, Prūsijos kultūros paveldo Slaptajame valstybiniame archyve (GStA PK); perrašai publikuoti: Falkenhahn 1941, 417–444; vertimas į lietuvių kalbą skelbtas: Jonas Bretkūnas, *Rinktiniai raštai*, parengė J[onas] Palionis, J[ulija] Žukauskaitė, Vilnius: Mokslas, 1983, 313–327; faksimilių pavyzdžių pateikta: *Lietuviškai Biblijai – 400 metų. Biblijos vertėjas Jonas Bretkūnas. Tarptautinės parodos katalogas*, sudarė Ona Aleknavičienė, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2002, 58, 61, 64, 71; *Kirche im Dorf. Ihre Bedeutung für die kulturelle Entwicklung der ländlichen Gesellschaft im »Preußenland«, 13.–18. Jahrhundert*, Konzeption Bernhart Jähnig, Berlin: Duncker & Humblot, 2002, 231.

kai tiriant sklaidą, vartotojų interesus, kintančią visuomenės reakciją ir recepcijos aplinkybes. Ne mažiau aktuali ir sinchroninė plotmė – šiandieniai egzemplioriai bibliotekose ir muziejuose, jų kilmė, būklė ir tyrimo perspektyvos. Šioje studijoje aprašomi Lietuvos bibliotekose ir muziejuose esantys egzemplioriai. Kitose Europos šalių bibliotekose saugomų egzempliorių proveniencija ir būklė dar tirtina *de visu* – tai tolesnės analizės objektas.

1 • 1

KILMĖ

Bretkūnas gimė 1536 metais. Jo gimtieji Bambliai (ar Bamboliai, vok. *Bammeln*) buvo dešiniajame Alnos krante, maždaug už 5 km į šiaurę nuo Frydlando (vok. *Friedland*, dab. *Pravdinsk*). Kaimas neišlikęs. Gerulio duomenimis, XVI amžiaus viduryje Bambliai buvo prūsiškas kaimas[4]. Manoma, kad Bretkūno motina Warnin kilusi iš laisvųjų prūsų, o tėvas Valten Bretke – iš vokiečių ar suvokietėjusių prūsų[5]. Tėvas turėjo alaus daryklą ir kailių dirbtuvę.

1.1.1.

Svarbiõs informacijos apie Bretkūno socialinę kilmę pateikia jo provaikaitis Matas Pretorijus (apie 1635–1707) istoriniame veikale *Deliciae Prussicae oder Preussische Schaubühne* (apie 1671–1703). Jį rašydamas, be kitų šaltinių, Pretorijus rėmėsi ir Bretkūno *Prūsų krašto kronika.* Pristatydamas ankstesnes kronikas ir jų autorius, Pretorijus mini ne tik Bretkūno rašytą Prūsijos istoriją, bet ir jo pamokslų knygą. Tiek vienoje, tiek kitoje esą užfiksuota nemažai retų istorinių faktų ir reiškinių, pastebėtų Labguvoje arba sužinotų bendraujant su Prūsijos žmonėmis. Anot Pretorijaus, daug kronikų bei užrašų Bretkūnas gavęs iš kilmingų savo giminaičių von Hohendorffų ir von Schliebenų:

> *Zu diesen kan gezogen werden die* Historia Rerum Prussicarum, *meines Elter- / Vaters Johann von Brettchen, der viel rare Dinge, zumahlen was die Antiquität {betrifft}*[6]*, hat so*

[4] Gerullis 1935–1936, 53–56, plg. Falkenhahn 1941, 153–155.

[5] Falkenhahn 1941, 154–156.

[6] Įrašyta kita ranka.

Frydlandas XVII amžiuje

CHRISTOPHOR HARTKNOCH, *ALT- UND NEUES PREUSSEN*, FRANCKFURT UND LEIPZIG: IN VERLEGUNG MARTIN HALLERVORDEN, 1684

woll / Predigten notiret, der hat viel, anfänglich zu / Labiau, wo selbst er viel Abgötterey gefunden, observiret, so hat er auch die Conversation vieler / vornehmen Herrn in Preussen gehabt, insonderheit der Herrn von Hohndorff[7] *und der Herrn von / Schlieben, die ihme ohndeß verwandt gewesen, von denen er viel geschriebene Chronicken und Notata / bekommen, auß welchen er viel eingefüget*[8].

Taigi Pretorijaus minimi Bretkūno giminaičiai buvo kilmingi[9], raštingi, domėjosi savo krašto istorija, patys rašė ar bent jau kaupė istorinę medžiagą ir leido ja naudotis kitiems. Panašiai vėliau darė ir Bretkūnas: nespausdintą *Prūsų krašto kroniką* 1588–1589 metais jis davė nusirašyti žinomam kartografui ir istorikui, Notangos Mühlhauseno kunigui Kasparui Hennenbergeriui (1529–1600).

Kalbant tiek apie socialinę, tiek nacionalinę kilmę, pridurtina, kad mokydamasis Karaliaučiaus universitete Bretkūnas negavo stipendijos, kurią 1546 metais buvo įsteigęs Prūsijos kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis (*Albrecht von Hohenzollern von Brandenburg-Ansbach* [1490–1568]) lietuvių, prūsų ir lenkų kilmės studentams, norintiems tapti evangelikų liuteronų kunigais. 1550 metais kunigaikštis išleido instrukciją, kurioje nurodyta, kad į laisvas alumnų vietas, skirtas lietuviams ir prūsams, negalima priimti vokiečių; nepanaudotas stipendijas reikią kaupti ateičiai, nes vėliau gali atsirasti lietuvių, prūsų ar sūduvių, norinčių studijuoti universitete[10]. Tokios nuostatos kunigaikštis laikėsi ir 1561-aisiais, tvirtindamas Karaliaučiaus universiteto alumnų taisykles[11]. Tad Bretkūnas universitete nelaikytas nei lietuviu, nei prūsu – jis turėjo būti priskirtas vokiečiams. Be to, vedė kilmingą vokietę von Werthern. Jos tėvas Christhophoras von Werthernas turėjo ūkį netoli Bamblių, Mažosios Angelavos (*Klein Engelau*) kaime[12].

1.1.2.

Diskusijų tebekelia gimtoji kalba. Manoma, kad tai galėjusi būti prūsų kalba arba jis buvęs dvikalbis – nuo vaikystės kalbėjęs prūsiškai ir vokiškai. Tačiau prūsiškai rašytų Bretkūno tekstų nežinoma. Kaip minėta, didžioji dauguma išlikusių raštų lietuviški, gerokai mažiau vokiškų (kronika, laiškai) ir lotyniškų (knygų pratarmės, laiškai). 1563 metų laiške jis rašė kunigaikščiui sutikęs dirbti Labguvoje, nes pusėtinai mokąs lietuvių ir prūsų kalbą: „Lituanicam [et]

[7] Nuoraše *Hohendorf*. Galbūt vienas iš jų – Michaelis Hogendorffas – parašė epitalamą Bretkūno dukrai Barborai vestuvių proga (žr. Henrikas Zabulis, „Epitalamos Jono Bretkūno dukrai Barborai", *Knygotyra* 36, 2000, 279–280, 286.

[8] Matas Pretorijus, *Prūsijos įdomybės, arba Prūsijos regykla* 1. *Prūsijos įdomybių santrauka. I knyga. Prūsijos onomasija*, parengė Ingė Lukšaitė, Vilija Gerulaitienė, Vilnius: Pradai, 1999, 472; rankraštis saugomas VUB RS Muziejaus fonde: MM 1365; nuorašo, esančio LMAB RS: f. 129, N 1338/1–2, variantai – išnašose.

[9] Plg. Falkenhahn 1941, 5–7.

[10] [Daniel Heinrich Arnoldt,] *D. Daniel Heinrich Arnoldts ausführliche und mit Urkunden verfehene Hiftorie der Königsbergifchen Univerfität.* Erfter Theil, Königsberg: Johann Heinrich Hartung, 1746, 288; plačiau žr. Ingė Lukšaitė, *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje. XVI a. trečias dešimtmetis–XVII a. pirmas dešimtmetis*, Vilnius: Baltos lankos, 1999, 214–216.

[11] Arnoldt 1746, 461–462; Lukšaitė 1999, 215–216.

[12] Falkenhahn 1941, 8, 59, 154.

Prutenicam linguam mediocriter teneam“[13]. Nei vienos iš šių kalbų jis neišskyrė, nepavadino gimtąja, abiejų mokėjimą apibūdino taip pat, kaip vidutinišką. Aišku viena: abi kalbas mokėjo nuo jaunystės.

Vėlesniuose laiškuose, rašytuose Labguvoje valdžios tarėjams (1568, 1569), Sembos vyskupui Joachimui Mörlinui (1570), kunigaikščiui Georgui Friedrichui (1580, 1584, 1587), Bretkūnas sako tarnaująs bažnyčiai dviem kalbomis: vokiečių ir lietuvių. Prūsų kalba neminima. Į prūsų ir dar kuršių kalbą dėmesį atkreipia tik Sembos konsistorija. 1587 metais Bretkūnas prašėsi paskiriamas į Pilupėnus (Įsruties apskritis)[14], bet konsistorija Prūsijos kunigaikščiui pareiškė, kad jis reikalingesnis Labguvoje, nes moka lietuvių, prūsų ir kuršių kalbas[15]. Labguvoje esą sukinėjasi daug atvykėlių, ypač vasarą, ir ne tik lietuvių, bet ir kuršių bei prūsų. Konsistorija pasiūlė kasmet primokėti jam po 20 markių. Taigi Bretkūnas vertintas dėl vietinių kalbų mokėjimo. Tačiau pagrindinės kalbos, kuriomis jis skelbė evangelikų liuteronų tikėjimą, tebuvo veikiausiai dvi – vokiečių ir lietuvių. Prūsai bei kuršiai aptarnauti, matyt, tik reikalui esant.

Pretorijus pateikia nemažai vietovardžių ir asmenvardžių, kuriuos Bretkūnas *Prūsų krašto kronikoje* kildinęs iš prūsiškų žodžių, pvz., Braunsbergo pavadinimą – iš žodžio *Prantu* (*Braunsberg* reiškiąs ‘protingųjų pilis’), Beislakeno pavadinimą (*Beyßlacken*) siejęs su prūsų rikio asmenvardžiu *Beysis*, o Knypavos (*Kneiphoff*) – su pravardiniu moters asmenvardžiu *Knubbabe* (ji esą dar vadinta ir *Knübab*, *Kniebaff*)[16] ir pan. Pasak Pretorijaus, Bretkūnas minėjęs prūsus *Geidusą*, *Pokarvinį*, *Budą* (šiam priklausiusi sritis vadinta *Budslaukas*), prūsų kunigaikštį *Musą* ar *Muską*, Sembos didiką *Kunowedį* (iš čia esą kilęs vietovės pavadinimas *Conowedit*)[17] ir kt. Pretorijaus rankraštis – antrinis šaltinis ir iš jo sunku spręsti, kiek Bretkūnas mokėjo prūsiškai, tačiau matyti, kad daug vietovardžių siejo su prūsų asmenvardžiais.

Vokiškus ir lotyniškus dokumentus Bretkūnas dažniausiai pasirašydavo *Johannes Bretke* arba *Bretkius* (rečiau *Bretchius*), o lietuviškus – *Janas Bretkunas*. Antraštiniame *Postilės* lape savo vardą ir pavardę jis įrašė lietuviškai: „per Iana Bretkuna Lietuwos
Plebona Karaliaucʒiuie
Pruſůſu“.

[13] Jonas Bretkūnas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, į jį atsakyta 1563 01 20; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 11, Bl. 1; Falkenhahn 1941, 417–419; Bretkūnas 1983, 313–314.

[14] Jonas Bretkūnas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, registruotas 1587 03 27; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 16, Bl. 9; Falkenhahn 1941, 428–429; Bretkūnas 1983, 320.

[15] Falkenhahn 1941, 430.

[16] Pretorijus 2004, 564–565; 558–559; 654–657.

[17] Pretorijus 2004, 346–347, 560–561, 640–641, 580–581.

1 • 2

STUDIJOS

Apie Bretkūno mokymąsi duomenų mažai. Nėra žinoma, kur ir kada jis baigė pradžios mokyklą. Spėjama, kad mokėsi Frydlande. Pirmasis dokumentas, kuriame minimas Jonas Bretkūnas, – Karaliaučiaus universiteto rektoriaus Simono Ticijaus 1555 metų birželio 14 dienos (vasaros semestro) įrašas universiteto matrikulose: „Johannes Bretke, Friedlandensis, natus in pago vicino Bamlen, pauper, pupillus 5 gr.“[18]. Šiame įraše Bretkūnas vadinamas vargšu ir našlaičiu. Mat tuo metu buvo mirusi jo motina. Rektorius atleido Bretkūną nuo pusės mokesčio.

Karaliaučiaus universitete Bretkūnas studijavo pusantrų metų. 1557-aisiais jis jau išvyko į Wittenbergą. Universiteto matrikulose Bretkūnas įrašytas 1557 metų sausio 16 dieną kaip „Johannes Brecke Fridlandensis“[19]. Šiame universitete kasmet įsiimatrikuliuodavo apie 600 studentų. Martinas Lutheris jau buvo miręs daugiau nei prieš dešimtmetį (1546), bet universitete tebedėstė Philippas Melanchthonas, Johannas Bugenhagenas, Georgas Majoras, Paulius Eberis ir kiti jo bendražygiai. Kiek laiko Bretkūnas studijavo Wittenberge, nežinoma. Iki 1562-ųjų pabaigos jis gyveno ir galbūt dar mokėsi kažkur Aukštutinėje Vokietijoje.

Jau minėta, kad kunigaikštis rėmė lietuvių ir prūsų kilmės studentus, norinčius tapti evangelikų liuteronų kunigais, tačiau Bretkūnas paramos negavo. Laiške, rašytame 1569 metais valdžios tarėjams, jis sako pinigų studijoms skolinęsis iš draugų:

> *Dėl tos žymios pinigų sumos, kurią daugiau*
> *kaip per 10 metų savo studijoms susiskolinau iš gerų draugų,*
> *vis esu skolininkas, ir kasdien man apie tai*
> *atkakliai primenama*[20].

Laikotarpis „daugiau kaip per 10 metų“ gana neapibrėžtas. Bretkūno universitetinės studijos galėjo trukti septynerius metus – nuo 1555 iki 1562-ųjų, tuo tarpu skolintasi daugiau kaip dešimt metų. Todėl manytina, kad pinigų mokslo reikalams, veikiausiai knygoms, jis skolinosi ir dirbdamas Labguvoje. Versdamas Naująjį Testamentą Bretkūnas rėmėsi įvairiomis Biblijos komentarų knygomis[21], taigi jų turėjo būti kažkur įsigijęs. Deja, apie jo biblioteką duomenų labai mažai. Vieną istorinį veikalą *Alter Kulm und Zusätze*, parengtą

18 Georg Erler, *Die Matrikel der Albertus-Universität zu Königsberg i. Pr.* 1. *Die Immatrikulationen von 1544–1656*, Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1910, 18.

19 Karl Eduard Förstemann, *Album Academiae Vitebergensis ab a. Ch. 1502 usque ad a. 1560*, Lipsiae [u.a.]: Tauchnitz [u.a.], 1841, 324; dėl pavardės žr. Vaclovas Biržiška, *Aleksandrynas. Senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos* 1. *XVI–XVII amžiai*, Čikaga: JAV LB kultūros fondas, 1960, 160.

20 Jonas Bretkūnas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, registruotas 1569 02 23; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 11, Bl. 2; Falkenhahn 1941, 420–421; Bretkūnas 1983, 315–316.

21 Jochen D. Range, *Bausteine zur Bretke-Forschung. Kommentarband zur Bretke-Edition (NT)*, Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh, 1992b, 122–129.

1531 metais Klaipėdoje Hildebranto Meyerio, Bretkūnas buvo gavęs dovanų iš Klaipėdos raštininko Danieliaus Broschwitzijaus. Tai 240 lapų rankraštis, rašytas vidurio vokiečių tarme, vėliau taisytas ir pildytas kelių asmenų; įrištas oda, dekoruota įspaudais. Viršutiniajame kietviršyje įspausta „CVLMISCH RECHT". Apie jo įsigijimo būdą liudijo nuosavybės įrašas; apatinėje paraštėje data patikslinta:

Hunc librum ego Johannes Bretkius
pastor Ecclesiae Labiensis possideo ex donatione Danielis
Broschwitzii scribae Mimelensis. Anno 1575.

Anno [15]75 den 22 Augusti [22].

Šis veikalas – kol kas vienintelė istorinių šaltinių paliudyta Bretkūno bibliotekos knyga. Iki Antrojo pasaulinio karo jis saugotas Karaliaučiuje, Valstybinėje ir universiteto bibliotekoje; dabar laikomas dingusiu. Minėtasis rankraštis užfiksuotas rankraščių apraše *Beschreibungen mittelalterlicher deutscher Handschriften und Fragmente der Staats- und Universitätsbibliothek Königsberg (Ms.)*, kurį Berlyne 1935–1940 metais rengė Prūsijos valstybinės bibliotekos Rankraščių skyriaus bibliotekininkas Ludwigas Denecke. Tikėtina, kad į šią biblioteką buvo patekę ir daugiau Bretkūno asmeninės bibliotekos knygų.

Baigdamas 1569 metų laišką, Bretkūnas prašo valdžios tarėjų atsižvelgti į „didelį neturtą, skolas ir sunkų šį metą" ir sumokėti jam šimtą guldenų (50 markių buvo sumokėta prieš metus). Čia pat pasakomas ir didžiausias noras: dirbti mokslinį darbą:

Be to, prašyčiau pasirūpinti, kad man vietoje keturių
parapijos ūbų būtų duodamas metinis davinys iš Labguvos
rūmų, kad galėčiau ramiau atsidėti savo studijoms ir tuo
naudingiau rūpintis savo parapijiečiais.

Panašūs prašymai bei motyvai dėstomi ir 1568-ųjų laiške valdžios tarėjams, ir vėlesniuose laiškuose, rašytuose Prūsijos kunigaikščiui Georgui Friedrichui. Taigi Bretkūno studijos nesibaigė užvėrus paskutinio universiteto duris. Moksliniai interesai jam tapo rimta paskata nuolat ieškoti sąlygų kūrybinei veiklai – tiek gyvenant provincijoje, tiek sostinėje.

[22] *Katalog der mittelalterlichen deutschsprachigen Handschriften der ehemaligen Staats- und Universitätsbibliothek Königsberg. Nebst Beschreibungen der mittelalterlichen deutschsprachigen Fragmente des ehemaligen Staatsarchivs Königsberg*, auf der Grundlage der Vorarbeiten Ludwig Deneckes erarb. von Ralf G. Päsler, hrsg. von Uwe Meves, München: R. Oldenbourg Verlag, 2000, 93–94.

1 • 3

VEIKLA LABGUVOJE IR KARALIAUČIUJE

1562 metais Prūsijos kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis Bretkūnui patikėjo Labguvos evangelikų liuteronų parapiją ir, tėvų pakviestas, jis grįžo į Prūsiją. Labguva (vok. *Labiau*, dab. *Polessk*) XVI amžiuje buvo prekybinis miestelis Deimenos žemupyje, maždaug už 4 km nuo Kuršių marių. Čia jau nuo XIII amžiaus stovėjo akmeninė Vokiečių ordino pilis. Prie pilies XIV amžiaus pabaigoje pastatyta akmeninė bažnyčia (žr. 2 pav.), tačiau miesto teises Labguva gavo tik 1642-aisiais. Bretkūno laikais ji buvo liškė (vok. *die Lischke*, pr. *liscis* 'guolis, gulykla; stovykla'[23]). Taip Prūsijoje vadintos kryžiuočių postovio vietos prie Ordino pilių, vėliau – gyvenvietės su turgaus aikšte. Lotyniškame 1563 metų laiške Bretkūnas ją vadina *oppidulum* ('miestelis'), o 1579-aisiais Santarvės formulę pasirašo kaip „Johannes Bretkius paſtor in oppido Labiau“[24]. Per Labguvą ėjo prekybinis vandens kelias iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, miestelyje apsistodavo žmonių tiek iš Didžiosios, tiek iš Mažosios Lietuvos.

1.3.1.

Apie grįžimą iš Aukštutinės Vokietijos ir paskyrimą kunigu informuoja jau minėtas Bretkūno laiškas Prūsijos kunigaikščiui, rašytas 1563-iųjų pradžioje[25]. Šiame laiške Bretkūnas praneša jam ir apie sužieduotuves su panele von Werthern iš Bamblių. Jis prašo paramos vestuvėms, nes pats negalįs jų „įprastu garbingu būdu“ iškelti. Bretkūnas pabrėžia, jog jam būtina susitvarkyti buitį, kad galėtų atsidėti mokslo darbams. Į prašymą atsižvelgta: kitoje laiško pusėje yra nurodymas skirti jam 3 šėfelius kviečių, 6 šėfelius rugių, statinę alaus ir pusę jaučio.

Iš vėlesnių laiškų matyti, kad Labguvoje Bretkūno materialinė padėtis buvo sunki. Didžiumą pajamų jis turėjo gauti iš ūkio. Nors parapinės žemės buvo nemažai – 4 ūbai (apie 63,7 ha)[26], bet ūkininkauti nesisekė. Bretkūnas skundėsi, kad žemė klonyje, nederlinga, toli nuo bažnyčios, dalį jos užlieja marių vanduo, jei kas užauga, tai nugano arba išvagia Reikininkų kaimo valstiečiai. Jis atkakliai atsisakinėjo žemės ir mėgino gauti valstybės išlaikymą. 1587 metais Bretkūnas prašė kunigaikščio, kad paskirtų jį į Pilupėnus. Jis primi-

[23] Vytautas Mažiulis, *Prūsų etimologijos žodynas* 3. *L–P*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 73–75; M[ax] Töppen, „Über preussische Lischken, Flecken u. Städte“, *Altpreussische Monatsschrift* 4, 1867, 515–527.

[24] *Subscriptio Formulae Concordiae Theologorum Regiomonti conuocatorum*, 1579; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1579–1581 (K. 1011), Bl. 15v; Falkenhahn 1941, Tafel IV, Abb. 5.

[25] Falkenhahn 1941, 417–419; Bretkūnas 1983, 313–314.

[26] Falkenhahn 1941, 58–59.

Labguva XVII amžiuje

CHRISTOPHOR HARTKNOCH, *ALT- UND NEUES PREUSSEN*, FRANCKFURT UND LEIPZIG: IN VERLEGUNG MARTIN HALLERVORDEN, 1684

VUB RSS: L_R 1613

nė, kad jau 25 metus kunigauja Labguvoje, tarnauja abiem – vokiečių ir lietuvių – bažnyčioms, bet didžiulis skurdas verčia ieškotis, kaip pagerinti savo būklę[27]. Tačiau, kaip minėta, Sembos konsistorija pareiškė, kad Bretkūnas reikalingas Labguvoje, nes moka vietines kalbas[28]. Bretkūnas buvo pirmasis kunigas, Labguvoje sakęs pamokslus lietuviškai be vertėjo, vadinamojo „tulko“. Tokią tų laikų praktiką jis aprašo ir *Postilėje*:

wis ka ikſcholei primokiti eſte / tatai wis ‖ iumus radoſi iſch Latiniſchko / lenkiſchko alba wokiſch= ‖ ko ließuwio / per tulkus. BP II 76,21–23

1567 metais Bretkūnas dalyvavo generaliniame sinode Karaliaučiuje ir kartu su kitais Prūsijos kunigais pasirašė dokumentą *Corpus Doctrinae*, kuriuo pasmerktas osiandrizmas. 1579-aisiais Karaliaučiaus sinode jis pasirašė ir Santarvės formulę *Formula Concordiae*[29].

Labguvoje Bretkūnas pradėjo versti Bibliją: 1579–1580 metais išvertė visą Naująjį Testamentą bei Psalmyną. Čia 1578–1579 metais rašė ir Prūsų krašto kroniką *Chronicon des Landes Preussen*. Jos nuorašų dabar yra Lenkijos mokslų akademijos Gdansko bibliotekoje, Erfurto universiteto Gothos mokslinėje bibliotekoje ir Uppsalos universiteto bibliotekoje[30].

Labguvoje Bretkūnas praleido 25-erius metus: atvyko 26-erių ar 27-erių, išvyko 51-erių.

1.3.2.

1587 metais Karaliaučiuje mirė lietuvių kunigas Baltramiejus Vilentas (apie 1520–1587) ir Šteindamo (*Steindamm*) Šv. Mikalojaus bažnyčioje (žr. 3 pav.) liko laisva vieta[31]. Kunigaikštis Georgas Friedrichas Vilento įpėdiniu paskyrė Bretkūną. Karaliaučiuje jis galėjo daugiau laiko skirti literatūriniam darbui, Georgo Osterbergerio spaustuvėje pradėjo eiti jo darbai. 1589-aisiais, remdamasis savo pirmtakų kūrybiniu palikimu, Bretkūnas parengė ir Prūsijos Kunigaikštystės iždo lėšomis išleido du giesmynus – *Giesmes Duchaunas* kartu su Mažvydo *Parafraziu* ir *Kancionalą* – bei *Kolektas*. Šių knygų išlikę tik po vieną egzempliorių. Jie dabar saugomi Švedijoje, Uppsalos universiteto bibliotekoje (sign.: UUB: 123:322). Karaliaučiuje 1591 metais Bretkūnui pavyko išleisti ir pamokslų rinkinį *Postilę*.

1590 metų lapkritį Bretkūnas baigė versti Bibliją. Netrukus prasidėjo susirašinėjimas su kunigaikščiu ir valdžios tarėjais dėl rankraščio

[27] Falkenhahn 1941, 428–429; Bretkūnas 1983, 320.

[28] Falkenhahn 1941, 430.

[29] Falkenhahn 1941, Tafel III–IV, Abb. 4–5.

[30] Ingė Lukšaitė, „Jonas Bretkūnas ir baltų kultūra“, *Lietuviškai Biblijai – 400 metų*, 2002a, 28–29; Ingė Lukšaitė, „Jonas Bretkūnas – istorikas“, *Lietuviškai Biblijai – 400 metų*, 2002b, 87–94.

[31] Kartais klaidingai nurodoma, kad Bretkūnas kunigavo Šv. Elžbietos bažnyčioje (plg. Friedwald Moeller, *Altpreußisches evangelisches Pfarrerbuch von der Reformation bis zur Vertreibung im Jahre 1945* 1. *Die Kirchspiele und ihre Stellenbesetzungen*, Hamburg: Selbstverlag des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreußen e. V., 1968, 75). Šv. Elžbietos bažnyčia stovėjo Zakheime (Sackheim) ir lietuvių parapijai paskirta tik 1603-iaisiais. Pirmasis čia dirbti pradėjęs (1604) lietuvių kunigas – Lozorius Zengštokas (1562–1621) (Falkenhahn 1941, 137–138, 445–448).

Karaliaučius XVII amžiuje

Raide *L* pažymėta Šv. Mikalojaus bažnyčia.
Joje dirbo Baltramiejus Vilentas ir Jonas Bretkūnas.
1603 metais lietuvių parapijai paskirta Šv. Elžbietos bažnyčia,
ji pažymėta raide *P*.

CHRISTOPHOR HARTKNOCH, *ALT- UND NEUES PREUSSEN*, FRANCKFURT UND LEIPZIG: IN VERLEGUNG MARTIN HALLERVORDEN, 1684

VUB RSS: L_R 1613

tikrinimo ir rengimo spaudai. Tačiau Biblija liko nespausdinta, rankraštis atiduotas į Pilies biblioteką. 1600 metų bibliotekos sąskaitų knygoje įrašyta, kad biblioteka, norėdama pagerbti už darbą ir stropumą verčiant Bibliją į lietuvių kalbą, skyrė jam 400 markių. Bretkūnas tik dar turėsiąs vertimą peržiūrėti, pataisyti ir galutinai užbaigti:

400 Mk Johannes Bretkius littauischem Pfarrherrn vfm Steintham, zur Verehrung, weil er bei Transferirung der Bibel in Littauische Sprache viel Mühe und Fleiß angewendet und ganz verfertiget, und weil vff die Biblioteca jerlichen 200 Fl verordnet, so soll damit hinfüro eingehalten werden, indessen aber soll Bretkiuß schuldig sein, solch Werk zu revidiren, corrigiren und do ein Mangel darin befunden, vollends zu verfertigen[32].

Dabar aštuonių tomų Biblijos rankraštis saugomas Berlyne, Prūsijos kultūros paveldo Slaptajame valstybiniame archyve (sign.: GStA PK: XX HA, StUB Kgbg. 44–51).

1602-ųjų spalio pabaigoje ar lapkričio pradžioje Bretkūnas mirė maru. Lapkričio 13 dieną Karaliaučiaus Senamiesčio ir Knypavos burmistrai bei tarėjai pranešė krašto valdovui, kad lietuvių parapijos kunigas mirė ir bažnyčiai reikia naujo[33].

1.3.3.

Išlikę ir iš istorinių šaltinių žinomi darbai liudija Bretkūną buvus plataus akiračio. Jo dėmesį traukė teologija, filologija, istorija. Ypatingus filologinius polinkius labiausiai rodo Biblijos vertimas ir *Postilė*.

Versdamas evangelikų liuteronų liturginei praktikai itin svarbų Naująjį Testamentą, Bretkūnas rėmėsi ne vienu šaltiniu: greta pagrindinio šaltinio – Lutherio Biblijos (1546, remtasi ir ankstesniais) dar ir lotyniškąja Vulgata, graikišku Naujuoju Testamentu[34], Vilento *Evangelijomis bei Epistolomis* (1579)[35], keletu Biblijos komentarų knygų: Augustino Marlorato, Nikolajaus von Lyros, Erazmo Roterdamiečio, François Vatablo ir kt.[36] Jis visų pirma stengėsi tiksliai perteikti Biblijos teksto prasmę. Antras vertimo strategijos bruožas – pateikti kuo daugiau lietuviškų variantų vienam originalo žodžiui ar konstrukcijai. Daugybė variantų fiksuota jau pačiame tekste (paprastai skliaustuose), o taisant – dar ir paraštėse arba tarp eilučių. Kalbos ir stiliaus požiūriu identiški vertimo vienetai į lietuvių kalbą versti skirtingai. Tai rodo dėmesingumą lietuvių kalbai. Kita vertus, noras pateikti vi-

32 Ernst Kuhnert, *Geschichte der Staats- und Universitäts-bibliothek zu Königsberg. Von ihrer Begründung bis zum Jahre 1810*, Leipzig: Karl W. Hiersemann, 1926, 88; remtasi Prūsijos valstybiniame archyve Karaliaučiuje saugotu dokumentu: Fol. 13511, 209; plg. Falkenhahn 1941, 127.

33 Falkenhahn 1941, 135.

34 Range 1992b, 79–115; iš Vulgatos Bretkūnas vertė Evangeliją pagal Luką, ja rėmėsi versdamas ir kitas NT knygas (Range 1992b, 98–112).

35 Range 1992b, 115–122, 129–132.

36 Range 1992b, 122–129.

sus žinomus lietuviškus variantus lėmė didelį vertimo nestabilumą[37]. Dėl variantų gausos vėliau pasidarė sunku sutvarkyti tekstą taip, kad būtų galima atiduoti spaudai.

Rengdamas *Postilę*, didžiąją daugumą Naujojo Testamento ištraukų (perikopių) – 67 iš 69 – Bretkūnas ėmė ne iš savo paties versto Naujojo Testamento, bet iš Vilento *Evangelijų bei Epistolų*[38]. Išimtys tik dvi: Eucharistijos tekstas nurašytas iš Vilento *Enchiridiono* (1579), perikopė iš Evangelijos pagal Matą (Mt 3,13–17) versta iš naujo[39]. Nors Vilento perikopės buvo spausdinti liturginiai tekstai ir daugiau nei dešimtmetį Prūsijos Kunigaikštystėje funkcionavo kaip oficialieji, tačiau Bretkūnas į juos žiūrėjo teksto kritiko akimis. Savo pirmtako vertimą jis lygino pirmiausia su Lutherio Biblija – 1546-ųjų metų leidimu ar juo sekusiais vėlesniaisiais. Bretkūnas taisė daugiausia tas vietas, kurias Vilentas buvo išvertęs iš Vulgatos ar graikiško Naujojo Testamento[40]. Papildomai įdėtąją Mt 3,13–17 ir Vilento praleistas eilutes taip pat vertė iš Lutherio Biblijos[41]. Bretkūnas akivaizdžiai tolo nuo Vulgatos, Tridento susirinkime (1545–1563) katalikų pripažintos vienintele oficialia Biblijos versija, ir stengėsi įtvirtinti Lutherio versiją. Su graikiškuoju NT lyginta tik retkarčiais. Įtikinamų argumentų, kad būtų remtasi paties verstu Naujuoju Testamentu, nerasta[42].

Bretkūnas atliko filologinę Vilento vertimo analizę. *Postilės* perikopės laikytinos nauja Vilento tekstų redakcija ir traktuotinos kaip dviejų autorių kūrybinio darbo rezultatas: Vilento kaip vertėjo ir Bretkūno kaip vertimo redaktoriaus. Jos atspindi dviejų žmonių mentalitetą, egzegezės žinias, sugebėjimą perduoti informaciją kalbos priemonėmis, pragmatinę kompetenciją. Nors liturginėje praktikoje labai svarbu turėti stabilų Biblijos tekstą, tačiau *Postilė* pateikė dar vieną bažnyčiose skaitomų perikopių variantą.

Tiriant *Postilės* kalbą, svarbus ir kitas aspektas – Bretkūnas ir Vilentas kilę iš skirtingo lietuvių kalbos tarmių ploto: Vilentas iš pažemaičio vakarų aukštaičių (nuo Jurbarko–Ariogalos–Tytuvėnų), o Bretkūnas – iš Prūsijos Kunigaikštystės vakarų aukštaičių pietinių šnektų ploto[43]. Vilentas apie keturiasdešimt metų dirbo lietuvių parapijos kunigu pačiame Prūsijos centre, Karaliaučiuje (apie 1550–1587), Bretkūnas daugiau nei 25 metus (1562–1587) gyveno Labguvoje, šiaurinės šnektų grupės plote, o nuo 1587-ųjų iki mirties – Karaliaučiuje.

[37] Range 1992b, 182–240, 255–265.

[38] Apie *Postilės*, *Evangelijų bei Epistolų* ir *Enchiridiono* tekstų santykį plačiau žr. Ona Aleknavičienė, *Jono Bretkūno Postilės perikopių šaltiniai*, daktaro disertacija, Vilnius, 1999a, 89–91; LLTIB: 414930.

[39] Aleknavičienė 1999a, 59–87, 29–58.

[40] Plg. Aleknavičienė 1999a, 126–128, 144–148.

[41] Ona Aleknavičienė, „Pridėtos ir praleistos Biblijos eilutės Jono Bretkūno *Postilės* perikopėse“, *Archivum Lithuanicum* 1, 1999b, 67–84.

[42] Ona Aleknavičienė, „Ar Jono Bretkūno Biblija buvo jo *Postilės* redagavimo šaltinis?“, *Archivum Lithuanicum* 2, 2000, 14–45.

[43] Zigmas Zinkevičius, *Lietuvių kalbos istorija* 3. *Senųjų raštų kalba*, Vilnius: Mokslas, 1988, 58–76.

1.3.4.

Bretkūnas buvo poliglotas, bet savo talentą skyrė lietuvių bažnyčiai ir kultūrai. Čia reikia pridurti, kad nei Biblija, nei *Postilė* nebuvo Prūsijos valdžios užsakyti darbai. Tai veikiau buvo moralinis įsipareigojimas skleisti evangelikų liuteronų tikėjimą tarp lietuvių ir dėti pagrindus kultūros pažangai. 1599 metais jis rašė kunigaikščiui:

Maloningasis Kunigaikšti ir Valdove,
kadangi Dievas nori, kad kiekvienas žmogus pagal savo luomą ir pašaukimą užsidėtų naštą, kurią jis patikėjo jam ir kurią jis privalo panaudoti jo garbei ir artimo patarnavimui, tai ir aš pripažinau, jog esu įpareigotas, kiek man įmanoma, vykdyti šią Dievo valią. Kadangi jo visagalybė mane pašaukė savo žodžio tarnu ir šiose pareigose išlaikė jau 38 metus, tai ir aš tos talento naštos, kurią jis man iš savo malonės suteikė, nenorėjau užkasti, o tik užsidėti ant pečių. Atsižvelgdamas į tai, kad lietuvių bažnyčia, ypač šioje Prūsų Kunigaikštystėje, iki šiol neturėjo Biblijos bei Šventojo Rašto savo kalba, ėmiausi ją versti į lietuvių kalbą iš garsingo pono Liuterio vokiško vertimo ir su Dievo pagalba užbaigiau[44].

Tiek Biblija, tiek *Postilė* rengta Reformacijos įsitvirtinimo Prūsijos Kunigaikštystėje laikotarpiu. Bretkūno pamokslai atitiko pagrindines evangelikų liuteronų religines nuostatas, iš kurių svarbiausia – *sola fide*, t. y. žmogų išteisinti gali tik tikėjimas, palaikomas Evangelijų, arba Dievo žodžio. Reformacijos idėjos plačiajai visuomenei skleistos daugiausia iš sakyklų. XVI–XVII amžiuje Prūsijoje skaityti mokėjo tiktai apie 5% gyventojų, kiek daugiau Karaliaučiuje, mažiau kaimuose ir miesteliuose[45]. Žodinė komunikacija lėmė, kad pamokslai šalia Eucharistijos tapo labai svarbia evangelikų liuteronų mišių dalimi. Jie formavo krikščioniškojo gyvenimo sampratą. Pamokslų uždavinys – Biblijos aiškinimas ir skatinimas gyventi krikščioniškai (*doctrina et exhortatio*)[46], plg. fragmentą iš *Postilės* pamokslo:

Kada Diewo ßodis ira ſkaitams alba ſakams ‖ buk pas Altora / buk ant koſalnicʒios / tadda pareitiſi ‖ mumus wiſſiemus / pilnai klauſiti / mokintiſſi ſchirdi= ‖ na deti ir atminti. Nereik taw iſch Baßnicʒos iſcheiti / ‖ net ben kiekunta primokuſiam iſch Schwento raſchto / ‖ iei ne daug ben maß / Iei ne gali wiſſa koſani atminti ‖ alba atſekti / alba wiſſu poteru wienu kartu primokti / ‖ tadda rupinkes idant wienok ben maß alba kiekunta ‖ primokens pareitumbei namie / netupek Baßnicʒoie ‖ ant Sůlo kaip Sʒanſis koke ant liſda / net atwiromis ‖ auſimis klauſik / ir mokſlinga alba miſlinga ſchirdʒe ‖ prijmk

[44] Bretkūnas 1983, 325; Falkenhahn 1941, 441.

[45] Esther-Beate Körber, „Öffentlichkeit im Herzogtum Preußen im 16. und frühen 17. Jahrhundert“, *Kulturgeschichte Ostpreußens in der Frühen Neuzeit*, hrsg. von Klaus Garber, Manfred Komorowski, Axel E. Walter, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2001, 233; plg. Herbert Walz, *Deutsche Literatur der Reformationszeit*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1988, 4.

[46] Ulrich Nembach, *Predigt des Evangeliums. Luther als Prediger, Pädagoge und Rhetor*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1972, 25–39.

pamokſla Diewo brangaus ßodzio / Neſa iſch ‖ wieno ßodzio Schwento paßinſtams ira Diewas / ‖ iſch wieno Diewo ßodzio galim gauti Wiera ing ‖ Diewa / iſch wieno tiktai Szodzio Diewo gal ßmo= ‖ gus ßiñoti kaip gerai giwenti / ir iſchganitu buti.
BP II 357,19–358,8

Nors *Postilė* skirta kunigams, tačiau pamokslų turinys rodo, kad jų adresatas (klausytojas) dar nėra tikras krikščionis. Tai turėjo įtakos ir pamokslų struktūrai, ir minčių dėstymo būdui, ir raiškos priemonėms. *Postilės* pamokslai komponuoti daugiausia klausimų ir atsakymų forma, ypač tinkama esminiams dalykams aktualinti ir įteigti. Pamokslų struktūra logiška: pirmiausia apibrėžiama pagrindinė perikopės tema, ji suskirstoma dalimis ir dėstoma papunkčiui („Ant pirmo“, „Ant antro“ ir pan.). Pamokslai baigiami temos apibendrinimu ir raginimu pažinti Šventąjį Raštą, nes „mes wakarikſchczeis eſme / nieko neßi= ‖ nodami“ BP I 170,14–15.

Bretkūno veikalai stiprino lietuvių kalbos pozicijas viešajame gyvenime, turtino rašomąją kalbą, rodė puikų religinių tekstų vertimo pavyzdį. Nuolat ieškant optimalių priemonių originalo turiniui išreikšti, stengiantis įtaigiai kreiptis į klausytoją, turtėjo leksika, įvairėjo gramatika ir sintaksė. Leksikos požiūriu daug turtingesnė Biblija, tačiau kalbos ir kultūros raidai ji neturėjo tokios įtakos kaip *Postilė*. Biblija liko nespausdinta, todėl nepaplito visuomenėje keliais šimtais ar tūkstančiais egzempliorių. Nors vertimas nebuvo užmirštas, tačiau pavyko išleisti tik šeštąją knygą: 1625-aisiais išėjo Jono Rėzos pagal Lutherio Bibliją suredaguotas, Prūsijos vakarų aukštaičių tarme perrašytas *Psalteras Dovydo*. Rėza buvo nusirašęs ir Naująjį Testamentą[47], bet spaudai parengti nespėjo – 1629 metais mirė maru.

[47] *RECESSVS GENERALIS Der Kirchen Viſitation Inſterburgiſchen und anderer Littawiſchen Embter im Hertzogthumb Preuſſen*. Gedruckt zu Kőnigsberg bey Lorentz Segebaden Erben. Anno 1639, Dij[r] (toliau – *Recessus generalis*); fragmentų į lietuvių kalbą išversta ir paskelbta: *Lietuvių literatūros istoriografijos chrestomatija (iki 1940 m.)*, parengė Leonas Gineitis, Vilnius: Vaga, 1988, 14–16 (toliau – LLICh); *Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis XIII–XVII a. Istorijos šaltinių antologija*, sudarė Kazys Grigas, Vincas Kryževičius, Ingė Lukšaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994, 194–203.

Jono Bretkūno Postilė

LMAB RSS: LK–16/1

POSTILĖS RENGIMO CHRONOLOGIJA

Bretkūno *Postilė* – pirmasis spausdintas lietuviškų pamokslų rinkinys, skirtas lietuviškose parapijose dirbantiems evangelikų liuteronų kunigams. Daugiau negu prieš porą dešimtmečių Prūsijoje nežinomas autorius ar autoriai buvo parengę vadinamąją *Wolfenbüttelio postilę*, bet ji tuomet liko nespausdinta[48].

Bretkūno *Postilė* – dviejų tomų, beveik tūkstančio puslapių knyga, išleista Jurgio Osterbergerio spaustuvėje (žr. 4 pav.). Ją sudaro Naujojo Testamento ištraukos (perikopės) ir pagal jas visiems bažnytiniams metams parašyti pamokslai. Be to, pirmame tome įdėta dar „Passio“ (BP I 355–396), „Priſſikielimas ir Dangu ßengimas Pono muſu IEſaus Chriſtaus / iſch keturu Euangeliſtu“ (BP I 397–416), ištrauka iš Izaijo knygos (Iz 52,13–15; 53,1–12; BP I 417–418), dvi maldos (BP I 430–431). Antrame tome, Švč. Trejybės dienos pamoksle, aiškinami bažnyčios simboliai: „Symbolum Nicenum“ (BP II 184–185), „Symbolum Athanasij“

[48] Rankraštis saugomas Wolfenbüttelyje, Hercogo Augusto bibliotekoje, sign.: HAB: Cod. Guelf. 11. 2 Aug. 2°.

(BP II 185–189) ir „Symbolum Apoſtolorum“ (BP II 189), o į pamokslą, sakomą dešimtą sekmadienį po Sekminių, įterptas pasakojimas apie Jeruzalės sugriovimą „Iſchpuſtighimas mieſto Ieruſalem“ (BP II 336–347).

Anksčiausia užfiksuota *Postilės* rašymo data – 1588-ieji. Šie metai du kartus paminėti pačioje *Postilėje*: pirmos dalies pirmajame pamoksle, sakomame pirmą Advento sekmadienį, ir penktajame pamoksle, sakomame pirmą Kalėdų dieną. Ir viename, ir kitame nurodoma, kiek metų praėję nuo Kristaus gimimo:

> *Bei iau nu ant ſchu kalledu ſcho 1588. ‖ moͤto ira puſantro tukſtancʒia / aſchtůnias deſchimtis ‖ ir aſchtůni metai / kaip Kriſtus ßmogumi ußgime / ir ‖ ſcham ſwietui paſſirode.* BP I 8,2–5

> *O iau ‖ nu praſchoka pa ußginimo*[49] *ſcha muſu Meſſioſchaus / ‖ kaip pus antro tukſtantis aſchtůni deſchimts / ir aſch= ‖ tůni metai / Tiek nu ira mætu pa ußgimimo Kriſtaus ‖ pagal io ßmogiſte / bet Cʒieſas Deiwiſtes io ne pa= ‖ ſkaitamas ira.* BP I 56,3–8

Taigi *Postilės* rašymo *terminus a quo* gali būti 1588-ųjų pabaiga. Tada Bretkūnas gyveno jau Karaliaučiuje. 1589 metų spalio 14-ąją valdžios tarėjai raštu kreipėsi į Ansbache rezidavusį Prūsijos kunigaikštį Georgą Friedrichą ir pranešė, kad Bretkūnas, prieš tai dvidešimt metų dirbęs Labguvoje ir lietuviškai parengęs jau keletą teologinių veikalų (*opuscula theologica*), šiuokart siūląs postilę. Be to, jis prašąs, kad teologai, mokantys vokiškai ir lietuviškai, ją patikrintų ir nuspręstų, ar atitinka Augsburgo išpažinimą, ar tinkamai remiasi Biblija ir ar galėtų būti teikiama spaudai[50]. Valdžios tarėjai tikėjosi kunigaikščio paramos, nes šiuo pamokslų rinkiniu būtų galima priešintis katalikams ir stabdyti jų ketinimus platinti lietuviškas knygas. Šie esą neseniai lietuviškai išspausdinę jėzuito Petro Kanizijaus katekizmą ir pasirengę tokių knygų paskleisti daugiau.

1589 metų lapkričio 24-ąją valdžios tarėjai vėl informavo kunigaikštį apie rankraštį ir prašė leidimo išlaidoms skirti 300 guldenų. Kunigaikštis sutiko, kad knyga būtų atiduota spaudai, bet tik peržiūrėta kunigų. Jie turį nustatyti, ar knygoje laikomasi protestantiškų dogmų; be to, reikią sumažinti išlaidas[51].

1590 metais apie parengtą *Postilę* kunigaikščiui jau rašo ir pats Bretkūnas. Laiškas kanceliarijos užregistruotas 1590-ųjų gegužės 11 dieną. *Postilę* jis pristato kaip „savo lietuviškus pamokslus“:

[49] Turėtų būti *ußgimimo.*

[50] Falkenhahn 1941, 98–100.

[51] Falkenhahn 1941, 100–101.

Ir nors jaučiuosi tam reikalui visai menkai pasiruošęs, kad raštais galėčiau tarnauti minėtai Lietuvos bažnyčiai, vis dėlto tuo pat metu pagal savo menkus, Dievo man duotus sugebėjimus paprastai ir trumpai sudėsčiau savo lietuviškus pamokslus, aiškinančius švenčių ir sekmadienių evangelijas, juos parodžiau kai kuriems šios kunigaikštystės kunigams. Jiems patiko jie, ir mane ragino, kad juos paskelbčiau[52].

Iki šiol ji tebelaikoma pirma pusiau originalia spausdinta lietuviška knyga. Tikėtina, kad pamokslus Bretkūnas sukūrė pats, remdamasis teologų komentarų knygomis. Tai jis paminėjo pratarmėje, nors autorių ir jų darbų neįvardijo: „Euangeliorum explicatonem ex clarißimorum Theologorum commentariis deſumptam aliorum judicio ſubijcerem“ (BP I [4]). Nei pratarmėje, nei pamoksluose nepasakyta, ar remtasi kokiais nors lietuviškais šaltiniais. Iki 1591-ųjų jau buvo išspausdinti du į lietuvių kalbą versti katekizmai (1547 ir 1579), du dideli giesmynai (1566–1570 ir 1589), atskiras trijų giesmių rinkinėlis (1549), kancionalas (1589), kolektos (1589), perikopių knyga (1579). Jokių užuominų apie naudojimąsi lietuviškomis knygomis nėra ir laiškuose. Lietuvių literatūros istoriografijoje *Postilės* sukūrimo istorija taip pat neatspindima. Tik 1816 metais Liudvikas Gediminas Rėza atkreipė dėmesį į tai, kad *Postilė* išleista pagal Vilento *Evangelijas bei Epistolas*[53].

Minėtame 1590 metų laiške Bretkūnas rašo, kad pamokslų rinkinys ne tik parengtas, bet kai kurių kunigų ir palankiai įvertintas. Geri atsiliepimai paskatinę jį jau prieš metus užsiminti apie pamokslus valdžios tarėjams, o dabar jis prašąs leisti juos spausdinti:

Tatai mane paskatino, kad maždaug prieš vienus metus apie tuos pamokslus užsiminčiau čia, Karaliaučiuje, J[ūsų] K[unigaikštiškosios] Š[viesybės] paliktiesiems valdžios tarėjams, o dabar juos su Dievo pagalba užbaigiau. Pagaliau šiuo savo laišku noriu juos pateikti J[ūsų] K[unigaikštiškajai] Š[viesybei] ir nuolankiai paaukoti, kad jie būtų paskelbti Lietuvos bažnyčiai, tikėdamas, kad tuo bus padidinta Dievo garbė ir šlovė ir reikšminga nauda suteikta jo bažnyčiai. Taigi labai nuolankiai prašyčiau J[ūsų] K[unigaikštiškąją] Š[viesybę] teiktis maloningai priimti šį menką darbą, kol Dievas padovanos geresnį, leisti jį išspausdinti ir mane, vargšą bažnyčios tarną, laikyti J[ūsų] K[unigaikštiškosios] M[alonės] malonėje[54].

52 Bretkūnas 1983, 321; Falkenhahn 1941, 432.

53 [Ludwig Jedemin Rhesa,] *Geschichte der litthauischen Bibel, ein Beytrag zur Religionsgeschichte der Nordischen Völker von D. L. J. Rhesa, Profeßor der Theologie und Prediger*, Königsberg: Hartungsche Hofbuchdruckerei, 1816, 9.

54 Bretkūnas 1983, 321–322; Falkenhahn 1941, 431–432.

5

Prūsijos Kunigaikštystės valdžios tarėjų raštas
dėl komisijos Postilei tikrinti,
rašytas 1590 metų gegužės 12 dieną

GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg,

HBA J 2, 1590 Mai 12

(K.1305)

Žinia apie palankius atsiliepimus turėjo sukelti kunigaikščiui pasitikėjimą pamokslų turiniu ir kartu pabrėžti, kad Prūsijos kunigams tokia knyga reikalinga.

Galutinai pamokslų rinkinį autorius baigė 1590-aisiais. Šių metų gegužės 12 dienos raštu Prūsijos kunigaikštis Georgas Friedrichas Ragainėje sušaukė šešių kunigų komisiją[55] (žr. 5 pav.). 1590 metų gegužės 17 dieną kunigai Jonas Hiopneris iš Įsruties, Simonas Vaišnoras iš Ragainės, Zacharijas Blotnas iš Tilžės, Jonas Bylaukis iš Jurbarko (prie Įsruties), Aleksandras Rodūnionis iš Kaukėnų, Danielius Gaidys (Gallus) iš Laukiškos ir Sebastianas Artomedas iš Knypavos susirinko Ragainėje į konferenciją ir svarstė spaudai rengiamą *Postilę*. Tikrintojai ją įvertino palankiai ir pasirašė konsistorijos tarėjo Sebastiano Artomedo ranka rašytą raštą. Dokumentas kunigaikščio kanceliarijoje užregistruotas 1590 metų birželio 1 dieną[56]. Laiške jie rašo *Postilę* peržiūrėję, autoriui pasakę abejonių dėl kai kurių faktų ir frazių, kai ką pakeitę ir patys – autorius mielai leidęs jiems tai daryti. Be to, dar patarę tvarkingiau, išsamiau ir suprantamiau išdėstyti pamokslus, o autorius geranoriškai pažadėjęs į tai atsižvelgti[57]. Šitas raštas suteikė Bretkūno pamokslų rinkiniui teisę būti publikuotam – 1591-ųjų sausį *Postilės* rankraštis įteiktas spaudai.

1591 metų rugsėjo 9 dieną registruotame rašte valdžios tarėjai pranešė, kad autoriui turį būti duota 100 egzempliorių, kuriuos jis galįs parduoti arba naudoti kaip tinkamas:

> *Fur die dedication der Littauschen Postil, ‖ soll Jhme herrn Pretkaw hundert Exemplar ‖ verehret sein, die er so hoch. als er kan, Zu ‖ geldt machen, verkauffen. vnd Zu seinen ‖ nutz wenden mag...*[58]

Tą patį valdžios tarėjai pakartojo kunigaikščiui 1591 metų lapkričio 25 dieną registruotame rašte ir dar pridūrė, kad pardavus likusius 900 egzempliorių turinčios būti padengtos spaudos išlaidos. Taigi *Postilė* išleista ne mažesniu kaip 1 000 egzempliorių tiražu. Prūsijos valdžia, vertindama Bretkūną už tai, kad jau per 40 metų dirba kunigu ir rengia knygas, nuo 1591-ųjų padidino jam metinį davinį: prie 12 šėfelių duoninių grūdų pridėjo dar 18. Be to, skyrė ir 10 šėfelių miežių bei naują kunigo drabužį[59].

Visaverčiam evangelikų liuteronų bendruomenių gyvavimui, be katekizmo, giesmyno ir postilės, reikėjo ir Biblijos. Naujasis Testamentas išverstas Labguvoje, bet 1590 metais, svarstant klausimą dėl *Postilės* publikavimo, dar nebuvo įvertintas, nepatvirtinta, ar tinkamas

55 *Prūsijos Kunigaikštystės valdžios tarėjų raštas*, Karaliaučius, registruotas 1590 05 12; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1590 Mai 12 (K. 1305); faksimilės fragmentas skelbtas *Lietuviškai Biblijai – 400 metų*, 71.

56 *Jono Bretkūno* Postilės *tikrintojų raštas*, Karaliaučius, 1590 06 01; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1590 Juni 1 (K. 1013); Adalbert Bezzenberger, „Zur litauischen Litteraturgeschichte“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 3(13–18), 1893, 121–129; Falkenhahn 1941, 103–104; Tafel XV, Abb. 30.

57 Falkenhahn 1941, 103–104.

58 Falkenhahn 1941, 112.

59 Falkenhahn 1941, 112–113.

spaudai. Kunigų konferencija dėl Biblijos sušaukta tik 1592-aisiais. Įrašas 1600 metų Pilies bibliotekos sąskaitų knygoje taip pat atspindi nuomonę, kad vertimas dar koreguotinas ir galutinai užbaigtinas („soll Bretkiuß schuldig sein, solch Werk zu revidiren, corrigiren und do ein Mangel darin befunden, vollends zu verfertigen")[60]. Kai *Postilė* išėjo, liturginei praktikai būtiniausių Naujojo Testamento tekstų poreikis buvo patenkintas ir įtikinti kunigaikštį, kad pasirūpintų visos Biblijos išspausdinimu, nebepavyko.

[60] Kuhnert 1926, 88.

3

POSTILĖS SKLAIDA XVI–XX AMŽIUJE

Funkcinę bet kokios knygos vertę pirmiausia lemia turinys ir forma (idėjinė ir meninė vertė), paskui galimybė ją įsigyti (judėjimas laike ir erdvėje) ir visuomenės gebėjimas suvokti (raštingumo lygis ir poreikiai). Knygos judėjimas – daugiaaspektis reiškinys. Norint įvertinti *Postilės* funkcionavimą visuomenėje, reikia ieškoti informacijos, kaip ji plito, kas buvo jos skaitytojas, kas lėmė kultūrinės vartosenos kaitą.

Nuo XVI amžiaus iki XIX amžiaus vidurio knygynų Mažosios Lietuvos miestuose, išskyrus Karaliaučių, nebuvo. Knygynų plėtotę varžė Prūsijos valdžia leisdama veikti iš pradžių 1–2, vėliau 4–5 knygynams[61]. Nemažai reikšmės knygų sklaidai turėjo aukcionai, kuriuose pardavinėtos asmeninių ir valstybinių bibliotekų knygos. Visuomenei informuoti buvo leidžiami aukcionų katalogai. Jie vėliau naudoti ir kaip bibliografinės rodyklės. Karaliaučiaus aukcionuose

[61] Domas Kaunas, *Lietuviškosios knygos istorija* 1. *Mažosios Lietuvos knyga*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1992, 41.

dalyvaudavo universiteto profesoriai ir studentai, kunigai, suvažiuodavo bibliofilų iš įvairių miestų, knygų savo fondams pirkdavo bibliotekos[62].

Knygas pardavinėdavo ir pačios spaustuvės. XVI–XVII amžiuje beveik prie visų poligrafijos įmonių veikė knygrišyklos ir knygynėliai. Jau XVI amžiuje Karaliaučiaus spaustuvininkai pradėjo prekiauti knygomis kaimyniniuose kraštuose, dalyvaudavo knygų mugėse. Tai padėjo lietuviškoms knygoms sklisti ir į kaimyninius kraštus. Duomenų apie tai, ar dalį *Postilės* tiražo pardavinėjo Jurgio Osterbergerio spaustuvė, nerasta.

Ypatingas vaidmuo komunikacijos sistemoje visada tenka bibliotekoms – kultūros palikimo ir atminimo saugotojoms, tarpininkėms tarp knygos ir visuomenės. Dauguma bibliotekų tiek Mažojoje, tiek Didžiojoje Lietuvoje jau tapusios istorinėmis, jų fondai išblaškyti, katalogų išlikę mažai, duomenys fragmentiški.

Svarbiõs informacijos apie *Postilės* sklaidą XVI–XVIII amžiuje buvo archyviniuose Karaliaučiaus bibliotekų ir valdžios institucijų dokumentuose. Juos daugiausia tyrė ir 1926 metais apibendrino Ernstas Kuhnertas knygoje *Geschichte der Staats- und Universitätsbibliothek zu Königsberg. Von ihrer Begründung bis zum Jahre 1810*. Remdamasis Prūsijos valstybiniame archyve saugotomis sąskaitų knygomis, kuriose registruotos kunigaikščio, vėliau karaliaus institucijų išlaidos, susijusios su bibliotekų formavimu ir valdymu, jis pateikė Valstybinės ir universiteto bibliotekos veiklos apžvalgą. Ypač informatyvūs aktai, archyve pradėti kaupti nuo 1665-ųjų[63]. Juose ne kartą minima Bretkūno *Postilė* ir kai kurios kitos senojo raštijos periodo knygos.

Daug faktų apie lietuviškų knygų, tarp jų ir *Postilės*, paplitimą XIX amžiaus antroje ir XX amžiaus pirmoje pusėje užfiksavo Domas Kaunas analizuodamas Mažosios Lietuvos bibliotekų katalogus, periodinę spaudą, archyvinius dokumentus. Jo ir kitų knygotyrininkų tyrimais bei nurodytais šaltiniais toliau bus nuolat remiamasi. Nemažai medžiagos senųjų knygų sklaidai rasta bibliografijose, kataloguose, bibliotekų inventoriaus knygose, aktuose, amžininkų liudijimuose.

62 Janusz Tondel, „Auktionskataloge im alten Königsberg“, *Axel E. Walter (Hg.), Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag, 2004, 387–396.

63 Kuhnert 1926, 1–3.

3 • 1

SKLAIDOS ŽIDINYS – KARALIAUČIAUS PILIES BIBLIOTEKA

XVI–XVII amžiuje kunigaikščio lėšomis išleistos lietuviškos, prūsiškos, lenkiškos, vokiškos ir lotyniškos knygos būdavo atiduodamos saugoti į Pilies biblioteką (žr. 6 pav.). Ją kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis oficialiai atidarė 1540 metais (pradėta kaupti 1529, bet katalogas sudarytas 1540 metais). Biblioteka galėjo naudotis ir visuomenė. Iš pradžių ji vadinta *Naująja biblioteka* (*Bibliotheca Nova*). 1583-iaisiais, vykdant kunigaikščio Albrechto Brandenburgiečio testamente (1567) pareikštą valią, ji sujungiama su jo asmenine, laikyta taip pat pilyje ir vadinta *Rūmų*, arba *Vokiškąja*, *biblioteka* (*Kammerbibliothek*, *Deutsche Bibliothek, Deutsche Liberei*)[64].

1810 metais Pilies biblioteka persikėlė į Naujojo Rūpesčio (*Neue Sorge*) gatvę, vėliau pavadintą *Karališkąja* (*Königstraße*), ir įsikūrė po vienu stogu su Universiteto ir Miesto bibliotekomis, tačiau atskiruose kambariuose[65]. Jos veikė kaip savarankiškos bibliotekos. 1822 metais Pilies biblioteka oficialiai pavadinama *Karališkąja*, o 1827-aisiais Karališkoji sujungiama su Karaliaučiaus universiteto biblioteka (ši įsteigta 1544-aisiais kartu su universitetu). Sujungtoji tapo *Karališkąja ir universiteto biblioteka* (*Königliche und Universitätsbibliothek Königsberg i. Pr.*). 1918-aisiais ji pavadinama *Valstybine ir universiteto biblioteka* (*Staats- und Universitätsbibliothek zu Königsberg*).

1942 metais Valstybinė ir universiteto biblioteka buvo viena turtingiausių Vokietijos mokslinių bibliotekų – turėjo apie 700 000 tomų. Joje nuo XVII amžiaus pradžios saugotas Bretkūno Biblijos rankraštis, čia turėjo būti likę ir daugiausia *Postilės* egzempliorių. Antrojo pasaulinio karo metais Karaliaučiaus bibliotekos ir archyvai pradėti evakuoti. Paskutinysis bibliotekos direktorius profesorius Karlas Dieschas 1944-ųjų kovą rašė kolegai Georgui Leyhui, kad rankraščius, inkunabulus ir kai kurias kitas retenybes jie paslėpė bunkeryje prieš miesto vartus, o apie 120 000 tomų, daugiausia senų, išvežta į provincijos pilis ir dvarus[66]. Apie 60 000 tomų vertingų knygų, tarp jų ir kunigaikščio Albrechto Brandenburgiečio Sidabrinė biblioteka, atgabenta į Karwindeno (*Karwinden*) pilį; į Sandyčių (*Sanditten*) pilį atvežta apie 20 000, į Šliobyčių (*Schlobitten, Słobity*) – apie 40 000 tomų knygų ir rankraščių; kai kurie rankraščiai pateko į Balgos pilį[67].

64 K[arl] Faber, „Geschichte der Königlichen Bibliothek zu Königsberg“, *Beiträge zur Kunde Preußens* 3(2), Königsberg: Universitäts-Buchhandlung, 1819, 134–138; Janusz Tondel, „Zur Verfügbarkeit der Buchbestände der ‘Nova Bibliotheca’ in Königsberg in der Herrschaftszeit des Herzogs Albrecht von Preußen“, *Nordost-Archiv. Zeitschrift für Regionalgeschichte*, Neue Folge 3.2, 1994, 332; Kuhnert 1926, 14–41.

65 Faber 1819, 142–143.

66 Manfred Komorowski, „Das Schicksal der Staats- und Universitätsbibliothek Königsberg“, *Bibliothek. Forschung und Praxis* (4)2, 1980, 144–145.

67 Carl Diesch, „Die Staats- und Universitätsbibliothek und das wissenschaftliche Leben in Königsberg 1927–1945“, *Bibliothek. Forschung und Praxis* (18)3, 1994, 379; Komorowski 1980, 145.

Karaliaučiaus pilis

Pilies biblioteka iki 1810 metų buvo įsikūrusi apvaliajame bokšte (matyti du langai), menėje po frontonu (keturi langai) ir šoniniame skliaute (mažas langelis)

ERNST KUHNERT, *GESCHICHTE DER STAATS- UND UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK ZU KÖNIGSBERG. VON IHRER BEGRÜNDUNG BIS ZUM JAHRE 1810,* LEIPZIG: KARL W. HIERSEMANN, 1926

Bibliotekos darbas sutriko 1944 metų rugpjūtį. Sąjungininkų aviacijai bombarduojant Karaliaučių, sudegė katalogai ir dalis saugyklų. Valstybinė ir universiteto biblioteka, Europoje garsėjusi Vokiečių ordino laikų rankraščiais, kunigaikščio Albrechto Brandenburgiečio Sidabrine biblioteka, Wallenrodtų ir Friedricho Augusto Gottholdo rinkiniais, turėjusi daug ir sistemingai kauptos lietuvių, latvių, estų literatūros[68], 1945-ųjų pavasarį nustojo funkcionuoti. Nemažai knygų žuvo, kai kurios pateko į Lenkiją, Vokietiją, Lietuvą, Rusiją, kažkiek liko Karaliaučiuje ir jo krašte. Šių valstybių mokslininkai ir bibliotekininkai dabar deda daug pastangų norėdami nustatyti Karaliaučiaus bibliotekų fondų likimą, siekdami sudaryti knygų ir rankraščių, išblaškytų po kelias valstybes, katalogus[69].

3.1.1.

Jau minėta, kad Bretkūno *Postilė* išėjo tūkstančio egzempliorių tiražu (žr. sk. 2). Jos išleidimo metais Pilies biblioteką tvarkė Karaliaučiaus universiteto matematikos profesorius Matthijas Menijus (*Matthias Menius*, dirbo 1586–1601) ir jo pagalbininkas (*Subbibliothekar*) rūmų kapelionas Jacobas Ziegleris (dirbo 1586–1595). Menijus bibliotekai vadovavo beveik 15 metų, bet iš jo laikotarpio nėra septynerių metų sąskaitų knygų: 1590–1592, 1594–1596 ir dalies 1600-ųjų[70], tad nežinoma, kiek Postilės egzempliorių iš tiesų pateko į biblioteką, kiek buvo įrištų, kaip jie registruoti. Kanclerio nurodytiems asmenims bibliotekininkas galėdavo duoti tam tikrą kiekį dubletinių knygų. Knygų gavimas būdavo patvirtinamas kvitais. Tarp knygų, šitaip išduotų 1615–1654 metais, dažnai minima lietuviška postilė ir giesmynas[71].

Kunigaikščio lėšomis išleistų knygų tiražo likučiai Pilies bibliotekai tapo ir nuolatiniu rūpesčiu, ir papildomų pajamų šaltiniu. Bibliotekos fondai nuolat pildėsi, o patalpos nuo XVI amžiaus pabaigos iki 1810 metų išliko tos pačios: dvi pilies menės ir šoninis skliautas (žr. 6 pav.). 1667-aisiais, bibliotekininku paskyrus profesorių Martiną Silvesterį Grabę vyresnįjį (dirbo 1667–1679), kunigaikščio lėšomis išleistas knygas pradėta pardavinėti. Bretkūno *Postilė* įkainota 3, lenkiška Jano Maleckio *Postilė* (1574) – 4 guldenais[72]. Dažniausiai knygas iš bibliotekų pirkdavo knygų pirkliai, o paskui jas perpardavinėdavo ir taip platindavo šalyje. Vaclovas Biržiška teigė, kad 1667–1679 metais bibliotekininkas Grabe „išpardavė čia dar iš XVI a. išlikusius ir saugojamus postilės egzempliorius“[73], bet iš tiesų nežinoma, kiek eg-

[68] Jos kaupimą 1920–1940 metais finansavo Vokiečių mokslo rėmimo draugija (Komorowski 1980, 140).

[69] Paskutinių dviejų dešimtmečių tyrimai apžvelgiami ir tolesnės perspektyvos brėžiamos straipsnių rinkinyje: Axel E. Walter (Hg.), *Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag, 2004; žr. taip pat Klaus Garber, „Eine Bibliotheksreise durch die Sowjetunion, alte deutsche Literatur zwischen Leningrad, dem Baltikum und Lemberg“, *Neue Rundschau* 100(2), 1989, 5–38; Klaus Garber, „Auf den Spuren verschollener Königsberger Handschriften und Bücher“, *Altpreußische Geschlechterkunde* 23, 1993, 1–22 ir kt.

[70] Kuhnert 1926, 87.

[71] Kuhnert 1926, 106.

[72] 1667 metais už parduotas knygas gauta gana daug pinigų – 122 guldenai, per kitus dvejus metus – dar 100 guldenų. Vėliau pajamos ėmė mažėti (Kuhnert 1926, 127).

[73] Biržiška 1960, 168.

zempliorių per tuos dvylika metų parduota. Tikslesnių duomenų atsiranda tik po 1689-ųjų.

Nuo 1679 iki 1695 metų Pilies biblioteką tvarkęs graikų kalbos ir teologijos profesorius Johannas Philippas Pfeiferis toliau pardavinėjo tiražo likučius. Prie 1688–1689 metų sąskaitos buvo pridėta itin informatyvi suvestinė, kurioje nurodyta, kiek ir kokių egzempliorių dar likę. Joje minimos 16 pavadinimų knygos, trys iš jų lietuviškos. Daugiausia bibliotekoje tuomet turėta Bretkūno *Postilės* egzempliorių (jie vadinami „Litauische Postillen"): iš viso 226 knygos, pardavinėtos po 4 guldenus[74]. Palyginti daug (83) dar buvo ir prūsiškų katekizmų („Preuß. Katechismus auf 2 Bogen in 4°"), jie kainavo po 3 grašius[75]. Kadangi prie kai kurių knygų pažymėta, kiek egzempliorių buvo 1667-aisiais, tai šie metai laikytini atskaitos tašku ir kitoms knygoms. Būtent tada bibliotekininkas Grabe pradėjo pardavinėti tiražo likučius. Suvestinėje nurodyta, kad anksčiau bibliotekoje buvo 242 *Postilės* egzemplioriai, taigi per 22 metus parduota 16.

Šita suvestinė leidžia daryti išvadą, kad per šimtą metų visuomenei paskleista daugiau negu du trečdaliai (apie paklaidą žr. sk. 3.1.2) viso Pilies bibliotekai perduoto *Postilės* tiražo. Pagrindiniai vartotojai tuo metu tegalėjo būti evangelikų liuteronų kunigai ir precentoriai. Kita visuomenės dalis iš esmės buvo neraštinga. Dėl to knygų paklausa buvo gana ribota. Gyventojų raštingumo lygis ėmė pamažu kilti tik nuo 1717-ųjų, kai Prūsijoje buvo įvestas privalomasis pradinis mokymas.

3.1.2.

Apie 1703-iuosius, kai Pilies bibliotekai pradėjo vadovauti medicinos daktaras Martinas Silvesteris Grabe jaunesnysis, fonduose turėta jau 12 000 tomų. Papildomų pajamų irgi būdavo prisiduriama pardavinėjant kunigaikščio lėšomis išleistų knygų tiražo likučius ir dubletus[76]. Be to, Grabe siekė bent kiek aptuštinti patalpas. Mat 1701 metų vasario 20 dieną išėjo pakartotinis įsakymas dėl privalomojo egzemplioriaus. Grabe'i prašant, 1704-ųjų rugpjūčio 14 dieną paskelbtas reskriptas lietuviškų valsčių valdytojams, kad kiekviena bažnyčia už 3 guldenus įsigytų po Bretkūno *Postilę*. Jų Pilies bibliotekoje tada dar būta 217 egzempliorių[77].

Karaliaus įsakas atgarsio, atrodo, nesulaukė, nors parapijų, kuriose pamaldos vyko lietuviškai, tuo metu buvo daug. XVII amžiaus pabaigoje ir XVIII pradžioje riba tarp lietuviškai ir lenkiškai

[74] Be *Postilės*, į suvestinę dar įrašyta: „Litauischer Katechismus in 8°, 5 Bogen 4 Stück zu 15 Gr" bei „Forma Chrikstima (1667: 30 Stück) 29 Stück zu 6 Gr" (Kuhnert 1926, 137). Katekizmo formatas (*in* 8°) ir apimtis (5 lankai) atitinka Mažvydo *Katekizmą*.

[75] Iš apimties (2 lankai) spręstina, kad tai kuris nors iš 1545 metų prūsų katekizmų. Jų tiražas nebuvo didelis: antrojo katekizmo išėjo tik 192 egzemplioriai (Vytautas Mažiulis, *Prūsų kalbos paminklai*, Vilnius: Mintis, 1966, 36).

[76] Kuhnert 1926, 153–160.

[77] Kuhnert 1926, 165.

kalbančių gyventojų, Franzo Tetznerio duomenimis, ėjo palei liniją Karaliaučius–Prūsų Ylava–Barštynas–Dambrava–Ungura–Benkaimis–Žabynai–Geldapė–Dūbininkai[78]. Tik po 1709–1711 metų maro, per kurį mirė apie 20 lietuviškai mokančių kunigų, vakarinė lietuviškų parapijų riba priartėjo prie Labguvos–Vėluvos linijos[79]. Remdamasis kunigų parašais, tvirtinusiais Henricho Lysijaus organizuoto *Mažojo katekizmo* rankraštį (1719), Tetzneris nubrėžė pietinę lietuviškų parapijų ribą, istoriografijoje vadinamą *Tetznerio linija*: Labguva–Pėterkaimiai–Narkyčiai–Muldžiai–Juodlaukiai–Trempai–Darkiemis–Žabynai–Geldapė–Dūbininkai[80]. Ši linija fiksuoja vietoves, iki kurių XVIII amžiaus antrajame dešimtmetyje laikytos lietuviškos pamaldos (čia lietuviai sudarė daugumą). Lietuvių gyventa dar ir už šios linijos. 1723 metais Bretkūno *Postile* domėjosi netgi Saalfeldo (dab. *Zalewo*, Olštino vaivadija Lenkijoje) vyskupas. Jis teigė, kad apskrityje yra 30 bažnyčių, kurioms ši knyga būtų naudinga. Tik esą reikėtų dar kartą įsakmiai pakartoti minėtąjį reskriptą, nes šiais „tvarkingais laikais“ kunigams liepta be vyresnybės leidimo neįsigyti jokio bažnytinio inventoriaus[81].

3.1.3.

XVIII amžiuje Bretkūno *Postilė* naudota ir kaip mokomoji knyga. Hallėje, Centrinėje Francke's įstaigų bibliotekoje (*Hauptbibliothek der Franckeschen Stiftungen zu Halle*), saugomas egzempliorius (sign.: BFSt: 190 G 28), priklausęs Lietuvių kalbos seminarui. Šis buvo įsteigtas prie Hallės universiteto 1727 metais, kad Mažosios Lietuvos parapijoms parengtų pietistinės pakraipos kunigų; veikė iki 1740-ųjų. Donacijos įrašas *Postilės* antraštiniame lape liudija, kad tai iš Klaipėdos kilusio Johanno Richterio (1705–1754) dovana: „In Uſum Seminarii || Litthuanici conſecra- || vit Joh: Richter || Memela Boruſſ.“ Jis buvo pirmasis seminaro docentas, mokęs 1727–1728 metais. Tuo metu rūpintasi sukaupti kuo daugiau lietuviškų knygų. Apatiniajame *Postilės* priešlapyje nurodyta kaina: „Conſtat 4 Th 18 gr:“ Šis įrašas ne ankstesnis kaip XVII amžiaus antrosios pusės[82]. Tokį datavimą paremia įrašas kitoje Richterio dovanotoje knygoje – Rėzos *Psaltere Dovydo* (1625; sign.: BFSt: 190 G 26). Čia pateikta ne tik kaina, bet ir vieta bei metai: „Conſt: Regiom. 2 Th. 15 gr. 1718.“ Iš šių ir kitų knygų, kurias seminarui nupirko Mažosios Lietuvos kunigai, mokytasi lietuvių kalbos. Ir *Postilėje*, ir *Psaltere Dovydo* yra lietuviškų įrašų.

[78] Franz Tetzner, *Die Slawen in Deutschland. Beiträge zur Volkskunde der Preussen, Litauer und Letten, der Masuren und Philipponen, der Tschechen, Mährer und Sorben, Polaben und Slowinzen, Kaschuben und Polen*, Braunschweig: Druck und Verlag von Friedrich Vieweg und Sohn, 1902, 182.

[79] Algirdas Matulevičius, *Mažoji Lietuva XVIII amžiuje. Lietuvių tautinė padėtis*, Vilnius: Mokslas, 1989, 32.

[80] Tetzner 1902, 28–29.

[81] Kuhnert 1926, 165. Saalfeldo vyskupu tuo metu dirbo liuteronas ortodoksas Pauli, dalyvavęs polemikoje dėl protestantų religinių srovių (Walther Hubatsch, *Geschichte der evangelischen Kirche Ostpreußens* 1, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1968, 167, 179, 240).

[82] Domas Kaunas, *Mažosios Lietuvos knyga. Lietuviškos knygos raida 1547–1940*, Vilnius: Baltos lankos, 1996, 211.

3.1.4.

Pilies biblioteka ir toliau rūpinosi kunigaikščio lėšomis išleistų knygų sklaida. Graikų kalbos ir teologijos profesorius, istorikas Friedrichas Samuelis Bockas, biblioteką prižiūrėjęs nuo 1753-iųjų, sudarė naują knygų likučių sąrašą. Mat Pfeiferio 1688–1689 metais sudaryto jam rasti nepavyko. Naujajame minima vienuolika knygų, tarp jų Bretkūno *Postilė* („Bretkes litauische Postille") ir lietuviškas katekizmas („Litauischer Katechismus 1559"[83]). Bockas iš pradžių rado 90 įrištų ir 120 neįrištų postilių, taigi iš viso 210. Tačiau vėliau, suderinus šiuos skaičius su knygrišiu Alberčiu (*Alberti*), paaiškėjo, kad neįrištų egzempliorių yra ne 120, o 180, taigi iš viso biblioteka turėjo 270 egzempliorių[84]. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pfeiferio sąraše buvo 226 lietuviškos postilės, o Bockas po šimto metų rado 44 egzemplioriais daugiau. Tokia paklaida susidarė veikiausiai dėl to, kad Pfeiferis nepriskaičiavo įrišti duotų egzempliorių. Jo sąraše nėra duomenų apie įrištų ir neįrištų lietuviškų knygų santykį[85].

Bockas pageidavo, kad kiekvienam lietuvių kunigui būtų liepta įsigyti po Bretkūno *Postilę*. 1756 metų gegužės 24 dieną vyriausybė pritarė, jog ateityje kiekvienas į tarnybą skiriamas kunigas už 1 talerį nusipirktų įrištą, o precentorius už 45 grašius neįrištą *Postilę*[86]. Tokiõs praktikos turėjo būti laikomasi, kol bus išparduotas visas likutis. Praėjus dešimčiai metų – 1766-aisiais – Bockas vėl pakartojo prašymą, kad į lietuviškus valsčius nuo 1756 metų paskirti kunigai ir precentoriai įsigytų po *Postilę*. Įsruties ir Klaipėdos teisės kolegijoms įsakyta žiūrėti, kad po egzempliorių nusipirktų ir tarnybą pradedantys kunigai bei precentoriai, o jau dirbantys būtų skatinami tai padaryti laisva valia. Po šio raginimo per 1766–1767 metus parduota 11 įrištų ir 10 neįrištų egzempliorių, už juos gauta 16 talerių[87]. Tad XVIII amžiaus pradžioje pradėtas prievartinis *Postilės* platinimas tęsėsi iki amžiaus vidurio.

3.1.5.

Senąsias knygas siūlyta pardavinėti ir aukcionuose. Karaliaus 1766 metų spalio 13 dienos įsakymu, pakartotinai paskelbtu 1768 metų rugsėjo 19-ąją, Pilies biblioteka 1768 metų spalio 12 dieną surengė senų knygų aukcioną. Bockas iš anksto parengė parduosimų spaudinių sąrašą, pavadintą „Notificatorium"[88]. Informacija apie aukcioną bei sąrašas išspausdintas rugsėjo 24-ąją. Jis buvo pridedamas prie laikraščių. Sąrašą sudarė trylikos pavadinimų knygos, išleistos 1544–1625 metais Karaliaučiuje lietuvių, prūsų, lenkų, vokiečių ir lo-

83 Kadangi prie pastarojo prirašyti 1559-ieji (Kuhnert 1926, 192), tai veikiausiai čia Mažvydo *Forma Chrikštymo*, o ne *Katekizmas*. *Forma Chrikštymo* minėta ir Pfeiferio sąraše, kur nurodyta, kad jos likę 29 egzemplioriai, tuo tarpu *Katekizmo* tada tebuvo 4 egzemplioriai (Kuhnert 1926, 137).

84 Maleckio *Postilės* buvo telikę tik 6, o 1545 metų prūsų katekizmo – dar 45 egzemplioriai (Kuhnert 1926, 192).

85 Kuhnert 1926, 137.

86 Kuhnert 1926, 192.

87 Kuhnert 1926, 193.

88 „Eine Bücherauction in der Königsberger Schlossbibliothek", *Altpreussische Monatsschrift* 39, 1902, 320–321.

tynų kalbomis. Pirmuoju numeriu įrašyta Bretkūno *Postilė*: „1) Bretkii Litthauische Postill, Königsberg 1591. 4 to". Be to, pranešta, kad kai kurių neįrištų knygų esą daug egzempliorių, bet yra keletas ir labai retų[89]. Aukcione nei Bretkūno, nei Maleckio *Postilės* pirkti niekas nenorėjo[90]. Ir viena, ir kita XVIII amžiuje jau buvo praradusi aktualumą. 1750 metais Karaliaučiuje išėjo naujas pamokslų rinkinys – Christiano Langhanseno *Trumpas ir prastas išguldymas visų nedėlės ir šventų dienų evangelijų*. Jis verstas iš vokiečių kalbos Įsruties kunigo Adamo Heinricho Pilgrimo bei Pilypo Ruigio iš Valtarkiemio. 1751 metais pasirodė antras leidimas.

1768 metų lapkritį Pilies bibliotekoje dar buvo 180 Bretkūno *Postilės* egzempliorių. Veikiausiai tai, kad aukcione ji neturėjo paklausos, paskatino Bocką žengti dar vieną žingsnį: 1768 metų lapkričio 14 dieną jis pasiūlė 100 egzempliorių atiduoti į makulatūrą. Tų pačių metų lapkričio 17-ąją pasiūlymas patvirtintas. Šimtas egzempliorių kartu su kitais „nereikalingais raštais" pateko į makulatūrą. Už 37 rėzas makulatūros 1769–1770 metais gauta 17 reichsmarkių ir 54 grašiai[91]. Bibliotekoje turėjo likti dar apie 80 *Postilės* egzempliorių.

Istorija *Postilei* nepalankiai pasisuko tuo metu, kai bibliotekai vadovavo istorikas Bockas, bet kaltinti jo priešiškumu lietuvių kultūrai ar pažiūrų ribotumu negalima. Gimęs, mokęsis ir dirbęs Karaliaučiuje, jis domėjosi Prūsijos istorija, objektyviai vertino čia gyvenančias tautas, daug dėmesio skyrė Mažosios Lietuvos materialiajai ir dvasinei kultūrai. Penkių tomų veikale *Versuch einer wirtschaftlichen Naturgeschichte von dem Königreich Ost- und Westpreussen* (1782–1785) Bockas pateikė žinių apie Įsruties, Gumbinės, Ragainės, Šilokarčemos lietuvius, jų ūkininkavimą, buitį, papročius, tautosaką, aprašė Tilžės ir Ragainės lietuvių moterų kostiumus, iliustravo grafikos raižiniais[92].

Priežastis čia kita: per didelis *Postilės* tiražas ir žemas gyventojų raštingumo lygis lėmė atotrūkį tarp pasiūlos ir paklausos. Paklausos nebeturėjo ir prūsų katekizmai. Jų tiražas, tiesa, nebuvo didelis (antrojo 1545 metų katekizmo teišėjo 192 egzemplioriai), bet XVIII amžiuje jau nebeliko prūsiškai kalbančių gyventojų. Antra vertus, nors bibliotekų paskirtis – nuolatinis knygų kaupimas ir saugojimas, tačiau retkarčiais reiškėsi ir kita tradicija: daryti atranką skirstant jas į pasenusias ir aktualias.

Bendroji Pilies bibliotekoje saugotų *Postilės* egzempliorių sklaidos istorija XVII–XVIII amžiuje glaustai išdėstytina taip:

[89] Kaip labai reta knyga minimas prūsų katekizmas („Catechismus in Alt-Preußischer Sprache und dagegen das Deutsche, 1545. 4 to"), lenkiškas Maleckio katekizmas („Maletzkii Polnischer Catechismus, Königsb. 1546. 8 vo") ir lietuviškas katekizmas („Litthauischer Catechismus 1559. 8 vo") („Eine Bücherauction in der Königsberger Schlossbibliothek", 320–321). Čia veikiausiai vėl Mažvydo *Forma Chrikštymo*.

[90] Kuhnert 1926, 194.

[91] Kuhnert 1926, 194.

[92] Kazys Grigas, Juozas Tumelis, Angelė Vyšniauskaitė, „Bock (Bòkas) Friedrich Samuel", *Mažosios Lietuvos enciklopedija* 1, Vilnius: Mažosios Lietuvos fondas; Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, 189–190; toliau enciklopedijos santrumpa: MLE 1–2).

Metai	*Postilės* egzempliorių skaičius Pilies bibliotekoje	Sklaida
1591–1654	nežinoma	*Postilė* išdavinėjama pagal kvitus
1667 (?)	242	Įvertinta 3 guldenais, pardavinėjama
1688–1689	226	Sudarytas parduodamų knygų sąrašas, *Postilė* įvertinta 4 guldenais, pardavinėjama
1704	217	Išėjo karaliaus reskriptas, kad kiekviena bažnyčia nusipirktų po *Postilę* už 3 guldenus
1756	180 neįrištų,90 įrištų, iš viso 270 (!)	Sudarytas naujas sąrašas, sutikrintas su knygrišiu
1756–1766		1756 metais karaliaus įsaku kunigams liepta nusipirkti įrištą *Postilę* po 1 talerį, precentoriams neįrištą po 45 grašius; 1766 metais įsakas pakartotas
1766–1767		Parduota 11 įrištų ir 10 neįrištų *Postilės* egzempliorių, gauta 16 talerių
1768		Pilies bibliotekoje surengtas 1544–1625 metais leistų knygos aukcionas, *Postilė* neturėjo paklausos
1768	180	100 egzempliorių atiduota į makulatūrą
Po 1768-ųjų	80	Pilies bibliotekoje turėjo likti apie 80 egzempliorių

Pilies biblioteką po Bocko 1779–1800 metais tvarkiusiam Karlui Danieliui Reuschui tiražo likučiai ir dubletai bent kiek ženklesnių pajamų nedavė. Jo pareigas perėmęs Georgas Heinrichas Ludwigas Nikolovijus (*Nicolovius*; dirbo nuo 1807-ųjų) taip pat stengėsi atsikratyti neįrištų likučių ir dubletų[93], bet ar buvo į jo nemalonę patekusi *Postilė*, nežinoma.

3.1.6.

Postilę turėjo ir Wallenrodtų biblioteka, nuo 1650-ųjų įsikūrusi Karaliaučiaus katedros pietiniame bokšte, o 1909 metais prijungta prie Karališkosios ir universiteto bibliotekos. *Postilė* įregistruota kataloge, datuotame 1758 metų vasario 28 dieną ir pasirašytame bibliotekos direktoriaus Johanno Heinricho Danieliaus Moldenhayerio: „Joh. Bratken Postilla Lithuania. Regiomonti, 1591“ (Nr. 3 [In Quarto])[94]. Šis katalogas per Septynerių metų karą kartu su kitų Karaliaučiaus bibliotekų katalogais išvežtas į Peterburgą; dabar saugomas Maskvoje, Rusijos valstybiniame senų aktų archyve.

[93] Kuhnert 1926, 209, 231–232.

[94] Kazimir K. Lavrinovič, „Kataloge der Königsberger Bibliotheken aus der Zeit des Siebenjährigen Krieges“, *Axel E. Walter (Hg.), Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag, 2004, 335.

3.1.7.

Patikimų duomenų apie *Postilės* kultūrinę vartoseną Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje iki XIX amžiaus vidurio kol kas nerasta. Po Liublino unijos (1569) čia vis labiau stiprėjo Katalikų bažnyčia, ypač atvykus Jėzuitų ordinui (1579). Evangelikų liuteronų parapijų išliko pietvakarinėje dalyje ir didžiuosiuose miestuose, tad *Postilės* poreikis LDK negalėjo būti didelis. Nors protestantiškų knygų turėdavo ir katalikų institucijos, bet labiau tikėtina jų buvus evangelikų liuteronų ir reformatų tikėjimą išpažinusių didikų bibliotekose, bažnyčiose bei mokyklose.

Evangelikų liuteronų bendruomenė Vilniuje veikė nuo XVI amžiaus vidurio. Išlikęs apie 1748-uosius sudarytas jos bibliotekos katalogas *Index Librorum*, kuriame įrašyti 185 knygų pavadinimai[95]. Biblioteka intensyviausiai kaupta paskutinįjį XVI amžiaus dešimtmetį ir visą XVII amžių. Joje vyravo teologiniai leidiniai: pamokslai, teologiniai traktatai, poleminė literatūra, bažnyčios istorijos, Biblijos teksto komentarų knygos. Gausiai komplektuoti Karaliaučiaus teologų veikalai, atidžiai sekta informacija apie liuteronų mokymo raidą protestantiškose Vokietijos žemėse. Kataloge daugiausia vokiškų knygų (85 pavadinimai), kiek mažiau lotyniškų (71), nedaug lenkiškų (10), po keletą angliškų, prancūziškų, graikiškų ir hebrajiškų. Lietuviškų knygų nėra. Tad Vilniaus miesto Evangelikų liuteronų bažnyčia savo identiteto kalba laikė vokiečių kalbą.

Nuo XVI amžiaus 8-ojo dešimtmečio LDK didikai pradėjo grįžti į Katalikų bažnyčią. Protestantams iki galo ištikima liko tiktai Biržų ir Dubingių kunigaikščių Radvilų šaka. Evangelikų reformatų bažnyčią ypač globojo Kristupas Radvila Perkūnas ir jo sūnūs Jonušas bei Kristupas[96]. Paskutinysis šios šakos kunigaikštis Boguslavas Radvila (1620–1669) 1668 metais testamentu padovanojo Prūsijos kunigaikščiui Friedrichui Wilhelmui 449 tomus. Dovanotų knygų sąrašą 1673-iaisiais sudarė ir paskelbė jau minėtas bibliotekininkas Martinas Silvesteris Grabe vyresnysis[97]. Dauguma knygų lotyniškos, leistos Paryžiuje, Venecijoje, Amsterdame, Antverpene, Jenoje ir kituose Europos miestuose, kiek mažiau vokiškų ir prancūziškų. Tarp dovanotųjų tik dvi lietuviškos: du egzemplioriai vadinamosios Morkūno *Postilės*: („[Nr.] 156 Litvanica Poſtilla ſuper Evangelia. Vilnæ 1600“; „[Nr.] 157 Idem exemplum“) ir Rėzos *Psalteras Dovydo* (1625). Radvilos įpėdiniai fondą papildė dar 100 knygų. Martinas Silvesteris Grabe jaunesnysis išleido papildymų katalogą (1712), bet Bretkūno *Postilės* nėra ir jame[98].

95 Šioje pastraipoje informacija iš: Ingė Lukšaitė, „Protestantiška Vokietijos knyga Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės protestantų bibliotekose XVI–XVII a.“, *Knygotyra* 23(30), 1996, 18–20.

96 Lukšaitė 1999, 412–416.

97 [Martinus Silvester Grabe,] *Catalogus librorum quarumlibet Facultatum, à Celſisſimo ac Illuſtrisſimo Principe ac Domino, DN. BOGUSLAO RADZIWIL, Birſarum, Dubinkorum, Sluciae & Kopylli Duce* [...] *Nec non Serenisſimi Electoris Brandenburgici in Ducatu Prusſiae Locumtenente* [...] *Bibliothecae Legatò donatorum 1668*, Regiomonti, Typis Friderici Reusneri [...] Anno MDC LXXIII.

98 Grabe 1673, l. 6r; Domas Kaunas, „Lietuviškos knygos Mažosios Lietuvos bibliotekų kataloguose“, *Knygotyra* 14(21), 1986, 31.

Jonušo Radvilos Kėdainių dvaro bibliotekoje vyravo taip pat lotyniškos knygos, nedaug buvo vokiškų, lenkiškų, prancūziškų ir daniškų[99]. Radvilų Nesvyžiaus bibliotekos kataloge (1651) lietuviškų knygų neužfiksuota[100]. Gausią kolekciją (apie 1 000 tomų) turėjo Biržų ir Dubingių šakos Radvilų pedagogas, patikėtinis švietimo bei bažnyčių reikalams Salomonas Rysińskis (miręs 1625-aisiais), bet lietuviškos knygos joje tebuvo dvi: katekizmas („Katechizm litewsky dawny zł 2“, tikėtina, Merkelio Petkevičiaus [1598]) ir žodynas („Prompt[u]arium dictionum Polonicarum Latinarum et Lituanicarum zł 1/10“, tai Konstantino Sirvydo pirmasis žodynas)[101].

Vilniaus universiteto bibliotekoje išlikusi Sapiegų bibliotekos dalis („Bibliotheca Sapiehana“). Ją universitetui 1655 metais dovanojo Kazimieras Leonas Sapiega. Dabar ją sudaro 261 tomas. Didžioji dauguma knygų irgi lotyniškos, šiek tiek prancūzų, italų, vokiečių, ispanų, olandų ir lenkų kalbomis[102]. Sapiegos turėjo lietuvišką Roberto Belarmino *Katekizmą* (1677; saugomas VUB)[103]. Kiti Lietuvos didikai kaupė taip pat daugiausia lotyniškas, prancūziškas, itališkas, vokiškas knygas. Jų kolekcijos per keletą amžių buvo išsklaidytos, bet išlikusios knygos ar jų sąrašai rodo, kad XVI–XVII amžiuje lietuviška knyga – reta viešnia. Tai lėmė visų pirma šių knygų pobūdis: jos skirtos ne išsilavinimui ugdyti, o krikščioniškojo mokymo pagrindams diegti, elementariems tikinčiųjų poreikiams tenkinti. XVIII amžiuje Lietuvos didikai tęsė ankstesnes bibliofilijos tradicijas, tik jų bibliotekose ėmė vyrauti prancūziški leidiniai, daugėjo lenkiškų[104].

Katalikiškų vienuolynų ir bažnyčių bibliotekose knygų lietuvių kalba irgi būta nedaug. Dažniausias buvo Sirvydo žodynas *Dictionarium trium linguarum*, kiek retesni jo *Punktai sakymų*, įvairūs Jono Jaknavičiaus *Evangelijų* leidimai, religinė bei pasaulietinė XVIII–XIX amžiaus literatūra[105]. Vienuolynuose pasitaikydavo ir eretiškomis laikomų knygų, įtrauktų į sąrašą *Index librorum prohibitorum*. Pamokslams rengti ir teologijai studijuoti vienuoliai įsigydavo protestantų spaudinių, ypač Prūsijoje išėjusių Biblijų[106]. Katalikiškas Naujasis Testamentas vyskupo Juozapo Arnulfo Giedraičio rūpesčiu į lietuvių kalbą išverstas ir išleistas tiktai 1816 metais. Po 1832-ųjų pradėjus uždarinėti vienuolynus, jų bibliotekos buvo išskirstytos arba sunaikintos, todėl duomenys apie jų fondų struktūrą ir turinį labai fragmentiški.

1773 metais dauguma Vilniaus universiteto bibliotekos (*Bibliotheca Collegii et Academiae Vilnensis S. J.*) knygų buvo lotyniškos (apie 90%). Prieš naikinant Jėzuitų ordiną sudarytame kataloge *Lustracya Collegium Akademickiego Wileńskiego* įregistruota 11 072 tomų, tačiau

99 Lukšaitė 1996, 16–17.

100 Petras Avižonis, *Nesvyžiaus bibliotekos katalogas*, 1651; išrašai, daryti apie 1930 metus iš Kurniko bibliotekoje saugoto rankraščio (Ms 1320); LMAB RS: f. 206–102.

101 Ingė Lukšaitė, „Salomono Risinskio bibliotekos Vilniuje sąrašas“, *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, sudarė J[uozas] Tumelis, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 1985, 20, 29, 32; Lukšaitė 1996, 12–15.

102 Alma Braziūnienė, „'Bibliotheca Sapiehana' Vilniaus universitete“, *Bibliotekos metraštis 1995*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1997, 46–53.

103 Levas Vladimirovas, „Lietuvos bibliofilija XVIII amžiuje“, *Knygotyra* 25(32), 1998, 165.

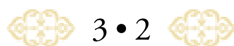
104 Vladimirovas 1998, 157.

105 Apie lietuviškas knygas vienuolynuose plačiau žr. Levas Vladimirovas, „Vienuolynų ir bažnyčių bibliotekos Lietuvoje (iki 1800 m.)“, *Knygotyra* 1(8), 1970b, 93–112; Arvydas Pacevičius, *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 metais: dingęs knygos pasaulis*, Vilnius: Versus aureus, 2005, 177–196.

106 Pacevičius 2005, 189.

tik 7 iš jų lietuviški: 5 egzemplioriai Konstantino Sirvydo *Punktų sakymų*, vienas jo *Dictionarium trium linguarum* ir nenurodyto autoriaus *Xięga nabożna Litewska*[107]. Akivaizdu, kad ir šios bibliotekos komplektavimo politika lietuviškoms knygoms nebuvo palanki.

3 • 2

POREIKIO KAITA XVII–XX AMŽIUJE

XVI–XVIII amžiuje religiniais Bretkūno raštais labiausiai domėjosi teologai. *Postilė*, išleista Reformacijos įsitvirtinimo Prūsijoje laikotarpiu, iki XVIII amžiaus vidurio buvo vienintelis spausdintas evangelikų liuteronų pamokslų rinkinys lietuvių kalba. 1638 metais atlikus Sembos bažnyčių vizitaciją konstatuota, kad *Evangelijų bei Epistolų* knygos (buvo išėję du leidimai: 1579; ²1612) susidėvėjusios ir išparduotos, knygynuose jų nebegalima gauti[108]. Naujasis Testamentas lietuvių kalba išleistas tik 1701, visa Biblija – 1735 metais. Nauja lietuviška evangelikų liuteronų postilė Prūsijoje pasirodė tik 1750-aisiais.

3.2.1.

Jau XVII amžiuje imta svarstyti, ar nereikėtų Bretkūno *Postilę* išplėsti, pataisyti arba parengti visai naują. Pirmiausia to pageidauta 1639 metais išėjusiame *Recessus generalis*, kuriame pabrėžtas įvairių lietuviškų knygų poreikis. Sembos kunigams, gerai mokantiems lietuviškai, įsakyta kuo greičiau parengti kalbai mokytis tinkamą gramatiką bei žodyną, be to, pasirūpinti ir nauju Jono Bretkūno *Postilės* leidimu:

> *Imgleichen auch die Litta= ‖ wiſche Poſtill deß Seel: Herrn* Johannis Bredky *in etwas ‖ vermehren / vnd verbeſſern / oder gar eine gantʒe newe geſchick= ‖ te an den Tag geben*[109].

1666 metais tobulesnẽs, „pamokančios ir paguodžiančios“ postilės, kurią būtų galima skaityti namuose visai šeimai, ypač gyvenančiai atokesnėse vietovėse, pageidavo Danielius Kleinas:

[107] L[evas] Vladimirovas, „400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje“, *Kultūrų kryžkelėje*, Vilnius: Mintis, 1970a, 27–29; *LUSTRACYA Collegium Akademickiego Wileńskiego*, 1773–1774; VUB RS: f. 2, DC Nr. 6.

[108] *Recessus generalis*, Dij[v].

[109] *Recessus generalis*, Diij[r].

Auch wåre zu wůnſchen / daß an ſtat ſeel. H. Bretkii ‖ *eine wollkommenere Lehr=und Troſtreiche Poſtill auskåme / ‖ damit ein Haußvater auch ſein Haußkirchlein nicht allein mit ‖ Singen und Beten; ſondern auch mit Fůrleſung des Heil. ‖ Evangelii und deſſen Erklårung / bey weitabgelegenen Oer= ‖ tern und ſchwerem bőſen Wege / haben und halten mőchte*[110].

Theodoras Lepneris knygoje *Der Preusche Littauer*, parašytoje apie 1690 metus, tačiau išspausdintoje tik 1744-aisiais, *Postilę* apibūdino kaip parašytą glaustai ir pagal tuometę tradiciją paprastai, bet vartojant „tikrą lietuvių kalbos išraišką“:

dieſe iſt zwar ‖ kurtz, und nach der damahligen Art einfåltig ge= ‖ ſchrieben, allein der Ruhm=werthe Mann hat ſich ‖ doch darinnen einer recht eigentlichen Redens=Art ‖ in der Littauſchen Sprache gebrauchet[111].

3.2.2.

Lietuvių literatūros istoriografijoje yra duomenų, kad Prūsijos kunigai Bretkūno *Postile* tebesinaudojo dar ir XVIII amžiaus viduryje, kol į lietuvių kalbą buvo išversta ir išleista Christiano Langhanseno postilė *Trumpas ir prastas išguldymas visų nedėlės ir šventų dienų evangelijų* (1750, ²1751, ³1820). Tai šios postilės pratarmėje patvirtino vyriausiasis karaliaus rūmų pamokslininkas, arkivyskupas Johannas Jacobas Quandtas:

Noch zur Zeit kan ‖ man mehr nicht, als nur eine einzige ge= ‖ druckte Auslegung der Evangelien in Lit= ‖ thauiſcher Sprache aufzeigen, die der um die ‖ Litthauiſche Gemeinen treuverdiente Lehrer ‖ und Pfarrer der Litthauiſchen Gemeine all= ‖ hte zu Kőnigsberg Johann Bretke, *bereits im ‖ Jahr 1591. ausgeſtellet, die denn auch, ſo ‖ kurz und einfåltig ſie gleich abgefaßet, in ‖ Ermangelung einer beßern, den Litthaui= ‖ ſchen Gemeinen an den Sonn= und Feſtta= ‖ gen bißher offentlich vorgeleſen worden*[112].

Vėliau pasirodė Kristijono Gotlybo Milkaus ir kitų kunigų verstos *Mišknygos* (1800), Dovydo Ploniaus *Mišių knygos* (1826, ²1841–1842, ³1858 ir kt.), atsirado kitokių Bibliją aiškinančių veikalų. XVI amžiaus pabaigoje parašyta *Postilė* nebegalėjo prilygti naujai leidžiamoms panašaus žanro knygoms nei idėjų, nei raiškos aktualumu.

[110] [Daniel Klein,] „Nothwendige Vorrede und Bericht an den Leſer“, *NAUJOS GIESMJU KNYGOS, Kurroſe ſénos Gieſmes ſu pritárimu wiſſû Baȥnycȥos Mokitoju per muſu Lietuwa yra pagérintos / O náujos gráȥos Gieſmes pridėtos. Taipajeg MALDU KNYGELES didȥauſey Báȥnycȥoſe wartojamos / Su labay priwálingu Pirm=pamokinnimu ßias Knygeles ſkaitancȥuju / Patogiey ſuguldytos ir iśdůtos.* KARALAUCZUJE Iśſpaude ſawo iſſirádimais PRIDRIKIS REUSNERIS Mėtůſe M. DC. LXVI, [XXIV].

[111] [Theodor Lepner,] *Der Preusche Littauer* [...] *von Theodoro Lepner, Ersten Pfarrer der Deutschen und Littauischen Gemeine GOttes in Budwehten. Im Jahr* [...] *1690*, Danzig: Joh. Heinrich Rüdiger, 1744, 131; LLICh 23.

[112] Jo[hann] Jacob Quandt, [„Vorrede“], [*Chr. Langhansen, Trumpas ir prastas Iszguldimas wissu Nedeles ir Szwentu Dienu Ewangeliu* Karalauczuje Hartungo Spaustuweje 1750], 2v; VUB RSS: L_R 878; be antraštinio lapo; čia pateikiamas ranka įrašytas pavadinimas; knyga iš Enzio Jagomasto bibliotekos; LLICh 40.

Vis didėjo atotrūkis tarp XVI ir XVIII amžiaus kalbos, smarkiai kito ortografija. Milkus *Mišknygų* pratarmėje Bretkūno *Postilę* apibūdino kaip pasenusią ir nurodė keletą priežasčių: 1) rašyta laikantis lietuvių kalbai netinkančios vokiečių rašybos; 2) yra daug nebevartojamų, nebesuprantamų žodžių; 3) aiškinama sausai, neįtaigiai; 4) knygos nebegalima gauti[113]. Nepalankiai Milkus atsiliepė ir apie Langhanseno postilę (1750), ir apie evangelikų reformatų *Knygą nobažnystės krikščioniškos* (1653). Jam visų pirma rūpėjo pagrįsti naujo pamokslų rinkinio būtinybę.

Augustas Gotthilfas Krause, norėdamas pademonstruoti, kaip pakito kalba ir rašyba, 1834 metais pateikė fragmentų iš Bretkūno *Postilės*, naujausio Biblijos vertimo (1816) ir Donelaičio *Metų*. Jo nuomone, paprastas žmogus *Postilės* nebegalįs nei suprasti, nei skaityti („der gemeine Mann ſie jeƺt nicht mehr ganƺ verſteht, und noch weniger darin richtig leſen kann“), tačiau jei ji būtų perrašyta šių dienų kalba, galėtų būti naudinga, nes esanti „ne grynai jausminio tikėjimo darbas“[114].

1904 metais *Postilę* į Šveicariją išsivežė Tilžės apylinkėse gyvavusi tikinčiųjų bendruomenė, pasivadinusi *Laisvosios liuteroniškos bažnyčios Betliejaus bendruomene*. Jai vadovavo oficialiosios bažnyčios nepalankiai vertintas pamokslininkas Endrikis Kalvaitis (Heinrich Kallweit; 1837–1915). Į Šveicariją *Postilė* pasiimta veikiausiai kaip paveldas, o ne kaip tikybinė knyga. Schafhauseno lietuvių kolonijos senbuviams priklausiusios knygos dabar saugomos Vokietijos lietuvių kultūros institute (*Litauisches Kulturinstitut*) Lampertheime-Hüttenfelde[115].

3.2.3.

Kultūrinė vartosena Prūsijoje pasikeitė XIX amžiuje. Susidomėjimas Bretkūno *Postile* pagyvėjo, tačiau ja vis mažiau domėjosi teologai ir vis labiau filologai, tiksliau, humanitarinių sričių mokslininkai, kraštotyrininkai, bibliofilai. Nustačius lietuvių kalbos formų archajiškumą ir jos vertę lyginamajai kalbotyrai, pradėta ne tik užrašinėti tarmes, tautosaką, rinkti medžiagą žodynams, bet ir perspausdinti senąją raštiją. XIX amžiaus antroje pusėje Rytų Prūsijoje pasikeitė visuomeninės sąlygos. Po 1872-ųjų, kai Vokietijos reichstagas išleido įsakymą visoje švietimo sistemoje įvesti vokiečių kalbą kaip dėstomąją, mokslininkai vis garsiau ėmė kalbėti apie lietuvių kalbos išnykimą. Tai irgi skatino atsigręžti į rašytinį lietuvių tautos paveldą, analizuoti jo kalbą, ieškoti istoriją liudijančių dokumentų. Sparti humanitarinių

[113] [Christian Gottlieb Mielcke,] „Vorrede“, *Mißknygos kurroſa wiſſos Ewangēlios per cƺēlą Métą ißguldytos* […] Karaláucƺuje Raßtais ißſpauſtos per Ering bey Aberland karlalißkus Drukorus Mette 1800, III; LLICh 81.

[114] [August Gotthilf Krause,] *Litthauen und dessen Bewohner in Hinsicht der Abstammung, der volksthümlichen Verwandtschaft und Sprache* […] *von August Gotthilf Krause, Prediger*, Königsberg: Hartungsche Hofbuchdruckerei, 1834, 104, 140; LLICh 151.

[115] Domas Kaunas, „Šveicarijos lietuvių knygos“, *Domas Kaunas, Knygos dalia. Mažosios Lietuvos knygos istorijos tyrinėjimai*, Vilnius: Pradai, 1999, 222–231.

mokslų raida didino lietuviškų knygų poreikį ir Vakarų Europoje. Jos daugiausia kauptos universitetų bibliotekose.

Nuo XIX amžiaus pabaigos Bretkūno kūrybinis palikimas pamažu traukiamas į kalbos, literatūros ir istorijos mokslo apyvartą. Visõs *Postilės* mokslo reikalams išleisti nepavyko, bet fragmentų 1877 metais paskelbė čekų kalbininkas Lavoslavas Geitleris Zagrebe ėjusiame leidinyje *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*[116], 1901 – Eduardas Volteris *Lietuviškoje chrestomatijoje*, leistoje spaudos draudimo metais Sankt Peterburge, 1919 – Augustas Leskienas knygoje *Litauisches Lesebuch*, išėjusioje Heidelberge, ir kiti[117].

1877 metais Adalbertas Bezzenbergeris veikale *Beiträge zur Geschichte der Litauischen Sprache auf Grund Litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts* pateikė gana tikslius visų jam žinomų Bretkūno darbų aprašus[118]. Tai pirmasis lingvistas, taip plačiai rėmęsis Bretkūno Biblijos ir *Postilės* kalbos faktais. Jais mokslininkas operavo nagrinėdamas lietuvių kalbos fonetiką, morfologiją, leksiką, sintaksę, žodžių darybą, lygino su kitų indoeuropiečių kalbų duomenimis. Daug žodžių iš Biblijos ir *Postilės* jis įdėjo į senųjų lietuviškų raštų žodynėlį „Lexikalisches", publikuotą knygos pabaigoje.

Šiame veikale Bezzenbergeris padarė ir išvadą, vėliau sulaukusią prieštaringo atgarsio: Bretkūnas nebuvęs didelių gabumų žmogus. Esą *Postilėje*, vieninteliame kūrinyje, kuriame būtų galima pajusti individualumą, nėra pakilaus požiūrio, gilesnių jausmų, patrauklių minčių, viskas nuobodu ir kasdieniška. Kartkartėmis jis bandąs kalbėti liaudiškai, bet tai jam išeiną nevykusiai ir neskoningai. Taip vertindamas XVI amžiaus pamokslų rinkinį, Bezzenbergeris išleido iš akių pragmatinę Bretkūno kompetenciją. Daugiametė kunigo praktika skatino pamokslus taikyti prie gyventojų poreikių bei mentaliteto. Teksto stilistiką lėmė ir evangelikų liuteronų retorikos principai. Kita vertus, Bezzenbergeris labai palankiai atsiliepė apie Bretkūno išsilavinimą – jį rodančios teologinių komentarų nuorodos Biblijos paraštėse, geras vokiečių, lietuvių, lotynų, graikų, hebrajų, galbūt ir lenkų kalbų mokėjimas.

3.2.4.

Baigiantis XIX amžiui, Kristupo Jurkšaičio (1852–1915) leidžiamas laikraštis *Tilžės keleivis* ėmė dalimis perspausdinti *Postilę*. Nuo 1899 metų gruodžio 2 iki 1900-ųjų lapkričio 24 dienos ji publikuota kaip priedas („Pridetka prie 'Tilʒês Keleiwio'") (plg. 7 pav.) Šitaip leidžia-

[116] Lavoslav Geitler, „Bretkunova litavska Postilla iz god. 1591", *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga XL.* U Zagrebu 1877. U knjižarnici Lavoslava Hartmana na prodaju, 125–129.

[117] Bibliografiją ir tyrimų apžvalgą žr. Juozas Tumelis, „J. Bretkūno bibliografija", Bretkūnas 1983, 388–401; Ona Aleknavičienė, „Bretkūno kūrybos tyrimai", *Lietuviškai Biblijai – 400 metų*, 101–151.

[118] Adalbert Bezzenberger, *Beiträge zur Geschichte der Litauischen Sprache auf Grund Litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts*, Göttingen: Verlag von Robert Peppmüller, 1877, V–XIX.

Miszia.

Ant 17. Nedeldienes po Traices.

Ewangēlijoje Luk. 2, 22—33.

(Iß Jono Bretkuno Mißknygiû Meto 1591.)

Girdējom Ponq Jezu Kristu Jßganytoji wiso Swieto iß Mergôs Mariôs Betleeme zimusi. Girdejom teipojau jo Užgiminq Swietui per Angelq su dide Szlowe apsakytq. Girdējom Jßganytoji wisû Zmoniû yggal senq Zokanq Diewo Tewo aßmoje Dienoje apipjaustytq ir jo Wardq pramintę Jezus. Girdējom teipojau, kaip Pagonû wyresniejie Kunigai iß tolimû Zemjû ßi Berneli yra atlankę jo melsdamiesi, ir ji brangiomis Dowanomis apdowanoję.

O dabar ßioj Ewangelijoje pasako, kas jam stojosi arba nußdawe, kaip ßis ßeßiû Nedeliû senas buwo. Apie tai ßw. Lukoßius teipo raßo:

Kaip Bernelis Jezus ßeßiû Nedēliû buwo, tada jo Augywe Marije, kaczeig czysta Merga budama, pagal Pono Diewo Apsakymq atējo Bażnyczion ir dawe Apierq Diewui ir Bażnyczios Kunigams. Bet tûgi Budu ji drauge atwed sawo Suneli Jezu, ji Diewui pastatydama ir uż ji kaip pirmjausiq Apierq Diewo isakytq atidûdama ir ji ßiteipo ißwalnydama. Ir teipo Mergai Marijei atwaikßcziojant pasigadyja per ßwentq Dwasę Zmogus Simeonas, teisus ir Diewo bijqs bey laukiqs Palinksminojimo Izraelio. Tasai dziaugdamasi ima Berneli Jezu ant Rankû ir dûst jam Liudymq po wisû Akiû Bażnyczioje susirinkusiû Zmoniû, jog jisai yra Jßgelbētojis wiso Swieto.

O mes ßiû Kartu apie du Prisakymu Moizießiaus iß seno Testamento sakysim.

Ant pirmo: Apie Zydû Szeßiauninkes.

Ant antro: Apie Zydû Pirmgimius.

Diewe dûdi, idant apie ßius Daiktus taw ant Garbēs ir mums ant Pamokslo galētumbim sakyti, bey klausyti. Amen.

1899–1900 metais Postilės fragmentai publikuoti kaip priedas „Pridetka prie 'Tilżês Keleiwio'“

TILŽĖS KELEIWIS 80, 1900 10 06; LNB: ALp 316

mos knygos – vienas ryškesnių XIX amžiaus antrosios pusės lietuviškos spaudos ypatumų. Buvęs evangelikų liuteronų kunigas *Tilžės keleivio* redaktorius Jurkšaitis kasmet parengdavo moralizuojamo ir pažintinio turinio skaitinių[119]. *Postilė* spausdinta atskirais dviejų lapų priedais, pridedamais prie laikraščio (dažniausiai šeštadieninio), arba pačiame laikraštyje abiejose lapo pusėse, kad skaitytojas galėtų išsikirpti ir komplektuoti.

Jurkšaitis 1900 metų vasario 10 dienos numeryje *Postilę* pristato kaip seniausias lietuviškas mišių knygas, iš kurių daugiau kaip du šimtmečius buvo skaitoma bažnyčiose ir surinkimuose. Iš jų lietuvininkai ir „Ewangeliję pramoko“. Tačiau šiuo atveju leidėjui rūpėjo ne vien religinis švietimas:

> *Taigi labay naudinga yra, tas Mißes dabar paźinti, kurios kaip Dejims Pamato muſû Wierôs tur but rokůjamos. Ipaczey naudinga yra ißtirti, kaip ßwents Raßtas tůczes attulkůjams buwęs. Mes matyſime iß priweſtujû Źodźiû, kiek daug kitaip jis cze ißwercziams. Dar geriaus tai ißpaźyſime, kad Tarpais Ruimo dar eſant Ewangelijes powiſam teip atſpauſdyſime, kaip jos paties Lietuwininkû Bretkuno ſenowißkai raßytos*[120].

Postilės tekstas smarkiai kupiūruotas, keista rašyba, morfologija, leksika, sintaksė, tačiau kai kur perikopės ir fragmentas iš „Passio“ iš tiesų publikuojamas netaisytas, tik skliaustuose paaiškinamas vienas kitas žodis ar forma, pvz.: *biloia (kalbejo)*; *ſklenicze (kragą)*; *pranoka (ſkubino)*; *Hoitmanais (Wadowais)*; *milaſtiwi (prakilnus)*; *czebatu (Kurpjû)*; *eſchkaſit (jießkoſit)*; *miekſi (miegoſi)*[121]. Bent į du pamokslus įdėta giesmių iš Mažvydo *Katekizmo*. Šis perspaudas įdomus kaip kultūros istorijos faktas, rodantis leidėjo požiūrį į XVI amžiaus kūrinių turinį ir kalbą.

3.2.5.

XIX amžiaus pabaigoje kilus tautiniam lietuvių sąjūdžiui, Rytų Prūsijoje steigėsi humanitarinės krypties draugijų. Jos gynė lietuvių pilietines teises, aktyvino mokslo, literatūros ir kultūros plėtotę. Tyrimų objektu draugijų steigėjai laikė lietuvių kalbą, kultūrą, istoriją, etnografiją, todėl stengėsi kaupti biblioteką ir muziejų. *Postile* XIX amžiaus pabaigoje ir XX pradžioje itin susidomėjo kraštotyrininkai ir bibliofilai. Egzemplioriai įvairiais būdais ėmė keliauti į privačias kolekcijas. Kai kurie jų vėliau pateko į Lietuvos bibliotekas ir muziejus (apie tai žr. sk. 4).

[119] Domas Kaunas, „Kas parašė ‘Tilžės miesto nusidavimus’?“, *Domas Kaunas, Knygos dalia*, 216–217.

[120] [Kristupas Jurkšaitis,] „Muſu Mißiu Pridetka“, *Tilźês Keleiwis* 12, 1900 02 10, [3].

[121] *Tilźês Keleiwis* 29, 1900 04 11, [3–4].

Vieną *Postilės* egzempliorių įsigijo Lietuvių literatūros draugija (*Litauische literarische Gesellschaft*), įkurta 1879 metais Tilžėje vokiečių mokslininkų, mokytojų, kunigų ir veikusi iki 1926-ųjų[122]. Statute pagrindinis jos siekis apibrėžtas taip: išsaugoti viską, kas yra susiję su Lietuva ir lietuviais – kalbą, istoriją, etnografiją – renkant bei užrašinėjant mokslo reikalams[123]. *Postilė* įregistruota 1892 metais išleistame draugijos bibliotekos kataloge: „Bretkuns, Jons, Litauiſche Predigten v. J. 1591. (Unvollſtändig). B. 24.“[124] Tad egzempliorius defektinis, gautas veikiausiai iš privačių asmenų. Draugija buvo sukaupusi per 2 400 tomų lituanistinės literatūros. Draugijai nustojus funkcionuoti, Jurgio Gerulio rūpesčiu kai kurias knygas perėmė Karaliaučiaus universiteto Baltų ir slavų kalbų seminaras. Per Antrąjį pasaulinį karą knygos iš Karaliaučiaus išvežtos; dabar saugomos Adomo Mickevičiaus universitete Poznanėje (*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*)[125].

Vieną *Postilės* egzempliorių turėjo ir pirmoji lietuvių tautinė organizacija – kultūros draugija „Birutė“, įkurta 1885 metais Tilžėje Martyno Jankaus, Jurgio Mikšo, Kristupo Voskos bei Ernsto Vejerio iniciatyva, gyvavusi iki 1914-ųjų. Šitos draugijos nuostatuose, patvirtintuose 1885 metų vasario 15-ąją, numatyta, kad ji imsis stabdyti lietuvių kalbos nykimą leisdama mokslo knygas, skaitydama pranešimus, taisydama kalbą, kaupdama biblioteką ir muziejų[126]. Aktyviausi bibliotekos (ji vadinta *knyginyčia* arba *knygynu*) rėmėjai pirmaisiais metais buvo Mečislovas Davainis-Silvestraitis, Heinricho Holzo ir Martyno Šerniaus spaustuvė Klaipėdoje bei *Aušros* redakcija[127]. *Aušros* leidėjai Mikšas ir Jankus perdavė nemažai *Aušros* bibliotekos knygų, patys važinėdavo arkliais po kaimus ir rinkdavo senovinius pinigus, archeologinius radinius, dokumentus, knygas. Taip buvo gauta ir Bretkūno *Postilė*[128]. Jau 1885 metais šį egzempliorių Jonas Basanavičius mini *Aušroje*. Egzempliorius apibūdinamas kaip pilnas:

> *Kniga szita – dabar jau labai paretējusi*)*[129] *‖ – yra didei svari dēl lietuviszkos kalbos tyriku. Joje mes ‖ randame ne menkai žodžiu ir tarmiu, szendien jau labai retai ‖ vartojamu, arba visai užmirsztu, kaip: m e s l e w a – mokestis ‖ (lotyn. t r i b u t u m); a u g e w e – augyvē; p a l a u b i m a s – pa-‖ liovimas, t o d r i l e i, t o d r y n – to dēlei; k o d r i l e i – ko dēlei* [...] *ir d. k.*
>
> **) Viena tokia kniga, visai pilna su priekalba, tituliniu ‖ laiszku etc. randasi „Byrutēs“ kniginyczioje, Tilžēje*[130].

[122] Domas Kaunas, Hans Masalskis, „Paskutinis Lietuvių literatūros draugijos narių sąrašas“, *Knygotyra* 34, 1998, 176–210.

[123] „Statut der Litauischen litterarischen Gesellschaft (Tilsit, den 27. Oktober 1880.)“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 1(1–6), 1883, [421].

[124] *Litauische litterarische Gesellschaft. Katalog der Bibliothek*, Tilsit: Otto v. Mauderode, 1892, 2.

[125] Domas Kaunas, „Lietuvių literatūros draugijos biblioteka“, MLE 2 629.

[126] Vaclovas Bagdonavičius, „Birutė“, MLE 1 177.

[127] Apie draugijos biblioteką žr. Domas Kaunas, „'Birutės' draugijos biblioteka“, *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, 66–81; Domas Kaunas, *Mažosios Lietuvos bibliotekos (iki 1940 metų)*, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 1987, 89–103.

[128] *Biografinis straipsnis apie Martyno Jankaus gyvenimą ir visuomeninę veiklą*, 1940; LMAB RS: f. 103–1, l. 10.

[129] Žvaigždute pažymėta išnaša.

[130] J[onas] B[a]s[anavičius], „Brētkuno 'postilla'“, *Auszra* 12, 1885, 401.

1889-aisiais draugijos biblioteka turėjo 324 knygas, tačiau nebuvo tinkamai tvarkoma, nuolat kilnojama iš vienos vietos į kitą[131]. Apie 1897–1898 metus ji laikyta draugijos valdybos sekretoriaus Enzio Jagomasto spaustuvėje Tilžėje. Iš nerakinamos spintos, stovėjusios popieriaus sandėlyje, dingo sidabro pinigai, archeologijos radiniai ir kai kurios knygos. 1900-ųjų liepą Bitėnuose leistame laikraštyje *Saulėteka* pranešta apie dingusius daiktus bei knygas, nurodyta ir *Postilė*:

> *Net ‖ ſurinktiejie pradʒioje daiktai, kaip tai knygos, rankraßcʒei kaʒin kur dingo be maʒiauſio ‖ pēdſako; yra paweiʒdan ſuſekta, jog Brētkuno Poſtillē pirmo ißleidimo tapo paglemʒta ‖ ir turēdama ant savo lapû ißſpauſtas „Byrutēs“ pecʒwietis, randaſi dabar ‖ priwatißkoſe rankoſe, jos wertē ißneßa apie 500 aukſinû*[132].

Taigi *Postilės* egzempliorius turėjo būti pažymėtas apvaliu draugijos antspaudu su įrašu „LIETUWISZKOJI DRAUGYSTĖ „BYRUTĖ“ 1885“ (įsigytas 1885 metais, skersmuo 28 mm). 1903-iųjų gruodį valdybos pirmininku išrinkus Joną Vanagaitį (1869–1945), o bibliotekininku Kristupą Urėdaitį (1871–1913)[133], draugijos veikla suaktyvėjo. 1904-ųjų balandį laikraštyje *Nauja Lietuviška Ceitunga* Vanagaitis pranešė, kad biblioteka jau sutvarkyta ir yra žinoma, kurių knygų trūksta. Tarp trūkstamųjų vėl įrašyta Bretkūno *Postilė* („1 Expl. Bretkuno Mißknygos“)[134].

1908 metais „Birutės“ draugijos biblioteka (apie 750 knygų) perduota Lietuvių mokslo draugijai[135], įkurtai 1907 metais Vilniuje Jono Basanavičiaus iniciatyva ir gyvavusiai iki 1939-ųjų (apie jos biblioteką žr. sk. 4.3.1). Tačiau *Postilės* „Birutės“ draugija veikiausiai nebuvo atgavusi. Biržiška *Lietuvių bibliografijoje* šį egzempliorių nurodo tik kaip „buvusį“: „buvo ‘Birutės’ bibl. Tilžėje“[136] (BržLB I 12). Nė vienas iš dviejų egzempliorių, dabar saugomų Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje (žr. sk. 4.3), 1946 metais perėmusioje Lietuvių mokslo draugijos biblioteką ir archyvą, nepažymėtas „Birutės“ draugijos antspaudu. Šio antspaudo nėra nė viename Lietuvoje dabar žinomame *Postilės* egzemplioriuje.

3.2.6.

Postilės egzempliorių būta ir įstaigų bibliotekose. Ją turėjo Prūsijos valstybinio archyvo biblioteka Karaliaučiuje (apie tai žr. sk. 4.1),

[131] A[nsas] B[ruožis] Klaipėdiškis, *„Byrutė“. Dvidešimtmetinių sukaktuvių atminimui*, Tilžė: Otto v. Mauderode's spaustuvė, 1905, 28–29; *Biografinis straipsnis apie Martyno Jankaus gyvenimą ir visuomeninę veiklą*, l. 10.

[132] „Lietuwißkoſios draugyſtēs Pruſu Lietuwoje“, *Saulėteka* 7, 1900 07 01, 177–178.

[133] Bruožis 1905, 34.

[134] J[onas] V[anagaitis], „Užpraszymas“, *Nauja Lietuwiszka Ceitunga* 29, 1904 04 08.

[135] Kaunas 1987, 93.

[136] Vac[lovas] Biržiška, *Lietuvių bibliografija XVI–XVIII amž.*, Kaunas: Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisija, 1924, 12 (toliau – BržLB I); pirmieji papildymai: [Vaclovas Biržiška,] *Lietuvių Bibliografijos I-sios dalies papildymai ir pataisos*, 1925 (toliau – BržLBP I); antrieji papildymai: [Vaclovas Biržiška,] *Pirmosios Lietuvių Bibliografijos Dalies (XVI–XVIII amž.) antrieji papildymai*, 1926 (toliau – BržLBP II).

Gumbinės apygardos valdžios biblioteka. Šios bibliotekos egzemplio-rius įrašytas kataloge, išleistame 1898 metais, tik autoriaus pavarde čia palaikytas žodis *Plebonas*: „P. 14. Plebona, J. B. C. Postilla. Königsberg 1591“[137]. Kataloge įregistruota 6 160 pavadinimų leidinių, suklasifikuotų į 30 skyrių; bibliotekos knygomis nuo 1810-ųjų leista nemokamai naudotis visuomenei[138]. *Postilės* egzempliorius dabar saugomas Poznanės universiteto bibliotekoje. Jame yra įrašas ranka: „Der Königl. Regierungs Bibliothek zu Gumbinnen aus der Schlossbibliothek zu Königsberg“[139].

3.2.7.

Didžiojoje Lietuvoje informacija apie Bretkūno *Postilę* ir kitas Karaliaučiuje leistas knygas pradėjo plačiau sklisti, kai Kajetonas Rokas Nezabitauskis (1800–1876) sudarė bibliografinį lietuviškų ir lituanistinių knygų sąrašą. Jo parengtas „Surinkimas visokių raštų lietuviškų, žemaitiškų ir prūsiškai lietuviškų“, į kurį įtrauktos 73 knygos ir rankraščiai, publikuotas 1824 metais elementoriaus *Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų Žemaičių ir Lietuvos* pabaigoje[140]. Tai pirmasis lietuviškų knygų bibliografinis sąrašas Didžiojoje Lietuvoje[141]. Greta kitų senųjų lietuviškų ir lituanistinių knygų (tiek spausdintų, tiek rankraštinių) pateikiama duomenų apie Bretkūno *Postilę* bei Bibliją:

> Jonas Bretkunas *yszdawe Postillas ant Ewangeliu Willenta su ‖ Antraszimu (arba Tytułu)* "Trumpas ir prastas iszguldimas ‖ Ewangeliu per wisa meta.... *(K. 2. 4to) m. 1591. tasay, isz- ‖ gulde Sena yr Nauja Istatima Raszta S. ant Lietuwiszka liežuwe ‖ 8. dalis arba Knigas, (T. 8.) Kiatures* (in Folio)*, o antras 4. (in ‖ 4to) Su Antraszimu –* Biblia tatai esti, wissas szwentas Ra- ‖ sztas Lietuwischkai pergulditas per Janą Bretkuną Pleboną ‖ *Karalauczuje 1590. bet tas brangus darbas, nebuwa yszspaustas, ‖ (atsyrand is Rankas-Raszte Surinkime-Knigu (Biblioteko) Kara- ‖ lauczuje*[142].

Šaltinių aprašas rodo, kad Nezabitauskis rėmėsi Liudviko Rėzos studija *Geschichte der litthauischen Bibel* (1816). Šią knygą Rėza buvo padovanojęs Vilniaus universiteto bibliotekai. Nezabitauskis buvo pirmasis jos skaitytojas[143]. Knygų sąrašą Nezabitauskis išvertė į lenkų kalbą ir 1824 metais paskelbė žurnale *Dziennik Wileński*. Laurynas Ivinskis (1811–1881) jo sąrašą papildė 1824–1859 metais išėjusiais leidiniais ir perspausdino 1860-ųjų *Kalendoriuje*. Šie bibliografiniai

137 *Verzeichniß der in der Bibliothek der Königl. Regierung zu Gumbinnen vorhandenen Druckwerke und Karten*, Gumbinnen: Druck von W. Krauseneck, 1898, 190.

138 Kaunas 1987, 80.

139 V[ladas] Žukas, „Senos lietuviškos knygos Lenkijos bibliotekose“, *Bibliotekų darbas* 7, 1970, 19.

140 [Kajetonas Rokas Nezabitauskis,] *NAUJAS MOKSŁAS SKAYTIMA DIEL MAŻŪ WAYKŪ ŽEMAYCZIU YR LIETUWOS* [...] *PAR KAJETONA NIEZABITAWSKI* [...] WILNIUJE Drukarnioy Dyecezalno Kunigu Missionoriu pri Bażniczes s. Kazimiera 1824, [52–55].

141 Vladas Žukas, *Lietuvių bibliografijos istorija* 1. *Iki 1940 metų*, Vilnius: Mokslas, 1983, 20–22.

142 Nezabitauskis 1824, [52].

143 Vytautas Jurgutis, „Apie Vilniaus universiteto bibliotekos skaitytojus XIX a. pradžioje“, *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, 59, 62.

sąrašai vėliau tapo atspirtimi daugeliui XIX amžiaus lietuvių ir lenkų bibliografų[144]. Jų dėka informacija apie Bretkūno ir kitų senojo raštijos periodo autorių knygas sklido mokslo visuomenėje.

Iš bibliografijos darbų dar minėtinas rankraštinis Jurgio Pliaterio (1810–1836) veikalas *Materyały do historiji literatury języka litewskiego* (apie 1825–1832 metus)[145]. Jame pirmą kartą detaliai bibliografiškai aprašyti lietuviški ir lituanistiniai spaudiniai, tarp jų ir visos spausdintos Bretkūno knygos. Pliateris 1830–1831 metais buvo nuvykęs į Karaliaučių, kur susipažino su Liudviku Rėza, domėjosi bibliotekų fondais, *de visu* aprašinėjo knygas[146]. *Postilės* pateiktas visas pirmo tomo antraštinis puslapis (antrojo – tik frazė „nůg Wæliku ik Aduento“), „Passio“ antraštė, nurodytas paginuotų ir nepaginuotų puslapių skaičius (kaip nepaginuoti paminėti klaidų atitaisymai ir pratarmė). Be to, yra duomenų apie įrišimą, saugojimo vietą, popierių, kalbą:

Zwykle obie części razem oprawione. Nayduie się ‖ exemplarz dzieła tego w Bibliotece Królewskiey ‖ w Królewcu[147].

Dzieło ninieysze na papierze pięknym i trwałym iest ‖ odbite. Zaleca się przytem stylem gładkim i prawdziwie ‖ litewskim, nawet oryginalnym i właściwym naszego ‖ autora. Jest napewne nayważnieyszym dziełem wtey ‖ Epoce, tem bardziey, ieśli iest oryginalne dzieło, toiest ‖ ieśli nieiest tłumaczeniem, jakiego niemieckiego autora[148].

Bretkūno *Giesmes Duchaunas*, *Kancionalą* ir *Kolektas* Pliateris įrašė remdamasis Uppsalos karališkosios akademijos bibliotekos katalogu, išleistu Uppsaloje 1816 metais[149].

3.2.8.

XIX amžiaus viduryje Bretkūno *Postilę* įsigijo istorikas ir filologas Simonas Daukantas (1793–1864). Jis buvo sukaupęs didžiulę lituanistinės literatūros biblioteką, domėjosi Mažosios Lietuvos leidiniais, dėl jų susirašinėjo su Frydrichu Kuršaičiu (1806–1884)[150]. *Postilė* įregistruota Daukanto knygų kataloge, rašytame apie 1850-uosius[151]. *Postilę* jis pavadinęs retenybe: „Bretkuna część Postyli najrzadsza“[152], bet įsigijimo aplinkybių ir kainos nenurodęs (plg. 8 pav.).

Dalis Daukanto bibliotekos po jo mirties liko Kivyliuose pas sesers Anastazijos Kaunackienės vaikus. 1911 metų liepą Anastazijos vaikaitis gydytojas Ferdinandas Kaunackis (1861–1935) biblioteką padovanojo Lietuvių mokslo draugijai. Jis prašė Basanavičiaus Dau-

144 Žukas 1983, 22–32.

145 Jurgis Pliateris, *Materyały do historiji literatury języka litewskiego*; apie 1825–1832; LNB RS: f. 112–1.

146 Žukas 1983, 25–26.

147 Pliateris, apie 1825–1832, l. 21r.

148 Pliateris, apie 1825–1832, l. 21v.

149 Pliateris, apie 1825–1832, l. 20v.

150 Kaunas 1996, 469–471.

151 Jurgis Lebedys, „Simano Daukanto biblioteka“, *Lietuvių literatūros instituto darbai* 1, 1947, 53.

152 Simonas Daukantas, *Knygų katalogas*, apie 1850; LLTIB R: f. 1 S.D. b. 33 (ankstesnė sign.: f. 1–980), l. 4v.

\+ Block Abrecht. Mittheilungen landwirthschaftlicher Erfahrungen, Ansichten und Grundsätze 3te Aufl. Breslau 1848. — 6. 60
\+ Tegoi Ueber den thierischen Dünger, seine Vermehrung und vollkommnere Gewinnung. Breslau 1839. — 1
\+ Brotier Gabriel C. Cornelii Taciti opera omnia 5.
\+ Bychowca Kronika litewska p. Narbuta 1.
\+ Bohlen P. über die Verwandtschaft zwischen der Lithauischen und Sanskritsprache. z innemi rozprawami. 1.
\+ Bretkuna części Postyli - najrzadsza - 1.

Postilė įregistruota Simono Daukanto knygų kataloge, rašytame apie 1850-uosius

LLTIB R: f. 1 S.D. b. 33

Maldos krikszczioniszkos wisokioj reykmenej prigulinczios. Nikojay 18.

Giedraytis. Naujas Istatimas Jezaus Christaus etc. Wilniuje 18.

Postilla, tatai esti Trumpas ir prastas Ischguldimas Evangeliu etc. per Jana Bret-

140 kuna (Pradžios iki p. 159 ir nuo p. 474 nėra) [Karaliaucziuje 15.

Szyrwid. Punkty kazań od Adwentu aż do Postu, litewskim językiem z wytłumaczeniem na polskie. Wilno 16

Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos kataloge Catalogus librorum N[r.] 8 (1909–1912a) Jonas Basanavičius įrašė Simono Daukanto turėtą Postilę ir nurodė defektus

LLTIB R: f. 22–1014

kanto biblioteką sutvarkyti ir žadėjo apmokėti išlaidas[153]. Apie gautą dovaną Basanavičius pranešė 1911 metų liepos 12(25) dieną visuotiniame draugijos susirinkime[154], o dovanotas knygas tą patį mėnesį įrašė į draugijos bibliotekos katalogą *Catalogus librorum N*[*r*]. *8*. Čia įtrauktos 345 knygos, iš viso 563 tomai. Iš įrašo matyti, kad *Postilės* egzempliorius defektinis (plg. 9 pav.):

> [*Nr. 139*] *Postilla / tatai esti Trumpas ir prastas* ‖ *Ischguldimas Euangeliu etc. per Jana Bret-* ‖ *kuna (Pradžios iki p. 159 ir nuo p. 474* ‖ *nėra) [Karaliaucziuie 1591] 1* [*tomas*] *1* [*egzempliorius*][155].

Daukantui priklausiusio *Postilės* egzemplioriaus likimas šiuo metu nežinomas. Basanavičius Kaunackio perduotas knygas žymėjo antspaudu „Sim. Daukanto“, tačiau prieš Mykolo Biržiškos ir kitų valią nesutiko laikyti kolekcija ir išskirstė po biblioteką[156]. Daug knygų pateko net į dubletus. Iš pradžių draugija neturėjo gerų sąlygų bibliotekai ir muziejui laikyti. Nuo 1907 iki 1932 metų knygos, archyviniai dokumentai ir muziejaus rinkiniai perkraustyti penkis kartus, laikyti rūsiuose; nemažai knygų ir rankraščių žuvo 1920–1927 metais[157]. Tik 1932-aisiais, draugijai persikėlus į Vileišių rūmus, sąlygos pagerėjo, o pati draugija lenkų okupuotame Vilniaus krašte tapo lietuvių kultūros centru (apie draugijos biblioteką dar žr. sk. 4.3.1). 1924 metais Vaclovas Biržiška *Lietuvių bibliografijoje* šitą egzempliorių dar nurodo: „Liet. Mokslo Draugijoj iš S. Daukanto defektuotas ekz. 20 1/1.“ (BržLB I 12). 1947 metais iš 345 Kaunackio dovanotų Daukanto bibliotekos knygų Jurgis Lebedys rado tik 226 (373 tomus)[158].

Kaip minėta, Lietuvių mokslo draugijos biblioteka ir archyvas dabar saugomi Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje, tačiau nė vienas iš dviejų šios bibliotekos turimų egzempliorių neatitinka Basanavičiaus aprašytojo: jis buvo be pradžios (BP I prasidėjo p. 159) ir pabaigos (BP II baigėsi p. 473). LLTIB egzemplioriui, kurio signatūra B 1108, trūksta tik pirmo tomo antraštinio lapo ir antrojo pabaigos (p. 515–[527]), o kito egzemplioriaus, kurio signatūra 36323, pirmas tomas prasideda p. 101, o antras baigiasi p. 510. Taigi jų abiejų defektai daug mažesni negu Daukanto egzemplioriaus. Be to, dokumentiškai įrodoma, kad šiedu egzemplioriai pirkti: pirmasis 1918, antrasis 1956 metais (žr. sk. 4.3.1 ir 4.3.4). Basanavičiaus aprašyti defektai nėra būdingi nė vienam Lietuvoje dabar žinomam *Postilės* egzemplioriui.

[153] Ferdinandas Kaunackis, *Laiškas Jonui Basanavičiui*, 1911 07 08; LLTIB R: f. 22–766, l. 1.

[154] *Lietuvių mokslo draugijos protokolai*, 1908–1911; LLTIB R: f. 22–2, l. 246r.

[155] *Catalogus librorum N*[*r*.] *8*, 1909–1912a; LLTIB R: f. 22–1014, l. 130.

[156] M[ykolas] Biržiška, „Simano Daukanto biblioteka“, *XXVII knygos mėgėjų metraštis* 2, 1937, 59.

[157] Apie 1931-uosius draugija turėjo maždaug 28 000 veikalų (be periodikos). Apie draugiją plačiau žr. Juozas Jurginis, „Lietuvių mokslo draugija“, *Mokslo, kultūros ir švietimo draugijos*, ats. red. Vytautas Merkys, Vilnius: Mokslas, 1975, 37–118; A[ntanas] Valaitis, „Iš Lietuvių Mokslo Draugijos istorijos“, *Lietuvių Tauta. Lietuvių Mokslo Draugijos raštai* 4(3), 1932, 337–399.

[158] Lebedys 1947, 68–71.

3.2.9.

1883 metais Bezzenbergeris nurodė vieną Bretkūno *Postilės* egzempliorių esant Vilniaus viešojoje bibliotekoje: „(ohne signatur) in der kaiserlichen öffentlichen bibliothek in Wilna“[159]. Šį egzempliorių 1889 metais minėjo Maurycy Stankiewiczius studijoje *Bibliografia litewska od 1547 do 1701*: „Bibl. [...] publiczna w Wilnie.“, 1899 metais – Karolis Estreicheris bibliografijoje *Bibliografia Polska*: „Wilno Publ.“[160] 1892 metais Silvestro Baltramaičio skelbtame lietuviškų ir prūsiškų knygų, išleistų 1553–1891 metais, sąraše pateikta nuoroda, kad abu Bretkūno *Postilės* tomai esantys Vilniaus muziejuje: „I–II. Виленск. муз.“[161]

Vilniaus universiteto rūmuose 1856–1865 metais veikė Senienų muziejus (kartu su Archeologijos komisija ir Skaitymo kabinetu). Fondų branduoliu tapo komisijos iniciatoriaus grafo Eustachijaus Tiškevičiaus dovanota 3 000 tomų mokslinės literatūros kolekcija, taip pat uždarytų vienuolynų knygos, konfiskuoti politinių „nusikaltėlių“ rinkiniai, iš Peterburgo viešosios bibliotekos gautos knygos[162]. Nuslopinus 1863 metų sukilimą, Archeologijos komisijos veikla nutraukta. 1867-aisiais universiteto rūmuose oficialiai įkurta Vilniaus viešoji biblioteka, suformuota iš Senienų muziejaus, Skaitymo kabineto knygų, 1832 metais uždaryto universiteto bibliotekos fondų[163]. Prie Vilniaus viešosios bibliotekos veikė ir muziejus. Per Pirmąjį pasaulinį karą ji buvo uždaryta, daug knygų išgrobstyta, išvežta į Rusiją. 1919 metų sausį biblioteka perorganizuota į Lietuvos centrinę biblioteką. Lenkų legionieriams 1919-ųjų balandį okupavus Vilnių, jos darbas nutrauktas, bet netrukus ji prijungta prie atkurto Vilniaus universiteto ir pavadinta *Universiteto viešąja biblioteka*[164].

Vaclovas Biržiška 1924 metais *Postilės* egzempliorių nurodo kaip „buvusį“: „buvo Vilniaus Viešojoj Bibl. B 60 6/1“ (BržLB I 12). Nė vienas iš dabartinių VUB egzempliorių nepažymėtas Vilniaus viešosios bibliotekos nuosavybės ženklu (apie jų provenienciją žr. sk. 4.5).

[159] Adalbert Bezzenberger, „Zur litauischen bibliographie“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 1(1–6), 1883, 27.

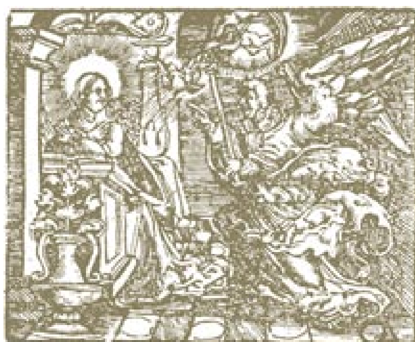
[160] Maurycy Stankiewicz, *Studya bibliograficzne nad literaturą litewską* 2. *Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r.*, Kraków: Księgarnia G. Gebethnera i Spółki, 1889, 16; Karol i Stanisław Estreicher, *Bibliografia Polska. Dopełnienia i sprostowania do Części III* 1, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ²1999, 92.

[161] С[илвестръ] Балтрамайтисъ, *Списокъ литовскихъ и древне-прусскихъ книгъ, изданныхъ съ 1533 по 1891 годъ*, С.-Петербургъ: Типография В. Безобразова и К°, 1892, 8.

[162] Vladimirovas 1970a, 70.

[163] Vladimirovas 1970a, 70–71.

[164] Vladimirovas 1970a, 76–78.

POSTILĖS EGZEMPLIORIAI LIETUVOS BIBLIOTEKOSE IR MUZIEJUOSE

Lietuvos ir kitų Europos valstybių bibliotekose bei muziejuose šiuo metu saugoma apie trisdešimt Bretkūno *Postilės* egzempliorių. Lietuvoje dabar žinoma dešimt: aštuoni užfiksuoti *Lietuvos bibliografijoje* ir jos *Papildymuose*[165], dar du nustatyti 1998 ir 2004 metais:

1) LB I 66 – 6 egzemplioriai[166]:
   Lietuvos mokslų akademijos biblioteka:
   LMAB RSS: LK–16/1;
   Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto biblioteka:
   LLTIB: B 1108;
   Rokiškio krašto muziejus:
   RKM: 17201;
   Vilniaus universiteto biblioteka:
   VUB RSS: L_R 1452/1–2; L_R 1621–1622; L_R 4327–4328;

[165] *Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba* 1. *1547–1861*, Vilnius: Mintis, 1969, 66 (toliau – LB I); *Lietuvos bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba* 1. *1547–1861. Papildymai*, Vilnius: Mintis, 1990, 19 (toliau – LBP).

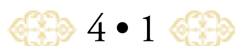
[166] Toliau nurodomi dabartiniai bibliotekų ir muziejų pavadinimai bei signatūros.

2) LBP 19 – 2 egzemplioriai:
Kauno technologijos universiteto biblioteka:
KTUB RKS: Ds 56 ir Ds 57; Ds 57ª.

3) LB I ir LBP neregistruoti – 2 egzemplioriai:
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto biblioteka:
LLTIB: 36323[167];
Nacionalinis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus:
NČDM ŽDG: Tkr. 148[168].

Kada ir kaip šie egzemplioriai pateko į Lietuvą? Tai antroji *Postilės* sklaidos istorijos dalis. Nustatyti egzempliorių provenienciją labiausiai padeda nuosavybės ženklai: įrašai ir antspaudai. Jie teikia informacijos apie buvusius bei esamus savininkus, parodo knygų plitimo kelius. Nuosavybės ženklai liudija, kokie asmenys bei visuomenės grupės domėjosi šia knyga, kaip keitėsi jos savininkai. Svarbūs šaltiniai egzempliorių provenciencijai tirti – bibliotekų ir muziejų inventoriaus knygos, senosios bibliografijos, katalogai, archyvuose saugomi aktai ir protokolai, fiksuojantys įsigijimo faktus, taip pat amžininkų liudijimai.

4 • 1

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA

4.1.1.

PROVENIENCIJA. Egzempliorius saugomas Retų spaudinių skyriuje, signatūra: LK–16/1[169]. Egzemplioriuje yra tokie nuosavybės ženklai: įrašai: „Bibl. d. Kgl. St. Archivs № 262. 4°.“ ir „262.40“; antspaudai: „MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA“; „KALBOS ‖ INSTITUTO ‖ BIBLIOTEKA“; „Lietuvos TSR ‖ Mokslų Akademija ‖ Centr. Biblioteka“; inventoriaus numeriai: Nr. 3089/48, Nr. 144, Nr. 15144 ir Nr. 668945.

1. Įrašas „Bibl. d. Kgl. St. Archivs № 262. 4°.“, t. y. „Bibliothek des Königlichen Staatsarchivs № 262. 4°.“, įrašytas viršutiniajame

LMAB RSS: LK–16/1

[167] Sigitas Narbutas, „Dar vienas Jono Bretkūno ‘Postilės’ egzempliorius“, *Lietuvos aidas* 178, 1998 09 10, 15.

[168] Ona Aleknavičienė, „’Nebibliografinė’ Jono Bretkūno *Postilė* (1591): Vlado Daumanto egzempliorius“, *Archivum Lithuanicum* 6, 2004a, 63–86.

[169] Šio egzemplioriaus parengtas elektroninis variantas (parengė Ona Aleknavičienė); saugomas Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje, Senųjų raštų duomenų bazėje, Inv. Nr. T-1-2.

klijuotajame priešlapyje pieštuku (plg. 10 pav.). Signatūra išlikusi ir lipdėje ant knygos nugarėlės: čia juodu rašalu užrašyta „262. 4°“ (plg. 11 pav.). Šie įrašai rodo, kad egzempliorius priklausė Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekai Karaliaučiuje.

Prūsijos valstybinis archyvas[170] kaip savarankiška įstaiga įkurtas 1804 metų liepos 21-ąją, panaikinus Prūsijos valdžios organą, vadintą *Etatsministerium*. Archyvas perėmė Vokiečių ordino archyvą, kauptą nuo XIII amžiaus, vyskupysčių, kunigaikščio (nuo 1525), karaliaus (nuo 1701) institucijų dokumentaciją bei korespondenciją[171]. Vokiečių ordino archyvą nuo XV amžiaus sudarė ne tik dokumentai, bet ir knygos, bažnytiniai reikmenys, muziejiniai rinkiniai. Jie nebuvo griežtai skirstomi – viskas saugota drauge tose pačiose pilyse Marienburge, Osterodėje, Tepliavoje ir Karaliaučiuje[172]. Kaip atskiras archyvo padalinys biblioteka imta formuoti tik nuo 1812-ųjų. Tada archyvo direktorius istorikas Abrahamas Ernstas Hennigas (1771–1815) nupirko apie 2 600 tomų knygų ir rankraščių. Bibliotekai įkurdinti paskirtas bokštas šiaurinėje pilies dalyje. 1830 metų plane jis jau pažymėtas kaip bibliotekos kambarys[173]. Biblioteka ypač išaugo 1829–1834 metais, nupirkus istoriko Ludwigo von Baczko ir paties archyvo direktoriaus Hennigo bibliotekas; 1855-aisiais pasikeista knygomis su Karališkąja ir universiteto biblioteka[174].

Archyvo bibliotekos formavimas – ilgas procesas. Nustatyti, kada ir kaip į ją pateko *Postilė*, trūksta duomenų. Detali bibliotekos komplektavimo ir katalogavimo istorija nežinoma, katalogų išlikę mažai. LMAB saugomoje rankraštinėje dalykinio katalogo knygoje *Sach-Katalog der Archiv-Bibliothek. XIII–XVII*[175] suregistruoti tik istoriniai veikalai. Archyvui priklausiusiame kitame rankraštiniame kataloge *Catalog*[*us*] *librorum Cancellariae. Ch*[*urfürstlich*] *Br*[*andenburgisch*] *Pr*[*eußische*] *Cantzeley Bvcher Catalogvs*, sudarinėtame 1647–1757 metais, yra keletas lietuviškų knygų, bet Bretkūno *Postilė* neįtraukta[176]. Archyvo bibliotekoje kauptos ne tik istorinės knygos, bet ir krašto kultūrą liudijantys šaltiniai. Čia saugotas ir Mažvydo giesmynas, kuris, kaip spėjo Gerulis iš auksuotų bloko kraštų ir sidabro ornamentų, įspaustų raudonu šilku trauktuose kietviršiuose, buvo padovanotas kunigaikščio bibliotekai[177]. Archyvas turėjo keletą rankraštinių vokiečių–lietuvių kalbų žodynų. Nuo 1822-ųjų jis atvertas mokslo visuomenei.

1813 metais Hennigas vieną Bretkūno *Postilės* egzempliorių padovanojo Pulavų bibliotekai kaip pirmą spausdintą knygą vietine Prūsijos lietuvių kalba. Dovanotasis egzempliorius dabar saugomas Lenkijoje, Krokuvos nacionalinio muziejaus Čartoriskių fonduose

[170] Archyvo pavadinimas keletą kartų keitėsi: 1804 metais jo pavadinimo pagrindą sudarė *Das Geheime Archiv*, nuo 1828 – *Provinzialarchiv*, nuo 1867-ųjų – *Staatsarchiv*. Čia jis vadinamas *Prūsijos valstybiniu archyvu*.

[171] Kurt Forstreuter, *Das Preußische Staatsarchiv in Königsberg. Ein geschichtlicher Rückblick mit einer Übersicht über seine Bestände*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1955, 4–43.

[172] Faber 1819, 131–132; Forstreuter 1955, 17–18.

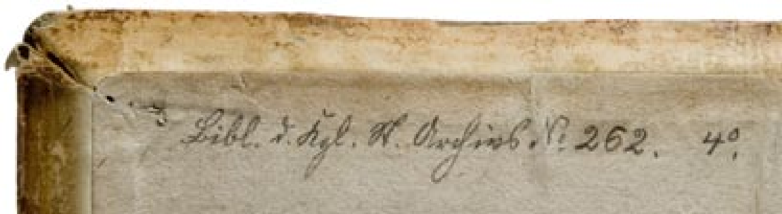
[173] Forstreuter 1955, 51–52.

[174] Forstreuter 1955, 57, 62.

[175] *Sach-Katalog der Archiv-Bibliothek. XIII–XVII*; LMAB RS: f. 15–130; nedatuotas, kataloge yra knygų, išleistų ir 1922 metais.

[176] *Catalog*[*us*] *librorum Cancellariae. Ch*[*urfürstlich*] *Br*[*andenburgisch*] *Pr*[*eussische*] *Cantzeley Bvcher Catalogvs*, 1647–1757; LMAB RS: f. 15–89; su antspaudu „PREUSSISCHES STAATSARCHIV IN KÖNIGSBERG“.

[177] Jurgis Gerullis, „Mažvydo Giesmių Knygos naujai atrastos“, *Švietimo darbas* 3–6, 1922, 279.

10

Įrašas „Bibl. d. Kgl. St. Archivs Nº 262. 4º.“ –
Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekos
Karaliaučiuje nuosavybės ženklas

LMAB RSS: LK–16/1

11

Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekos Karaliaučiuje signatūra
išlikusi ir lipdėje ant knygos nugarėlės: „262.4º“

LMAB RSS: LK–16/1

(sign.: BCzart: XVI.843. II)[178]. Jame yra donacijos įrašas: „Bibliothecae Pulawianae ‖ primum hoc Lituan. Pruſſ. idiomate ‖ tÿpis impreſſum opus ‖ devotiſſime offert ‖ Erneſtus Hennig, ‖ Tabular. Regii Secr. Direct. diſciplin. ‖ quae hiſt. ſtud. juvant Prof. ‖ Regiomonti Pruſſ. VI Kal. Oct. MDCCCXIII."[179] Tad *Postilę* tuo metu turėjo turėti ir archyvo biblioteka. Bretkūnas buvo žinomas ne tik kaip Biblijos vertėjas, bet ir kaip Prūsijos istoriografas. *Postilėje* irgi yra nemažai krašto kultūrą atspindinčių faktų.

Įrašas „Bibl. d. Kgl. St. Archivs № 262. 4°." vėlyvas. Tokia pačia rašysena pieštuku įrašytas archyvo nuosavybės įrašas ir jau minėtame Gumbinės apygardos valdžios bibliotekos kataloge, išleistame 1898 metais („Bibl. d. Kgl. St. Archivs № 3295. 8°"), ir kitose XIX amžiaus pabaigos knygose. Šitame *Postilės* egzemplioriuje nėra apvaliųjų Prūsijos valstybinio archyvo antspaudų, kuriuos turi kiti dabar Lietuvos bibliotekose saugomi rankraščiai ir spaudiniai: senesnieji pažymėti antspaudu „PREUSSISCHES STAATSARCHIV IN KÖNIGSBERG", naujesnieji „KÖNIGLICHES STAATSARCHIV KÖNIGSBERG O/PR." *Postilės* viršutinysis priešlapis gali būti pakeistas. Popieriaus tekstūra skiriasi tiek nuo apatiniojo priešlapio, tiek nuo bloko popieriaus, nesutampa atstumas tarp plačiųjų linijų, be to, jos eina ne išilgai, bet skersai lankstės. Tad knyga veikiausiai taisyta ir ankstesnė informacija neišlikusi.

Daug aiškesnė riba, iki kurios *Postilė* galėjo būti saugoma Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekoje. Saugojimo *terminus ad quem* veikiausiai 1942-ieji. Tolesnė šio egzemplioriaus istorija jau susijusi su permainingu archyvo likimu. Natūrali fondų plėtra, panašiai kaip Valstybinės ir universiteto bibliotekos, per Antrąjį pasaulinį karą buvo nutraukta. Archyvui priklausiusių kultūros vertybių likimą lėmė daugybė atsitiktinumų. Prūsijos valstybinio archyvo paskutiniojo direktoriaus Kurto Forstreuterio duomenimis, nuo 1942 metų vasaros iki 1943-iųjų rudens svarbiausi dokumentų rinkiniai ir biblioteka buvo pamažu išvežama iš Karaliaučiaus. Rankraščiai ir knygos slėptos Rytų Prūsijos pilyse bei dvaruose. 1942–1943 metais dokumentų ir knygų laikino saugojimo vietomis tapo Heilsbergo, Waldburgo ir Laukstyčių pilys, Brandenburgo dvaras ir Skaisgiriai[180].

Postilė rasta po Antrojo pasaulinio karo Laukstyčių (*Lochstädt*) pilyje, stovėjusioje maždaug už 35 km į vakarus nuo Karaliaučiaus. Laukstyčiai iki 1945-ųjų priklausė Žuvininkų (*Fischhausen*, nuo 1946-ųjų *Primorsk*) apskričiai, Karaliaučiaus apygardai. Pilį Baltijos nerijoje ant Aismarių kranto pastatė Vokiečių ordinas tarp 1275 ir 1300 metų, vėliau ji keletą kartų perstatyta[181]. Seniausia išlikusi pilies

[178] Žukas 1970, 19. Pulavų dvare iki 1830–1831 metų sukilimo buvo Čartoriskių biblioteka. Čartoriskiai savo bibliotekai ieškojo lietuviškų ir lituanistinių knygų. Per sukilimą ir po jo Pulavų biblioteka buvo išsklaidyta po Sieniavos, Varšuvos, Paryžiaus, Krokuvos ir kitas bibliotekas.

[179] Už įrašo mikrofilmą dėkoju dr. Artūrui Judženčiui.

[180] Forstreuter 1955, 88.

[181] XIV amžiuje Laukstyčių pilyje įsteigtas Ordino riterių konviktas. XVII amžiuje po karų su švedais ji ėmė griūti. XIX amžiaus pabaigoje pilis vėl atstatyta, o prieš Antrąjį pasaulinį karą restauruota – joje buvo įkurtas kraštotyros muziejus (Vladimiras Kulakovas, Valdemaras Šimėnas, „Semba – Prūsų žemės centras", *Užmirštieji prūsai. Archeologija, istorija, padavimai ir turistiniai maršrutai*, Vilnius: Mintis, 1999, 272–273; pilies nuotraukų žr. Vytautas Šilas, Henrikas Sambora, *Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai Kaliningrado srityje*, Vilnius: Mintis, 1990, 259; Vilius Pėteraitis, Martynas Purvinas, „Laukstýčiai", MLE 2 514).

dalis buvo gotikinė koplyčia. 1945-aisiais sąjungininkų aviacijai bombarduojant pilį, koplyčia smarkiai apgriauta. Laukstyčių pilyje teisės istoriko profesoriaus Povilo Pakarklio (1902–1955) vadovaujama ekspedicija 1945 metais tikėjosi rasti slaptąjį Vokiečių ordino archyvą, iki karo saugotą Prūsijos valstybiniame archyve Karaliaučiuje. Joje per ankstesnę ekspediciją, organizuotą SSRS mokslų akademijos 1945-ųjų rudenį, rastas Kristijono Donelaičio *Metų* rankraštis (autografas), rankraštinis Jokūbo Brodovskio vokiečių–lietuvių kalbų žodynas ir kiti veikalai, iki karo saugoti tame pačiame archyve[182].

1945 metų gruodžio 30 dieną į Laukstyčius atvažiavo trys ekspedicijos dalyviai: Mokslų akademijos bibliotekos direktorius Juozas Jurginis (1909–1994), Vilniaus universiteto profesorius Povilas Pakarklis ir to paties universiteto karo disciplinų dėstytojas pulkininkas Bronislovas Gertus (1896–1973). Iš po griuvėsių rinkdami pavienes knygas ir rankraščius, jie atsitiktinai rado slėptuvę, kur buvo daugiau dokumentų bei knygų. Ji užeita labiausiai sugriautoje fasadinėje pilies dalyje, po koplyčios bokštu. Čia artilerijos sviedinys buvo pramušęs medines grindis. Radimo epizodą 1978 metais aprašė Jurginis:

> *Radiniai mus vedė atgal, arčiau paslaptingos duobės. Duobė buvo panaši į liūno akivarą. Artėjant prie jos, linko griuvenomis prislėgtos grindys. Besidairant, iš kur, pasišvietus žibintuvėliu, būtų galima apžiūrėti duobę, grindys pasviro, ir aš, neturėdamas už ko užsikabinti, į ją įvirtau. Niekas nesprogo. Pirmasis daiktas, kurį iš duobės padaviau į viršų, buvo 1591 m. J. Bretkūno pamokslų knyga. Šokte įšoko į duobę ir P. Pakarklis*[183].

Dvi dienas ekspedicijos dalyviai traukė iš požemių knygas ir rankraščius. Tarp jų buvo vadinamasis Krause's vokiečių–lietuvių kalbų žodynas, Mato Pretorijaus *Deliciae Prussicae oder Preußische Schaubühne* rankraštis, Liudviko Rėzos *Dainos*, daug kitų spausdintų ir nespausdintų jo raštų. Radiniai kartu su Karaliaučiuje surankiotomis knygomis 1946-ųjų sausį parvežti į Vilnių.

Labiausiai tikėtina, kad *Postilė* ir kiti lituanistiniai šaltiniai į Laukstyčius atvežti 1942–1943 metais. Nuo 1944 metų liepos iki 1945-ųjų sausio vidurio archyvo fondai iš laikinų saugojimo vietų dalimis vežti į Vokietiją, Graslebeno kalnų kasyklas prie Braunschweigo, tačiau trūkstant transporto ribotasi tik svarbiausiais dokumentų rinkiniais[184]. Archyvo dokumentus per Antrąjį pasaulinį karą ir pokario sumaištį pavyko išsaugoti be didesnių nuostolių, o 16 000 tomų biblioteka ir naujieji katalogai (abėcėlinis ir siste-

182 Juozas Jurginis, „Karaliaučiaus lituanikos likimas“, *Pergalė* 2, 1978, 146; apie ekspedicijas žr. dar: P[ovilas] Pakarklis, „Daina negali žūti“, *Lietuvos pionierius* 9(416), 1955 03 05, 2; Andrius Bulota, „Ten, kur buvo surastas 'Metų' rankraštis“, *Literatūra ir menas* 32(926), 1964 08 08, 2–3; Juozas Marcinkevičius, „Lituanikos paieškos Rytų Prūsijoje ir Klaipėdos krašte po Antrojo pasaulinio karo“, *Knygotyra* 36, 2000, 184–194 ir lit.

183 Jurginis 1978, 147.

184 Forstreuter 1955, 91–92.

minis), sudaryti ketvirtąjį dešimtmetį, laikyti žuvusiais[185]. Įrašas *Postilėje* ir ekspedicijos dalyvių liudijimai nepalieka abejonių, kad tai viena iš Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekos knygų, saugumo sumetimais perkeltų į Laukstyčius, bet vėliau paliktų likimo valiai. Profesoriaus Povilo Pakarklio vadovaujamų ekspedicijų dalyviai nemažai knygų ir rankraščių spėjo išgelbėti. 1947 metais Laukstyčių pilis nugriauta.

Čia dar pridurtina, kad Laukstyčius, pasak Pretorijaus, *Prūsų krašto kronikoje* aprašęs ir Bretkūnas. XIV amžiuje, Vokiečių ordino laikais, Laukstyčiai buvę ir gintaro meistrų, arba vyresniųjų, rezidencija[186]. Bretkūnas teigęs, kad dar prieš Ordino laikus Laukstyčių šeima, kurią minėjęs ir Petras Dusburgietis, pasisavinusi teisę rinkti gintarą. Jos valdiniai turėdavę kasmet atiduoti jai dalį gintaro. XIII amžiaus viduryje ši šeima buvusi išstumta ir paskirtas gintaro vyresnysis (juo tapdavęs Ordino riteris)[187]. Iš Laukstyčių gintaro meistrų rezidencija persikėlė į Tirškaimį, paskui į Girmavą. Bretkūnas savo kronikoje esą komentavęs ir Laukstyčių gintaro vyresniojo Hennegasto von Arffenbergo eksperimentą: 1332 metais šis įsakęs į jūrą įmesti laišką, įtaisytą į gabalą kažkokios medžiagos, randamos kopose. Arffenbergo nuomone, veikiama sūraus vandens, ji virstanti gintaru, bet Bretkūnas manęs, kad tai buvusi masė, tik panaši į gintarą, bet ne tokia tvirta kaip gintaras[188].

2. Knygos ir rankraščiai, surankioti per 1945–1946 metų ir vėlesnes ekspedicijas, pateko į keletą Lietuvos bibliotekų. Daugumą lituanistinių rankraščių ir knygų buvo nutarta perduoti Mokslų akademijai[189]. Lietuvoje *Postilė* turėjo dvi savininkes: Mokslų akademijos biblioteką ir Lietuvių kalbos instituto biblioteką.

Tuščiame poantraštiniame *Postilės* puslapyje yra apvalus juodos spalvos antspaudas, jo skersmuo 13 mm. Rėmelio nėra, antspaudo centre matyti pilies kontūrai. Įrašas eina ratu, sunkiai įskaitomas, tačiau atkuriamas pagal antspaudus kitose knygose ir rankraščiuose: „MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA“. Tokiu antspaudu pažymėti ir kiti iš Laukstyčių į Vilnių parvežti rankraščiai bei knygos. Jis pradėtas vartoti nuo 1941-ųjų, kai buvo įsteigta Lietuvos mokslų akademija ir jos biblioteka, įsikūrusi Valstybinės Vrublevskių bibliotekos rūmuose ir perėmusi jos fondus.

Po antspaudu juodu rašalu įrašytas numeris „3089/48“. Ir antspaudas, ir numeris perbraukti mėlynu rašalu. Tokio numerio bibliotekos inventoriaus knygose nerasta. Mokslų akademijos Prezidiumas, atsižvelgdamas į tai, kad būta nesutarimų, kaip paskirstyti parvežtąsias knygas, ir net keletą kartų mėginta išvežti jas iš Vilniaus

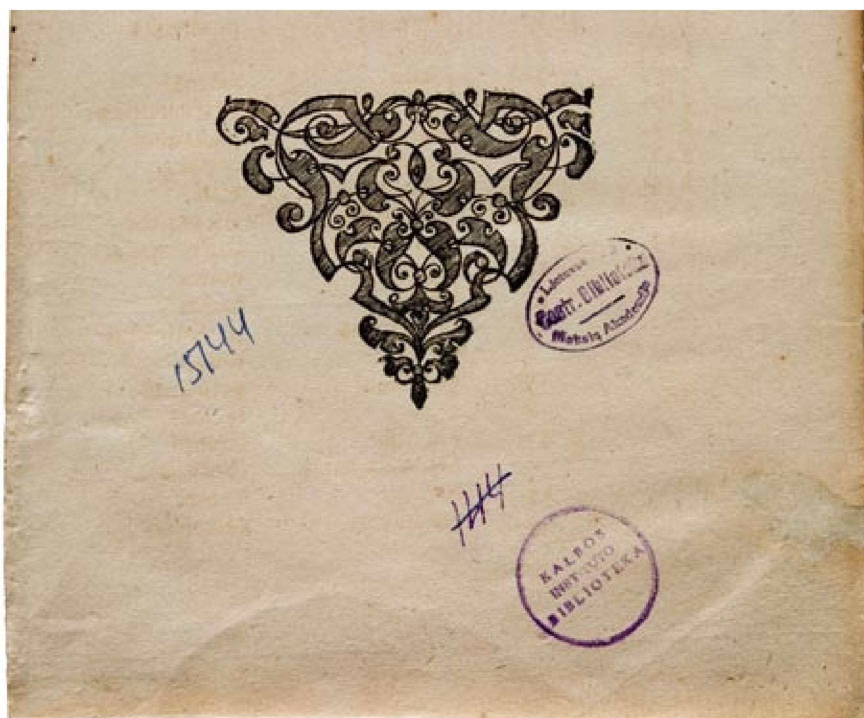
185 Forstreuter 1955, 101. Archyvo fondai iš pradžių įkurdinti Göttingene. Nuo 1953-iųjų archyvas, pavadintas *Valstybiniu archyvo sandėliu* (*Staatliches Archivlager*), buvo atidarytas mokslo reikalams, 1980 metais pervežtas į Berlyną, Prūsijos kultūros paveldo Slaptąjį valstybinį archyvą.

186 Dėl šio vietovardžio kilmės žr. Mažiulis 1996, 77–78.

187 Pretorijus 1999, 624–625.

188 Pretorijus 1999, 626–627.

189 *Bibliotekinių knygų gavimo dovanai aktai*, 1946; LMA A: f. 10, ap. 1, b. 19, l. 1r.

12

Antspaudai su įrašais
„KALBOS ‖ INSTITUTO ‖ BIBLIOTEKA" ir
„Lietuvos TSR ‖ Mokslų Akademija ‖ Centr. Biblioteka"

BP II [527]; LMAB RSS: LK–16/1

(į Kauną, Šiaulius), 1946 metais priėmė nutarimą duoti institutams knygas tik sutvarkytas ir bibliotekos direktoriui sutikus[190]. Katalogai su knygų fondais sutikrinti 1948-aisiais, nuo tada prasidėjo intensyvesnis bibliografinis darbas[191]. Tuo metu galėjo būti sudarytas laikinas parvežtųjų knygų sąrašas, suteikti numeriai, o vėliau anuliuoti.

3. Antraštiniame lape įspaustas apvalus violetinės spalvos antspaudas su įrašu „KALBOS ‖ INSTITUTO ‖ BIBLIOTEKA". Antspaudo skersmuo 23 mm. Į kairę nuo antspaudo violetiniu rašalu įrašytas numeris „144". Jis vėliau perbrauktas mėlynu rašalu. Toks pat antspaudas ir skaičius pakartotas dar dviejose vietose: BP I 17 ir BP II [527] (plg. 12 pav.). Antspaudas liudija, kad knyga buvo patekusi į Lietuvių kalbos instituto biblioteką.

Lietuvių kalbos instituto bibliotekos istorija komplikuota. Lietuvių kalbos institutas įkurtas 1941-ųjų pavasarį, kai Liaudies Komisarų Tarybos 1941-ųjų sausio 16 dienos nutarimu Nr. 36 buvo įsteigta

190 *Lietuvos TSR MA Prezidiumo posėdžių protokolai*, 1945–1946; LMA A: f. 1, ap. 2, b. 3, l. 42v. Kai kurie bibliotekos darbuotojai manė, kad Vilnius – nesaugi vieta kultūros palikimui laikyti, dėl to knygų negalima koncentruoti vienoje vietoje.

191 T[adas] Adomonis, *Bibliotekos kūrimosi bruožai*, apie 1950–1951; LMAB RS: f. 75–322, l. 4.

Mokslų akademija[192]. Jo pagrindą sudarė Antano Smetonos lituanistikos instituto, veikusio 1939–1941 metais, Lietuvių kalbos skyrius. Švietimo ministro 1940 metų rugpjūčio 14 dienos nutarimu Nr. 21334 Lituanistikos institutui buvo paskirtas Lietuvių mokslo draugijos turtas. 1946-aisiais draugijos biblioteka, rankraštynas ir meno eksponatai perduoti Lietuvių literatūros instituto žinion[193]. Lietuvių kalbos institutui teko pradėti nuo pradžių. Sudarinėti biblioteką jam padėjo Mokslų akademijos biblioteka[194]. Lietuvių kalbos instituto bibliotekos inventoriaus knyga pradėta pildyti 1951, baigta 1952 metais; joje įregistruota 950 knygų (be periodikos)[195]. 1952 metų rugpjūčio 12 dieną Lietuvių kalbos institutas sujungtas su Lietuvių literatūros institutu. Lietuvių kalbos instituto biblioteka perduota naujai suformuotam Lietuvių kalbos ir literatūros institutui[196]. 1990 metų balandžio 16-ąją atkūrus savarankiškus Lietuvių kalbos institutą bei Lietuvių literatūros ir tautosakos institutą, biblioteka liko pastarojo dispozicijoje.

Lietuvių kalbos instituto bibliotekos inventoriaus knygoje *Postilė* įregistruota 1951-ųjų sausio 29 dieną, Nr. 144, kaina 500 rb[197]. Įrašas vėliau išbrauktas raudonu pieštuku. Skiltyje „Turto nurašymo žinios" pažymėta, kad *Postilė* nurašyta 1952 metų spalio 14-ąją remiantis aktu. Lietuvos mokslų akademijos archyve saugomame akte, tvirtinamame jau Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktoriaus Kosto Korsako, nurodyta, kad knyga buvusi tik pasiskolinta, bet per klaidą įtraukta į Lietuvių kalbos instituto bibliotekos fondus[198]:

TVIRTINU:
Lietuvių kalbos ir literatūros
instituto direktorius[199]
1952 m. spalio mėn. 14 d.

Aktas Nr. 1.
Vilnius, 1952 m. spalio mėn. 14 d.

Šiuo aktu iš Lietuvių kalbos ir literatūros instituto mokslinės bibliotekos nurašyta J. Bretkūno „Postilla", kuri 1948 m. buvo pasiskolinta iš Mokslų Akademijos Centrinės Bibliotekos ir per klaidą įrašyta į buv. Lietuvių kalbos instituto bibliotekos inventorinę knygą eil. Nr. 144, įvertinant ją 500, – (penkiais šimtais) rublių.

Nurašymo pagrindas:

1) *Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos instituto*[200] *raštas Nr. 106, 1948.IX.10*

2) *Mokslų Akademijos Centrinės Bibliotekos raštas Nr. 337, 1952.X.10.*

Bibliotekininkas *Bibliotekos vedėjas*[201]

192 J[uozas] Matulis, „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos 40-metis", *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai*, C serija, 1(77), 1982, 3–4.

193 *Lietuvos TSR MA Prezidiumo posėdžių protokolai*, 1945–1946, l. 41r.

194 *Lietuvos TSR MA Prezidiumo posėdžių protokolai*, 1945–1946, l. 3v.

195 *Lietuvių kalbos instituto bibliotekos knyga Nr. 1, Nr. K-1–K-950*, 1951–1952; LLTIB.

196 Remiantis perdavimo-priėmimo aktu, sudarytu 1952 metų spalio 2 dieną, perduotos 937 knygos, 477 periodikos vienetai, knygų ir periodikos inventoriaus knygos, abėcėlinis ir sisteminis katalogas, periodikos kartoteka, gautų knygų aktai ir antspaudas „KALBOS ‖ INSTITUTO ‖ BIBLIOTEKA" (*Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Mokslinės bibliotekos knygų gavimo, perdavimo bei nurašymo aktai*, 1950–1955; LMA A: f. 12, ap. 1, b. 47, l. 13r–14r).

197 *Lietuvių kalbos instituto bibliotekos knyga Nr. 1*, l. 16v–17r.

198 Saugomi du akto egzemplioriai, rašyti mašinėle ir taisyti ranka. Jie šiek tiek skiriasi. Čia cituojamas antspaudu „Nurašyti į biudžeto

Nors Lietuvių kalbos instituto bibliotekos inventoriaus knygoje *Postilė* įregistruota tik 1951-aisiais, aktas leidžia patikslinti, kad Lietuvių kalbos instituto bibliotekoje ji buvo ne nuo 1951, bet nuo 1948 metų. Tuo metu intensyviai rengtas trečias *Lietuvių kalbos žodyno* tomas. Lietuvių kalbos instituto Leksikografijos centro duomenimis, medžiagą iš *Postilės* žodynui rinko Stasys Dabušis (1898–1974) ir Juozas Senkus (1907–1970). Žodžius iš *Postilės* yra išrašinėjęs ir Kazimieras Būga (1879–1924).

4. 1952-aisiais Lietuvių kalbos ir literatūros institutas *Postilę* grąžino Mokslų akademijos bibliotekai. Tuomečio Retų spaudinių sektoriaus vedėjos Stasės Paulauskienės 1952 metais parengtoje bibliografinėje rodyklėje *Lietuviškosios raštijos paminklai, esantieji Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinės bibliotekos Retų spaudinių sektoriuje* Bretkūno *Postilė* įrašyta pati pirmoji[202]. Proveniencija nenurodyta. Kitame lape įklijuota pirmojo tomo antraštinio lapo nuotrauka, kurioje matyti Lietuvių kalbos instituto bibliotekos antspaudas ir numeris „144“. Mokslų akademijos bibliotekos antspaudo ir numerių čia dar nėra. Rodyklė rengta spaudai. Tikėtina, kad tai ir paskatino atsiimti knygą, juo labiau kad Lietuvių kalbos ir literatūros instituto biblioteka turėjo iš Lietuvių mokslo draugijos paveldėtą *Postilės* egzempliorių (apie jį sk. 4.3.1).

LMAB inventoriaus knygoje *Postilė* įregistruota 1958 metų birželio 3 dieną, jai suteikta signatūra LK–16/1, inventoriaus Nr. 15144[203]. Knyga įvertinta 150 rb. Signatūra LK–16a/1 (raidė „a“ reiškia amžių) įrašyta pieštuku viršutiniojo priešlapio klijuotajame lape, pakartota apatiniojo priešlapio klijuotajame lape. Poantraštiniame puslapyje įspaustas ovalus violetinės spalvos antspaudas „Lietuvos TSR || Mokslų Akademija || Centr. Biblioteka“ (taip biblioteka vadinta iki 1990-ųjų), jo formatas 24x15 mm. Po antspaudu mėlynu rašalu įrašytas inventoriaus numeris „15144“. Toks pat antspaudas ir numeris yra ir BP I 17 bei BP II 17, BP II [527] (žr. 12 pav.).

Apatiniojo viršelio laisvajame priešlapyje pieštuku įrašyta „500 rb?“. Tokia suma ši knyga buvo įvertinta ir Lietuvių kalbos instituto bibliotekos inventoriaus knygoje, ir cituotame perdavimo akte. 1961 metais *Postilė* perinventorinta: įregistruota Nr. 668945, įvertinta 10 rb[204].

Nuosavybės ženklai rodo, kad šis *Postilės* egzempliorius priklausė ne pavieniams asmenims, bet bibliotekoms. Nuo tada, kai tapo Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekos Karaliaučiuje nuosavybe, egzempliorius nebuvo patekęs ir į knygų rinką.

išlaidas“ patvirtintas aktas (*Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Mokslinės bibliotekos knygų gavimo, perdavimo bei nurašymo aktai*, 1950–1955; l. 15r).

199 Akte Kosto Korsako parašas.

200 Akte „Lietuvių kalbos instituto“ parašyta ranka virš nubrauktų žodžių „Centrinės bibliotekos“.

201 Pasirašė bibliotekos vedėjas Aleksandras Šešelgis (dirbo 1952–1956).

202 *Lietuviškosios raštijos paminklai, esantieji Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinės bibliotekos Retų spaudinių sektoriuje*, I dalis, parengė S[tasė] Paulauskienė, redagavo T[adas] Adomonis, Vilnius, 1952, l. 6r; LMAB RS: f. 75–331.

203 *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos bibliotekos knygų inventoriaus knyga, Nr. 11984–18601*, 1955–1962, l. 108v–109r; LMAB.

204 *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinės Bibliotekos knygų inventoriaus knyga, Nr. 664976–670000*, 1961, l. 108v–109r; LMAB.

BŪKLĖ[205]. Egzempliorius ryškių defektų neturi, knyga nesuvartyta. Egzemplioriaus apimtis: BP I – [8], 431, [3]; BP II – 525, [3]. Knygos formatas svyruoja: 190–194x143–148 mm. Bloko plotis viršuje kai kur keliais milimetrais didesnis negu apačioje. Bloko ilgis antrojo tomo pabaigoje siekia iki 194 mm. Šių paklaidų atsirado knygrišiui netolygiai nuobliavus bloko kraštus. Bibliografinis formatas – *in quarto*, rinkinio formatas – 145x105 mm.

LMAB egzemplioriaus paginacijos klaidos:

BP I		BP II	
Išspausdinta	Turi būti	Išspausdinta	Turi būti
57	75	201	210
64	94	259	243
168	108	299	249
238	239	485	484

Nors *Postilė* paginuota (tik lotyniškoje pratarmėje numeruojami ne puslapiai, o lankai), tačiau numeruoti dar ir lankai. Lanką sudaro 8 lapai. Išimtys tik kelios: pirmo tomo pirmąjį lanką *A* sudaro 4, paskutinįjį *Ee* lanką – 9 lapai (BP I 417–[433]). Devintasis *Ee* lanko lapas išpjautas kiek platesnis, kraštelis užlenktas už lanko nugarėlės, lapas susiūtas kartu su visu lanku. BP I turi 28, BP II – 33 lankus.

Lankų signatūros žymimos didžiosiomis ir mažosiomis lotyniškosios abėcėlės raidėmis:

BP I: *A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Ʒ, Aa, Bb, Cc, Dd, Ee*

BP II: *A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Ʒ, a* (ir *Aa*), *b, c, d, e, f* (ir *F*), *g, h, i, k*.

Lapų numeriai žymimi mažosiomis raidėmis <ij> (kartais ligatūra <ĳ>)[206], <iij>, <iiij>, <iijj> ir <v>, rečiau skaitmenimis. Paskutinieji 3 lanko lapai, rečiau 4 ar 5, nežymėti.

Spauda iškilioji, nespalvota, išskyrus pirmo tomo antraštę. Ji dviejų spalvų – raudonos ir juodos. Pagrindinis *Postilės* tekstas surinktas fraktūra. Vokietijoje XVI amžiaus pabaigoje fraktūra buvo vyraujantis ir nedaug kintantis šriftas[207]. Švabachas, lotyniškoji antikva ir kursyvas *Postilėje* vartoti tik kaip teksto išskiriamieji šriftai. Švabachu rinktos pamokslų antraštėlės, Biblijos knygų nuorodos paraštėse, vienas kitas vokiškas žodis ar posakis tekste (plg. *die Gicht* BP I 189,3; *Gedult vnd ſeine lang= ‖ muͤtigkeit* BP I 214,13–14). Lotyniškąja antikva

[205] Aprašant šio egzemplioriaus būklę, trumpai apibūdinami ir kai kurie knygos elementai. Išsamesnė charakteristika bus pateikta kritiniame *Postilės* leidime.

[206] Ligatūrinė <ĳ> pasitaiko tik švabachiniame rinkinyje.

[207] Carl B. Lorck, *Handbuch der Geschichte der Buchdruckerkunst* 2. *Glanzperiode und Verfall der Buchdruckerkunst. 1500–1750*, Leipzig: Verlag von J. J. Weber, [1]1882; ZA-Reprint, Leipzig, [2]1988, 161; plg. Maria Juda, *Pismo drukowane w Polsce XV–XVIII wieku*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2001, 114–144.

išskirti pamokslų pavadinimai ir puslapinės antraštės, arba kolontitulai, vienas kitas lotyniškas įrašas paraštėje ar lotyniškas žodis pagrindiniame tekste (plg. *Adventus* BP I 3,7; *puluinar* BP II 277,12).
Lotyniška Bretkūno pratarmė išspausdinta kursyvu[208].
Tekstas puoštas medžio raižiniais, arba ksilografijomis, inicialais, rinktinėmis bei ornamentinėmis užsklandomis.

4.1.3.

ĮRIŠIMAS. XVI amžiuje įrišta tik dalis *Postilės* tiražo. Egzemplioriai įrišinėti pagal poreikius ir tas procesas truko keletą šimtmečių. Net ir XVIII amžiaus viduryje Pilies bibliotekoje turėta palyginti daug (apie 180) neįrištų egzempliorių (žr. sk. 3.1.4). Biblioteka platino ir neįrištas, t. y. skaitytojams technine prasme tinkamai neparengtas knygas. Nustatyti apytikrį įrišimo laiką ir vietą galima iš įrišimo technikos ir viršelio dekoravimo stiliaus.

Lietuvoje šiuo metu žinomi du panašiai įrišti *Postilės* egzemplioriai: Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos ir Nacionalinio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejaus[209]. Taip įrištų egzempliorių yra ir daugiau. Vienas išlikęs Hallėje, Centrinėje Francke's įstaigų bibliotekoje (sign.: BFSt: 190 G 28), trys Krokuvoje: Jogailos universiteto bibliotekoje (sign.: BJ: Cim. Qu 5164) ir Nacionaliniame muziejuje, Čartoriskių ir Čapskių fonduose (sign.: BCzart: XVI.843/II ir BCzap: XVI.350)[210].

LMAB egzemplioriaus viršelis susidėvėjęs labiau negu NČDM egzemplioriaus, todėl apibūdinant viršelio dekoravimą remiamasi ir pastaruoju. Abiejų egzempliorių provenienciјos rodo ankstesnę priklausomybę Karaliaučiaus bibliotekoms. Nei vienas, nei kitas egzempliorius iš naujo neperrištas, bloko kraštai dar kartą neapipjauti. Abu tomai įrišti į vieną knygą. Bloko kraštai dažyti šviesiai ruda spalva. Knygos blokas siūtinis. Ryšiai trys. Tikrosios siūlės, juosiančios ryšį, taip pat trys. Ryšiai dvigubi, kiekvienas jų padarytas iš dvejintų lininių virvelių. Stori ryšiai būdingi XVI–XVIII amžiaus pradžios vokiečių knygrišystei[211]. Viršelio nugarėlė pastovioji, arba akloji, oda klijuota tiesiai prie bloko nugarėlės. Nugarėlėje virš tikrųjų ryšių suformuotos trys skersinės reljefinės juostos (žr. 13 pav.). Tai vienintelė nugarėlės puošmena.

Abu *Postilės* egzemplioriai turėjo po du segtuvus. NČDM egzemplioriaus išlikęs vienas sveikas segtuvas, o LMAB – tik žalvarinės jų dalys, prikaltos prie viršutiniojo kietviršio dviem žalvarinėmis vinutėmis. Galuose jos turi po metalinę kilpelę. LMAB egzemplio-

[208] Plačiau apie šriftų raidą žr. Ona Aleknavičienė, „Rotunda, švabachas, fraktūra, antikva ir kursyvas lietuviškuose XVI amžiaus spaudiniuose", *Archivum Lithuanicum* 7, 2005, 249–286.

[209] Apie NČDM egzempliorių, perimtą iš asmeninės Vlado Daumanto kolekcijos, žr. sk. 4.2; apie LMAB ir NČDM egzempliorių įrišimą žr. dar Ona Aleknavičienė, „Renesansinis Jono Bretkūno *Postilės* (1591) įrišimas: Vlado Daumanto ir LMAB egzemplioriai", *Archivum Lithuanicum* 6, 2004b, 87–116.

[210] Už šią informaciją dėkoju dr. Christiane'i Schiller ir dr. Artūrui Judženčiui.

[211] Hans Loubier, *Der Bucheinband von seinen Anfängen bis zum Ende des 18. Jahrhunderts*, Leipzig: Klinkhardt & Biermann, ²1926, 3–6, 198–234; Kuhnert 1926, 256.

13

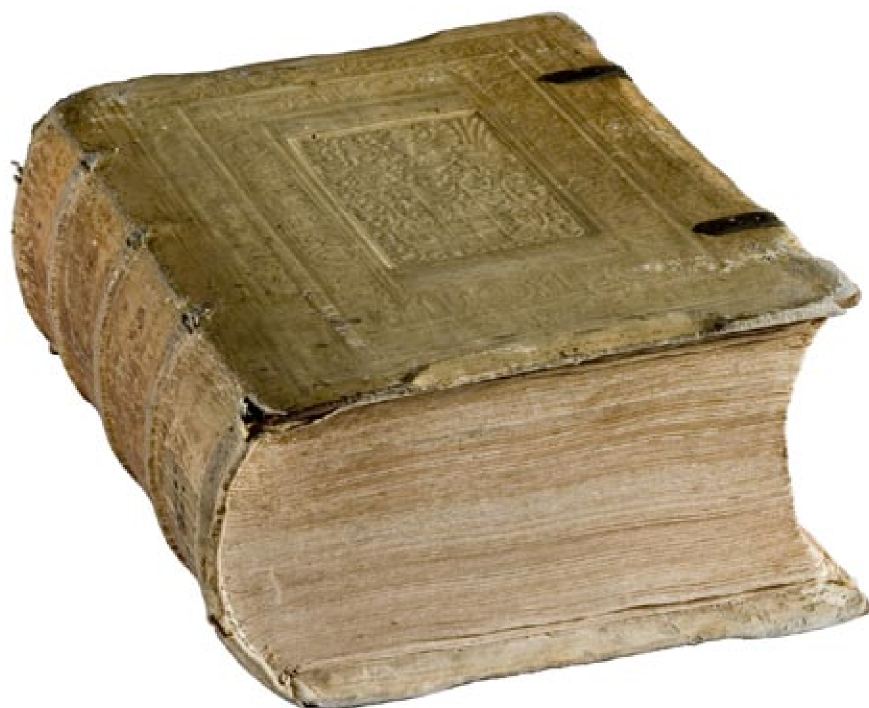
Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje saugomos Postilės viršelis

LMAB RSS: LK–16/1

riaus segtuvų dalys, buvusios prie apatiniojo kietviršio, nuluptos. Išlikusios tik žalvarinės vinutės. Iš odos likučių matyti, jog ten, kaip ir NČDM egzemplioriuje, būta odinių liežuvėlių, prie kurių tvirtinti agrafai. Nuo apatiniojo kietviršio lupant segtuvą, sugadintas knygos viršelis: išilgai ir šiek tiek įžambiai per visą plotį išplėšta odos juosta. Segtuvo vieta vėliau taisyta – prikalta metalinė plokštelė.

Viršelis ištisinis, su briaunomis, išsikišusiomis už bloko kraštų apie 1 cm. Kietviršių pagrindas – medinės lentelės, jų formatas apie 210x150 mm. Kietviršių kampai šiek tiek suapvalinti, viršutinė, šoninė ir apatinė briauna nusklembta (žr. 14 pav.). Šalia segtuvų dar išskobtos nykščio pločio duobutės, kad storą knygą būtų patogu paimti į rankas. Kietviršiai aptraukti nedažyta veršio oda. Dabar ji gelsvos spalvos, tačiau tose vietose, kur priešlapiai priklijuoti prie kietviršių, matyti, kad kadaise buvusi balta. Karaliaučiaus pilies ir Rūmų bibliotekose nuo XVI amžiaus vidurio pradėjo vyrauti balinta kiaulės ir veršio oda. Balintos odos viršelius itin vertino bibliotekininkai – ant šviesių nugarėlių geriau matėsi juodu rašalu užrašytos signatūros[212]. Nuo XVII amžiaus pradžios Karaliaučiuje vis dažniau pereinama prie įrišimo pergamentu.

[212] Balta spalva Pilies bibliotekoje įsigalėjo XVI amžiaus viduryje, kai knygas tvarkė matematikas ir kartografas Heinrichas Zellis (dirbo 1556–1564). Jis pirmasis pradėjo rašyti pavadinimą ir signatūrą ant nugarėlės (Kuhnert 1926, 58–59, 80–81).

14

Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje saugoma Postilė

LMAB RSS: LK–16/1

Abu kietviršiai puošti tais pačiais dekoratyviniais elementais – rulečių, plokštelių ir pavieniais įspaudais bei rėžtuku darytomis linijomis (plg. 13–14 pav.). Įspaudai aklieji (nespalvoti). Abiejų kietviršių centre įkomponuota po pailgą stačiakampį veidrodį. Veidrodis palyginti nedidelis (120x60 mm), užpildytas plokštele darytu įspaudu (90x55 mm). Veidrodžio viršuje ir apačioje viršutiniajame kietviršyje eina nedidelė skersinė juosta be jokių įspaudų, o apatiniajame įspausta po tris pavienius įspaudus: rozetes ir augalo lapelius. Veidrodį įrėmina du skirtingomis ruletėmis suformuoti stačiakampiai rėmai.

XVI–XVII amžiuje vokiečių knygrišiai odinius viršelius mėgo dekoruoti aklaisiais įspaudais, įspaudžiamais raižytomis metalinėmis ruletėmis ir plokštelėmis[213]. XVI amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje gotikinį dekoravimo tipą, kuriam būdingi pavieniai įspaudai bei rėžtuku braižomos taisyklingos geometrinės figūros, pakeitė koncentriniai rėmai su keturkampiu veidrodžiu, užpildytu plokštelės ar rulečių įspaudais. Nors vokiečių įrišimai meniniu atžvilgiu vertinami menkiau už italų ir prancūzų, tačiau XVI amžiaus antroje pusėje vokiečių graviruotos plokštelės ir ruletės laikomos itin gražiomis[214].

[213] Kuhnert 1926, 251–307; Konrad Haebler, *Rollen- und Plattenstempel des XVI. Jahrhunderts* 1–2, unter Mitwirkung von Dr. Ilse Schunke, Leipzig: Otto Harrassowitz, 1928–1929 (toliau – Haebler I–II), čia Haebler I 9.

[214] Jean Loubier, *Der Bucheinband in alter und neuer Zeit*, Berlin; Leipzig: Hermann Seemann Nachfolger, G. M. B. H., [1903], 127–128; E[dmundas] Laucevičius, *XV–XVIII a. knygų įrišimai Lietuvos bibliotekose*, Vilnius: Mokslas, 1976, 46.

XVI amžiaus pabaigoje jos ėmė kartotis[215]. Karaliaučiaus knygrišystės istorijoje septintasis dešimtmetis jau laikomas įrišimo meno nuosmukio pradžia. Apie 1565-uosius mirė knygrišys Kasparas Angleris, daugiau nei 30 metų įrišinėjęs knygas Pilies ir kunigaikščio Albrechto bibliotekai. Jis turėjo gausų rulečių, plokštelių bei pavienių spaudų inventorių[216]. Savarankiškų kompozicijų su renesansinio stiliaus motyvais, kilusiais iš orientalistinio meno ir plitusiais daugiausia Italijoje, Prancūzijoje, Karaliaučiaus knygrišiai beveik nekūrė. Plokštelės su arabeskų ir maureskų ornamentais, imituojančiais rytietiškų kilimų raštus, Karaliaučiaus nepasiekė. Čia dekoruotuose viršeliuose renesansinio stiliaus lapų ir ūselių ornamentai būdingi tik ruletėms[217].

1568-aisiais mirus kunigaikščiui Albrechtui, Prūsijoje neatsirado kunigaikščio ar mecenato, kuris domėtųsi knygų įrišimo menu. Vėlesni knygrišiai tenkinosi iš Anglerio perimtu rulečių ir plokštelių inventoriumi. Po Anglerio mirties dalis įrankių, priklausiusių kunigaikščio rūmams, atiteko kitiems knygrišiams: Hansui Guttichui, dirbusiam Karaliaučiuje 1565–1578 metais, Wolfui Artztui (ar Artui), įrišinėjusiam knygas su pertraukomis nuo 1565 iki 1604 metų; kitus spaudus, kurie buvo Anglerio nuosavybė, paveldėjo jo įpėdiniai. Naujų spaudų vėliau užsisakinėta nedaug, juos knygrišiai perimdavo vieni iš kitų, atsargos seko, viršeliai vienodėjo[218]. Yra žinoma, kad Guttichas turėjo Artzto plokštelių[219], taigi jie keitėsi darbo įrankiais.

PLOKŠTELĖS ĮSPAUDAS SU PRŪSIJOS HERBU. Veidrodžio viduryje plokštelės spaudu įspaustas Prūsijos herbas (žr. 13 pav. ir faksimilę). Jo pagrindą sudaro renesansinis skydas, suskirstytas į devynis keturkampius laukus (3:3:3). Centriniame skydo lauke, vadinamojoje skydo širdyje[220], pavaizduotas viengalvis erelis išskėstais sparnais. Ant jo krūtinės matyti raidė „S“. Tai *Sigismundi* inicialas, reiškiantis leninę Prūsijos priklausomybę Lenkijos karaliui Žygimantui. Šiam kunigaikštis Albrechtas 1525 metais Krokuvoje prisiekė ištikimybę ir tapo jo vasalu[221]. Iš Lenkijos vasaliteto išsivaduota tik 1660 metais Olyvos taikos sutartimi. Žemiau esantis keturkampis, vadinamoji skydo papėdė, iškiliomis linijomis padalyta į keturis stačiakampius: du iš jų šviesūs, du tamsūs. Tai Hohenzollernų (*Hohenzollern*) dinastijos herbas.

NČDM egzemplioriuje virš skydo gerai matyti trys groteliniai herbo šalmai. Visi trys turi po skirtingą antšalmį, t. y. šalmo papuošimą. Viduriniojo šalmo papuošimas – viengalvis erelis išskėstais sparnais, plačiai išžiotu snapu. Erelio kaklą puošia karūna, ant jo krūtinės taip pat matyti raidė „S“. Šio šalmo papuošimas pakartoja skydo širdyje pavaizduotą erelį. Šoniniai šalmai kuklesni: dešinysis – su lauro šakele,

[215] Haebler I 10.

[216] Kuhnert 1926, 269–292.

[217] Kuhnert 1926, 251–252, 306–307; Haebler I 9.

[218] Haebler I 18; Kuhnert 1926, 292, 306–307.

[219] Kuhnert 1926, 294, 297.

[220] Heraldikos terminai iš: Edmundas Rimša, *Heraldika. Iš praeities į dabartį*, Vilnius: Versus aureus, 2004, 19–41.

[221] Gert Oswald, *Lexikon der Heraldik*, Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1984, 26.

kairysis – su povo plunksnomis[222]. Ant šoninių šalmų vaizduojami kunigaikščių vainikai. Šalmo skraistę, arba mantiją, sudaro vijoklinių augalų šakos ir lapai.

Pirmasis devynlaukį Prūsijos herbą viršelio veidrodyje (88x53 mm) pradėjo spausti rūmų knygrišys Hansas Guttichas, dirbęs Karaliaučiuje 1565–1578 metais. Šiuo herbu 1567-aisiais buvo pirmą kartą dekoruotas foliantas, o nuo 1572-ųjų Guttichas jį jau nuolat spaudė sąskaitų foliantų viršeliuose. Toks herbas buvo įspaustas ir abiejuose kunigaikščio Albrechto testamento (1567) egzemplioriuose[223]. Guttichas – pirmasis knygrišys, kuriam suteiktas rūmų knygrišio titulas (*Hofbuchbinder*). Greta Gutticho bibliotekos knygas 1572–1600 metais įrišinėjęs Josijas Specklinas taip pat naudojo plokštelę su kunigaikščio herbu. Jis buvo perėmęs dalį Gutticho inventoriaus. Herbą spaudė ir vėlesni knygrišiai: Zacharijas Behmas 1603 ir 1607 metais, jo įpėdinis Samuelis Walteris, dirbęs 1628–1650 metais, o Walterio darbų tęsėjas Hansas Masstkerstenas veidrodį senuoju herbu užpildydavo dar ir 1664-aisiais[224]. Dėl tokio šios plokštelės populiarumo sunku tiksliai įvardyti knygrišį ir nustatyti knygos įrišimo laiką, tačiau Karaliaučiuje pirmasis viršelius ja dekoruoti pradėjo Hansas Guttichas. Plokštelės naudojimo pradžia – septintasis XVI amžiaus dešimtmetis.

Herbai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygose paprastai suvokiami pirmiausia kaip informaciniai ženklai, rodantys, kieno lėšomis knyga išleista ar kam priklausė, ir tik paskui kaip puošmena[225]. Vokietijoje įspaudai su valdovų portretais, titulais, herbais galėjo turėti ir vien tik estetinę funkciją[226]. Nors *Postilė* išleista Prūsijos kunigaikščio lėšomis, tačiau herbas, įspaustas viršelyje, nevadintinas kunigaikščio superekslibrisu.

RULETĖS ĮSPAUDAI SU BIBLIJOS VEIKĖJAIS. Prie kietviršio kraštų eina apie 1 cm pločio ruletės įspaudas, sudarantis keturkampį rėmą (žr. 13–14 pav.). LMAB egzemplioriuje šios ruletės įspaudai gerokai nusitrynę ir sunkiai beįžiūrimi. Kontūrai kiek aiškesni tik apatiniajame kietviršyje: matyti pasvirusią koloną apglėbusi figūra, rutulį ir kryžių laikantis Kristus ir dar dviejų figūrų fragmentai. NČDM egzemplioriuje įspaudai kur kas ryškesni: tai rutulį ir kryžių laikantis Kristus, kryžių nešantis ir pergamento ritinėlį laikantis vyras, abiem rankomis šaką laikantis vyras (prie jo galvos išgraviruota raidė „E“) ir koloną apglėbęs vyras.

Dvi panašias ruletes turėjo Hansas Guttichas. Viena iš jų (apie 1 cm pločio) jo naudota 1576 metais dekoruojant bent dvi knygas[227]. Šios ruletės įspaudai iš esmės atitinka *Postilės* įspaudus, tik prie šaką laikančios figūros galvos matyti ne dvi raidės „W E“, o viena „E“. Jei

[222] Herbo kairė ir dešinė heraldikoje skiriama ne žiūrovo, bet įsivaizduojamo skydo laikytojo atžvilgiu.

[223] Kuhnert 1926, 299.

[224] Kuhnert 1926, 304–306.

[225] Jolita Liškevičienė, *XVI–XVIII amžiaus knygų grafika. Herbai senuosiuose Lietuvos spaudiniuose*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1998, 9.

[226] Laucevičius 1976, 99.

[227] Kuhnert 1926, 296.

šios raidės reiškia ruletės savininko inicialus, tai Guttichas ją galėjo būti įsigijęs iš kito asmens. Naujasis savininkas perimtosios ruletės ar plokštelės dažniausiai netaisydavo[228], tačiau kartais inicialus panaikindavo arba pakeisdavo savais. Biblinių siužetų požiūriu tai reta ruletė[229]. Pagal krikščioniškosios ikonografijos tradicijas bibliniai asmenys identifikuotini taip:

1. Kristus su nimbu, kairėje rankoje laikantis Žemės rutulį ir kryžių, simbolizuojantį Kristaus ir krikščionybės triumfą pasaulyje. Tai dažnas motyvas krikščioniškojoje ikonografijoje, plačiai taikytas ir dekoruojant knygų viršelius[230].

2. Pranašas Jeremijas, kairėje rankoje laikantis kryžių, dešinėje – pergamento ritinėlį. Tai vienas iš keturių didžiųjų pranašų, veikęs Judėjoje apie 646–580 m. pr. Kr. Jam tradiciškai priskiriama Jeremijo knyga (ST). Dailėje jo atributas – knyga arba pergamento ritinėlis, o dėl teiginio, kad dvasinis išsigelbėjimas galimas tik per kančią, vaizduojamas su kryžiumi rankoje[231].

3. Pranašas Izaijas, abiem rankomis laikantis medžio šakelę. Gyvenęs Jeruzalėje apie 740–687 m. pr. Kr., laikomas Izaijo knygos (ST) autoriumi. Dailėje su medžio šakele vaizduojamas dėl vienos iš pranašysčių apie mesiją, kilsiantį iš Jesės giminės: „Iš Jesės kelmo išaugs atžala, iš jo šaknies pražys pumpuras. Ant jo ilsėsis Viešpaties dvasia" (Iz 11,1–2)[232].

4. Jokūbas Vyresnysis, arba Jokūbas Didysis, apglėbęs koloną, kairėje rankoje laikantis lazdą ir pinigų maišelį, ant galvos kepurė. Tai vienas iš Kristaus apaštalų, skelbęs Evangeliją po pasaulį. Ypač populiari legenda apie jo kelionių misiją į Ispaniją. Saragosoje jam pasirodžiusi Švč. Mergelė Marija, sėdinti ant spindinčios jaspio kolonos. Ji liepusi toje vietoje pastatyti koplyčią. Vaizduojamojoje dailėje šios legendos epizodai atsispindi jau nuo X amžiaus. Jokūbas Vyresnysis paprastai turi piligrimo lazdą, kelionmaišį, pinigų maišelį ar gertuvę. Ant plačiakraštės kepurės, apsiausto ar kelionmaišio vaizduojama kriauklė dantytais pakraščiais. Tai piligrimų simbolis, žinomas nuo XII amžiaus, dažnas Renesanso dailėje. Kriauklė, lazda, pinigų maišelis – tipiški Jokūbo Vyresniojo atributai[233].

RULETĖS ĮSPAUDAI SU REFORMACIJOS PRADININKŲ PORTRETAIS. Aplink veidrodį eina ir jį įrėmina ruletės įspaudas su Reformacijos pradininkų – Martino Lutherio, Jano Huso, Erazmo Roterdamiečio ir Philippo Melanchthono portretais ir užrašais „MA · L", „IO · H", „ERA", „PHIL" (žr. faksimilę). Portretai įkomponuoti ovaliuose medalionuose, užrašai – keturkampiuose rėmeliuose po medalionais. Ruletės su Reformacijos pradininkų portretais Karaliaučiuje

[228] Karaliaučiaus knygrišiai turėjo nemažai spaudų su svetimais inicialais. Savo inicialus kartais išsiraižydavo ir graveriai (Haebler I 298).

[229] Žr. Haebler II 363–377 ikonografijos indeksą; Loubier [2]1926, 200–202.

[230] Plg. *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*, sudarė Dalia Ramonienė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997, 169, 323 (toliau – KIŽ); Kuhnert 1926, 275, 284, 295–296, 303 ir kt.

[231] Plg. KIŽ 95, 169, 236–237.

[232] *Biblija, arba Šventasis Raštas*, iš hebrajų ir aramėjų kalbų vertė Antanas Rubšys, iš graikų – Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, [2]2001, 733; plg. KIŽ 91–92, 97.

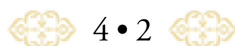
[233] Plg. KIŽ 115–116, 163, 174.

pradėtos naudoti palyginti anksti: jos pasirodė jau 1530-aisiais, bet itin paplito XVI amžiaus viduryje ir antroje pusėje[234]. Jos aiškiai išraižytos, skirtingo pločio, su užrašais arba be jų. Karaliaučiaus knygrišys Wolfas Artztas apie 1571-uosius įsigijo ruletę, kurioje išgraviruoti portretai su užrašais „MA · L“, „IO · H“, „ERA“, „PHIL“[235]. Užrašai po medalionais atitinka Bretkūno *Postilės* viršelyje esančius užrašus.

Viršutiniajame abiejų egzempliorių kietviršyje virš plokštelės su herbu ir po ja eina juosta be įspaudų. Apatiniajame kietviršyje jose įspausta pavienių lapelių ir rozečių. Tokių spaudų turėjo Gutticha[236]. Kietviršio kraštai apvedžioti rėžtuku pavienėmis kampuose susikertančiomis linijomis. Viršelio dekoravimas nėra itin preciziškas, linijos nelygios.

LMAB ir NČDM saugomų egzempliorių viršelių dekoravimas atitinka XVI amžiaus pabaigos Karaliaučiaus pilies bibliotekos knygrišių stilių. Balinta veršio oda traukti *Postilės* viršeliai dekoruoti įrankiais, naudotais Karaliaučiaus knygrišių nuo XVI amžiaus antrosios pusės. Galimas *Postilės* knygrišys – Wolfas Artztas, perėmęs Guttįcho inventorių, arba vėlesni knygrišiai, perėmę jų abiejų įrankius. Įrišimas datuotinas XVI amžiaus pabaiga arba XVII pradžia.

4 • 2

NACIONALINIS MIKALOJAUS KONSTANTINO ČIURLIONIO DAILĖS MUZIEJUS

4.2.1.

PROVENIENCIJA. Kaune, Nacionaliniam Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejui priklausančioje Mykolo Žilinsko dailės galerijoje, Archyvinės dokumentacijos ir fototekos sektoriuje, saugomas antrasis LB I ir LBP neregistruotas *Postilės* egzempliorius; jo signatūra: Tkr. 148[237]. Mykolo Žilinsko galerija atidaryta 1989 metais kaip Kauno valstybinio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejaus (nuo 1997-ųjų – Nacionalinio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejaus) padalinys.

Apie šio egzemplioriaus ankstesniuosius savininkus liudija du antspaudai: „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM.“ ir „* ‖ *Zur* ‖ *Univerſitäts* ‖ *Bibl.* ‖ *“ bei įrašai: „Ce 230“, „VDaumantas“ ir „K. 2400“.

NČDM ŽDG:
Tkr. 148.

234 Kuhnert 1926, 271, 276, 293.

235 Kuhnert 1926, 292–293; Haebler I 26.

236 Kuhnert 1926, 297.

237 Aleknavičienė 2004a, 63–86; dėkoju doc. dr. Virginijai Vasiliauskienei už šio egzemplioriaus nurodymą.

1. Signatūra „Ce 230" įrašyta tamsiai rudu rašalu viršutiniojo priešlapio klijuotajame lape (plg. 15 pav.). Ji rodo, kad egzempliorius priklausė Pilies bibliotekai. Ši, kaip minėta, 1822 metais buvo pavadinta *Karališkąja biblioteka*. 1827-aisiais ji sujungta su Karaliaučiaus universiteto biblioteka ir tapo *Karališkąja ir universiteto biblioteka*, o nuo 1918-ųjų – *Valstybine ir universiteto biblioteka*.

Tokią *Postilės* signatūrą buvo nurodęs Bezzenbergeris aprašydamas šaltinius, iš kurių ėmė medžiagą lietuvių kalbos istorijos analizei: „Ein Band in 4° (Königl. und Universitätsbibliothek zu Königsberg Ce. 230. 4)."[238] 1924 metais Vaclovas Biržiška nurodė *Postilės* egzempliorių su tokia signatūra esant Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje: „Karaliaučiaus Univ. bibl. Ce 230^{4}" (BržLB I 12)[239]. Panašiomis signatūromis, susidedančiomis iš didžiųjų ir mažųjų raidžių bei skaičių, žymėtos ir kitos Pilies bibliotekos knygos. Antai Mažvydo *Katekizmas* (1547) ir *Forma Chrikštymo* (1559) turėjo signatūrą „Ce 495^{8}", Simono Vaišnoro *Žemčiūga Teologiška* (1600) – „Ce 494^{8}" (vadinasi, jos gulėjo greta), Baltramiejaus Vilento *Enchiridionas*, įrištas kartu su *Evangelijomis bei Epistolomis* (1579) – „Cb 176^{4}", Lozoriaus Zengštoko *Giesmės Chrikščioniškos* (1612) – „Cb 177^{4}" (šios dvi knygos taip pat turėjo būti greta) ir pan.[240]

2. Antraštiniame lape įspaustas ovalus žalsvos spalvos antspaudas (22x19 mm) su įrašu „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM." (plg. 16 pav.). Tai Karaliaučiaus karališkosios bibliotekos nuosavybės ženklas, rodantis, kad egzempliorius buvo priskirtas dubletų fondui.

3. Kitas antspaudas (35x32 mm) su įrašu rašytinėmis juodomis raidėmis „* ‖ *Zur* ‖ *Univerſitäts* ‖ *Bibl.* ‖ *" įspaustas irgi antraštiniame lape (žr. 16 pav.). Karališkoji biblioteka perduodavo Karaliaučiaus universiteto bibliotekai dubletinių knygų. 1827 metais šias bibliotekas sujungus, egzemplioriai vėl grįžo į bendrą fondą. Šiuo antspaudu *Postilė* galėjo būti pažymėta tada, kai universiteto biblioteka dar tebebuvo savarankiška, t. y. nesujungta su Karališkąja biblioteka. Tad antspaudai „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM." ir „* ‖ *Zur* ‖ *Univerſitäts* ‖ *Bibl.* ‖ *" įspausti veikiausiai tarp 1822 ir 1827 metų.

4. Kairėje antraštinio lapo pusėje išilgai įrišimo linijos violetinės spalvos pieštuku įrašyta „VDaumantas" (plg. 16 pav.). Biržiška *Lietuvių bibliografijoje* (1924) buvo nurodęs Daumantą kaip *Postilės* savininką, o jo turėtą egzempliorių apibūdinęs kaip gražų: „Gražus pirmos ir antros dalies ekz. yra pas Daumantą Kaune" (BržLB I 12). Po Antrojo pasaulinio karo egzemplioriaus likimas mokslo visuomenei buvo nežinomas.

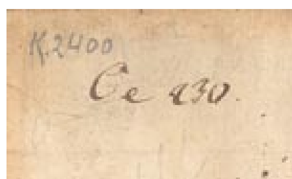
Vladas Daumantas (1885–1977; tikroji jo pavardė *Vladislovas Dzimidavičius*) pokario metais oficialiai laikytas dingusiu be žinios[241].

[238] Bezzenberger 1877, XI.

[239] Taip sutrumpintai čia pavadinta Valstybinė ir universiteto biblioteka. Bretkūno *Postilės* egzempliorių esant Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje nurodo: С[илвестръ] Балтрамайтисъ, *Списокъ литовскихъ и древне-прусскихъ книгъ, изданныхъ съ 1533 по 1903 годъ*, С.-Петербургъ: Типографія В. Безобразова и Комп., 1904, 4; Estreicher ²1999, 92.

[240] Bezzenberger 1877, XXII, XX, XXIII; Jurgis Gerullis, *Senieji lietuvių skaitymai* 1. *Tekstai su įvadais*, Kaunas: Lietuvos universitetas, 1927, 3, 33, 169, 67, 199.

[241] Alvydas Vaitkevičius, „Prisiekęs vertėjas ir fatališkas kolekcionierius", *Literatūra ir menas* 48(2876), 2001 11 30, 8.

15

Priešlapyje yra Karaliaučiaus pilies bibliotekos signatūra „Ce 230" ir neidentifikuotas įrašas „K. 2400"

NČDM ŽDG: Tkr. 148

POSTILLA

Tatai eſti

Trumpas ir

Praſtas Iſchguldimas

Euangeliu / ſakamuiu Baſznicʒoie

Krikſcʒioniſchkoie/nůg Aduento

ik Welikų.

Per

Jana Bretkuna Lietuwos Plebona

Karaliauczinie Pruſůſe.

Iſſpaude Karaliauczune

Jurgis Oſterbergeras.

Meta Pono 1 5 9 1.

16

Postilės antraštinis lapas su nuosavybės ženklais: antspaudais „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM." ir „ ‖ Zur ‖ Univerſitäts ‖ Bibl. ‖ *" bei autografu „VDaumantas"*

NČDM ŽDG: Tkr. 148

Baigęs Kauno kunigų seminariją, 1912-aisiais Šveicarijoje įstojo į lietuvių mėgstamą katalikišką Fribourgo universitetą. Prie universiteto jau nuo 1899-ųjų veikė akademinė lietuvių studentų draugija „Rūta", 1915 metais pervadinta į „Lituania". Įsitraukęs į jos veiklą, Daumantas kartu su kitais studentais spaudoje kėlė Lietuvos nepriklausomybės klausimą, 1916–1918 metais Berno, Hagos ir Lozanos konferencijose pasisakė už visišką Lietuvos nepriklausomybę[242]. 1919–1923 metais jis dirbo Lietuvos įgaliotuoju atstovu Šveicarijoje. Daumantas buvo aistringas kolekcininkas – bibliofilas, filatelistas, numizmatas, Vakarų Europos bei Rytų meno žinovas[243]. Jis nuolat lankėsi antikvariatuose, knygynuose, pildė užsakymų korteles, knygas užsisakinėjo pagal katalogus. Jau Šveicarijoje jo butas tapo panašus į muziejų.

1923 metais Daumantas grįžo į Lietuvą. Iš politinio gyvenimo pasitraukė, dirbo Kauno apygardos teisme prisiekusiuoju vertėju (mokėjo šešias kalbas). Jo amžininkas Petras Jakštas (1899–1988), kaip ir Daumantas priklausęs XXVII knygos mėgėjų draugijai, tvirtino, kad Daumantas, palyginti su kitais bibliofilais – Mykolu ir Vaclovu Biržiškomis, Pauliumi Galaune ir Vytautu Steponaičiu, turėjo negausią, bet vertingą biblioteką. Joje buvo ir Bretkūno *Postilė*, pirkta Šveicarijoje, Lozanos antikvariate, ir apie 1923-iuosius parsivežta į Lietuvą:

Unikalią biblioteką turėjo Vl. Daumantas. Palyginti ji nebuvo gausi, bet buvo nemaža prancūziškų dailiųjų leidinių. Visos knygos buvo dailiai įrištos, kai kurios net į trigubus viršelius. Kai kuriose knygose tas pats paveikslas buvo išspausdintas bent keturiais atspalviais atskiruose lapuose. Jis turėjo ir retų lietuviškų knygų, tarp jų J. Bretkūno (1536–1602) Postilę, išspausdintą 1591 m., įrištą į medinius viršelius, apkaustytus geležiniais apkaustais su ilga geležine grandine. Matyt, ji buvo kurioje viešojoje bibliotekoje prirakinta prie sienos arba stalo, kad niekas negalėtų jos išsinešti. Ir vis dėlto ilgainiui ji atsidūrė Šveicarijoje, Lozanos antikvariate, kur ją įsigijo knygos mėgėjas ir grąžino į Lietuvą. Kur ji dabar, nežinia[244].

Į Šveicarijos antikvariatus galėjo būti patekę ir daugiau Bretkūno *Postilės* egzempliorių. Biržiška *Lietuvių bibliografijoje* (1926) įrašęs tokią nuorodą: „Šveicarijoj 1924 m. antikvariate buvo užtiktas Postilės egz. su Pet[erburgo] V[iešosios] B[ibliotekos] superekslibrisu" (BržLBP II LXXXIV).

Daumanto įsigyto *Postilės* egzemplioriaus istorijoje yra šiek tiek paslapties. Jau minėta, kad 1924 metais Biržiška egzempliorių su

[242] Alfonsas Eidintas, *Slaptasis lietuvių diplomatas*, Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1992, 82–84, 99–107.

[243] Plačiau apie Vladą Daumantą ir jo turėtą *Postilę* žr. Aleknavičienė 2004a, 63–86; Aleknavičienė 2004b, 87–116.

[244] Petras Jakštas, *XXVII knygos mėgėjų draugija*, Šilutė, po 1979; VUB RS: f. 235–118, l. 17r–17v; plg. dar Petras Jakštas, *XXVII knygos mėgėjų draugija*, Šilutė, 1963; VUB RS: f. 235–183, l. 12r; Petras Jakštas, „Kas buvo XXVII knygos mėgėjai", *XXVII knygos mėgėjų metraštis* 3, sudarė Vidmantas Staniulis, Kaunas: XXVII knygos mėgėjų draugija, Vidmanto Staniulio knygynas, 2004, 39; Petras Jakštas, *Knygos*, parengė Domas Kaunas, Vilnius: Petro ofsetas, 2003, 99.

signatūra Ce 230[4] minėjo esant Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje (BržLB I 12). Tai ta pati signatūra, tik su bibliografinį formatą *in quarto* rodančiu skaičiumi „4“. Duomenis apie Karaliaučiaus bibliotekose saugomas knygas Biržiškai teikė Karaliaučiaus universitete studijavęs pusbrolis Stanislovas Biržiškis. 1922 metais jis *de visu* aprašė draugijai „Prussia“ priklausančias prūsistikos bei lituanistikos knygas; jas Biržiška įtraukė į *Lietuvių bibliografiją*[245]. Tikėtina, kad tuo metu buvo aprašyti ir Valstybinėje ir universiteto bibliotekoje saugomi lietuviški spaudiniai. *Lietuvių bibliografijos* rankraštis spaudai parengtas 1923-iųjų pradžioje[246].

Vladas Daumantas, skirtingai nei kiti jo amžininkai, knygas kolekcionavo vadovaudamasis ne kraštotyrininko nuostatomis ar švietėjiškais motyvais, bet estetiniais ir hedonistiniais principais. Iš kitų Kauno inteligentų bibliotekų jo knygų rinkinys išsiskyrė meniškumu: visos knygos gerai apipavidalintos, dailiai įrištos[247]. Jakštas Daumanto *Postilę* apibūdino kaip „įrištą į medinius viršelius, apkaustytus geležiniais apkaustais“, tačiau viršeliai nėra kaustyti geležimi. Jakštas veikiausiai turėjo galvoje metalinius segtuvus (išlikęs tik vienas). Pasak Jakšto, *Postilė* buvo „su ilga geležine grandine“, tad ji kadaise buvusi prirakinta prie pulto ar stalo. Tokia praktika iš tiesų taikyta Vakarų Europoje nuo viduramžių iki XIX amžiaus pradžios. Kol bibliotekų fondai buvo nedideli ir vyravo pultinė knygų išdėstymo sistema, knygos prie pultų tvirtintos grandinėmis. Tokios knygos vadinamos lot. *libri catenati*, vok. *Kettenbücher*[248]. Norėta, kad jos turėtų nuolatinę vietą ir būtų apsaugotos nuo vagysčių. Knygas laisvinti iš grandinių imta jau XVI amžiuje, vietoj pultų išilgai sienų pradėjus statyti spintas arba daugiaaukštes lentynas. Tačiau ir XVI amžiaus antroje pusėje, ir vėliau tebebuvo nemažai bibliotekų su pultais[249]. „Grandinines“ knygas, „grandininius“ pultus ir lentynas bibliofilai laiko ypatingais raritetais, juos eksponuoja Didžiosios Britanijos, Italijos, Olandijos, Vokietijos bibliotekos[250].

Daumanto egzempliorius grandinės dabar neturi, bet grandinė galėjo būti pritvirtinta prie apatiniojo kietviršio. Prie nugarėlės, netoli ryšio (maždaug 5 cm nuo apačios), odoje yra 1,5–2 mm skersmens skylutė. Jos kraštai lygūs, statmeni, kiek patamsėję. Viršelio vidinėje pusėje prie skylutės išlaužtas medžio gabaliukas. Šioje vietoje galėjo būti įtaisas, prie kurio kabinama grandinė.

1944 metais traukdamasis iš Lietuvos, dalį antikvarinių daiktų bei knygų, tarp jų ir Bretkūno *Postilę*, Daumantas deponavo Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje. Šis 1944-aisiais perorganizuotas į Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejų. *Postilė* pastarajam per-

[245] Žukas (1983, 136) nurodo, kad Karaliaučiaus universiteto bibliotekoje buvusių senųjų lietuviškų knygų sąrašą sudarė studentas S. Biržiška; žr. taip pat Kaunas 1987, 192, 194.

[246] Vaclovas Biržiška, „Nuo Redakcijos“, *Knygos* 4–6, 1924, [1].

[247] Jolita Mulevičiūtė, *Modernizmo link. Dailės gyvenimas Lietuvos Respublikoje 1918–1940*, Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus, 2001, 40–45.

[248] Levas Vladimirovas, *Knygos istorija, Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI–XVII amžius*, Vilnius: Mokslas, 1979, 306; Klaus Müller, *Das Kettenbuch. Der eiserne Schutz vor Buch-Diebstahl und andere Buchsicherungs-Systeme*, Landau: Müller, 1999, 9, 47.

[249] Vladimirovas 1979, 306.

[250] Müller 1999, 29–31, 45; Laucevičius 1976, 30.

duota 1950 metų sausio 27 dienos perdavimo-priėmimo aktu[251]. 1963 metų gruodžio 21 dieną ji įrašyta Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejaus inventoriaus knygoje 148-uoju numeriu pridedant pastabas: „VDaumanto kolekcija“ ir „Viena metalinio segtuko dalis dingusi.“[252]

4. Virš signatūros „Ce 230“ pieštuku įrašyta „K. 2400“ (plg. 15 pav.). Šis įrašas neidentifikuotas. Daumantas visas savo kolekcijas pedantiškai inventorino ir katalogavo. Dailės ir meno kūrinius jis žymėdavo inicialais „VD“ ir numeriu[253]. Į knygas paprastai įrašydavo inicialus arba pavardę: „VDaumantas“, „VDzimidavičius“. Tad įrašas „K. 2400“ veikiausiai ne Daumanto.

4.2.2.

BŪKLĖ IR ĮRIŠIMAS. Egzempliorius ryškių defektų neturi. Jis gali būti įrištas XVI amžiaus pabaigoje ar XVII pradžioje Karaliaučiaus knygrišių. Įrišimas ir viršelio dekoravimo stilius sutampa su LMAB saugomu *Postilės* egzemplioriumi (apie įrišimą žr. sk. 4.1.3 ir 4.2.1).

4.2.3.

ĮRAŠAI. Rankraštinių įrašų nėra, bet yra pabraukimų tamsiai rudu rašalu ir juodu spalvotu pieštuku, korektūros ženklų. Lietuviškai mokėjęs skaitytojas ar skaitytojai šitaip atkreipė dėmesį į pasenusius žodžius, rečiau formas ir konstrukcijas, žymėjo spaudos klaidas. Antai jiems buvo nesuprantamas būdo prieveiksmis *nuodėmais*, Bretkūno *Postilėje* ir kituose XVI–XIX amžiaus Mažosios Lietuvos raštuose vartotas reikšmėmis ‘labai, didžiai, ypatingai’ ir ‘visai, visiškai’. Tekste jis pabrauktas, o paraštėje pažymėtas status brūkšnelis, plg.: *tawora ſawa* ‖ *<u>nůdemais</u> brangin* BP II 324,4–5; *rupinoioſi kaip didʒiauſei galeja / idant atſi=* ‖ *gintu / Bet <u>nůdemais</u> negaleia* BP II 342,22–23 ir pan. Kai kur pabraukti skoliniai ir hibridai, plg.: *Idant thie wiſſi ſawa waikus / ſawa <u>ßekellius</u>* [...] *Kriſtauſpi* ‖ *ſiuſtu* BP I 32,22–24; *kelis Ponui Kriſtui atencʒiam muſump <u>papro</u>=* ‖ *<u>wijams</u>* BP I 46,25–26; *kurſai ſu* ‖ *manimi walga / <u>mane iſchdradis</u> / ſchiſkat / ranka iſch=* ‖ *<u>drodniko mana</u>* BP I 361,26–362,2 ir pan.[254]

[251] *Aktas, pagal kurį perduotos muziejinio pobūdžio knygos ir archyvalijos,* 1950 01 27; NČDM ŽDG.

[252] *Kauno valstybinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Taikomosios dailės skyrius. Eksponatų inventorinė knyga. Tkr. 1, Nr. 1–1129,* l. 35v–36r; NČDM ŽDG.

[253] Vaitkevičius 2001, 8–9.

[254] Apie tai plačiau žr. Aleknavičienė 2004a, 80–81.

4 • 3

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTO BIBLIOTEKA

4.3.1.

LLTIB saugomi du Bretkūno *Postilės* egzemplioriai, jų signatūros: B 1108 ir 36323.

PROVENIENCIJA. Egzempliorius, kurio signatūra B 1108, turi du antspaudus: „LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJA* 1907" ir „Lietuvių Mokslo Draugija ‖ № 1108". Tad jis priklausė Lietuvių mokslo draugijai, įkurtai 1907-ųjų kovo 25 dieną Vilniuje Jono Basanavičiaus iniciatyva ir gyvavusiai iki 1939-ųjų. Ši draugija buvo nutarusi steigti biblioteką, kurioje būtų kaupiama lituanistinė literatūra, renkamos spaudos draudimo metais užsienyje išleistos lietuviškos knygos, žurnalai, laikraščiai ir taip formuojamas fondas mokslo reikalams. Biblioteka galėjo naudotis visuomenė[255]. Pirmieji knygų aukotojai – draugijos steigėjai Jonas Basanavičius, Juozas Tumas, Eduardas Volteris ir kiti, mokslo įstaigos ir draugijos[256]. Knygų ieškota įvairiais būdais: spausdinti skelbimai periodinėje spaudoje, rašyti laiškai privatiems asmenims bei institucijoms, siūlyta keistis knygomis ir periodika.

LLTIB: B 1108.

Kaip minėta sk. 3.2.8, 1939 metais Vilniaus kraštą grąžinus Lietuvai, draugijos turtą perėmė valstybė ir 1940-ųjų rugpjūčio 29 dieną perdavė Lituanistikos institutui. 1941 metų sausio 16 dieną įsteigus Lietuvos mokslų akademiją, jo turtas atiteko akademijai[257]. Po karo, 1946-ųjų gegužės 7 dieną, Mokslų akademijos komisija nutarė draugijos biblioteką, rankraštyną ir meno eksponatus perduoti Lietuvių literatūros institutui[258]. 1952–1990 metais draugijos turtas priklausė Lietuvių kalbos ir literatūros institutui, nuo 1990-ųjų – Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui.

Draugijos 1908-ųjų rugsėjo 6(19) dienos posėdžio protokole užfiksuota, kad jai buvo pranešta apie *Postilę*, parduodamą už 200 markių. Posėdyje dalyvavę Andrius Domaševičius, Antanas Smetona, Stasys Matulaitis, Jurgis Šlapelis, Antanas Vileišis ir Mykolas Biržiška priėmė tokį nutarimą:

> 3) *Paprašyt pp. Storastos, Vanagaičio ir Jagomasto peržiūrėt Bretkūno 1591 m. knygą, apie kurią pranešė draugijai p. Vanagaitis, ir jei tiks draugijos knygynui, pirkti ją knygynui už prašomuosius 200 markių; susirašyt su minėtais ponais apsiėmė J. Šlapelis;*

[255] 1909 metų gegužės 21 (birželio 3) dienos komiteto posėdyje patvirtintas reglamentas: *Lietuvių Mokslo Draugijos knygynu naudojimosi reguleminas*, 1909; LLTIB R: f. 22–39.

[256] *Lietuvių Tauta* 1(2), 1908, 304–305.

[257] Jurginis 1975, 117–118.

[258] *Lietuvos TSR MA Prezidiumo posėdžių protokolai*, 1945–1946, l. 41r.

4) Prašyti per laikraščius, kad sumestų aukas Bretkūno knygai įgyti; sustatyt pranešimą apsiėmė pp. A. Smetona ir J. Šlapelis.
5) Kreiptis per laikraščius į skolininkus, kad įneštų neįmokėtas dar narių mokesnis – sustatyt tam tikrą pranešimą apsiėmė A. Smetona ir J. Šlapelis[259].

1909–1911 metais pinigų knygoms pirkti beveik neskirta, šiek tiek duota tik bibliotekai tvarkyti[260]. Ir vėliau knygas daugiausia dovanojo draugijos, žurnalų redakcijos, leidyklos ir asmenys; kai kurios gautos mainais už draugijos leidžiamą žurnalą *Lietuvių Tauta*. Bretkūno *Postilei* pinigų vis dėlto rasta, tačiau ji įsigyta tik po dešimties metų ir nežinia, ar būtent tada siūlytas egzempliorius.

Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos kataloge *Catalogus librorum N*[*r.*] 9 *Postilė* įregistruota 1918-ųjų sausį kaip draugijos pirkta knyga (plg. 17 pav.)[261]. *Postilės* kaina nenurodyta. Kataloge įrašytas ne pirmo, o antro tomo pavadinimas, kuriame yra vasaros ciklo postilėms būdinga frazė „nůg Wæliku ik Adwento“. Šiame egzemplioriuje iš tiesų vietoj pirmo tomo dvispalvio antraštinio lapo su fraze „nůg Aduento ik Wæliku“ įrištas nespalvotas antrojo tomo lapas su fraze „nůg Wæliku ik Aduento“ (plg. 18 pav.).

Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos inventoriaus knygoje *Postilė* įrašyta 1108-uoju numeriu: „1108 Bretkūnas Jonas, Postilla tatai esti Trumpas ir prastas Iszguldymas, Karaliaučius, 1591“[262]. Įregistravimo data nenurodyta. Kitu rašalu įrašyta kaina: „8 000 rb.“

Antraštiniame *Postilės* lape yra apvalus violetinės spalvos antspaudas: dvigubame rėmelyje: „LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJA* 1907“ (žr. 18 pav.). Antspaudo skersmuo 37 mm[263]. Klijuotajame viršutiniajame priešlapyje įspaustas raudonas keturkampis antspaudas su įrašu „Lietuvių Mokslo Draugija ‖ № 1108“ (žr. 19 pav.). Formatas 50x23 mm. Numeris įrašytas ranka juodu rašalu. Viršutiniojo laisvojo priešlapio verstoje pusėje pieštuku įrašyta „560 markių“. Apatiniajame priešlapyje Basanavičius violetiniu rašalu ne visai tiksliai nurodęs defektus: „Trūksta 9 pusl.: pilnas egzempl. turi 523 pusl. + 2 pusl. ‖ klaidų“.

Ankstesnis šio egzemplioriaus savininkas nežinomas, bet tikėtina, kad knyga gauta iš kokios nors bibliotekos. Antraštiniame lape kairėje pusėje išskustas antspaudas. Jis turėjo būti pailgo keturkampio formos, galai suapvalinti, formatas apie 33x10 mm. Skutimo pėdsakų išlikę ir dešiniajame krašte, ten veikiausiai buvo signatūra. Lapui sutvirtinti verstoje pusėje užklijuota popieriaus juosta.

[259] *Lietuvių mokslo draugijos protokolai*, 1907–1908; LLTIB R: f. 22–1, l. 28r.

[260] *Lietuvių mokslo draugijos protokolai*, 1908–1911; LLTIB R: f. 22–2, l. 246r.

[261] *Catalogus librorum N*[*r.*] *9*, 1912–1921; LLTIB R: f. 22–1017, l. 63r.

[262] *L*[*ietuvių*] *M*[*okslo*] *D*[*raugijos*] *Knygyno inventorius NN. 1–3940. Nr. 1*, l. 112; LLTIB.

[263] Antspaudas įsigytas 1907 metais ir knygose spaustas bent iki 1932-ųjų (Valaitis 1932, 345).

63

I. 1918

M. Draugijos pirkta:

Psalteras Dowido Lietuwiszkay ir Wokiszkay
Karalauczuje 1718 1

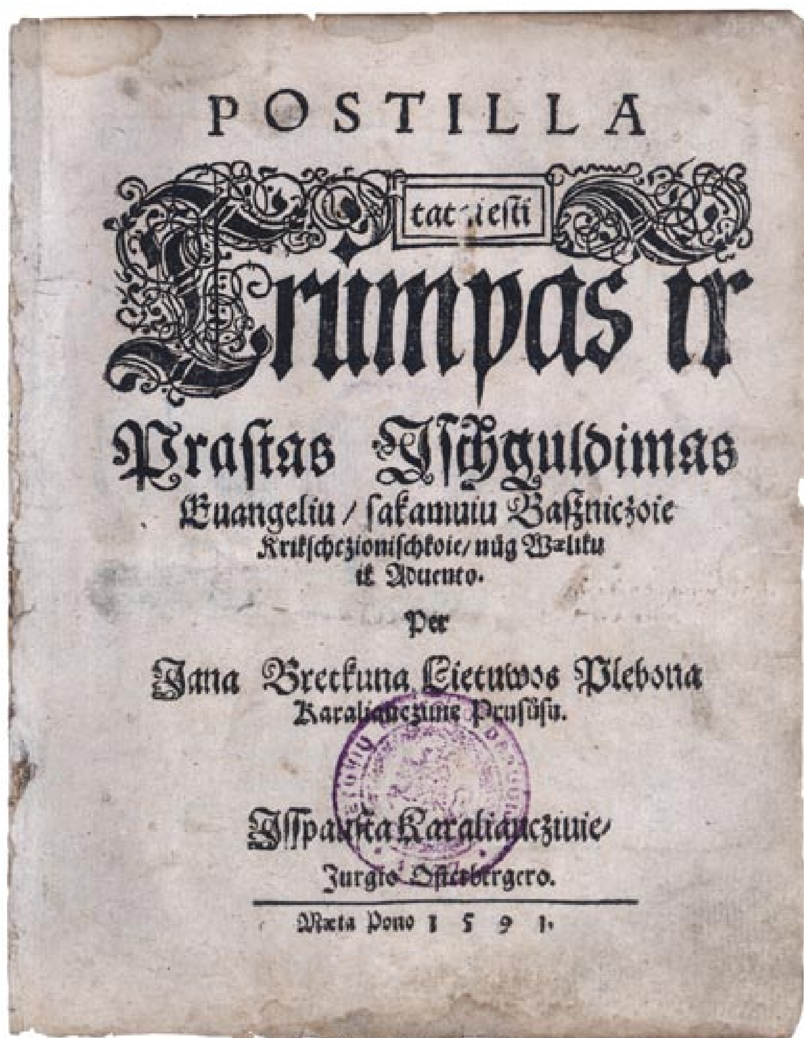
25 Bretkunas. Postilla tatai esti Trumpas ir prastas
Iszguldimas Ewangeliu, sakamuiu Baszniczioje
Krikszczioniszkoje nůg Wieliku ik Adwento
Karaliaucziuje 1591 1

A. Smetona.

Smetona. Die litauische Frage. Berlin 1917 1

Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos kataloge
Catalogus librorum N[r.] 9 (1912–1921)
Postilė įregistruota 1918-ųjų sausį
kaip pirkta knyga
LLTIB R: f. 22–1017

POSTILLA

tatai esti

Trumpas ir

Praſtas Iſchguldimas

Euangeliu / ſakamuiu Baſznicʒoie

Krikſchczioniſchkoie / nůg Wæliku

ik Aduento.

Per

Jana Bretkuna Lietuwos Plebona

Karaliaucziuie Pruſuſu.

Iſſpauſta Karaliaucziuie

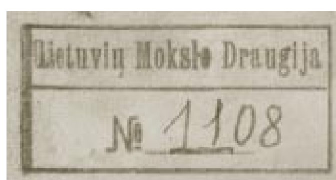
Jurgio Oſterbergero.

Meta Pono 1 5 9 1.

18

Vietoj Postilės pirmo tomo antraštinio lapo su fraze „nůg Aduento ik Wæliku“ įrištas antro tomo lapas su fraze „nůg Wæliku ik Aduento“

LLTIB: B 1108

19

Antspaudas su įrašu „Lietuvių Mokslo Draugija ‖ № 1108“

LLTIB: B 1108

4.3.2.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: nėra BP I antraštinio lapo, vietoj jo įrištas BP II antraštinis lapas, trūksta BP II 515–[527]. Rankraštinių marginalijų nėra, knyga nesuvartyta, jos būklė gera. Ji tikriausiai saugota bilbiotekose.

4.3.3.

ĮRIŠIMAS. Abu tomai įrišti kartu. Bloko kraštai dažyti tamsiai ruda spalva. Viršelis vientisinis, kietviršiai kartono, traukti baltu pergamentu su hebrajiškais rašmenimis, priešlapiai taip pat pergamentiniai. Kad įrišta pergamentu, nurodyta knygą registruojant Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos inventoriaus knygoje („perg.“), taigi ji pirkta jau taip įrišta.

4.3.4.

PROVENIENCIJA. Egzemplioriaus nuosavybės ženklai: antspaudai „Lietuvių Literatūros Instituto ‖ Muziejus“, „Lietuvių literatūros ‖ ir tautosakos instituto ‖ BIBLIOTEKA“ ir inventoriaus numeriai: Nr. 975 bei Nr. 70750.

LLTIB: 36323.

1. *Postilės* pabaigoje priklijuotame lape įspaustas apvalus violetinis antspaudas su įrašu „Lietuvių Literatūros Instituto ‖ Muziejus“ (žr. 20 pav.) (skersmuo 16 mm), įrašytas muziejaus inventoriaus numeris: „Inv. Nr. 975“. Tad šis egzempliorius – buvęs Lietuvių literatūros instituto muziejaus eksponatas. Tai vienas iš dviejų *Lietuvos bibliografijoje* ir jos *Papildymuose* neregistruotų *Postilės* egzempliorių[264].

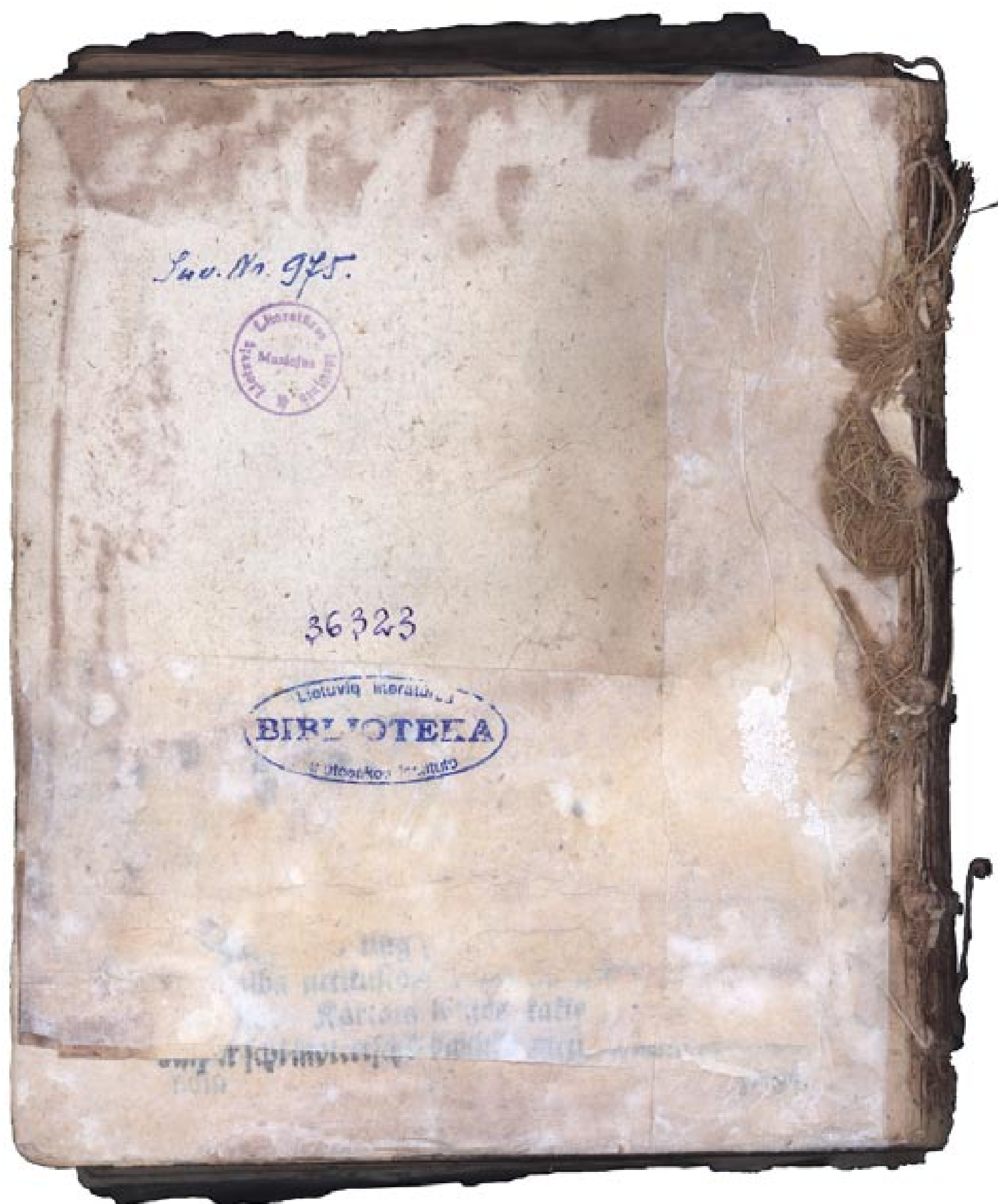
Šis muziejus veikė 1941–1963 metais Lietuvių literatūros (nuo 1952-ųjų – Lietuvių kalbos ir literatūros) institute (Antakalnio g. 6). Pagrindiniai jo eksponatai – knygos, periodika, rankraščiai, memorialiniai rašytojų daiktai, fotografijos, portretai[265]. Muziejus turėjo atskirą knygų fondą. Inventoriaus knygoje, pildytoje 1950–1961 metais, įrašytos 1 165 knygos. Jos daugiausia pirktos Vilniaus knygynuose, Bibliotekų kolektoriuje, kai kurios gautos iš Mokslų akademijos bibliotekos, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto bibliotekos, dovanotos Kosto Korsako, Antano Venclovos, Kosto Doveikos ir kitų. Dauguma muziejaus knygų – XX amžiaus leidiniai.

Registruojant *Postilę* muziejaus inventoriaus knygoje nurodyta, kad ji įsigyta „Vilniaus antikv. kn. Nr. 3, sąsk. Nr. 3/120 1956.IV.12“ ir yra „žymiai apgadinta“[266]. Knygos kaina 500 rb. Taigi ji pirkta 1956 metais Vilniaus antikvariate.

[264] Narbutas 1998, 15.

[265] *Literatūrinis muziejus Vilniuje*, Vilnius: Tiesos sp., 1955, [2–4].

[266] *Lietuvos TSR Mokslų Akademija. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Literatūrinio muziejaus Vilniuje knygų fondo inventorinė knyga Nr. 1, Nr. 1–1165*, 1950–1961, l. 45v–46r; LLTIB.

20

Antspaudai su įrašais „Lietuvių Literatūros Instituto ‖ Muziejus“ ir „Lietuvių literatūros ‖ ir tautosakos instituto ‖ BIBLIOTEKA“

LLTIB: 36323

2. 1995 metais *Postilė* perkelta į LLTIB knygų fondą, pažymėta ovaliu antspaudu su įrašu „Lietuvių literatūros ‖ ir tautosakos instituto ‖ BIBLIOTEKA“, formatas 26x16 mm. *Postilei* suteikta signatūra 36323, inventoriaus Nr. 70750, įvertinta 10 Lt[267].

4.3.5.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis, be pradžios ir pabaigos: trūksta BP I antraštinio lapo, lotyniškos pratarmės, BP I 1–100, 399–402; BP II 511–[528]. *Postilės* būklė prasta, lapai suvartyti, kraštai apdriskę.

4.3.6.

ĮRIŠIMAS. Abu tomai buvo įrišti kartu. Bloko kraštai dažyti tamsiai ruda spalva. Viršelio oda ruda, be įspaudų, traukta ant kartono kietviršių. Įrišimas senas, iširęs, viršelis ir lapai pažeisti kenkėjų. Knyga buvo perrišta, bloko kraštai apipjauti (yra nupjautų įrašų).

4.3.7.

ĮRAŠAI. Egzemplioriuje yra lietuviškų įrašų rudu rašalu, rašytų žmogaus, išmanančio Bibliją (tai rodo kai kurie įrašai perikopėse, plg. BP II 330–331), bet daugiausia taisomi kalbos dalykai, pvz.: *ſuſiedus bilodams* BP II 217,6 taisoma į *kaÿminus ſakidams*; *ſuſiedkas biloda=* ‖ *ma* BP II 218,11–12 – *kaÿminkas ſakÿdama*; *iſch te / net uſsmokeiens pa=ſtara=* ‖ *ghi iodiki* BP II 284,10–11 – *iſch ten ikk ir paſkiáuſi piningėli użmo=* ‖ *kėſi*; *Tuli* BP II 307,12 – *daug*; *pranaſchawome* BP II 307,14 – *prarakawom*; *Czartus iſchwarineiome* BP II 307,15 – *Welnus iſżwarem*; *czudu* BP II 307,16 – *ſtebuklu* (plg. dar 21 pav.). Kai kur įrašai paraštėse nupjauti, taigi rašyti dar prieš įrišant (plg. BP II 294, 331).

[267] *Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Mokslinė biblioteka. Inventorinė knyga Nr. 19, Nr. 68299–70873, 1994–1995;* LLTIB.

306. VIII. NEDEL.

ASHCMOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 7. Paguld:

SAugokities nogi falschiwu Praraku/ kurie iusump ateit rubosu awiu/ a widui ira wilkai draska: Isch waisiaus iu paszinsite ios. Ar gal rinkti isch ersch-keczių

PO S. TRAICES. 307.

keczių wino ogas? Alba figas isch usnių? Taip kosznas geras medis/ gera waisiu nesch. A piktas medis nesch pikta waisiu. Geras medis negal pikto waisiaus neschti. Kosznas medis/ kursai gero waisiaus nenesch/ bus ischkirstas/ ir ing ugni inmestas/ A taip isch waisiaus iu paszinsite ios.

Ne wissi/ kurie man saka PONE/ PONE/ ineis ingi Dangaus karalista/ bet tie kurie dara wale Tiewo mana dangui. Tuli man sakis/ ana diena PONE/ PONE/ Ar ne per Warda tawa pranaschawome,/ Ar ne per warda tawa Czartus ischwarineiome? Ar ne per warda tawa daug Gudu darome? Tada esch ischpaszinsiu ghiemus.

P ij Esch

21

Rankraštiniai kalbos taisymai

BP II 307; LLTIB: 36323

4 • 4

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

4.4.1.

Kauno technologijos universiteto bibliotekoje, Retų knygų skyriuje, saugomi du egzemplioriai; jų signatūros: 1) Ds 56 ir Ds 57; 2) Ds 57[a]. Pastarojo egzemplioriaus yra tik antrasis tomas.

PROVENIENCIJA. Pirmajame egzemplioriuje yra antspaudas su įrašu rėmelyje „LIETUVOS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA“, signatūros: Ds 56 ir Ds 57, inventoriaus numeriai: Nr. 43003 ir Nr. 43004.

KTUB RKS: Ds 56 ir Ds 57.

Šis egzempliorius įregistruotas Lietuvos universiteto bibliotekos inventoriaus knygoje 1928 metų birželio 11 dieną su nuoroda: „Iš A. Bezzenbergerio bibliotekos“. Tai Karaliaučiaus universiteto profesoriaus Adalberto Bezzenbergerio (1851–1922) turėtas *Postilės* egzempliorius. Jis minimas Hugo Scheu'jaus egzemplioriaus nuosavybės įraše kaip nepilnas (žr. sk. 4.5.1). Rašydamas veikalą *Beiträge zur Geschichte der Litauischen Sprache auf Grund Litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts* (1877) Bezzenbergeris rėmėsi ne šiuo, o Karaliaučiuje, Karališkojoje ir universiteto bibliotekoje saugomu egzemplioriumi: „Ein Band in 4° (Königl. und Universitätsbibliothek zu Königsberg Ce. 230. 4).“[268] Tikėtina, kad egzempliorių savo bibliotekai Bezzenbergeris įsigijo lankydamasis Klaipėdos krašte, kur 1891–1910 metais, padedamas Lėbartų ir Šilokarčemos dvarininko Hugo Scheu'jaus, dalyvavo archeologijos ekspedicijose. Jo turėtame egzemplioriuje yra žemaičių tarme įrašytų rankraštinių įrašų (žr. sk. 4.4.4 ir 24 pav.). Dauguma tyrinėtų objektų buvo Klaipėdos ir Šilutės apylinkėse, mažiau apie Kretingą, Tauragę ir Kuršių nerijoje[269]. Knyga labai suvartyta (žr. sk. 4.4.2), tad gauta ne iš bibliotekos, o iš pavienių asmenų.

Bezzenbergerio biblioteką Lietuvos švietimo ministerija iš pradžių nupirko Centriniam valstybės knygynui (vėliau jis buvo pavadintas *Valstybės centrine biblioteka*), bet 1923 metais perdavė Lietuvos universiteto, įkurto 1922 metais Kaune, bibliotekai. 1930–1947 metais ji vadinta *Vytauto Didžiojo universiteto biblioteka*, 1948–1950 – *Kauno valstybinio universiteto biblioteka*. Už 4 608 egzempliorių rinkinį Bezzenbergeriui sumokėti 4 676 auksinai (ši suma neatspindėjo tikrosios knygų vertės)[270]. Tai daugiausia baltų kalbotyros, indoeuropeistikos ir kultūros istorijos veikalai. Bezzenbergeris turėjo sukaupęs daug

[268] Bezzenberger 1877, XI.

[269] Linas Tamulynas, „A. Bezzenbergerio archeologiniai tyrinėjimai Klaipėdos krašte“, *Lietuvos archeologija* 15, 1998, 254–255, 261–267.

[270] Valerija Vilnonytė, *Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka. 1919–1940*, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 1984, 46.

žodynų, gramatikų, tautosakos rinkinių, tęstinių mokslo leidinių[271]. Jo asmeninė biblioteka labai sustiprino jauno Lietuvos universiteto biblioteką, kurios pagrindą iš pradžių sudarė nedidelė (tik 1 967 egzemplioriai) Aukštųjų kursų, atidarytų 1920 metais, biblioteka[272].

Bretkūno *Postilė* eksponuota Šiaulių kraštotyros draugijos organizuotoje senųjų knygų parodoje, veikusioje 1934 metais nuo rugsėjo 23 iki spalio 30 dienos „Aušros“ muziejuje. Eksponatai surinkti iš Šiaulių centrinės bibliotekos ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos[273].

1950 metais Kauno valstybinį universitetą reorganizavus į Kauno politechnikos ir Kauno medicinos institutus, bibliotekos fondus (juos tuomet sudarė 403 839 leidiniai) dalijosi minėtųjų institutų ir kitos bibliotekos[274]. Kauno politechnikos instituto (nuo 1990-ųjų – Kauno technologijos universiteto) bibliotekai, likusiai vadinamuosiuose Didžiuosiuose universiteto rūmuose (Donelaičio g. 20), atiteko 90 Bezzenbergerio bibliotekos tomų, tarp jų ir Bretkūno *Postilė*[275].

Bezzenbergerio knygoms žymėti Paulius Galaunė 1923 metais buvo sukūręs ekslibrisą su įrašu ovaliame rėmelyje: „Iš ‖ Profesoriaus ‖ A. BEZZENBERGERIO ‖ Bibliotekos“[276], tačiau *Postilėje* jo nėra. Vietoj trūkstamo BP I antraštinio lapo priklijuotame lape įspaustas violetinis apvalus antspaudas su įrašu rėmelyje „LIETUVOS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA“ (skersmuo 25 mm), po juo – signatūra Ds 56. Kitoje lapo pusėje spaudu įspausti tikrinimo metai: 1948 ir 1958. Antrame tome įrašyta signatūra Ds 57.

4.4.2.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: BP I trūksta antraštinio lapo, lotyniškos pratarmės, BP I 1–6, 13–34, 39–42, 83–84, 93–94, 103–108, [433–434]; BP II 117–118, 177–178, 321–350, 513–[528]. BP I pradžioje 8 lapai (16 puslapių) perrašyti pablukusiu rudu rašalu (plg. 22 pav.). Jų kraštai prieš įrišant paklijuoti gelsvu ar baltu rūkomuoju popieriumi. Puslapiai numeruoti pieštuku 1a, 1b, 1c, 1d, 1e, 1f, 1g, 1i, 1k, 2, 3 (ir B), 4, 5 (ir B2), 6, 7 (ir B3), 8. Perrašytieji yra ne trūkstami pirmieji BP I puslapiai, o tolesni: BP I 20, 19, 21, 31, 30, 22–30, vadinasi, prieš įrišant turėti ne visi perrašytieji puslapiai. Lapų eilės tvarka įrišant supainiota, kai kurie lapai apsukti. Pieštuku paginuoti ir toliau einantys pirmieji išlikę spausdinti puslapiai, bet tai ne BP I 9–10, bet BP I 7–8. BP I 117–124 išlikę tik fragmentai (lapo viršus arba apačia).

Vietoj trūkstamo BP I antraštinio lapo priklijuotas mažesnio formato lapas su vokišku įrašu rudu rašalu: „II. Theil.[277] ‖ enthält ‖ Ausle-

[271] Nijolė Lietuvninkaitė, „Asmeniniai knygų rinkiniai Kauno universiteto bibliotekoje 1923–1950 metais“, *Knygotyra* 18(25), 1991, 57–58; Vilnonytė 1984, 47.

[272] Nijolė Lietuvninkaitė, „Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos istorijos bruožai (1923–1950)“, *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*, sudarė J[onas] Čepinskis, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 1993, 115–116.

[273] Jakštas 2004, 48.

[274] Lietuvninkaitė 1993, 118; Dalia Gargasaitė, „Das Schicksal der Bibliothek des Professors Adalbert Bezzenberger“, *Jahrestagung 1996 Suvažiavimo darbai*, Lampertheim-Hüttenfeld: Litauisches Kulturinstitut, 1997, 59.

[275] Gargasaitė 1997, 59–63.

[276] Gargasaitė 1997, 59.

[277] Vaclovas Biržiška „II. Theil.“ perbraukęs ir juodu rašalu užrašęs „I Dalis“.

NEDEL.

Toksai godenikas teipojeg mirdam negales
Dusʒes sawa Diewui paleciwoti, Tūgi sudna
diena jam bus, nusudita su Welinais eiti įnįgana
Wieta, kur bus werksmas, dantu grėžimas ir kay…
…kimas amžinai, nes piggiaus yra kardelu
prawerti per ádatos bulli, nei Bagotamujem
jeiti įng Dangaus karalista.
Todelei jei nę norim Sudnoje dienoje prapulti
Tadda wenkem sʒu Du piktu Darbu, tatai esti
Apsirijma ir goda.
Ant Treczio Moka ponas Jezus Kristus sawa
miela pulkeli Kriksʒczoniu, idant annie wissami
Czesi butu Budrus, tatai esti Tusʒczios ir Czi…
stos sirdies, Idant kožna meta kožna diena
bei Akkismirksni butu gatawi stoweti Sud…
po Akim Jezaus Kristaus. Bet Tassai …
Budda, kursai wed sʒwenta ir Die…

22

Postilės pradžia perrašyta ranka

KTUB RKS: Ds 56–57

gungen der Ewange= ‖ lium von Adwent bis ‖ Oſtern." Šalia mėlynu rašalu parašyta „Bretkūno Postila ‖ 1591", o pieštuku „I dalis". Prieš „Passio" įrištas baltas popieriaus lapas su vokišku įrašu juodu neryškiu rašalu ta pačia rašysena: „Passion ‖ das iſt ‖ das Leiden unſers Herrn ‖ Jesu Christi aus den ‖ vier Ewangeliſten lithauiſch ‖ ausgeſchrieben ‖ von ‖ Johann Bretkun ‖ Anno 1591". *Postilės* būklė prasta, itin apdriskę ir nešvarūs perikopių ir „Passio" lapai.

4.4.3.

ĮRIŠIMAS. Tomai įrišti atskirai. Abiejų viršeliai sudurtiniai, nugarėlė rudos odos, kietviršiai kartono, apklijuoti kamščio imitacijos šviesiai ir tamsiai rudos spalvos popieriumi. Bloko nugarėlė paklijuota popieriumi, kuriame matyti vokiškų žodžių, taigi įrišta veikiausiai ne Kaune. Ryšiai trys, suleisti į bloko nugarėlėje padarytus griovelius. Daugumos lapų vidiniai kraštai prie lankstės paklijuoti baltu popieriumi ir tik tada siūti lankai.

4.4.4.

ĮRAŠAI. Egzemplioriuje labai daug vokiškų, lotyniškų ir lietuviškų įrašų. Lietuviški rašyti kelių skirtingo išsilavinimo žmonių, yra piešinukų (pvz., bažnyčia su vėtrunge BP I 194 ir kt.) ir šiaip pribraukinėjimų. Tai egzempliorius, turėjęs ne vieną savininką. BP II 351 apačioje pieštuku didelėmis raidėmis parašyta „Kalwaitis". *Kalvaitis* (*Kalwait*, *Kalweit*) – dažna Mažosios Lietuvos pavardė, todėl asmenį identifikuoti sunku. Evangelikų liuteronų kunigų tokia pavarde atsirado tik XIX–XX amžiuje[278].

Keliose vietose yra datuotų ir pasirašytų marginalijų: BP II 67 po rankraštine malda nurodyti metai ir pavardė: „Raszita 1872 G Klimant" (žr. 23 pav.); BP I 396 po religinio turinio eilėraščiu nurodyta data ir inicialai: „Raszita Tikoj Petniczoj 11 Aprili ‖ Mette 1873 didei ſujudinta Szirdimi ‖ G. K." (žr. 24 pav.); BP II 132 ir BP II 256 po ta pačia ranka rašytais religinio turinio tekstais nurodyta data ir pavardė „Mettai 1873 G. Klimant"; „Raszita Sekminiu Szwentej ‖ 1 Juni Mette 1873 G. Klimant" ir kt. Evangelikų liuteronų kunigų, pavarde Klimantas, lietuviškose Mažosios Lietuvos parapijose neužfiksuota[279].

Kai kurie įrašai rašyti neabejotinai kunigo, plg. *„mes be jokios ‖ ilgeſnes prie ‖ kalbos ant iſchguldi ‖ mo nug Evan ‖ gelios kreipſimes ir ſchi karta ‖ apdumoſime ape teiſibe"* BP II 285, plg. ir BP I 267.

[278] 1894–1898 metais Eitkūnų parapijoje (Stalupėnų aps.) dirbo kunigas Julius Ernstas Kalweitis, 1920–1937 metais Žukų parapijoje (Ragainės aps.) – Johannas Kalweitis (Moeller 1968, 19, 152), Tilžės apylinkėse iki 1904 metų – pamokslininkas Heinrichas Kallweitis. Lietuvių literatūra, kalba ir tautosaka domėjosi Vilius Kalvaitis (1848–1914). Jis prekiavo knygomis, rengė ir leido bibliografines rodykles, katalogus (Kazys Grigas, Daiva Kšanienė, Algirdas Sabaliauskas, Algirdas Žemaitaitis, „Kalváitis Vilius", MLE 1 705–706).

[279] Plg. Moeller 1968, 14–152; XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje pavardžių *Klimantas* būta apie Švėkšną, Tauragę; forma *Klỹmantas* (ofic. *Kliemand*, *Kliemant*) užfiksuota apie Pagėgius, Tauragę, Šilutę (*Lietuvių pavardžių žodynas* 1, sudarė Aleksandras Vanagas, Vitalija Maciejauskienė, Marytė Razmukaitė, Vilnius: Mokslas, 1985, 1022).

Atversti Postilės puslapį Atversti knygos puslapį

PO WELIKV. 67.

Antro. Turrim sekti Pono sawa Jesaus Kri-
staus/nesa teipo saka Mana awis sek mane.

A iei norim Pona sawa Kristu tikrai sekti/tada
bei pamoksla io turrim priimti/tatai esti tiketi/iog
ghis esti Awinelis Diewo neschans griekus wis-
so swieto. Potam turim ir giwinime sawa sekti pedu
Kristaus/tatai esti/pikta ir griekus wenkti/ bei S zi-
sta giwenima/ kiek tiktai primanam/westi.

O iei teipo klausisim balsa Kristaus ir io pedus
seksim/tadda mus newiens isch io ranku neischtrauks/
tada neprapulsim/Bet apturesim amßina giwenima
Dangaus Karalistoie/ iug kure tu mus pone
ir piemu musu gerasis iwesti rodzik/
isch malones tawa. Amen.

Jesus Kristus wakar ir szendien, ir tas
pats pasiliks ne Amziu iki Amziu. ...
... Laupse ir Garbe, nes jis musu biednu
... jeszkoti ... sawo ...
Auszktibes i szi biedna Swieta atejes yra
ir per sawo brangu Nupelnima mums Amzinoja
Dangaje palaises yra, kurrie szitta musu ...
Ganikosi su manim ... linksmi Amen.
Paszeta 1872 G Klimant

E 2 TRECZI-

23

Dviejų asmenų įrašai; vienas iš jų datuotas 1872 metais ir pasirašytas „G Klimant“

BP II 67; KTUB RKS: Ds 56–57

Turinys Baigti

396.

O anos sugrįžiusios pataise branges žoles ir mosti. Ir diena Weliku ilseija/ pagal Sokona.

A Antra diena/ kuri sæka diena prissigatawijmo/ ateija Biskupai ir Phariseuschai sussirinke Pilotop ir biloia. Pone atmenam/ schi ballamuta kalbeiusi/ kaip dabar giwas buwa. Asch po triu dienu kielsiůs/ Todel prisakik Graba pasergeti ikki treczos dienos teib Apaschtalai io ateise io ne pawoktu/ ir žmoniump ne sakitu/ ghi passikielusi isch numirusiu / ir butu pastiausis wilius piktesnis užu pirmaghi. Pilatas atsake / Taskat sargai. Eiket ir ischdeket ghi kaip žinnat. Ir anis nueie dawe apsergeti Graba sargais / ir peczetimi užpeczetija.

Prissikie.

24

Dviejų asmenų įrašai; vienas iš jų datuotas 1873 metais ir pasirašytas inicialais „G. K.“, kitas pasirašytas „Jonas Bucztas Szlgaln“

BP I 396; KTUB RKS: Ds 56–57

Yra dar viena rašysena juodu rašalu rašytų ir pasirašytų įrašų. Jie ne itin raštingo žmogaus, bet juose juntama žemaičių tarmė. Paskutiniame „Passio“ puslapyje BP I 396 viršuje parašyta: „mon ſzirde Laibbai gedz galo“ (suprastina: „mano širdžiai labai gaila galo“); to paties puslapio apačioje: „Jonas Bucztas Szlgaln || Paziteli Labait mela“ (skaitytina: „Jonas Bučtas Šilgalių. Pažintėlė labai miela“[280]) (plg. 24 pav.); žr. dar marginaliją BP II 397 ir kt.

Atkreiptinas dėmesys į įrašus violetiniu rašalu. Jų nedaug, dažniausiai taisytos korektūros klaidos, kai kur numeruota kas penkta eilutė, vadinasi, tai jau filologo palikti ženklai.

4.4.5.

PROVENIENCIJA. Egzemplioriaus, kurio signatūra Ds 57ª, yra tik antrasis tomas. Antraštiniame lape įspaustas violetinis apvalus antspaudas su įrašu rėmelyje: „VYTAUTO || DIDŽ. UNIV. || BIBLIOTEKA“ (skersmuo 25 mm). Po antspaudu signatūra: Ds 57ª. Tomas šio universiteto bibliotekos inventoriaus knygoje įregistruotas 1936 metų vasario 4 dieną (Nr. 147151) ir nurodyta, kad gautas „Iš Centralinio knygyno“. Kaip šis tomas pateko į Centrinį valstybės knygyną, nežinoma.

KTUB RKS: Ds 57ª.

4.4.6.

BŪKLĖ. Šio egzemplioriaus būklė gera, lapai standūs, švarūs, nesuvartyti, trūksta tik BP II [527–528]. Egzemplioriuje yra rankraštinių įrašų, rodančių, kad jis priklausė kunigui (žr. sk. 4.4.8). Knyga naudota nedaug.

4.4.7.

ĮRIŠIMAS. Įrišimas XX amžiaus. Viršelis sudurtinis: kietviršiai storo kartono, apklijuoti marmurą imituojančiu žalios ir rudos spalvos popieriumi. Bloko nugarėlė paklijuota popieriumi su lietuvišku spausdintu tekstu. Nugarėlė drobinė, kietviršių kampai sutvirtinti ta pačia medžiaga. Knygos blokas nedažytas. Likusios didelės šoninės ir apatinės paraštės (formatas 198x150 mm). Knyga taisyta: kai kurių lapų kraštai paklijuoti šviesesniu popieriumi.

[280] *Lietuvių pavardžių žodyne* pavardė *Bučtas* neužfiksuota; *Šilgaliaĩ* buvo ir tebėra dažnas vietovardis Mažajai Lietuvai priskiriamoje teritorijoje: tai kaimai buv. Labguvos aps., dab. *Sadovoe*; buv. Ragainės aps., dab. *Kaširino*; buv. Šilutės aps., dab. *Barhany*; dabar Šilgalių kaimas yra Klaipėdos r., Pagėgių sav. ir kt. (*Vietovardžių žodynas*, parengė Aldonas Pupkis, Marytė Razmukaitė, Rita Miliūnaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002, 369).

Todelei reikia krikſchczonims pamokſlo iſch Diewo Szodzio/ ape Smerti ſzmogaus. Ir ſchitto delei ſwakiams ganna tankei ira koſanis ſakama/ kada kas iſch iu numirre. Bet Lietuwinikams toke koſani ſakita/ aſch neſzinnau.

Tůgi idant ir ius praſti ſzmoneles/ ben maſz galetumbit primokti/ kaipa ius/ numirus moterei/ waikams etc. turetumbit linkſmintes toie tuſzboie/ tada aſch Diewui padedant ſchů kartu/ wietoie Euangelios/ Gramata ſchos Nedeles trumpai iſchguldiſiu. Bet ius manes turrit pilnai klauſiti.

Schwentas Powilas dabar paſkaititoie Gromatoie/ mieſchczonis mieſto Theſſalonicho/ kaip ſawa parrauianus/ didei ſmerti Genczju ſawa raudoienczius/ linkſmin. Idant anis didziu ſawa nuſſituſziimu priſch Diewa nenuſſidetů/ Ir moka anus teipateg ape Sudna Diena ir ape priſſikelimo iſch numiruſiu koſzno ſzmogaus. Bei ſchiteipo S. Apaſchtalas kaip keli mumus pramin/ idant ape du daiktu iſch to ſzodziu kalbetumbim ir iſchmokitumbim.

Ant Pirmo. Szmogus raudodams ir ſkaudei werkdams Smerti prieteliaus ſawa gero/ tur linkſmintes.

Ant Antro. Bau bus iſch tieſos ſudna diena/ ir kas tha diena deſis.

k iij Ape Pir-

25

Lietuviški rankraštiniai įrašai

BP II 517; KTUB RKS: Ds 57ª.

Ant Antra.

Kaipo iſſimama tikrai penktaſſis Diewo priſakimas?

APe tatai Kriſtus ſchicze teipo ſaka / Jus girdeiot ſeniemus ſakita / Neužmuſchk / o iei kas užmuſch / tas bus kaltas Sudo.

Jſch ſchu žodziu Sunaus Diewo galim per-maniti Szidus penktanghi Diewo priſakima ne-tikrai iſchmaniuſius / net tikeiuſius Diewa tame tik-tai / wirſchutini užmuſchimma uſſakiuſi.

A Ponas JEſus Kriſtus kitaipo ta priſakima iſchgulda / mokidams ana netiktai wirſchutini užmu-ſchimma uždraudenti / bet ir widutinni ſchirdies / bei liežuwio / thügi ghis teipo ſaka. Eſch iumus ſa-kau / iei kas artimoiui ſawam ruſtauia / tas ira wertas Sudo. Kas artimoiui ſa-ka / Racha / tatai eſti / kurſai akimis / dantimis / rankomis / alba kitais ſanareis ſawa / paroda ſawe ant artimoio papikuſi / ir ſu iů ruſtauieyti / tas ira kaltas Rodos / tatai eſti / koroghimo. Jei kas ar-timoiui ſawa ſaka tu durniau / tas ira

kaltas

26

Virš lietuviškų žodžių prirašyta vokiškų atitikmenų

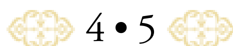
BP II 288; KTUB RKS: Ds 57[a].

4.4.8.

ĮRAŠAI. Yra rankraštinių įrašų lietuvių (plg. 25 pav.), vokiečių ir lotynų kalbomis, pabrauktų žodžių. Rašyta kelių žmonių juodu ir skirtingo atspalvio rudu rašalu. Jei žodis pabrauktas (dažniausiai pieštuku), paraštėje pažymėtas brūkšnelis ar klaustukas. Lietuviški įrašai daugiausia religinio turinio, rašyti kunigo rengiantis pamokslui (plg. BP II 496 ir BP II 517), kai kurios neaktualios frazės išbrauktos (plg. BP II 518,15–17). Vietomis taisyta kalba, pvz.: *puſcʒa* taisoma į *giria* BP II 221,6, *ſmirdiſta* į *kitristę* BP II 496,7 ir pan.

Rudu rašalu virš lietuviškų žodžių kai kur įrašyta vokiškų atitikmenų, pvz., virš BP II 51,20–21 sakinio *kuriems ius griekus atleiſite* / ‖ *thiemus bus atleiſti* užrašyta *deren ihr die Sunde ablaßet* ‖ *die Sunde abgelaßen ſind* (plg. dar BP II 268, 288–290, 293, 295, 401 ir kt.). Taigi knyga naudota mokymuisi (plg. 26 pav.).

4 • 5

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA

4.5.1.

Vilniaus universiteto bibliotekos Retų spaudinių skyriuje saugomi trys Bretkūno *Postilės* egzemplioriai; jų signatūros: L_R 4327–4328; L_R 1621–1622; L_R 1452/1–2.

VUB RSS: L_R 4327–4328.

PROVENIENCIJA. Egzemplioriaus, kurio signatūra L_R 4327–4328, provenienciją padeda nustatyti rankraštinis Hugo Scheu'jaus įrašas, antspaudai: „VYTAUTO ‖ DIDŽ. UNIV. ‖ BIBLIOTEKA“, „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“, „Vilniaus Valst. Universitetas ‖ Mokslinė biblioteka ‖ Inv. Nr. 953564“, signatūros: Ds. 57[b] ir Ds 57[c], inventoriaus numeriai: Nr. 162789, Nr. 162790, Nr. 953564, Nr. 953773.

1. Hugo Scheu (1845–1937) gimė Klaipėdoje, studijavo žemės ūkio mokslus Berlyne. Baigęs dirbo ekonomu Lapynų dvare, čia išmoko lietuviškai. 1873 metais įsigijo Lėbartų, o 1889 – Šilokarčemos dvarą. Jis domėjosi krašto istorija, lietuvių tautosaka, etnografija. Jau minėta, kad Scheu bendravo su Karaliaučiaus universiteto profesoriumi, Prūsijos senovės draugijos (*Altertumsgesellschaft Prussia*) prezidentu Adalbertu Bezzenbergeriu, padėdavo jam organizuoti

Die seltene litauische Postille habe ich für 100 Mk gekauft, ergänzen lassen nach zwei nicht vollständigen Postillen, welche im Besitz von Geh. Rat Hagenberger und Professor Kurschat – Tilsit sind (durch Dr. Milkutat)

der Einbinder kostet 48 Mk

Insgesammt 150 Mk

Hugo Scheu

Amt Heydekrug

27

Hugo Scheu'jaus nuosavybės įrašas, teikiantis informacijos apie Postilės įsigijimą ir dar du jam žinomus egzempliorius

VUB RSS: L_R 4327–4328

archeologijos ekspedicijas, nurodydavo vietas, kur aptinkama proistorinių radinių[281]. Bezzenbergeris nuo 1891 iki 1908 metų kiekvieną vasarą lankydavosi Šilokarčemos dvare. Jie kartu rinkdavo archeologinę ir etnografinę medžiagą, užrašinėdavo lietuvių kalbos žodžius ir tautosaką. Scheu dalyvavo Lietuvių literatūros draugijos veikloje, kartu su Bezzenbergeriu, Aleksandru Kuršaičiu, Viliumi Gaigalaičiu ir kitais buvo valdybos narys. 1922 metais Karaliaučiaus universitetas Scheu'jui suteikė filosofijos daktaro laipsnį. Scheu turėjo didelę biblioteką, archyvą ir muziejų.

Priešantraštiniame BP I lape juodu rašalu Scheu įrašęs, kad šią retą knygą jis pirkęs už 100 markių, įrišimas kainavęs 48 (plg. 27 pav.):

Die feltene litauifche Posftilla habe ich für ‖
100 Mk gekauft, ergänzen laffen noch ‖ zwei nicht volftändigen Poftillen,
welche ‖ im Befitz von Geh[eimen] Rat Bezzenberger und ‖ Profeffor Kurschat – Tilsit find (durch ‖ H[err]n Milkutat) ‖ Der Einbinder koftet
48 Mk ‖ Zufammen 150 Mk ‖

Hugo Scheu ‖
Adl. Heydekrug

BP II priešantraštiniame lape irgi yra nuosavybės įrašas: „Hugo Scheu ‖ Adl. Heydekrug".

Šitą egzempliorių Biržiška buvo įtraukęs į *Lietuvos bibliografiją* (BržLB I 12). BP I įraše Scheu nurodo dar du *Postilės* turėtojus – Adalbertą Bezzenbergerį ir Aleksandrą Kuršaitį (gali būti, kad Scheu mini Lietuvių literatūros draugijos bibliotekoje turėtą egzempliorių). Jų egzemplioriai apibūdinami kaip nepilni (apie Bezzenbergerio egzempliorių žr. sk. 3.2.5), taigi įsigyti veikiausiai ne iš bibliotekų, o iš pavienių asmenų. Su profesoriumi Aleksandru Kuršaičiu (1857–1944), 1882–1922 metais Tilžės gimnazijoje dėsčiusiu lietuvių kalbą, nuo 1888-ųjų įsitraukusiu į Lietuvių literatūros draugijos veiklą, Scheu irgi turėjo bendrų interesų. 1913-aisiais Kuršaitis spaudai parengė jo surinktas žemaičių pasakas (*Pasakos apie paukščius*).

2. Abiejuose tomuose įspausta antspaudų su įrašu „VYTAUTO ‖ DIDŽ. UNIV. ‖ BIBLIOTEKA" (skersmuo 25 mm); BP I signatūra Ds. 57[b], BP II – Ds 57[c], inventoriaus numeriai atitinkamai yra Nr. 162789 ir Nr. 162790. Spaudu įspausti tikrinimo metai – 1948. Savo biblioteką testamentu Scheu užrašė Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekai. Knygos perduotos 1937-aisiais[282]. Jau minėta, kad Kauno universitetą reorganizavus į Kauno politechnikos ir Kauno medicinos institutus, daug knygų ir rankraščių 1950–1953 metais pateko į Vilniaus universiteto biblioteką. Tarp jų 1952-aisiais atvežta ir Bretkūno *Postilė*[283].

[281] Tamulynas 1998, 255, 267–277.

[282] Lietuvninkaitė 1991, 62; Tamulynas 1998, 248.

[283] *Senoji lietuviška knyga Vilniaus universitete. Leidinių iki 1800 m. bibliografijos rodyklė* 1, sudarė N[ojus] Feigelmanas, ats. red. L[evas] Vladimirovas, Vilnius, 1959, 22.

3. VUB inventoriaus knygoje *Postilė* įregistruota 1955 metų balandžio 29 dieną, Nr. 953564 ir Nr. 953773, kaina 50 rb[284]. Abiejuose tomuose įspausta apvalių antspaudų su įrašu „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“ (skersmuo 20 mm); tik pirmajame yra antspaudas „Vilniaus Valst. Universitetas ‖ Mokslinė biblioteka ‖ Inv. Nr. 953564“ (formatas 44x15 mm). Spaudu įspausti tikrinimo metai – 56.

4.5.2.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: trūksta BP I antraštinio lapo, lotyniškos pratarmės, BP I 1–36, 47–48, [433–434], BP II 465–[528], tačiau jie perrašyti ranka juodu rašalu, išskyrus tik trūkstamuosius BP I 387–388, 397–398. Perrašyta vieno žmogaus, taisymų kita ranka nėra. Perrašas dokumentinio tipo: mėgdžiojamas spaustuvinis šriftas, išlaikomi gotikiniai rašmenys, surašomi komunikaciniai knygos elementai (puslapinės antraštės, kustodai, signatūros), perpiešiami inicialai, užsklandos. Netgi BP I antraštinis lapas padarytas dviejų spalvų: raudonos ir juodos. Vietoj medžio raižinių palikta tuščios vietos. Stengtasi perrašyti tiksliai, netaisytos net akivaizdžios spaudos klaidos (*ſchuke* ‘šaukė’ BP I 3,1; *wadanamas* ‘vadinamas’ BP I 3,6; *teczo* ‘trečio’ BP I 17,6; *ſugrſƷin=* ‖ *ti* ‘sugrąžinti’ BP I 35,8–9 ir pan.) (plg. 28 pav.). Perrašyta beveik be klaidų. Perrašytojas ir perrašymo data nenurodyta. Egzempliorius daug skaitytas, ypač suvartyti ir sutepti perikopių ir „Passio“ puslapiai.

4.5.3.

ĮRIŠIMAS. *Postilės* tomai įrišti atskirai šviesiai gelsva, į lederiną panašia medžiaga. Įrišta XIX amžiaus pabaigoje ar XX pradžioje. Kietviršių pakraščiuose iš negiliai įspaustų aukso spalvos linijų suformuotas keturkampis. Nugarėlėje padarytos skersinės iškilios juostos, puoštos aukso spalvos įspaudais. Po ornamentą įspausta ir nugarėlės viršuje bei apačioje. Nugarėlėje priklijuota po rudo pergamento keturkampį. Pirmo tomo keturkampyje lotyniškais spausdintais aukso spalvos rašmenimis įrašyta: „Postilla ‖ Jans Bretkuns ‖ I ‖ 1591“, antro – „Postilla ‖ Jans Bretkuns ‖ II ‖ 1591“. Knygos blokas įrišant apipjautas, ypač daug nupjauta viršutiniojo krašto. Blokas dažytas žalia spalva. Apiplyšę lapų kraštai ir kampai paklijuoti šviesesniu popieriumi.

[284] *Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 118, Nr. 948904–954873,* 1954–1956, l. 155v–156r; VUB.

cia / ſchuke bilodami. Hoſianna Sunui Dawido. Pagirts kurs ateit wardana PONA Hoſianna ant aukſchto.

Iſchguldimas ſchos Euangelios:

KEtures dabar ira Nedeles ik Kalledu / ir ſchitas ſenu dienu wadanamas ira Latiniſchku ſzodziu / Adventus / tatai eſti / Ateijimas. Ir todel ira wadinamas gieſas Ateijmo / iog wiſſoie krikſchczoniſteie ſakama ira ape Ateijma Pono Jeſaus Kriſtaus ant ſzemes.

A praſtai ir ir trumpai kalbant ape Ateijma Kriſtaus / taſſai treiopas ira. Wienas ira uſzgimimo alba ateijma iſch dangaus ant wargu / kenteijmo ir ſmerties / kaip ape ta ateijma ſkaitam bilodami / Tikiu ing Jeſu Kriſtu iſch Marios gimuſi / kenteinſi / numirnſi / ir priſſikeluſſi treczie dieno: Bei ſchitas ateijmas ira ateijmas Iſchgelbeghimo. Ir ape ta ſchoie Euangelioie raſchoma ira. Antras ateijmas Kriſtaus Szmoniump eſti ateijmas Duchauniſchkas / Kada Ponas Kriſtus krikſchczonims ſawa iſch loſkos duſt alba paſakidin Szodi ſawa brangu / ir ſchirdi Szmogaus per Schwenta Dwaſe per ſchwiecz / iog ghis iſch to iſchmokſta / kaipo Diewui tiketi / ſluſziti ir Dan-

gaus

28

Trūkstamieji Postilės puslapiai perrašyti ranka

BP I 3; VUB RSS: L_R 4327–4328

4.5.4.

ĮRAŠAI. Paraštėse yra lietuviškų įrašų ranka tamsiai ir šviesiai rudu rašalu. Jų kiek daugiau „Passio“. Kai kurie jų įrašyti Biblijos struktūrą gerai išmanančio žmogaus. Antai BP I 314 kairėje paraštėje virš nuorodos „3. Reg. 7.“ šviesiai rudu rašalu prirašyta „Pirmas ‖ Knÿgas ‖ Karalu.“, o klaidingai nurodytas skyrius „3. Reg. 7.“ taisytas į „3. Reg. 17“ (iš tiesų tai 1 Kar 17,6); šalia „Exod. 26.“ prirašyta „[A]ntras ‖ Moi3.“ Biblijos skyriaus nuoroda *Postilėje* taip pat buvo klaidinga, netikslumas pastebėtas ir viršuje užrašytas skaičius „16“ (pamoksle minima vieta: Iš 16,12–13). Kai kur paraštėse šviesiai ir tamsiai rudu rašalu, o BP II ir pieštuku šalia Biblijos knygų nuorodų prirašytos Biblijos eilutės, pvz.: „Eſa: 7. *14*“; „Mich: 5. *3–12*“; „Ʒacha: 9. *9*“ BP I 69; „Joh: 3. *16*“ BP I 72 (čia jos išskirtos kursyvu) ir pan. Vienur kitur rudu rašalu vaikiška rašysena pakeverzota po kelias raides (pvz., BP I 138–139, 293, 369, 379 ir kt.), rudu rašalu pripiešta figūrėlių (BP I 332, [433], BP II 55), tad knyga buvo patekusi į vaikų rankas. Pėdsakų knygoje palikę ir studentai: jie brūkšneliais žymėjo arba numeravo eilutes.

4.5.5.

PROVENIENCIJA. Egzempliorius, kurio signatūra L_R 1452/1–2, šiuo metu turi tik apvalų Vilniaus universiteto bibliotekos antspaudą su įrašu „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“ (skersmuo 16 mm) ir inventoriaus numerius: Nr. 4306[5], Nr. 289484 ir Nr. 289485.

VUB RSS: L_R 1452/1–2.

VUB inventoriaus knygoje egzempliorius įregistruotas 1952 metų vasario 2 dieną, nurodyta, kad gautas „Iš Kauno Universiteto Mokslinės Bibliotekos“. Tomai registruoti atskirai; kaina po 200 rb[285]. Šią knygą Vytauto Didžiojo universitetas buvo pirkęs iš profesoriaus Viliaus Gaigalaičio (1870–1945), o 1952-aisiais ją perėmė VUB[286]. 1984–1986 metais restauruota (restauratorė Vita Svilaitė)[287]. Priešlapiai pakeisti, vietoj neišlikusių abiejų tomų antraštinių lapų įrištos kopijos, todėl nežinoma, ar buvo kokių nors ankstesnių nuosavybės įrašų. Tik pratarmėje, l. A2, šiek tiek matyti spaudu įspaustas numeris „Nr. 4306[5]“.

Vilius Gaigalaitis buvo vienas žymiausių Lietuvos bibliofilų, rinkęs tiek lietuviškus spaudinius, tiek lituanistinę literatūrą. Karaliaučiaus ir Berlyno universitetuose studijuodamas teologiją bei filosofiją (1892–1896), jis klausėsi ir lyginamosios kalbotyros paskaitų. Vadovaujamas profesoriaus Bezzenbergerio, įgijo filologinio darbo pagrindų, parašė disertaciją apie vadinamąją *Wolfenbüttelio postilę*. Gaigalaitis domėjosi spaudos istorija ir bibliografija, teikė medžiagą lietuvių bibliogra-

[285] *Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 36, Nr. 288156–297286,* 1951–1952, l. 43; VUB.

[286] *Senoji lietuviška knyga Vilniaus universitete,* 22.

[287] Šio egzemplioriaus parengtas elektroninis variantas ir žodžių formų konkordancijos; parengė Ona Aleknavičienė, Ričardas Petkevičius, Vytautas Zinkevičius; saugoma Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje, Senųjų raštų duomenų bazėje; Inv. Nr. T-1, K-1-1, K-1-2; rengimą rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 metų programą.

fijos sudarytojams Silvestrui Baltramaičiui ir Vaclovui Biržiškai. Jo egzempliorius įregistruotas BržLB I 12. 1920 metais Gaigalaitis nurodė Bretkūno *Postilę* dar esant „tulůſe lietuwißkůſe namůſe“[288].

Gaigalaičio asmeninė biblioteka buvo sujungta su evangelikų liuteronų kultūros, švietimo ir labdaros draugijos „Sandora“ (1904–1939) biblioteka. 1939 metais ji turėjo apie 7 500 knygų. 1940-aisiais, traukdamasis iš Klaipėdos, biblioteką Gaigalaitis atsigabeno į Kretingą, bet neturėdamas galimybių išsaugoti, dalį knygų išdovanojo, kai kurias pardavė Lietuvos centrinei bibliotekai, kitas 1941 metais išsivežė į Vokietiją. Gaigalaitis rėmė „Birutės“ draugijos, Kauno universiteto Evangelikų liuteronų fakulteto ir kitas bibliotekas[289].

[288] [Vilius Gaigalaitis,] *Lietuwos Nufidawimai ir mufû Raßliawa* [...] Tilʒēje. Spauſtuwē „Lituania“, 1920, 15.

[289] Domas Kaunas, „Gyvenimas vardan tikėjimo ir lietuvybės. Viliaus Gaigalaičio būties ženklai“, *Domas Kaunas, Knygos dalia*, 112–113.

4.5.6.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: nėra abiejų tomų antraštinių lapų, vietoj jų įrištos kopijos, be to, trūksta BP I 7–10, [433–434]; BP II 481–482, 513–514.

4.5.7.

ĮRIŠIMAS. Įrišimas naujas: 1986–1987 metais knygą įrišo Jonas Daunoravičius. Viršelis rudos odos, puoštas rėžtuku įspaustomis dvigubomis linijomis. Segtuvai žalvariniai, dirželiai odiniai su metalinėmis kilpelėmis, užmaunamomis ant viršutiniajame kietviršyje pritaisytų metalinių strypelių.

4.5.8.

ĮRAŠAI. Yra lietuviškų marginalijų rudu rašalu, rašytų to paties žmogaus. Juose minimi 1806 metai (BP I 48–49), tad rašyta po 1806-ųjų (plg. 29 pav.). Įrašai ne religiniai, bet informaciniai. Valant popierių jie gerokai išblukinti, todėl sunkiai įskaitomi.

4.5.9.

VUB RSS: L_R 1621–1622.

PROVENIENCIJA. Egzemplioriaus, kurio signatūra L_R 1621–1622, provenienciją liudija rankraštinis įrašas pieštuku „Jagomastas“, antspaudas su įrašu „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“ ir inventoriaus numeris Nr. 477434.

29

Rankraštiniuose įrašuose minimi 1806 metai

BP I 48–49; VUB RSS: L_R 1452–1453

1. Enzys Jagomastas (1870–1941) buvo sukaupęs unikalų senosios lietuvių spaudos rinkinį. Juo naudojosi ir Vaclovas Biržiška sudarinėdamas *Lietuvių bibliografiją*[290]. 1896 metais Tilžėje įsteigtoje spaustuvėje (nuo 1912-ųjų ji vadinama *Lituania*), Jagomastas leido lietuvių tautinius interesus ginančią *Aušrą* (1897–1899), vėliau laikraštį *Naujasis Tilžės keleivis* (1924–1940), kalendorius, populiarinančius lietuvių literatūrą, taip pat religinio ir politinio turinio knygas. Jagomastas intensyviai ieškojo senų lietuviškų spaudinių, dėjo skelbimus į *Naująjį Tilžės keleivį*[291], rašė laiškus pažįstamiems klausdamas, gal jie turi ar žino senų laikraščių ir knygų. 1934 metų kovo 11 dienos laiške diplomatui Jurgiui Šauliui, dirbusiam Vokietijoje Lietuvos pasiuntiniu, jis sakė renkąs iš žmonių senas knygas, kad išgelbėtų nuo sunaikinimo. Mat šie jas arba sudegina, arba palaidoja:

> *Dalykas tas: jau ilgi metai, kaip rankioju visokeriopas mūsų kalbos knygas, ypatingai seniau išleistąsias, ir turiu jau gerokąį skaičių surinkęs. Mūsų lietuvininkai yra labai keistų nuomonių žmonės. Arba jie knygas deda numirėliams į karstą ir su juo jas palaidoja, arba jas sudegina, kad neva „Dievo žodis nesivalkiotų aplinkui“. Tokiais būdais žūna daug knygų ir netgi labai vertingos knygos. Taip pirm kelių metų netoli Kaukėnų, Klokių kaime, įdėjo numirėliui į karstą Bretkūno „Postilą“, viena moteriškė Tilžėje pernai sudegino visokių lietuviškų knygų, jeib „Dievo Žodis“ nebūtų aplink mėtomas.*
> *Kiek galėdamas aš prašau iš žmonių senų knygų, idant jos minėtu būdu nepražūtų ir kad jas išgelbėčiau nuo tokių neprotingų*

[290] Domas Kaunas, Daiva Kšanienė, Virginija Veiverienė, „Jagomãstas Enzys“, MLE 1 620.

[291] Juozas Jurginis, „Jagomasto spaustuvė ir leidykla ‘Lituania’ Tilžėje“, *Spauda ir spaustuvės*, ats. red. Juozas Jurginis, Vilnius: Mintis, 1972, 273–295.

darbų [...]. *Kada Prūsų lietuviai turės savo namą, įtaisysiu Prūsų Lietuvos knygyną-biblioteką. Aš būtent renku kiekvieną lietuvišką lapelį, kurs man į rankas patenka*[292].

Religinių knygų dėjimas į karstą nelaikytinas vien „neprotingu darbu“. Jis sietinas su bendruomenine baltų etika, reikalavusia mirusiajam atiduoti geriausia, ką gyvas būdamas užgyveno, kad aname pasaulyje turėtų tai, ką turėjo šiame. Ikikrikščioniškuoju periodu pomirtinis gyvenimas suprastas kaip tos pačios kokybės gyvenimo tąsa. Ikikrikščioniško ir krikščioniško mirties suvokimo bei laidojimo papročių kontaminacija išliko iki XX amžiaus[293].

Kaip matyti iš laiško, Jagomastas planavo įsteigti viešąją biblioteką. Jis nebuvo tipiškas kolekcininkas, knygas stropiai inventorinantis, analizuojantis, eksponuojantis. 1933–1936 metų korespondencija su Kaune gyvenusiu dailininku Kaziu Šimoniu liudija, kad dalis Jagomasto asmeninės bibliotekos ir 1936 metais tebebuvo laikoma spaustuvės sandėlyje („orui kiek atšilus, galėsiu savo knygas sandėlyje, kur jos sukrautos yra, pradėti tvarkyti“; „iki šiol vis dar neatradau atspėjamo laiko, savo knygyną tinkamai sutvarkyti“)[294]. Jagomastas neturėjo nė mokslinių interesų. Pagrindinis jo, kaip bibliofilo, motyvas – rinkti rašytinį lietuvių kultūros paveldą, kad jis būtų išsaugotas ir prieinamas visuomenei.

1941 metais Jagomastų šeima buvo priversta repatrijuoti iš Rytų Prūsijos. Kovo mėnesį jie atvyko į sovietų okupuotą Vilnių. Čia atsivežė ir dalį bibliotekos. Tų pačių metų rugpjūtį Enzys Jagomastas kartu su žmona Marta, sūnumis Dovu bei Jurgiu, dukterimi Ona, jos vyru Emiliu Mecklenburgu buvo nacių suimti ir be teismo sušaudyti Paneriuose. Dauguma knygų iš jo bibliotekos pateko į VUB, dalis archyvo (1930–1940 metų) bei knygų – į Vytauto Didžiojo universiteto biblioteką, o jį reorganizavus – į Kauno politechnikos instituto (nuo 1990-ųjų – Kauno technologijos universiteto) biblioteką[295].

Jagomastas į kai kurias knygas dėjo savo ekslibrisus, tačiau *Postilėje* jų nėra. Viršutiniojo viršelio vidinėje pusėje šviesiai violetinės spalvos pieštuku įrašyta „Jagomastas“.

2. *Postilė* pažymėta antspaudu „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“ (skersmuo 18 mm). VUB inventoriaus knygoje egzempliorius įregistruotas 1942 metų liepos 7-ąją nurodant: „Perimta iš Vilniaus miesto Savivaldybės“, inventoriaus Nr. 477434, kaina 25 RM[296].

[292] Cit. iš: Nijolė Lietuvninkaitė, „Knygotyriniai rankraščiai ‘Lituanijos’ archyve“, *Knygotyra* 13(20), 1985, 122–123.

[293] Irena Regina Merkienė, „Mirties etika Lietuvos kaimo kultūroje“, *Lituanistica* 3(63), 2005, 19–20, 26, 36.

[294] Lietuvninkaitė 1985, 115.

[295] Apie Jagomasto bibliotekos likimą plačiau žr. Lietuvninkaitė 1991, 60; Domas Kaunas, „Enzio Jagomasto knygų likimas“, *Domas Kaunas, Donelaičio žemės knygiai. Bibliofilijos apybraižos*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993, 217–226.

[296] *Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 58, Nr. 474707–483975*, 1941–1946, l. 87v–88r; VUB.

4.5.10.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: nėra BP I antraštinio lapo, lotyniškos pratarmės, BP I 1–4, 11–20, 63–66, 115–116, 125–126, [433–434]; BP II 41–42, 485–486, 513–514, [527–528]. Lapai nešvarūs, ypač perikopių ir „Passio“, kai kur pažeisti kenkėjų. Lapai taisyti, pakraščiai klijuoti baltu popieriumi. Egzempliorius daug skaitytas, ypač suvartyti ir sutepti perikopių ir „Passio“ puslapiai.

4.5.11.

ĮRIŠIMAS. Abu tomai įrišti kartu. Įrišimas senas. Viršelis sudurtinis: nugarėlei ir kietviršiams naudota skirtinga oda. Kietviršiai mediniai, aptraukti ruda oda, puošta aklaisiais ruletės įspaudais su augaliniais motyvais. Veidrodžio rėmelis įspaustas tokia pačia rulete, vidus nedekoruotas. Oda sutrūkinėjusi, kietviršių kampuose pradilusi, matyti trupantis medis. Knyga turėjo segtuvus, tačiau išlikusios tik žalvarinės dalys, pritvirtintos prie apatiniojo ir viršutiniojo kietviršio, ir vienas odinis dirželis (prie apatiniojo kietviršio). Blokas dažytas tamsiai ruda spalva, dažai pablukę, nusišėrę. Knyga perrišta, blokas apipjautas (kai kur nupjauti įrašai, plg. BP I 357).

4.5.12.

ĮRAŠAI. Paraštėse ir tekste yra daug lietuviškų ir vokiškų įrašų, rašytų kelių žmonių rudu ir juodu rašalu bei pieštuku. Dviejose vietose šviesiai pilku rašalu įrašyta pavardė: BP I 291 paraštėje skersai palei išorinį kraštą matyti „M----ė Petereit“ (plg. 30 pav.). Prieš pavardę einantis vardas sunkiai matomas, nes puslapio kraštas nešvarus, blizgantis (tai perikopės tekstas). Prieš šį įrašą gali būti dar kartą parašyta ta pati pavardė „M Petterait“. BP I 295 paraštėje tamsiai rudu rašalu parašyta „M.Pette“. Dalis įrašo nupjauta, taigi pavardė turėjo būti įrašyta dar prieš įrišant knygą. Kunigų tokia pavarde iki XX amžiaus vidurio Prūsijoje neužfiksuota[297].

Ypač daug įrašų „Passio“, dauguma jų vokiški. Prie įrašų kai kur nurodyti puslapiai, tačiau tai nėra nuorodos į *Postilės* tekstą – tokių puslapių šioje knygoje nėra, plg.: „Pag: 564.“ BP I 357; „Pag. 549“ BP I 390. Taigi lyginta su kažkokia kita knyga, veikiausiai Biblija. Lietuviški įrašai religinio turinio. Jie rodo, kad skaitytojas išmanė Biblijos struktūrą (pvz., prie *Tekſtas Actorum 2. Paguldime* prirašyta

[297] Plg. Moeller 1968, 14–152. XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje daug tokių pavardžių būta Klaipėdoje, Pagėgiuose, Šilutėje, šiek tiek dar Šilalėje, Tauragėje, Žemaičių Naumiestyje, Kaune (*Lietuvių pavardžių žodynas* 2, sudarė Aleksandras Vanagas, Vitalija Maciejauskienė, Marytė Razmukaitė, Vilnius: Mokslas, 1989, 434).

Czartus / tada ateit iusump karaliſta Diewo.

Kada ſilingas ſcharwinikas ſerkt pa=laciu ſawa / tada pakaiui ira io daiktai. Akada ſilingeſnis ant io ateit / ir ghi per=gal / tada atim io ſcharwa / kureme ghis nuſſitikeia / ir ſupleſchima io iſch dalij. Kas ſu manimi ne eſti / tas ira prieſch ma=ne / ir kas ſu manimi nerēk / tas iſchbarſta.

Kada neczſiſta Dwaſe iſcheit nog. ßmogaus / tada waikſczoij po ſauſas wie=tas / ieſch kodama atilſeghima / a neradu=ſi / bila / ſugriſchiu namoſna mana / iſch ku=riuiſcheiau. Ir ateiuſi randa ſchlotamis iſchſchlotus / ir iſchgraßintus. Tada eit ir ima ſu ſawimi ſeptinias Dwaſias / pikteſnes / neng ghi pati / ir ieiuſias gi=wen tenai / ir ſtow paſkucziauſi daiktai

D ij ano

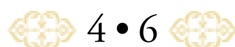
30

Paraštėje matyti šviesiai pilku rašalu įrašyta pavardė „Petereit“

BP I 291; VUB RSS: L_R 1621–1622

arba darbůſſe apaſztalu BP II 132,2). Kai kur taisyti kalbos dalykai (pvz., *iang* ir *ieng* į *kadangi* BP I 393,1 ir BP I 394,6; frazėje *palenkta galwa iſchdweſe* nubrauktas žodis *iſchdweſe* ir įrašyta *ir numire* BP I 391,13), pažymėtos spaudos klaidos, pabraukti senesni žodžiai ir formos (pvz., *Teiſibena weſtu* BP II 93,18, *muſip paſchweſtu* BP II 93,19).

4 • 6

ROKIŠKIO KRAŠTO MUZIEJUS

4.6.1.

PROVENIENCIJA. Rokiškio krašto (buv. kraštotyros) muziejus įkurtas 1933 metais. 1940-aisiais, paskutiniajam Tyzenhauzų dvaro savininkui Jonui Aleksandrui Pšezdeckiui pasitraukus iš Lietuvos, muziejus įsikūrė dvaro rūmuose. Egzemplioriaus kilmę liudija tokie nuosavybės ženklai: „P. Gasiūno ‖ Lietuvių Spaudos Kolekcija“, inventoriaus numeriai: Nr. 1381, Nr. 423 ir Nr. 1106. RKM: 17201.

1. *Postilė* į muziejų pateko iš privačios bibliotekos. Jos savininkas – garsus Šiaulių ir Rokiškio kolekcininkas Povilas Gasiūnas (1897–1966). Knygoje keliose vietose įspaustas apvalus antspaudas, kurio viduryje ir dvigubame rėmelyje ratu eina įrašas „P. Gasiūno ‖ Lietuvių Spaudos Kolekcija“. Antspaudo skersmuo 33 mm. Tarp žodžių „Lietuvių“ ir „Spaudos“ yra didokas tarpas. Mat antspaude išskustas žodis „Periodinės“. Kai kurie leidiniai pažymėti tokiu pat antspaudu, tik su įrašu „P. Gasiūno ‖ Lietuvių Periodinės Spaudos Kolekcija“.

Egzemplioriuje yra keletas inventoriaus numerių: laisvajame viršutiniajame priešlapyje ir BP I 53 (pirmame išlikusiame lape) juodu rašalu įrašyta: „Inv. nr. 1381“, bet išbrauktas mėlynu (plg. 31 pav.). Gasiūnas knygas inventorino, bet tai ne jo ranka rašytas numeris. Mėlynu rašalu įrašytas RKM numeris: „Inv. Nr. 423.“ Dar vienas numeris „1106“ įrašytas mėlynu rašalu BP I 432. Dabartinė *Postilės* signatūra 17201 suteikta 1979 metais.

Gasiūnas autobiografijoje yra nurodęs, kad rinkti lietuvišką spaudą pradėjo 1924 metais[298]. Kur ir kada įsigijo *Postilę*, nežinoma. Nuo 1926-ųjų jis gyveno Kaune, dirbo Valstybės teatre padargininku (buvo baigęs tik pradinę mokyklą). 1931 metais persikėlė į Šiaulius,

[298] Povilas Gasiūnas, *Autobiografija*, po 1952; RKM MA: b. 176, l. 123.

KALEDV. 53.

Ant Trecżio tůrrim teipaieg iſch Diewo alba Schwentů Angelů ßodżiu tirtiſſi/ tatai eſti/ iſchmokti kam můmus pawargůliams Ußgimimas Jeſaus Kriſtaus Sunaus Diewo ir Maries dara/ Jr kaipo ta tůrrim paſſiſawinti.

Ant Ketwirto/ ſchitai iſchmoke tůrrim per ſches ſchwentes kaledů/ Diewůi ůß ir atſiuntima io mielaio Sunas Jeſaus Kriſtaus dickawoti/ ghi maldomis ir gieſmelemis můſu garbinti/ in ſu Schwentais Angelais liaupſinti.

Schitokius daiktus ſawa ſchirdije iei pilnai wartoſim/ tadda neſpeſim/ nei ůlioti nei girtůti.

A ius nu ſche diena/ ſchoie koſanije tiktai wieno daikto wiernai mokinkites/ butent/ kaipo Schwentas Lůkoſchius ůßgimima Kriſtaus iſchraſche.

Jſchraſchimas ůßgimimo Pono muſu Jeſaus Kriſtaus.

Labai mumus priwalu ira ßinnoti pilna raſchta ...ſaus ůßgimimma/ neſa kas to neßinna/ tas ...aus/ nieku nuleidż/ ir ſchiteipo ſawe ... Ponas Diewas noreia/ idant ...liſta/ k...

31

Pirmasis išlikęs lapas; jame įspaustas antspaudas su įrašu „P. Gasiūno ‖ Lietuvių Spaudos Kolekcija“

BP I 53; RKM: 17201

ten dirbo Šiaulių teatre scenos darbininku. Šiaulių dramos teatras daug gastroliuodavo. Rytais Gasiūnas parengdavo sceną, o iki vakarinio spektaklio likusį laiką skirdavo knygų paieškoms: „Aš lakstydavau iš namo į namą ir pirkdavau muziejinę spaudą, ir po kiekvienos gastrolės parsinešdavau maišą muziejinės spaudos“[299]. Tam jis kasmet skirdavo ir po mėnesį atostogų, nuolat lankydavosi pas antikvarus.

Šiaulių teatro skyriui 1935 metais persikėlus į Klaipėdą, Gasiūnas išvaikščiojo Klaipėdos kraštą. Į *Naująjį Tilžės keleivį* ir vokiškus laikraščius jis dėdavo skelbimus, kad brangiai perka seną spaudą. Iš Tilžės ir Ragainės apylinkių gaudavo laiškų, kuriuose vokiški žodžiai būdavo maišomi su lietuviškais, o knygų pardavėjai sakydavo, kad jų tėvai buvę lietuviai, bet jie patys jau kalbą vokiškai[300]. Senų lietuviškų knygų jam atsiųsdavo ir iš Vokietijos, nemažai dovanojo Bitėnuose gyvenęs Martynas Jankus[301]. Atsiminimuose jis rašo Klaipėdoje rasdavęs ne tik spaudos draudimo laikų knygų, laikraščių, kalendorių, bet ir evangelikų mišių knygų. Jos buvusios lietuviškos ir „pačių pirmiausių laidų“[302]. Tarp jų galėjo būti ir *Postilė*, tik ją atpažinti buvo sunku, nes abu tomai neturi antraštinių lapų.

Klaipėdos ir Tilžės apylinkėse knygas Gasiūnas rinko ir po karo[303]. 1946 metais spaudos kolekciją jis perdavė Šiaulių „Aušros“ ir Rokiškio kraštotyros muziejams. Šis gavo 9 438 eksponatus, tarp jų 3 684 periodikos leidinius, 1 522 knygas[304]. 1947 metais Bretkūno *Postilė* jau saugota muziejuje. Minint pirmosios lietuviškos knygos 400 metų jubiliejų, Rokiškio kultūros namuose iš Gasiūno rinkinio buvo surengta paroda, kurioje greta pagrindinio objekto – fotografuotinio Mažvydo *Katekizmo* leidimo – eksponuotas „vertingas istorinis dokumentas – Bretkūno ‘Postilės’ originalas“[305].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Gasiūnas buvo kairiųjų pažiūrų. Jis intensyviai rinko ir platino komunistinę spaudą. Save laikė ateistu, tačiau knygų neskirstė į religines ir nereligines, „pažangias“ ir „nepažangias“. Jo tikslas – įsteigti spaudos muziejų, kuriame būtų surinkta visa Lietuvoje ir užsienyje išleista lietuviška spauda[306].

4.6.2.

BŪKLĖ. Egzempliorius defektinis: nėra BP I antraštinio lapo, trūksta lotyniškos pratarmės, BP I 1–52, 61–64, 97–98, 289–290, 303–304, 353–354, 367–372, 375–378, 381–402, 415–416, 433–434; BP II 1–2, 15–16, 47–50, 63–66, 79–80, 97–100, 109–112, 257–258, 271–272, 449–452, 460–[528]. Taigi *Postilė* prasideda nuo BP I 53, baigiasi

299 Povilas Gasiūnas, *Keturi laikotarpiai. Spaudos kolekcionieriaus eilėraščiai, atsiminimai, parašyti 1935–1960 m.*, Vilnius, 1963; RKM MA: b. 176, l. 152.

300 Povilas Gasiūnas, *Kolekcionieriaus Gasiūno papildomi prisiminimai, kurie nei į autobiografiją, nei į prisiminimus neįtraukti*, po 1963; RKM MA: b. 176, l. 1–2.

301 Gasiūnas 1963, l. 152–153.

302 Gasiūnas 1963, l. 157.

303 Gasiūnas 1963, l. 198–200.

304 Ona Mackevičienė, *Povilo Gasiūno lietuviškos spaudos kolekcija*, Rokiškis, po 1997; RKM MA: b. 44, l. 1.

305 R. Rimša, „Lietuviškosios spaudos paroda“, *Tarybinis Rokiškis* 146(453), 1947 12 14, 2.

306 Gasiūnas 1963, l. 146.

BP II 459, be to, ne vietoje įrišti BP I 403–408. Vienintelė vieta, kur išlikusi Jono Bretkūno pavardė ir leidimo metai, – pirmo tomo 355 puslapis: čia prasideda „Passio“, turintis atskirą antraštinį puslapį. Kai kurie lapai sulieti, nešvarūs, jų pakraščiai apdriskę. Tai liudija, kad knyga daug vartyta ir skaityta. Ypač blogos būklės tie puslapiai, kuriuose išspausdintos perikopės ir „Passio“.

4.6.3.

ĮRIŠIMAS. Abu tomai įrišti kartu pokario metais. Kartoniniai kietviršiai apklijuoti geltonu popieriumi su marmurą imituojančiomis linijomis. Nugarėlė pilkos drobės, vietomis pradilusi. Bloko nugarėlė paklijuota laikraštiniu popieriumi, kuriame matyti frazės, išduodančios apytikslį įrišimo laiką: „apie stalininio penk[meči]o vykdymo eigą mūsų di[džiojo]je tarybinėje Tėvynėje“, „kaip dirba kolektyvi[nių] [ū]kių valstiečiai kitose bro[liško]se tarybinėse respublikose“, „kolektyviniame ūkyje yra [...] komjaunimo organiza[cija]“ ir pan.

4.6.4.

ĮRAŠAI. Paraštėse nemažai rankraštinių įrašų lietuvių ir lotynų kalbomis, daug kur taisytos spaudos klaidos. Rašyta bent keturių spalvų rašalu ir ne mažiau kaip trijų žmonių, tad knyga priklausė ne vienam šeimininkui. Keliose vietose matyti skaičiai 1686, taip pat yra 1662, 1670, 1683 ir kt. Tai galėtų būti ir metai.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Palyginti su kitomis lietuviškomis XVI–XVII amžiaus knygomis, mūsų dienas pasiekė daug Bretkūno *Postilės* (1591) egzempliorių. Tai lėmė didelis tiražas (ne mažesnis kaip 1 000 egzempliorių). 100 egzempliorių skirta Bretkūnui, o tiražo likučiai atiduoti į Karaliaučiaus pilies biblioteką.

Šią knygą keletą amžių aktyviai platino Karaliaučiaus pilies biblioteka. Per pirmąjį šimtą metų visuomenei paskleista apie 2/3 tiražo. XVIII amžiuje prasidėjo prievartinė sklaida: lietuviškų evangelikų liuteronų parapijų kunigams ir precentoriams buvo liepiama įsigyti po *Postilę*. Dėl per didelio tiražo ir menko gyventojų raštingumo egzistavo atotrūkis tarp pasiūlos ir paklausos, be to, buvo išleista naujų panašaus žanro knygų.

Sklaidos istorija rodo, kad Bretkūno *Postilės* vaidmuo kultūriniame Mažosios Lietuvos gyvenime išskirtinis. Parengta Prūsijos Kunigaikštystėje Reformacijos įsitvirtinimo laikotarpiu, ji evangelikų liuteronų kunigų plačiai vartota dar ir XVIII amžiuje.

Itin suvartyti tie puslapiai, kuriuose išspausdintos Biblijos ištraukos ir „Passio“, liudija, kad *Postilė* iš dalies atstojo Bibliją ir buvo svarbus jos pažinimo šaltinis. Knyga tarnavo ir lietuvių kalbos mokymo reikalams: tai rodo egzempliorius Hallėje, dovanotas Lietuvių kalbos seminarui, taip pat kai kurie rankraštiniai įrašai Lietuvoje saugomuose egzemplioriuose.

XVI–XVIII amžiuje pagrindiniai *Postilės* vartotojai – teologai. Nuo XIX amžiaus vidurio kultūrinė vartosena pasikeitė: ja pradėjo domėtis filologai, istorikai, kraštotyrininkai, bibliofilai. Senųjų lietuviškų knygų poreikį didino spartėjanti humanitarinių mokslų raida ir Rytų Prūsijoje kilęs tautinis sąjūdis, skatinęs išsaugoti lietuvių kalbą ir rašytinį kultūros paveldą. Senųjų knygų rinkimo interesai buvo daugiausia moksliniai ir kraštotyriniai. *Postilę* mokslo ir švietimo reikalams stengėsi įsigyti XIX amžiaus pabaigoje ir XX amžiaus pradžioje įsisteigusios draugijos: Tilžėje – Lietuvių literatūros draugija (1879–1926) ir kultūros draugija „Birutė“ (1885–1914), Vilniuje – Lietuvių mokslo draugija (1907–1940).

Patikimų duomenų apie Bretkūno *Postilės* kultūrinę vartoseną Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje iki XIX amžiaus vidurio nerasta. Čia informacija apie *Postilę* ir kitas Karaliaučiuje leistas senąsias lietuviškas knygas pradėjo plačiau sklisti, kai Kajetonas Rokas Nezabitauskis elementoriuje *Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų Žemaičių ir Lietuvos* (1824) paskelbė bibliografinį sąrašą. Vėliau juo rėmėsi kiti lietuvių ir lenkų bibliografai bei istoriografai.

Lietuvoje šiuo metu žinoma 10 *Postilės* egzempliorių. Į Lietuvos bibliotekas ir muziejus jie pateko XX amžiuje. Tarpukario Lietuvoje Bretkūno *Postilės* egzemplioriai buvo pasklidę tiek po viešąsias, tiek po privačiąsias bibliotekas. Vaclovas Biržiška *Lietuvių bibliografijoje* (1924) ir jos *Papildymuose* (1925, 1926) buvo nurodęs keturis šią knygą turėjusius asmenis: tai Vladas Daumantas Kaune, Hugo Scheu Šilutėje, Vilius Gaigalaitis Klaipėdoje ir Enzys Jagomastas Tilžėje. Visos jos pateko į Lietuvos bibliotekų ir muziejų fondus: Daumanto egzempliorius dabar saugomas Kaune, Mykolo Žilinsko dailės galerijoje, priklausančioje Nacionaliniam Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejui, o Scheu'jaus, Gaigalaičio ir Jagomasto – Vilniaus universiteto bibliotekoje.

Šeši iš dešimties dabar Lietuvoje žinomų egzempliorių gauti iš privačių kolekcijų, taigi į Lietuvą pateko bibliofilų iniciatyva. Be jau nurodytų kolekcininkų, minėtinas dar Adalbertas Bezzenbergeris ir Povilas Gasiūnas. Bezzenbergerio egzempliorius dabar yra Kauno technologijos universiteto bibliotekoje, o Gasiūno – Rokiškio krašto

muziejuje. Simono Daukanto egzemplioriaus, 1911 metais padovanoto Lietuvių mokslo draugijai, likimas nežinomas. Lietuvių mokslo draugijos 1918 metais pirktas egzempliorius saugomas Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje. Dar vieną egzempliorių ši biblioteka yra perėmusi iš Lietuvių literatūros instituto muziejaus.

Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje saugoma *Postilė* iki Antrojo pasaulinio karo priklausė Prūsijos valstybinio archyvo bibliotekai Karaliaučiuje (buv. sign.: № 262. 4°). Šis egzempliorius – dramatiško Karaliaučiaus bibliotekų likimo liudytojas. Jis 1945 metais rastas apgriautoje Laukstyčių pilyje, į kurią apie 1942-uosius buvo atvežta dalis Prūsijos valstybinio archyvo ir jo bibliotekos fondų, bet paskui palikta likimo valiai. Profesoriaus Povilo Pakarklio vadovaujamų ekspedicijos dalyvių dėka egzempliorius išgelbėtas ir tapo prieinamas mokslo visuomenei. Šis egzempliorius pasirinktas faksimiliniam leidimui.

Nedefektiniais laikytini tik du *Postilės* egzemplioriai: Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos ir Nacionalinio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejaus. Šie egzemplioriai ilgą laiką saugoti Karaliaučiaus bibliotekose. Jie gali būti įrišti XVI amžiaus pabaigoje ar XVII pradžioje. Įrišimas ir viršelių dekoravimas atitinka Karaliaučiaus knygrišių techniką ir stilių. Ne bibliotekose saugotų egzempliorių būklė daug prastesnė, jie daug labiau susidėvėję, yra be pradžios ar pabaigos, trūksta puslapių. Šiuose egzemplioriuose yra rankraštinių marginalijų lietuvių, vokiečių ir lotynų kalbomis. Dauguma rankraštinių įrašų religinio turinio, rašyti dažniausiai išsilavinusių žmonių. Kai kuriuose egzemplioriuose taisoma kalba ir korektūros klaidos. Įrašai rodo knygos ir visuomenės santykį ir yra vertinga medžiaga poveikio istorijai bei kalbos raidai tirti.

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje nustatyti du *Lietuvos bibliografijoje* ir jos *Papildymuose* neregistruoti *Postilės* egzemplioriai: vienas dabar saugomas Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekoje, kitas – Nacionaliniame Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejuje. Tai teikia vilčių, kad jų gali atsirasti ir daugiau. Galbūt jų yra ir asmeninėse bibliotekose. Atskiro tyrimo *de visu* laukia Europos bibliotekose saugomi egzemplioriai ir jų proveniencija. Šių egzempliorių analizė turėtų gerokai papildyti dabar turimas žinias apie Bretkūno *Postilės* sklaidą tiek į Rytus, tiek į Vakarus.

JOHANNES BRETKES POSTILLE IN LITAUEN: VERBREITUNGSGESCHICHTE

ZUSAMMENFASSUNG

Im Rahmen des Projekts zur wissenschaftlichen Edition von Johannes Bretkes *Postille* (1591; BP) sind folgende Schritte vorgesehen: 1) Faximileausgabe mit digitaler Faximile auf CD; 2) kritische Ausgabe; 3) Monographie. Als erstes wird der Öffentlichkeit die Faximileausgabe vorgestellt. Zum Druck wurde das nicht defektive Exemplar der Bibliothek der Litauischen Akademie der Wissenschaften ausgewählt, das in der Abteilung für seltene Drucke aufbewahrt wird (Sign.: LK–16/1). Bis zum 2. Weltkrieg befand sich dieses Exemplar im Besitz des Preußischen Staatsarchivs in Königsberg (frühere Sign.: N° 262. 4°).

1

JOHANNES BRETKE: „ALS HABE ICH MICH AUCH SCHULDIG ERKANNT"

Johannes Bretke (Jonas Bretkūnas [1536–1602]) war beinahe vierzig Jahre lang als evangelisch-lutherischer Priester an den Kirchen von Labiau (1563–1587) und Königsberg (1587–1602) tätig, sehr gebildet, besaß ein Flair für Wissenschaft und schöpferische Arbeit. Bretke war kein Emigrant aus dem

Großfürstentum Litauen mehr wie die Herausgeber litauischer Bücher vor ihm sondern ein ortsansässiger Einwohner Preußens. Es wird angenommen, dass seine Mutter Warnin von freien Prußen abstammte, sein Vater Walten Bretke deutscher Herkunft ist oder von eingedeutschten Prußen abstammt.

Das erste Dokument, in dem Johannes Bretke erwähnt wird, ist ein Eintrag des Rektors Simon Titius in den Matrikeln der Universität Königsberg vom 14. Juni 1555: „Johannes Bretke, Friedlandensis, natus in pago vicino Bamlen, pauper, pupillus 5 gr.“ 1557 erschien Bretke in Wittenberg, als Student an der dortigen Universität. 1562 vertraute ihm Albrecht von Brandenburg, Herzog von Preußen, die Kirchgemeinde Labiau an und Bretke kehrte nach Preußen zurück. Das samländische Konsistorium schätzte ihn wegen seiner Beherrschung der örtlichen Sprachen Litauisch, Prußisch und Kurisch (Lettisch).

Da Bretke im multiethnischen und multikulturellen Herzogtum Preußen geboren und aufgewachsen war, beherrschte er mehrere der im Land gesprochenen Sprachen, entschied sich jedoch für seine literarische Tätigkeit für das Litauische. In dieser Sprache schuf er am meisten, bis heute sind uns etwa 5000 Seiten überliefert, in gedruckter und in handschriftlicher Form. Bretke ist damit der produktivste Autor des litauischen Schrifttums des 16. Jahrhunderts. Seine wichtigsten Werke sind die Übersetzung der Bibel ins Litauische (1579–1590) sowie die Predigtensammlung *Postille* (1591). Keines davon war auf Bestellung der Obrigkeit verfasst worden, beide gingen sie auf Bretkes alleinige Initiative zurück, seine moralisch Verpflichtung, den evangelisch-lutherischen Glauben unter den Litauern zu verbreiten und so die Grundlagen für kulturellen Fortschritt zu schaffen. Die Bibel blieb unveröffentlicht (das Manuskript befindet sich in Berlin, im Geheimen Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz unter der Signatur GStA PK: XX HA, StUB Kgbg. 44–51) und übte deshalb keinen so großen Einfluss auf die weitere Entwicklung der litauischen Sprache und Kultur aus wie die in einer Auflage von 1000 Exemplaren erschienene *Postille.*

2 CHRONOLOGIE
DER HERAUSGABE DER POSTILLE

Bei Bretkes *Postille* handelt es sich um die erste gedruckte, für die evangelisch-lutherischen Pfarrer in den litauischsprachigen Gemeinden bestimmte Predigtensammlung in Litauisch. Sie besteht aus Bi-

belfragmenten (Perikopen) aus dem Neuen Testament und in Zusammenhang damit stehenden Predigten für das ganze Kirchenjahr. Ein eigenes Titelblatt besitzt die „Passio“ (BP I 355–396). Die Postille ist mit Xylographien illustriert.

Die *Postille* wurde in der Zeit der Festigung der Reformation im Herzogtum Preußen verfasst. Die Predigten entsprechen den religiösen Leitsätzen der Lutheraner, deren wichtigster *sola fide* ist. Der Inhalt der Predigten zeigt, dass ihr Adressat (Zuhörer) noch kein wahrer Christ ist. Das beeinflusste sowohl die Struktur der Predigten als auch deren Ausdrucksmittel. Die Predigten der *Postille* sind meist in Form von Frage und Antwort abgefasst. Ihr Wesen: *doctrina et exhortatio*, d. h. Auslegung der Bibel und Ermahnung zu einem christlichen Lebenswandel. Der Aufbau der Predigten ist klar und logisch: das von der Perikope diktierte Hauptthema wird erst umrissen, dann in Teile aufgegliedert und Punkt für Punkt erklärt („Zum ersten“, „Zum zweiten“ usw.).

Der Beginn der Niederschrift der *Postille* kann auf das Jahr 1588 datiert werden. Diese Jahreszahl wird zweimal in der *Postille* selbst erwähnt (BP I 8,2–5; 56,3–8). Ein Jahr später (1589) wandten sich die Regimentsräte schriftlich an den in Ansbach residierenden preußischen Herzog Georg Friedrich und teilten ihm mit, dass Bretke eine *Postille* verfasst habe. 1590 schrieb auch Bretke selbst an den Herzog, er habe die *Postille* fertiggestellt. Er informierte den Herzog, dass das Buch von manchen Pfarrern für gut befunden worden sei und forderte ihn zum Druck des Werkes auf. Die Predigtensammlung lag folglich 1590 in ihrer endgültigen Fassung vor. Die Bewertung einer auf Anordnung des Herzogs einberufenen Kommission von sechs Pfarrern, dargelegt in einem Schreiben vom 17. Mai 1590, fiel ebenfalls günstig aus. Im Januar 1591 wurde die *Postille* der Druckerei von Georg Osterberger zum Druck vorgelegt und auf Kosten des preußischen Herzogs gedruckt.

3 DIE VERBREITUNG

DER POSTILLE IM 16.–20. JAHRHUNDERT

Im 16.–19. Jahrhundert wurden die auf Kosten des preußischen Herzogs herausgegebenen Bücher in der Schlossbibliothek (offizielle Eröffnung 1540) aufbewahrt. Auf Anordnung des Kanzlers konnten

für von ihm benannte Personen eine bestimmte Menge Dubletten angefertigt werden. Nach Angaben von Ernst Kuhnert (1926) befand sich unter den zwischen 1615 und 1654 auf diese Weise ausgegebenen Büchern oft auch die litauische Postille sowie das litauische Kirchengesangbuch.

Die Restbestände der auf Kosten des Herzogs herausgegebenen Bücher wurden für die Schlossbibliothek zur Dauersorge, bildeten jedoch auch eine zusätzliche Einnahmequelle. Nach der 1667 erfolgten Ernennung von Martin Silvester Grabe zum Bibliothekar wurde mit dem Verkauf von Büchern begonnen. Bretkes *Postille* kostete damals 3–4 Gulden. Auf der einer aus dem Jahre 1688–1689 stammenden Rechnung beigelegten Übersicht ist vermerkt, dass die Bibliothek im Besitz von 226 Exemplaren der *Postille* ist. Daraus können wir folgern, dass im Verlauf von hundert Jahren mehr als zwei Drittel der gesamten Auflage der *Postille* an die Öffentlichkeit veräußert worden war (100 Exemplare waren an Bretke selbst ausgehändigt worden). Die hauptsächlichen Leser konnten zu dieser Zeit nur evangelisch-lutherische Pfarrer gewesen sein. Die anderen Teile der Gesellschaft waren fast ausschließlich Analphabeten (im 16./17. Jahrhundert konnten in Preußen nur etwa 5% der Einwohner lesen).

1704 und 1712 wurden Reskripte des Königs verkündet, dass jede litauische Kirche je eine *Postille* von Bretke zu 3 Gulden zu erwerben habe. Die Erlasse des Königs zeigten keine größere Wirkung, obwohl es zu jener Zeit noch viele Kirchgemeinden gab, in denen der Gottesdienst auf Litauisch abgehalten wurde. Ende 17. – Anfang 18. Jahrhundert verlief die Grenze zwischen den Litauisch und den Polnisch sprechenden Einwohnern nach Angaben von Franz Tetzner (1902) entlang einer Linie Königsberg–Preußisch Eylau–Bartenstein–Dombrowken–Angerburg–Benkheim–Szabienen–Goldap–Dubeningken. Infolge der überhöhten Auflage und der mangelnden Alphabetisierung der Bevölkerung bestand eine Kluft zwischen Angebot und Nachfrage.

Friedrich Samuel Bock, Professor für Griechisch und Theologie, ab 1753 Leiter der Schlossbibliothek, fertigte eine neue Liste von Bücherrestbeständen an. Er stellte eine Menge von 270 Exemplaren der *Postille* fest. In der Liste von 1688/89 stand, dass die Bibliothek über 226 Exemplare der litauischen *Postille* verfügte, somit fand Bock hundert Jahre später 44 Exemplare mehr vor. Diese Abweichung liegt wahrscheinlich daran, dass früher die beim Buchbinder befindlichen Exemplare nicht mitgezählt worden waren.

1756 wurde beschlossen, dass jeder frisch eingesetzte Pfarrer für einen Taler eine gebundene, jeder Präzentor für 45 Groschen eine ungebundene *Postille* zu erwerben habe. In den Jahren 1766/67 wurden so

11 gebundene und 10 ungebundene *Postillen* verkauft, für die man 16 Taler erhielt. Alte Bücher wurden auch versteigert. In der Bücherliste („Notificatorium“) einer Versteigerung aus dem Jahr 1768 waren dreizehn in den Jahren 1544–1625 in Königsberg veröffentlichte Bücher in litauischer, prußischer, polnischer, deutscher und lateinischer Sprache aufgeführt, darunter auch *Postillen* von Bretke: „1) Bretkii Litthauische Postill, Königsberg 1591. 4 to“. Auf der Auktion fanden weder Bretkes noch Jan Maleckis polnische *Postille* von 1574 einen Käufer. Die meisten Bibliotheken und Kirchen hatten schon früher Exemplare erworben. Außerdem war 1750 in Königsberg eine neue Predigtensammlung in Litauisch erschienen, nämlich Christian Langhansens *Trumpas ir prastas išguldymas visų nedėlės ir šventų dienų evangelijų* (Kurze und einfache Darlegung aller Evangelien für Sonn- und Feiertage) (1750, ²1751, ³1820). 1768 verfügte die Schlossbibliothek noch über 180 Exemplare von Bretkes *Postille*. Da für dieses Buch auf Auktionen keine Nachfrage bestand, ließ die Bibliothek 100 Exemplare einstampfen.

Während des Zweiten Weltkriegs wurde damit begonnen, die Bibliotheken und Archive von Königsberg zu evakuieren, zuerst auf ostpreußische Burgen und Landsitze, später nach Deutschland. Die Staats- und Universitätsbibliothek, die die Bestände der Schlossbibliothek, der Universitätsbibliothek und anderer Königsberger Bibliotheken übernommen hatte und über eine systematische Sammlung litauischer, lettischer und estnischer Literatur verfügte, stellte im Frühling 1945 ihren Betrieb ein. Ihre Bücher und Handschriften sind heute über Bibliotheken in Deutschland, Polen, Litauen und Russland verstreut. Festzustellen, wie viele Exemplare von Bretkes *Postille* wohin gelangten, ist eine Aufgabe für die Zukunft. In dieser Studie werden die in den litauischen Bibliotheken und Museen aufbewahrten Exemplare *de visu* beschrieben.

Der funktionelle Wert eines jeden Buches wird vorerst einmal durch Inhalt und Form bestimmt (ideeller und künstlerischer Wert), dann durch die Möglichkeit des Erwerbs (Bewegung in Raum und Zeit) und die Auffassungsgabe der Gesellschaft (Grad der Alphabetisierung und Bedarf). Bei der Untersuchung der Verbreitungeschichte stellt sich heraus, welche Gesellschaftsschichten sich am meisten für Bücher interessierten, wie sich der Bedarf veränderte. Im 16. und 17. Jahrhundert waren es die Theologen, die sich am meisten für Bretkes religiöse Schriften interessierten. Bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts war die *Postille* die einzige gedruckte lutherische Predigtensammlung in litauischer Sprache. Gegen Ende des 18. Jahrhunderts jedoch konnte Bretkes *Postille* nicht mehr mit den neuen Veröffentlichungen ähnlichen Genres mithal-

ten, weder *in punkto* Aktualität der Ideen noch der Ausdrucksmittel. Die Kluft zwischen der Sprache des 16. und der des 18. Jahrhunderts wurde immer tiefer, die Orthographie hatte wesentliche Änderungen erfahren.

In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts änderte sich die Nachfrage nach Kulturgütern in Preußen. Das Interesse für Bretkes *Postille* wurde reger, jedoch nicht mehr von Seiten der Theologen sondern der Philologen, genauer der Geisteswissenschaftler, Heimatkundler, Bibliophilen. Als man die Archaizität und den Wert der litauischen Formen für die vergleichend-historische Sprachwissenschaft entdeckt hatte, begann man nicht nur mit dem Aufschreiben von Dialekten, Volksgut und dem Sammeln von Material für Wörterbücher, sondern auch mit der erneuten Herausgabe der alten Schriften. Nach dem Erlass des Deutschen Reichstags von 1872, das Deutsche als Unterrichtssprache in den Schulen einzuführen, begannen die Wissenschaftler über das Aussterben der litauischen Sprache zu sprechen. Dies führte ebenfalls zu einem verstärkten Interesse der Gesellschaft am schriftlichen Erbe, an einer Untersuchung von dessen Sprache und an der Suche nach dokumentarischen historischen Zeugnissen.

Ab der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts wird das schöpferische Erbe Bretkes in den Zusammenhang von Sprach-, Literatur- und Geschichtswissenschaft gestellt. Den ganzen Text der *Postille* herauszugeben gelang nicht, doch einige Fragmente daraus wurden 1877 vom tschechischen Sprachwissenschaftler Lavoslav Geitler in der in Zagreb erscheinenden Zeitschrift *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti,* 1901 in Eduardas Volteris' *Lietuviška chrestomatija*, die während der Zeit des Druckverbots in St. Petersburg erschien, in August Leskiens in Heidelberg publiziertem *Litauischem Lesebuch* und anderswo abgedruckt. Adalbert Bezzenberger stellte in seinen 1877 erschienenen *Beiträgen zur Geschichte der Litauischen Sprache auf Grund Litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts* alle ihm bekannten Beschreibungen von Bretkes Arbeiten vor, stützte sich auf sprachliche Daten aus Bretkes Bibel und *Postille*.

Als sich am Ende des 19. Jahrhunderts in Ostpreußen der nationale Aufbruchbewegung der Litauer formierte, gründeten sich auch geisteswissenschaftliche Vereine. Diese verteidigten nicht nur die Bürgerrechte der Litauer, sie trugen auch zur Entfaltung von Wissenschaft, Literatur und Kultur bei. Ein Exemplar der *Postille* schuf sich die 1879 in Tilsit auf Initiative von deutschen Wissenschaftlern, Lehrern und Pfarrern gegründete Litauische literarische Gesellschaft an, die bis 1926 tätig war. Ein Exemplar befand sich auch im Besitz der ersten nationalen litauischen Organisation, des 1885 in Tilsit gegründeten

Kulturvereins „Birutė“, der 1914 seine Tätigkeit einstellte. Exemplare der *Postille* befanden sich auch in den Bibliotheken von Behörden: in der Bibliothek des Preußischen Staatsarchivs in Königsberg, in der Bibliothek der Königlichen Regierung in Gumbinnen.

Verlässliche Angaben zur kulturellen Verwendung der *Postille* im Großfürstentum Litauen vor dem Anfang des 19. Jahrhunderts existieren nicht. Nach der Lubliner Union (1569) wurde hier die katholische Kirche immer stärker, besonders nach der Ankunft des Jesuitenordens (1579). Evangelisch-lutherische Gemeinden überdauerten nur im Südwesten des Landes und in den großen Städten, folglich konnte der Bedarf an *Postillen* in Großlitauen nicht sehr groß sein. Die Information über Bretkes *Postille* und die anderen in Königsberg publizierten litauischen Bücher erreichte ein breiteres Publikum erst mit dem von Kajetonas Rokas Nezabitauskis (1800–1876) zusammengestellten bibliographischen Verzeichnis litauischer und lituanistischer Schriften „Surinkimas visokių raštų lietuviškų, žemaitiškų ir prūsiškai lietuviškų“ (Sammlung von allerlei litauischen, szemaitischen und preußisch-litauischen Schriften), das er 1824 im Elementarbuch *Naujas mokslas skaitymo dėl mažų vaikų Žemaičių ir Lietuvos* (Neues Leselehrbuch für die kleinen Kinder von Szemaiten und Litauen). Darin werden Bretkes Bibel und *Postille* erwähnt. Die Bücherliste übersetzte Nezabitauskis in der Folge auch ins Polnische und publizierte sie 1824 in der Zeitschrift *Dziennik Wileński* (Wilnaer Tagblatt). Diese bibliographischen Listen wurden zum Ausgangspunkt für viele litauische und polnische Bibliographen des 19. Jahrhunderts und verbreiteten Informationen über die in Königsberg herausgegebenen alten litauischen Bücher.

Nach derzeitigem Wissensstand war die erste Person aus dem Großlitauen, die Bretkes *Postille* erwarb, der Historiker und Philologe Simonas Daukantas (1793–1864). 1911 schenkte einer seiner Nachkommen, Ferdinandas Kaunackis der Litauischen Wissenschaftsgesellschaft einen Teil von Daukantas’ Bibliothek. Der Verbleib des zugehörigen Exemplars der *Postille* ist nicht bekannt.

4

EXEMPLARE

DER POSTILLE IN LITAUISCHEN BIBLIOTHEKEN UND MUSEEN

Bibliotheken und Museen in Litauen und anderen Ländern Europas zählen derzeit etwa 30 Exemplare von Bretkes *Postille* zu ihren Beständen. Im Besitz litauischer Bibliotheken und Museen befinden sich zehn Exemplare. Acht davon sind in der litauischen Bibliographie (*Lietuvos TSR bibliografija,* 1969; LB I) und deren Ergänzungen (*Papildymai*, 1990; LBP) erwähnt, zwei weitere wurden 1998 und 2004 aufgefunden. Bei der Aufklärung der Herkunft der Exemplare helfen uns Einträge und Stempel, die uns Auskunft über frühere und derzeitige Besitzer geben. Wichtige Quellen sind auch die Inventarbücher, Kataloge und in den Archiven befindliche Akte und Protokolle von Bibliotheken und Museen, in denen erfolgter Erwerb, Übergabe und Empfang festgehalten sind, sowie Zeugnisse von Zeitgenossen.

4.1

BIBLIOTHEK

DER LITAUISCHEN AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN

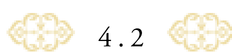
Das Exemplar befindet sich in der Abteilung für seltene Drucke, unter der Signatur LK–16/1. Seine Herkunft bezeugt der folgende Eintrag mit Bleistift: „Bibl. d. Kgl. St. Archivs № 262. 4°.“; mit Tinte „262.^{4o}“; ebenso die Stempel: „MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKA“; „KALBOS || INSTITUTO || BIBLIOTEKA“; „Lietuvos TSR || Mokslų Akademija || Centr. Biblioteka“; die Inventarnummern: Nr. 3089/48, Nr. 144, Nr. 15144, Nr. 668945.

Das Exemplar befand sich bis zum Zweiten Weltkrieg im Besitz der Bibliothek des Preußischen Staatsarchivs in Königsberg. Dieses Exemplar wurde von Mitgliedern einer Expedition unter Professor Povilas Pakarklis Ende 1945 auf der zerstörten Burg Lochstädt, etwa 35 km westlich von Königsberg, nahe Fischhausen aufgefunden. Dorthin hatte man 1942 einen Teil der Archivdokumente und der Bibliothek gebracht, später jedoch dem Schicksal überlassen.

In Litauen hatte die *Postille* zwei verschiedene Besitzer: Nur kurz, von 1948–1952 befand sie sich in der Bibliothek des Instituts für Litauische Sprache, um dann wieder zurück in die Bibliothek der Litauischen Akademie der Wissenschaften zu wandern.

Das Exemplar ist nicht defekt, weist keine handschriftlichen Marginalien auf. Beide Bände in einem Einband. Der Einband muss auf Ende 16. oder Anfang 17. Jahrhundert datiert werden. Die Buchdeckel aus Holz sind mit weißem Kalbsleder bezogen und mit von den Königsberger Buchbindern seit der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts verwendeten Werkzeugen dekoriert: einer Platte mit dem neunfeldigen preußischen Wappen, einer Rolle mit Porträts der Gründer der Reformation in ovalen Medaillons und den Aufschriften auf kleinen rechteckigen Schildchen „MA· L“, „IO · H“, „ERA“, „PHIL“, einer Rolle mit biblischen Persönlichkeiten: Christus, den Propheten Jeremias und Jesaja, dem Apostel Jakob dem Älteren.

4.2 NATIONALES MIKALOJUS-KONSTANTINAS-ČIURLIONIS-KUNSTMUSEUM

Das Exemplar befindet sich in Kaunas, in der zum Nationalen Mikalojus-Konstantinas-Čiurlionis-Kunstmuseum gehörenden Mykolas-Žilinskas-Kunstgalerie, im Sektor Dokumentation und Fotothek, unter der Signatur: Tkr. 148. Dieses Exemplar ist bei der LB I und LPB nicht registriert.

Von früheren Besitzern des Exemplars zeugen zwei Stempel: „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM.“ und „* ‖ *Zur* ‖ *Univerſitäts* ‖ *Bibl.* ‖ *“, die von Hand eingetragene Signatur „Ce 230“ sowie die handschriftlichen Einträge „VDaumantas“ und „K. 2400“.

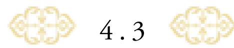
Nach dem Stempel „DUPL. ‖ E BIBL. REG. ‖ REGIOM.“ auf der Titelseite zu urteilen, hatte sich dieses Exemplar im Dublettenbestand der Königsberger Königlichen Bibliothek befunden (die Schlossbibliothek wurde 1822 in Königliche umbenannt). Die Zugehörigkeit zur Schlossbibliothek bezeugt die mit dunkelbrauner Tinte oben auf dem Vortitelblatt eingetragene alte Signatur „Ce 230“. Die Königliche Bibliothek übergab Dubletten an die Universitätsbibliothek. Dass das Exemplar sich im Besitz der Königsberger Universitätsbibliothek (gegründet 1540) befunden hatte, zeigt der Stempel „* ‖ *Zur* ‖ *Univerſitäts* ‖ *Bibl.* ‖ *“. Nachdem 1827 die beiden Bibliotheken zur Königlichen und Universitätsbibliothek Königsberg i. Pr. vereinigt worden waren, wurde das Exemplar in deren gemeinsamen Bestand übernommen.

Vladas Daumantas (1885–1977; richtiger Name *Vladislovas Dzimidavičius*) erwarb das Exemplar in der Schweiz, in einem Lausanner

Antiquariat, käuflich. Daumantas war von 1912 an Student an der Universität Fribourg, 1919–1923 bevollmächtigter Vertreter Litauens in der Schweiz, kehrte 1923 nach Litauen zurück. Als er 1944 Litauen verließ, deponierte er einen Teil seiner Antiquitäten, darunter auch Bretkes *Postille* im Vytautas-Magnus-Kulturmuseum. Dieses Museum wurde 1944 zum Mikalojus-Konstantinas-Čiurlionis-Kunstmuseum reorganisiert. Die *Postille* wurde dem Museum 1950 übergeben.

Das Exemplar ist nicht defekt, weist keine handschriftlichen Marginalien auf, jedoch einige Unterstreichungen und Korrekturzeichen. Der Einband stammt von Ende 16. oder Anfang 17. Jahrhundert. Er ist identisch mit dem des Exemplars der Bibliothek der litauischen Akademie der Wissenschaften.

4.3 BIBLIOTHEK
DES INSTITUTS FÜR LITAUISCHE LITERATUR UND FOLKLORE

In dieser Bibliothek befinden sich weitere Exemplare der *Postille* mit den Signaturen und Inventarnummern: 1) B 1108; 2) 36323 und Nr. 975 sowie Nr. 70750.

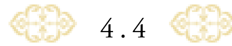
Das erste Exemplar mit der Signatur B 1108 hatte sich im Besitz der Litauischen Wissenschaftlichen Gesellschaft befunden. Im Bibliothekskatalog *Catalogus librorum N*[*r.*] *9* wurde die *Postille* im Januar 1918 als von der Gesellschaft käuflich erworbenes Buch eingetragen. Auf der Titelseite befindet sich ein Stempel mit der Aufschrift: „LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJA * 1907“, im oberen Vortitelblatt ein viereckiger Stempel mit der Aufschrift: „Lietuvių Mokslo Draugija || № 1108“.

Das Exemplar ist defekt. Keine handschriftlichen Marginalien, das Buch ist nicht zerlesen, war also mit großer Wahrscheinlichkeit kein Arbeitsexemplar eines Pfarrers. Beide Bände in einem Einband. Die Buchdeckel aus Pappe sind mit weißem Pergament mit hebräischen Schriftzeichen bezogen.

Das zweite Exemplar mit der Signatur 36323 war ein ehemaliges Ausstellungsexemplar des Museums des Instituts für Litauische Literatur. Dies zeigt ein runder Stempel mit der entsprechenden Aufschrift „Lietuvių Literatūros Instituto || Muziejus“. Das Museum war von 1941–1963 in Betrieb. In dessen Inventarbuch ist vermerkt, dass die *Postille* 1956 in einem Vilniusser Antiquariat erworben wurde. 1995 wurde die *Postille* der Bibliothek des Instituts für litauische Literatur und Folklore übergeben. Dies ist ein bei LB I und LBP nicht registriertes Exemplar der *Postille*.

Das Exemplar ist defekt, es fehlen Anfang und Schluss. Im Textteil Notizen in Litauisch. Beide Bände in einem Einband. Einband aus braunem Leder, ohne Prägungen, auf Buchdeckeln aus zusammengeklebtem Papier. Bindung lose, Buchdeckel und Seiten stark zersetzt von Schädlingen.

4.4 BIBLIOTHEK DER TECHNOLOGISCHEN UNIVERSITÄT KAUNAS

In der Bibliothek der Technologischen Universität Kaunas, Abteilung für seltene Bücher, befinden sich zwei Exemplare mit den Signaturen und Inventarnummern: 1) Ds 56, Ds 57 und Nr. 43003, Nr. 43004; 2) Ds 57[a] und Nr. 147151. Vom zweiten Exemplar ist nur der zweite Band vorhanden.

Im ersten Exemplar mit der Signatur Ds 56–57 befindet sich ein Stempel mit der Aufschrift „LIETUVOS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA“. Das Exemplar stammt aus der Bibliothek des früheren Professors der Königsberger Universität Adalbert Bezzenberger (1851–1922). Bezzenbergers Bibliothek kaufte das Litauische Bildungsministerium erst für die Staatliche Zentralbibliothek, übergab sie jedoch 1923 an die Bibliothek der Litauischen Universität (gegründet 1922, 1930 in Vytautas-Magnus-Universität umbenannt). Nach 1950, bei der Aufteilung der Bestände dieser Bibliothek, gelangten 90 Bände, darunter auch Bretkes *Postille* in die Bibliothek des Polytechnischen Instituts Kaunas (heute Technologische Universität Kaunas).

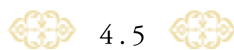
Das Exemplar ist defekt, in schlechtem Zustand, besonders abgegriffen und schmutzig sind die Seiten der Perikopen und der „Passio“. An einigen Stellen wurden fehlende Seiten von Hand abgeschrieben. Die Bände sind getrennt gebunden. Der Einband beider Bände besteht aus zwei Teilen, die Buchrücken sind aus braunem Leder, die Buchdeckel aus Pappe, beklebt mit Papier von hell- und dunkelbrauner Farbe, das an Kork erinnert. Das Exemplar weist zahlreiche Marginalien in Deutsch, Latein und Litauisch von mehreren Verfassern auf. Dieses Exemplar muss des öfteren den Besitzer gewechselt haben.

Vom zweiten Exemplar mit der Signatur Ds 57[a] existiert nur der zweite Band. Auf der Titelseite befindet sich ein runder Stempel mit der Aufschrift „VYTAUTO ‖ DIDŽ. UNIV. ‖ BIBLIOTEKA“. Dieser Band

wurde 1936 in das Inventarbuch der Bibliothek der Vytautas-Magnus-Universität eingetragen, mit der Anmerkung, dass man ihn aus der Zentralbibliothek erhalten habe. Wie der Band in die Zentralbibliothek gelangt war, ist unbekannt. Der Einband ist mehrteilig: die Buchdeckel sind aus dickem Karton, mit Marmor imitierendem grünem und braunem Papier beklebt. Der Buchrücken ist aus Leinen, die Ecken der Buchdeckel sind mit demselben Stoff befestigt.

Das Buch weist handschriftliche Marginalien in Litauisch, Deutsch und Latein sowie unterstrichene Wörter auf. Die Notizen mit Tinte in Schwarz und verschiedenen Brauntönen stammen von mehreren Personen. An einigen Stellen stehen über litauischen Wörtern deren deutsche Entsprechungen, was auf die Verwendung des Buchs als Unterrichtsmaterial hinweist.

4.5 BIBLIOTHEK
DER UNIVERSITÄT VILNIUS

In der Abteilung für seltene Drucke dieser Bibliothek werden drei Exemplare von Bretkes *Postille* mit den Signaturen L_R 1621–1622; L_R 4327–4328; L_R 1452/1–2 aufbewahrt.

Das erste Exemplar mit der Signatur L_R 1621–1622 befand sich bis 1941 in der persönlichen Bibliothek des Tilsiter Druckers Enzys Jagomastas (1870–1941). Im oberen Teil des Vortitelblatts steht „Jagomastas". Er hatte eine umfangreiche Sammlung alter litauischer Literaturwerke zusammengetragen und plante die Eröffnung einer öffentlichen Preußisch-Litauischen Bibliothek. Als 1941 Familie Jagomastas nach Vilnius repatrieerte, brachte sie auch einen Teil der Bibliothek mit. Im August desselben Jahres wurde die Familie von den Nazis verhaftet und ohne Prozess in Paneriai erschossen. Die meisten Bücher Jagomastas' gelangten in die Bibliothek der Universität Vilnius. Im Inventarbuch der Bibliothek wurde das Exemplar der *Postille* 1942 eingetragen (Stempel „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka"; Nr. 477434).

Das Exemplar ist defekt. An den Rändern und im Text Anmerkungen in Litauisch und Deutsch von mehreren Personen mit Tinte und Bleistift. Beide Bände in einem Einband. Der Einband besteht aus zwei Teilen: Buchrücken und Buchdeckel mit verschiedenem Leder bezogen. Buchdeckel aus Holz, mit braunem Leder bezogen, verziert mit blinden Rollstempeln.

Die Herkunft des zweiten Exemplars mit der Signatur L_R 4327–4328 festzustellen helfen Stempel mit den Aufschriften „VYTAUTO ‖ DIDŽ. UNIV. ‖

BIBLIOTEKA“, „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“, „Vilniaus Valst. Universitetas ‖ Mokslinė biblioteka ‖ Inv. Nr. 953564“, Signaturen Ds. 57^b und Ds 57^c, ein handschriftlicher Eintrag von Hugo Scheu in Deutsch, den Erwerb der *Postille* betreffend, und Inventarnummern Nr. 162789, Nr. 162790, Nr. 953564, Nr. 953773. Hugo Scheu (1845–1937) interessierte sich für die Geschichte seiner Heimat, litauisches Volksgut, Ethnographie, nahm an der Tätigkeit der Litauischen literarischen Gesellschaft teil und bildete zusammen mit Prof. Adalbert Bezzenberger, Alexander Kurschat, Wilhelm Gaigalat und anderen deren Vorstand. Seine Bibliothek vermachte er testamentarisch der Bibliothek der Vytautas-Magnus-Universität. Die Bücher wurden 1937 übergeben. Nach der Reorganisation der Universität im Jahre 1950, gelangte ein Teil der Bücher und Handschriften in die Bibliothek der Universität Vilnius, darunter 1952 auch die Bretkes *Postille.*

Das Exemplar ist defekt. Die fehlenden Seiten sind mit schwarzer Tinte abgeschrieben. Im in gedruckter Form erhaltenen Teil handschriftliche Anmerkungen in Litauisch. Die Bände der *Postille* sind einzeln in hellgelbes Pergament gebunden, verziert mit nur oberflächlich eingeritzten goldfarbenen Linien.

Im dritten Exemplar mit der Signatur L_R 1452/1–2 befindet sich ein Stempel der Universitätsbibliothek Vilnius mit der Aufschrift „Vilniaus ‖ Universiteto ‖ Biblioteka“ und Inventarnummern Nr. 4306[5], Nr. 289484, Nr. 289485. Dieses Exemplar hatte die Universität Kaunas von Prof. Wilhelm Gaigalat (1870–1945) erworben und 1952 wurde es von der Universitätsbibliothek Vilnius übernommen. Gaigalat war einer der bekanntesten Bibliophilen von Litauen, der sowohl litauische Drukkerzeugnisse als auch lituanistische Literatur in verschiedenen Sprachen sammelte und sich auch für die Geschichte des Drucks und Bibliographie interessierte.

Das Exemplar ist defekt, 1984–1986 wurde es restauriert. 1986–1987 wurde das Buch von Jonas Daunoravičius neu gebunden. Beide Bände in einem Einband. Einband aus braunem Leder, verziert mit eingeritzten Doppellinien. Messingbeschläge, Gürtchen aus Leder. Marginalien in Litauisch mit brauner Tinte stammen von einem Verfasser nach 1806.

4.6
HEIMATMUSEUM
ROKIŠKIS

Ihre heutige Signatur 17201 erhielt die *Postille* 1979, alte Signatur K. F. 1106. Ins Heimatmuseum Rokiškis (ehemals Heimatkundemuseum) gelangte dieses Exemplar aus einer privaten Bibliothek, deren Besitzer der bekannte Sammler Povilas Gasiūnas (1897–1966) aus Šiauliai und Rokiškis war. Im Buch befindet sich ein runder Stempel mit der Aufschrift „P. Gasiūno ‖ Lietuvių Spaudos Kolekcija" und Inventarnummern Nr. 423, Nr. 1381, Nr. 1106.

Gasiūnas arbeitete als Bühnenarbeiter am Theater von Šiauliai. Während der Gastspieltourneen opferte er seine ganzen Freizeit der Suche nach litauischen Büchern, durchforstete das Memelland und die Umgebung von Tilsit. 1946 übergab Gasiūnas seine Sammlung von Druckerzeugnissen dem „Aušra"-Museum in Šiauliai und dem Heimatkundemuseum in Rokiškis.

Das Exemplar ist defekt, ohne Anfang und Schluss. An den Rändern zahlreiche Notizen in Litauisch und Latein, vielerorts Berichtigungen von Druckfehlern. Die Notizen stammen von mehreren Personen, das Buch muss folglich mehrmals den Besitzer gewechselt haben. Beide Bände in einem Einband aus der Nachkriegszeit. Die Buchdeckel aus Karton sind mit gelbem Papier mit Marmor imitierenden Linien beklebt. Der Buchrücken ist aus Leinen.

Zusammenfassend kann zur Verbreitungsgeschichte der *Postille* gesagt werden, dass deren Rolle für das kulturelle Leben von Preußisch-Litauen eine außerordentliche gewesen ist. Im Herzogtum Preußen während der Festigung der Reformation entstanden, wurde sie von den evangelisch-lutherischen Priestern noch im 18. Jahrhundert verwendet. Die besonders abgenutzten Seiten mit Bibelstellen und der „Passio" belegen, dass die *Postille* teilweise einen Ersatz für die Bibel darstellte und somit eine Quelle für deren Kenntnis war. Das Buch diente auch zum Unterricht der litauischen Sprache: das belegen das dem 1727–1740 in Halle existierenden Seminar der litauischen Sprache geschenkte Exemplar sowie einige der handschriftlichen Notizen in den heute in Litauen aufbewahrten Exemplaren.

Nach der Mitte des 19. Jahrhunderts änderte sich die kulturelle Verwendung der *Postille*. Den Bedarf an alten litauischen Büchern vergrößerte die rasante Entwicklung der Geisteswissenschaften und die in Ostpreußen entstandene litauische nationale Aufbruchsbewegung, die

die Erhaltung der litauischen Sprache und des litauischen Kulturerbes förderte. Das Interesse am Sammeln alter Bücher war meist wissenschaftlicher oder heimatkundlicher Natur.

Im Vergleich zu anderen litauischen Büchern des 16. und 17. Jahrhunderts, sind uns verhältnismäßig viele Exemplare dieser lutherischen Predigtensammlung erhalten geblieben. Alle Exemplare, die sich heute in Litauen befinden, gelangten erst relativ spät, nämlich im 20. Jahrhundert, in die hiesigen Bibliotheken und Museen. Sechs von zehn bekannten Exemplaren erreichten Litauen auf Initiative von Wissenschaftlern und Bibliophilen.

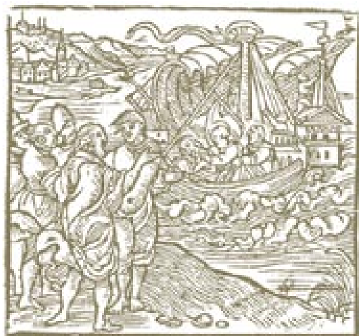
Als nicht defekt können nur zwei Exemplare gelten: das Exemplar der Bibliothek der Litauischen Akademie der Wissenschaften (dieses wurde für die Faximileausgabe ausgewählt) und das des Nationalen Mikalojus-Konstantinas-Čiurlionis-Kunstmuseums. Beide Exemplare befanden sich lange in den Beständen von Königsberger Bibliotheken. In den Exemplaren, die sich nicht im Besitz von Bibliotheken befunden hatten, finden wir handschriftliche Marginalien in Litauisch, Deutsch und Latein, an einigen Stellen werden Sprache oder Korrekturfehler berichtigt.

Im Laufe des letzten Jahrhunderts wurden zwei in der litauischen Nationalbibliographie (LB I und LBP) nicht registrierte Exemplare aufgefunden: eines davon befindet sich in der Bibliothek des Instituts für litauische Literatur und Folklore, das andere im Nationalen Mikalojus-Konstantinas-Čiurlionis-Kunstmuseum. Dies lässt hoffen, dass noch mehr bisher unbekannte Exemplare existieren. Einer getrennten Erforschung *de visu* harren die Exemplare in den europäischen Bibliotheken und deren Herkunft. Die Analyse dieser Exemplare dürfte die bisherigen Kenntnisse über die Verbreitung der *Postille* Bretkes sowohl nach Osten als auch nach Westen bedeutend erweitern.

Aus dem Litauischen von

Markus Roduner

ŠALTINIAI
IR LITERATŪRA

NEPUBLIKUOTI ŠALTINIAI

Adomonis, T[adas], *Bibliotekos kūrimosi bruožai*, apie 1950–1951; LMAB RS: f. 75–322.

Aktas, pagal kurį perduotos muziejinio pobūdžio knygos ir archyvalijos, 1950 01 27; NČDM ŽDG.

Avižonis, Petras, *Nesvyžiaus bibliotekos katalogas*, 1651; išrašai, daryti apie 1930 metus iš Kurniko bibliotekoje saugoto rankraščio (Ms 1320); LMAB RS: f. 206–102.

Bibliotekinių knygų gavimo dovanai aktai, 1946; LMA A: f. 10, ap. 1, b. 19.

Biografinis straipsnis apie Martyno Jankaus gyvenimą ir visuomeninę veiklą, 1940; LMAB RS: f. 103–1.

Catalog[*us*] *librorum Cancellariae. Ch*[*urfürstlich*] *Br*[*andenburgisch*] *Pr*[*eussische*] *Cantzeley Bvcher Catalogvs*, 1647–1757; LMAB RS: f. 15–89.

Catalogus librorum N[*r.*] *8*, 1909–1912a; LLTIB R: f. 22–1014.

Catalogus librorum N[*r.*] *9*, 1912–1921; LLTIB R: f. 22–1017.

Daukantas, Simonas, *Knygų katalogas*, apie 1850; LLTIB R: f. 1 S.D. b. 33 (buv. f. 1–980).

Gasiūnas, Povilas, *Autobiografija*, po 1952; RKM MA: b. 176.

Gasiūnas, Povilas, *Keturi laikotarpiai. Spaudos kolekcionieriaus eilėraščiai, atsiminimai, parašyti 1935–1960 m.*, Vilnius, 1963; RKM MA: b. 176.

Gasiūnas, Povilas, *Kolekcionieriaus Gasiūno papildomi prisiminimai, kurie nei į autobiografiją, nei į prisiminimus neįtraukti*, po 1963; RKM MA: b. 176.

Jakštas, Petras, *XXVII knygos mėgėjų draugija*, Šilutė, 1963; VUB RS: f. 235–183.

Jakštas, Petras, *XXVII knygos mėgėjų draugija*, Šilutė, po 1979; VUB RS: f. 235–118.

Kaunackis, Ferdinandas, *Laiškas Jonui Basanavičiui*, 1911 07 08; LLTIB R: f. 22–766.

Kauno valstybinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Taikomosios dailės skyrius. Eksponatų inventorinė knyga. Tkr. 1, Nr. 1–1129; NČDM ŽDG.

L[*ietuvių*] *M*[*okslo*] *D*[*raugijos*] *Knygyno inventorius NN. 1–3940. Nr. 1*; LLTIB.

Lietuviškosios raštijos paminklai, esantieji Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinės bibliotekos Retų spaudinių sektoriuje, I dalis, parengė S[tasė] Paulauskienė, redagavo T[adas] Adomonis, Vilnius, 1952; LMAB RS: f. 75–331.

Lietuvių kalbos instituto bibliotekos knyga Nr. 1, Nr. K-1–K-950, 1951–1952; LLTIB.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Mokslinė biblioteka. Inventorinė knyga

Nr. 19, Nr. 68299–70873, 1994–1995; LLTIB.

Lietuvių Mokslo Draugijos knygynu naudojimosi reguleminas, 1909; LLTIB R: f. 22–39.

Lietuvių mokslo draugijos protokolai, 1907–1908; LLTIB R: f. 22–1.

Lietuvių mokslo draugijos protokolai, 1908–1911; LLTIB R: f. 22–2.

Lietuvos TSR MA Prezidiumo posėdžių protokolai, 1945–1946; LMA A: f. 1, ap. 2, b. 3.

Lietuvos TSR Mokslų Akademija. Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Literatūrinio muziejaus Vilniuje knygų fondo inventorinė knyga Nr. 1, Nr. 1–1165, 1950–1961; LLTIB.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos bibliotekos knygų inventoriaus knyga, Nr. 11984–18601, 1955–1962; LMAB.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinės Bibliotekos knygų inventoriaus knyga, Nr. 664976–670000, 1961; LMAB.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutas. Mokslinės bibliotekos knygų gavimo, perdavimo bei nurašymo aktai, 1950–1955; LMA A: f. 12, ap. 1, b. 47.

LUSTRACYA Collegium Akademickiego Wileńskiego, 1773–1774; VUB RS: f. 2, DC Nr. 6.

Mackevičienė, Ona, *Povilo Gasiūno lietuviškos spaudos kolekcija*, Rokiškis, po 1997; RKM MA: b. 44.

Pliateris, Jurgis, *Materyały do historiji literatury języka litewskiego*, apie 1825–1832; LNB RS: f. 112–1.

Range, Jochen D., 1992a: *Kommentierte Edition des Bandes 7 der altlitauischen Bibelübersetzung (Evangelien und Apostelgeschichte) von Joh. Bretke, Labiau 1580. Habilitationsschrift, vorgelegt dem Fachbereich 13 Romanistik / Slavistik der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster.*

Sach-Katalog der Archiv-Bibliothek. XIII–XVII; LMAB RS: f. 15–130; nedatuotas.

Subscriptio Formulae Concordiae Theologorum Regiomonti conuocatorum, 1579; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1579–1581 (K. 1011).

Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 36, Nr. 288156–297286, 1951–1952; VUB.

Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 58, Nr. 474707–483975, 1941–1946; VUB.

Vilniaus universiteto bibliotekos inventorinė knyga Nr. 118, Nr. 948904–954873, 1954–1956; VUB.

PUBLIKUOTI ŠALTINIAI

[Arnoldt, Daniel Heinrich,] 1746: *D. Daniel Heinrich Arnoldts ausfürliche und mit Urkunden verſehene Hiſtorie der Königsbergiſchen Univerſität.* Erſter Theil, Königsberg: Johann Heinrich Hartung.

Biblija, arba Šventasis Raštas, iš hebrajų ir aramėjų kalbų vertė Antanas Rubšys, iš graikų – Česlovas Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, [2]2001.

BP I – [Bretkūnas, Jonas,] *POSTILLA Tatai eſti Trumpas ir Praſtas Iſchguldimas Euangeliu / ſakamuiu Baßnicʒoie Krikſchcʒioniſchkoie / nů̆g Aduento ik Wæliku. Per Iana Bretkuna Lietuwos Plebona Karaliaucʒiuie Pruſů̆ſu.* Iſſpaude Karaliaucʒiuie Iurgis Oſterbergeras. Mæta Pono 1591; remtasi ir BP I–II elektroniniais tekstais bei žodžių formų konkordancijomis; parengė Ona Aleknavičienė, Ričardas Petkevičius ir Vytautas Zinkevičius 1996–1998 metais pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 metų programą, remtą Valstybinės lietuvių kalbos komisijos; saugoma Lietuvių kalbos institute, Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus Senųjų raštų duomenų bazėje; Inv. Nr.: T-1; T-1-1; K-1-1; K-2-1.

BP II – [Bretkūnas, Jonas,] *POSTILLA tatai eſti Trumpas ir Praſtas Iſchguldimas Euangeliu / ſakamuiu Baßnicʒoie Krikſchcʒioniſchkoie / nů̆g Wæliku ik Aduento. Per Iana Bretkuna Lietuwos Plebona Karaliaucʒiuie Pruſů̆ſu.* Iſſpauſta Karaliaucʒiuie / Iurgio Oſterbergero. Mæta Pono 1591.

[Bretkūnas, Jonas,] *NAVIAS TESTAMENTAS. Ing Lietuwiſchką Lieſʒuwį perraſchitas per Ianą Bretkuną Labguwos Plebona. 1580.* (Faksimilinis leidimas: *NAVIAS TESTAMENTAS Ing Lietuwiſchką Lieſʒuwį perraſchitas per Janą Bretkuną Labguwos plebona*

1580. DAS NEUE TESTAMENT in die litauische Sprache übersetzt von Johann Bretke, Pastor zu Labiau 1580. Faksimile der Handschrift, Band 7 und 8, Labiau i. Pr. 1580, hrsg. von Jochen Dieter Range, Friedrich Scholz, Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh, 1991).

Bretkūnas, Jonas, 1983: *Rinktiniai raštai*, parengė J[onas] Palionis, J[ulija] Žukauskaitė, Vilnius: Mokslas.

Bretkūnas, Jonas, 2001: *Giesmes Duchaunas ir kitos 1589 metų liturginės knygos. Tekstai ir jų šaltiniai*, parengė Guido Michelini, Vilnius: Baltos lankos.

Bretkūnas, Jonas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, į laišką atsakyta 1563 01 20; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 11, Bl. 1; Falkenhahn 1941, 417–419; Bretkūnas 1983, 313–314.

Bretkūnas, Jonas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, registruotas 1569 02 23; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 11, Bl. 2; Falkenhahn 1941, 420–421; Bretkūnas 1983, 315–316.

Bretkūnas, Jonas, *Laiškas Prūsijos kunigaikščiui*, Labguva, registruotas 1587 03 27; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, Etatsministerium 102 e 4, Nr. 16, Bl. 9; Falkenhahn 1941, 428–429; Bretkūnas 1983, 320.

Jono Bretkūno Postilės *tikrintojų raštas*, Karaliaučius, 1590 06 01; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1590 Juni 1 (K. 1013); Adalbert Bezzenberger, „Zur litauischen Litteraturgeschichte“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 3(13–18), 1893, 121–129; Falkenhahn 1941, 103–104; Tafel XV, Abb. 30.

BržLB I, BržLBP I, BržLBP II – Biržiška, Vac[lovas], *Lietuvių bibliografija XVI–XVIII amž.*, Kaunas: Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisija, 1924; pirmieji papildymai: [Vaclovas Biržiška,] *Lietuvių Bibliografijos I-sios dalies papildymai ir pataisos*, 1925; antrieji papildymai: [Vaclovas Biržiška,] *Pirmosios Lietuvių Bibliografijos Dalies (XVI–XVIII amž.) antrieji papildymai*, 1926.

„Eine Bücherauction in der Königsberger Schlossbibliothek“, *Altpreussische Monatsschrift* 39, 1902, 320–321.

Erler, Georg, 1910: *Die Matrikel der Albertus-Universität zu Königsberg i. Pr.* 1. *Die Immatrikulationen von 1544–1656*, Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot.

Estreicher, Karol i Stanisław, [2]1999: *Bibliografia Polska. Dopełnienia i sprostowania do Części III* 1, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Förstemann, Karl Eduard, 1841: *Album Academiae Vitebergensis ab a. Ch. 1502 usque ad a. 1560*, Lipsiae [u.a.]: Tauchnitz [u.a.].

[Grabe, Martinus Silvester,] 1668: *Catalogus librorum quarumlibet Facultatum, à Celſiſſimo ac Illuſtriſſimo Principe ac Domino, DN. BOGUSLAO RADZIWIL, Birſarum, Dubinkorum, Sluciae & Kopylli Duce* [...] *Nec non Sereniſſimi Electoris Brandenburgici in Ducatu Pruſſiae Locumtenente* [...] *Bibliothecae Legatò donatorum 1668.* Regiomonti, Typis Friderici Reusneri [...] Anno MDC LXXIII.

Jakštas, Petras, 2003: *Knygos*, parengė Domas Kaunas, Vilnius: Petro ofsetas.

Jakštas, Petras, 2004: „Kas buvo XXVII knygos mėgėjai“, *XXVII knygos mėgėjų metraštis* 3, sudarė Vidmantas Staniulis, Kaunas: XXVII knygos mėgėjų draugija, Vidmanto Staniulio knygynas, 17–66.

Katalog der mittelalterlichen deutschsprachigen Handschriften der ehemaligen Staats- und Universitätsbibliothek Königsberg. Nebst Beschreibungen der mittelalterlichen deutschsprachigen Fragmente des ehemaligen Staatsarchivs Königsberg, auf der Grundlage der Vorarbeiten Ludwig Deneckes erarb. von Ralf G. Päsler, hrsg. von Uwe Meves, München: R. Oldenbourg Verlag, 2000.

[Klein, Daniel,] 1666: „Nothwendige Vorrede und Bericht an den Leſer“, *NAUJOS GIESMJU KNYGOS, Kurroſe ſénos Giefmes ſu pritárimu wiſſû Baȝnycȝos Mokitoju per muſu Lietuwa yra pagérintos / O náujos gráȝos Giefmes pridėtos. Taipajeg MALDU KNYGELES didȝauſey Báȝnycȝoſe wartojamos / Su labay priwálingu Pirm=pamokinnimu ßias Knygeles ſkaitancȝuju / Patogiey ſuguldytos ir iśdůtos.* KARALAUCZUJE Iśſpaude ſawo iſſirádimais PRIDRIKIS REUSNERIS Mėtůſe M. DC. LXVI, [VII– XXVI].

[Krause, August Gotthilf,] 1834: *Litthauen und dessen Bewohner in Hinsicht der Abstammung, der volksthümlichen Ver-*

wandtschaft und Sprache [...] *von August Gotthilf Krause, Prediger*, Königsberg: Hartungsche Hofbuchdruckerei.

LB I – *Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba* 1. *1547–1861*, Vilnius: Mintis, 1969.

LBP – *Lietuvos bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba* 1. *1547–1861. Papildymai*, Vilnius: Mintis, 1990.

[Lepner, Theodor,] 1744: *Der Preusche Littauer* [...] *von Theodoro Lepner, Ersten Pfarrer der Deutschen und Littauischen Gemeine Gottes in Budwehten. Im Jahr* [...] *1690*, Danzig: Joh. Heinrich Rüdiger.

Lietuvių pavardžių žodynas 1–2, sudarė Aleksandras Vanagas, Vitalija Maciejauskienė, Marytė Razmukaitė, Vilnius: Mokslas, 1985–1989.

Lietuvninkaitė, Nijolė, 1985: „Knygotyriniai rankraščiai 'Lituanijos' archyve", *Knygotyra* 13(20), 104–127.

Lietuvos mokykla ir pedagoginė mintis XIII–XVII a. Istorijos šaltinių antologija, sudarė Kazys Grigas, Vincas Kryževičius, Ingė Lukšaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.

Litauische litterarische Gesellschaft. Katalog der Bibliothek, Tilsit: Otto v. Mauderode, 1892.

Literatūrinis muziejus Vilniuje, Vilnius: Tiesos sp., 1955.

LLICh – *Lietuvių literatūros istoriografijos chrestomatija (iki 1940 m.)*, parengė Leonas Gineitis, Vilnius: Vaga, 1988.

Lukšaitė, Ingė, 1985: „Salomono Risinskio bibliotekos Vilniuje sąrašas", *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, sudarė J[uozas] Tumelis, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 17–51.

[Mielcke, Christian Gottlieb,] 1800: „Vorrede", *Mißknygos kurrofa wiffos Ewangēlios per cʒēlą Métą ißguldytos* [...] Karaláucʒuje Raßtais ißſpauſtos per Ering bey Aberland karlalißkus Drukorus Mette 1800.

Michelini, Guido, 2005: *1589 m.* Giesmes Duchaunas: *Lutherio* Geistliche Lieder *lietuvių kalba. Die* Giesmes Duchaunas *von 1589: Luthers* Geistliche Lieder *auf Litauisch*, Vilnius: Versus aureus.

Moeller, Friedwald, 1968: *Altpreußisches evangelisches Pfarrerbuch von der Reformation bis zur Vertreibung im Jahre 1945* 1. *Die Kirchspiele und ihre Stellenbesetzungen*, Hamburg: Selbstverlag des Vereins für Familienforschung in Ost- und Westpreußen e. V.

[Nezabitauskis, Kajetonas Rokas,] 1824: *NAUJAS MOKSŁAS SKAYTIMA DIEL MAŻŪ WAYKŪ ŻEMAYCZIU YR LIETUWOS* [...] *PAR KAJETONA NIEZABITAWSKI* [...] WILNIUJE Drukarnioy Dyecezalno Kunigu Missionoriu pri Bażniczes s. Kazimiera 1824.

Pretorijus, Matas, 1999–2004: *Prūsijos įdomybės, arba Prūsijos regykla* 1–2, parengė Ingė Lukšaitė, Vilija Gerulaitienė, Vilnius: Pradai.

Prūsijos Kunigaikštystės valdžios tarėjų raštas, Karaliaučius, 1590 05 12; GStA PK: XX. HA Hist. StA Königsberg, HBA J 2, 1590 Mai 12 (K. 1305); fragmentas skelbtas *Lietuviškai Biblijai – 400 metų*, 71.

Quandt, Jo[hann] Jacob, 1750: [„Vorrede"], [*Chr. Langhansen, Trumpas ir prastas Iszguldimas wissu Nedeles ir Szwentu Dienu Ewangeliu* Karalauczuje Hartungo Spaustuweje 1750], l. 2–4.

RECESSVS GENERALIS Der Kirchen Vifitation Infterburgifchen und anderer Littawifchen Embter im Hertʒogthumb Preuffen. Gedruckt ʒu Kőnigsberg bey Lorenʒ Segebaden Erben. Anno 1639.

[Rhesa, Ludwig Jedemin,] 1816: *Geschichte der litthauischen Bibel, ein Beytrag zur Religionsgeschichte der Nordischen Völker von D. L. J. Rhesa, Profeßor der Theologie und Prediger*, Königsberg: Hartungsche Hofbuchdruckerei.

Senoji lietuviška knyga Vilniaus universitete. Leidinių iki 1800 m. bibliografijos rodyklė 1, sudarė N[ojus] Feigelmanas, ats. red. L[evas] Vladimirovas, Vilnius, 1959, 22.

Stankiewicz, Maurycy, 1889: *Studya bibliograficzne nad literaturą litewską* 2. *Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r.*, Kraków: Księgarnia G. Gebethnera i Spółki.

„Statut der Litauischen litterarischen Gesellschaft (Tilsit, den 27. Oktober 1880.)", *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 1(1–6), 1883, [421].

Tumelis, Juozas, 1983: „J. Bretkūno bibliografija", Bretkūnas 1983, 388–401.

Verzeichniß der in der Bibliothek der Königl. Regierung zu Gumbinnen vorhandenen Druckwerke und Karten, Gumbinnen: Druck von W. Krauseneck, 1898.

Vietovardžių žodynas, parengė Aldonas Pupkis, Marytė Razmukaitė, Rita Miliūnaitė, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2002.

[Vilentas, Baltramiejus,] 1579: *ENCHIRIDION. Catechifmas maßas dæl / pafpalitu Plebonu ir Koȝnadiju / Wokifchku ließuwiu parafchits per Daktara Martina Luthera. O ifch Wokifchka ließuwia ant Lietuwifchka pilnai ir wiernai pergulditas / per Baltramieju Willentha Plebona Karalaucȝuie ant Schteindama.* Iſchſpauſtas Karalaucȝui per Iurgi Oſterbergera / Metu Diewa M. D. LXXIX; remtasi ir *Enchiridiono* elektroniniu tekstu bei žodžių formų konkordancijomis; parengė Ona Aleknavičienė, Ričardas Petkevičius ir Vytautas Zinkevičius 1998 metais pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 metų programą, remtą Valstybinės lietuvių kalbos komisijos; saugoma Lietuvių kalbos institute, Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus Senųjų raštų duomenų bazėje; Inv. Nr.: T-3; K-1-3; K-2-3.

[Vilentas, Baltramiejus,] 1579: *Euangelias bei Epiftolas / Nedeliu ir fchwentuju dienofu fkaitomofias / Baßnicȝofu Chrikfcȝonifchkofu / pilnai ir wiernai pergulditas ant Lietuwifchka Sȝodȝia / per Baltramieju Willenta / Plebona Karalaucȝui ant Schteindama. Priegtam / ant gala priedeta jra Hiftoria apie muka ir fmerti Wiefchpaties mufu Iefaus Chriftaus pagal kieturiu Euangeliftu.* Iſchſpauſtas Karalaucȝui per Iurgi Oſterbergera / Metu M. D. LXXIX; remtasi ir *Evangelijų bei Epistolų* elektroniniu tekstu ir žodžių formų konkordancijomis; parengė Ona Aleknavičienė ir Vytautas Zinkevičius 1997 metais pagal Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos vartojimo ir ugdymo 1996–2005 metų programą, remtą Valstybinės lietuvių kalbos komisijos; saugoma Lietuvių kalbos institute, Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus Senųjų raštų duomenų bazėje; Inv. Nr.: T-2; K-1-2; K-2-2.

Zabulis, Henrikas, 2000: „Epitalamos Jono Bretkūno dukrai Barborai“, *Knygotyra* 36, 275–289.

Балтрамайтисъ, С[илвестръ], 1892: *Списокъ литовскихъ и древне-прусскихъ книгъ, изданныхъ съ 1533 по 1891 годъ*, С.-Петербургъ: Типография В. Безобразова и К°.

Балтрамайтисъ, С[илвестръ], ²1904: *Списокъ литовскихъ и древне-прусскихъ книгъ, изданныхъ съ 1553 по 1903 годъ*, С.-Петербургъ: Типографія В. Безобразова и Комп.

LITERATŪRA

Aleknavičienė, Ona, 1999a: *Jono Bretkūno Postilės perikopių šaltiniai*, daktaro disertacija, Vilnius; LLTIB: 414930.

Aleknavičienė, Ona, 1999b: „Pridėtos ir praleistos Biblijos eilutės Jono Bretkūno *Postilės* perikopėse“, *Archivum Lithuanicum* 1, 67–84.

Aleknavičienė, Ona, 2000: „Ar Jono Bretkūno Biblija buvo jo *Postilės* redagavimo šaltinis?“, *Archivum Lithuanicum* 2, 11–50.

Aleknavičienė, Ona, 2002: „Bretkūno kūrybos tyrimai“, *Lietuviškai Biblijai – 400 metų. Biblijos vertėjas Jonas Bretkūnas. Tarptautinės parodos katalogas*, sudarė Ona Aleknavičienė, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 101–151.

Aleknavičienė, Ona, 2004a: „’Nebibliografinė’ Jono Bretkūno *Postilė* (1591): Vlado Daumanto egzempliorius“, *Archivum Lithuanicum* 6, 63–86.

Aleknavičienė, Ona, 2004b: „Renesansinis Jono Bretkūno *Postilės* (1591) įrišimas: Vlado Daumanto ir LMAB egzemplioriai“, *Archivum Lithuanicum* 6, 87–116.

Aleknavičienė, Ona, 2005: „Rotunda, švabachas, fraktūra, antikva ir kursyvas lietuviškuose XVI amžiaus spaudiniuose“, *Archivum Lithuanicum* 7, 249–286.

Bagdonavičius, Vaclovas, 2000: „Birutė“, MLE 1 177–179.

B[a]s[anavičius], J[onas], 1885: „Brētkuno ‘postilla’“, *Auszra* 12, 401–402.

Bezzenberger, Adalbert, 1883: „Zur litauischen bibliographie“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 1(1–6), 27–32.

Bezzenberger, Adalbert, 1877: *Beiträge zur Geschichte der Litauischen Sprache auf Grund Litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts*, Göttingen: Verlag von Robert Peppmüller.

Bezzenberger, Adalbert, 1893: „Zur litauischen Litteraturgeschichte“, *Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft* 3(13–18), 121–129.

Biržiška, M[ykolas], 1937: „Simano Daukanto biblioteka“, *XXVII knygos mėgėjų metraštis* 2, 59–70.

Biržiška, Vaclovas, 1924: „Nuo Redakcijos“, *Knygos* 4–6, [1].

Biržiška, Vaclovas, 1960: *Aleksandrynas. Senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos* 1. *XVI–XVII amžiai*, Čikaga: JAV LB kultūros fondas.

Braziūnienė, Alma, 1997: „'Bibliotheca Sapiehana' Vilniaus universitete“, *Bibliotekos metraštis 1995*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1997, 46–53.

B[ruožis], A[nsas] Klaipėdiškis, 1905: *„Byrutė“. Dvidešimtmetinių sukaktuvių atminimui*, Tilžė: Otto v. Mauderode's spaustuvė.

Bruožis, Ansas, 1935: *Mažosios Lietuvos mokyklos ir lietuvių kova dėl gimtosios kalbos*, redagavo Vincas Vileišis, Kaunas: Didž. ir Maž. Lietuvos kultūr. bendradarbiavimo s-gos finansų m-jos tarnautojų skyrius.

Bulota, Andrius, 1964: „Ten, kur buvo surastas 'Metų' rankraštis“, *Literatūra ir menas* 32(926), 1964 08 08, 2–3.

Diesch, Carl, 1994: „Die Staats- und Universitätsbibliothek und das wissenschaftliche Leben in Königsberg 1927–1945“, *Bibliothek. Forschung und Praxis* 18(3), 364–383.

Eidintas, Alfonsas, 1992: *Slaptasis lietuvių diplomatas*, Vilnius: Valstybinis leidybos centras.

Faber, K[arl], 1819: „Geschichte der Königlichen Bibliothek zu Königsberg“, *Beiträge zur Kunde Preußens* 3(2), Königsberg: Universitäts-Buchhandlung, 130–145.

Falkenhahn, Viktor, 1941: *Der Übersetzer der litauischen Bibel Johannes Bretke und seine Helfer. Beiträge zur Kultur- und Kirchengeschichte Altpreußens*, Königsberg (Pr); Berlin: Ost-Europa-Verlag.

Forstreuter, Kurt, 1955: *Das Preußische Staatsarchiv in Königsberg. Ein geschichtlicher Rückblick mit einer Übersicht über seine Bestände*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

[Gaigalaitis, Vilius,] 1920: *Lietuwos Nuſidawimai ir muſû Raßliawa* [...] Tilʒėje. Spauſtuwē „Lituania“.

Garber, Klaus, 1989: „Eine Bibliotheksreise durch die Sowjetunion, alte deutsche Literatur zwischen Leningrad, dem Baltikum und Lemberg“, *Neue Rundschau* 100(2), 5–38.

Garber, Klaus, 1993: „Auf den Spuren verschollener Königsberger Handschriften und Bücher“, *Altpreußische Geschlechterkunde* 23, 1–22.

Gargasaitė, Dalia, 1997: „Das Schicksal der Bibliothek des Professors Adalbert Bezzenberger“, *Jahrestagung 1996 Suvažiavimo darbai*, Lampertheim-Hüttenfeld: Litauisches Kulturinstitut, 55–63.

Geitler, Lavoslav, 1877: „Bretkunova litavska Postilla iz god. 1591“, *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga XL.* U Zagrebu 1877. U knjižarnici Lavoslava Hartmana na prodaju, 116–129.

Gerullis, Jurgis, 1922: „Mažvydo Giesmių Knygos naujai atrastos“, *Švietimo darbas* 3–6, 279–284.

Gerullis, Jurgis, 1927: *Senieji lietuvių skaitymai* 1. *Tekstai su įvadais*, Kaunas: Lietuvos universitetas.

Gerullis, Georg, 1935–1936: „Zu Johannes Bretke“, *Studi Baltici* 5, 48–61.

Grigas, Kazys; Daiva Kšanienė, Algirdas Sabaliauskas, Algirdas Žemaitaitis, 2000: „Kalváitis Vilius“, MLE 1 705–706.

Grigas, Kazys; Juozas Tumelis, Angelė Vyšniauskaitė, 2000: „Bock (Bòkas) Friedrich Samuel“, MLE 1 189–190.

Haebler I–II – Haebler, Konrad, *Rollen- und Plattenstempel des XVI. Jahrhunderts* 1–2, unter Mitwirkung von Dr. Ilse Schunke, Leipzig: Otto Harrassowitz, 1928–1929.

Hartknoch, Christophor, 1684: *Alt- und Neues Preuſſen* [...] Franckfurt und Leipzig: In Verlegung Martin Hallervorden [...] M DC LXXXIV.

Hubatsch, Walther, 1968: *Geschichte der evangelischen Kirche Ostpreußens* 1, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Iš Lietuvos bibliotekų istorijos, sudarė J[uozas] Tumelis, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 1984.
Juda, Maria, 2001: *Pismo drukowane w Polsce XV–XVIII wieku*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
Jurginis, Juozas, 1972: „Jagomasto spaustuvė ir leidykla 'Lituania' Tilžėje", *Spauda ir spaustuvės*, ats. red. Juozas Jurginis, Vilnius: Mintis, 273–295.
Jurginis, Juozas, 1975: „Lietuvių mokslo draugija", *Mokslo, kultūros ir švietimo draugijos*, ats. red. Vytautas Merkys, Vilnius: Mokslas, 37–118.
Jurginis, Juozas, 1978: „Karaliaučiaus lituanikos likimas", *Pergalė* 2, 144–151.
Jurgutis, Vytautas, 1985: „Apie Vilniaus universiteto bibliotekos skaitytojus XIX a. pradžioje", *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, sudarė J[uozas] Tumelis, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 52–65.
[Jurkšaitis, Kristupas,] 1900: „Muſu Mißiu Pridetka", *Tilźês Keleiwis* 12, 1900 02 10, [2–3].
Kaunas, Domas, 1985: „'Birutės' draugijos biblioteka", *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*, sudarė J[uozas] Tumelis, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka, 66–81.
Kaunas, Domas, 1986: „Lietuviškos knygos Mažosios Lietuvos bibliotekų kataloguose", *Knygotyra* 14(21), 30–42.
Kaunas, Domas, 1987: *Mažosios Lietuvos bibliotekos (iki 1940 metų)*, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka.
Kaunas, Domas, 1992: *Lietuviškosios knygos istorija* 1. *Mažosios Lietuvos knyga*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Kaunas, Domas, 1993: „Enzio Jagomasto knygų likimas", *Domas Kaunas, Donelaičio žemės knygiai. Bibliofilijos apybraižos*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 217–226.
Kaunas, Domas, 1996: *Mažosios Lietuvos knyga. Lietuviškos knygos raida 1547–1940*, Vilnius: Baltos lankos.
Kaunas, Domas; Hans Masalskis, 1998: „Paskutinis Lietuvių literatūros draugijos narių sąrašas", *Knygotyra* 34, 176–210.
Kaunas, Domas, 1999: „Gyvenimas vardan tikėjimo ir lietuvybės. Viliaus Gaigalaičio būties ženklai", *Domas Kaunas, Knygos dalia. Mažosios Lietuvos knygos istorijos tyrinėjimai,* Vilnius: Pradai, 80–124.
Kaunas, Domas, 1999: „Kas parašė 'Tilžės miesto nusidavimus'?", *Domas Kaunas, Knygos dalia. Mažosios Lietuvos knygos istorijos tyrinėjimai,* Vilnius: Pradai, 216–221.
Kaunas, Domas, 1999: „Šveicarijos lietuvių knygos", *Domas Kaunas, Knygos dalia. Mažosios Lietuvos knygos istorijos tyrinėjimai,* Vilnius: Pradai, 222–231.
Kaunas, Domas, 1999: *Knygos dalia. Mažosios Lietuvos knygos istorijos tyrinėjimai,* Vilnius: Pradai, Vilnius: Pradai.
Kaunas, Domas; Daiva Kšanienė, Virginija Veiverienė, 2000: „Jagomãstas Enzys", MLE 1 619–620.
Kaunas, Domas, 2003: „Lietuvių literatūros draugijos biblioteka", MLE 2 629.
KIŽ – *Krikščioniškosios ikonografijos žodynas*, sudarė Dalia Ramonienė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997.
Kirche im Dorf. Ihre Bedeutung für die kulturelle Entwicklung der ländlichen Gesellschaft im »Preußenland«, 13.–18. Jahrhundert, Konzeption Bernhart Jähnig, Berlin: Duncker & Humblot, 2002.
Kisarauskas Vincas, 1984: *Lietuvos knygos ženklai. 1518–1918,* Vilnius: Mokslas.
Knygotyra. Enciklopedinis žodynas, redaktorius Feliksas Jukna, Vilnius: Alma littera, 1997.
Komorowski, Manfred, 1980: „Das Schicksal der Staats- und Universitätsbibliothek Königsberg", *Bibliothek. Forschung und Praxis* 4(2), 139–154.
Körber, Esther-Beate, 2001: „Öffentlichkeit im Herzogtum Preußen im 16. und frühen 17. Jahrhundert", *Kulturgeschichte Ostpreußens in der Frühen Neuzeit*, hrsg. von Klaus Garber, Manfred Komorowski, Axel E. Walter, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 219–242.
Kuhnert, Ernst, 1926: *Geschichte der Staats- und Universitätsbibliothek zu Königsberg. Von ihrer Begründung bis zum Jahre 1810*, Leipzig: Karl W. Hiersemann.
Kulakovas, Vladimiras; Valdemaras Šimėnas, 1999: „Semba – Prūsų žemės centras", *Užmirštieji prūsai. Archeologija,*

istorija, padavimai ir turistiniai maršrutai, Vilnius: Mintis, 257–306.

Laucevičius, E[dmundas], 1976: *XV–XVIII a. knygų įrišimai Lietuvos bibliotekose*, Vilnius: Mokslas.

Lavrinovič, Kazimir K., 2004: „Kataloge der Königsberger Bibliotheken aus der Zeit des Siebenjährigen Krieges“, *Axel E. Walter (Hg.), Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag, 325–351.

Lebedys, Jurgis, 1947: „Simano Daukanto biblioteka“, *Lietuvių literatūros instituto darbai* 1, 51–72.

Lexikon der Buchkunst und Bibliophilie, hrsg. von Karl Klaus Walther, Leipzig: VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1987.

Lietuviškai Biblijai – 400 metų. Biblijos vertėjas Jonas Bretkūnas. Tarptautinės parodos katalogas, sudarė Ona Aleknavičienė, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2002.

„Lietuwißkoſios draugyſtēs Pruſu Lietuwoje“, *Saulēteka* 7, 1900 07 01, 177–178.

Lietuvių Tauta 1(2), 1908, 304–305.

Lietuvninkaitė, Nijolė, 1991: „Asmeniniai knygų rinkiniai Kauno universiteto bibliotekoje 1923–1950 metais“, *Knygotyra* 18(25), 57–64.

Lietuvninkaitė, Nijolė, 1993: „Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos istorijos bruožai (1923–1950)“, *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*, sudarė J[onas] Čepinskis, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 115–126.

Liškevičienė, Jolita, 1998: *XVI–XVIII amžiaus knygų grafika. Herbai senuosiuose Lietuvos spaudiniuose*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla.

Lorck, Carl B., [2]1988: *Handbuch der Geschichte der Buchdruckerkunst* 2. *Glanzperiode und Verfall der Buchdruckerkunst. 1500–1750*, Leipzig: Verlag von J. J. Weber, [1]1882; ZA-Reprint, Leipzig, [2]1988.

Loubier, Jean, [1903]: *Der Bucheinband in alter und neuer Zeit*, Berlin und Leipzig: Verlag von Hermann Seemann Nachfolger, G. M. B. H.

Loubier, Hans, [2]1926: *Der Bucheinband von seinen Anfängen bis zum Ende des 18. Jahrhunderts*, Leipzig: Klinkhardt & Biermann.

Lukšaitė, Ingė, 1996: „Protestantiška Vokietijos knyga Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės protestantų bibliotekose XVI–XVII a.“, *Knygotyra* 23(30), 7–21.

Lukšaitė, Ingė, 1999: *Reformacija Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Mažojoje Lietuvoje. XVI a. trečias dešimtmetis–XVII a. pirmas dešimtmetis*, Vilnius: Baltos lankos.

Lukšaitė, Ingė, 2002a: „Jonas Bretkūnas ir baltų kultūra“, *Lietuviškai Biblijai – 400 metų. Biblijos vertėjas Jonas Bretkūnas. Tarptautinės parodos katalogas*, sudarė Ona Aleknavičienė, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 25–30.

Lukšaitė, Ingė, 2002b: „Jonas Bretkūnas – istorikas“, *Lietuviškai Biblijai – 400 metų. Biblijos vertėjas Jonas Bretkūnas. Tarptautinės parodos katalogas*, sudarė Ona Aleknavičienė, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 87–100.

Marcinkevičius, Juozas, 2000: „Lituanikos paieškos Rytų Prūsijoje ir Klaipėdos krašte po Antrojo pasaulinio karo“, *Knygotyra* 36, 184–194.

Matulevičius, Algirdas, 1989: *Mažoji Lietuva XVIII amžiuje. Lietuvių tautinė padėtis*, Vilnius: Mokslas.

Matulis, J[uozas], 1982: „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos 40-metis“, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai*, C serija, 1(77), 3–28.

Mažiulis, Vytautas, 1966: *Prūsų kalbos paminklai*, Vilnius: Mintis.

Mažiulis, Vytautas, 1996: *Prūsų etimologijos žodynas* 3. *L–P*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Merkienė, Irena Regina, 2005: „Mirties etika Lietuvos kaimo kultūroje“, *Lituanistica* 3(63), 15–37.

MLE 1–2 – *Mažosios Lietuvos enciklopedija* 1–2, Vilnius: Mažosios Lietuvos fondas; Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000–2003.

Müller, Klaus, 1999: *Das Kettenbuch. Der eiserne Schutz vor Buch-Diebstahl und andere Buchsicherungs-Systeme*, Landau: Müller.

Mulevičiūtė, Jolita, 2001: *Modernizmo link. Dailės gyvenimas Lietuvos Respublikoje 1918–1940*, Kaunas: Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus.

Narbutas, Sigitas, 1998: „Dar vienas Jono Bretkūno ‘Postilės’ egzempliorius“, *Lietuvos aidas* 178, 1998 09 10, 15.

Nembach, Ulrich, 1972: *Predigt des Evangeliums. Luther als Prediger, Pädagoge und Rhetor*, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.

Oswald, Gert, 1984: *Lexikon der Heraldik*, Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.

Pacevičius, Arvydas, 2005: *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 metais: dingęs knygos pasaulis*, Vilnius: Versus aureus.

Pakarklis, P[ovilas], 1955: „Daina negali žūti’’, *Lietuvos pionierius* 9(416), 1955 03 05, 2.

Pėteraitis, Vilius; Martynas Purvinas, 2003: „Laukstýčiai“, MLE 2 514.

Range, Jochen D., 1992b: *Bausteine zur Bretke-Forschung. Kommentarband zur Bretke-Edition (NT)*, Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh.

Rimša, Edmundas, 2004: *Heraldika. Iš praeities į dabartį*, Vilnius: Versus aureus.

Rimša, R., 1947: „Lietuviškosios spaudos paroda“, *Tarybinis Rokiškis* 146(453), 1947 12 14, 2.

Šilas, Vytautas; Henrikas Sambora, 1990: *Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai Kaliningrado srityje*, Vilnius: Mintis.

Tamulynas, Linas, 1998: „A. Bezzenbergerio archeologiniai tyrinėjimai Klaipėdos krašte“, *Lietuvos archeologija* 15, 247–285.

Tetzner, Franz, 1902: *Die Slawen in Deutschland. Beiträge zur Volkskunde der Preussen, Litauer und Letten, der Masuren und Philipponen, der Tschechen, Mährer und Sorben, Polaben und Slowinzen, Kaschuben und Polen*, Braunschweig: Druck und Verlag von Friedrich Vieweg und Sohn.

Tondel, Janusz, 1994: „Zur Verfügbarkeit der Buchbestände der ‘Nova Bibliotheca’ in Königsberg in der Herrschaftszeit des Herzogs Albrecht von Preußen“, *Nordost-Archiv. Zeitschrift für Regionalgeschichte*, Neue Folge 3.2, 331–355.

Tondel, Janusz, 2004: „Auktionskataloge im alten Königsberg“, *Axel E. Walter (Hg.), Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag, 353–415.

Töppen, M[ax], 1867: „Über preussische Lischken, Flecken u. Städte“, *Altpreussische Monatsschrift* 4, 511–536, 621–646.

V[anagaitis], J[onas], 1904: „Užpraszymas“, *Nauja Lietuwiszka Ceitunga* 29, 1904 04 08.

Vaitkevičius, Alvydas, 2001: „Prisiekęs vertėjas ir fatališkas kolekcionierius“, *Literatūra ir menas* 48(2876), 2001 11 30, 8–9.

Valaitis, A[ntanas], 1932: „Iš Lietuvių Mokslo Draugijos istorijos“, *Lietuvių Tauta. Lietuvių Mokslo Draugijos raštai* 4(3), 337–399.

Walter, Axel E. (Hg.), 2004: *Königsberger Buch- und Bibliotheksgeschichte*, Köln; Weimar; Wien: Böhlau Verlag.

Walz, Herbert, 1988: *Deutsche Literatur der Reformationszeit*, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Vilnonytė, Valerija, 1984: *Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka. 1919–1940*, Vilnius: Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka.

Vladimirovas, L[evas], 1970a: „400 metų kultūros, švietimo ir mokslo tarnyboje“, *Kultūrų kryžkelėje*, Vilnius: Mintis, 5–88.

Vladimirovas, Levas, 1970b: „Vienuolynų ir bažnyčių bibliotekos Lietuvoje (iki 1800 m.)“, *Knygotyra* 1(8), 93–112.

Vladimirovas, Levas, 1979: *Knygos istorija, Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI–XVII amžius*, Vilnius: Mokslas, 306.

Vladimirovas, Levas, 1998: „Lietuvos bibliofilija XVIII amžiuje“, *Knygotyra* 25(32), 156–190.

Zinkevičius, Zigmas, 1988: *Lietuvių kalbos istorija* 3. *Senųjų raštų kalba*, Vilnius: Mokslas.

Žukas, V[ladas], 1970: „Senos lietuviškos knygos Lenkijos bibliotekose“, *Bibliotekų darbas* 7, 18–23.

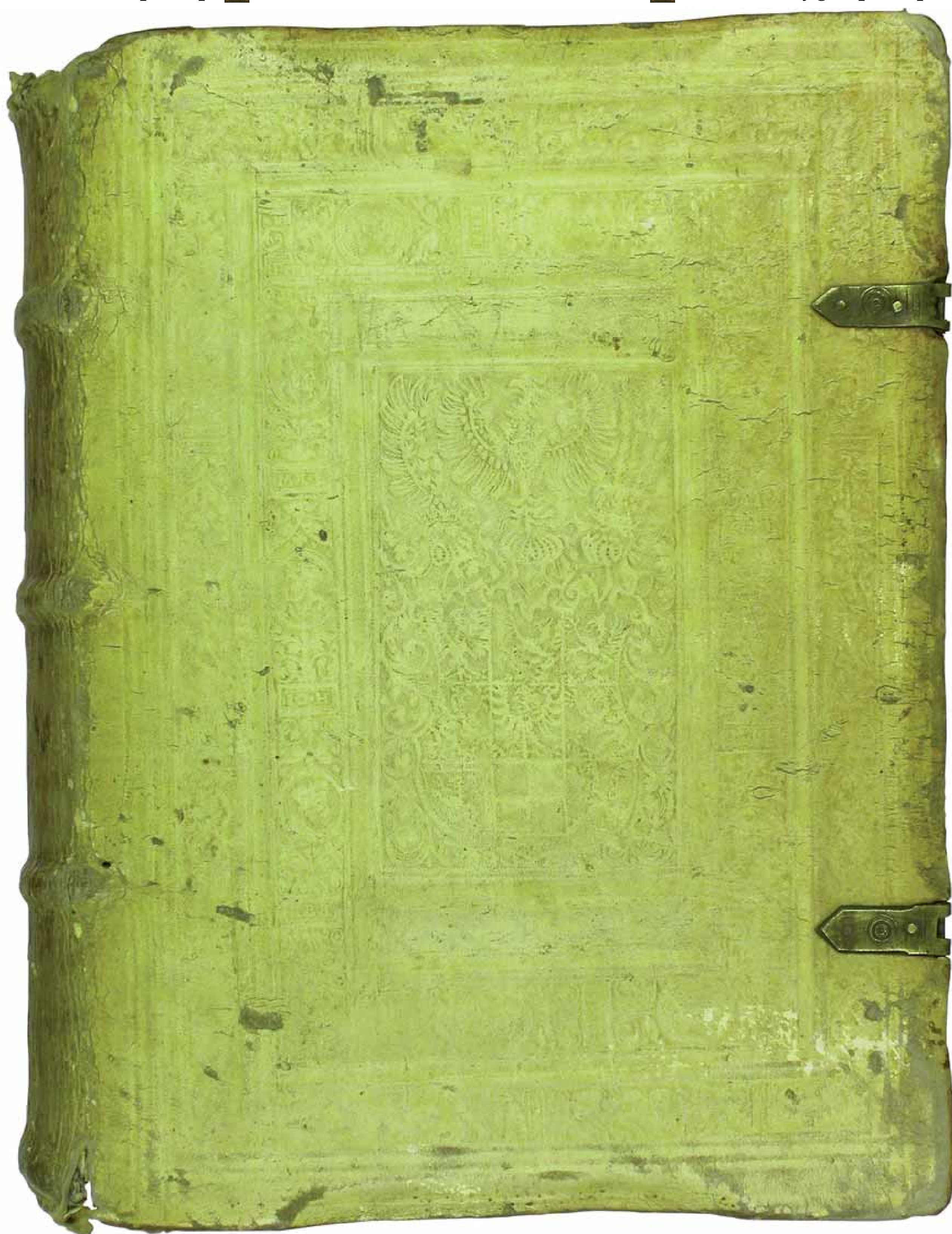
Žukas, Vladas, 1983: *Lietuvių bibliografijos istorija* 1. *Iki 1940 metų*, Vilnius: Mokslas.

JONO BRETKŪNO POSTILĖ

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJOS BIBLIOTEKOS EGZEMPLIORIAUS FAKSIMILĖ

+ -

POSTILLA

Tatai esti

Trumpas ir Prastas Iſchguldimas

Euangeliu / ſakamuiu Baßniczoie
Krikſchczioniſchkoie / nůg Aduento
ik Wæliku.

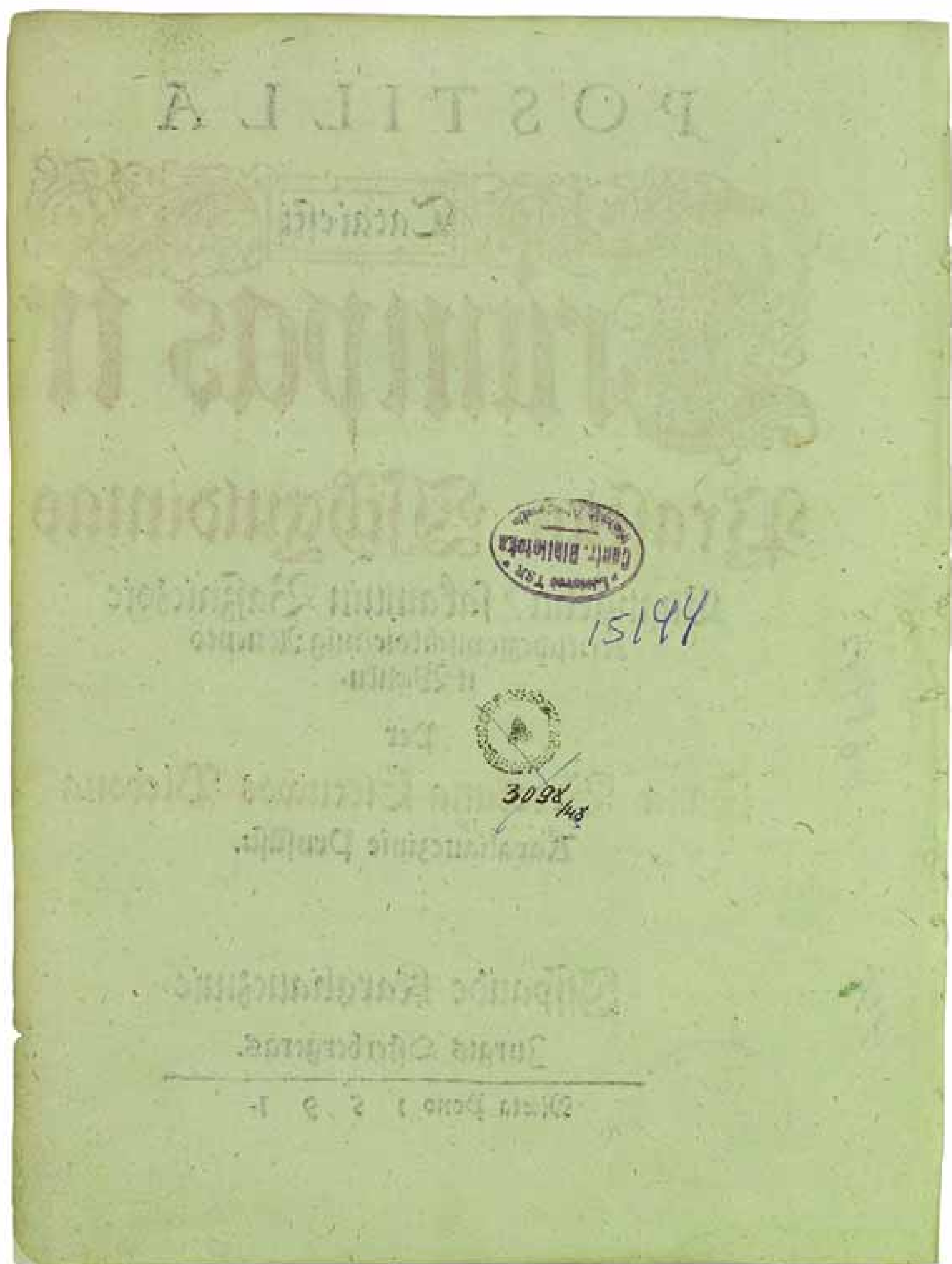
Per

Jana Bretkuna Lietuwos Plebona
Karaliaucziuie Pruſůſis.

Iſſpaude Karaliaucziuie
Jurgis Oſterbergeras.

Mæta Pono 1 5 9 1.

15144
3098/148

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO GEORGIO FRIDERICO, MARchioni Bradenburgensi, Borussiæ, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorum & in Silesia Carnouiæ Duci &c. Burgrauio Noribergensi, & Rugiæ Principi, Domino suo clementissimo.

RAVISSIMA Apostoli Pauli est sententia: Sermo CHRISTI abunde habitet in vobis, cum omni sapientia: Qua non tantum Colossensibus, sed etiam omnibus, qui CHRISTO nomen dederunt, assiduam verbi Diuini meditationem commendat. Sermo enim CHRISTI est doctrina Prophetarum & Apostolorum, qua DEVS ter Optimus & Maximus cùm Essentiam tùm Voluntatem suam nobis patefecit: quam Prophetæ & Apostoli tàm Veteris quàm Noui Testamenti libris comprehenderunt. Quicquid enim illi viua voce docuerunt, & literarum monumentis insignitum reliquerunt, id omne CHRISTO acceptum ferunt. Hic enim illis Spiritum sanctum dedit, ut eos in omnem veritatem duceret, & ipsi hanc edocti in omnem terrarum orbem propagarent. Cum enim animalis homo non intelligat quæ sunt

A 2 *Spiritus*

Spiritus DEI*: Nec Prophetæ & Apostoli hoc Doctore Spiritu sancto destituti* DEVM *eiusq; voluntatem homines docere potuissent: Sed cum illo donati essent, omne Dei consilium hominibus annunciauerunt. Non itaq; aniles fabulas, non Philosophorum placita, non hæreticorũ dogmata, non opiniones, de humano ingenio confictas (Nam nos hortatur ut ne per Philosophiam, vel inanem deceptionem nos seduci patiamur) Sed eam doctrinam nobis commendat Apostolus, quam Prophetæ & Apostoli (ut Irenei verbis utar) præconiaverunt, & postea per voluntatem* DEI *nobis in Scripturis tradiderunt. Hanc doctrinam vult in nobis habitare abunde, vult ut ne frigide neq; oscitanter: sed ut seriò atq; indefesso studio huic sermoni incumbamus, ut illum acuamus, ut de illo meditemur die ac nocte: nec permittamus, ut illius nos unquam tædium vel satietas capiat. Ea enim ratione summa sapientia in nos redundabit. Quis enim ignorat ex sacris literis veram ac cœlestem doctrinam de rebus summis ac maximis desumi? Summo olim studio ac indefesso labore multi quidnam* DEVS *esset inquisiuerunt: Verum cum hanc scripturam nobis per Prophetarum & Apostolorum manus traditam ignorarent, in horrendas & tetras opiniones sunt prolapsi: Licet enim quidam Philosophi de* DEO *agentes aliquid uiderunt: tamen id ipsum mox euanuit, haud aliter quàm si quis nocte obscura iter faciens viarũ locorumq; ignarus fulgetri luce perfunditur, ille quidem subitò quæ sunt maxima videt, sed ilico illorum conspectus cum fulgore euanescit: Viator autem in itineris errore, in quo fuerat antea,*

relin-

relinquitur: Ita licet quidem tota Philosophorum turba enixè in DEI inuestigatione elaborauerit, & elegantes quasdam de DEO sententias in scriptis suis reliquerit: tamen has omnes errorum & incertarum opinionum tenebræ, in quibus oberrabant, obscurarunt, ut ad conficta idolorũ numina relaberentur. Ita vero illi homines, in quibus sermo CHRISTI abunde habitat, sunt edocti, ut veritatem Diuinam intelligant; & ita iudicio excellunt, ut de hominum scriptis, in quibus de rebus diuinis commentatio instituitur, præclare iudicium facere possint. Hic enim CHRISTI sermo sacoma & statera illa est, ad quam pondera diuinarum rerum probari & iudicari possunt. In hoc enim solo verbo DEI veritas certa atq; indubitata de DEI Essentia ac Voluntate reperitur. Neq; hæc tantum utilitas, sed alia quàm plurima emolumenta ex sacris literis in nos proficiscuntur. Illæ etenim animos nostros varie turbatos varieq; affectos mirum in modum recreant atq; reficiunt. Hinc à Diuo Basilio cibus animarum, à Chrysostomo animarum thesaurus, à Germaniæ Elia Megalandro illo Luthero pabulum animæ, verè dicuntur. Illæ vitia expellunt, ad virtutis inquisitionem nos avocant, & in formandis moribus ad exquisitas rationes elaborant. Illæ omnis honesti absolutissimum perfectissimumq; exemplum ipsum videlicet CHRISTVM, illæ Prophetarum ornamenta, illæ Apostolorum pietatem, virtutis elegantiam & constantiam, nobis imitandum proponunt. Nec silentio prætereundum est, hunc CHRISTI sermonem, quem Paulus in nobis abundè habitare vult, contra Diabolum, persecutionem,

& tot

& tot vitæ ærumnas nos sua quasi πανοπλία instruere. Quàm enim inuicti fuerunt Apostoli contra tot Dæmonum agmina, cum hac armatura uterentur, quàm contra falsos doctores ijdem parati fuerunt? quàm præclaras victorias reportarunt, cum victi vincerent, afflicti triumphos agerent, abiecti corona immarcessibili coronarentur, in vulneribus salutem, in morte vitam invenirent? Merito itaq; studemus, ut hic CHRISTI *sermo in nobis abunde habitet. Omnibus enim incumbit, ut spei seu fidei quæ in ipsis est rationem reddant. Omnibus veritatis cognitio est necessaria, cum sine illa vitam illam beatam sperare non possint. Hæc enim est vita æterna,* CHRISTO *teste, ut agnoscant patrem solum esse* DEVM, *& quem misit* IESVM CHRISTVM. *Hinc Apostolus dicit, Euangelium esse potentiam ad salutem omni credenti. Cumprimis autem illis, qui doctrinam cœlestem homines docent, opera danda est, ut sermo Christi inter auditores suos abundè habitet, & inde verũ Deum cognoscant, ac per fidem in ipsum salutem consequantur. Quod cum mecum altius perpenderem, ut inter Lithuanos, quorum salutis cura in hac Ecclesia mihi demandata est, sermo Christi abunde habitaret, explicationem Euangeliorum, quæ diebus Dominicis pro concione in Ecclesia proponi solent, consignaui. video enim sermonem Christi non eò modo, ut Apostolus vult, propter librorum inopiam inter Lithuanos habitare. Tam misera enim illius gentis conditio, ut hactenus nec ipsa Biblia, in lingua sua habere potuerit & omnibus propemodum libris, in quibus doctrina de* DEI *Essentia & voluntate comprehen-*

ditur

ditur, ſola ſit deſtituta. Quare cum hanc Euangeliorum explicatonem ex clariſsimorum Theologorum commentariis deſumptam aliorum judicio ſubijcerem, illiq́ʒ ſtudium & laborem meum qualemcunq́ʒ comprobarent, nec non peterent, ut illum Eccleſiæ communicarem, lubens illorum judicio acquieui, non quod judicarem me perfectum & omnibus modis elaboratum quid producere (meo enim me pede ac modulo metior) ſed ut Lithuanorum inopiæ aliquo modo ſubuenirem, & vel caprinos capillos ad Templum Domini offerens, aliis occaſionem præberem, ut aurum & gemmas ad idem proferrent, quò illud in hac gente Lithuanica probe extrui poſsit, ac ſermo Chriſti in eadem abundè habitare incipiat. Tum ut teſtarer me ſermonem Chriſti, ſcriptis Prophetarū et Apoſtolorum traditum, confeſsione Auguſtana, corpore doctrinæ Prutenico & Formula Concordiæ eiuſdemq́ʒ Apologia illuſtratum, ex animo amare, ab fanaticis hæreticorum opinionibus, imprimis autem à Caluinianorum blaſphemia abhorrere, nec non trigeſimum iam annum elaborare ut in Eccleſia puritas doctrinæ conſeruetur, omnis autem hæreſis ex eiuſdem finibus exterminetur.

Haſce autem Euangeliorum explicationes Illuſtriſsime Princeps ac Domine Clementiſsime, Celſitudini veſtræ inſcribere volui, ut extaret aliquod ad poſteritatem teſtimonium meæ erga Celſitudinem veſtram, obſervantiæ, veſtram enim Celſitudinem unicè amo & reverenter veneror propter ſingularem pietatis Zelum, quo illa excitata hoc unicè agit, ut ſermo Chriſti non tantum in ſubditis abundè habitet, ſed etiam ad

poſteros

posteros transmittatur ut errorum corruptelæ expurgentur, ut hominum conscientiæ variis controuersiis in Ecclesia de Religione subortis perturbatæ, sanentur, ac in veritatis cælestis agnitione confirmentur: Vt vera ac syncera pax & concordia in Ecclesia constituatur & conservetur, & ut mores hominum emendentur, nec propter illos verbum Domini male audiat. Spero itaq; Celsitudini vestræ has meas lucubrationes non ingratas futuras. Dominus IESVS DEI *& hominis filius ad dexteram Dei Patris sedens, nec non omnia in cælo & in terra cum Patre & Spiritu sancto gubernans, Celsitudinem vestram, una cum Illustrissima Coniuge, ad nominis sui gloriam, Ecclesiæ salutem, & subditorum tranquillitatem ac pacem diu multumq; salvam ac incolumem conseruet. Regiomonti Borussorum, sub initium anni Christi M. D. XCI.*

Celsitudinis vestræ

Obsequentissimus

Iohannes Bretkius Lithuanicus Concionator Regiomonti ad D. Nicolaum

PIRMOIE NEDELIOIE ADvento Evangelia Mathe ip. 21 paguldime.

1♦ KAip priſiartinoia Jeſus ſu Apaſch-
talais Jeruſaleſp/ ir ataia Betpha-
geſp/ kalnop Aliwu/ tada ſiunte ghis du
2♦ paſiuntiniu ſawa bilodams ghiemus:

B Eiket

Eiket ing Mieſteli / kurſai ira poakim
iuſu / ir tuiaus raſite Aſlicże pririſchta /
ir aſſilaiti ſu ie / atriſchkite ir atweſkite
ios maneſp. A iei iums kas ka ſakis / bi= ♦3
loket / Wieſchpatis priſſwala iu / a tuiaus
iums negins. A tatai wis ſtoioſe / idant ♦4
iſſipilditu / kas eſt ſakita per Paraka / bi=
lanti. Sakikite Dukterei Sion / Schi= ♦5
tai / Karalius tawa ateit taweſp romas /
ſededams ant Aſliczios / ir ant Aſſilai=
czio darbams pripratuſioſes aſliczes.

Nueghi paſiuntinei / padare kaip ghie= ♦6
mus Jeſus priſake / ir atwede Aſlicże ir ♦7
Aſſilaiti / ir uſchdeia ant iu rubus ſawa /
a ghi wirſchun uſſodinna. A daug ßmo= ♦8
niu rubus ſawa kloija ant kelio. A kiti
kirta ſchakas nug medzio / ir kloija ies ant
kælio. A ßmones kurie pirm ir paſkui ♦9
eia /

cia/ schuke bilodami. Hosianna Sunui Dawido. Pagirts kurs ateit wardana PONA/ Hosianna ant aukschto.

Isch guldimas schos Euangelios.

Ketures dabar ira Nedeles ik Kalledu/ ir schitas isch senu dienu wadanamas ira Latinischku ßodziu / Adventus / tatai esti/ Ateijmas: Jr todel ira wadinamas czieſas Ateijmo / iog wiſſoie krikschczonisteie sakama ira ape Ateijma Pono Jesaus Kristaus ant ßemes.

A prastai ir trumpai kalbant ape Ateijma Kristaus/ taſſai treiopas ira. Wienas ira ußgimmo alba ateijmo isch dangaus ant wargu/ kenteijmo ir smerties/ kaip ape ta ateijma skaitam bilodami/ Tikiu ing Jesu Kristu isch Marios gimusi/ kenteiusi/ numirusi/ ir priſſikelusi trecze diena. Bei schitas ateijmas ira ateijmas Ischgelbeghimo. Jr ape ta schoie Euangelioie raschama ira' Antras ateijmas Kristaus Szmonump esti ateijmas Duchaunischkas / Kada Ponas Kristus krikschczonims sawa isch loſkos dûst alba pasakidin Szodi sawa brangu/ ir schirdi Szmogaus per Schwenta Dwase per schwiecz / iog ghis isch to ischmokſta/ kaipo Diewui tiketi/ ſlußiti ir Dangaus

B ij

gaus karaliſtona iſchkakti/ Bei ape ta ateijma Ponas Kriſtus patſai kalba/ Schwentip Janip 14. paguldime bilodams. Jei kas mane mil/ tas mana ſʒodʒius laikis/ bei mana Tiewas ghi miles/ ir mes iopi ateiſim/ ir Giwenima ſaw iampi padariſim. Jr ape ſchi ateijma Treczoie nedeltoie Adnento girdeſim. Trecʒias ateijmas Kriſtaus bus Suonaie dienaie/ Garbes/ kada ghis antra karta regimai leiſis ſu dide macnibe iſch Dangaus/ ſuditu wiſſas ſʒmones nůg pradʒios ſwieto. Kaip ape ta Ateijma Kriſtaus/ teipaieg wieroie muſu ſkaitom bilodami. Kriſtus atais ſuditu giwu ir numuruſiu.

Joh. 14.

Onu trumpai kalbant ape ſchos dienos Euangelia/ Girdim ſchicʒe Pona Kriſtu pagalei praneſchima prarako Zachariolchaus Werbu diena ſu Apaſchtalais ſawa ir kitomis ſʒmoniemis ing Jeruſalem ant Aſlicʒios ir aſſilaicʒio raita ateiuſi. Jr daug ſwieto Diewa thů cʒieſu melduſi/ idant Ponas Diewas Tiewas Kriſtui ſcham Sunui ſawam gera důtu palaima/ ieib per io ſmerti daug apteiſinti ir amſʒinai iſchganiti taptu.

Zach. 9.

A mes ſchů kartu ſaw ant pamokſla ape du daiktu iſch ſchos Euangelios kalbeſim.

1. Ape pirma ateijma Kriſtaus iſch Dangaus ant Sʒemes.

2. Ka ſʒmones Kriſtui ateiůſiam kalti eſti dariti.

Pirma

Pirma dalis schos Rosanies.

Ape pirma Ateijma Kristaus alba Messioschaus musu / ant Szemes.

1. Bau ateija Ponas musu Jesus Kristus isch Dangaus ant Szemes.

WIssa krikschczoniste isch wieno tik ir isch paßista Jesu Kristu Diewo wienatighi Sunu isch Marios Pannos ßmogumi gimusi / ir isch dangaus ant ßemes ateijusi / A Szidai Turkai ir kiti ne krikschczonis ir Diewo prakeikti ßmones tho netik / lisch musu tokessi. Todelei mumus reik ßinoti stipro liudimo isch paties Diewo Szodzio ape ateijma Diewo Sunaus ant scho Swieto wargu.

Kada antai musu wissu pirmasis Tiewas Adomas Rarnie buwa sugrieschiens / ir sawa padaritu grieku / wissus waikus sawa / ing smerti ir amißina prapültma inklampinens / Tadda Diewas isch malones sawa didzios sussimillens ant gimines wissu ßmonu / (kaczei dabar ne gimusios) paßadeia Swietui isch Dangaus atsiusti sawa Sunu / Idant tassai butu Ischgelbetoiu / ir Ischganitoiu wissu ing ghi tikinczuiu / nesa ghis teip saka / Sekla Moterischkes sutrins galwa ßalczio / Kaip kada bilotu. Esch isch dangaus siusiu Sunu mana Kristu / tassai ßmogumi 1.

Gen. 3.

gimes isch Marios pergales Welina/ Pekla/ Smer-
ti amßina/ ir ischgelbes ßmogischka gimine amßinai.
Potam kaip ir po; pusketwirto tukschtanczia metu/
Szidams per praraka Zacharioschu wel ßadeia at-
siusti ant ßemes sawa Sunu / bilodams. Schitai
tawa karalius ateis taw tikas / iodams ant asliczios
ir ant assilaiczio darbamus pripratusioses asliczos.

2. Potam ape ateijma Kristaus ant ßemes/ turrim
ir schwiesesnius ludimus. Kaip antai ira ßodei An-
Luc. 2. gelo Gabrielo teipo piemenims kalbanczio Jumus
sche diena ußgimme Ischgelbetoias kursai esti Kristus
Math. 9. Wieschpats mieste Dowido. Kristaus paties/ Esch
ateiau grieschnusius pakutospi wadintu/ ne teisusiůs.
1. Tim: 1. Schwento Pawilo / tikras ir wiernas ßodis ira iog
Jesus Kristus ateija grieschnůsius ischganitu. Baß-
niczos Diewo / nesa ghi teipo wieroie ischpaßista:
Gimme isch Czistos panos Marios.

3. Galiausei Pona Jesu Kristu isch Dangaus
ateijusi ir ant ßemes tarp Szmoniu giwenusi / isch-
roda io kosanis kures ghis sake / ir darbai io indiwni/
ape kurius rascha Schwenticij ;Euangelistai.

Isch schu ludimu tikru paties Diewo/ stiprinkem
sawa wiera/ ape ateijma Kristaus isch Dangaus
musump ant ßemes/ Ir atmeskem tais wissus mellus/
ir blusnijma / buk Szidu buk kitu pagonu netikin-
czu Diewui.

2. Kû

+ -

2. Ků czieſu/alba ků metu ateija Kriſtus pirma karta ant ẞemes.

PONas Jeſus Kriſtus ne tůiaus iſch pradzios ſwieto ẞmogumi uẞgimme/ alba ant Szemes regimai iſch dangaus ateia/ nei wel toiaus pa ſugrieſchijmo Adamo/ anam dabar beeſſant Raiuie/ nei wel ateia toiaus/ po anu patwanu/ kada Diewas wiſſa ſwieta be aſchtůniu ẞmoniu paſklandina audra. Nei wel tů czieſu Kriſtus ateia/ kada Ponas Diewas Szidu gimine ſaw ing Baẞnicze buwa paſtirens/ ir iei Zokana dawens/ bei ing ẞeme paẞadeta iwedens. Ne/ Bet Kriſtus Diewa Suuus iſch dangaus nůg ſawa Tiewo ant Szemes tureia ateiti/ Kadda Szidu Karaliſta/ iau nůg Pagonu buwa pawveldeta bei nůdem pawarginta/ Kada Szidai Pagonu turreia biotiſſi/ ir Rimianims dani důti. Neſa patſai Diewas tatai teipo buſent/ praneſche per Patriarcha Jakuba bilodams. Sceptras/ tatai eſti Karaliſtes wirauſibe/ nůg Juda ne bus atiınta/ nei Miſtras nůg kotu io/ nei kaip ateis Silo/ tatai eſt Meſſioſchus. Alba iei rokunda norim darati nůg pradzios Swieto/ tadda Kriſtus ateia ant ẞemes/ kaip ketureis tukſchtanczeis metu/ po ſutweriwo dangaus ir ẞemes. Tatai eſti kada ſchiſſai Swiets iau buwa ſtoweiens kaip keturias tukſtantis metu/

Gen: 49.

B iiij tadda

tadda Kristus Szmogumi isch Czistos Pannos Marios ußgimme. Bei iau nu ant schu kalledu scho 1588. mȏto ira pusantro tukstanczia/aschtůnas deschimtis ir aschtůni metai/ kaip Kristus ßmogumi ußgime/ir scham swietui passirode. Teip sakau/ kaczei Ponas Kristus isch amßu amßo su Tiewu sawa ira / tacziau ghis pagal ßmogiste sawa swietui passirode/ kaip ußu dwieiu tukstanczių metu. Tatai saw gerai atminkem/ idant tikrai ßinnotumbim ků metu alba kaddai musu Ponas Jesus ant scho swieto ßmogisku budu smerczop ußu mus ßemmiu leidosi alba ateia?

3. Kakiů budu Jesus Kristus didisis Ponas ant ßemes ateija?

BAletu kas sakiti/ kadangi Kristus ira paties Pono Diewo tikras Sunus/ kadangi ghis ira Dangaus ir Szemes karalius/ kadangi ghis ira wisso swieto Ischgelbetoias/ tadda/ kakiu ghissai/scheme pirmame sawa ateijme ant ßemes passirode? Atsakau:

Tatai ischroda schos dienos Euangelia/ Ghis neateit ing Jerusalem puiku/ kittu swietischku Karaliu alba Panu didzu budu/ ghis ne atwed/ susawimi kiek tukstanczių Scharwinįku/ didzių arkliu/ daug Weßimu auksu ir sidabru prikrautu/ghis netur tarnu Auksu alba Aksamitu apwilktu. Bet ateit prastu ir

ubagischku

ubagischku budu / tiktai dwilika ia ira Apaschtalu ir kitu kickunta ßmoneliu/ ne Szirgu kakiu brangu ussedens/ bet assilu/ be wissokios puikistes ir lepistes. Ir potam wissame sawa giwenime labai prastai ir kudai elgessi/ tiktai kaip kits prastas koksai ßmogutelis. Nesa schi ia pirmaghi ateijma / teipo pawargusi busenti Schwenti Prarakai isch Diewo isakimo praneschę buwa / kaip ir schicze Schwentas Euangelista Mathieus paschauk ant liudimo Schwento Zachariaschaus bilanczio teipo. Schitai tawa karalius ateit taw ubagas / iodams ant asliczios ir ant assilaiczio darbams pripratusios asliczios.

Schi sawa kuda ir prasta kaip ir wergo kokio giwenima / Kristus patsai kaip ir apwerkdams/ bila. Mathieip 8 paguldime. Lapes tur dobes/ ir paukschtei tur lisous / pa dangumi / bet Sunus ßmogaus ne tur galwos sawa kur pakischti. Matth. 8. Bet Kristus tischomis taku pawargusiu budu nareia pirmaghi karta Swietui passiroditi/ schu prießastu delei.

1. Idant ßmones ßinnotu / ghi nebusenti swietischku ir pragaischtanczių / bet amßinu karaliunu / kursai netiktai swetischku budu nor gelbeti/ bet ir amßinai ant dusches. Mana karalista ne isch Johan. 18. cze ira.

2. Ghis ubagu ir prastu budu schů kartu swietui passirode/ idant ßmones ing ghi tikinczes amßinai pralo-

pralobintu ir perſzegnotu kaip antai Krikeſchczonis gieſt.

Ant Swieto buwa ubagu/
Jeib mums ghis ſuſſimiltu/
Dangui bagotais daritu/
Angelams mus priligintu.

Todelei mes iſch io pawarguſio ateiimo / ne paſſipiktinkem/Bet io linkſminkimes / nes mums ant gero ubagu ſtoios.

4. Kam alba kodelei iſch dangaus ateija iſch Marias gimdams.

KRiſtus iſch tieſos be didzos preſzaſties nůg dangaus muſump ne ateia. Bet kodelei ghis tatai padare/iſchroda kaczei trumpais ſzodzeis prarakas Zachariosſchus/ kaip priſſimen ſchoie Euangelioie.

Zach: 9. 1. Kriſtus Swietana ateia. Idant butu muſu karalumi. Tawa karalius ateit tawespi ubagas.
Math: 29 Bet ne praſtu karaliumi / net wiſgalinczu. Man
Marc. 16. maczis ira důta teip danguie kaip ſzemeie. Eiket po wiſſa ſwieta/mokiket wiſzas ſzmones.

Bei karaliſte io praſſitenka netiktai ant ſzmoniu bet ir ant Welino / peklos/ Smerties. Ir wel karaliſte io netur ſugaiſchti/ prapulti / iſchnikti /bet amſzinai iſſilaikiti.
Luc: 1. Tu pagimdiſi Sunu /tas karalumi

bus

bus amžinai / ir karalistes io / nebus galo. Jo Poniste iſſiteks nůg wienu Juriu ik antru / ir nůg wandinio ikki galo ſwieto. (Zach: 9.)

2. Kriſtus ateija/idant butu Teiſus. Ateit tawesp Teiſus. Ne tiktai iog ghiſſai pats Teiſei giwentu/be kaltibes/bet idant mus neteiſus/ tatai eſti/ griekinikus apteiſintu/ alba be grieku buti padaritu. Per ſawa pažinima/ mana Tarnas / daug teiſu padaris. (Eſai 53.) Kriſtus delei muſu grieku iſchdůts eſti / ir keleſi delei muſu apteiſinimo. (Rom. 4.)

3. Kriſtus muſump ateija iſch dangaus. Idant muſu butu amžinu iſchganitaiu / neſa teipo taliaus bila. (Zach: 9.) Tawa karalius teiſužs. Ir Iſchganaſis. Item Jumus ſche diena užgime Iſchgelbetoias. (Luc: 2.) Item Kitame newienamę nera Iſchganimo/ Neigi wel wardas kokſai Szmonems důts ira per kuri galetumbim iſchganiti buti. (Act: 4.) Neſiunte Diewas Sunu/ idant ghis Swieta ſuditu/ Bet idant Swiets per ghi butu iſchganitas. (Joh: 3.)

Schiteipo Ponas Jeſus Kriſtus iſch dangaus ateia / mumus nebagelems ir tikrai pawarguſiems/ karp ir prapůluſiems ant didzos pagalbos ir ant amžino iſchganimo. Tiek ape pirma pamokſla.

Antra

Antra dalis Kosanies.

Koke služba mes Kristui skelam?

KAdangi Kristus sawa pirmoiu ateijmu isch Dangaus mumus tiek gera atgaben, Kadangi ghis esti musu karalumi amžinu / Kursai mus po akimsawa dangaus Tiewo apteisin ir amžinai ischsgana / Tada ischtiesos pareitis mumus idant iam swel tikrai ir gerai atslugawotumbim.

A ka nu wissi krikschczonis Kristui skála / ir ka ie dariti tur / tatai mumus grażei issiroda ant Apaschtalu Kristaus / ir ant kitu žmoneliu ant schos keliones. Nes thie. Ant Pirmo mil ir ischtik Kristui kaip tikramuiem Meschioschui / tůgi anis ischgirde Kristu netoli santi nůg miesto / ußtek iam / nesa teip rascha S.
Joh. 12. Ianas. Tů czieśu ischtirra daug žmoniu Szidischku / Iesu Bethoniai santi / Ir ateia ne tiktai wiena Iesaus delei / Bet idant ir Lazarum regetu / kuri Iesus isch numirusiu prikelens buwa.

Schiteip ir mums pareitus Kristu sawa brangu
Deut. 6. Pona mileti / ir iam nusitiketi. Milek Diewa isch
Johan. 5. wissos schirdies. Kas tikes ing Sunu Diewo nebus sudits.

Ant Antro schos žmoneles kloii CHRISTVI bei ant assilo / bei ant kelio sawa rubus tatai esti / turrim kožnas gelbeti sawa turtu alba leb u/ ida nt

idant ſzodis Diewa ir paſzinimas ape Diewa iſſiplatintu ir tarp ſzmoniu iſchlaikitas butu. Diewas priſake/ 1. Cor. 9. idant ſakantis Euangelia / iſch Euangelias pennetuniſe. Kurſai mokams ira ſzodziu/taſſai te dûdi wiſſo Gal. 6. gero/mokinnancziam ſawe. Neſchkite deſimtina wiſſa Malach 3 Spikerieſna mana/ idant Namuſu mana butu ſtrowos.

Todelei ne ginkimes Baſzniczei attadûti / kas Baſzniczei pareitis.

Ant Treczio ſchitie ſzmones ger welij Kriſtui atenczíam ing Jeruſalem. Hoſianna Sunui Dawida / pagirtas kurſai ateit wardan Pono. Tatai eſti ſchitie ſzmones / meldeſi Diewa Tewa / idant ghiſſai dûtu gera palaima ſcham Kriſtui Sunui ſawam / leib daug duſcheliu per ghi butu amſzinai iſchganitas.

Schitaip ir mes be paliaubimo turrim Diewo praſchitiſſi / idant Karaliſte Pono Jeſaus Kriſtaus iſſiplatintu/idant welinas ſu io bugliſtemis butu pergaletas / Jr daug ſzmoniu ſawa duſchele mela Diewui attadûtu/ ir amſzinai butu iſchganiti / Ko gelbek mus Pone Jeſau AMEN.

ANTROIE

ANTROIE NEDELIOIE
Advento Evangelia Luc. 21. paguldime.

IR bus ßenklai Saulei ir Mene- ♦25
ſeie ir ßwaiſdeſa/ Ir ant ßemes bus
ſuſpaudimas ßmoniu / del nuſſiminimo.
Ir Marias bei wilnis ußes. Ir ßmo- ♦26
nes dßius delei baimes ir laukimo tu daik-
tu/ kurie ateis ant ßemes. Neſa ir dan-
gaus

27♦ gaus ſilas paſſikrutins. Ir tada iſchwis
Sunu ßmogaus atenti debeſije ſu dide ſti-
28♦ pribe ir ſchlowe. O kada tatai prades buti/
tada dabokites/ ir pakelket galwas iuſu/
todelei/ iog priſiartin atpirkimas iuſu.
29♦ Ir ſake ghiemus priliginima/ weiſde-
ket ant figos medʒio/ ir ant wiſſu medʒiu/
30♦ kada iau ſprogſta/ tada regit ir numa-
31♦ nat/ iog arti ira waſara: Teip ir ius
kada regeſit tatai praſſidædant ßino-
ket/ iog iau arti ira karaliſta Diewa.
32♦ Iſchtieſos bilau iumus/ nepraeis ta gi-
33♦ mine/ net wis tatai ſtoſiſi. Dangus
ir ßeme praeis/ bet ßodʒei mana ne-
34♦ praeis. Bet ſaugokites/ idant iuſu
ſchirdis nebutu apſunkintas apſirighimu
ir girtawimu/ ir rupeſteis penukſchlo/
idant umai ne ateitu ant iuſu ana diena.
Neſa

Nesakaip ßabangas atais ant wissu ku= ♦35
rie giwen ant ßemes. Budekite tada/ ♦36
wissami cztesi / ir melskites / idant wer=
tais butumbit ant ischwengima ta wissa/
kas tur nussiduti / ir stoweti po akim Su=
naus ßmogaus.

Ischguldimas schos Euangelias.

APe treiopa Ateijma / musu Pona Jesaus Kristaus / ant Swieto / Schwentame raschte skaitom. Pirmasis Ateijmas Kristaus ira / iog ghis nůg Schwentos Dwases isch Marios Pannos czistos prassideiens/ ßmogumi isch ios ußgime. Potam ußu mus kentedams ant krißaus numire / ir isch numirusiu prisikelens danguna sugrißa/ sied po deschines Diewo wissogalinczoio Tiewo. Antras ateijmas Kristaus ira/ iog ghissai musump ateit per Szodi ir malone sawa. Treczias iog ghis Sudnaie dinaie reginai antra karta isch dangaus ant ßemes ateis/ didzu Maiestotu/ idant isch numirusiu prikeltu wissas ßmones/ potam suditu giwu ir numirusiu.

Ape

Ape pirma io ataiʃma dabar praſchokuſioie nenedelioiʃe maſʒ girdeiom / ir ant ſchwentes Kalledu / treti daugeſne girdeſim. A ſchoie Euangelioie / ape Ateiʃma patſai Kriſtus Apaſchtalams kalba tůs mokidams / kokie ʃenklai / bus ir ʃmoniems rodiſis pirmai to teczo ſawa ataiʃmo / Ir ſaka kurů budu koʃnas ant to ataiʃmo alba Sudnos dienos tur paſſigataiwiti / ieib neprapultu / bet amʃnai butu iſchganitas. Bei kaip Ponas Kriſtus ape ſchus daiktus kalba / Apaſchtalai iam ant to buwa prieʃaſtimi / neſa anis klauſe Kriſtu / Kurie bus ʃenklai pirm Iſchpuſtiʃmo Ieruſales / ir pirm Sudnoſes dienos.

Tůgi ir mes ſchu daiktu ape Sudna diena / dabokimes.

1. Kau bus Sudas paties Kriſtaus / alba kau bus Sudnoia diena / Kur patſai Kriſtus wiſſa Swieta ſudis / ir koʃnam attados pagal giwenima io.

2. Kaipo thů czieſu Ponas Kriſtus ant to Sudo ateis.

3. Kodel atais.

4. Kada bus Sudnoia diena.

5. Kakie ʃenklai bus pirm tos dienos.

6. Kaip ʃmogus ant tos tur paſſitaiſiti.

C

Pirma

Pirma dalis Kosanies.

1. Busgu Sudnoia Diena.

SZmones girdedami busenczen diena Sudo swiſſo ſwieto ne wienu budu ape ta diena dumoij.

Pagonis neturedami raſchto Schwento / alba Diewo ſzodzio / ſape ta diena Sudo Pono muſu Jeſaus Kriſtaus nit nieka neſzinna. Tůgi anis ape ta diena nei dumoij / nei ant ios taiſos. Potam Riju- klems ir ant wiſſu biauribiu paſſileiduſiams ſzmoniems / ta pamokſla iůkas ir niekas regiſſi.

A tikrieghi Krikſchczonis ſzinna ir ſtiprei tik / buſencze Sudna diena / Tůgi anis ſzodzůſa wieros Krikſchczoniſchkos teip iſchpaſzinſta / Kriſtus iſchte ateis ſuditu giwu ir miruſiu. Bei tatai anis ſzinna iſch Schwento raſchto / Schitai Wieſchpats ateit ſu kiek tukſtanteis Swentuiu / idant ſuditu wiſſus / Bei idant karotu wiſus piktoſius / ir wiſſus darbus iu pikto giwenimo / ko pikti buwa / ir delei wiſſu ſzodziu / kureis piktieghi prieſch ghi kalbeia.

Math. 25. Bet kaip atais Sunus ſzmogaus Garbeie / ir wiſſi Schwenti Angelai ſu iů.

Joh. 5. Tiewas ne wieno ne ſudij / bet wiſſa Suda Sunui padawe.

Acto. 10. Ghis (Diewas Tiewas) priſake mumus ſtuditi / Jog ghis (Kriſtus) paſkirtas ira Diewo Sudzia giwuiu ir numiruſuiu.

Jſch

Isch schiu liudimu atminkem Kristu isch tiesos treti karta ataisenti ant ßemes / suditu wissa swieta.

2. Kaipo atais Kristus Sudnoie dienoie isch Dangaus.

Tiesa Ponas musu Jesus Kristus pirma karta ant ßemes labai kudu budu / ligei kitam pawargusiam ßmogui / passirode / nesa kaip Vbagas ußgimme / aschma diena buwa appiaustitas / ir kraughi sawa pralieia. Potam koßani sakidams / buwa Szidu peikiams / Szmones / pawarguses gelbedams / patsai tapa nukrißawotas / buwa pakastas ir pekla ischkaka. Ghis Tarno buda prieme / ir giwenime kaip kits ßmogus tapa rastas. Phil: 2. Ne apkentems buwa / ir atmestas wissu / skauduleis ir wargais apslogints. Esa: 55. Teipo nekentem io / iog weida musu paslepem nůg iog / ir uß nieko laikem ghi.

Bet kaip Sudnoie dienoie atais / neteip kudai bet schlowingai atais / wissi angelai iam tarnaus. Welinas / Pekla / smertis bijosis ir drebes. Smertis ir ßeme turres numiruses ßmones wissas ischdůti / Numirelei kelsis / ir ant Sudo Pono Kristaus sussieisis. Dangus ir Szeme ugnij bus pertirpami ir ischczistijami. Schicze atkartok liudimus isch pirmos wietos / pirmai iau paraschitus. Dangus ir Szeme ußlaikami est / idant anis Vgnij tektu dienoie Sudo. 2. Pet. 5.

Schitai ßinnodami ape tha ataijma Kriſtaus Wieſchpaties muſu / didziu noru pareitis mumus laukti Sudnos dienos/ Neſa tů cziesu wiſſos aſcharos waiku Diewa bus nuſchloſtitas / Jr wiſſi piktieghi ſu welinu bus amßinai nůg Pono Diewo patremti / ir ing ana amßina ſmala pekloie inneſti / ant muku kuriu nebus galas.

3. Kodelei tada atais?

Ne atais Kriſtus tů cziesu / idant tarnu butu/ kaip pirm / nei ſwel idant wargtu alba kentetu / kaip pirm/ Ne idant mirtu kaip pirm. Bet idant butu amßinu Karalumi / Jdant butu Sudzia wiſſu ßmoniu
Acto: 10. ir wiſſu Welnu. Ghis ira Diewo paſkirtas / idant butu ſudzia giwu ir mirußn. Jtem Jſch te ateis ſudiru giwu ir numiruſiu.

Bet kaipo Sudis?

Atſakimas: Skaitik Euangeliæ Schento Math-eiaus/ 25. paguldime/ the regeſi/ kokſai bus Sudas
2. pet. 3. pono muſu Jeſaus Kriſtaus. Jtem Diena ateghimo Wieſchpaties Dangus pracis didzu braſchkeghimu/ Elementai / tatai eſti/ Vgnis/ aras/ wandů ir ßeme/ karſcheziu iſchtirps. Jr Szeme/ bei kas ant iosira / ſudegs. Bet mes laukem nauio Dangaus / ir nauios ßemes / kuroie teißbe bus / pagal io paßadeghima.

Jeigi

Jeigi nu tokio didzio Pono po akim Diewo/ wiſſu Schwentu Angelu / Welinu ir wiſſu ſʒmoniu buſim ſudijami. Tada rupinkimes kiek primanam / teib aname Sude / cziſti ir be grieku butumbim / Todelei ſchiczekolei ant ſʒemes giwenam pareitis mumus ſu Diewu ſudereti / io atſipraſchiti / ir ſchwenta giwenima pagal io Schwento Szodzio weſti.

4. Ape Cziesa Sudnos dienos.

Kaczei bei ſʒmones wiſſi bei Angelai wiſſi rodas noretu ſʒinoti / kū metu alba kaddai Ponas Jeſus antra karta iſch dangaus tur ataiti ſuditu wiſſas ſʒmones: Tacziau to nei ſʒmogus nei Angelas buk kaip Schwentas / netur ſʒinnoti / nei iſchtirti / Net tiktai wienas Diewas. Neſa teipo pats Kriſtus ſaka / Tos dienos ir hadinos nieks neſʒinna / Nei Angelai danguie / iſch wiens mana Tiewas. Ne pareitis iumus ſʒinnoti cziesa alba hadina / Kure Diewas ſawa macei palaike. Math. 24 Acto. 1.

Todelei ne rupinkimes tirtiſʒi ſchit paſlaptinju Diewo / Net paſſitaiſikem koſʒnas ant tos dienos / idant / wiſſada gatawi tam cziesu butumbim.

5. Ape ſʒenklus Sudnos dienos.

Kaczei meto / dienos ir Hadinos nei ſʒinam nei turrim ſʒinoti / Tacziu ant ſʒenklu nekuru iſch tolo noreta 1. Cor. 5.

norcia mums Diewas důt ſuprasti ir numaniti/ kada iau ta diena artinſis.

O ßenklai/ kuriu Kriſtus ſchicze primen/ treioki ira.

Pirmieghi bus ant dangaus/ tatai eſti ant Saules/ ant Meneſio ir ßwaiſdziu/ kada tus regeſim nuſſidůdanczius tada ſakikem. Tatai iau Sudna diena netoli tur buti/ kadangi tokius ßenklus ant dangaus regim.

Antrieghi ßenklai Sudnos dienos bus ant ßemes/ tatai eſti ant ßmoniu ant ßemes giwenanczių. Tiemus ſaka pats Kriſtus/ bus ſuſpaudimas ir dziwimmas delei laukimo tu daiktu/ kurie atais ant ßemes. kaip kada tartu/ kada ßmones biodamies drebes/ dzus/ ir kaip rimte niekur nerims/ neſtigs. Tada Sudna diena/ iau netoli ira.

Tretieghi ßenklai/ bila Kriſtus bus ant Mariu/ tatai eſti/ ant didzu wandenu/ kaip antai ira Jures/ tos ſaka Kriſtus Vßes. Tatai turrim permaniti/ ape didzius Weius/ kurie ſuiudin mares ir Jures/ Jſch kuro ſuiudinimo potam daug/ ækrutu/ lobio ir ßmoniu prapůl. Schitokie ßurmai teipaieg tur buti ßenklai Sudnos dienos.

Jei nu kas daboies iſch raſchto tokiu ßenklu ant dangaus/ ßemes ir Juriu/ tadda tur atſakiti iog iſch pradzio Swieto tiek ßenklu ſwiets neregeia/ kaip mes weikei ant wiſſu daiktu dabar regim.

Tůgi nu numanikem/ Sudna diena ne toli ſancze/ bet ganna arti/ Jr koßnas ant tos dienos gerai paſſitaiſikem

taiſikem ir paſſigatawikem / ieib ana humai ant muſu neataitu / ir mus neprapuldintu.

6. Kaipo ant Sudnos dienos pareitis paſſitaiſiti:

Ponas muſu Jeſus Kriſtus / netiktai didei mil ßmoniu gimine / Bet ir mokitoiu budams nůg Diewo Tiewo ſiuſtas ir ßinnodams iog Sudnaie dienaie aſchtrai ir po tieſos bus Sudita koßnam ßmogui / Jr ßinnodams iog nůg to Suda kitur niekur netures paſſiſchaukti ßmogus nuſuditas / Bet po thů Sudu alba amßinai ßmogui iſchganitu buti / alba prapulti ſu kunu ir duſche: Jſch wiernos ſawa Schirdies Apaſchtalams ir wiſſems krikſchczonimß důſt pamokinima / kaipo ßmogus ant Sudnos dienos tur paſſigatawiti / ieib tada ne butu praßuditas. O taip bila.

Saugokiteſi idant ſchirdis iuſu ne butu apſunkintas apſirijmais ir girtawimais ir rupeſteis penukſchla. Jtem Budekite wiſſame czeſe / ir melkiteſi / idant wertais butumbit ant iſchwengima to wiſſa / kas tur nuſſiduti / ir ſtoweti ties ßmogaus Sunu.

Jſch ſchu ßodziu Sunaus Diewo girdim iog koßnam ßmogui / keturu daiktu reikia kurſai ſudnos dienos aſchtra ir baiſu Suda nor iſchwenkti. Tatai

est / Kursai thů cziesu nenor girdeti / Kristu teipo sakw kalbanti. Atstokiet nůg manes ius prakeikti / ing amßina ugni / kuri iumus ir welinams pataisita ira.

Ant pirmo saka Kristus / iei nenori Sudnaie dienaie praßuditas buti / tada saugokes / idant scheme Swiete ne butumbei Rijůkle ir Girtůkle / tatai esti / tokse ßmogus / kursai per wissa sawa amßa kit nieka nedumoij / tiktai kaipo koßna diena skanei walgitu bei gertu / kaip kaschtaunai lebautu. Kaipo anassai bagotas / ape kuri Schwentas Lukoschus rascha / Kursai daug Jawu ir kito lobio turedams biloija: A duschele tu didi turri saposta ant daug metu / Bukigi pakaiui / walgik ir gerk. Alba kaip kits bagotirius / kursai wilkeia purpura ir brange drobe / ir koßna diena raskaschnai bei linksmai giwena. Nesa ßmogus schitaipo indrinkes ing girtawima / tatai esti / toke girtůkle nit nieka negal dumoti / missliti / nei ape Diewa / nei ape dangaus karalista / ghis negal nei Diewo ßodzio mokintisi / nei Diewo melstisi / nei Diewui pasilecewoti. Rijukle ir ing kitus biaurus griekus gal insibristi. Bei niekadai tuschcze schirdi neturedams / kaip gal su Ponu Diewu sussigednoti. Kada schitoki ßmogu Smertis ußpůl / tada ghis griekůsu numirschta / ir Sudnaie dienaie turres amßinai prapulti.

Luc. 12.

Isch to Schwentas Powilas rascha Girtůkle

neaptures

neaptures dangaus karaliſte. Item Ne apſigerkites winu/iſchko piktas raudaſe giwenimas. Ephes. 5.

Ant Antro ſaka Ponas muſu Kriſtus/ſaugokites idant ſchirdis iuſu nebutu apſunkitos Rupeſtemis penukſchlo.

Schicze girdi iei nori idant Sudnaie dienaie tau Ponas Kriſtus linkſmai nuſuditu/ eiti ing dangaus karaliſta/tatai eſti/ſu kunu ir duſche tawa ponip Diewip buti/ ir aptureti amẞina linkſmibe. Tadda reik ir per reik taw / idant tu ſcheme ſwiete giwendams nebutumbei Godingas/ tatai eſti tokſai ẞmogus / kurſai bei diena bei nakti tiktai pleſcha / ſkarbij/ artima ſawa prigaudinei/ Potam daug lobio ſchiteipo ſupleſchens/anam tiktai/ nuſitik/ ape ana wiena te dumoi/ o Diewa uẞmirſchta.

Tokſai Godenikas teipaieg mirdams negales Duſches ſawa Diewui palieceuoti / Tůgi Sudna diena iam bus/ nuſudita ſu Welinais eiti ing ana wieta/ kur bus werkſmas/ dantu grieẞimas ir kaukimas amẞinai. Nes piggiaus ira Kardelu praverti per adatos bulli / nei Bagotamuiem ieiti ing Dangaus karaliſta.

Todelei iei ne norim Sudnaie dienaie prapulti/ tadda weinkem ſchů du piktu darbu/ tatai eſti Apſirijma ir Goda.

Ant Treczio Moka Ponas Jesus Kristus sawa miela puikeli krikschczioniu / idant anis wissami Cziesi butu Budrus / tatai esti / tuschczios ir Czistos schirdies / Idant kaszna meta / koszna diena bei akmirki butu gatawi stoweti Sude / po akim Jesaus Kristaus. Bet tassai tikrai budda / kursai wed schwenta ir Diewui intinkanti giwenima / wissada sekdams Diewo Schwenta Szodi / Ir griekus wengdams / kaip ape tatai ir Schwents Petras 2. Pet: 3. paguldime rascha / daug primindams ape Sudna diena / Jei nori skaitik chinai placziaus. Budanti szmogu wagis piggai ne apwogs / O mieganti / snaudzanti nesisaugaienti / tau senei prigawa.

Ant Ketwirto Jeikas Sudnaie dienaie nenor nůg Diewo amszinai patremtas buti / net su iů giwenti ir Karaliauti / tas scheme swiete giwendams / wissadai tur Diewa melstissi / idant ghi Diewas wissosu daiktosu pristotu / nůg grieku ir wisso pikto apsaugotu / idant iam Diewas důtu gera gala / linksma prisikelima isch numirusiu / ir duscheles io suwakima amszinai.

Kadangi nu isch szenklu numanam / Ponam usu Jesu Kristu ne poilgam ateisenti isch dangaus ant Sudo / Tadda kosznas atmete Girtawima ir Goda / Melskimes Diewa / ir wissadai budedami laukem Sudnos dienos. Amen.

TRECZI-

TRECZIOIE NEDELIOIE
Advento Evangelia Math. 11. paguldime.

2♦ IAnas iſchgirdes kalinije darbus
Chriſtaus/nuſiunte du iſch paſiun=
3♦ tiniu ſawa/ir dawe iamui ſakiti/Bau tu
eſſi tas kuris tur ataiti/alba kita lauk ſi=
4♦ me? Atſakidams Jeſus biloia ghiemus.
Eiket

Eiket ir atſakiket Janui/ ka regite ir gir-
dite. Akli reg/ raiſchi waikſchczoij/ raupu- ♦5
ti ira apcziſtiiami/ kurtinei gird numirelei
keleſi/ ir vbagams apſakama ira Euange-
lia. Ir iſchganitas ira kuris nepaſipiktin ♦6
manimi. A kaip anis nueia/ pradeia Je- ♦7
ſus biloti pulkams ape Jana. Ka iſcheio-
te ing gire regeti? Er nendres nug weijo
ſzwiluiemos? Alba ka iſcheiote regeti? ♦8
Er ſzmogaus minkſchtais rubais apwilk-
to? Schitai/ kurie minkſchtus rubus ne-
ſchoij/ Namuſu karaliu ira. Alba ko ♦9
iſcheiote regeti? Er pranaſcho? Taip
eſch ſakau iumus/ ghiſſai dideſnis ira neig
Pranaſchas? Taſſai neſa ira apie kuri ♦10
paraſchita ira/ Schitai/ Eſch ſiuncziu
Angela mana pirm tawes/ kurſai priga-
tawiti kures tawa kæli pirm tawes.

Iſchgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

HErodas Karalius Szidu/ Wenczawoniſte buwa perſʒengens ir ſu brolio ſawa moterimi apſikekſchawens/ Tatai kaip iſchtirra Janas koſnodieia/ apbara karaliu/ bilodams/ Ne gerai darai iog brolio moteri ſawip laikai. Delei ſcho apbarimo karalius papikes Jana apkala.

Ir Janui ſchitaip apkaltu ſanczu/ Ponas muſu Jeſus Kriſtus/ delei koſanu ir ſtebuklingu darbu ſawa/ buwa didcie Czeſtije laikams nůg nekuru Szidu. O mokintinei Jana tikedami ſawa Miſtra eſſanti Meſſioſchumi/ nu apkalta/ ir Kriſtu nůg Szidu milima ir garbinama/ papika/ ir Kriſtui ta garbe pawideia.

Tadelei Janas regedams ſmerti ſawa po akim/ ir mokintinius ſawa kleioienczius/ Siunte ios paczius Kriſtauſpi/ idant anis patis ſu iů ſuſſikalbedami/ ir io didʒius darbus regedami/ permanitu ir tiketu Kriſtu/ ir ne iu miſtra Jana/ eſſanti Iſchganitoiu wiſſu ſʒmoniu.

Kriſtus ſu mokintineis Jana kalbedams/ ſʒodeis ir darbais iſchroda po iu akim/ iog kits newiens/ liſch ghis patſai ira tikras paſʒadetas Meſſioſchus. Bet ape Jana ghis maka ghi eſanti paſlu ſawa Dangaus

Tiewa

Tiewa/ kurſai Kriſtui nu ant Swieto atei jusiam ſawa kaſinimis keli pataiſitu/ ir ßmones roditn idant anis Kriſtu prijmtu.

Pirma dalis Koſanies Ape klauſima Jano.
Antra dalis. Ape atſakima Kriſtaus.
Treczia dalis. Ape liudima Kriſtaus Jano delei.

Pirma dalis Koſanies.

Klauſimas Jano.

Tugu eſſi tas kuris tur ateiti/ alba turrim kitta laukti.

BIrdeiot iau kiek kartu/ Adoma per ſugrieſchijma ſawa/ bey ſawe bei wiſſas ßmones ibraidinuſi ir iklampinnuſi ing amßina prapůlima. Szinnot teipaieg Diewa iſch loſkos Swietui paßadeiuſi atſiuſti ſawa Sunu/ kurſai grieſchnůſius wel apteiſintu/ ir amßinai iſchganitu.

To Diewo Tiewo paßadetoio Meſſioſchaus didei ira lauke/ ne tiktai Adams ſu Eua/ bet ir kiek tuk-
Exod. 4. ſtantis kitu ßmoniu/ kaip antai Moſeſchus ir Da-
Psal: 144. uids/ Siuſk ka ßadeici. Palenkens Dangu nußenk. Schiteipo ir ſchicze Schwentas Janas Kriſtui důſt ſakiti/ Tugu eſſe tas kurſai Diewo Tiewa paßadets/ tur ateiti iſch dangaus/ kittagu turrim laukti?

Schicze turrim ßinnoti/ kodelei Janas ſchitatai důſt klauſti/ ſawenſgu delei/ kittogu kokio ßmagaus delei.

Schwentas

Schwentas Janas ne ſawens delei důſt klauſti/
kaip kada ghis Kriſtaus nepaßintu/ kaip kada neßino-
tu ghi ſanti Meſſioſchumi / Nes Janas dabar negi- Luc. 1.
mes iſch motinos ſawa / ſchokineghimu (kada Maria
Elſbeta augewe Jano atlanke) iſchroda Kriſtu eſanti
Meſſioſchumi. Janui pats Diewas Tiewas buwa
apreiſchkens Kriſtu eſanti Meſſioſchu. Nes Die-
was Janui teipo kalbeia / Ant kuro iſchwiſi Dwaſe Joh. 1.
Schwenta weidu karwelio ſubůiencze / tas ira Meſ-
ſiaſchus / Schitai Janas paſkui buwa regeiens / Je-
ſu Kriſtu Jordani krikſchtidams. Janas pirm to pir-
ſchtu ant Kriſtaus rodidams / buwa biloiens / Tatai
eſti Awinelis Diewo/neſchans grieꝁus wiſſo Swieto. Joh. 4.
Iſchto nu galli numaniti/ Jana ßinoiuſi iog ſchiſ-
ſai Kriſtus ira tikraſis Meſſioſchus Diewo Tiewo
paßadetaſis.
Bet klauſe Janas Kriſtu ſawa mokintiniu delei/
neſa thie ik ſcholei dabar neßinnoia nei tikeia / iog taſ-
ſai Kriſtus kurſai Jordane Krikſchta nůg Jano prie-
me / butu tikru Meſſioſchumi. Net anis tare / taſſai
muſu Miſtras Janas/tur Meſſioſchus buti.
Todelei Janas regedams ſawa mokintinius
wieroie kleioienczius / ir ßinodams ſawe iau ne ilgai
giwa buſenti / nor idant anis Kriſtu tikrai paßintu/
idant ghi paßinne/ ing ghi tiketu/ Jr ing ghi tikedami
Duſches iſchganima apturetu. Schita buwa prie-
ßaſtis tikraia klauſimo Schwento Jano.

1. Kaip

1. Kaip nu schitai Janas su makintineis sawa klausesi Kristaus/ Teipo ir mumus wissiems pareitis rupinties ape Kristu. Kas ghis ira / permanik tikras Diewas ir tikras ßmogus. Turim tirtis ir mokinties Kristu isch Dangaus ateijusi / idant butu musu Tarpiniku. Turrim teipaieg ßinnoti Kristu wargus regeiusi / ir muka bei schmerti ischkenteiusi/ idant mus grieschnůsius apteisintu. Turrim ßinoti Kristu treczia diena sawa mace isch numirusiu prissikelusi. Turrim ßinoti Kristu sedinti po Diewo Tiewo deschinei rankai / ir mus ußstoienti. Turrim teipaieg ßinoti Kristu mus wissus sudnaie dienaie prikelsenti isch numirusiu/ir saw tikintiemus bei tar nauientiemus důsenti Dangaus Karaliste ir duschas ischganima bei linksmibe.

Kursai to tirsis ir ischmoks/tas negailesis gimmens ir antßemes giwenens/atpencz kursai to ne bus rupinensi/tam butu geresne niekadai negimusiam.

2. Mokinkimes isch schio klausimo Jano / idant teipo daritu wissi / Plebonai wissi swietischki Ponai/ koßnas potam Ukeniks ir Tiewas alba Augiwe. Idant thie wissi sawa waikus / sawa ßekellius / sawa ßeimina / sawa padonus / ir klausitoius Kristauspi siustu / idant ghi tikrai paßintu / ir schiteipo per ghi amßinai ischganti butu. Schwentas Powilas isch kaleghimo grauden klausitoius sawa / idant anus

wieroie

wieroie Kriſtaus iſchlaikitu. Cieſaras Martianas/ ſakes todelei ant Suſirinkimo daug Biſkupu ſu ſawa dwarionimis atciens/ idant io padonis tikrai paßino-tu/ tikra wiera/ ing Kriſtu.

Todelei tu Tiewe/ tu Augiwe ſiunſk waikus ſawa Schkalon icib anis iſchmoktu Diewa paßinti/ ſiunſk anus Baßniczon tos paczios prießaſties delei.

3. Teſſimokin mûg mokintiniu Schwento Jano/ wiſſi waikai / wiſſi ßekelei / wiſſi tarnai / tarnaites ir koßnas ßmogus / idant ir anis Kriſtauſp ſiunſti / rodas eitu / ir mokintuſe kas Kriſtus ira. Te moki-naſi ſakau koßnas rodas baßniczon eiti / Euangelios pamokſla prijmti/ idant ſugrißes iſch Baßniczias galetu ſakiti / koke baßniczoie girdeia Euangelie alba pamokſla.

Antra dalis Koſanies.

Ape Kriſtaus atſakima.

KRiſtus klauſems kas ghis ira / ne atſaka tûtaus wienu ßodziu/ eſch eſmi Meſſioſchus/ Ne/ bet ſchitaip atſaka. Eiket/ atſakiket Januj ka regit ir girdit/ Akli reg/ raiſchi waikſchczioij/ Raupſoti ira apczißtijami/

D kurtinei

kurtinei gird/ Numirelei kelſi/ Euangelia ſakama ira Vbagams.

A dabokes Pona Kriſtu ſchicze kalbanti ape ſawa antra ateiſma ant Szemes/ kada ghis Swieta atlanka pamokſlu Schwentos Euangelios ape Atleidima grieku/ ir per Schwenta Diwaſe ſchita pamokſla ſchirdiſſa ßmoniu paſtiprin/ iog anis ta prijm/ ir gal iſchganiti buti.

Tolaus turrim ßinoti/ kodelei Kriſtus iemus ſchiteipo atſaka? Atſakau/ Schwentas Euangeliſta
Luc. 6. Lukoſchus Scheſtame pagul: raſcha/ iog thu czieſu kaip Jano mokintinei Kriſtauſpi ateija/ tadda Kriſtus buwa begidas daug negalinczių ßmoniu. Bet kadangi iau uß ſchimtu metu per praraka Eſaioſchu buwa praneſchta/ iog Meſſioſchius ant ßemis ateiens teipo turreſu giditi ſerganczes ßmones/ ir ſmutnuſius
Esa. 55. linkſminti/ kaip antai ſkaitom. Tu metu akis aklu bus atwertos/ Ir kurtiniu auſis bus attadaritos/ Tu metu ſchokines luſchiej kaip Ellenis/ Ir nebilanczių
Esa. 61. ließuwis liaupſins. Ghis mane ſiunte/ idant pawargulems koſani ſakiczięu/ idant ſchirdis ſulaußitas gidiczięu/ idant apſakiczięu apkaltiemus walnibe.

Tadda Kriſtus roda mokintinems Jano ſawa darbus/ kaip kada tartu/ iſch ſchiu mana darbu numa-

niti

niti turrit / iog asch a ne iusu Mistras Janas esmi apßadetassis Messioschus. Tůgi iumus nu pareitis ing mane wiena tiketi. Schiteipo girdeiot kurů budu Kristus atsaka / ir kodelei ghis iemus sawa darbus roda.

1. Regin schieze Pono Jesaus Kristus lengwibe Butu ghis mokintinius Jano (kaip ne ischmananczius) netiktai nůg sawes atstatiti / ir Janop sugrßinti / Bet ir amßinai anus prakeikti ir prastuditi galeies. Aghis to nedara / Bet kencze iu silpnibe / ir ios wierosp tiktrosp weda nes iam teipo ir pareitis dariti. Esa: 45. Nendre sutrinta ghis ne sulauschis / Jr knata ßwælanti neuschgesis.

2. Mokinkimes ir mes Krikschczonis iog schissai Kristus tikras ira Messioschus / kadangi tokius darbus galeia. Jei nedarau darbus mana Tiewo / tadda Joh: 14. man ne tikeket / Bet iei ios darau / tadda tikeket man darbu delei.

3. Mokinkimes ir iaukinkimes neßinnanczius bet wienok trokschtanczus gero pamokslo nukensti / lengwai anus mokiti. Silpna wieroie priimkite. Rom: 14. Nesa gerais ßodzeis ir lengwibe kartais plebonas / Vtenikis / ir kits ßmogus daugiaus ischtaisa / prastamuiem kalbedami / nei bardami / alba ßmogu umidami. Gal. 6.

Treczia dalis koſanies

Ape liudima Kriſtaus Janui dūta.

ATThiemus atſtoius / pradeia Jeſus kalbeti pulkamus ape Jana. Ko iſcheiot girion regeti? Er nendres weio ſzwiloiamos. Alba ko iſcheiot regeti: Er ſzmogaus Minkſchtais rubais apwilkto? Schitai kuriemi minkſchtus rubus neſchoij. Nam oſu karaliuira. Alba ko iſcheiot regeti? Er praraka / Teip aſch ſakau iumus ghiſſai dideſnis ira nei prarakas etc.

Kaip antai Kriſtus atſakidams mokintinems Jano / nenorcia Janui ſawa garbe pawelti alba dūti / Neſa czeſtis Meſſioſchaus Kriſtui ne Janui parcios. Teipo atpent wel Kriſtus ne Janui ta garbe / kurre Diewas ghi buwa apdowanojens / nenor nutraukti. Nes Janas ne praſtas buwa wiras / bet brangus teip po akim wiſſu Szidu / kaip po akim paties Diewo.

Bet Ponas Kriſtus Jana iſch triu daiktu gire.

Pirmiauſei Ponas Kriſtus Janui liudima dūſt / tog ghis ira kaſnadieia kurſai pamokſla ſawa ſtiprei

laika

ſaika/ ne kletoij/ bei ſcheip bei teip makidams/ Kaip antai Nendre tikame are iſchtiſſa ſtow/ O kaip iau keleſſi weias kokſai/ tadda ana weio bijodamos po ſweiu linkſta: Ne ſaka Kriſtus Janas ne tokſai linkſtans makitaias ira/ ghis neſſibaida ir pacziam Karaliu ape io newieſchliba giwenima ſakiti/ ir ana apbarti. Kaip ghis wiena karta ape mane ludija/ iog eſmi tas kuris neſcha wiſſo ſwieto griekus/ taki pamokſla ir nu ſaka/ ir ſakis ikki ſmerties ſawa.

Ant Antro. Gir Ponas Kriſtus Jana iog ghis ne ira Weidomainis/ kuris tatai kalbetu bei ſakitu ka ſʒmones rodi klauſa/ bet kalba kas thieſa ira/ neſſibaididams newieno/ kaip antai Szidams newiernіems Math. 5.
drens ſakiti. Jus angiu gimine/ kas pamoke jus/ kaip iſchwenkti narſa Diewo.

Ant treczio. Gir taipaieg Ponas Kriſtus ſchwenta Jana delei io pamokſlo/ iog taſſai daug gereſnis ira nei wiſſu praraku Seno Sokano. Nes wiſſi prarakai praneſche ape buſenti alba ateiſenti Meſſioſchu. A Janas kaſani ſaka/ ape ateiiuſi/ ir nu po akim ſanti Meſſioſchu Kriſtu/ Tugi Janas daug dideſnis ira nei kits kokſai prarakas buk kas noris.

A kadangi tokio brangaus Baſʒniczios mokitoio pamokſla/ butent Schwento Jano ir dabar muſip ſakoma ira Baſʒniczioſu muſu. Tadda iſchtieſos

D iij parcitiſi

parcitiſi mumus ta pamokſla Schwento Jano mileti/ir rodas klauſiti. Jeib nu tatai galetumbim dariti/ tadda tepaded mums Diewas Tiewas/ Sunus ir Dwaſe Schwenta. Amen.

KETVVIRTOIE NEDELIOIE 5
Advento Evangelia Ianip 1. paguldime.

SChitas ira liudimas Jano/ kada ♦19
ſiunte Szidai iſch Jeruſalem kunigus ir Lewitas/ idant ghi klauſti/ kas tu
eſſi?

20 essi? A anas pasiszina/ir neussigine/ir pa=
21 siszina esch neesmi Kristus. Ir anis klau=
se ghi/ kas tada essi? er essi Helioschus?
Ghis atsake/esch ne esmi tas. er essi Pra=
22 rakas? Atsake anas/Ne. Biloia potam
iamui/kasgi essi? idant atsakitumbim/tie=
mus/kurie mus siunte. Ka sakai pats apie
23 sawe? Biloia anas/ Esch esmi balsas
schaukenczoio pusczoie/ paprowikit keli
pono/kaip kalbeia Esaiaschus prarakas.
24 O tie kurie buwa siusti/buwa isch Pha=
25 riseuschu. Ir klause ghi/ir biloia iamui/
kamgi krikschtighi/kada ne essi Christus/
26 nei Helioschus/nei Prarakas: Atsake
ghiemus Ianas/ bilodams. Esch
krikschtiju wandenimi/Bet tarpu iusu
27 stow/kurio ius nepaszistat. Tassai ira/
kurs paskui manes atais/kursai pirm ma=

nesbuwa kurio esch ne esmi wertas idant
ischrischczia dirsza kurpiu io. Tatai ♦28
nussidawe Bethabaroie / usz Jordana /
kur Jonas krikschtija.

Ischguldiwas schos Euangelios.

Schwentas Janas isch gimines plebanu budams buwa iam pareijen tiktai Jerusaleie passilikti / ir Basznicziei sluszti / kaip ir wissi kitti Leuitai turreia dariti isch Dieswo prisakimo A ghis nůg Basniczios be szinnios kittu wiriausiu atstoia / ing puschcze nueja / ir thinai pradeija Szmoniems kosani sakiti / ir anus (ko pirm ne buwa) wandeni krikschtiti Ir kadangi Janas schwentai giwena / iog wissi io turreia nusistebeti / tadda daug Mieschczonu ghi isch miesto Jerusalem seke. O Schitai Wiresnieghi Szidu suprate / kaip antai buwa Biskupai Phariseuschai ir kitti Raschto mokiti / pradeia ant Jano rugati / iog ghis toktai be iu szinnios buwa daras. Tůgi anis sussirodije nusiunte iopi sawa Passlus / idant thie Janui alba ussakitu tatai / alba ghi priwerstu / idant ghis Wiresniems Basznyczios passidůtu. A Janas labai patogei iemus atsisaka. Esch nei Kristus esmi / nei Elioschus / nei wel kits koksai Prarakas / Tiktai esmi

Passlas

Paſlas Kriſtaus/ iam keli paprowians. Neſa patſai Kriſtus tikraſis Meſſioſchus kurio tau ſennei laukei tatai ateija ant ßemes. Eſch wel tiktai praſtu wandeimi Krikſchtiju/ a Kriſtus prideſt mace manam krikſchtijmui/ důdams krikſchtitemus Schwenta Dwaſe. Matt. 3.

1. Ape klauſima Szidu.
2. Ka Janas ape ſawe ir Kriſtu liudij alba ſaka.
3. Kaip Kriſtui kelis priprowiams ira.

Pirma dalis.

Klauſimas Szidu per Paſlus.

BJrdime Janop ing puſtine ſiuſtus paſlus. Schieze pirmiauſei dabokimes kakie ſchie ira paſlai.

Iſchtieſos anis nera buwe praſti kakie tarnai/ Bet kiti buwa iſch kunigu Baßniczios / alba kaip mes kalbam/ plebonai/ kiti buwa Lewitai/ tatai eſt/ kurie teipaieg Baßniczos Vrede budawa/ ir gelbedawa officrawoti. Nei wel ſchitie paſlai buwa praſti Szidai/ bet Mieſchcziomis iſch wiriauſio mieſto Jeruſalem/ iſch Phariſeuſchu ir raſchto mokitů.

Kurie ſiunte ſchius didzius paſlus / teipaieg buwa ne wienas tiktai Kunigas/ bet wiſſi Szidai. Jergi nu bei paſlai/ bei ſiuntentis paſlus didi buwa Ponai/ tadda iſchtioſos ir didzios bilos delei anus Janop turreia ſiuſti.

Toliaus turrim źinnoti/kodelei teip didi źmones/ takius didzius Paslus Janop ing puschcze siunte.

Szidai źinnoia schi Jana isch Seimales Elsbetos neiwaisingasios gimmusi/ źinnoia Zacharioschu Tiewa Jano wallanda be źada buwusi/ bet Janui Uźgimmus prakalbeiusi/ źinnoia Zacharioschu didzius daikus nůg scho sawo sunaus Jano prarakuwusi/ źinnoia Szidai Jana didei pagarbita nůg Szidukitu/ delei io schwento giwenimo/ delei io pamokslo/ ir delei krikschtimo kurri Janas pradeiens buwa prieg upes Jordana girrioie. Wissu didziausei źinnoia Szidai/ cziesa nu po akim santi/ kureme Messioschus tureia ateiti/ nesa wissi praneschimmai Praraku iau

Luc. 1. buwa issipilde apie Messioschu. Tůgi daug źmoniu tare maźu tas Janas ne ira Messioschus.

Kitti dumaja tas Janas/ ira Helioschus/ kuri

2. Reg. 2. Ponas Diewas pats giwa ing Dangu Weźimme ugningame nugabena: Nesa teipo Diewas źidams praneschens buwa. Esch iumus atsiusiu praraka Helioschu/pirm dides ir ischganstingos dienos Pono/ tassai pagrensch schirdis waiku Tiewump/ Ir schirdis Tewu waikumpi/ idant esch ateiens swieta ne praźudiczia.

Kitti wel isch Szidu apie Jona dumoia/ ghis ira prarakas kokssai/ kaip ir pirm ia daug musu źemeie ira buwe/per kurus Diewas mumus kalbeia.

Schitu

Schitu prieszastu delei Szidai Janop siunte sawa pasius / idant dassiszinnotu / kas tas Janas butu. Idant anis su Janu prieteleis gerais pastoie / delei Jano tu didesne garbe nůg szmoniu galletu apturreti.

Nu taliaus weisdekem kuru budu ira klause **Tugu esse Kristus?** Kaip kada bilotu. Szinnom Kristu tatai esti Messioschu ateisenti / ir nu isch daug daiktu galim numaniti / tog cziesas ira kaip ghis turetu / mumus passiroditi / Tadelei rodidamasi tu didzu kakiu wiru esans / sakik mumus atwirai / ar essi tas Diewo paszadetasis Kristus? A Janas atsaka. Esch ne esmi Kristus.

Ant Antra klause ghie / Bau ne essi tu Helioschus? Ape Helioschu skaitom 2. Reg: 2. ghi buwusi schwentu Praraku Diewo / kuri Diewas ne dawe mirti / bet iam isch Dangaus atsiunte Weszimma ir Arklius ugningus / ant ta kaip ussedа Helioschus / tada Diewas ghi teip giwan ateme Dangun. A kadangi Diewas per Praraka / Malachia szadeiens buwa siusti Helioschu pirmai didzios dienos Wieschpaties / tada Szidai raschta tikrai ne ischmanidami / tare Diewas ta pati Helioschu wel atsius. Tůgi schicze saka. Bau ne essi Helioschus: Bet ir ant to klausimo Janas atsake / Ne. Swetimos garbes sawo nenoredams.

Mal: 4.

Ant

Ant Treczio Anis ſaka/ er eſſi prarakas? Nes ſzidai buwa paiunke/ kaip Diewas iemus tulas kartu praraka po praraka atſiuſdawa/ kurie iemus Diewa ſzodi praneſchdawa. Teip ir nůg ſcho Jano Szidai tare/ kas ſzinna bau nera tas Janas tokſai Diewo prarakas. Bet ir ſchiezze Janas iemus atſaka. Eſch ne eſmi tokſai pranaſchas.

Schitaip regeſt mums/ anus iſch gerros ſchirdies klauſuſius/ A anis ne iſch geros/ bet piktos ſchirdies ira klauſe Jana/ kaip tatai regim iſch paties Kriſtaus ſzodziu/ Jus ſiuntet Janop/ ir ghis liudija ape tieſa/ Ghis buwa deganti ir ſzibbanti ſzwake/ bet ius maſza tiktai walanda noreiot dzauktiſi iſch io ſchwieſibes. Joh. 5.

Taliaus thů budu negaledami Szidai iſchtirti kas Janas butu/ nor idant Janas pats iemus paſſakitu/ kas ghis ira/ Tůgi bila iam/ Ka ſakai pats ape ſawe idant atſakiti galetumbim/ thiemus kurie mus ſiunte.

Bet girdedami iog tiktai Balſas ira ſchaukenczoio/ tatai eſt koſnadieias. Pradeſt anis ant io grumſti alba rugoti bilodami. Kamgi drenſi krikſchtiti/ nei Kriſtus/ nei Helioſchus nei prarakſ budams/ kaip kada tartu/ ne bus tau piggu/ inkluſi ing rankas Ponu todelei iog

iog tu nog anu atsiskirei prastas kostnadicta budams.

Schiteipo regim Szidus per schi sawa klausima norciusius / bei Kristu bei Jana apspausti / ir iam drausti idant nieko ape Kristu swietui nesakitu.

Ir numanam kas Kristu wissu didziausei persegdinca butent / Wiriausieghi Szidu / nei liowesi ikki ghi uszmusche.

Antra dalis Kasanies.

Ka Janas ape sawe ir Kristu saka.

APe sawe pati Janas teipo saka / Esch esmi balsas schaukenczoio pusczoie. (Esa. 40.) Ape Kristu ir sawe teipo. Esch wandenimi krikschtiju / bet ghis tarp iusu stow / Kurio ius ne paszistat. Tassai ira / kurs paskui manes ateis / kurs pirm manes buwa / kurio esch neesmi wertas / idant ischrischczau dirsza kurpiu io.

Schicze mokinkimes / kaip thie Szodei Jano issimana. Diewas Tiewas ira schaukensis szmonump ape Kristu sawa Sunu. (Math. 5. 17.) Tatai ira mana mielas Sunus / ta ius klausiket. Bei Janas ira balsas to paties Pono Diewo / nesa ghis ant Kristaus pirschtu rodidams teipo isch burnos Diewo kalba: Tas Kristus esti awinelis Diewo / neschans (Joh: 1) wisso swieto griekus / tatai esti / kaip Diewas nor idant

swietas

ſwietas Chriſtu prijmtu teipo Janas ta Diewo vora paſſaka/ Jr ſchito delei wadinaſſe Balſu ſchaukenczoio.

Math: 3.

Antra Janas ape ſawe ſaka: Eſch wandenimi krikſchtiju/kaip kada tartu/ Eſch ẞmones praſtu wandeimi te krikſchtiju/ a maces krikſchtui negaliu pridūti/ tatai dara Kriſtus. Bei ſchiteipo numanom Jana tiktai tarna ſanti Meſſioſchaus per kurio burna bei rankas Ponas Diewas ſawa darba iſchtaiſa.

A ape Meſſioſchu Janas teipo ſaka: Ghis tarp iuſu ſtow. Tatai eſti Kriſtus Jſchgelbetoias ẞmoniu/ iau iſch dangaus leidos iau ẞmognimi Vẞgime/ iau tarp ẞmoniu waikſchczoii. A ius Szidai teipo eſte Welino apiekinti/kaip io nepaẞiſtat: O Taſſai Kriſtus kaczei paſkui manes pradeia koſani ſakiti/ ir po manes ateija. Tacziau ghis pirm manes buwa/ Tatai eſti/ Ghis nog amẞiu Diewas ira. Bey eſch negaliu iam priſſiliginti praſtas tiktai ẞmogus budams/ Nei wel wertas eſmi/ kaip io kurpiu dirẞus atriſchczia /tatai eſti/ iam tarnu butzia. Schiteipo Janas liudima gera dūſt ape Jeſaus Kriſtaus amẞina Deiwiſte ir iſchgelbeghima wiſſu ing ſawe tikinczíu ẞmoniu.

Treiczia dalis koſanies.

Kaipo kelis Ponui Kriſtui atenczíam muſump paprowijams ira idant ghis mumus iſchganima dūtu.

Papro-

NAprowikit keli Ponui: Schitais ƒodzeis Schwentas Jonas ragines ira Szidus/ idant anis gerrai paſſitaiſitu/ prieſch atenti Kriſtu Meſſioſchu ſwieto/ A takai ne tiktai wienems Szidams kalbeies ira/ Bet ir mumus kurie dabar giwenam ant ƒemes/ Neſa ir mus grauden Schwentas Janas idant ir mes prieſch kalledas toiaus buſenczias Berneliui Kriſtui keli paprowintubim/ idant ghis ƒmogumi gimdams ir muſip wieta alba padwaria gautu. Tagedel mieli krikſchczonis teipo keli Wieſchpaczui Kriſtui pataiſikem/ pakutawokem/ alba werſkimes Diewop.

Bet pakuta ſchiteipo ira darama. Pirmiauſei ƒmogau/ ſuſſiratůk ſu Diewu/ dumok kokſai tawa iƒ ſcholei buwa giwenimas/ Tadda paiuſſi/ iog eſſi labai didis grieſchnikas. Delei ſchu tawa padaritu grieku iſch ſchirdies gailekes/ iog ſchiteipo iſſibriddai ir Diewa iruſtinai.

Ant Antro nenuſiminkes grieku delei/ bet tikek Diewa malonu ſanti/ ir norinti mumus griekus atleiſti Kriſtaus delei. Tikek ſakau Kriſtu ant ſwieto uƒgimuſi/ iog mus pawargulius apteiſintu/ ir amƒinai iſchganitu.

Schitai

Schitai ira dalis tikros ir Diewo intinkanczios pakutos/ Jeigu nu tikrai pakutawoiens buſi/ tada ſekſis waiſius ſchis/ iog pradeſi grieku toliaus nebekenſti/ ir wieſʒlibai giwenti/ bei wenkti to wiſſo ka Diewas uʒdraudens eſti.

Jei tu ſchiteipo dariſi tadda tikrai keli Kriſtui atenczem ant ſʒemes pataiſai/ tadda ghis ing tawa atais ſchirdele/ tawe priſtos/ apteiſins/ ir amſʒinai iſchganis. To mumus wiſſiemus Diewe dûki. Amen.

PIRMOIE DIENOIE KALEdu ape uſzgiminima Pono muſu Ieſaus Chriſtaus, Evangelia Luc. 2. paguldime.

NVſidawe to czeſu/ iog iſcheia priſa- ♦1
kimas nog Cieſoraus Auguſto/
idant paraſchitas butu wiſſas ſwietas.
Ir tas paraſchimas pirmaſis buwa/ ir ♦2
nuſſidawe kada Cirenius Sijrioie Sto-
raſtu buwa/ ir eia wiſſi paſſiraſchidinti/ ♦3
koſʒnas mieſtana ſawą.

Eia

4♦ Eia taipaieg ir Ioſephas iſch Gali-
leos / iſch mieſto Nazareth / ing Iuda-
wos ßeme / mieſtana Dawido / kuri wa-
din Bethleem / Todrilei iog ghis iſch

5♦ 5 Namu / ir gimines Dowido buwa / idant
butu paraſchits ſu Maria ſaw paßade-
6♦ taie moterimi / kuri buwa ſunki. Ir kaip
anis tinaj buwa / iſſipilde iei dienas pa-
E gimdimo

gimdimo ias. Ir ghi pagimde Sunu ſa-
wa pirmgimi / ir iwiſtija ghi wiſtikloſna / ♦7
ir padeia ghi prakarte / neſa netureia ki-
tos wietos padwarioie.

Ir buwa piemenis toie ſchalije ant ♦8
lauko prieg aptworu begana / ir ſargiba
turi nakti ant ſawa bandos. Ir ſchitai / ♦9
Angelas Wieſchpaties ataia iump / ir
ſchwieſibe wieſchpaties apſchwiete ios / ir
ghie nuſſiganda didziu iſchganſcziu. Ir ♦10
Angelas biloia iump. Neſſibijokite / ſchi-
tai / Eſch iumus apſakaw dide linkſmibe /
kuri nuſſidos wiſſiemus ßmonemus / Ne- ♦11
ſa ſchen diena iumus eſti ußgimes Iſch-
ganitoghis / kurſai eſt Chriſtus Wieſch-
pats mieſte Dawido. Ir tatai turekite ♦12
ußu ßenkla. Raſite berneli iwiſtita wiſti-
kloſna

13♦ kloſtna/ir padeta prakarte. Ir toiaus te=
nai buwa ſu Angelu daugibe pulku dan=
gaus/garbinancziu Diewa/ir bilancziu/
14♦ Garba Diewui ant aukſchto/ir ant ße=
mes pakaius/ir ßmonems paſſimegimas.

15♦ Ir kaip Angelai nog iu Danguna at=
ſtoia/ kalbeia Piemenis tarpſawes/Ei=
kem nu ing Bethlehem ir apßwalgikem
ta daikta kurſai tinai ſtoioſi/kuri mums
16♦ Wieſchpats apreiſchke: Ir ateia ſkubei/
ir atrada Maria/ ir Joſepha/ir berneli
17♦ prakarte gulinti. A kaip anis tatai re=
geia iſchplatina ßodi/kurſai ſakitas buwa
18♦ iump/ape ta berneli. Ir wiſſi kurie tatai
girdeia/ſtebeioſi tam kalbeſui kuri ſake
19♦ iump piemenis. A Maria palaike wiſ=
ſus tus ßodzius/ir iſchwietoia ios ſchir=
E ij dije

diie ſawa. Ir Pieminis ſugrißa/ ſchlowindami ir garbindami diewa delei wiſſa ka girdeia ir regeia/ kas ſakita iump buwa

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SVlaukem Chwola Diewui/ mieli brolei ir ſeſeres Kriſtuie/ ſennei lauktas kalledas/ kurioſu wiſſoie krikſchczioniſteie ſakama/ giedama ir wiſſokeis Organais ſkambama ira/ Baßniczioſu ir hukioſu/ ape Schwenta ir labai brangu ußgimimma Jeſaus Kriſtaus tikroio Meſſioſchaus/ tatai eſti/ Iſchgelbetoio wiſſu ßmoniu.

Tadelei bei Senni bei Jauni/ Pirmiauſei iſch ißczu ſawa ſchirdies dzaukimes ir bukem linkſmi Wieſchpatije/ iog taſſai muſump ateit/ kurſai pergaleiens grieka welina/ Smerti/ ir amßina prapůlima/ mumus iſch dangaus atgaben/ atleidima grieku/ ſuiednota Diewa/ amßina giwata po akim Diewa/ dangaus karaliſtoie/ ir amßina Iſchganima kuno ir duſches muſu.

Potam mes per ſche ſchwente ne turrim teip pateikti/ idant tiktai girtotumbim alba uliotumbim. Ne/ Bet ſchwenſti turrim tatai eſt Baßniczion ſuſſieiti/ klauſiti ir iſch paties Diewo Szodzio mokinties kaipo Iſchgelbetoias muſu Jeſus Kriſtus iſch Panos Marios ußgimmes eſt be ſeklos wiriſchkos.

Ant

Ant Treczio turrim teipaieg iſch Diewo alba Schwentu Angelu ßodziu tirtiſſi/ tatai eſti/iſchmokti kam mumus pawarguliams Vßgimimas Jeſaus Kriſtaus Sunaus Diewo ir Marios dæra/ Jr kaipo ta turrim paſſiſawinti.

Ant Ketwirto/ ſchitai iſchmoke turrim per ſches ſchwentes kaledu/ Diewui ußu atſiuntima io mielaio Sunas Jeſaus Kriſtaus diekawoti/ ghi maldomis ir gieſmelemis muſu garbinti/ in ſu Schwentais Angelais liaupſinti.

Schitokius daiktus ſawa ſchirdije tei pilnai wartoſim/ tadda neſpeſim/ nei ulioti nei girtůti.

A ius nu ſche diena/ ſchoie koſanije tiktai wieno daikto wiernai mokinkites/ butent/ kaipo Schwentas Lukoſchius ußgimima Kriſtaus iſchraſche.

Iſchraſchimas ußgimimo Pono muſu Jeſaus Kriſtaus.

Labai mumus priwalu ira ßinnoti pilna raſchta ape Kriſtaus ußgimimma/ neſa kas to neßinna/ tas ußgimimma Kriſtaus/ nieku nuleidz/ ir ſchiteipo ſawe amßinai paſkandin. A Ponas Diewas noreia/ idant Schwentas Lukoſchius Euangeliſta/ keturu daiktu primintu/ wiſſam ſwietui/ raſchidams ape Vßgimima Kriſtaus.

1. Kurû Szeʃu Kriʃtus uſʒgimme.
2. Jſch kokios Gimmines ſʒidu ghis ſʒmogumi uſʒgimme.
3. Kurioie wietoie alba kureme Mieʃte ghis gimme.
4. Kokſai io Vſʒgimmimas ira buwens:

Tadelei ir mes nu ſchu keturiu daiktu ſchû kartu gerai dabikimes / bei mokinkimes.

Pirmas. Ape Czeʃa Vſʒgimimo Kriʃtaus.

Mes kalbedami ape Szeʃa Kriʃtaus / nekalbam ape io Deiwiʃte / neſa ſchis Bernelis pagal ſawa Deiwiʃte ira be pradzios ir be galo / kaip Schwentas Jonas Euangeliʃta ſaka. Joh: 1. Pradzoie BUWA Szodis / tatai eʃti / Kriʃtus tau buwa be eʃans / kada Diewas Dangu bei ſʒeme ſutwere. Bet mes ſchicze kalbam / tiktai ape ta czeʃa / kureme Szmogiʃte Kriʃtaus radoſe / tatai eʃti / kû metu ghis Diewu amſʒinu budams / Szmogiʃte / prieme. Ape ta ſakau Szieʃa Schwentas Lukoſchus ſchicze teip raſcha.

Cieʃaras Auguʃtas priſake idant wiſſas ſwietas paraſchitas butu / ir meſlewa iamdotu. Item. Tas paraſchimas buwa pirmaʃis

pirmaſis. Item. Bei to cziesu tatai buwa/ kaip Cirenius Storaſtu buwa Szidu Szemeie.

Tu metu kada Rjme buwa Czeſaras wadinamas Auguſtas, Kadda tas Auguſtas wiſſamus Szememis/ kurios priklauſe Rimianu / priſake Meſlewa duti/ Kadda wiſſu pirmiauſe Meſlewa buwa pramanama Auguſto. Kada tas Cieſaras Auguſtas Sirios alba Szidu Szemeie/ſawa wietoie turreia Storaſta / wardu Cireniu. Tadda Diewas Sunu ſawa dawe ſzmogumi uſzgimti.

O tatai buwa tas Czieſas / kada Szidai iau patis nebetureia iſch ſawa gimines karaliu / kada iau nebebuwa patis Ponais/ Bet kada iau Rimianiu buwa kariu apgaleti / kada iau Szidai kaip ir wergais turreia buti/ Pagonu Rimianu/ Tukartu tatai nuſſidawe kaip Kriſtus ſzmogumi uſzgimme. Bei tas Czeſas / uſz kiek ſchiunta metu paties Pono Diewo Tiewo buwa ant to paſkirtas / ir Szidams ape tatai praneſchta. Neſa teip praneſche Jakubas Patriarchas. Sceptras tatai eſti karaliſte alba poniſte ſzidu/ nebus Gen: 49. atimta nug gimines Juda/ tatai eſti/ ſzidu/ nei miſtras nug io koiu / nei kaip ateis Silo/ alba Meſſioſchus

Tatai pirmiauſei iſch ſchos hiſtorios atmink. Kriſtu gimmuſi/ Kada Szidai nau pradete buwa newalnais/ bet padonais pagonu alba Rimianu buti. O iau nu praſchoka pa ußgimimo ſcha muſu Meſſioſchaus/ kaip pus antro tukſtantis aſchtůni deſchimts/ ir aſchtůni metai/ Tick nu ira mætu pa ußgimimo Kriſtaus pagal io ßmogiſte/ bet Cziesas Deiwiſtes io ne paſkaitamas ira/ kaip pirm girdeiot.

Antras. Ape Gimine Kriſtaus.

Iſchmoke kůmetu Kriſtus ußgimme/ mokinkimes nu ant antra iſch kokios Gimmes/ pagal io ßmogiſte ghis ußgimme/ neſa ir tatai mumus labai priwalu ira ßinoti/ Idant kas ne tartu kas ßinna iſch kakiu wergutas Kriſtus radoſe.

Augiwe kurri Kriſtu pagimde ira wadinama Maria/ pagal ßodziu ſchos Euangelios/ Ir ſchita merga Maria paliubita alba paßadeta buwa ant ſalubo/ tatai eſti/ wenczawoniſtes/ wirui/ kurio wardas buwa Ioſephas. Bet tas Ioſephas buwa iſch Namu/ tatai eſti/ Gimmines/ Dowido/ o Dowidas buwa iſch gimmines karaliu Szidu/ ir patſai buwa karalumi ant Iſraelo alba Szidu. Bet iog merga Maria buwa paßadeta ing ſabula Ioſephui/ tadda ir ghi turreia pati buti iſch gimmines Karaliaus Dowido. Neſa ßidai neturreia kaip pagawe ſaw moteres wæſti/ kaip

muſu:

muſu nu paprotis ira wiſſoie krikſchczioniſteie. Bet koßnas wiriſchkis buk Sænas buk iaunas/noredams weſti/turreia iſch ſawa Gimines alba Gentainu moteri Marcza weſti/kaip tatai priſake Diewas/ bilodams. Koßnas iſch waiku Jſrael tæwed iſch gimines ſawa Tiewo. Num. 56.

Taip tatai nu ant antro ſaw iſch ſchos hiſtorios atmink/ Kriſtu ßmogumi gimuſi iſch gimines karalu/ butent Dowido/neſa ir tatai Diewas teipo buwa likkens ir praneſchens paczіam Karalui Dowidui bilodams. 2.Sam.7. Eſchtawa Sekla paſkui tawe prikelſiu/ Kuri iſch tawa kuno tures ateiti/ ir tos karaliſte eſch patwirtinſiu/bei karaliſtes io ne bus galo.

Bet ſchicze diwu diwai ira Maria/kuri dabar ſu wiru ne buwa ſuwenczawota/kurios wiriſchkis nepakrutina/ kuri wiro neßinnoia/kaip ta iſch darbo Schwentos Dwaſes nieſchczia alba ſunki randaſi ir berneli pagimda. To ſakau newiena ßmogaus protas negal/permaniti ir iſchrakũti. Maria ira merga czіſta/pirm ußgimimo/ patime ußgimimme/ ir paſſilieki czіſta merga/po pagimdimo ſawa/To tur nuſſiſtebeti/netiktai ßmogus bet ir patis ſchwentieghi Angelai. Nes tatai taipaieg buwa Diewo noras ir wale/ ir teip tatai per praraka Eſaioſchu buſent buwa praneſchdimens/ bilodams: Schitai (kaip kada tartu/

E v dabokes

dabokes ſʒmogau ſtebuklo didʒio) Panna bus nieſch-
Eſa. 7. czia alba ſunki ir pagimdis Sunu.

Trecʒias. Ape Wieta.

Takiaus delei paſtiprinoghimo muſu wieros Krikſchczoniſchkos / dabokimes Kur / alba kokeme Mieſte Kriſtus muſu Iſchgelbetoias uſʒgimme. A ir tatai gana pilnai iſchraſcha Schwentas Lukoſchus ſchos Schwentes Euangelioie bilodams.

Joſephas eija iſch Galileos / iſch Mieſto Nazareth / ing ſʒeme Szidu / ing Mieſta Betlehem ir thi Maria budama ſu Joſephu pagimde Sunu ſawa pirmgimi / ir iwiſte ghi wiſtikloſna ir pagulde ing prakarta. Schiczʒe tikrai girdi Kriſtu ne gimmuſi Galileos ſʒemeie bet ſʒidu ſʒemeie / Ne Nazareth mieſte bet Bethleheme mieſte.

Bei kadangi ir kits mieſtas Bethlehem ira buwens / giminieie ir ſʒemeie Zabulon. Joſ: 19. paguld:
Joſ. 19. tada Euangeliſta liudij Kriſtu gimuſi anàme mieſte Bethleme kurſai buwa Szidu Szemeie. Bet ir tatai nuſidawe pagal parodos Pono Diewo ir pagal

praneſchima

praneſchima Prarako / kuris wadinamas buwa Micheas / Taſſai nes buwa praneſchens ape Wieta Vßgimimo Meſſioſchaus / bilodams. Tu Bethlehem Ephrata tatai eſti / Szidu ßemeie / kuris maßas eſſi mieſtas / tarp tukſtanczu Judawoie / Jſch tawens tur man ateiti / kurſai Jſraele Ponas bus / kurio iſchcijmas nůg pradzios ir nůg amßo ira. Math: 5.

Tiek mumus reike ßinnoti ape wieta alba mieſta kur Meſſioſchaus turreia ußgimti / Todel atminkime wieta ußgimimo Kriſtaus eſſanti aname mieſte Szidu Szemeie / kurſai wadinams buwa Bethlehem. Nenoreia Kriſtus ußgimti Jeruſaleie alba kittame kokiame mieſte / Bet tiktai Bethleheme / pagal prarakawima ſawo tarno Micheiaus.

Tatai teipaieg gerai atminkime / idant ßinotumbim kur Jſchgelbetoias muſu Kriſtus ußgimme.

Ketwirtas. Kokſai ira buwes ußgimimas Kriſtaus.

Koßnas iſchmanans Krikſchezonis teipo gaſetu dumoti / kadangi Kriſtus ira Karalius amßinas / Kadangi Kriſtus ira gimes Jſchgelbetoiu wiſſo Swieto / kadangi ghis turreia pergaleti Welnia / Pekla / ir Smerti / tadda iſchtieſos iam pareitis ußgimti / ir ant ſwieto ateiti / ne praſtu alba kudu budu / ne wargei / Bet Poniſchkai ir macnai.

Ant

Ant to nu teipaieg atſaka Schwents Euangeliſta Lukoſchus. Maria pagimde Sunu ſawa pirmgimi / ir iwiſtija ghi wiſtikloſna / ir padeia ghi prakarte / nes kittos wietos padwarioij netureia. Schicze girdim pirma Kriſtu ne puiku / bet praſtu užgimuſi budu.

Ant Antro. Ghis eſt twiſtikloſna ſuwiſtits kaip kokſai praſtas kudikelis / ne ing ſchilkus alba akſamita / kaip kiti karalius ſwieto paiunke ira / ſawa dabar gimuſius bernelius iwiſtiti. Pana Maria ſuneli ſawa ſuwiſtita / nepagulde ant patalo kokio Sidabrino / nei ing lopiſchi aukſina / brangeis akmeneis alba graſchomis farbomis iſchraſchita / Ne bet ing prakarta alba Edzoſa / kur Jauteins ir Aſſilams paſcharas buwa papilams.

Ant Trezzia. Saka Euangeliſta ghi todelei ſtalde pagimdita / ir ing prakarta paguldita / Nes kitos gereſnios wietos padwarioie negaleia gauti. Kiti bagoti ir didi Swætei / buwa ſaw geriauſes ſwietliczes / Kamaras alba wietas ſkire kur Marias neileida / kaczei ſunke regedami. Tatai iſchtieſos mana Krikſchczonis labai pawargens ir kudas užgimimas ira muſu Wieſchpaties Jeſaus Kriſtaus.

A ghis

A ghis tureia tokiu praſtu / kudu ir pawargůſiu budu vßgimti / ir ant ſcho ſwieto ateiti / neſa tatai teipo pats Diewas Tiewas buwa praneſchens / bilodams per praraka Zach: 9. paguldime. Schitai karalius tawa ateit taw ubagas / kaip uß keturu nedeliu placziaus ape ſchitai girdeiot / kada teipoieg priminiau iumus ape pirmaghi praſta Kriſtaus ateijma ant ſchos ßemes. Zach: 9.

Bet galetu ſchicze kas klauſti bilodams / Kodelei tokſai didis ir amßinas Dangaus ir ßemes Ponas kudai ſchů kartu elges ir ußgimme kaip kada butu kokio piemenes bernelis eſans?

Atſakau tau iſch gieſmes nu baßniczioſu giedamos.

Ant ſwieto buwa ubagu /
Ieib mums ghis ſuſſimilitu /
Dangui bagotais daritu /
Agelams mus priligintu. Kyrieleiſon.

Teipo mes ſchů kartu ape Kriſtu atminkime. Kaddai gimme. Kuri io ira augiwe. Kur gime. Ir kaku budu ußgimne.

Diewas tegelb mus / idant waiſiu bei nauda Vßgimimo Pono muſu Jeſaus Kriſtaus apturetumbim. Amen.

Koſatnis

KOSANIS APE VVÆCZÆre Pono musu Iesaus Christaus, Dienoie kaledu ant Mischparo sakama.

POnas musu Jesus Christus/ schito naktije kurioie buwa ischdotas/ Eme dona/ dekawoia lausze/ ir dawe pasiuntinems sawa/ bilodams/ Imkite/ walgikite/ Tatâi est Kunas mana/ kursai vsch ius ira ischdodams. Tatai darikite ant mana atminimo.

Schitoiu budu eme Kilika po Weczeres/ dekawoia ir dawe ghienius/ bilodams/ Imkite ir gerkite/ wissi isch to/ Tas Kilikas estinauias Testamentas mana Krauieie/ kursai usz ius bus prelietas/ ant atleidima ghrieku/ Tadai darikes/ kaip dasznai gersit ant mana atminimo.

Ischguldimas schu szodziu.

Kadangi

KAdangi mieli Krikſchczonis ſcho kartu daug ßmoniu Chwola Diewui/ Pono Chriſtaus Weczere atlanka/ tadda priwalu man regis/ iumus ſakiti koſani ape ta Weczere. A ſcheme pamokſle keturiu daiktu ius turrit dabotiſſi.

1. Kas inſtate ſchita buda/ Diewo Stalop eiti.
2. Kas thienai dũdama ir walgama alba gerema ira.
3. Kodelei ſchitie brangus daiktai immami ira.
4. Kaipo reikia Szmogui ant tokio ſchwento darba paſſitaiſiti.

Ant Pirma. Kas inſtate Diewo Stalop eiti/ ir kaddai.

Eit Diewo ſtalop ßmones ne tiktai ant ſchwenczįu didziu/ bet ir kittomis nedeliomis alba ſchwentomis dienomis/ Ne tiktai Pruſu ßemeie alba Lietuwoie/ bet wiſſoie Krikſchczoniſteie. Dara tatai ßmones netiktai ſchi meta/ bet dare ira tatai nu ilgiaus nei puſantros Tukſtanties metu. Ir tur taſſai budas iſchlaikitas buti ik galui Swieto/ Nes ſchwentas Powils bila/ Iumus pareitis ſmerti Wieſchpaties apſakiti ik ateis. A ſchita buda ne pramane ßmogus kokſai praſtas/ nei wel didis kokſai Daktaras/ nei Popießus/ nei wel Cieſaras kokſai/ nei wel Angelas Diewo/ Bet patſai Diewo ſunus muſu mieliauſis Iſchgelbetoias Ieſus Kriſtus

kurio

kurio macije ir rankoie iſſilaika dangus / ßeme ir wiſſi kiti daiktai. Neſa ſchiteipo iſchraſcha ne tiktai Schwentas Powilas ſawa Gromatoie / bet ir tris kitti Euangeliſtai Pona Jeſu Kriſtu ſuſadinnuſi ußu Stala ſawa Apaſchtalus / Kriſtu pati emuſi dûna / Kriſtu pati ta dûna perßegnoiuſi. Kriſtu pati ta perßegnota dûna dawuſi apaſchtalams ſawa. Kriſtu pati liepuſi walgiti ir gerti. Kriſtu ſawa burna liepuſi tatai kiek kartu alba tankei dariti / ant io atminimo.

Taliaus dabokimes teipaieg Kriſtu ſchitatai inſtaczuſi ir liepuſi idant daritumbim / kada iam ſchitai ne poilgam buwa kenteti ir numirti / kada ghis ſmertimi ſawa atpirkens wiſſus ing ſawe tikinczus wel noreia danguna ſugriſchti Tů czeſu alba tů metu kadda ghis ne nikdams / bet iſch tieſas wis buwa kalbas ir daras / Tadda ghis pramine idant krikſchczonis ſtalop io eitů.

Todelei ſchita buda niekadai ne turrim apleiſti / Bet ſtalop Diewo eiti / teip mes teip muſu waikai / kolei ſchis ſwietas Diewo laikams ira / Nes kas Diewo priſakima nepilnawoij / tas iſch tieſos Diewo karoghima ne iſchwengs.

Ant Antro. Kas ant Diewo Stalo mums pakeliama ira.

Kadda ßmogus kokſai ſtala pakloij alba pakel / ſweczius

ſweczius kakius pakwietens / alba ſu ſawa ßeimina noredams walgiti. Tadda ghis kit nieka negal pakelti kaip dûna/ bei wjna / tatai eſti ſtrowa ir gierima praſta/ Bei ſchitaſtrowa tiktai pen ßmogaus pilwa ir kuna. A Kriſtus Jeſus Sunus Diewa pakelens ſawa ſtala pen ſawa krikſchczoniſte daugia brangeſne ir gereſne ſtrowa / butent ſawa Schwentu kunu ir ſawa brangu krauiu / neſa ghis patſai teipo kalba/ Jmket walgiket / tatai ira mana kunas / Jmket gerket tatai ira mana krauias / kaip kada tartu mokintinems ir mumus wiſſiemus / ſchitai eſch patſai ta dûna teipo perßegnoiu / ir iumus ta ſiekiu imti/ kaip iau ſchicze ne tiktai dûna bet dûnoie alba ſu dûna ta / mana drauge ira kunas / kurſai iuſu grieku delei nepoilgam bus Szidu iſchmuczitas ir ußmuſchtas/ Jr ſchita Wina eſch patſai teipo perßegnoiu / kaip ius ta gerdami / ne praſta geret wina / bet ipatinei wieno / alba drauge ſu winu/ gaunat/ ir geret mana brangu ir ſchwenta kraughi / kuri Szidai mane plakdami / ir mana rankas/ koias ir ſchonus prawerdami ant ßemes pralies. Teip nes iſſimana ßodei Kriſtaus / bilanczio imket walgiket / tatai eſti mana kunas / Jmket gerket tatai eſti mana krauias.

Taliaus turrim ßinoti ſchi kuna ir kraughi brangughi Pono muſu Jeſaus Kriſtaus / ne pennanti pilwa alba muſu kuna/ Bet ſchitie daiktai ira penukſchlas

duschiu musu/ Ne walgams ira kunas Kristaus delei ischaltimo pilwo ßmogaus/ Bet delei ischalkusios ir trokschtanczios malones Diewo/ duscheles musu.

A galetu schicze kas klausti/ ir biloti/ kaip tada antscho stalo Kristaus kunas ir krauias ira/ Er pa-wirsta dűna anna perßeguota ing kuna/ ir winas per-ßegnotas ing kraughi Kristaus? Atsakau. Ne/ Nera schicze tokio persimainima dűnos ir wino/ Bet Dű-naie ira kunas Kristaus/ ir Wine issilaika krauias Kristaus.

Wel galetu kas sakiti/ Juk asch tiktai Dűna su Winu regiu/ kaip tada thi gal buti Kristaus kunas bei krauias? Atsakau. Tu neweisdek tiktai to kas po tawa akim regima ira/ bet weisdek ant Diewo Szodzio. Tassai Ponas kursai mana ir tawa dusche paslepti gal musu kune/ kaip nei esch nei tu tos ne reg-gi/ Tassai sakau ponas Wissagalins/ gal padariti kaip io kunas ir krauias dűnoie ir wine issilaika mumus neregimu budu.

Schitcipo nu mes Diewo Stalop eidami tikekem/ iog Dűna ir Wina perßegnota imdami drauge gau-nam ir imnam paties musu Jesaus Kristaus kuna ir kraughi ußu mus pralieta ir ant Krißaus ischdűta.

Ant Treczio/ kam dera ßmogui Kristaus ku-nas ir krauias dűtas ir imtas ant Diewo Stalo.

atsakau

Atſakau. Daugiam dera ßmogui/ Pona Jeſaus Kriſtaus kunas ir Krauias/ a wiſſu didziauſei/ triu daiktu delei immams ira.

Tapirmiaus. Dera ßmogui Grieſchnamuiem Pono Diewo kunas ir krauias ant atleidimo grieku. Teipo nes Kriſtus pats kalba/ Tatai eſti mana kunas uß jus důtas. Krauias Jeſaus Kriſtaus atpraus nůg 1. Joh: 1. muſu/ wiſſus muſu griekus.

Ant Antro. Per priemima Jeſaus Kriſtaus kuna ir krauia ira muſu wiera paſtiprinama. A ſchitai teipo nuſidůſt/ Mes wiſſi po Diewo akim didei kalti eſme. A Diewas iſch loſkos mumus kettin atleiſti muſu griekus/ ſawa Sunaus Kriſtaus delei. Kriſtus ßmogumi Vßgem/ kencz/ ir ant krißaus numirſchta ußu mus. Jdant nu griekingas ßmogus galetu tiketi/ Diewa iam atleidenti griekus/ Kriſtu Diewo Sunu ußu mus kenteiiuſi ir numiruſi/ ir per ſawa priſſikelima ir dangaus ßengima/ mumus Daugui wieta ir amßina giwenima bei iſchganima pataiſuſi/ Tadda Kriſtus mumus ſawa kuna ir kraughi kaip ßenkla koki malones důſt/ Jdant grieſchnas ßmogutelis galetu ſakiti/ Teip tikrai kaip Kriſtus mane penneia ſawa kunu ir girde ſawa krauiu/ teip tikrai ßinnauſi nůg io gawens atleidima wiſſu mana grieku. Schiteipo dera mumus Diewo kunas ir krauias ant paſtiprinimo wieros tikros/ per kure eſme iſchganami. Neſa be wieros niekas negal Diewui intikti. Heb: 11.

Ant Treczio Diewo kunas ir krauias dera / ant gero krikſchczoniſchko ir Diewui intinkanczio giwenimo. Neſa ßmogus grieſchnas kuris nůg Diewo gawa atleidima grieku / kurio wiera ing Diewa ira paſtiprinta / tas dumoij. Eſchtiek gero nůg Diewo gawens / kaltas eſmi iam intiktinai giwenti / tůgi ghis pradeſt Diewo priſakimu klauſiti ir geru ßmogumi buti.

Ant Ketwirto. Kaipo ßmogus imdams Diewo kuna ir kraughi tur paſſigatawiti ?

Atſakau. Schwentas Powilas teipo kalba / Szmogus teſſimegin patſai / ir ſchiteip tewalga nůg ſchos

j. Cor:jj. Důnus ir teger nůg ſcho kelicho / Nes kurs newertai walga ir ger / tas walga ir ger ſaw pats Suda / thů / iog ne perſkir kuna Wieſchpaties. Schicze girdim iei norim wertingai tatai eſti ant duſchios iſchganimo prijmti ſchi kuna ir kraughi / tadda turrim pirm megintis. A meginimas ſchiteipo tur nuſſidůti. Ant pirma. Weiſdek ſchirdije ſawa / bau iauties grieſchnas eſans. Anj Antra. Weiſ dek bau gailies grieku. Ant Treczia. Weiſdek bau trokſchta tawa duſche atleidimo grieku. Bau geidi duſchos iſchganimo. Ant Ketwirta. Tirkes Bau tiki Diewui / ir Kriſtu del tawa grieku didzu anneip kenteiuſi ir numiruſi. Ant Penkta / Weiſdek

Wieſ dek/ bau nori tu ſu Diewo pagalba priſiwerſti/ pakuta dariti/ alba griekus peikti.

Kurſai ſchiteipo meginaſſi ir tirreſſi/ tas daſtainei/ tatai eſti/ wertingai imma Kriſtaus kuna ir Kraughi/ Bei ſchitam thie daiktai iſcheit ant duſches iſchganimo/ wel kurſai teipo ne im Diewo kuno ir krauio/ tas ima ſaw ta ant Sudo/ tatai eſti/ ant amßino prapûlimo .Nûg ko apſaugok mus Diewe Tiewe per Jeſu Kriſtu Sunu tawa miela Amen.

ANTROIE DIENOIE KAledu Euangelia Luc. 2. pagul:

Ape waiſiu ußgimimo Kriſtus.

MAkar girdeiom iſch Seno Teſtamento Pona Diewa per Pranaſchus keturius daiktus apſaikiuſi Swietui ape Vßgimima ſawa Sunaus Jſchganitoio muſu Jeſaus Kriſtaus.

Pirma. Jog Meſſioſchus turrea ußgimti kadda Gen. 49.
Szidai iau butu newalioij/ tatai eſti/ Rimianims
padûti. Ant Antro. Jog turrea ußgimti/ iſch pan- Eſa: 7.
nos alba mergos wiro nelitetos. Ant Treczio. Jog Mich: 5.
tureia Bethleheme Szidu ßemeie ußgimti. Ant Ket-
wirto. Jog io ußgimimas neturreia puikus/ bet pra- Zachar: 9.
ſtas buti.

Isch nauio Testamento / tatai esti isch raschto Schwento Lukoschaus antrame paguldime girdetom Kristu tikrai / pilnai / pagal schu praneschimu Praraku / Cziesu Ciesaraus Augusto. Isch panos Marios / Bethleheme gimusi ir kaip kita koki prasta Berneli wistiklosna inwistita ir Edzosu pagulditа / kada kitos geresnes wietos padwariole netureia.

A ne ganna ira mums ßinnoti Kristu ßmogu gimusi / Net didei ir per didei priwalu ira mumus wissiemus ßinnoti / delei ka Sunus paties Diewo schiteipo passißeminoia / kuna bei kraughi ßmogischka prijmdams ir ant swieto ußgimdams. Todelei nei tingekem nei nussiboskem ape Waisiu Vßgimimo Kristaus schů kartu klausiti. Schicze nu triu daiktu gerai dabokimes.

Ant pirmo. Kodelei Kristus teip didis Ponas isch Dangaus atcia ßmogischku kunu apsiwilkdams.

Ant Antro. Ka gero ghis Szmoniems ußgimdams atnesch.

Ant Treczio. Kaipo nauda Vßgimimo Kristaus ira passisawinama.

Ant Pirmo.

Delei ko Diewo Sunus ßmogumi stoiosi / ir Vßgimme?

Labai didis ir indiwnas daikts ira / iog Kristus tikras

tikras ir amžins budams Diewas / nuženg nůg Dangaus sawa tikroio Sosto antžemes. Didesnis ir indiwnesnis daikts ira / iog pats Diewas ne tiktai nůg Dangaus nuženg / bet ir žmogumi pastoij / tikra žmogaus kuna / kraughi ir kittas žmogischkas silpnibes priimdams. Wissu didesnis ir indiwniausis daikts ira / iog tassai pats Diewas žmogumi pastoiens / ant žemes wargsta / kencz dide muka ir numirschta biauriausioie smertimi. Todelei makinkimes Sawensgu delei Kristus žmogumi stoios. Angelungu delei / Szmogausgu delei / kitagu kokio delei.

Kristus macnusis Ponas isch Dangaus neleidosi / nei kentcia / sawens delei. Neigi wel tatai darens ira Angelu delei. Bet Kristus žmogumi pastoia / Užgimme / wargus regeia / ir smerti nukenteia / bednoia žmogaus delei. Nesa taip saka Esaioschus. MVMVS ira Bernelis gimens / ir Sunus MVMVS ira důtas. Esa: 9.

Jr wel Angelas. JVMVS schen diena Užgimme Jschgebetois. Jtem Symbolum Nicenum. Kristus del musu Szmoniu ir delei musu Jschganimo nuženge nůg Dangaus ir insikunija per Dwase Schwenta isch Marios Czistoses Mergos. Jr schitodelei giest Bažnicze krikschczonischka / Bernelis paschlowintas / est mumus užgimmes. Jtem Mumus gimens mumus důtas / Jsch mergos nelitetos.

Joh: 5. Bet Kristus patsai teipo kalba / Teip Diewas numileia Swieta / Jog Sunu sawa wienatighi dawe / idant wissi tie kurie ing ghi tik / neprażutu / bet turetu amżina żiwata.

Todelei mokinkimes per sches kaledas / Kristu munus żmoniems gimusi / ne Angelams / ir musu żmoniu bei ne sawes delei anakius wargus regeiussi. Ir atmink tatai kiek kartu skaitisi żodzius anus wieroie. Gimme isch Czistos panos Marios.

Ant Antro.

Ape Waisiu ir nauda kuri randasi Szmoniems isch użgimimo Kristaus.

Ponas Jesus Kristus / delei musu Szmoniu gimens / mus ne isch mażu / bet didei didziu wargu noreia ischgelbett / ne isch wargu kuno tiktai / bet kuno ir dusches / ne isch czeschischku tiktai bet ir amużinu wargu. Angelas nauda Użgimmus Kristui wienu żodziu pasake / bilodams / Ischgeltoias.

A wargai isch kuru schissai Bernelis Kristus sawa żmones ischgelba schitie ira.

1. Delei sugrieschimo Adamo ir / delei negero giwenimo wissu żmoniu / wissas Swietas kaltas ira po akim Diewo / bei wertas butu amżino prapůlimo. Kaip regim pati Diewa bei Adamui Raiuie / bei potam

tam wissam Swietui kalbeiusi. Kuroie dienoie walgisi nog medzio ußdrausto/ smertimi numirsi.

Item. Prakeiktas testow/ kursai ne ischpilda wissus ßodzius scho Sokano. Deut: 27.

Ischghi schu Grieku bei prigimtu bei padaritu mus ischgelb Jesus Chrištus ußgimdamsant ßemes. Kristus ateija idant musu griekus atimtu. 1. Joh. 5. Tatai esti mana kunas ußu ius ischdůdams / Tatai esti mana krauias ußu ius praleidiems. Math: 26. Irisch to giedama ira per sche schwente/ Jeib Bernelės ne gimmes/ butu wissas swiets prapůles / tas ischganims musu esti.

2. Szmones per sawa griekus / buwa iſerschine Diewa / kaip Diewas ßmoniu grieku delei papikens butu galeiens sawa narsa ir karoghima ant wißo swieto ischleisti / kaip butu wissas swietas galeies amßinai prapulti/ ir pekloij amßina muka kenteti. A Jesus Kristus ant swieto ateijens / mumus sawa Dangaus Tiewa suiednoia/ suderina/ numalde/ ir io karoghima amßina nůg musu attolina. Wienas ira Diewas ir wienas tarpinikas/ tarp Diewo ir Szmoniu butent ßmogus/ Kristus Jesus/ kursai pats issidawe ußu wissus ant Ischgelbeijmo. 1. Tim: 2. Jei kas sugrieschij/ tadda turim prakurata Jesu Kristu kursai ira teisus. 1. Jo: 2.

Schitai ischtiesos dide ira nauda Vßgimimo Kristaus / nesa niewiens kits sutwerims negaleia rustibe Diewo nuramditi / butu wissas swietas prapůlens. Gen: 2. Tiktai wiens Kristus tatai galleia ischraisiti.

F v 3. Nauda

3. Nauda użgimimo Kriſtaus ira ſchita / iog
ghis ſżmogumi gimmens / mus iſchgelbeia nůg pra-
keikimo Sokano. Nes kaip pirm girdeiot / Sokanas
teipo Sudij. Prakeiktas teſtow koſżnas kurſai ne
iſchpilda wis kas raſchita ira Sokane. Iſch ſcha
Sudo buwa wiſſam ſwietui amżinai prapulti. Bet
Kriſtus ateia iſch dangaus / idant mus gelbetu / iog
ne butumbim pagal ſcho Sudo Sokano prakeikti ir
praſżuditi. Neſa ghiſſai Sokana pilnai iſchpilde /
wis tatai darידams kas aname priſakita ira. Eſch
Math: 5. ateijau idant Sokana iſchpildicziau. Kas iſch iuſu
Joh: 8. gal mane gricko priweſti.

Potam Kriſtus apſieme użmoketi ant ſawa ku-
no / ka mes prieſch Diewo priſakimus alba Sokana
buwam apſtille / Nes ghiſſai użu muſu grickus kenteia
Gal: 4. ant Kriżaus. Kaip iſſipilde czeſas / ſiunte Diewas
Sunu ſawa / gimuſi iſch Moteriſchkes / padůta po
Rom: 8. Sokanu / Idant tůs kurie po Sokanu buwa iſchgelbe-
tu. Neſa kas Sokanui ne pigu buwa tatai Diewas
dare / ſiuſdams ſawa Sunu / weidu grieſchnoio kuno
ir praſżude Gricka kune / per Gricka.

Ir ſchitai tieſa dide nauda ira użgimimo Kri-
ſtaus / neſa beto butu Sokanas mus amżinai ap-
ſtundens ir praſżudens.

4. Ponas Kriſtaus iſch Dangaus ant żemes
ateiens ir Berneliu paſtoiens żmogiſchku / mus neba-
gelius

gelius ischgelbeia isch maces Welino / ir peklos alba amszino paskandinimo. Sekla moterischkes / sutrins Gen: 3. galwa szalczio. Christus ateija idant ischarditu dar- 1. Joh: 3. bus Welino.

Kaczei nu kartais Welinas biaurei arkos ant szmogaus / tacziaughis negal io nweikti / tiktai Diewo paweltas. Nei daugesni szmogui gal pikto dariti / tiktai kiek iam Diewas paweli kaip tatai regim ant schwento Jobo. Teipaieg ir ape Smerti kalbant / Smertis netur szmogaus apgaleti / tiktai kada iei tatai Diewas paweli. Ir kaczei Smertis koszna pasmaug / tauczian ghi szmogaus ilgaus negal palaikiti / tiktai kolei Diewas iei paweli / Kaip Kristus schauks ir wissus numirelius wadins / turres anus Smertis giwus ischleisti.

Todelei Kristus kaip ir tukdams Smertes / bila. Smertie / asch tau busiu apipenu / Pekle asch tau busiu Ose: 13. gumbe. Ir Schwents Powils / Smertie kame 1. Cor: 15. tawa gelonis / Pekle kamine tawa pergaleghimas / kaip kada tartu / Jus Kristaus este pergaleti / nieka iau priesch krikschczonis ne primanot.

5. Kristus sawa Uszgimimu mumus atnesche amszina Kuno ir dusches Ischganima. Nesa tur iau ira griekas atleistas: Diewo rustummas numaldoitas / Prakeikimas Sokano attolintas / ir nepritelius welinas ir Smertis ischgaleti / The tur sekti amszinas ischganimas / amszinas giwenimas dangaus Karalistoie ir amszina linksmibe.

Schitok

+ -

Schitoki neiſchmeroghima ir neiſchkalbama didi ſkarba gauna ſʒmoniu gimine iſch Vʒgimimmo Jeſaus Kriſtaus.

Ant Treczio.

Kaipo ſʒmogus tus daiktus ſaw tur ir gal paſſiſawinti.

Jſchmoke iſch ſchos koſantes Diewo Sunu/muſu ſʒmoniu delei ſʒmogumi gimuſi/ Jr iog daug gero mumus pawarguſiems iſch io uʒgimmimo randaſi/Tadda nu ant pabangos teipaieg mokinkimes/ kaipo ſwatſius alba nauda Vʒgimimo Diewo Sunaus prijmmama alba paſſiſawinama ira. Kaip tas naudas Sʒmogus gal gauti/ Neſa kam deretu ſʒmogui Jſ da koki ſʒinoti /kur eſſanti/o neʒinnotu ta kaipo iſchgauti.

A tas branges naudas / Vʒgiminimo Diewo Sunaus/ nepirkamas ira aukſu / ſidabru alba kittais pinningais. Nei ſwel gerais muſu darbais/ kaczei ir per gerais ne numaldams ira Diewas / kaip mumus ta dide nauda todelei dútu. Bet Atleidimas grieku apteiſinimas ſʒmogaus grieſchnoio/ numaldimas Diewo ruſtaus / iſchgelbegimas nůg maces ſwelino ir amʒino prapůlimo ir amʒinas iſchganimas / Tatai eſti wiſſas waiſus Vʒgimimo ir nupelnimo Pono Jeſaus Kriſtaus tiktai wienu iſchtike.

iſchtikeghimu / wiera / alba nuſſitikeghimu gaunama ir prijmmama ira / kaip ape tatai kalba bei pats Kriſtus ir io Schwenti Apaſchtalai / ir potam wiſſas Schwentas raſchtas. Schiteipo Diewas ſwieta numileija / iog ſawa wiengimuſi Sunu dawe / idant wiſſi kurie ing ghi tik / neprapultu bet amßina ßiwata turretu. (Joh: 3.) Petras. Ape ſchi Kriſtu ludij wiſſi Pranaſchai / iog per io Warda / wiſſi kurie ing ghi tik / atleidimma grieku tur gauti. (Acto: 10.)

Pawaiſdai.

Latrui ant krißiaus teipo kalbanczui / Atmink manes wieſchpatie / atciens ing tawa karaliſte / Kriſtus patſai atſaka. Tu ſche diena ſu manimi buſi Rojuie. (Luc: 23.) Item / Wiera tawa tawe gelbeia.

Bet ne tatai tikroia wiera ira / iog kas tiktai ßinna Kriſtu iſch Marios pannos gimuſi / neſa tatai ir pats czartas geraißinna / (Luc: 7.) Bet tatai ira tikroia Diewui intinkanti wiera / per kure ßmogus apſiſawin Kriſtu / kadda kas ſtiprei / nuſitik ant to Jeſaus Kriſtaus.

Tadel mieli waikelei Mieli brolaitei ir Seſſeraites Kriſtuie / rupinkites / idant tikra nuſſitikeghima ant ſcho Bernelio Jeſaus Kriſtaus gautumbit / Jeib per ghi amßinai iſchgelbeti ir iſchganiti butumbit / Jeitho iſch iſchcziu ſawa ſchirdies geidzet / tadda ſu manimi biloket. Amen.

TRECZI-

TRECZIOIE DIENOIE KAledu Euangelia Luc. 2. Paguldime.

Ape apreischkima Vßgimimo Kristaus.

PIrmaie dienaie kaledu / girdeiom Pona musu Iesu Kristu pagal praneschimma seno Sokano / isch Panos Marios Bethleheme mieste Dawido prastu ir kaip pawargusiu budu gimmusi.

A idant nu tassai Vßgimimas / neußusleptas / bet wissam Swietui apreikschtas butu / Idant tassai Vßgimimas kaip ubago kokio Sunaus ne butu paniekintas. Idant newienas isch to prasto ußgimimo nepassi piktintu Bet koßnas ta Berneli Kristu wieroie priimtu. Tadda patsai Diewas Tiewas / per sawa ischtikima pasla / swietui praneschdinoia / apsake ir apreischke / schita Berneli Kristu gimmusi.

Todelei ir mes schů kartu ta apreischkima / Diewui padedant norim isch wieno apßwalgiti.

Apreischkimas Vßgimimo Kristaus.

Ape ta teipo rascha Schwentas Lukoschus.

Ir buwa piemenis toie Schalise ant lau- ♦8
ko begana / ir sargiba turi nakti ant sawa
bandos / Irschitai / Angelas Wieschpa- ♦9
ties ateia iump / ir schwiesibe Wieschpa-
ties

ties apſchwiete ios / ir anis nuſſiganda
10♦ didzu iſchgaſczu / ir Angelas biloia iumpi /
Neſſibiokite / Schitai / eſch iumus apſa-
kau dide linkſmibe / kuri nuſſidos wiſſiems
11♦ ßmonems / Neſa ſchen Diena iumus eſti
ußgimmies Iſchganitoias / kurs eſt Kri-
12♦ ſtus Wieſchpatis / Dieſte Dowido / ir ta-
tai turekit uß ßenkla / Raſite Berneli
iwiſtita wiſtiklosna / ir padeta prakarte.

Iſchgi ſchu ßodziu. Euangeliſto turrim keturu daiktu gerai dabotiſſi.

Ant pirma. Kas wiſſu pirmiauſei apreiſchk alba apſaka Ußgimima Kriſtaus / Ir kodelei tatai per toki brangu ir didi paſla ſtoios.

Ant Antro. Kuriemus wiſſu pirmiauſei ta ßinne ira dûta / ir kodelei teip praſtiemus Szmoniemus.

Ant Treczio. Kas tatai Swietui dawe paſakiti ir kodelei.

Ant Ketwirto. Kaipo tas paſlas ſchitai iſchtaiſa / alba kokeis ßodzeis ghiſſaipaſſaka ußgimima Kriſtaus

Ant Pirmo.

Jeſu Kriſtu / wiſſo ſwieto iſchgelbethogi ußgimuſi tatai

wiſſu

wiſſu pirmiauſei apſake Schwentas Angelas iſch daugaus ateiens. Jei praſtas ßmogus / kaczeigi ir Ponas kokſai / garſa ta butu padarens / bilodams / tas ira ußgimmes kurſai galwa ßalczio tur ſutrinti / Tadda ſwietas butu galeiens / tatai kaip ir mæla koki nieku nuleiſti / kits butu tatai galeiens nieko neadboti. Buwa teipaieg didei priwalu Swietui / idant tokſai ußgimimas iam butu apſakitas / neſa iei neapreikſchtas / butu to nieckas ne iſchtires. Todelei Schwentas ir iſchtikims paſlas ſiuncziams ira / toktai apſakiti ßmoniems / Jdant koßnas tatai ßinnotu / Jdant newienas tatai kaip ir mela koki ne nuleiſtu / Jdant nieckas to nepaniekintu. Tada ir mes girdedami Angela ſchwenta kalbeiuſi ßmoniems / gerai dabokimes io koſanies / kadangi labai reta karta tatai nuſidawe / kaip Angelas / koſnadieiaus budu kaſani butu ſakes.

Ant Antro.

Kokiems ßmonems ſchitaſſai Vßgimimas Kriſtaus pirmiauſei per annoki didi paſla apreikſchta s ira.

Ta ßinne pirmiauſei gawa / ne Cieſoras Auguſtas / ne karalius Herodas / ne Biſkupai Jeruſaleie / ne prarakas kokſai Schwentas / nei wel Ponas kokſai didis /

didis/alba mieschczonis bagotas. Bet Kristu Isch-gelbetoghi wisso Swieto gimmusi / wissu pirmiausei tureia ischtirti ir ßinoti Piemenis/ tatai esti tokie ßmones / kuru swietas nieko ne adboij / bet kaip ir uß nieka laika.

Schicze galletu kas nusistebeti ir biloti / kodelei tokio didzo Ponaiczio Ußgimimas tůiaus neapsakitas stoios didiems Ponams?

Atsakau taw. Su Diewo ßinne schitai nusidawe/nesa Ponas Diewas thů schitai noreia kaip ir pamokiti.

Pirmiausei. Sawe neadboienti personos/ginio alba weido ßmogaus kokio / Bet kiek wiena ßmogu po io akim thiek stowinti / kaip ir kitta / Bei sawe netiktai didzůsius Ponus/bet ir prasta ßmogueli milinti/kaip Schwentas Petras kalba. Nu tikrai ßinnau / iog Diewas personos neweisd / bet isch wissokiu ßmoniu/ Acto: 10. kursai io bijosi ir gerai dara/ tas iam intink.

Todelei newienas sawa prastos gimines alba sawa kudo giwenimo delei / nenusiminkes / netarik Diewas manes nereg / Tu tiktai Diewo bijokes bei wieschlibai elkes / tadda busi Diewo milims / Pana Maria schiteip bila / Diewas puikosius nustumia Luc. 1. nůg Sosto/ ir paaukschtin nußemintůsius.

Aut Antra. Piemenims Diewas pirmiausei apreischke ußgimima sawa Sunaus / Joane didi

G Ponai

Ponai ir bagotas ßmones/ pawarguſiu nepaniekin-
tu nepakalbetu / neſa bei bagotaſis bei pawarguſis
1. pet: 5. abudu Diewo ira leiſti. Diewas ſtateſi prieſch
didziolenczius/ bet praſtiemus ira malonus.

Kaip nu newienas ſawa praſtos gimines delei
netur nuſſiminti / teip atpent newienas ſawa didzios
gimines delei netur iſſikelti. Nes Diewas abudu lei-
da /ir iam teip piggu ira praſta paaukſchtinti / kaip
didighi nußeminti/ Kaip ape tatai daug turim pawaiſ-
du / Hiſtoriaſu / bei Schwento bei Schwietiſchko
raſchto.

Ant Treczio. Turrim teipaieg dabotiſſi/ iſch kieno
iſakimo Angelas piemenims Kriſtaus ußgimima
apſake. Schicze ßinnok mielas Kritſchczonie/ Angela
piemenims ußgimima Kriſtaus apreiſchkuſi / iſch pa-
ties Pono Diewo wiſſagalinczoio priſakimo. Neſa
Schwenti Angelai ſawa walia ßmoniemus nieka nei
kalb nei dara. Nei wis ka dara, tatai iſch Diewo pri-
ſakimo tur dariti/ neſa ſutwerti ira Angelai Diewo/
Heb: 1. idant anis butu ſlugomis Diewo. Anis ira wiſſi
tarnauienczes Dwaſes / teib ſlußitu tiemus / kurie
aptures iſchganima.

Antra wel / Angelai neklauſa ßmoniu / kaczei
iemus anis ko priſakitu. Todelei ſchiſſai Angelas
Piemenims koſani ſakidams/ tureia tatai dariti/ iſch
Diewo iſakimo.

Jeigi

Jeigi nu Angelas Diewo iſakitas koſani ſaka tadda daug ant to užgul/ ir mumus pareitis tos koſanies Angelo gerai dabotiſſi/ kaipo ir ka ghis ſaka. A koſams alba apreiſchkimas Angelo kaczei labai trumpas/ taczіau penkias tur dalis.

Pirmo. Saka Euangeliſta/ Angela Diewo ateiſuſi piemenumpi ant lauka banda be ganant/ ir ſchwieſibe Wieſchpaties/ anus apſchwietuſe ir anus todelei iſſigandusius. Schus didei nuſſigandusius piemenis Angelas/ draudž idant ſchiteipo ne iſſiganſtu. Neſſibijoket ſaka/ kaip kada tartu iemus/ Ne bus iumus ko pikta iſch ſcho mano ateijmo/ nei iſch ſchios ſchwieſibes nakties cziesu.

Antro. Sakens iemus neſſibijoti/ liepe ios linkſmais buti/ neſa ſchiteipo iemus toliaus kalba. Schitai/ eſch iumus apſakau/ dide linkſmibe/ kuri bus wieſſiems žmonems. Angelas bilodams/ Schitai/ nor idant piemenis atmintu wiſſa ſwieta/ bei ſugrieſchijmo Adamo/ bei ſawa paties grieku delei/ iklampinta ing amſina propůlima A Diewa iſch malones žadeiuſi Jſchgelbethogi/ ir kadangi ghis iemus ape ta ko noreia apſakiti tada liepe ios buti linkſmos ſchirdies.

G ij Treczio

Treczio. Angelas piemenims teipo kalba. **Jumus ſche diena ußgimme Jſchganitoghis/ kurſai ira Chriſtus Wieſchpats.** Schitai ira wiſſu linſkmauſis ßodis/ kokio ßmogus iſchpradzio ſwieto auſimis ſawa ne girdeia / neigi bus linkſmeſnis kalbetas ikki Sudnos dienos/ ir ſutink ſu anais ßodeis Eſaioſchaus 9. paguldime pri-

Eſai: 9. minitais. Bernelis ira mumus gimens/ Sunus ira mumus dûtas.

Bet ſchitta koſanis netiktai wienims Piemenims kalbama ira / net wiſſam ſwietui / kaip angelas pats ſaka: **Kuri nuſidos wiſſiems ßmoniems.**

Todelei ir mes krikſchonis/ ſcho linſkmo apſakimo Angelo turrim atminti kolei giwi laikames. Jei mus ſpaudz griekai muſu / tadda nenuſiminkime neſa tau ußgimme mumus Jſchgelbetoias. Jei bijais Diewo karoghimo/ atmink Jſchgelbetoio ſawa Kriſtaus/ tas numalde Tiewo narſa. Jei tawe kibbin Welinas alba ſanßine piktoia/ tadda nenuſſiminkes /neſa turri Jſchgelbetoghi Kriſtu. Jei tawe gandin Smertis bei prapûlims/tadda ſchiſkat tawa gelbetoias Kriſtus. Teip ſakau ir ant ſmerties patalo atminkem Kriſtu ußmus gimuſi/idant butu muſu Jſchgelbetoiu/ bei ant kuno bei ant duſches.

Ketwirto

Ketwirto Angelas passakens piemenims Ischganithogi užgimmusi/neatstoij toiaus nůgpiemenu/ bet toiau kartu pasaka iemus/kur anis ta sawa Ischgelbethogi gal rasti. Idant ilgai io ieschkodami ne užtruktu nei procewotunse/todelei bila. Mieste Dowido.

Penkto. Neteip dabar Angelas neliauiessi kalbeti nei atstoij/ bet scht sawa brangu ir linskma apsakima ir kosani ape užgimima Ischgelbetoio wisso swieto / ghis regimais ženklais pastiprin / bilodams Piemenims. Ir tatai turekét užu ženkla/Ius rassite Berneli wistiklosna suwistita ir prakarte paguldita. Schicze Angelas tris ženklus roda.

Ant 1. Pati Berneli/kuri anis sawa akimis regimai tur ischwisti'

Ant 2. Inwistijma ing skepatelius alba wistiklus'prastus.

Ant 3. Edzes kur ghissai augiwes sawa mielos suwistitas bei paguldítas ira.

Schiteipo nu mes mieli krikschczonis girdeiom isch Schwento Diewo Szodzio / teip Seno kaip ir nauio Testamento. Ischgelbethoghi musu užgimmusi. Girdeiam teipaieg kiek gero mumys isch to užgimimo

ußgimimo Kristaus randasse. Bei kaipo patsai Diewas Tiewas ape ta ußgimuna sawa Sunaus per Angela Schwenta dawe kosani sakiti / ir iam liudima dûti. Jog gis a ne kits est musu wissu Jschganitogis wienas / Todrjl mes mi delei gimusio sawa Jschgelbetoio Kristaus bukem linskmi schirdije sawa. Diewui Tiewui ußu atsiuntima Jschgelbetoio diekawokem / bei Kristu Wieschpati ir Jschgelbetoghi sawa wiernai prijmkem. Jr galliausei tamu sawa mielamui Ponui ir Jschgelbetoiui ischtikekem bei kuna bei dusche sawa / ir kolei ghissai mus giwus laikis iam slußikem wiernai. Amen.

KITTA KALEDV KOSAnis ape Giesme Angelu Luc. 2.

GJrdeiom kaipo Ponas Diewas ßmoniu giminei / delei grieku / didei pawargusei / ir kaip amßinai iau prapûlusei / isch didzos sawa malones ir meiles / wienatighi sawa Sunu / isch panos Marios dawe ßmogumi ußgimti / idant tassai wisso Swieto griekus atimtu / ir ßmones ing ghi tikenczes amßinai ischganitu.

Girdeiom teipaieg kaipo Diewas Tiewas Sunaus sawa ußgimima isch pannos Marios ira per Angela ischtikima dawes ßmoniems apreikschti alba

apsakiti

apſakiti. Idant ßmones Iſchgelbetoghi ſawa ßinodami iopi werſtunſe / ir iopi wiera tikra priſſiglaude Diewui iſchganiti galetu buti.

O nu ſchi karta iſch Euangelios Schwento Lukoſchaus weiſdekem ka kiek tukſtancziu Angelu are / po dangumi budami / ira sweike Kriſtui ußgimus Ape tatai nu teipo ſchicze ſkaitom / Su Angelu apſakancziam piemenims Kriſtu ußgimuſi Bethleheme / Buwa tůtaus daugibe pulku dangaus tatai eſti didis ſkaitlius Schwentu Angelu / thie garbin Diewa / bidami. Garba Diewui ant aukſchto / ant ßemes pakaius / Ir ßmoniems paſſimegimas. Schicze girdim Schwentus Angelus delei Ußgimimo Kriſtaus Diewui garbe dawuſius / ir iam ußu tatai dekawoiuſius.

Mes iſch ſchos karzei trumpos Gieſmes ſchwentu Angelu ape du daiktu ſakiſim.

Ant Pirma. Kodelei Angelai Schwenti ſchita linkſma gieſme gieſt ir Diewui diekawoij.

Ant Antra. Kaip ta gieſme iſſimana / ŧalba ka Angelai gieſt.

Ape Pirma.

Kodelei Angelai ta linſkma gieſme Diewui gieſt.

Schitie Angelai Schwentieghi / iſchtieſos

wens delei dzaugeſi / neſa Kriſtus nei tu delei gimens buwa / nei ghiemus buwa reike io ußgimimo nes anis be grieku ira / ir be tho Diewui iſchganiti eſt. Bet Angelai dzaugeſi muſu pawargulu delei / neſa mumus Kriſtus ußgimme / mumus ghis Diewo dũts ira / Todelei regim Angelus mumus ger welianczius ir mums ſlußianczius. A Angelai Diewa ſchu prießaſtu delei garbin.

Ant Pirmo. Schita daugibe Schwentuiu Angelu atſimen didzu wargu ing kurius Welinas Szmones buwa inwedens. Jr Diewa iſch malones ſwietui paßadeiuſi / Jſchgelbetoghi. Neſa anis ßinna iei Diewas tatai nedares / tada bei Adomas bei Eua / ir wiſſi iu waiku waikai butu amßinai prapũle. Delei paßadeghimo ſcho linkſmo Diewo / Angelai Diewa garbin dziaugdamies muſu iſchgelbeghimo.

Ant Antro. Angelai Schwentieghi / Pona Diewa garbin / delei ußgimimo / to paßadetoio Meſſioſchaus / iog Diewas ne tiktai ßadeia / bet ir atſiunte ta didi ſkarba / ſawa Sunu.

Ant Treczio. Garbin Angelai Diewa / iog Diewas ſunu ſawa ſwietui paßadeta / ir atſiuſta / ne paſlepia / Bet ta ßmonems dũſt apſakiti. Jdant bei ßidas bei pagonis / bei bagotas bei ſirata ßinnotu ſawa Jſchgelbethogi poakim ſanti.

Ant Ketwirto. Garbin Angelu pulkas Diewa / iog piemenis ta linſkma praneſchima tikinczie ſchirde

Priim.

prijm / nei isch to maßo / bei kaip wargosu ußgimusio Vernelio nepassipiktin. Schitu daiktu delei Angelai Garbin Diewa.

Ant Pirma. Isch tho regim Schwentus Angelus ßmoniems nepawidinczus Duschios iu ischganima / bet io dziaugenczius isch ßmoniu ischganimo / Nesa teip ir pats Kristus saka. Teip bus dzaugksmas Angelams po akim Diewo / delei grieschnoio ßmogaus / kursat dara pakuta. Kaip pirmiau sakita ira. Luc. 15.

Ant Antra. Mokinkimes teib ir mes ßmones Diewui Dekawoti neußmirschtumbim / ußu ta brange io dowanna / musu Ischgelbethogi Kristu.

Ischtieses pareitis mumus koßna diena bei akmirki / kelůsu passiklaupe Diewui ußu tatai dekawoti. Bet kaip Diewui Diekawoiama ira / tatai ius antsawes patis numanikt / daug iusu ira / kurie schos giesmes / kaczei daug metu girdeie / nemok giedoti / Tatai ischtiesos bei dide geda ir griekas ira.

Todelei nůg schos dienos pradele mokinkites Giesmiu krikschczonischku / giedoti / netupekit baßniczoij kaip ßansis / nei stowekit schicze kaip kelmas. Tiek ape Diekawoghima Schwentuiju Angelu. Diewe tu gelbek mus / idant ir mes schita tawa Sunu musu Ischgelbethogi diekinga schirde prijmtumbim ir tawe ußu ta garbintumbim ir liaupsintumbim / Teip scheme kaip aname swiete.

G v Ape

Ape Antra.

Kaip ʒodei tos gieſmes Angelu iſſimana?

Kaczei trumpa ira gieſme Angelu / ir tris tiktai ira toie ailes / taczIau daug / o ipatei tris daiktai koʒnoi ailtoie uſſilaika. Angelai Koʒnoi ailtoie meldeſſi / wokin / ir prarakauia alba praneſch didzus daiktus.

Pirmaghi aile ſchita ira. **Garba Diewui ant aukſchto.** Schitoie aileie / Kaip dabar tatau / Angelai trisdaiktus weik.

Tapirmiaus. Anis regedami kiek gero Ponas Diewas Swietui dara / dûdams iam ſawa ſunu / Tadda meldeſi Angelai / idant pats Diewas iſch malones ſawa padetu / Jeib wiſſo ſwieto ʒmones / ta dide malone ir geribe paʒintu ir iam uʒ tatai / bepaliaubimo diekawotu.

Antro. Schoie pirmoie Aileie Angelai koʒna ʒmogu / moka / idant ne wienas neuʒmirſchtu ſchos malones Diewo / alba ana nieku nenuleiſtu: Bet idant uʒu ta Diewui / czeſti ir garbe dûtu / kaip tatai Angelai dara.

Treczio. Paſaka ir praneſch Angelai ſchita pirma aile gieſmes ſawa / wiſſada antʒemes ikki ſwieto galo

buſenczes

buſenczes ir iſſilaikiſenczes ßmones / tatai eſti / gerus krikſchczonis / kurie ta dide malone Diewo numanis / prijms / ir neliauſis ußu tatai iſch dugno ſawa ſchirdies diekawoti. Kaip tatai pra wiſſus ſwieto kraſchtus / kur tiktai Krikſchczonis ira / wiſſur giedama ira. Pſalm: 102. Liaupſink duſche mana Pona / ir wiſſos Iſczes io ſwarda / Ba daukſin geribe ſawa / atmink ant ta duſche mana.

Antra aile gieſmes Angelu ſchita ira / Ir ant ßemes pakaius. Schicze Angelai / kaip pirmoie aileie / tris daiktus weika.

Tapirmiaus. Anis nůg Diewo ßmoniems meldeſſi pakaiaus / Idant ßmones nu toliaus turetu pakaiu. Kaip kada Angelai tartu / Tatai ßmoniu gimine / delei griekų ſawa ſchirdije / newiena pakaiaus netureia / nei koßnas ßinodams kalts eſans po Diewo akim / wiſſada tureia drebeti ir bijotiſſi Karoghimo Diewo bei amßino prapůlimo / Bet nu Pone Diewe gelbek ßmones pawarguſias. Idant anis ſawa grieku delei ſchiteipo ne drebetu / nei nuſiſmutitu / Bet tawim nuſitikedami / wiſſus ſawa griekus / ant peczių tawa Sunaus iſch wieros tikros ußdetu nei nuſimintu. Anis teipaieg meldeſſi / Idant ir ßmoniems kurie

kurie tarp ſawens ne ſandaroie buwa / nu ſuderetu/ ir kits kitam nuſideghimus kantrei iſch Kriekſchczoniſchkos meiles/nukentetu ir atleiſtu.

Antro Angelai to netiktai nůg Diewo ſchoie aileie meldeſi/ bet ir pamokſla důſt koſznam Krikſchczionui / idant ne wienas ſawa grieku delei nenuſimintu/ bet Diewui ſtiprei iſchtiketu/ghi munus griekus atleidenti/ ſcho ſawa Sunaus Kriſtaus delei.

Schitoki pakaiu/ ſawa ſchirdije paiutens Schwentas Simeonas ſænis Kriſtu ant ranku ſawa kunodams ſaka. Luc. 2. Nu leidi wieſchpatie tarna tawa pakaiuie eiti/ neſa mana akis regeia iſchganitoghi tawa. Kuri tu pagatawiſei wiſſam ſwietui / Idant ghis butu ſchwieſibe pagoniu/ir garbe tawa ſzmoniu Iſrael.

Treczia/ Angelai ſchitoie antroie aileie gieſmes ſawa praneſch ir paſaka / teipaieg ape wernuiu amſzinaghi pakaiu/ aname amſze buſenti / kaip ir prarakſ Eſa: 32. Eſaioſchus 32. paguldime bila. Teiſibes waiſius bus pakaius / Bei Teiſibes nauda bus tikumas ir amſzinas neſſibijoghimas.

Ant Antra. Mokin ſzmones per waikeli ſchi Diewui ſant ſuderintas/ nůg ia milimas/ bei ing waikus prijmamas.

Ant Treczio. Praneſch / kaip nu iau ir paczos ſzmones Diewa prades kaip ſawa Tiewa mileti/ bei ſawe paklusnais roditiſſi / netiktai pildime priſakimu

priſakimu Diewa kiek gali / betaig ir ſunkibes kantrei kentedami. Pſal: 119. Nekſtoſiu priſakimais tawa. Item Eſch tawa priſakimus pildiſiu wiſſad / wienat / bei amſʒinai. Item Ger ira man Pone iog mane eſſi pakaroies. Ko tu mus Pone Jeſau muſu delei gimmenſis / gelbek / Delei tawa paties ſchwento wardo Amen.

VVEL KITTA KALEDV

Koſanis ape Pieminis, Maria, ir Piemenu klauſitoius, Euangelia Luc. 2.

MEr wiſſas tris dienas Kaledu ſakem / ape uʒgiminima muſu brangoio ir mieloio Iſchganitoio Jeſaus Kriſtaus. Pirmaie dienaie iſchmokam / ghi tikrai iſch Czistos Ponos Marios Betleheme gimuſi. Antraie dienaie girdeiom kiek gero ghis muſump ateidams atneſche. Treczaie dienaie girdoiom pati Diewa Tiewa per Angela ſawa Schwenta ſchita Uʒgimima ſawa ſunaus piemenims peku ganantiemus apſakidinotuſi. Todel ſchů kartu mokinkimes ka apſakimas Angelo / ape Kriſtaus Uʒgimima / iſchtaiſe ant ʒemes tarp ʒmoniu. Ponas Diewas ape ſakiʒima ſawa Szodzio teipo kalba. Kaip antai litus ir ſniegas iſch dangaus půl o neſugriſcht net padriekin ʒeme / ir padara ie waiſinga ir ʒelioienczę / iog ana důſt

Eſai 55.

Sekla ſeti

Sekla ſeti/ ir dûna walgiti. Schiteipo bus ir ßodis/ kurſai iſch mana burnos iſcheit / tas negriſch maneſp tuſchzias/ bet daris kas man patinka / ir iſchtaiſis tajai/ kam eſch ghi ſiuncziau. Schitie Szodei Diewo ir ſchicze Angelui ſakant piemenims koſami iſſipilda/ neſa ne tiktai piemenis tik Meſſioſchu ußgimuſi / ne tiktai Marios pannos Wiera ſtiprinaſe / bet ir daug kittu Szidu nuſiſteb girdedami Iſchgelbetohgi wiſſu ßmonu atajuſi. Todelei iſch ßodziu ſchos Euangelios triud aiku dabokimes.

Ant Pirma. Ka piemenis weike girdeiſe koſani Angelo.

Ant Antro. Ka Pana Maria weik girdeuſi iſch piemenu/ ka Angelas buwa ſakens.

Ant Trecʒio. Ka klauſitoiei piemenu weik/ girdedami ßodzius Angelo.

Ape Pirma.

Daug gero piemenis dara Angela Pono Diewo girdeie/ neſa anis ßodzius alba koſani Angelo nenuleidz nieku/ bet pilnai klauſa ßinnodami ghi ſanti iſchtikimu ir didzu paſlu paties Diewo/ todelei anis gerai daboieſſi ka ghis kalba.

Teipo ir dabar mumus pareitis Diewo ßodi ſakama pilnai ir wiernai klauſiti / ne reiktu mumus

Baßniczoij

Baßniczoij teip snausti/ miegothi/ alba ape Vkio musu daiktus dumoti. Bet ausimus ir schirde/ wissas kitas dumas atmete/ Szoodzio mumus sakomo dabotissi.

Daug Szidu/ diena Sekminiu klausa Szodziu Diewo/ Schwentaim Petrui sakant kosam ir eit iemus tas ßodis per schirdi. Todelei anis saka Petrui. Kangi darisime? Petras biloia iemus/ Prisiwerskite/ apsikrikschtindamies kiek wienas wardana Jesaus Kristaus/ tada gausite dowana schwentos Dwases. Nesa iumus ir iusu waikamus parcitis schis paßadeghimas ir wissiemus kurie toli ira/ kurius Diewas musu Wieschpats priwadins. Acto. 2.

Kaip Schwentas Powilas Macedonios ßemeie kosani saka/ tadda kramnike wiena Lijda wardu/ wiera krikschczonischka prijmi. Acto. 16.

Ant Antro. Tik tam Sodzui Angelo ir didei dziaugessi to linksmo ßodzio ape Messioschaus ußgimima. Nesa anis kaczei piemeneis budami/ taczjau gerai ßinnoia isch Schwento raschto Diewa siwietui ßadeiusi atsiunsti ta kursai Szalczui galwa sutrintu/ tatai esti/ welina apgeletu. Tůgi anis didziu ißsilgimu to Messioschaus ira lauke. A musu scheme czese daug ira piemenu kurie ape Diewa ir io Schwenta ßodi nieko neßinna.

Ant

Ant Treczio. Inſigeidz akimis ſawa ka brangu Ponaiti Kriſtu iſchwiſti / kaip ir Schwentas Simeonas pradzuga Kriſtu iſchwidens. Tůgi ghis ſaka. Rodas nu mirti noriu/ neſa eſch 'gawau iſchwiſti akimis ſawa Iſchganithoghi tawa.

Ant Ketwirto. Kits kita ragin bilodami/ Eikem ßiwalgikem ka mumus Ponas apreiſchke.

Teipo ir mumus wiſſiems pareitis kits kittam kalbeti ſchwentomis dienomis/ Eikem Baßniczon klauſikem ßodzio Diewo/ mokinkimes gieſmiu / poteru/ melſkimes Diewa / imkem Diewo kuna ir kraughi. A Szmones dabar kits kita ſchwentomis dienomis ragin eiti karczamon / ßaiſtu / ſchokinetu / etc. Tůgi ſwiets teipo tur piktas tapti.

Ant Penkto. Kits kita eiti Kriſtauſpi ragine/ netrunk / bet thůiaus leidos eiti / Ir ant kelio budami teipaieg ſkubinaſi.

Schiteipo ir tu netruk eiti baßniczion / netarik eiſiu ſchon nedelion / ne tarik eiſiu Diewa ſtalop po dweiu/triu nedeliu netarik mokinſius poteriu antra meta. Ne teipo. Bet tolaus ſche diena eik Baßniczon/
pſal: 95. mokikes poteriu / werſkeſi Diewop. Sche diena iei io balſa girdeſit/ ne ußkætinket ſchirdis iuſu.

Ant Scheſchto. Bethlehem iſchkake / ir Berneli thinai atrade ſuwiſtita bei prakarte gulinti / ne ußtil anu linkſmu ir brangiu Szodziu Angelo. Bet anus

praplatin

praplatin tatai esti kalba ka anis nůg to Bernelio/isch burnos Angelo buwa girdeie. Nessibaida newieno ßmogaus/bet tikedami atwirai ischpaßinsta/ iog tassai Bernelis esti Ischganitoias wissu ßmoniu.

Teipo ir mumus pareitissi praplatinti garbe Diewo Tiewo ir io Sunaus Jesaus Christus musu Ischgelbetoio. Kursai mane ischpaßinsta po akim ßmoniu/ ta esch ischpaßinsiu po akim mana dangu-keio Tiewo. Math: 10.

Ant Sekmo. Jeschkoie/atrade/ischpaßinne Kristu/ ir kosant Angelo ape ghi apreischke ßidams/ anis su-grischta wel pekauspi/tatai esti/pawadinimop sawop.

Teipo ir mes Diewo ßodzio girdeie/ ir ko gero schwenta diena isch to ischmoke/kaip ateis wel dirbana diena/ koßnas ant ko kaip Diewo pawadintas ira/ dirpkem ir pelnikem rankomis sawa/ prakaita sawa braukdami/nesa tatai bei Diewo likta/ bei drutai wis-siemus insakita ira.

Ant Aschmo. Galiausei piemenis namie pareie sawumpi/schlowin ir garbin Diewa ikki sawa smer-ties/ delei wisso ka girdeia ir regeia.

Schitaip ir mes Kristaus per wissa sawa amßa neturrim ußmirschti/ bet ghi garbinti.

Schiteipo mes daug gero nůg schu piemenu galim ir kalti esime saw ischmokti/ nesa todelei diewas noreia idant Schwents Lukoschus pawaisda schittu piemenu

H raschtana

raschtana detu / idant ßmones ik sudnos dienos teipo elgtunse / kaip schitie piemenis elgessi. Wis kas raschita ira / tatai mumus ant pamokslo ira raschita / idant Rom. 15. turetumbim.
mes per kantruma ir palinksminnoghima raschto / nussitikeghima turetumbim.

Ape Antra pamoksla.

A Maria palaike wissus tus ßodzius ir ischwietoia ios schirdije sawa.

Kaip antai nůg Piemenu daug geru pamokslu saw galim imti / teipo ir isch panos Marios. Kaip Angelo kosanis gera ir didi waisiu nesche piemenissa. Teip ir ßodis piemenu Mariaie. Nesa pirmiausei Pana Maria nessibaida piemenu prastu ßmoniu / nei anna ßodzius iu paniekin / bet brangus ir Diewo ßodzius ik esanczus.

Teipo ir nu newiens te nepeik Szodzio / delei kokio prasto alba pawargusio kosnadeicaus / ne neturim weisdeti personos kalbanczios / Bet turrim weisdeti Szodzio kas kalbams ir sakoms ira / ir ta Szodi turim ußu brangu ir schwenta laikiti delei paties Mark. 10. Diewo. Nesa teip bila Sunus Diewo. Ne ius este / kurie kalbat / bet iusu Tewo Dwase ira kuri per ius kalba.

Ant Antro

Ant Antro. pana Maria tikrai tik stodzemis kurius iei piemenis ape ios Suneli dabar ginnusi kalba.

Ant Treczio. Pana Maria gerai ischklaususi ka piemenis kalbeia / ir ka anis sakes nůg Angelo girdeie. Ghi wissus thus ßodzius palaika / neußumirschta / bet atmen schirdiie sawa.

Schito palaikimo Diewo ßodzio / ir tu atmink / nesa ir taw isch tawa iaunu dienu / schittai per kiek metu koßna nedele ir diena / Diewo ßodis pagal raschta seno ir nauio Testamento sakams ira / schicze weisdek idant ir tu ta ßodi Diewo girdeta neußmirschtumbei / nieku nenuleistumbei / bet atmintumbei ir schirdiie tawa uß turetumbei.

A weisdek ka dara piktassis swiets. Kits isch Iaunystes Diewo ßodzio girdeiens ant sawa senu dienu ne ßodzio ne moka / kits ir Tiewe musu ne pastaika / kits kaczei schicze nukarschens / taczian kaip giwas Diewo Stalop ne eija. Schittaipo apiekin duschiu neprietelius daug ßmoniu. Tůgi antemus sudna diena bus sunku nůg ta Diewui pacziam atsakiti.

Ant Ketwirto. Pana Maria wissus tus ßodzus schirdiie sawa ischwietoij / tatai esti / Ischmislij / Ischdumoij / ischdakanoij. Pana Maria dumaij kaip schwenta / kaip gera Ponas Diewas isch pradzios ßmogu buwa leidens. Ghi atpent dumoij ape welino pawidciima ir kitrista / kursai ßmogu ant prapulties inklampinna.

Ghi dumoij ape Diewo dide malone/Kurſai ßadeia ßmones wel iſchgelbeti. Ghi miſlij iog Diewas ie iſch wiſſu kittu moteru iſſkirens buwa / idant ghi butu gimdiwe Iſchgelbetoio wiſſo ſwieto. Ghi dumoij iog Diewas ſchita ſawa ßadeijma nu iſchpilde/ ir iog iſch ios ſwieto Iſchganitoias ußgimme. Ghi dumoij iog Diewas ußgimmima tikro Iſchgelbetoio/ ſwietui per Angela apſakens buwa. Ir iog tatai wiſſu pirmiauſei tokie praſti ßmones tureia iſchtirti. Schitai wis / ir tam ligus daiktus pana Maria ſawa ſchirdije iſchwietoia.

Kaip tadda pana Maria ſchus daiktus/ ſchitaipo ira iſchwietoiuſi/ ape tus miſliuſi. Teipo ir mumus pareitiſi / ape Diewo ne iſchkalbama meile koßna diena ir wiſſada dumoti ir kalbeti. Tu Baßniczioij buwens/ ir namie pareiens neußmirſchk tůiaus kaſanes / bet ka girdeici iſchwietok / atkartok / ape tatai dumok/ Tadda buſi tikru klauſitoiu Diewo ßodzio. Ach Pone Diewe kaip maß ira tokiu muſip/ Kurie ſchiteipo Diewo brangu ir Schwenta ßodi iſchwietoij/ Tůgi tiktai tu Diewe mus pats gelbek.

Ape Trecze pamokſla.

Ir wiſſi kurie tatai girdeia/ nuſiſte-
beia

beia tam kalbeſiu / kuri ſake iumpi piemenis.

Jr kiti ßmones ne nuleidzia nieku ßodzius Diewo kurie iemus per piemenis ſakami buwa / bet anu nuſſiſtebeia. A galetu kas ſakjti / k·del ſchittie ßmones nuſſiſtebeia? Atſakau. Be abeioghimo anis nuſſiſtebeia ſchu daiktu

Ant Pirma. Pona Diewa ſawa ßodi atſekuſi / Sunu ſawa ſwietui ſiuntuſi. Jr kuris iſch ſena buwa paßadetas / nu ußgimmuſi Bethleheme.

Ant Antra. Nuſſiſtebeia ſchitie Szmones iog Angelas iſch Diewo priſakimo / ta gimima Kriſtaus buwa apſakens.

Ant Treczia. Schitie ßmones negaleia ganna nuſſiſtebeti / Kodelei Diewas ta Vßgimima nedawe apſakiti pirmiauſei didemus Ponams Szidu / kaip antai buwa Karalius Herodas alba Biſkupai Jeruſaleie. Betiog toktai wiſſu pirmiauſei turreia iſchtirti / ſchitie praſti ßmones bei Piemenis peku ant lauko ganidami.

Ant Ketwerta. Anis negal permaniti / kodelei tatai nuſidůſt / iog teip brangus Bernelis / ne pillije kokioie didzoie laikoſe / Bet ſtalde prakarte pagulditas gul. Schitu daiktu delei anis negal ganna nuſſiſtibeti.

Toktai wis anis mumus ing pamokſla ira dare / Jdant ir mes ieika iſch Diewo ßodzio iſchgirſtam /

H iij ka muſu

ka musu protas ne ischmana / neioktumbimes to / alba ta nepeiktumbim / Bet ir mes tamu nussistebedami taczIau Diewui ischtikerumbim.

Schiteipo mes isch Piemenu / isch Marios / ir schu ßmoniu galim numaniti iog Diewa ßodis sakits/ waisiu dara/Bei isch iu saw geras pamokslas im,kem. Wissagalisis Diewe gelbek idant ir mes tawa ßodi bepaliaubimo wartotumbim ir ischwietotumbim/ Bei tawe scheme ir anname giwenime amßinai / su Angelais ir scheis piemeneis/ galetumbim schlowinti ikki amßu amßo. Amen.

DIENOIE NEKALTVIV
Berneliu, Math: 2. paguldime.

ATstoius Ischmintingiems nog He- ♦13
rodo / Schitai passirode Josephui
sapnise Angelas Pono bilodamas / Kel-
kesi/ imk Berneli ir Motina io tawesp/
ir bek ingi Egypto ßeme/ ir buki tenai / ik
esch taw sakisiu. Nesa ant to stow / iog
Herodas Bernelio ieschkos nußawinti.
Josephas kelesi/ieme Berneli ir motina ♦14
io sawesp/nakti/ir nueia ing Egypto ße-
me/ir

15 me/ ir buwa tenai ik ſmerties Herodo.
Idant iſſipilditu/ tatai ka Ponas per
Praraka tares eſti / kurſai bila / Iſch
Egypto pawadinau Sunu mana.
16 Herodas potam regedams / iog nog
Iſchmintingu priwiltas buwa / didei
apſinirta/ir nuſiuntes/ liepe wiſſus Ber=
nelius uſzmuſchti Bethleheme mieſte/ ir
pro wiſſus rubeſzius Bethlehes / nog
dweiu metu ir kurie ſzemiaus buwa / pa=
gal cziteſa/ kurio ghis pilnai nog iſchmin=
tingu daſiſzinoia.
17 Tada iſſipilde kas buwa ſakita per
18 Jeremioſchu praraka / kurſai bila / Ant
kalnu ſchaukſmas eſti girdetas / deiaghi=
mas / werkſmas ir raudoghimas didis/
Rachel apwerke waikus ſawa ir nedawe
ſawes palinkſminti/ neſa iu nebebuwa.

Bet numirus Herodui / Schitai/ ♦19
Angels Pono paſſirode Joſephui ſap=
nije Egypto ßemeie/ bilodams / Kelkiſi/ ♦20
imk Berneli/ir io Motina/ir eik ing ße=
me Iſrael thie numire / kurie noreia
nußuditi Bernelio to. Ir ghis kieleſi/ ♦21
eme Berneli / ir io Motina ſaweſp / ir
ateia ingi ßeme Iſrael. A kaip iſchgir= ♦22
da/iog Archelaus Karaliumi buwa Szi=
du ßemeie/wietoie Herodo Tiewo ſawa/
bijoioſe thenai eiti. Ir ſapnije gawa pri=
ſakima nog Diewo / ir eia ing ſchalis
Galileos ßemes/ ir ateia / ir giwena ♦23
mieſte / kuri wadin Nazareth. Idant
iſſipilditu tatai kas ſakita eſti per pra=
rakus. Ghis tur buti wadintas Naza=
renſkas.

Iſchgul.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SChwentas Mathieius Euangeliſta pirm ſchos Euangelios raſcha/ Iſchmintingus ritu ẞemeie iſchwiduſius nauie ẞwaiſde / ir anttos numanuſius Szidu ẞemeie naughi karaliu/ ſwieto Iſchganitaghi/ uẞgimuſi/ ir anus todelei iſch ſawa ẞemes ik Jeruſales ataiiuſius/ idant io melſtuſe ir iam priſiektu/ priegtam karaliu Heroda/ ſu wiſſu mieſtu Jeruſales / delei ſcho garſo Iſchmintinguiu iſſiganduſi. Bei ſchus iſchmintingus liepuſi eiti ing Bethlehem Kriſtauſp. A ghi tikoiuſi / idant ta Berneli Jeſu nuẞawintu.

Schoie Euangelioie Schwentas Mothieius toliaus raſcha / iog Herodas iſch to apſimirtimo uſchmuſchdines ir paſmaugdines eſt / wiſſus Bernelius mieſto Bethlehem/ ir kitus kurie toſu rubeẞůſu buwa/ dweiu ir ẞemiaus metu / Tiktai todelei ieib ir Kriſtu uẞgautu drauge/ kurio ghis bijoios / ieib tas ghi iſch karaliſtos ne patremtu. Bet Ponas Diewas kaczei ſchus Bernelius dawe Heroda uẞmuſchti / taczian ghis ſawa Sunu Kriſtu apgin / kaip io tas Smarkinikas negaleia uẞgauti.

Mes iſch ſchos Euangelios ſchů kartu tiktai/ Ape Smarkuma Herodo kalbeſim.

Ape Smarkuma Karaliaus Herodo/ tiek nekaltu Berneliu nuẞawinanczio.

Swietiſch-

Swietiſchkoſu Hiſtoriaſu tankei ſkaitom/ kartais ant kario Smarkinikus kiek tukſtanczių ßmonių pamuſchuſius/ alle niekadai neſkaitom/ ben wiena ſmarkinika tiek maßų Bernelių wienu kartu ußumuſchuſi/ kaip ſchis karalius Herodas ira pamuſchdines/ Dumok tu pats/ iei ghis wiſſo mieſto Bernelius/ kurie buwa dweių/ ir maßaus metu/ dawe nußawinti/ kiek buwa ßindanczių waikelių/ kiek buwa augiwių riekenczių delei ſawa mielo waiko/ kuri nieko nekalta/ taczau regeia po ſawa akim/ be prowos/ be tieſos/ praduręma/ perkertama/ perpleſchema/ alba kitaip ſmercziop dedama/ kiek Tiewų buwa wiſſame mieſte Bethlehem/ ir rubeßoſu to mieſto/ kurie tapeieg turreia regeti/ ſawa miela/ graßu/ bei nieko pikto nepadaruſi/ berneli ir neßinnanti dabar kas pikt ira/ nußawinama/ O nebuwa Tiewui nei Augiwei wale/ ta ſawa mieluli iſchgelbeti alba iſchwaduti. Kiek buwa ſeſſerų/ kurios be ſwalios turreia regeti/ iog ios mielas broláitis/ teipo baiſei buwa ßelnierų Herodo/ ſmercziop biauroſp dedams. Iſchtieſos akimũ galeia gailetiſſi/ ſcho ſmarkawima karalius Szidų/ kada pro wiſſa mieſta Bethlehem ir pro wiſſus io kiemus ant wiſſų ulyczių/ Koßname nummę/ tokſai buwa krauio pralieghimas/ tokſai werkſmas/ kaukimmas ir drebeiimas wiſſų ßmonių. Augiwes warweia krauieis waiko ſawa/ Vliczos ir wiſſi gaſai buwa krauieis nekaltuių Bernelių apſchlakiti. Iſchtieſſos

tieſſos galeia tatai pabaiſeti mielai Saulelei ir menui:

Bet pawiſockem ſchicze tris daiktus.

Pirmiauſei. Kaip kitrei elgeſſi Herodas.
Ant Antro. Kodelei ghis ſchůs nekaltus Bernelius ußmuſchdin.

Ant Treczio. Kaip iam tas darbas ſekaſſi / Jr koke ghis paſkui nůg Diewo gauna alga.

Ant Pirmo.

Ape Kitriſta Karaliaus Herodo.

HErodas nůg Jſchmintingu iſchtirens naughi Karaliu Szidu gimuſi / tůiaus ſawa ſchirdije dumaij / eſch ta Berneli nepalikſiu giwa / bet ſmerti iam důſiu / Todelei ghis ſchu Triju daiktu tireſſi.

Ant Pirmo. Noredams ßinoti wieta / kur taſſai Bernelis butu / kurri iſchmintingi ſaka Karaluna ſanti / atwadin ſaweſp wiriauſius kunigus baßniczios / ir raſchta mokanczius / ir iſch tu tikrai daſſißina / kur turretu Kriſtus ußgimti.

Ant Antro. Jſchtirens wieta alba mieſta ußgimimo Kriſtaus / pawadin ſaweſp Jſchmintingus / pilnai teipaieg nůgiu klauſdams / Czieſa kada ßwaiſde iemus paſſirode. Jdant ßinnotu czieſa / ků metu butu ußgimmens Kriſtus.

Ant

Ant Treczio. Szinnodams wieta ir Cziesa ußgimmimo Kriſtaus / iſch kitriſtos piktos / ſiuncz Iſchmintingus ing Bethlehem / priſakidams iemus / idant anis atlikte prieg to Bernelio / jop wel atgriſchtu. Kodel? Idant iů tikrai iſch iu iſchtirtu ape ta Berneli Chriſtu. Kitriaus iſchtioſos niekas nebutu galleiens ßabangus ſpenſti Kriſtui / kaip ſchiſſai Herodas ſpendens ira. Kaip tada thů cziesu wirauſe galwa Szidu tikoia / ir ßabangus ſpende Ponui Kriſtui / teip ir dabar Ponas Diewas Tiewas / ir io Sunus / ir Schwenta Dwaſe / bei Diewo brangus ßodis / didziauſei ira peikiami / nůg wireſniu Ponu ſcho ſwieto / kaip tatai regim ant Turko ne krikſchczonies / ir kitu pagoniſchku karaliu / Thie iſch wieno wiſſadai ſtengeſſi prieſch ſchi Kriſtu / Tůgi bila Dowidas. Pſal: 2. Karalei ßemes ſtengeſſi prieſch Wieſchpati / ir Ponai rodij iſch wieno prieſch Wieſchpati ir io pateptaghi. Schwentas Simeonas teipaieg bila ape Kriſtu. Schiſſai bus paſtatitas ant ßenklo / kuriam bus prieſchtarauta. Teip tatai buwa nog pradzio ſwieto / ir bus ikki pagineghimo Swieto. Todelei mes Krikſchczonis iſchto pikto budo didzu Ponu nepaſſipiktinkime / nei todelei wieros ing pona muſu Kriſtu nepameſkem.

Wel kaip karalius Herodas labai kitrei elgeſſi / idant Kriſtu nußawintu. Teipo ir dabar wiſſi pikti ßmones / ſawa

ſawa griekus mok ſlepti/ pamaßinti/ ir didei kitrei elgtiſsi/ ieib tiktai geroſius/ ir Diewui tikinczioſius prigautu. Neſa kaip Kriſtus ſaka. Waikai ſcho ſwieta kureſni ira nei ſwaikai ſchwieſibes. Todelei iaukinkimos ir mes kiek primanam/ kitrei giwenti/ ieib nûg piktuiu nebutumbim prigauti. Buket kitrus/ kaip ßaltei/ir praſti kaip Karwelei Math: 10.

Ant Antro.

Kodelei Herodas tiek nekaltu Berneliu ußmuſch/ kodel tika Kriſtaus.

ISchtieſos ſchitie Bernelei nieka nebuwa nuſsideie/ nei prieſch Karaliu/ nei prieſch kita koki ßmogu/neſa ka galleia anis pikt dariti alba kalbeti/kudikeis budami/ ir dabar beßinda/ Todelei Herodas iu nenußawina anu paczìu delei. Nei wel prieſch Heroda buwa nuſsideie iu Tiewai alba augiwes/ alba kitti iu gentis. Bet Herodas ios nußawin Kriſtaus delei/kuri panna Maria pagimde Bethleheme.

O taſſai Berneleis Kriſtus ka buwa pikta Herodui darens/ alba dariſens/ kodelei iam Herodas teip kerſchij?

Wierikem nei ſchiſſai Kriſtus iam buwa ko pikta darens/nei wel paſkui dariſens/ O wienok Herodas ghi derg/ peik/ tiktai bijodamaſi/ ieib ghi taſſai Bernelis

nelis ußaugens iſch karaliſtos neprawaritu / ſu karaliene ir waikais io. Neſa Herodas ßinnoſi ſwetimos gimmenes neßidu eſans. Ghis ßinnoſi ne Szidu paczju ant karaliſtes aprinktas / Net rimianu ſila iſtatas / Ghis ßinnoſi Szidu nemilims / bet belkiams / delei piktenibes io / kure tankiei buwa Szidams padarens Schitai ſakau Herodas wis ßinnodams / ſawa ſchirdije dumoij / Tatai ßidai ta Berneli iſch ſawa gimines gimuſi / kaip ußaugs / mane peikdami / ſaw karalumi aprinks / mane ſu moterimi / ir waikais mana ußumuſch / alba iſch karaliſtes ſchos iſchtrems. Idant nu man teip nebutu (dumoij Herodas) tadda eſch wiſſus waikus Bethleheme ußmuſchdinſiu / idant ir ta Kriſtu ußgauczian drauge.

Bei iſchtieſos ant to labai baiſaus darbo / Heroda pats welnas pagunde. Neſa welnas ßinnoia Meſſioſchu ateiſenti iſch dangaus / idant ghis wiſſa ſwieta pagelbetu. Potam Welnas ßinnoia / nu czeſa ſanti iog turretu Meſſioſchus paſſiroditi Swietui / Szinnoia teipaieg duſchiu neprietelius / Schi Berneli / kuri Pana Maria pagimde eſanti Diewo ſwietui paßadeta ir atſiunſta Meſſioſchu / Neſa girdeia Angela ſchwenta piemenims kalbanti ape ſchi Berneli / Sche nakti ußgimme iumus iſchgelbetoias wiſſu ßmoniu. Ghis regeia kaipo Kriſtui klonoieſſi Iſchmintingi / ir kokias branges dowanas anis iam dowanoia. Trumpai kalbant / Welnas ßinna iog ſchis

Bernelis

Bernelis Kristus daug duschu amßinai ischganis ir welina pati po sawa kaw pamins / ir karaliste io ischardis. Jeib nu to Kristus negaletu ischtaisiti / tadda ghis Heroda pagunde / ieib Kristu ußmuschtu. Toksai musu nepritetelius ira welinas / Jeib primanens mielai butu musu Jschganima ußgjnens. Bet Diewas musu mielassis Tiewas noreia / pagal sawa didzo Sussimilimo swieta pawargusi / per schi sawa Sunu Kristu Jschgelbeti ir amßinai ischganiti. Tůgi ghis schů kartu schi Berneli usstoia / kaip io Hoiodas negaleia nußawinti / nesa teipo rascha Schwentas Matthieus Math. 2. Diewas prisake ischmintingiems Sapnije / idant negrischtu Herodop. Jtem schoie Euangelioie teip skaitam. Atstoius Jschmintingiems nog Bernelio Kristaus / Schitai Angelas Pono Diewo passirode Josephui sapnije / bilodams / kelkes imk Berneli / ir motina io tawesp / ir bek ing Egypto ßeme ir buki tinai / iki asch taw sakisiu / nesa Herodas ießko Berneli to nußawinti / Ghis kelessi / eme berneli ir motina io sawesp nakti / ir nueija ing Egypto ßeme / ir buwa tenai ik smerties Herodo.

Bet

Bei ſchitaipo Ponas Diewas walės Heroduj ant ſawa Sunaus nedawe. Jr kaczei nekalti Bernelei galwa ſawa turreia primiſti / Kriſtaus delei / tacziau Diewas iűs Sudnaie dienaie iſch numiruſiu prikelens / iemus kaip tikriems muczelnikams / dűs amßina iſchganima.

Ant Treczio.

Ape alga tho ſmarkiniko Herodo.

Eufeb. lib. 1. cap. 8. 9. Ioſeph. lib. 1. de bello Iud: cap. 21

POnas Diewas teiſuſis ſudzia ſchi ſmarkinika Heroda nűdemais biaurei ir ſunkei ira karoiens ſcheme ſwiete / neſa teip ape ghi ſkaitom.

Tapirmaus. Herodas apſirga drugiu.

Ant 2. Appile Diewas io wiſſa kuna piktais nießais.

Ant 3. Apſirga wldureis / kaip io wiſſas kunas patinna.

Ant 4. Geda io (ſu atleidimu iuſu kalbant) iam iſchpuwa.

Ant 5. Kirmeles io kuna wiſſa iſchwalge / kaip antai maita kake iſchwalga.

Ant 6. Koiomis ir rankamis apſirga / kaip iu negaleia pakrutinti.

Ant 7. Priſſimete iam potam Gelta.

Ant 8. Dwaſes ſawa negelia atgauti.

Ant 9. Schitaipo wargdams / turreia iſchdweſti.

Teipo

Teipo Herodas delei nußawintu nekaltu Berneliu tapa paties Diewo pakoratas/ ſcheme Swiete. Bei piggu ira dumoti/iog ir aname Swiete Weinop ſu kunu ir duſche nueija.

Todelei wenkime pralieti kraujo ßmogaus/ neſa taſſai labai brangus ira po akim Pono Diewo. Neſa pats Diewas ſaka/ Kurſai ßmogaus kraughi pralieij/ tho krauias wel tur pralietas buti. Bei Kriſtus/Petrui kalbedams czieſu ſawa mukos/ bila. Jnkiſchk Petrai karda tawa ing makſchtis / Neſa kas karda imma/ taſſai kardu prapuls. Bei pats Diewas teipaieg ſaka penktame priſkame. Ne ußmuſchk ßmogaus

Tiek iumus ſchů kartu / iſch tos Euangelios/ Wiſſo galinſis Diewas/ te padeд mums/ Jdant koßnas iſch muſu iſchwenktu kraujo pralieghima / ieib ir muſu Krauias ne butu pralietas/ Amen.

NEDELIOIE PA KALEDV
Evangelia Luc. 2. Paguldime.

33♦ TJewas ir motina Jeſaus ſtebeioſi
34♦ ſtam/kas kalbama buwa ape ghi. Jr
Simeonas paſchlowina ios / ir biloia

J Mariosp

Mariosp motinospi io. Schitai/ tassai
pastatitas bus ant polimo ir prikelimo
daug Israele/ ir ant ßenklo/ kurem
prieschtaraus. Ir tawa dusche pereis ♦35

kalawijas/ idant butu apreikschtas du-
mas daug schirdßiu. Ir buwa praraku- ♦36
naine Anna/ dukte Phanuela/ isch gimi-
nes

nes Aſer / ta buwa labo meto / ir buwa giwenuſi ſu Wiru ſawa ſeptinerius me=
37 tus / nog mergiſtes ſawa. Ir buwa naſchlie ape aſchtunias deſchimtis metu ir ketwerius metus / ir ne atſtoia nieka=dai nog Baßnicʒios / ſlußidama Die=wui paſnikoſu ir maldoſu dienabei nakti.
38 Tapati teipaieg ataia ta pacʒe hadina / ir garbinoia Wieſchpati / ir ſake apie ghi / wiſſiemus kurie atpirkimo Jeruſalemo lauke.

39 A kaip aniswis atlikka / pagal Zoka=na Pona / ſugrißa ing Galilea / Dieſta=
40 na ſawa Nazareth. A Bernelis auga / ir ſtriprinoſe Dwaſſeie / pilnas iſch=minties / ir malone Diewa buwa ieme.

J ij Iſchguldi=

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

MJs ka ſchoie Euangelioie raſcha Schwentas Lukoſchus/ tatai nuſſidawe/ diena Grammiczių/ kada Pana Maria ſu Sunelių ſawa/ kaip kitta Szidiſchka ſzeſchauneke pagal Sokana Diewo apſiczięſtija. Bei ira diwi dali ſchos Euangelios/ Pirmoie dalije/ iſchraſcha Euangelista ka Schwentas ſenis Simeonas diena apſiczięſtighimo Panos Marios i Baſzniczoie po akima diedzio ſwieto/ ape ſchi Berneli Jeſů/ Marios Suneli/ kalbeia. Antroie dalije teipaieg iſchraſcha Schwentas Lukoſchus/ ka Hanna praraſtene/ naſchle ir Diewo baimeie giwenanti ſzmona/ ape ſchi Berneli Jeſų/ ſwietui baſzniczoie ſuſſirinkuſiam/ kalbeia.

Daſch ſchů kartu iumus iſch ſchos Euangelios ape ſchus tris daiktus ſakiſių.

Ant Pirmo. Ape nuſſiſtebeghima Jeſepho ir Marios.

Ant Antro. Ape kalbeghima Schwento Simeona.

Ant Trecżio. Ape Szodzius prarakienes Hannos.

Diewe

Diewe padek / ieib su iwaisiumi ape schus daiktus kalbetumbim ir Klausitumbim / Amen.

Ant Pirmo.

Ape Josepha ir Maria nusistebinczių delei ſzodzių Simeono.

TIewas ir Motina Jesaus nusistebeia to / kas kalbama ape ghi buwa. Josephas netodelei ira wadinamas Tiewas Kristaus / kaip kada Panna Maria su schů Josephů schi waikeli / butu turreiusi / Ne / schos Marios newienas wirischkis ne buwa dassiliteies / nei ana wiro ſzinnoia / Bet Maria nieschcze tapa Schwentos Dwases darbu / kaip ape tatai placziaus girdit dienoie praneschimo Pannos Marios. Bet Josephas ira schaukems Tiewu Kristaus / iog ghis isch prisakimo Diewo / tureia sargu butibei Marios bei scho Bernelio Matth. pirmame ir antrame paguldime. A Panna Maria tikrai ira wadinama motina Jesaus / nesa ghi ta Berneli / bei neschoia ſziwate sawa bei pagimde.

Ape schitta Josepha ir Maria rascha schieze schwentas Lukoschus anus nussistebeiusius / thu ſzodzių kurie kalbami buwa ape schi Berneli Jesu. Czonai turrim ſzinoti / kas kalbeia Josephui bei Mariai ape schi waikeli / Ir kokie ſzodei ape ghi kalbeti buwa.

Pirmai. Ape schi Berneli uſzu keturu deschimtu

J iij nedelių

ncoeliu schwentas Gabrielas Angelas Diewo/ Mariai buwa kalbeiens schus ßodzius/ Tu Sunu pagimdisi etc. tas bus Didis ir Sunumi aukschcziausioio wadintas/ ir ghis bus karialumi ant namu Jakubo amßinai/ ir karalistes io nebus galo. Angelas teipaieg

Matth. 1 pirm to kalbeiens buwa Josephui/ Maria pagimdis Sunu/ to warda wandinsi Jesus. Nesa ghis ßmones sawa ischganis nog grieku iu.

Luc. 2. Potam girdeie buwa bei Maria bei Josephas ischpiemenu angela iemus kalbeiusi/ Jumus schè diena ußgimme Jschgelbetoias.

Nu patlabai Mariai su Josephu ir berneliu Baßniczoi esant/ ateija senas ßillas ir Diewo bijans wiras/ Simeonas/ kureme buwa Schwenta Dwase/ tas po akim kiek tukstanczIu ischmanitinai kalba.

Bone mana akis regeia Jschgelbetoghi tawa. Kuri tu pagatawiei/ wissiemus ßmoniemus. Schwiesibe ant apschwetimo Pagoniu/ ir ant garbes tawa ßmoniu Jsrael.

Tatai iſchtieſos labai didi daiktai ira/ kurius iſchukimas perſonas kalbeia/ ape ſchi berneli. Todelei panna Maria ſchitai girdedama ſu Joſephu/ nuſiſtebeia/ ir diwiaſi. Bet nenuſiſteb/ kaip kada abeiotu/ ape ſʒodʒius Angelo ir ſchwento Sumeono/ Ne. Bet anis nuſiſteb indiwno paties Pono/ Diewo didʒio Suſſimilimo ir iſchgelbeghimo ſʒmoniu. Neſa Joſephas ſu Maria priſſimen didʒiu wargu/ kurie ſwiſſam Swietui radoſi iſch Grieko Adamo/ anis padiwnoiſ neiſchkalbama malone ir Suſſimilima Pono Diewo/ iog ghis ſʒadeiens buwa ſwieta iſchtu wargu iſchgelbeti/ Anis ſawa ſchirdije ſumiſlija/ Diewa ſchita ſawa paſʒadeghima iſchpildanti/ ir nu ant ſʒemes atſiuntuſi ſawa ſunu/ idant taſſai wiſſa ſwieta Diewui tekinti ſawa pakluſnumu Iſchganitu. Schitus didʒius daiktus Joſephas ſu Maria miſlidami ir girdedami/ kas kalbama buwa/ ir regedami kas deioſi/ tur nuſſiſtebeti.

Teipo pareitis ir mumus wiſſiemus tankei muſu didʒus wargus miſliti/ bet ape Diewo malone ir Suſſimilima dumoti/ io pagalbos nuſſiſtebeti/ ir tam uſʒ tatai pilnai diekawoti/ kolei ſchieʒe ſchoſu wargu ſugiwinnam.

A piktaſis ſwiets tu daiktu nieko nedaboieſi/ Tugi turres Diewo pakarotas buti/ ſawa cʒieſu. Diewo neſſibija/ bus kaip pelus kurius weias iſchbarſta. pſal. 1.

J iiij Ant An-

Ant Antra.

Ape tatai ka Simeonas Schwents ßillis Mariai: ape ios Suneli ſchů kartu kalba.

SChwents Simeonas ſchiꝛze ape tris daiktus: kalb girdent daug ßmoniu Baßniczoie.

Ant Pirmo. Ghis paſchlowin bei Maria bei Suneli ios Jeſu/ kaip kada tartu Mariai/ Tu miela Maria tikrai paties Diewo tarp kiek tukſtanczu titu mergu eſſi iſchrinkta / ir paſchlowinta iog tu o newiena kita / pagimdei wiſſu ßmoniu. Iſchgelbetoghi. Tugi wel mielas Jeſuleli tas wienas eſſi, kurſai iſchgales Welina/ Smerti/ pekla/ Tu wienas eſſi tikraſis Iſchgebetoias ßmoniu / Per tawe wiena Diewas ſawa tikraghi czeſti nog ßmoniu gimmines atgaus.

Ant Antro. Schwentas Simeonas ſchlowindams meldeſi, idant Ponas Diewas Tewas ſchain bernelui Kriſtui/ kaip tikramuiem Iſchgamtoiui/ dutu gera palaima/ Jeib daug ßmoniu/ ghi tikra wiera priimtu/ tam ſlußitu/ ir per ghi amßinai butu iſchganiti/ Idant ſchiſſai bernelis / kaip amßinaſis karalius / daug duſchelu/ Welinui/ peklai/ ir prapůlimui iſch nů nagu iſchtrauktu/ ir amßinai iſchgamitu. Bei ghis be maßoii kalbeia ſchu ßodzu. Ponas te perßegnoii tawe/ ir te apſauga tawe. Ponas te paßwelg ſawa weidu ant tawes/ ir teſtow taw malonus: Ponas te pakel ſawa weida ant tawes/ ir tedůd taw pakaiu. Alba O wieſchpatie gelbek/ O Wieſchpatie důk gerai ſektiſſi. Paſchlowintas kurſai ateit wardana Wieſchpaties.

Ant Treczio Simeonas prakawia / tatai eſti/praneſch alba paſaka / kas nepoilgam ſchitam Berneliui užaugusiam/ir pradeiuſiam Koſani ſakiti ir žmones gelbeti/nuſſidůs/butent iam bus prieſchtaraut / tatai eſti. Kaip kada Simeonas bilotu/kaczei taſſai Kriſtus ira tikraſis Iſchgelbetoias žmoniu. Kaczei ghis wiſſa ſwieta ſawenſpi wadins/ kaczei ghis kožnam ſawa pagalba ſulis / kaczei ghis rodas nores kožna amžinai iſchgelbeti ir iſchganiti. Tacziau newiſſi ghi miles / ne wiſſi ghi prijms / ne wiſſi ing ghi tikes. Bet daug/daug žmoniu prieſch ghi paſiſtengs/ iam prieſch taraus/ghi paniekins ir atmes. O wienok daug ghi prijms ir iſchganiti bus/ Tůgi Simeonas teipo ſaka.

Schitai/taſſai paſtatitas bus ant poliino ir kielimo daugiing Iſrael/ir antženklo/ kuriam bus prieſchtarauta.

Ape ſchi nepriemima Meſſioſchaus ir pranaſchas Eſaieſchus prarakawens buwa. Schweſkite wieſchpati Zebaoth/ Taſſai teſtow iuſů baime ir nuganſtis/ Tada ghis bus pa ſchwentinimu/ Bet akmů iſſitikimo/ ir ola paſſipikimmo/dwiem namams Iſraelo. Szebangu ir polniů mieſczonims Ieruſales iog daug tamenuſſi trenks/ puls/ paduſch ir ſugauti taps. Eſa: 8.

Bei ſchita prarakiſte Simeono/bei Eſaioſchaus gan na paſtui iſſipilde/ Neſa kaip Kriſtus pradeia Koſani ſakiti/ negalinczius giditi/ welinus iſch žmoniu pra-

J v   warui/

prawariti/nekurius iſch numiruſiu prikelti/ Jr ſchi-
teipo kalbeti ſwietui. Aſch eſmi ſchwieſibe ſwieto/ iei
kas mana ſʒodi girdi ir tik/ tur amʒina giwata. Jei
kas mana ſʒodi laikis/ tas anʒinai ſmerties neregis.
Joh. 14. Matt. 11. Aſch eſmi kelis/ tieſa ir giwatas. Eikiet manenſp wiſſi
ſilwarttingi/aſch ius atgaiwiſiu. Kada ſakau Kriſtus
teipo pradeia kaſani ſakiti/tada dideſne dalis Ezi-
du iam prieſchtarawa/ kaip tatai Euangelika Hiſto-
ria pilnai iſchroda. Kits ſaka. Tas Kriſtus tur welina
ir per Beelzebuba iſchwara welinus/ kits ſaka/ Tas
Kriſtus bluſinij Diewa kits ghi wadin Samaritonu/
tatai eſti/kleidůnu/ kurſai ſwieta klaſtij/ Neigi runna
ikki ghi nukriſʒawoia. A galletu kas klauſti/ kodelei
daug ſʒidu ir pagonu Kriſtaus Jſchganitoio ne prie-
me wiera? Atſakau/ Schitai ne Diewo buwa kaltibe/
Hoſ. 13. Bet paczių ſʒmonių. Jſrael tu pats inſtwedi ing beda/
Joh. 5. Jſchganims tawa nůg manens ira. Tas ira Sudas/
Jog ſchwieſibe ataija ant ſwieto/a ſʒmones numileia
daugiaus tamſibe/ neng ſchwieſibe/ neſa iu darbai
buwa piktį. Jſch ſchitu ſʒodzių girdim/ iei ſʒmogus
kokſai amʒinai prapůl/ ſchitze ne Diewas/ bet ſʒmo-
gus pats kaltas ira.

Alle wienok kodelei daug Smonių netik ing Kri-
ſtų? Atſakau.

Treiopas ſʒmones Kriſtu panickin/ nei io priim-
ma wiera.

Pirmieghi

Pirmieghi/ kurie be Diewo baimes gywen/ neiauczes grieschnais ir kaltais esą/ nereg sawe ßabangosu swelmo iklinwusnis/ nepaßista sawa prapůlima/ Ir nit nieko ape dusches ischganima nei domoi nei adboij. Bet kaip sapnije gewen/ dumodami tiktai ape swietischkus daiktus/ ape lobi/ ape dide czesti. Bet schitokiu ira didesne dalis/ ne tiktai pagonosu bet ir krikschczonisa.

Antrai dalei ßmoniu Kristus regisi nůdemais kudas/ ir nieka negalins/ Teipo nes dumoi/ Juk Kristus negaleija atsiginti Szidu/ nei smerties/ nei thiemus turcia passiduti. Kristus nůdemais prastai waikschczoia ant ßemes/ dwilika tiktai tarnu alba apaschtalu turedams/ Ir patsai sakes/ neturins kur galwa sawa pakischti. Kitiems Szodis Kristaus nepatinka/ nesa anis tha sawa protu alba ischmintimi negal permaniti/ Tůgi anis teipareg Kristaus nenor prijmti. Kaip ape tatai Schwentas Powilas rascha. Mes sakom Kristu nukrißawota/ Szidams passipiktinima/ pagonimus paikiste. 1. Cor. 1. Teip passipiktina isch Pono Kristaus prasto giwenimo ir Szodzio/ ßidai bilodami/ Juk Kristus tiktai dailides Sunus ira. Teipo ir dabar Turkai ir kiti pagonis passipiktin isch Kristaus/ ir iam prieschtaraute.

Tretieghi alha kitti/ sawim nussitikedami/ tatai esti sawa geriems darbams/ wel Kristaus neadboij/ bet dumoij iog patis sawe gal/ sawa gerais darbais alba

schwentu

ſchwentu giwenimu iſchganiti: O tokiu ßmoniu tei⸗
paieg daug ant ſwieto randaſi.

A wienok tiri ira kurie per ſchi Kriſtu priſſikel ir
amßinai bus iſchganiti/ Tatai nu eſti wiſſi kurie pa⸗
kuta daridami Diewop wercʒeſſi. Ape ſchuus pats
Johan. 6. Kriſtus kalb. Kurſai ing mane tik/ tas tur amßina
Matth. 25 ßiwata. Kas tikes ir bus krikſchtitas/ tas bus iſchga⸗
Johan. 5. nitas. Teip Diewas numileia ſwieta/ iog ſawa wien⸗
gimuſi Sunu dawe/ Idant wiſſi kurie ing ghi tik/ ne⸗
prapltu/ bet amßina ßiwata turetu.

Todelei iei norim priſſikelti ir amßinai iſchganiti
buti/ tadda nůg ſcho Kriſtaus niekur neatſtokem/ nei
tampi ſtipra wiera ikki ſmerties ſawa iſſilaikikem.

Ant Treczio.

Ape kalbeghima Hannos prarakienes.

SChita ſenna/ nobaßna naſchle/ girdeiuſi ßod⸗
zus Schwento Simeono/ teipaieg Berneliop
prißenguſi ſchus daiktus kalbeia.

Ant Pirmo. Ghi palabin ir pritar thiemus
ßodziams/ kurius Simeonas ape Kriſtu kalbeia bilo⸗
dams/ Ghis ira Iſchganitoias/ ghis ira Schwieſibe/
Ghis ira garbe ſawa ßmoniu/ Ghis bus prikelimu ir
polimu daugiu. Schitai ghi twis paſtiprinoia ir pat⸗
twirtinoia ſawa burna namůſu Diewo/ tatai eſti/
Baßniczoie.

Ant Antro

Ant Antro. Ghi garbin Diewa/ iam Chwola ir liaupse dűdama/ iog Diewas isch malones Swietui kaip ir prapůlusiem weikei/ sawa Sunu ant ischgelbeghimo isch dangaus atsiunte.

Ant Treczio. Ghi palinksmin wissus kurie isch dugno sawa schirdies lauke atpirkimo alba Ischgelbeghimo Israelo. Schitiems tikintiems szmonems ghi kalba. Idant nieckas sawa grieku delei nenussimintu/ nes schitai Ischgelbetoias wissu po akim ira:

Ant ketwirto. Schwenta Hanna/ schita dide Diewo malone isch manidoma ir Ischgelbetoghi musu po akim turedama/ grauden wissa swieta/ o diezausei szidus/ Idant tikincze wiera schi Berneli Kristu priimtu/ ir io nepaniekintu. Tiek isch schos Euangelios.

DIE-

DIENOIE NAVIO MÆTO

Evangelia Luc. 2. Paguldime.

A Kaip aſchtoniaſ dienaſ iſſipilde/ ♦21
idant appiauſtitaſ butu Bernelis/
pramintaſ eſti wardu Jeſus. Kurio
buwa pramintaſ nog Angelo/pirm neng
ƺiwate praſſideia.

Iſchgul.

Ischguldimas schos Euangelios

DSzu nedelios / tatai esti diena kalledu / girdeiom isch Schwento Euangelisto Lukoschaus / Ischganitoghi wissu ßmonu / Pona musu Jesu Kristu / pagal raschta seno Testamento isch paschlowintos ir czistos Pannos Marios Bethleheme mieste Szidu / ponawoient Kunu ßemeie Augustui / Kaip kada butu prastas koksai ßmogus / ußgimmusi / wistiklůsna suwistita / ir prakarte paguldita. Bet wienok ia ußgimima swietui per Angela Diewo apsakita.

O nu sche diena / Nauio Męto / wissosu Baßniczosu Krikschczoniu sakama ira / ka Josephas bei panna Maria su Berneliu sawa aschma diena pa ußgimmimo ira weike Ape tatai Schwentas Euangelista Lukoschus teipo rascha / kaip dabbar girdeiot. Diewo ir Marios Sunelis aschma diena po sawa ußgimimo / pagal Diewo isakima ir Szidu budu tapa appiaustitas. Bei wardas iam buwa pramintas JEsus kurri warda pats Diewas iam dabar ne gimmusiam buwa pramanes / ir per Angela Gabriela Mariai ir Josephui apsakidmens. Tůgi ir mes isch schos Euangelios ape du daiktu sakiti ir mokintissi turrim. Matth. 1. Luc. 1.

Ant pirma. Ape Appiaustijma Berneliu ßidischku senname Testamente / Ir ape appiaustijma Sunelio Marios

Ant Antro. Ape brangu warda scho Bernelio kurri Panna Maria pagimde.

Ant Pir-

Ant Pirmo.

Ape Appiauſtijma Berneliu.

APE Appiauſtijma Berneliu ſkaitik. Gen: 17. Iſchghi ſchu ſzodziu Schwento Moſeſchaus tarna Diewo/ape appiauſtijma/keturiu daiktu turrim dabotiſſi.

Ant Pirmo. Kokſai budas ira appiauſtijmas Berneliu buwens.

Ant Antro. Koke Gimine ſzmoniú koſzna Berneli po uſzgimimo appiauſtidawa.

Ant Trecżio. Kas ta buda alba Appiauſtijma Berneliu/ pramane ir iſake.

Ant Ketwirto. Kodelei Diewas ta buda Szidams priſake.

Pirmiauſei. Appiauſtijmas tokſai budawa budas/ iog koſznam Berneliú uſzgimmuſiam/aſchma diena/po uſzgimmimo io/peiliu iſch akmenes padarítu nupiaudawa ſwiriſchko (ſu atleidimu kalbant) ſanario adelen.

Teipo buwa wiſſu pirmiauſei appiauſtitas patriarchas Abrahamas/ io ſunus Iſmael/ Iſaacetc. Ir kitti ſzidai iſch io gimmines uſzgimme/ ikki ſcheidienai/ túieg budu appiauſta ſawa Berneluis aſchma diena.

Ant Antro

Ant Antro. Kuriemus ßmonemus Diewas ſchittan buda appiauſtijmo priſake/ er wiſſam Swietui/ er koßnai ßmoniu giminei? Atſakau.

Ponas Diewas ta priſakima tiktai wienam Abrahamui ir io giminei dawens ira. Diewas biloia Gen: 17. Abrahamui/ laikik mana Sudereijma/ pildik manna priſakima/ Tu ir tawa ſekla po tawens/ gimminneie potamkoſu JVSV.

Nei wel taſſai budas turreia ilgiaus iſſilaikiti/ tiktai ikki ateinczem Meſſioſchui/ kaip ir kitti tam ligus priſakimai Diewo/ tiktai patekti turreia ikki nauio Teſtamento. Sakonas ir prarakai ikki Jano teſſilaikiti turreia. Mat: 11. Kitiemus ßmonems tatai nebuwa priſakita tiktai ßidu gimmei.

Jſchto galli permaniti/ iog mumus Krikſchczonims nereikia ſchiteipo ſawa Berneliu appiauſtiti. Kadangi appiauſtijmas tiktai Szidams priſakitas buwa/ Jr Meſſioſchus nu iau ußgimmens ira.

Ant Treczio/ Bet tha buda nepramane ſaw pats Abrahamas alba kitti ßidai/ Net Diewas iemus tatai iſake teipo dariti. Koßna Berneli aſchtůniu dienu/ turrit appiauſtiti/ ir iuſu patamkai. Gen: 17. Item O iei Bernelis ne bus appiauſtitas ant ados kuno ſawa/ to duſche bus iſchgaiſchinta iſch ſawa ßmoniu/ todelei iog mana ſudereghima ne pilnawoia.

K Kadangi

Kadangi tikrai ßinnom pati Diewa liepusi appiaustiti Veruclius aschma diena / tadda weisdek idant tu neiukumbeis scho budo / nesa wis ka Ponas Diewas likens ira / tatai ne iůks ira.

Ant Ketwirto. Turrim ßinoti kodelei Diewas tiktai Sizdams / ta buda buwa prisakes.

Ant Pirmo. Idant primintu wissu ßmoniu ußgimmima Grikinga santi / ir werta amßino prapůlimo / Psal. 51. Psalmu 51. bila / Schitai asch isch grieschnos seklos pawaisitas esmi / ir mana Motinawa mane Griekůsa pradeiusi.

Ant Antro. Ieib butu perskirinnas tarp giminęs Abrahamo ir kitu pagonu.

Ant Treczia. Ieib butu pastiprinoghimas paßadeghimu Diewo Abrahamui důtu / nesa Ponas Diewas Abrahamui ir io Giminei daug gera dare / ir deredams su io tam ßadeia.

1. Gimene Abrahamo dedei padauksinti alba isch- Gen. 17. platinti. Tu busi Tiewu daug ßmoniu. Item / Asch tawe didei waisinga padarisiu / Ir bus isch tawes didis Swietas. Ir bus isch tawens Karalei. Kitu kartu Diewas liepe Abrahamui skaititi ßwaisdes dangaus etc. teip saka ir tawa sekla bus ne paskaitama.

2. Diewas Abrahamui ir io giminei ßadeia ßeme Kanaan / tatai esti wissu geriause ßeme důti. Asch

taw ir

kaw ir tawa ſeklai potawimi dúſiu ßeme/ kurioie tu Gen. 17. ateiwjs eſſi/ butent ßeme Kanaan ing amßina paweldeghima.

3. Diewas Abrahamui buwa ßadeiens/ kaip ghi wiſſoſu daiktoſu noreia priſtoti / perßegnoti ir apginti. Aſch buſiu Diewas tawa/ ir tawa ſeklos Gen. 17. po tawimi.

4. Buwa Diewas Abrahamui ßadeiens/ iog iſch Gimines Abrahamo turretu ußgimti Meſſioſchius alba Jſchganitoias wiſſu ßmoniu. Taweie Gen. 22. bus perßegnotas wiſſos ßmones ant ßemes.

Schitai iſchtieſos didi ir labai brangus ßadeghimai Pono Diewo buwa/ Todelei idant Abrahamas ir io waiku waikai tikrai ßinnotu Diewa iemus thick gero ſchieze ant ßemes dariſenti / ir ſawe po ſcho giwenimo amßina ßiwata dangaus Karaliſtoie apturreſenczius/ tada Diewas iemus appiauſtijma priſake/ idant tas ßenklas iemus kaip ir peczetis alba paſtiprinoghimas butu, to ßadeghima ſawa. Abra- Rom. 4. hamas ßenkla appiauſtijmo gawo kaip peczeti Teiſibes wieros. Tick mumus ßinnoti priwalu ira ape Appiauſtijma Szidu.

Kodelei tada ſchis Bernelis Sunus Diewo budams daweſſi appiauſtiti. Atſakau Ponas Diewas noreia / Jdant ſchiſſai io Sunus appſipiauſtidintu ſchu triu prießaſtu delei.

Ant Pirmo. Jeib koßnas galletu numaniti / ghi esanti tikru ßmogumi / kuris teip gerai kuna ir dusche turetu / kaip kits kokſai ßmogus. Nesa tatai ir koßnas kaczei wissu prasczîausis numana / kuna neturinti / negaluma appiaustiti / kuna neturinsis / negal kraughi pralieti.

Ant Antro. Idant bei ßidai bei wissos gimines ßmoniu ßinnotu / schi Berneli isch gimmes Abrahamo / tatai est ysch tos gimines gimusi / ir ant swieto radusinsi / isch Kuros Gimmes Ischganitoias pagal Diewo paßadeghima turreia ußgimti. Bei idant schopi Berneliopi koßnas ßmogus glaustuse / ghi miletu / ghi priimtu / ir per ghi amßino ischgnimo laukttu.

Ant Treczio. Noreia Diewas Tiewas Sunu sawa appiausdinti / Ir pats schisai Bernel is noreia apipiaustidinties / idant wissas Sokanas ischpilditas / ir mes schiteipo nůg prakeikimo Sokano Ischgelbeti / butumbim. Gal. 4. Kaip issipilde Czieſas siunte Diewas Sunu sawa / padůta po Sokanu / Idant Gal. 3. ghis thůs / kurie po Sokanu buwa / ischgelbetu. Kristus ischgelbeia mus nůg prakeikimo Sokano / pastodamas ußu mus prakeikimu.

Schitai mes saw isch schos Euangelios gerai atminkime / Kristu musu delei appiaustime sawa / kraughi praleiusi / idant musu griekus atprausti.

Ant An-

Ant Antra.

Ape warda ſcho Bernelio.

DAbar girdeie wiena daikta kas Kriſtui nuſſidawe aſchma diena / butent kaip buwa apiauſtitas. Klauſikem mi kas iam toliaus nuſſidawe. Teip ſaka Euangeliſta.

Kaip aſchtones dienas iſſipilde / praminitas eſt Bernelis / Jeſus / kuriu buwa praminitas nog Angelo pirm neng ſziwate praſſideia.

Schicze girdi ſchi Berneli Diewo ir Marios Suneli aſchma diena netiktai appiauſtita / bet ir wardu praminta Neſa kaip mes krikſchczonis waikus ſawa krikſchtidami wardais pramenam / Teip ir Szidai appiauſtidami Bernelius ſawa iemus wardus pramindawa / kureis buwa ik ſmerties ſchaukiami / Teipo ir ſchis Bernelis wandintas buwa JEſus.

Ape ta warda kalbedami keturu daiktu dabokimes.

Ant Pirmo. Kokſai tatai ſzadis ira JEſus / kaip ghiſſai mumus iſſunana.

Ant Antro. Kodelei tas Bernelis tokiu labai brangu bei linſkmu wardu wadinamas ira.

Ant Treczio. Kas ghi thů wardu pramine.

Ant Ketwirto/ ka taſſai wardas gall/ kam dera/ alba kiek gero ßmogus iſch io gauna.

Pirma. Taſſai ßodis JESVS ne Lietuwniſku/ ne Lenku/ nei wokiu ßodis ira/ Bet ira ßodis Szidu/ ir tiek ira JEſus/ tiek Joſua.

Bei ßodis JEſus iſſimana tiek/ kaip kada Lotiniſchkai tarcziau Saluator/ alba wokiſchkai/ ein Heiland/ Helffer/ Erretter/ Erlöſer/ Seligmacher. Tatai butu Lietuwiſchkai kalbant Iſchgelbetoias/ Iſchganitoias. Neſa kaip ſchiſai Bernelis todelei ußgimme/ idant butu muſu iſchgelbetoiu bei amßinu Iſchganitoiu/ taip ir to paczio wardu pramintas buwa.

Ant Antro. Turrim ßinnoti/ ſchita Berneli todelei Diewo praminta JEſus/ iog ghis ira Iſchgelbetoiu wiſſu ßmoniu/ ing ghi tikinczių. Neſa teip kalba Angelas Joſephui. To warda tu praminſi JEſus/ Neſa ghis ſawa ßmones iſchgelbes nůg Grieku iu.

Ant Treczio. Kas tadda ghi teip graßu bei linkſmu wardu pramine? Tieſſa ira wadinna ghi teipo appiauſtijme bei Maria bei Joſephas/ Bet ne iu dweiu:

Dwelu teipo pramintas buwa / Net paties Diewo per Angela Schwenta Gabriela / pirm nei praſſideia ßiwate. Teipo nes raſcha Schwentas Lukoſchius / [Matth. 1.] Gabriela Angela Mariai kalbeiuſi. Tu buſi nieſcheze [Luc. 1.] ßiwate / ir Sunu paguudiſi / to warda praminſi JESVS.

Jeigi Diewas pats ſcham Berneliui warda toki pramane / tadda iſch tieſos daug ant to wardo ußguli. Todelei mokinkimes nu ant Ketwirto / kiek taſſai wardas gall / ka gelbt / ir ko gero ßmogus iſchto gauna? Atſakau.

Taſſai graßus ir brangus wardas mumus ßmonems riekam dera / iog ne ließuwis nei ſchirdis muſu ſcheme pawarguſeme giwenime wis negal atſiekti. Todel tirkimes ſchwento raſchto.

Pirma dera ir reikia mumus ſchiſſai wardas / ir taſſai Bernelis JESVS / ant atleidimo grieku muſu. Ghis iſchgelbes ſawa ßmones iſch grieku iu. [Matth. 1.] Ape ſchi ludii wiſſi prarakai iog per JO WARDA / [Acto. 10.] wiſſi kurie ing ghi tik / atleidimma grieku tur gauti. Kittame newiename nera Jſchganimo / Nei kits wardas důtas ira ßmoniems / per kuri galitumbim iſchganiti buti. [Acto. 4.] Kurſai praſchis warda Pono / tas bus iſchganitas. [Rom. 10.] Er ſchitai ne didi da labai brangus daiktai ira / kurus gaunam iſch ſcho wardo JEſus.

Ant Antro. Wardana JEsaus / ira prawardimas liggas nůg ßmoniu. Wardana JEsaus Naserenſkoio kelkis / bei waikſchcziok.
Acto. 4.

Ant Treczio. Wardana JEsaus / ira iſchwaramas Welinas nůg ßmoniu apſeſtu. Mana wardan anis iſchwaris Welinus.
Marc. 16.

Ant Ketwirto. Kada wardana Jeſaus meldzames / eſme iſchklauſami. Jei ko praſchiſite Tiewa MANA Wardana / důs iumus.
Joh. 16.

Jeigi nu ſchiſſai wardas JESVS ticka gal / ir mes tiek gera bei ant kuno bei ant duſchias / per ſchi warda apturrim ir taſſai wardas teip brangus ira jog wiſſi kelei iam tur klonotiſſi / Tadda iſchtieſos parcitiſſi mumus / ſchi warda JESVS netiktai milleti / ußu brangu daikta laikiti. Bet ir ik ſmerties muſu garbinti ir iam klonotiſſi / Todelei ir ius kiek kartu girdit minima ſchi warda JEſus nu imkit kepures iuſu / důkit iam kakta / kellius ſawa palengdami.

NEDE-

NEDELIOIE PONAVIO

mæto ape apsikrikschtijmæ Pono Kristaus Evangelia Matth. 3. Paguldime.

13 TVczesu ateiia Iesus isch Galileos
pas Iordana Ianop / idant nog io
14 apsikrikschtidintu / Bet Ianas ginesi bi-
K. v lodams:

lodams. Esch geraus prisiwalau/ idant
nog tawes bucziaw Krikschtitas/ bei tu
ateisi manesp? A Jesus atsake/ ir biloia ♦15
iam/ Testow nu teipo/ Teipo pareitis
mumis/ wissa teisibe ischpilditi. Tadda
pawele iam.

Ir Jesus pakrikschtitas/ toiaus isch ♦16
eija isch wandens/ ir Schitai/ Dangus
atsiwere ant ia/ Ir Janas regeia
Dwase Diewo/ kaip Karweli nusilei-
dencze/ ir ant io atencze/ Ir schitai/ bal- ♦17
sas isch Dangaus biloia/ Schitai ira
mana mielas Sunus/ Kureme esch mek-
stosiu.

Ischgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Irdeiom per Schwentes kaledu/ Pona muſu JEſu Kriſtu iſch pannos Marios gimuſi/ potam appiauſtita/ Jr Karaliaus Herodo perſekineta/ Ne poilgam girdeſim/ kaip ghi Iſchminungi iſch ritu Szemes ieſchkoie ir brangiomis dowanomis apdowanoie ira/ Jr kaipo ghis diwilika metu budams/ ſu gimtitoies ſawa atlankeims ira Baßnicze.

O nu ſchů karta/ mokinkimes ka Ponas JEſus ira weikens trudeſchimtu metu budams/ Ape tatai Schwentas Matthicius teipo raſcha/ Ponas JEſus ataija Janop/ iam pas Jordana eſant/ ir nůg io krikſchta prieme/ Bei tůiau po apſikrikſchtijmu Kriſtaus dangus atſiwere/ Schwenta dwaſſe nuſileida/ ir ant Kriſtaus ſubawa/ Bei Diewas Tiewas iſch dangaus kalbeia ape Kriſtu. Tatai eſti mana mielas Sunus/ kureme eſch mekſtoſiu. Jſch tos Euangelios/ mes ape keturis daiktu/ o trumpai kalbeſim.

Ant Pirmo. Kas pramane ta krikſchta/ kuriů Schwentas Janas krikſtiens ira.

Ant Antro. Ků czieſu Kriſtus krikſchta nůg Jano prieme.

Ant Treczio. Kodelei Kriſtus norcia apſikrikſchtidinti.

Ant Ketwirto. Kam dera krikſchtas Kriſtaus.

Ant Pirma.

Ant Pirma.

Ape Krikſchta Schwento Jano / kas tha pramane.

ISch pradzio ſwieto ſʒmones nebuwa Krikſchtiamas. Bet wietoie krikſchto Szidai waikelius ſawa iſch Diewo pryſakimo turreia appiauſtiti. A Meſſioſchui / Ponui Kriſtui / uſʒgimmus / turreia appiauſtimas liautiſsi (neſa Sokanas ir prarakai tiktai ikki Zano turreia buti) ir Schwentas krikſchtas praſſideti.

Bei ant to krikſchtiimo Schwentas Zanas ipatei
buwa Diewo paſkirtas ir pawadintas. Kaip regim.
Joh. 1. Bet kas mane ſiunte wandenimi krikſchtitu / tas bi-
loia man. Ant kurio regeſi Dwaſe atencze / ir ant
to paſſilaikancze. Item / Penkiolikta meta Cieſa-
Luc. 3. raus Tiberiuſo / ateia priſakimas Diewo Janop
Sunauſpi Zacharioſchaus.

Iſch ſchu ſʒodziu galim numaniti / Schwenta Jana wiſſu pirmiauſei pramanuſi / Schwenta krikſchta. Bet neiſch ſawes / net iſch iſakatimo paties Pono Diewo.

A kodelei krikſchtas Jano pramanitas ira? Atſakau.

Schwentas

Schwentas Jonas ſwieta graudindawa/ idant pakuta daridams / Ponop Diewop priſſiwerſtu/ nůg grieku liaudamaſſi/ Jr ſwietui taipaieg paſake Meſſioſchu iau iſch dangaus ateiuſi/ ir tikintiemus ing ghi/ griekus atleidzamus / kurie ſchita koſani prieme/ griekus ſawa paſʒinna/ gaileios / ir ant Kriſtaus nuſitikeia ſchitus Schwentas Janas krikſchtija/ aniemus atleidima grieku ſuprindams.

Jſch to galim permaniti/ Schwenta krikſchta didi daikta ſanti/ ir po akim Diewo daug ſtowinti. Neſa kaip tů czieſu pakuta darantis ir ing Kriſtu tikintis / atleidima grieku per krikſchta gawa. taip ir nauiame Teſtamente per ſchwenta krikſchta atleidzami ira griekai prigimti ir dariti / tam kurſai Krikſchtiams ira. Schwentas Jonas treczeme paguidime bila Jei kas neatſigims per wandeni ir Dwaſe Johan. 3.
Schwenta / dangaus Karaliſton ne ieis. Kas tikes Marc. 4.
ir krikſchtitas bus/ tas bus iſchganitas.

Todelei mokinkimes Krikſchta garbeie laikiti/ iſch io linkſminties/ ir Diewui uʒu ghi diekawoti. Bei praſchiti idant taſai ikki ſwieto galo butu cziſtas iſchlaikamas.

Ant Ant-

Ant Antro.

Kelių mętu Kriſtus budams krikſchta prieme?

Luc. 5. ANt to atſaka Schwentas Lukoſchus bilodams. JEſus uſtoia treti deſchimta męta.

Bet iſch ſcho/muſu amžu radoſi kleidunai/ kurus Anabaptiſtais ſchaukem / thie teipo ſaka / Ne pareitis krikſchtiti mažu waikelių / net reikia laukti užaugancziu.

O ſchitie bloſnai nežinos ne ka kalba. Kriſtus patſai liepe Waikelius mažus ſaweſp leiſti / idant peržegnoghima iauni dabar budami / nůg Diewo gautu. Kriſtus teipaieg ſaka. Krikſchtiket wiſſas žmones / neliepdams / atſkirti ſenůſius nůg Jaunuiu/Bet ir waikus teip gerai nor iſchganamus/ kaip ſennoſius. Todelei neadbokem nieko ka ſchitokie kleidunai/ir Diewo praſtotas žmones/ iſch pagundimo Czarto pležga.

Ant Treczio.

Kodelei Kriſtus Krikſchta prieme nůg Jano?

JSch tieſos Ponui Kriſtui nebuwa reike krikſchto / neſa ghis begrieku praſſideia nůg Dwaſes ſchwentos

ſchwentos. Ghis neiokio gricka ne padare. Tarnas mana teiſuſis. Item / Naſrůſu io wiliaus nebuwa. Kas iſch muſu gal mane gricko kakio kaltinti? Eſa. 53. Ioh. 8.

Bei Kriſtus ſawa Dangaus Tewo tur liudina iog ghis ira io mielas Sunus.

O taczian Kriſtus ateit tiſchomis Janop/idant ghis ghi apkrikſchtitu. Bei tatai ſchitu prieʒaſtu delei.

Ant Pirmo. Ponas muſu Jeſus Kriſtus noreioſi nůg Jano apkrikſchtiiams / idant ghis wiſſa teiſibe iſchpilditu/ Tatai eſti wis daritu/ka io Tewas Dangueſis buwa ʒmoniems priſakes / Jdant Sokanas Diewo ghi niekame negaletu apſkuſti / kaip kada ko nebutu iſchpildeus/ tada Ponas ir ſchi priſakima ſawa Tewo/muſu delei/ noreia iſchpilditi.

Ant Antro. Ponas noreioſi Jano kriſkchtiams/ ieib patſai Kriſtus ſchů ſawa apkrikſchtijmu/ Krikſchta Schwento Jano paſtiprintu / ir patwirtintu / Jr kaip rodite paroditu/ ghi gera / ſchwenta ir reikinga daikta ſanti.

Jei nu

Jei nu Ponas Kristus Krikschcziimui Schwento Jano pritares ira / tadda / ne mes to nepeikim / nei anam pakalbekim / kaip nekrikszczonis blusnidami kalba / bilodami / Bes sauia wandens tieko gal ischtaisiti.

Ant Treczio. Norcia Ponas Kristus krikschta priimti nůg Jano / ieib wissi krikschczonis / ikki swieto galo ßinnotu / Pona Dievva milinti schwenta krikschta / Jr io Sunu todelei krikschta priemusi / idant to ßenklintu sawe tas ßmones milintj / kurios ira apkrikschtitas / ir sawe norinti tokiů apkrikschtitu ßmonių draugu buti / netiktai scheme / be ir anamė swiete.

Ant Ketwirto. Norcios Ponas Kristus krikschtiams nůg Jano / ir wandenije pamaudams. Jdant schů maudiimu ing wandeni ßenklintu ir pamokitu / sawe teipo busenti pakasta ing smerti / Jr kaip antai wandů nupraus ischtepimma koki / kuno ßmogans / iog teipo ir io krauias turretu nuprausti / wissus musu griekus. Kaip antai skaitom ghi kiek kartu sawa kraughi pralieiusi. Kruwina prakaita ischleidz ponas Darße / Krauieis warwa kada buwa botagais plakams / ir erschkecziu karuna apkarunawotams. Jr kada iam ant Krißaus / koias / rankas ir schonas buwa pradurtinas. Schito delei ghis atsaka Sunums Zebedeuscho. Baugalit apsikrikschtidinti krikschtu tů / kurů asch esmi krikschtiams. Tatai

Matt. 20.

esti /

eſti/ Er galit ius ticko iſchkenteti wargu / kaip man pareitis iſchkenteti?

Schiteipo regim Pona muſu JEſu Kriſtu / neſawens delei Krikſchta nůg Jano priemuſi / bet muſu delei ir mumus ant gero / idant mes iſchto palinſkmunoghima gautumbim/prieſch griekus/ir amʒina prapůlima. Diewe gelbek idant tankiei apſikrikſchtijmo tawa Sunaus atmintumbim.

Ant Ketwirto.

Waiſius alba nauda apſikrikſchtijmo Pono JEſaus Kriſtaus.

DAug gero krikſchczonims iſch apſikrikſchtijmo muſu Pono JEſaus Kriſtaus randaſe.

Pirma. Sunus Diewo ſawa apſikrikſchtijmu wandenije/wiſſus wandenus paſchwente/ idant anis Baʒniczei io butu perimas / kuris numaſgoij wiſſokius griekus. Kaip Schwents Powils raſcha Epheſ. 5. paguld: Kriſtus numilcia baʒnicze/ir ſawe pati uʒu ana dawe/ idant ie paſchweſtu / ir apczijſtija ie/maſgoghimu wandenio per ʒodi/ idant ie ſaw patsſchlowna draugiſte pagatawitu / neturincze newieno patepimo / alba raukſchlo alba ko kitto / Bet idant butu ſchwenta ir bekaltibes. Epheſ. 2.

Ant Antra. Ponas ſawa apſikrikſchtijmu patal-ſe alba pagatawia mumus periman atſigimnimo. Kaip paſſirode geribe ir meile Diewo/ muſu iſchgan-
Tit. 3. toio/ nedelei darbu teiſibes/ kurius mes padarem/ Bet iſch ſuſimilimo ſawa ghis mus iſchgana / Per peri-ma atſigimnimo. ir atnaughinimo Schwentos Dwaſes / kure ghis ant muſu palieia bagotai / per JEſu Kriſtu muſu Iſchgantoghi.

Ant Treczio. Kriſtus ſawa apſikrikſchtijmu tatai iſchtaiſe. Idant kaip thu czieſu iſch dangaus pributwa Schwenta Traicze / ieib teipoghi pributu/ kada ir mes muſu waikelius krikſchtijam.

Jeigi nu wiſſada Schwenta Traicze po akim alba drauge ira / kada ſzmogus kokſai krikſchtijams eſti / tada rupinkimes / idant waikai muſu krikſchtiti butu Szmogaus Diewo bianczioio. Melſkem kunnus nubaſznus/ ir patis kunnoſu ſtowedami / du-mokem iog po akim Schwentos Traices ſtowim.

Ant Ketwirto. Ir tatai Krikſchczonims iſch krikſchto Wirſchpaties muſu Kriſtaus randaſi. Po-nas JEſus ſawa apſikrikſchtijmu nupelne alba pa-dare / Jog kaip ghis ſawa Dangaus Tiewo / miliems ira / Teipo Diewas ir mus priiemuſius Schwenta Krikſchta nor mileti / Ir kaip Diewas Tiewas ſawa

Sunu.

Sunu Kriſtu iſch wiſſu wargu / ghi miledams / iſchgelbeija / Teip Diewas ir mus wardana io Sunaus apkrikſchtitus / nor mileti / priſtoti / ir iei kur ing wargus / ar welmo ar ſwieto buſim ibraidinti / nor mus iſchtraukti / iſchgelbeti / ir potam amſʒinai iſchganiti / neſa teip ira raſchita. Kaip Tiewas ſuſſimilſta / ant waiku ſawa / Teip Diews ſuſſimilſtaſſi bijanczuiu ſawe. Er gal uʒmirſchti augiwe waiko ſawa / teib neſuſſimiltu Sunaus ſʒiwato ſawa / Jr kaczei ana io uʒmirſchtu / tacziau aſch tawens nemirſchiu. Pſal. 103. Eſa. 49.

Todelei kiek kartu wargais eſme ſpaudzami / atminkime ſcho linkſmo ſʒodzio Diewo / Schitai ira mana mielas Sunus / kureme eſch megktuſiu.

Wiſſagalinſis Diewas Tiewas muſu mielo Jſchgelbetoio JEſaus Kriſtaus / tepriſtoij mus Schwenta Dwaſe / ir tegelb mus / idant ſtiprei galetumbim tiketi Schwenta Krikſchta pradze emuſi iſch paties Pono Diewo Tiewo priſakimo. Taſiau Diewas tegelba idant ſtiprei galetumbim tiketi io Sunu muſu delei Krikſchta priemuſi Bei idant koſʒnas iſch muſu warguſu padetas / iſch Schwento Krikſchto ſawe galetu palinkſminti / ir potam iſchganitu buti. Amen.

DIENOIE TRIV KARALIV

Evangelia Matth: 2. Paguldime.

KAip Jeſus uſzgimes buwa Beth- ♦1
lehemę Szemeie Szidu/czieſu He-
rodo Karaliaus/Schitai/ataia Iſch-
mintingi iſch rytu ʒemes/ing Jeruſa-
lem/bilodami/kur ira nauiei uſchgime- ♦2
ſis Ka-

ſis Karalius Szidu? Neſa regeiom
ßwaiſde io ritu ßemeie / ir ateiommel-
ſtunſe iem.
3♦ Tatai kaip iſchgirda Herodas Ka-
ralius / iſſiganda ghis / ir wiſſas Jeruſa-
4♦ lem ſu io. Jr ſurinkis wiſſus Wiriauſius
kunigus ir mokitus raſchto tarp ßmo-
niu / klauſineioſi nog iu / kur turetu Chri-
5♦ ſtus ußgimti? A anis iamui ſake / Beth-
leheme Szemeie Szidu Neſa teip ira
6♦ raſchita per praraka / Jr tu Bethlehem
Szidu ßemeie / nieku budu ne eſſi ma-
ßiauſis tarp Kunigaikſchcziu Juda / Ne-
ſa iſch tawes ateis man Wadas / kurſai
bus Wieſchpatimi ant mana ßmoniu
Jſrael.
7♦ Tada Herodas pawadines paſlap-
tamis Jſchmintingus / pilnai nog iu

E iij klauſeſi

klauſeſi/kadai ßwaiſde ghiemus paſſiro=
de? Ir ſiuſdams ios ing Bethlehem/bi= ♦8
loia/Eikite tinai / ir pilnai klauſkites
apie Berneli/a atrade/dokite man ßin=
ne/idant ir aſch taipaieg ateghis/ garbe
kam docziau.
A anis iſchklauſe Karaliaus/nueghe ♦9
eſti. Ir ſchitai/ ßwaiſde/ kure regeia
ritu ßemeie/eia pirm iu/ikki ataia/ir ſto=
weia iſch aukſchto kur buwa Bernelis.
A anis iſchwide ßwaiſde/ dziaugeſi di= ♦10
dziu dziaukſmu/Ir ieghe namoſna/rada ♦11
Berneli ſu Maria motina io / ir paſſi=
klaupe dawe iamui garbe. Ir atwere
ſkarbus ſawa/ dowanoia iamu/ Aukſa/
kodila/ ir Mirrha. Ir Diewas priſa= ♦12
ke ghiemus ſapnije idant negriſchtu He=
rodopi. Ir anis kitu keliu pareia ßeme=
na ſawa. Iſchgul=

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

VIrdeiom ikſcholei iſch Euangeliſto Lukoſchaus Pona muſu Jeſu Kriſtu iſch Czyſtos panos Marios gimmuſi / ir io Vẛgimima per Angela Diewo / ẛidams apſakita

A kadangi Szidu gimine maẛiauſe daliſſwieto / ir be ẛidu tiek tukſtanczju kittu gimminiu ira. Bei per ſchi Berneli wiſſas gimines turreia perẛegnoghima gauti / Tadda nu iſch Euangeliſto Mothieiaus mokinkimes / kaipo Kriſtaus uẛgimmimas ir Pagonims ẛinnams tapa. Ape tatai Schwentas Mothieus teipo raſcha / Kriſtui Vẛgimmus / Iſchmintingi ẛmones pagonu ẛemeie giwendami / paiutta Diewa iemus nauia Sziwaiſde parodanti / ir ant tos ẛwaiſdes anis numane Iſchgelbethoghi wiſſu ẛmonu uẛgimmuſi / Tũgi anis iſch ſawa Szemes leidoſi eiti / ieſchkatuto nauio amẛino Karaliaus / bet to Jeruſaleie nerade / nueiſa ikki Bethlehem / ir thenai ghi ſu Augiwe io atrade / ant keliu ſawa klaupen / ghi garbina / ir potam ghi labai brangiomis dowanomis / butent / Aukſu / kodilu / ir Mirruh / apdowanoia / bei ſchitaip iam paſſiklonioie ſugriẛa ing ſawa Szeme. Iſchgi ſchos Euangelios dwieiu daiktu ſchů kartu dabokimes.

Gen. 22.

L iiij Ant Pir-

Ant Pirma. Kakie tatai buwa ßmones / kurie isch talimu Szemiu ateija ieschkotu Kristaus / ir kake tatai ira buwusi ßwaisde / ant kurios anis numane iauna Karaliu Szidu gimmusi.

Ant Antro. Kaipo schie Ischmintingi Kristu ieschkoia / ir ka anis weike ira / kad ghi rada.

Ant Pirmo.

Ape Ischmintingus ir Szwaisde.

APe sches Szmones / kurie Kristu ieschkoia / neligei rascha / Papießischkeij dumoi ir ing sawa raschta padeia / kaip tatai butu buwe tris Karalei ir wieno wardas butu buwens / Kasparas / antro Balcere / treczio Milkere / Tůgi ir schi diena wadinama iumpi ira / diena Triu Karaliu. Toliaus papießnikai rascha / iog Tris Karalei / koßnas sawa dowana ipatei butu dawens / wiens auksa / antras kodila / treczias Mirrha.

Musischki / tatai esti mes / kurie sekam neßmoniu / bet paties Pono Diewo schwenta raschta / schiteipo ape schus ieschkotoius ir garbintoius Kristaus / důmoiem / ir tikrai ßinam / sches ßmones buwuses ir Kristausp ateijuses isch annos ßemes / kurri wadinnama

nama ira Perſia. Bei ßodis/ Magi/ kurio Schwentas Matthieus ios wadin ira Szodis Perſiſchkas/ ir iſſimana mumus Lietuwiſchkai kalbant/ Iſchmintingas tatai eſti daug ßinnans/ daug iſchmokens alba iſchtirens ßmogus. Bei ſchitie Magi/ daug ira mokeie ape dangu/ tatai eſt/ ape Meneſi/ Saule/ ßwaiſdes/ weius/ ape ara giedra/ ſweika/ ir neſweika anis teipaieg daug ßinnoia/ ape ßeme/ ape ßemes waiſiu/ kaip antai ira/ iawai medis/ koßna ßolele/ anis daug ßinoia ape wandenus/ ir ape wandenio daiktus. Trumpai ir praſtai kalbant Magi annoſu Szemeſu buwa/ kaip nu muſu ſchů amßiu gal buti Daktarai/ kurie ßmones gjda/ alba ape ßemiſchkus prigimtůs daiktus raſcha. Bei ſchitie Magi pra tas ßemes kunigais buwa/ kuriu praſtas ßmones wiſſoſu daiktoſu klauſe. Tůgi kitti iůs wadin Tris Kunigus. Schitie Magi alba Iſchmintingi ſumiſchmai/ koßnas bei aukſa/ bei kodila/ ir Mirrah Kriſtui dawonoia. Neſa iu Szemeie thu daiktu apſtas buwa.

Taliaus ape ſchus Iſchmintingus turrim ßinoti/ anus ne buwuſius iſch Gimines Szidu/ Bet anis buwa Pagonis/ tatai eſti tokie ßmones/ kurie Diewo ßodzio neturea/ kurie ape Diewa weikiei kaip ir nit nieko neßinnoia/ kurie tiktai ſawa deka giwena/

kurie kaip Diewo praſtoti regeioſi. Kaip ir muſu Tiewu tiewai tokie ira buwen / pirm neig Diewas iemus ſawa Schwenta ſzodi atſiunte. Schitokie ſwetimos ſzmones ateit ikki Jeruſales Kriſtaus ieſchkodami.

Schicze turrim nu ſzinoti / ko annie pagunditi Kriſtaus ieſchka:

Gen. 22. Netiktai ſzidai ſzinnoia Meſſioſchu ateiſenti ant ſzemes / Bet ir pagonams buwa Diewas paſzadeiens ape Iſchgelbetoghi ir Iſchganitoghi wiſſu ſzmoniu. Bei prarakas Danielas ira Perſios ſzemeie didzu wiru buwens / taſſai Danielas prarakas ſchitoie pagonu ſzemeie budams / daug ape Meſſioſchu ira kalbeiens ir pagonus mokinnens. Schitta linſkma ſzodi ape amſzina iſchgelbeghima wiſſo ſwieto / thie pagonis mielai buwa prieme / O wiſſu didzauſei / kurie mokeia ſkaititi raſchta / lauke pilnai tho Iſchgelbetoio ſawa tikroio.

Bei Ponas Diewas trokſchdams amſzino Iſchganimo wiſſo Swieto atſiunte ſchiemus pagonims nauie ſzwaiſde / tatai eſti ſzenkla ant dangaus / ant kuro thie pagonis numane Iſchgelbethghi uſzgimuſi.

Todel iumus toliaus reikia ſzinnoti ape ſche ſzwaiſde. Kitti teip dumoi / Ponas Diewas / Kriſtui uſzgimu

uſʒgimus nauie ſutwere ſʒwaiſde pagonu delei / idant anis ant tos nuʒʒanitu Kriſtu gimmuſi / kitti tar / kaip tatai butu buwens Angelas ſchwentas / ir weidu alba budu ſʒwaiſdes pagonims keli Kriſtauſp rodens / Buk nu tatai ſʒwaiſde / alba Angelas Diewo buwa / tha mes giliaus netirkimes. Tiktai ſʒinnokem kaip ta ſʒwaiſde / neteip aplinkui ſukoſi / kaip kittu ſʒwaiſdʒiu budas ira / ne ana thieſomis eija / kaip te Iſchmintingi galleia ſekti. Tiek ape ieſchkanczus Kriſtaus / ir ape ſʒwaiſde / kuri iemus keli Kriſʒauſpi rode.

Ant Antro.

Kaipo Iſchmintingi Kriſtaus ieſchka ir ka weik ghi rade.

IEſʒu kiek dienu girdelom piemenis / kaip iſch Angelo girdeia / Kriſtu uſʒgimuſi / tůiaus eiuſius ieſchkotu Kriſtaus. Teipo ir ſchitie pagonis Iſchmintingi dara / O piemenims ne toli buwa eiti / Alle ſchite iſchmintingi toli tureia keliauti / Taczian anis neſibaide nei didʒio kelio / nei didʒio iſſiſtrawighimo / Net tůiaus kaip ſuprant Iſchganitoghi gimmuſi / wis namie palikke leidoſi eiti.

Iſch to

Jſch to galim numanititannus didei iſſiilguſius Meſſioſchaus.

Anis potam didi keli keliawe/iſchkanka ik wiriauſio mieſto Szidu/ tatai eſt Jeruſalem/ Neſa anis teipo dumoij/ Jau kadda Karalius ßidu / iſch Szidiſchkos gimmines ußgimme / tada ghis kitur niekur netur buti/net tamme wirtauſeme mieſte. Bet thinai Kriſtaus neraſdawi ſaka. **Kur ira nauiei ußgimmenſis Karalius ßidu?** Anis neſſibija nei baidos iſchpaßinti po auſiu Heroda Karaliaus ir kittu ßidu ſchita Berneli eſanti tikra Karaliu Szidu.

Schiteipo ir mes iſchpaßinti Kriſtaus neſſibaidikem / neſa iei kas Kriſtaus neiſchpaßiſta / taw Kriſtus nebus Jſchganitoiu / bet praßuditoiu.

Anis ſchwenta raſchta girdeie ape wieta Vßgimmimo to nauio Karaliaus ßidu/ kaczei pagonis budami / taczіau tik / Tůgi anis nenuſſiboſt iſch Jeruſales eiti Bethlehemop mieſtop. Teip ir mes Schwentam raſchtui tikekem.

Bethleheme mieſte Kriſtu rade ſu matina ia po'ia akim půl / keliosu paſiklaupia tatai eſti paßinſta ghi tikru Diewu eſſanti / ir iſchganitoiu wiſſo ſwieto/

Tůgi

Tůgi anis paſſiżemin ir iam czeſti důſt / melſdamies idant Kriſtus ir mus malonei prijmtu / mus atgrickautu / iemus Diewa Tiewa numaldintu / ir dangui wieta dutu / bei amżinai teip gerrai kaip tikinczius żidus iſchganitu.

Potam Skarbus ſawa atwere dowanoia iam nemażas / bet wiſſu brangiauſes dowanas / kaip antai ira Auksas / kodilas ir Mirrhas.

Schiteipo girdim / kaip ſchitie Iſchmintingi / kaczeti pagonis budami Iſchganitoghi żmoniu ira ieſchkoie / iem kuna ir duſche ſawa paliecewoie / ir ghi wiſſu brangiauſomis dowanomis apdowaonie żenklindamis / iog iam ira paſſiklonoie / tatai eſti prieſicke.

Palinkſininoghimi iſch ſcho raſchto imami.

Tris gerus ir brangus palinſkininoghimus mes ſaw iſch ſchos Euangelios galim imti.

Pirmiauſei tatai didei brangus palinſkininoghimas ira / mumus krikſchczonims / kurie pagonis eſme buwen / iog ſchicze girdim Pona Diewa Tiewa / Sunu ſawa Jeſu netiktai Szidams ant gero ſiuntuſi / Alba Kriſtu netiktai Szidu delei żmogu gimmuſi / bet ir pagonu delei / Nes ieib Diewas nenoreiens ir pagonu iſchganiti amżinai / ne butu iemus żinnie dawens ape użgimmima ſawa Sunaus /

A kadangi

A kadangi ghis nauie ſʒwaiſde ia delei ſiunte / tadda
gali permaniti Diewa norinti / ieib ir pagonis butu
Acto. 10. amʒinai iſchganniti. Nu tikrai ʒinnau / Diewa
newei ſʒenti perſonas ʒmogaus. Bet iſch wiſſu ʒmo-
niu kurie Diewo biſoſi ir gerai dara / thie iam patinka.
Tadelei ir mes pagonis newiſiminkem ſawa
grieku delei / neſa Kriſtus ir mumus iſchganitoiu ira
Matth. 9. uʒgimmes / kaip patſai bila. Aſch ateiiau grieſch-
niu pakutoſp wadintū / ne teiſuiu.
Ta palinkſminoghima mes ſaw gerai ſchirdin-
na dekime / nes ateis czieſas / kaip io didei priwaliſim.
Antras palinſkminoghimas ira / iog ſchieze gir-
dim Diewa delei Sunaus ſawa apſirupinanti Neſa
kadda Karalius Herodas Kriſtaus tikoia nuʒawin-
ti / tadda Diewas patſai liepe Joſephui / idant ghiſ-
ſai bei Waikeli JEſu / bei io Motina Maria nubo-
gintu ing ſwetima ʒeme Egypta. Bei kadangi Jo-
ſephas ſu Maria ant tokio didʒio kelio ir ſwetimoſa
ſchaliſſa neturcia kū ſtrowities / Tadda pats Diewas
per ʒwaiſde Jeſauſpi ir motinoſpi io atwede ſchus
Jſchmintingus / kurie iemus / aukſo ir kittu brangu
daiktu apſta padowanoia.
Teipo ir dabar Diewas ſawoſius penneti / ir
twiſſoſu daiktoſſu alba prigadoſu iſchlaikiti nor / kaip
ape tatai ir kittu paiwaiſdu turrim Schwentame
1. Reg. 17. raſchte. Elioſchu turcia warnai penneti. Danieia
praraka

prarака Habakukas / Nesa Diewa paſʒadeghimas newiloij / kur teipo ſtaitom. Schitai akis Wieſch-paties weiſʒ ant biſanczuiu ghi / kurie io geribeie nuſ-ſitik. Aſch iu penukſla perſʒegnoſiu / Jr ubagamus dunos apſta duſiu. Dan: 14. Psal. 33. Psal. 132.

Todel ir mes tiktai bukem geri / tadda Diewas ne muſu ne apleis / bet papennes.

Ant Treczio ir tatai linſkmas daikts ira / iog Diewas ſchus Jſchmintingus ant ſcho didzo kelio netiktai ſweikus iſchlaika / Bet iemus ir wada butent ſʒwaiſde pridūſt / kaip anis negal nūg tikraio kelio paklijſti. Jr anus ſmarkiniko Herodo rankoie eſſan-czus iſchgelbeia / ir ant gala ios ſweikus wel namie kitu keliu / per Angela ſawa Schwenta / parwed.

Schitu paliſkminoghimu mes gerai daboda-mies / ſcho Kriſtaus JEſaus ieſchkokem / ghi rade iam klonokimes / ir kuna bei duſche ſawa iem paliecewo-kem / Amen.

PIRMOIE

PIRMOIE NEDELIOIE PO Triu Karaliu Evangelia Luc. 2, Paguldime.

GImditoiei JEsaus eidawa koß= ♦41
nosu metosu ing Jerusalem / ant
schwentes Weliku. A kaip iamui dwili= ♦42
ka mætu

ka mætu eia anis ing Jeruſalem/ pagal
43♦ paiunkima ſchwentes. Ir paſſibengus
tomis dienomis/ ir aniems ſugrißtant
namopri/ paſſilikka bernelis Jeſus Je=
44♦ ruſaleme: ir neßinoia to Gimditoiei io/ ta
ridamieſi/ ghi ſanti draugeie/ ir nueia
keli dienos eiimo/ ir ieſchkoia io tarpu
genczu ir paßiſtamuiu.
45♦ A kaip io nerada/ ſugrißa ing Jeru=
46♦ ſalem ieſchkodami io/ ir nuſſidawe iog po
triu dienu ghi rada Baßniczioie ſedinti
tarp mokitoiu/ klauſanti iu/ ir klauſenti
47♦ ios. Ir wiſſi kurie ghi girdeia/ ſtebeioſi
48♦ iſchminties ir atſakimui io. Ir iſchwide
ghi/ iſſiganda.
Ir biloia iop motina io/ mana Su=
nau/ kodel tu mums tatai padarei? Schi=
tai/ Tiewas tawa ir Aſch ſu perſchuliu

ieschkoiome tawes. Ir ghisbiloia ghie- ♦49
mus/ kas ira iog manes ieschkoiote? Er
neßinate/ iog tosu daiktosu priwalu man
buti/ kurie ira Tiewo mano? Ir anis ♦50
neischmane ßodzio/ kuri ghis su ieis kal-
beia. Ir eia su ieis/ bei ataia ing Naza- ♦51
reth/ ir buwa ghiemus paklusnus.
A Motina io palaike wissus tos ßodzius
schirdije sawa. Ir JEsus dauksinose ♦52
tischmintije/ senatweie ir maloneie/ Die-
wiep ir Szmoni samp.

Ischguldimas schos Euangelios.

GIrdeie ikscholei Jesu Kristu Pona musu/ bei Szidu bei pagonu delei/ isch czistos mergos Marios gimusi/ potam aschma diena appiaustita/ ir pokeliu dienu po apsipiaustijmo/ nůg tischmintingu atlankita/ ir brangiomis dowamis apdowanota Schů kartu girdesim/ kas Kristui nussidawe/ kaip buwa dwilikos metu.

Apetatai teip schicze raschita palikka Schwentas Luko.

Lukoſchus. Iosephas ir Maria koßna mæta Baßnicze Ieruſaleie atlankidawa / pagal Diewo priſakima. Ir kaip Bernelis IEſus dwilikos mætu buwa. Tadda Maria ghi drauge wede ant Weliku ſchwentes / Bei Diewo ſlußba thinai atlikke / leidos namie eiti / O Bernelis IEſus neßinant Mariai paſſilickt Baßniczoie / tarp Daktaru / anu klauſidams ir ios klauſdams. Ikki wel augiwe ia ſugriſchta / ir ghi parwed. Su kure kaip parcia / tei buwa paklusnas / ir ſchiteipo daukſinoſe / iſchwintije / augimme / ir maloncie / Diewip ir Szmoniſamp. Tůgi nu mes iſchſchos Euangelios dweiu pawaiſdu turrim dabotiſſi.

Ant Pirmo. Pawaiſdo Iosepho ir Marios.
Ant Antro. Pawaiſdo Bernelio IEſaus.

Ant Pirmo.

Ape pawaiſda Iosepho ir Marios.

POnas Diewas / wiſſai giminei / Szidu ſenname Sokane per Moſeſchu tarna ſawa / priſakens buwa / Idant koßnas wiriſchkis Szidu / po tris kartus per mætus ing mieſta Ieruſalem ateitu / a netuſchczas / bet wiſſadai affiera atneſchdams. Ant ſchwentes Weliku / ant ſchwentes kaledu ir Lappinu Schwentcie. Ir koßna ſchwenturreia thinai ſchwenſti ir paſſilikti per wiſſa nedele /

kaip ape tatai raschita randam. Leuit 23. Exod. 23.
Exod. 23. Deut. 6. tokies ſʒodeis. Tris kartus ius man per mættus ſchwente ſchwenſit / butent / ſchwente nerau‐gintos dũnos. Schwente pirmoſios piuwies waiſiaus iawu/kurus ant lauko paſeici. Ir Schwen‐te ſuwokimmo pabangoie meto / kada tawa darba buſi nuwokus nũg lauko.

Pagalei ſcho iſakimo Pono Diewo Josephas.
I. ſu Maria/koʒna mæta eidawa in Jeruſalem. Iſch to galim numaniti / Josepha bei Maria didei mi‐leiuſius Pona Diewa / rodas Diewo ʒodi gir‐deiuſius / rodas Ponui Diewui affiera attadawu‐ſius/rodas meldũſius.

Taipo ir dabar pareitiſsi / koʒnam Hukinikui Diewo ſluʒba mileti / netiktai ant didʒiu ſchwenczių Baʒniczion eiti / bet ir kittais czeſais / kada Diewo Szodis Baʒniczoie ſakams ira. O Tatai delei ſchũ prieʒaſtu.

Ant Pirmo. Delei Diewo priſakimo. Atmink idant Schwenta diena ſchweſtumbei.

Ant Antro. Idant Diewo ſluʒba butu iſch‐laikita. Idant ʒmones neuʒmirſchtu Diewo ʒodʒio mokintiſsi / apſikrikſchtidinti / Diewo ſtalop eiti Diewo melſtiſsi / etc.

Ant Treczio. Delei Pono Diewo ʒadeghimo / neſa Kriſtus pats ſaka / Kur du alba tris ſuſsicia / aſch tarp

aſch tarp iu eſmi / Diei katiktai praſchys / wardana
mana tatai bus iemus dūta.

Antra. Joſephas ir pana Maria newienudu II.
eit Jeruſalema/bet kaip iau Bernelis Jeſus užauga/
tog ſu ieis galeia eiti / anis ir Suneli ſawa drauge
wed Bažniczon. Ne idant thinai ko iſchmoktu nūg
Phariſeuſchu alba kittu Bažniczes kunigu / nes to
ſcham Berneliu nebuwa reike / Bet idant thinai rege-
tu / kurū budu Szidai ſawam Dangaus Tiewui
ſlužij. Teipo ir mes Tiewai / Augiwes / weſkem/
iaukinkem ir pripratinkem muſu waikus Bažniczon
eiti iſch iauno / neſa iemus ir per didei reik pamokſlo
iſch Diewo žodzio/iemus ir per reikia maldos. Dur- Pet. 22.
niſte iro ſchirdije Waiko / bet Rikſchte pakoſnighuno
ana toli nūg io prawaris. Neliaukeſi plakti waika/
neſa iei ghi rikſchte plakſi / tada nereikes io mužawin- Pet. 25.
ti / Tu ghi tieſa plaki / a duſche io iſchgelbi iſch peklos.
Todelei ir Schwentas Powilas bila. Jus Gim- Ephes.
ditoiei augiukite waikus Baimeie ir graudinime
Wieſchpatije.

Treczio. Maria ſu Joſephu ir Berneliu ſawa/ III.
neatſtoi tūiaus po wienos alba antros dienos iſch
Jeruſales/Bet paſſiliekt thinai per wiſſa nedele. Anis
nenuboſta klauſiti Diewo žodzio alba offierawoti/
aniemus ne buwa ſunku didi keli ikki Jeruſales keliau-
ti/ aniemus nebuwa ſunku teip ilgai iſch namu ſawa
M iij buti

buti / daug ußmeschkoti / alba ißsistrowiti. Net anis
tatai rodas Diewui ant Garbes dara.

A nu kaip elgesi Swietas? Daug ßmoniu sila ne-
priwercziami ira eiti Baßniczon / kits kaczei reta kar-
ta eiens / negal thinai hadinu dweiu meta paluketi /
net tůiaus isch Baßniczios ischbeg? O tatai Die-
was wis reg / nei nuleis nekarota.

Ketwirto. Pana Maria ir Josephas Diewo
IIII. slußba atlikke / Diewo ßodi girdeie / maldas ir affiera
sawa Diewui attadawe / sugrischt wel nanumpi sawa
Nazareth Galileos ßemena / Nukia sawa darbus /
kaip iemus parcios / dirba / Idant sawe su Sunumi
Kristumi wießlybai passipenetu / Josephas budawo-
dawa Trobas / Maria wel nepateikdawa. Sunus
iu JEsus teipaieg ko prisakits Augiwes sawa mie-
los Marios teipaieg ischtaisidawa.

Teipo ir tu mielas brolau / miela sesů / Diena
schwenta / Diewo slußba atlikens / kitas dienas dirpti
neapleisk / net koßnas kaip ant ko Diewo pawadin-
tas essi wiernai dirpk / pennekes isch darbo ranku
Ioh. 5. sawa. Kaip paukschtis ant lekioghimo / teip ßmo-
2. Thes. 3. gus ant darbo Diewo leistas ira. Dirpket ir pel-
niket rankomis sawa / ieib turretumbit ka důti pawar-
gusiam. Pateika ßmogu iweda ant iskados kuno
ir Dusches.

Ant An-

Ant Antro.

Ape Pawaiſda Bernelio JEſaus.

KAip iſch pawaiſdo Panos Marios ir Joſepho / koſʒnas krikſchczoniſchkas Hukenikas ir Hukenike/daug geru pamokſlu gal pripraſti. Teipo atpent iſch pawaiſdo muſu Emanuelo ir Iſchganitoio JEſaus Chriſtaus / wiſſokie waikai daug ſaw geru pamokſlu tur imti / Todelei anis gerai iſchſchos Euangelios Bernelio Kriſtaus te daboieſſi.

Pirmo. Schis brangus waikelis/muſu mielas Jeſulelis / Dwilikos metu budams / ir pagal ſʒmogiſte ſawa galedams wiſſur eiti/ Ant ſchwentes Weliku ſu Augiwe ſawa nueija ikki Jeruſales Baſʒniczion Diewo ſluſʒboſpi. Ghis Diewo ſʒodzio klauſiti / ir melſtiſſi/ neſſiſlapa ne atſiſaka/ nei weng. Bet rodas nor tam pulkui pributi/kurſai ſawa Dangaus Tiewa wiriauſoie Baſʒniczoie garbin ir liaupſin.

Ant Antro. Kaip po ſchwentes wiſſi ſʒmones/ koſʒnas namumpi ſawa pareit/ Schiſſai Bernelis JEſus wiens paſſilieckt Jeruſaleie tarp ſwetimu ſʒmoniu/ ne dumodams kas ghi thinai penetu/ kas tam thinai padware důtu / kas ghi motinoſp ſawa parweſtu / per thiek miliu. Bet ſakau ghis to nieko neadbodams/paſſilieckt Jeruſaleie.

Kodel? Todel.

Ant Pirmo. Jeib mumus kaip radite parodiſti Diewo ſlußba / tatai eſti / klauſima io ßodzio ir malda labai brangu ir Diewui intinkanti daikta ſanti/ir ſawe iſch pilnos ſchirdies ta Diewo ſlußba milinti.

Ant Antro. Jeib wiſſi wakai primoktu teipaieg Diewo ſlußba mileti/ Jſch Baßniczios teip weikei ne iſcheiti.

Ant Treczio. Ponas Kriſtus noreia mus wiſſus thů pamokiti/iog Diewo daugiaus pareitiſi klauſiti/ nei Tiewo alba Augiwes.

Ant Treczio. Ponas Kriſtus Baßniczoie budams/neßaidz/ne iokeſſi/ne arkoſi/ Bet gird ir pilnai klauſa / ka ir kurů budu Baßniczios kunigai Diewo ßodi ſaka. Ghis pilnai daboieſſi / kaip anis aſſierawoij/ Jr ſchitteip kitta walanda kunigu klauſenspatſai pradeſt iůs ape ſchitai / ape tatai / ape ßodzius ir ape aſſieras / klauſti / kaip ta alba ſchita pomekſla iſſimana/Kodelei teip aſſierawoghima buwa / ka tha aſſiera ßenklin: Jr tůſu klauſimoſu ir atſakimoſu ghis tokiu paſſiroda / kaip ir patis Biſkupai / bei Daktarai tam turreia nuſſiſtebeti iog tokſai maßas waikelis teip gruntawnai mokitas buwa.

Ant Ketwirto. Jeruſaleie Diewo ſlußba atlikens / augiwes klauſidams wadinanczios ghi namopri.

pri/ pareit ſu ie ing Nazareth/ laikoſi ilgiaus pas ie/ ne kaip tinginis tokſai / nei wel didzůij/ bet ira iei paklusnus/ Jei iam augiwe iſaka ar wandinio/ ar malku atneſchti / alba kitta koki darba nudirpti / tatai ghis labbai rodas dare.

A klauſik / kas ſcham Waikeliui po ſchos Diewo ſlußbos nuſſidawe. Teip raſcha Schwentas Lukoſchus / JEſus Daukſinoſe iſchmintije / ſenatweie ir maloneie Diewiep ir Szmoneſamp/ kaip kada tartu/ Diewas ta Berneli iſchlaike giwa/ Diewas ta Berneli iſchlaike ſweika / Diewas iam koßna diena daugeſne prideia iſchmintu / Diewas pats ghi koßna diena daugeſni mileia / ir ßmones iů ilgiaus iů daugiaus ghi teipateg pradeia mileti. A ſweikas kunas/ Jlgas pagiwenimas / Jſchmintis / Malone Diewo ir Szmoniu/ tatai iſch tieſos daugia ſtowintis daiktai ira/ kuriu koßnas ßmogus/ o ipatei iauniſchke geidz.

Todelei mielas Sunau/ miela Dukte/ iei tu ſchu daiktu nori apturreti/ Tadda ir tu teipo darik / kaip ſchiſſai Bernelis Kriſtus dare.

Rodas eik Baßniczon iſch geros ſawa walios/ klauſik Diewo ßodzio / mokinkes poteriu / mokinkes gieſmiu ſchwentu / priimk Kriſtaus kuna bei kraughi / Schwenſk Schwenta diena / negirtodams / bet ſchwentus daiktus wartadams.

M v Baßni.

Baſzniczoie budams / klauſik pilnai pamokſlo gero/nemiegodams alba ſnauſdams.

Proverb. 3 Jſchmanaſis klauſa / ir paſſigerin ir protingaſis prijm paroda / idant iſchmanitu kalbeſius ir iu iſchguldima / pamokſla iſchmintingu / ir iu pawaiſdus.

Baſzniczoie buwens / Diewo ſzodi girdeiens/ alba ſchwenta darba koki Baſzniczoie regeiens dirbama / o neiſchmana / kaip tokie daiktai iſſigulda/ klauſk ſenu alba daugeſni iſchmananczu. Kriſtus Deut. 32. klauſe / thůgi ne tu neſigedjk to. Klauſk Tiewo ſawa/tas tawpraneſch / ſenuſius tawa / thie taw pa‑ Job 8. kjs. Klauſk pirmanſes gimines ir rupinkes tirtiſſi iu Tiewus/neſames wakarikſcheczeis eſme/nieko neſzinodami.

Buk potam pakluſnus Tiewui iraugiwei / iu klauſidams ka anis taw dariti alba dirpti priſakis/ cze iemus ne atſakik/ newenk/ neſlapkes / Net wiernai ienius / tawa rankomis dirbdams paſchok.

Jei teipo elgſies / tadda ilgai giwenſi / geras dienas iſchwiſi / ir buſi milims bei Diewo bei ſzmoniu/ To mumus Pone Diewe roczik důti/ delei tawa ſchwentoio wardo. Amen.

ANTRO‑

ANTROIE NEDELIOIE
po triu Karaliu Euangelia Iohan. 2.
Paguldime.

1♦ IR trecziaie dienaie buwa ſwodba
Kanoie Galileos / ir motina JE-
2♦ ſaus buwa tenai. JEſus taipaieg bu-
wa pakwieſtas ir io paſiuntinei ant tos
ſwodbos

ſwodbos. Akaip priſtoka wino / biloia ♦3
motina JEſaus iopi / ie nebetur wino.
Jeſus biloia ioſpi. Moteriſchke ka turiu ♦4
aſch ſu tawimi darbo? mana hadina da=
bar neateia. Biloia motina iotarna ♦5
mus / ka ghis iumus ſakys / tatai darikite.
Buwa tenai ſcheſchi kodzei akmens / pa= ♦6
ſtatiti pagal paiumkima Szidu apczjiſtij=
mo / pilaſi dwem alba trimis mieromis.
Jeſus biloia ghiemus / pripilket kodzius ♦7
wandenimi. Jr ghie pripile anus ſkli=
dinus. Jr ghis biloia ghiemus / Semket ♦8
nu / ir neſchket Vſzweiſdetoiui / ir ie ne=
ſche. Akaip Vſzweiſdetoghis paragawa ♦9
wina / kurſai wandenimi bit buwens / ir
neſzinoia / iſchkur buwa / bet tarnai ſzi=
noia kurie wandeni ſeme bawa / pawa di=
na vſzweiſdetoghis iauniki / ir biloia iopi / ♦10
koſztnas

koßnas ßmogus iſch pirm doſt gera wi=
na / akaip paſſiger / tada doſt blogeſni.
11♦ Tu gera wina ikſcholei palaikei. Schi=
tas eſt pirmas ßenklas / kuri JEſus pa=
dare Kanoie Galileos / ir apreiſchke
ſchlowe ſawa / ir intikeia ingghi paſiun=
tinei io.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

NOg dienos ſchwentu kaledu / ikki ſchan cziesui / girdeiot / ape muſu Wieſchpaties Kriſtaus Ußgimima / ape io appiauſtyma / kaip ghi iſchmintingi iſch talimu ßemiu ira atlanke / ir apdowanoie. Jr kaipo Bernelis Kriſtus dwilikos mætu budams ſu augiwe ſawa Maria Baßniczion eiens / ir thinai ſu Baßniczios kunigais daug ape ſchwenta raſchta ſuſſikalbeiens ira. A nu toliaus per wiſſus mætus / Baßniczioſu krikſchczioniſchkoſu ſakita bus / ape Pono JEſaus Kriſtaus indiwnus darbus / ir ape io pamokſla / alba koſanis. Jr kadanghi pawertimmas wandenio ing Wina / wiſſu pirmiauſis Stebuklas Kriſtaus ira
kuriũ

kuriū ghis sawa dide macc ischrode / tadda pramanę ir noreia sennieij krikschczonis / ieib sche diena ape ta wissupirmiausi stebukla Kristaus / sakitu / idant ir mes kaip io pasiuntinei ing ghi tiketumbim.

Summa schos Euangelios schita ira. Ponas musu JEsus Kristus ant swodbos su Maria augiwe sawa pakwiestas / ateit / ir kaip swetei wissa wina buwa sugere / ir Jaunikis nebetureia swecziųs sawa ko swætinti / tadda Ponas Kristus augiwes sawa paſʒadintas / isch prasto wandinio padare tikra gera brangu Wina / bei tha Jaunikiui padowanoij. Ir schittū pawertimu wandinio ing Wina apreischke sawa Schlowe / kaip io pasiuntinei pradest ing ghi tiketi. A kadangi Ponas Kristus schi sawa didi ir tikrai Deiwischka stebukla ant Swodbos ira padarens / kur iaunikis su marcze sawa / Wenczawo niste prijm / Tadda ir mes schū kartu ape Wenczawonistes giwenima kalbesim / kiekmums Diewas pades.

Ant Pir-

Ant Pirma.

Ape Wenczawoniſte.

MVmus wiſſiemus didei priwalu ira ßinnoti pamokſla ape Wenczawoniſtes giwenima/ neſa netiktai nu daug ßmoniu Winczaowoniſtele giwen bet ir pirm muſu ira ſuſſiwencziawodine. Daug wel ßmoniu randaſi/ kurie wenczawoniſte peikdami kekſchiſtele giwen. A ape Wenczawoniſte kalbedami triu daiktu turrim mokintiſſi.

Ant Pirmo. Kas wiſſu pirmiauſei Wenczawoniſtes giwenima iſtate.

Ant Antro. Kodelei ſchiſſai giwenimas Diewo iſtatitas ira.

Ant Treczio. Kas pareitis dariti bei Wirui bei moteriſchkei/ iei nor Diewui intikti/ ir nůg io perßegnoghima aptureti.

Ape Pirma.

Kaip antai Zaunikis merga koke miledams/ ioſpi pirſchlius ſiuncz/ ſu ie dorus geria/ potam ſwodba pakel ir ſu marcze ſawa ſuſiiwenczawodin/ ſu ie kolei giwas ira giwen/ pennaſi ir waikus ußaugin. Tatai ne ira tiktai paprotis ßmoniu/ nei wel ira pramanimas kokio didzo pono/ nei wel ira priſakimas kokio

kokio Angelo ſchwento. Bet Diewas kuris bei Jauniki bei marcze leida taſſai patſai Wenczawoniſtes giwenima pramane bei iſtate / tas patſai pirmaghi Jauniki bei pirmaie marcze ira ſuwenczawoiens / kaip tatai labai graßei iſchroda pirmoſes Knigas Schwento Moſeſchaus antrame perſkirime. Po-
Gen. 2. nas Diewas biloia / Ne ger ira ßmogui wienam buti / aſch iam padariſiu pagalba lyge iamui kurri ſu iů bus / dawe tadda Diewas Adomui didi miega / ir iam ußmiggus / eme wiena ſchonkauli iſch io / ir atpilde kunu ana wieta / Ir padare Diewas moteriſchke iſch ſchonkaulio / kuri iſch Adama buwa emens / ir Ghis atwede ghe Adamop. Schicze girdi pati Pona Diewa Wenczawoniſtes giwenima inſtacziuſi / Adoma / ir Eua padaruſi / ir ghi pati anů du kruwon ſudawuſi alba ſuwenczawoiuſi.

Gen. 1. Todelei Wenczawoniſtes giwenimas tur ſchwentas bei geras daikts buti / neſa teip raſchita ira / Wis ka Diewas padare / labai ger buwa. Tadda ir mes mokinkimes wenczawoniſte mileti. Ir iaukinkimes Wenczawoniſteie giwenanczas ßmones garbinti ir ſchlowinti.

Bet priwalu ira mumus krikſchczonims ßinnoti / kaczei pats Ponas Diewas wenczawoniſte pramanens ir Rauie iſtates eſti / Bei kaczei wiſſiems ßmoniems walnu ira weſti / alba nuteketi / waiſſitiſſi

ir ſivicta

ir ſwieta pilditi / iog newalnu ira koßnam / weſti marcze alba Moteri / kaip koke pagawens / be perſkirimo perſonu. Bet turim gerai ßinnoti / Diewa pati / kurſai wenczawoniſte iſtate / tarp Szmoniu perſkirima padariuſi. Schitû budu. Szmones kurie iſch dweiu Plemiu / tatai eſti / dweiu gimininu ira thie gal Wenczawoniſteie ſuſieiti ir ſuſilubiti. A iei Wiriſchkis ir Moteriſchkas iſch wienos Plemes alba gimines ira / tatai eſti / kurie artimi gentis ira / thie nieku budu netur imtiſſi / alba Wenczawoniſteie ſuſſieiti. Kaip tatai patſai Ponas Diewas per Moſeſchu Leuit. 18. Netiktai Szidams / bet ir wiſſam Swietui uſſakens ira. Ir Ponas Diewas tulas kartu Swieta delei tos krauiogedos ſunkei karoiens ira / kaip tatai iſchroda Schwents raſchtas Sæno Teſtamento. Bei kadangi ape ſchi daikta kitoſu knigoſu bei Statutoſu gama placzei raſchita ira / tadda mes ſchicze giliaus ape tatai neſakiſim / koßnas tiktai teſidaboi / Idant Gentaine ſawa artima neweſtu ing Moteri / alba kitaip ſu ie neapſiket ſchautu. Neſſa tatai labai didis Griekas ira / kuri Pons Diewſ nekarota niekadai nenuleidz.

Ape Antra.

Iſchmoke iog Wenczawoniſte paties Diewo leiſtas giwennimas ira / toliaus mumus reikia mo-

N kinties

kinties / Kodelei Diewas Wenczawoniſte inſtatens ira. Ponas Diewas wenczawoniſte triu daiktu delei inſtate / kaip tatai ſchwentame raſchte ſkaitam.

Pirmiauſei Ponas Diewas wenczawoniſte inſtate ir wiena tiktai wira ſu wiena moterimi noreia kruwoie buti bei giwenti / idant ſchiteipo ßmoniu gimine iſſiplatintu po wiſſa ßeme. Adomas iei wienas be moters butu puſſilikens nebutu galeiens ſwieta iwaiſiti.

Schiteipo ir dabar wiriſchkis wiens budams / be motriſchkes / negal waiku ingaminti / Atpent motriſchkas be wiriſchka / teipaieg waiku negal pawesti. Bet idant po wiſſa ſwieta ßmones iwiſtu / iſſiplatintu ir Daukſintuſe / tadda Diewas likka Schwenta Wenczawoniſte. Gen 2. Ponas Diewas perßegnoia Adoma ſu Ewa / bei tare iiempi / Waiſikites ir Daukſinkites / ir papildiket ßeme. Teip ſakau Ponas Diewas Wenczawoniſte inſtate / ieib ſchiteipo ßmoniu gimine iwaiſitunſe ir ßeme papildituſe.

Antro. Ponas Diewas Wenczawoniſtes giwenima ira iſtatens / ir koßnam ßmogu priſakens tha priimti / idant bei wiriſchkas bei motriſchkas turretu pagalba / idant anis ſawa darba iũ gerriaus galetu iſchtaiſiti / neſa kaip daug darbu ira kuru Wiriſchkas negal iſchtaiſiti / teip wel daug ira darbu kuru motriſchkas negal nudirpti. Gen. 2. Ne ger ira ßmogui wienam buti / padariſim iam pagalba.

Treczio. Wenczawoniſtes giwenima Diewas

inſtita

kustate / Idant tas giwenimas butu kaip Lickarstwa / ieib ßmogus ischwenktu Kekschista. Nesa kekschiste Ponas Diewas nekenczia thügi ana drutai ussake. Jei kas gules su moterim turinczia wira suwenczawota / tadda abudu tur smerti gauti / bei wiras bei moterischke su kure gulleia. Deut: 22. Ne tur buti keksches tarp Dukteru Israel / Nei tur buti kekschiniko tarp Sunu Israel. Deut. 23.

Tůgi Diewas teip sunkei karoiens ira kekschiste antswiete / Nesa pustreczios deschimties tukstanczių pamuschtu delei apsikiekschawimo su moterimi Leuitas / skaitom knigosu Sudziu 20. pag. Jud. 29. Karalius Dowidas / delei kekschistes buwa isch Karalistos ischtremtas / ir kiek tukstanczių padanu ia pawietre ischmire. 2. Sam. 11. 16. Bei Schwentas Powilas nusudij kekschauientiemus / amßinai pekloie degti. 1. Cor. 6. Kekschinikai Dangaus karalista neapturės.

Todelei ius kurie paiunkot su kurwomis elkstissi / pamesket toki pikta giwenima / da weskites moteres. Kekschistes nekencza Diewas / Bet Wenczwonistes giwenimu didei mektassi. Kaip schoie Euangelioie regim / Kristus pats Swodbona eit / Jauniki / bei marcze geru winu apdowanoij.

Ape Treczia.

Ischmoke kas Wenczawonisteistate bei kodelei: Nu toliaus mokinkities / kaipo pareitis su wenczawotiems giwenti / ieib Diewas abudu miletu / penetu ir potam amßinai ischganitu. Koßnam

Koßnam Wirui pareitissi schie keturi daiktai
dariti.

Pirmo. Wiruj pareitisi nobaßnam buti / tatai
esti / Diewu tiketi / ghi mileti / io Schwento ßodzio pil-
nai klausiti / Diewo melstissi / prisakimusu io waiksch-
czoti. Nobaßnujste wissam dera / ir tur paßadeghima
1. Tim. 4. scho ir busenczio giwenimo.

Antro. Pareitis koßnam Wirui / idant ghis
Ephes. 5. sawa pusele tikrai miletu. Jus Wiraj milekit moteres
iusu / kaip Kristus numileia Baßniczen / ir pats sawe
ußu ie dawe. Teipo tur ir wirai sawa moteres mileti /
kaip sawa paczïu kuna / kursai sawa moteri mil / tas
sawe pats mil / Nesa ne wienas sawa kuna niekada
neapikantoie neturreia. Bet pena ir prikůp ana /
Coloss. 3. kaip Wieschpats Baßniczen. Ne buket kartus priesch
moteres.

Bet galletu kas klausti bilodams / kodelei tur
Wiras moteri sawa mileti ? Atsakau.

Ant Pirmo. Ghi ira tawa tikras kunas / nesa
ghi isch wiro schonu sutwerta ira.

Ant Antro. Diewas tatai pats prisaka.

Ant Treczio. Wiras daug gera isch Moteres
sawa gauna / kaip antai ira mieli waikelei / pagalba
hukije. Todelei thie piktardara / kurie Wenczawo-
nistcie kits kita peik / nekencz / nůg sawens atstata alba
nůg io pabeg.

Trezio

Treczio. Pareitis wirui ſu ſwetima nekekſchauti / alba Wenczawoniſte neperßenkti. Wenczawoniſte tur wieſchlibai laikita buti nůg wiſſu / Iswenczawoniſtes patalas neapbiaurints / O kekſchinikus ir Wenczawone perßengenczius / Diewas ſudis / kaip giedoma ira Baßniczoie. Ebr. 13.

Wenczawone turrek cziſta.
Moters negeiſki artima.
Laikiktu wießliba kuna.
Patogu beigi mierna.

Neſa Diewas nekenſdams newieſchlibo giwenimo / kekſchauienczus ſunkei karoij.

Ketwirto. Pareitis wirui / moteri turrinczíam wießlibu ir gerru kakiu pelnu peneti moteri ir waikus ſawa. Prakaite weido tawa / walgiſi důna tawa / Gen. 3.
ikki atpencz ßeme pawirſi / tatai eſti wiſſame amßije tawa.

Schitie daiktai pareitis wirui dariti.

O moteriſchkems ſuwenczawotams ſchitie atpent daiktai pareitis dariti.

Pirmo. Moteriſchke tur baimeie Pono Diewo giwenti / ghi mileti / iam tiketi io meiſtes / io ßodzio Schwento klauſiti / ir pagalei to wiſſame ſawa amße giwenti.

Antro pareitis koʒnai Moterei wira ſawa miſeti/ neſa mote ſu wira ira wienas kunas. Kaip nu wiras / mote ſawa kuna tur mileti. Teip atpent ir mote/wira ſawa kuna te mijl.

Ant Treczio. Pareitiſi Moterei / Wenczawoniſte ſawa czjſta iſchlaikiti / neſa Diewas teip gerai moterei ſaka / kaip wirui. Nekekſchauk.

Ant Ketwirto. Mote tur klauſiti wiro ſawa wiſſoſu daiktoſu. Moteres padûtas buket Wirams Ephes. 5. ſawa kaipo Ponui. Neſa wiras galwa ira moters/ kaip ir Kriſtus ira galiwa Baʒniczos/ ir ghis ira ku- Colos. 5. no ſawa iſchganitoias/ kaip tada Baʒniczia padûta eſti Kriſtui / teipaieg moteres wirams ſawa/ wiſſoſu daiktoſu/ tur buti padûtas.

Tiek ſchû kartu ape Wenczawoniſtes giwenima/ Bei girdeiot tris daiktus / Tatai eſt/ wenczawoniſtes giwenima/ Diewo iſtatjta daikta ſanti/ Jr kodel Diewas ta pramane / Bei kas pareitiſi bei Wirui bei Moterei dariti / iei anis noriſſi Diewo milumi/ ir wiſſoſu daiktoſu priſtoiami. Diewe padek idant cziſtai wenczawoniſteie giwentumbim / ir iſchganiti butumbim. Amen.

TRECZI

TRECZIOIE NEDELIOIE PO triu Karaliu Evangelia Matth. 8. Paguldime.

1♦ KAip JEſus eia nog kalno / ſeke ghi
2♦ daug źmoniu. Jr ſchittai raup-
ſotas ateghes / praſche ghi / bilodams /
3♦ Pone / iei nori tu mane gali apcziſtiti. Jr

N iiij JEſus

JEſus iſchtieſſes ranka ſawa/ daſiliteia
io/ ir biloia/ noriu buk cziſtas. Ir toiaus
apcziſtias buwa raupſas io. Ir biloia ia= ♦4
mui JEſus/ dabokeſi/ idant tatai nie=
kam neſakitumbei. Bet eik/ ir paſſiro=
dik kaplunui/ ir affierawok dowana/ kure
priſake Moſeſchius/ ant ludimo iemus.

Akaip JEſus ieia ing Capernaum/ ♦5
ateia iop ſchimtininkas/ praſchidams ghi
ir bilodams/ Pone/ tarnas mana gul na= ♦6
mie ſtabu užmuſchtas/ ir tur dide kancže/
Jeſus biloia iop/ aſch ateiſiu ir ghi iſch= ♦7
gidiſiu. Ir atſakidams ſchimtininkas/ ♦8
biloia/ Pone/ aſch neeſmi wertas/ idant
ieitumbei po ſtogu mana/ bet tiktai ſakik
ßodi/ ir paſweiks tarnas mana. Neſa ♦9
aſch eſmi ßmogus/ po Wirauſibes wal=
dziogimu/ ir turiu po manimi ßalnie=
rius

rius/ akada ſakau wienop/ eik/ tadaghis eit. Ir antrop/ ateik/ tada ateit/ A tarnop mana/ padarik tatai/ tada padara.

10♦ Iſchgirdes tatai JEſus/ ſtebeioſi/
ir biloia paſkui ſekantiems/ Iſchtieſos
ſakau iumus/ neradau tokios wieros
11♦ Iſrahele. Bet ſakau iumus/ iog daug
ateis nog uſchtekeghimo ir uſſileidimo/ ir
ſedes ſu Abrahamu ir Iſaaku ir Jokubu
12♦ Dangaus Karaliſtoie: A Sunus
karaliſtos bus iſchneſti ingi tamſibes galiauſias.
Tenai bus werkſmas ir klabeghimas
13♦ dantu. Ir biloia JEſus
Schimtinikop/ eik/ kaip tu intikei/ teip
teſtoieſi taw. Ir pagiiba io tarnas ta
pacia Hadina.

M v Iſchgul.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Matth. 5. 6. 7.

Chwentas Mothieius raſcha / Pana muſu JEſu Kriſtu ant kalno / kaip thinai daug ſzmoniu ſuſſirinke buwa / ilga koſani ſakiuſi / ir daug geru pamokſlu iemus dawuſi. Paſchos koſanies / Ponas nor ſugriſchti padwarion / tatai eſti ing mieſta Kapernaum / A iau dabar neiſchtakus ta mieſta / net ant kelio eſant / uſz⸗tek tam ſzmogus Raupſais ſergans / tha Ponas Kriſtus beſzoliu tiktai ſzodziu iſchgida. Potam mieſtan Kapernaum ineiens teipaieg Berna Schim⸗tiniko kokio / kaulu ligga ſerganti / katzei iepi ne eiens iſchgida. Ir nuſiſtebedams Kriſtus Wieros Schimtiniko pagonies / ſaka ir iſchkiei meka / Szidus buſencziũs atmeſtus / Ir pagoniu daug ant amſzino ſziwato priimmamus.

Bei ſchiteipo ta Euangelia labbai tropnei ira ſakama pa anos kure uſzu nedelios giroiom / neſa thinai / Kriſtus wandeni winu pawerſdams / ſawa mace dide iſchrode / Teipo ir ſchicze ſchũdu ſergancziu / be ſzoliu iſchgididams / ſawa thũteg budu Diewiſch⸗ka wiſſogalibe iſchroda / ir wiera ſzmoniu ing ſawe paſtiprin.

Ir wieros ing Pona JEſu Kriſtu mumus wiſ⸗ſiemus labai priwalu ira. Neſa iei tas regeia alba

giro

gird/ Kriſtu galinti wandeni winu pawerſti/ Kriſtu galinti wiſſas liggas nůg ßmoniu prawariti be liekarſtwos/ Kriſtu galinti ßmogu neſweika paſweikinti/ kaczei topi neiſchkakens/ Taſſai ſakau gal permaniti ir ſtiprei tiketi/ Kriſtu ne ßmogu praſta/ bet tikru/ amßinu ir wiſſagalinczu Diewu ſanti. Kurſai potam ßinna Kriſtu Diewuſanti/ tas Kriſtauſpi ſchaukeſſi wiſſoſa bedoja/ Meldenſis/ bus iſchklauſitas. Kriſtui paliecewoianſis/ kuna ir duſche ſawa/ ir tam wiernai ſlußidams/ tas aptures duſches iſchganima dangaus karaliſtoie. Schiteipo Wiera krikſchczionſchka gaunama/ paſtiprinama ir iſchlaikamai ra/ netiktai iſchghi ßodziu/ bet ir iſch ſtebuklingu darbu Pono JEſaus Kriſtaus.

Todelei ir mes nu ſchů kartu ape liggas ßmoniu/ ir iſchgidijma Pono JEſaus Kriſtaus trumpai kalbeſim/ ſchitů budu.

Ant Pirmo.

Ape liggas Szmoniu.

SChicze turrim ßinnoti Ant Pirmo. Kas ira raupſai.

Ant Antro. Kas ira kaulu ligga.

Ant Treczio. Kodelei ßmones kartais raupſais kartais kaulu ligga ſerga.

Kitta

Kitta ligga ira Rauples/ kitta raupſai / alba kaip kitti kalbaraupſas. Muſu waikai / kartais ir ſenni ſerga rauplemis/ kaip ßinnot patis. Raupſais reta karta girdim Pruſu ßemeie apſirguſi. Net Szidu gimmine ir pertankei raupſais ſirgineia delei ſtipru gerimu/ ir daug iu iſch tos liggos turreia ſmerti gauti. A Raupſai toke ligga budawa. Iſſiwerte ant weido ir ant wiſſo kuno ßmogaus / kaip nießai balti/ kaip ſchaſchai kokie pikti. Tiegi ſchaſchai iſchpuſtidawa kaip walgiti iſchwalgidawa wiſſa kuna ßmogaus ikki giſlu ir paczių kaulų. Bei buwa ligga limpanti/ ſchiteipo iog ana netiktai ßmogus nůg ßmogaus io daſſiliteda mis gaudawa/ Bet ir ſůlas/ ant kuro ßmogus ta ligga ſergas ſedeia / pageſdawa / ir iſch thu ſchaſchu iſchpudawa teipaieg ir ſienos/ ir wiſſos trobos iſchgadinamas buwa ſchita ligga. Kaip ape ta ligga placzei iſchraſcha Schwents Moſeſchius knigoſu ſawa.

Deut. 24. Leuit. 13. 14.

Bet tha ligga Raupſu / newieno ßmogaus nebudawa iſchgidama / kei Ponas Diewas pats negelbeia / tadda tureia ßmogus prapulti. Schitoke pikta ligga ira ſirgenis ſchiſſai ßmogutelis/ Kuri Ponas Kriſtus ranka daſſilitedams iſchgida.

Stabas alba kaulu ligga ira kitta ligga nei Raupſai/ kaulu ligga ſerganti ßmogu/ ta kalbam kurio kaulai/ koiu alba ranku didei gel / kurio giſlos ira iſchtanſamas / kurio kunas ant kaiu alba ranku pa-

tiuſta

kinſta ir didei ſkauſt/ kaip ßmogus nei dirpti nei paeiti negal/ net guleti tur/ kaip tha ligga ſerganczių daug muſip ira/ wokiſchkai wadinna/ die Gicht.

Bei ir ſchitta ligga nepigu ira prawariti/ net daug ßmoniu tur kiek metu ana ſirgineti/ ikki ſmerties. Jr iei Kriſtus ſchi Berna ta ligga ſerganti/ nebutu gelbeiens/ teipaieg butu anna ſirgens, ikki ſmerties ſawa.

A kaip thů cziesu ſchů du ſunkei ſirga/ kits raupais antras kaulu ligga alba Stabu/ Teip tr dabar wiſſu ßmoniu gimmine daug/ indiwnomis ligomis ſerga. Daug ira ſannariu kuno ßmogaus/ o ner newieno ſanario ant wiſſo kuno/ kurſai kartais ne apſirgtu. Kaipo regim/ kitta ſerganti galwa/ akimis/ auſimis/ rankomis/ koiomis/ kitta ſchirde/ kitta pilwu/ kitta ir wiſſu kunu/ kaip nepaeiti nei padirbti/ negal/ net kaip kita maita tur walkioties/ biaurus/ paſmirdens/ kaip io kits ßmogus nepoakimis nekencz.

Bei tokias liggas ne tiktai wiena koki ßmogu ußpůl. Bet iu tur bijotiſſi koßnas/ teip gerai karalius kaip io tarnas/ teip gerai karaliene kaip ios tarnaite.

Jr ſchitokius wargus regeiens ir iſchkenteiens paſkui tur koßnas ſmerti gauti/ kunas/ giſlos/ ir wiſſi io kuno daiktai tur ſuputi/ ir dulkemis alba ßeme pawirſti iſch kurios ßmogus ira daritas.

Schicze

Schicze galletu kas tariti / kodelei ßmoniu gimi-
me ſchiteipo ligomis / ir kitais wargais / bei ant galo ſmertimi karoghima alba ſloginama ira? Atſakau Liggos ir kitti wargai randaſi ßmonems iſch dweiu daiktu.

Ant Pirmo. Kartais ßmogus apſerg delei nelemto giwenimo / kada ßmogus neſaugoieſſi net dikai giwen / taip kada reggi girtůkle / rijůkle iſch gerimo ſerganti / tadda taſſai pats ſaw ligga dawe. etc. Kada waggis ira koto iſchplakams / auſis / noſis io pripiautamos / cze paties ßmogaus kaltibe ira / iog
Num. 12. anaipo kenczia.

Ant Antro. Kittada ßmogui liggas randaſi / iſch paties Pono Diewo karoghimo / kaip ſkaitam ape Maria ſeſeri Moſeſchaus / Schita iokeſſi brolio wedanczio Murinka / tatai eſt iůda marcze / Tůiaus Ponas Diewas ie ſchita ligga raupſais apmete / nei
2. Par. 26 pagilba / net kada Moſeſchus ios delei Diewa perpraſche.

Teipaieg ſkaitom ape Karaliu Vſia tas budams ſwietiſchku Ponu / noreia ir Duchauno Vredo apſiimti Baßniczoie / bei affierawoti: Bet Diewas teipaieg
Syr. 55. toiaus ghi tais piktais nießais / tatai eſti / raupſais apmete. Togidelei ir Syrachas ſchiteipo kalba Kas po akim Diewo ſugrieſchij / tas rankoſu Liekariu tures buti. Teipo ir ape kau / pawietri ir wiſſas kittas liggas kalbant / iſch kitto nieko ſwietui neranda ſi liſch iſch grieko. Todelei

Todelei norinſis iſchwenkti liggas / tur apſißiwalgidams giwenti / ir grieku / kiek primanidams / wenkti.

Ant Antro.

Ape iſchgidijma liggu.

SChitame pamokſle triu daiktu dabokimes

Ant Pirmo Kas wiſſokias liggas gal prawariti be ßoliu.

Ant Antro. Ka ſerganſis tur weikti ieib pagilbtu.

Ant Treczio. Ka pagilbes tur dariti.

Pirmiauſei. Szmogus / buk koke norint ligga apimts / tůiaus klauſmeij liekoriaus / barbieriaus / kurſai ghi iſchgiditu / neſa koßna ligga ßmogui labai ſunki naſchta ira / Kaczei nu daug ßmoniu iſchmananczíu randaſi / ir daug ßoliu / alba kittu daiktu ira / per kurius tankiei / ſerganſis Iſchgidams ir pagelbams ira / Tacziau nera newieno teip kitro Daktaro / kurſai iſch ſawens beßoliu galletu / kaczei maßauſe ligga prawariti. A Ponas muſu JEſus Kriſtus tikras Diewas iſch Diewo Tiewo pirm amßio / ir tikras ßmogus iſch pannos / wiro nelitetos / Marios gimmés / tas wiens gal iſch ſawens patſai / be ßoliu / be barberiſtes / ne tiktai wiena koke / bet wiſſokias liggas prawa-

prawariti nůg ßmogaus. Kaip tatai ſchos dienos Euangelioij ant dwciu ſerganczïu regim. Raupſůta alba kruwini ghis teipo iſchgida Iſchtieſens ranka ſawa daſſiliteia io bilodams. Noriu tawe giditi / buk czïſtas / Ir tůiau apczïſtitas buwa raupſas io Antra kaulu ligga ſerganti ghis teipo gida / Kaczei iopi ne nueiens / atſaka Schimtinikui / kaip intikeiei / teip teſtoieſſi taw / Ir paſweika io tarnas ta pacza hadina.

Schize mielas krikſchczonie girdi Pona Kriſtu du ßmoniu iſchgiduſi beßoliu / tiektai wienu ßodziu. Tůgi ghiſſai ir pats wadinnaſe Miſtru pagelbeiimo.
Matt. 11. Tůgi ghiſſai liepia ſaweſp eiti wiſſus pawarguſius.

Jeigi nu Kriſtus gal giditi ir nor rodas koßna gelbeti dowanai / pinigu alba algos ne praſchidams / Kodelei tada ſwietas nůg Kriſtaus ſweikatos neprascha?
Eſa. 55. Kodelei ßiniump tæka ßmones? Wiſſi kurie trokſchtat gerti ateiket wandinop. Ir kurie pinningu neturrit / Eiket ſchen / pirket ir walgiket. Eiket ſchen pirket be pinigu / dowanomis bei wina bei piena.

II. Ant Antro. Sergaſis ir norinſis pagelbams Kriſtaus / tur teipo detiſi / kaip ſchů du.

Ant Pirmo. Tur ſtiprei tiketi Kriſtu bei galinti bei norinti muſu liggas giditi. Nes iei anis to ne butu tikeie / tadda wienas nebutu ſakens. Pone iei nori galli mane apczïſtiti / Bei antras / Tiktai bilok

ßodi/

ßodi / ir paſweiks tarnas mana. Be wieros negal Heb. 11.
Diewui intikti. Bei Kriſtus pats / ſchicze wiera ſcho
Schimtiniko pagire / bilodams / Iſch tieſos ſakau
iumus. Iſraele tokias wieros neradau.

Todelei rupinkimes ape tikra wiera kuri iſch
Diewo ßodzio gaunama ira / neſa per wiera netiktai
iſchgidijma liggoie / bet ir duſches iſchganima aptu-
reſim. Tikinſis bus iſchganitas. Matt. 28.

Ant Antro. Turrim Diewui priminti ſawa
liggos dedelei / bilodami. Pone ſcha alba tha man
reikia / Neſa kaczei Diewas muſu reikala pats ßinna /
o tacziau ghis nor tha primenama.

Ant Treczio. Turrim pakarnei Diewo mel-
ſiſſi / kaip ſchicze ne tiktai raupſůtas praſtaſſis ßmo
gus dara / bet ir anaſai didis Ponas / kuro ſchimtas
ßalnieru turreia bijotiſſi ir klauſiti. Neſa kurſai
noretu didz:oti / awienok kokio daikto nůg Diewo iſch-
melſti tas to negaus / kaip girdim ape Phariſeuſcha Luc. 18.
Luce 18.

Ant Ketwirto. Sweikatos ir kittu ſwetiſch ku
daiktu nůg Diewo praſchidami / turrim tatai ant io
walios palikti. Iei Diewas nor to důti / tedůd / o iei
wel nenor / io teipaieg walia teſtow / Schiteipo nes
ſchis raupſůtas meldzaſſi / Pone iei nori / galli mane
apczjiſtiti. Teipo ir patſai Ponas Kriſtus czeſu mukas
ſawa meldeſi bilodams. Tiewe / iei nori / tad atimk

D ngů

mug manes tha kelika / betaig ne mana walia / net tawa tenuſidůſt.

Tu budu iei elgſimes liggoie / buſim Diewo pagelbeti / a iei kitaipo kas dara / tas liggoie prapuls.

Ant Trecżio.

Liggoſu ir kitoſu bedoſu Diewo pagelbetas ſzmogus netur tatai nieku nuleiſti / kaip daug dara. Ne / bet parcitis Diewui uſzu io pagelbeghima iſch dugna ſchirdies diekawoti. Neſa girdim ſchoie Euangelioie / Kriſtu pati raupſůtui ſakanti / Eik paſſirodik kaplonui / kaip kada tartu. Tu nu ſweikas tapens / eik / Baſzniczion tarnump Diewo / thie tepaſkelb tawe pagilbuſi ir ſweika kuna turrinti / A tu pats teipaieg ne uſzumirſchk Diewui uſzu io pagelbeghima dekawoti. Potam ſaka / Ir affierowok dowana / kure priſake Moſeſchus / ant liudino iemus. Schicze wel girdi / iog ſzmogus Diewo pagelbetas / kaltas ira Ponui Diewui dowana důti. A kadangi nu nauiame Teſtamente liowesi affieras anas / tadda mes anů wietoie důkem ant pabudawoghimo ir iſchlaikimo Namu Diewo / ir tarnu kurie thiemus priſtirti ira. Neſa teip priſaka Diewas per karaliu Salomona. Garbink Pona iſch tawa Turto.

Leuit: 14. Prouerb. 3

O iei kas ant Baſzniczių ko ne noretu důti / tadda te důdi ghis Diewo delei / pawarguſiams ubagams /

Diewo

Diewo bijantiemus. Ka iemus daret / tatai man- Matth. 25
daret. Teipo iei elgsimes liggosu / ir sweikotaie /
Diewui intiksim. Kuriam teistow amßina schlowe.
AMEN.

KETVVIRTOIE NEDELIOIE po triu Karaliu Evangelia Matth. 8. Paguldime.

JEsus ineia ingi laiwa / ir io Pa-
siuntinei sæke ghi. Ir schitai / suiu-

O ij dini-

dinamas didis ſtoioſi ant mariu/ taip
kaip ir laiwas nog wilniu buwa ap=
ſemains A ghis miegoia. Ir paſiunti= ♦25
nei ateghe iop/ pabudina ghi/ bilodami/
Wieſchpatie gelbek mus / mes prapo=
lam. Ghis biloia iump/ ius maßtiki/ ko= ♦26
drilei taip bijotieſe? Ir keles ſudraude
weia ir marias. Ir nuſſiramde. O ♦27
ßmones ſtebeioſi/ bilodami/ kokſai tatai
ira wjras/ iog weias ir Marios io klauſa.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Acto. 10. ANT Pono JEſaus Kriſtaus Wieſchpaties muſu/ Ußgul wiſſu ßmoniu amßinas iſchganimas. Ape ſchi liudij wiſſi prarakai/ iog per io warda / wiſſi kurie ing ghi tik/ atleidimma grieku tur gauti.

Todelei ne ganna ira ßinnoti Kriſtu iſch Marios gimmuſi / ir Iſchganitoiu ſanti ſwieto/ Bet ir didei reikia tiketi/ ghi amßinu Diewu ſanti/ Kurſai wis gal ka tiktai nor/ kaip uß nedelios ir dweiu tei-

paieg

paieg nedelu girdeiom/ ape du darbu Kriſtaus kureis ghis ſawa dide mace ir wiſſagalibe iſchrode / neſa wandeni winu pawerſti/ raupſus ir kittas ligas/ kuru ſmogus negal giditi / beſſoliu tiktai ſodziu prawariti/ tatai wis tiktai wieno Diewo darbai ira.

Teipaieg ir ſchos dienos Euangelia wiera krikſchczioniu ape amſina Deiwiſte ir wiſſagalibe Pono JEſaus Kriſtaus paſtiprin. Neſa Ponas Kriſtus lauwe ſu Apaſchtalais ſawa budams/ kaip paſſikel ſchturmas didis / ir laiwas iau kaip ir wilniu apſemams buwa / paſiuntimu ſawa pabudintas / wienu tiktai ſodziu bei weia/ bei ſchturma nuramda.

Ieigi nu Kriſtus / gal iſch wandinio wina dariti/ iei Kriſtus gal wiſſas liggas ſmogaus prawariti / iei Kriſtus gal ſchturmus bei ſmarkus weius nuramditi: Tadda iſchtieſos ghis tur amſinas ir wiſſagalins Diewas buti/ kaip ir patſai kalb. Man ira duta macis ant dangaus ir ant ſemes. Todelei mes ſtiprei iem/ iſchtikekem bei kuna bei duſche ſawa. Matt. 28.

Ant Pirmo. Ape ſuiudinima Juriů/ Mariu ir kittu didziu wandenu.

Ant Antro. Kas ana ſuiudinima alba ſchturma gal nuramditi.

D iij Ant Treczio

Ant Treczio. Ka ſʒmogus tur dariti/ ieib ſchturmo delei ne prapultu ant wandinio.

Ant Pirmo.

Ape Schturina/ Juriosa Mariosa ir kittosa wandeniſſa.

Jonas

DJdi da Smarkus ſuiudinimai Juriu/ Mariu ir kittu wandeniu/ netiktai ſchũ muſu amʒiu alba czieſu ira/ Bet ir pirm muſu iſch pradʒio ſwieto ira buwe/ kaip tatai ʒinnom netiktai iſch Kronuku ſwietiſchku bet ir iſch paties Diewo Schwento raſchto. Jonas pranaſchas buwa Diewo ſiunczjamas ing mieſta labai didi/ a griekoſu biauroſu giwenanti/ wardu Niniue/ ieib ghis tam mieſtui praneſchtu/ iſchpuſtijma/ A prarakas Diewo nenoreia klauſiti/ bet dumoia pabegti ing kitta koke ʒeme/ tũgi iſiſamde in ekruta/etc. A aniewus ʒegli patraukus/ tokſai paſſikiele ſchturmas Juriſſa/ iog anis wiſſi nuſſimine/ ſmerti po akim ſawa regedami. Schoie Euangelioie teipaieg girdim. Stoioſe ſuiudinimas mariu/ kaip laiwas wilniu buwa apſemiams.

Bet ſchitokſai ſuiudinimas wandeniu iſch kitto/ nieko tiktai iſch didʒiu weiu alba ſchturmu keleſſi/ kaip tatai koʒnas ʒinna/ kolei tjka laikoſe/ nera newieno ſuiudinimo wandenu/ a kaip keleſſi weias tokſai

ſmarkus/

ſmarkus tůiaus randaſſi ſuiudinimas mariu / Bei tokius weius kartais pakel Diewas / kartais welinas iſch perleidimo Diewo. Hiob. 2.

Ir kada tokie Weiei ir ſuiudinimas Juriu alba mariu / randaſſi / tadda iſch to ßmoniems ant wandimo eſſantiems / dide iſkada nuſidůſt / tulas kartu ir patis ßmones tur prapulti / kaip tatai ßinna wiſſu didziauſei thie / kurie ant wandenu pennaſſi / buk ekrutnikai buk kitti kokie ſchipparus / ir kitti ant ßemes giwendami. Bei toki ſmarku weia ſchturma alba ſuiudinima Juru ir kittu wandenu / newienas ßmogus negal nuramditi. Kaip antai kaczei didis kokſai karalius / negal giedros alba litaus důti / teipo ir ſchiczе ßmogus negal weiu nuſtabditi / bet galletu ſu wiſſu ſawa lobiu prapulti.

Ant Antro.

KAczei newiens ßmogus nei galeia / nei gal / nei wei galles nuramditi / kaczei wiſſu maßauſi ſuiudinima mariu / Tacziau tankiei ſchitokie ſchturmai nuramdami ir ßmones apſaugamas ir iu lobis widui mariu alba Juriu iſchgelbams ira.

A kas tatai gal? Ne Neptunas kaip tatai pagonis tikeia / Nei wel Schwents Mikoloius / kaip papieſchnikai dabar tik. Bet / weius ſchturmus ſu-

ſuiudinima Juriu nuramda / nutilda / ir nuſtabda / Ponas muſu Jeſus Kriſtus / kaip tatai ſchoie Euangelioie regim.

JEſus keleſi ſudraude weia ir marias ir nuſiramde. Tatai girdi Pona muſu Kriſtu galiniti ſudrauſti weius ir nuramditi wilnis mariu ir wiſſoki Psal. 107. ſuiudinima wandenu. Jr Pſalms bila / Ponas iſchwed iûs iſch iu kiaplatos ir nutikin wetra iog Psal. 89. wilnis nuſiramde. Item / Tu ponawoghi ant ſuiudinimo Mariu / Tu nutildai iu wilnis kada ams paſſikel.

Todelei ir iſch ſcho Kriſtaus didzio darbo gallim numaniti ir tikrai ſʒinoti / ghi wis gallinti dariti / ka tiktai nor. Bei kaip ſchicze Apaſchtalus gelbeia / teip ir koſʒna nor galbeti.

Ant galo turrim ſʒinoti / kakiu budu Ponas Kriſtus weius nuſtabda / ſuiudinimâ wandinio nuramda. Nereik Ponui Kriſtui ant nuramdima ſchturmu / pagalbos Schwentu Angelu / nei ſalnos kakios / iſch ʒmonu ſurinktos / kaip tulas kartu karalei ʒemes iſchgal / ir nurumda piktûſius. Ne Kriſtui to nereik / Ghis wienspatſai / tiktai ʒodi koki iſchtardams / alba pirſchtu Psal 145. pamarûdams / tatai iſchtaiſa. Kaip Pſalms bila / Vgnis / Kruſcha / ſniegs / garas / ſchturmas iſchtaiſſa io ʒodi. Teip macnus / ſtiprus ir wiſſagalins Ponas muſu Kriſtus ira.

Tûgi

Tůgi ir ßmones ſchitai regedami / nuſſiſteb ir biia/ Kokſai tatai ira wjras/ iog bei weias bei marios io klauſa.

Ant Treczio.

Ka daris alba weiks ßmogus kaip paſſikel ſchturmas alba ſuiudinimas mariu.

NErtirta ir ßinnama ira/ kada paſſikel Schturmas/ kad ſuiůd wandů/ tadda dide iſchkada auſidůſt/ Ne ſa ßmogui / tulas kartu iſch to ſukullems ira laiwas/ waltis/ ækruts. Iſchpuſtijams ira/ taworas ir lobis. Ir potam patis ſchipparus/ bernai ir kitos ßmones geros tur nuſkenſti / kus ir ſu moterimi ir waikelieis ſawa mielais. Tůgi tů Eziesu labai didei ßmogui reik pagalbos Pono IEſaus Kriſtaus / ir nuramdinno wandenu. A ka nu ßmogus anna beda regedams tur dariti / idant anů ſchturmu neprapultu alba iſchkados ant ſawa riko negautu. Tatai graßei regim ſchoie Euangelioie/ Apaſchtalai Kriſtaus teip dara.

Ant pirmo. Ponui Kriſtui miegant/ ir ſaiwa ſu ſturmu bepillant / ir aniems ſmerti po akim regint/ prieija Kriſtauſp/ kitu newienu daiktu neſinį kninoioſi/ kittam newienam daiktu nenuſſitikeia/ nenuſſitikeia ſchwentu Mikoloiumi : Item/ Anis netare ſchis alba

D v anas

anas daikts mus gielbek. Tiktai ant pono ſawa mielo JEſaus Kriſtaus nuſſitik/ kaczei labai ſilpnai.

Teipo ir mes bedoie budami/ ſwargus regedami/ ſwienu tiktai Diewu / per JEſu Kriſtu nuſitikekem: neſa ghis niekadai nů ſawuiu neatſtoi/kaip ir ſchieze ſu paſiuntineis ſawa laiwe ira/ neſa ghis teipo bila/ Pſal. 91. aſch ſu tů eſmi bedoie. Kaip tatai ſeinname Sokane regim/ kada Iſraelitams buwa eiti per Marias raudonas/alba keliauti widuie anu mariu / kits nieks kaip ſchiſſai Ponas Kriſtus iemus keli pataiſe widui anu mariu. Kas anus per keturias deſchimtis metu wede per dides puſchczes/ kur nebuwa newieno kelio? Kas anus thů cziesu apſaugoia puſchczoie nů piktu ſweru? kits niekas tiktai ſchiſſai ponas JEſus Kriſtus.

Todel ir tu ſchturma regedams paſſikelenti/ neužmirſchk tů cziesu Diewo / nenuſſiminkes iſchtikek Diewui/ghis nes gal/ir nor gelbeti tawes.

Ant Antro. Paſiuntinei ſkundziaſi Ponui ſawam / ka iemus reik bilodami/ Mes prapůliam / kaip kada tartu/ſchitai Pone lawas muſu bewirſta iau/ ſchitai niekas mus negal gelbeti/ mes negalim kraſchtan iſchkakti/Schitai ſmerti po akim turrim.

Teipo ir tu mielas brolau / kaip ſuiund weiu marios/ O tu negali iſchbegti/ ſchauk / Diewopi / bilodams

lodams/ Pone asch prapůlu/ Nessa kaczei Ponas Kristus labai gerrai ßinna/ koßno ßmogaus beda/ tacziau ghis noris stundziems ko taw reik.

Ant Treczio. Pasiuntinei Pono Jesaus Kristaus praschosi idant Kristus mares nuramditu/ Idant ghis iůs apsaugotu/ idant ghis iůs ischgelbetu/ nesa anis teipo bila. Wieschpatie gelbek mus

Kaip kada tartu. Pone tu nutildik weia/ tu nuramdik wilnis mariu/ tu laiwa musu ischlaikik/ tu ßegli nedůk wirsti/ tu inkara stiprink. Bei mus schiteipo giwus ischlaikik.

Teipo ir tu mielas schipporau/ beda ant Juiu alba mariu regedams/ Schauk Diewop/ melskisi pona Kristu idant ghis tawe gelbetu thů cziesu. Nesa ghis patsai teipo wissiemus beda regentiemus kalba.

Schauk manensp bedoie/ asch tawe ischklausisiu/ Psal. 50.
A tu mane garbinsi.

Teipo mieli Krikschczonis/ iei kurie elgessi ant wandenu/ beda regedami/ tus Diewas isch tiesos ischgelbes/ sweikus/ gerus/ O kaczei Diewas kartais ir praschancziůsius sawe ant wandenu důst prapulti/ taczau sakau tokiu dusche neprapůl ir kuna iu Diewas suduoie dienoie nor suwokti ingi Dangaus karalista/ Ir schiteipo toksai Diewui passileczawoiensis negal trotiti.

Schita

Schita pamokſla aſch ſumus kurie ant wandenu pennaties ſchu kartu iſchomis iſch ſchos Euangelios norẽtau ſakiti. Idant gerrai ſʒinnotumbit/ kas kartais anckius didʒius ſchturmus ir ſu ueimmus ant Juriu alba mariu ir ant ſʒemes pakel/ Idant ſʒinnotumbit kas anus gal nuramditi / Ir kas mumus pareitiſi dariti ant mariu / Kadda ſchitokie pikti arai ius ant wandenu uſʒpũl.

Tu macnuſisir wiſʒgalinſis Pone Diewe / kurſai leidi bei Tika bei ſuiudinimus ant wandinio / mieſk mus/ apſaugot mus / nũg tokiu biauru aru / Ir ing tokius ſchturmus iwedens/ iſch tawa didʒos walones ir ſuſſimilimo/iſchgelbek/O tatai wis darik mumus / delei tawa mieloio Sunaus JEſaus Kriſtaus / muſu wieno ir tikro iſchgelbetoio.

AMEN.

PENK.

PENKTOIE NEDELIOIE PO Triu Karaliu Euangelia Matth 13. Paguldinie.

24♦ JEſus ſake iemus kitta priliginima.
Priliginta ira Dangaus karaliſta
ſzmogui/ ſeienczem gera ſekla ant dirwos
25♦ ſawa. A kaip ſzmones miegoia/ ataia
neprie-

nepriētelius io / uſſcia kukalius tarpu
kwiecżiu / ir atſtoia. A kaip ßelmů pa= ♦26
auga / ir waiſiu atneſche / tada radoſi
teipaieg ir kukalei.
Atege potam tarnai Hukinikop / ♦27
biloia iamui / Wieſchpatie / er ne gera
ſekla ant tawa dirwos paſeiei? Iſch kur
kukalei radoſi? Ghis biloia iemus nepriē= ♦28
telius tatai padare. Biloia tarnai /
bau nori / idant eitumbim / irios iſchrawe=
tumbim? Ghis biloia: Ne / idant ra= ♦29
wedami Kukalius / neiſchtrauktumbit
drauge ſu ieis ir kwieczu. Dokite abeie= ♦30
mus drauge augti / ik piuwies / a cżieſu
piuwies / biloſu pioweiems / ſurinkite
pirm kukalius / ir ſuriſchkite ing pedelius
ant ſudeginimo / a kwieczus ſurinkite
klonan mana.

Iſchgul=

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DO triu Karaliu dienos/ iſcheléi girdeiom tris Euangelias/ ape Stebuklingus darbus muſu wieſchpaties Jeſaus Kriſtaus/ kureis ghis ſawa Deiwiſchka wiſſagalibe ſwietui iſchrode/ kaip antai ira pawertimas wandenio wÿnan/ iſchgidÿmas raupſuto ßmogaus/ ir ſtabu alba kaulu liga ſerganczio/ bei nuramdimas ſturmo. Jr iſch tu didziu darbu Kriſtaus ne tiktai paſiuntimu bet ir muſu wiera paſtiprinta ira / iog nu tikrai ßinnom Kriſtu galinti ir norinti nůg ßmogaus wiſſokias liggas prawariti/ ir ana wiſſoſu bedoſu gelbeti.

Nu toliaus girdeſim tris Euangelias / kuroſa Ponas Kriſtus paſiuntinems ir kittiemus mokintinems ſawa kalbeiens ira per priligimimus kureis Kriſtus ne ſawa macen iſchroda / bet moka ßmones ape piktenibe Welnio/ idant nog io ſaugotunſe / ape malone ſawa dangaus Tiewo / kure ghis ſwietui dara / ir ape piktenibe ſwieto / nepriimmanczio malones Diewo. Du priliginimu ſaka ape ſeieghi ir ſekla/ wiena ape ſwinicze. Jr thie priliginimai labai padorei ſchůmetu ſakami ira / nes iau nu ßemeſu aukſchtoſu ßmones dumoii arti ir ſeti.

D ſchos

O ſchos dienos Euangelioie Ponas JEſus per priligimima ape Seieghi ir ſekla pamoka/ krikſchczoniſteie ikki pagineghimo ſwieto baſenczius/ ne tiktai wienus gerus/ bet ir piktus drauge imaiſchitus/ O tatai ne iſch Diewo likimmo bet iſch Welino piktenibes / kuris geras ßmones iſch tikroio Diewo kelio iſchwed/ ant amßino prapůlimo. Todelei nu mes iſch to priliginimo ſchu daiktu dabokimes.

Ant Pirmo. Kaip iſſimana ßodei ſcho priliginimo.

Ant Antro. Jog pabaige ſwieto ſumiſchmai bus krutwoie/ bei geri bei pikti.

Ant Treczio. Jſch kur piktieghi randaſi ir kodelei thie iſigaun tarp geruiu.

Ant Ketwirto. Kodelei Diewas piktuiu kencz tarp geruiu.

Ant Penkto. Ape pagaliauſe alga teip geruiu/ kaip piktuiu.

Ant Pirma.

Kaip iſſimana ßodei ſcho priliginimo.

NEr ßodi Dangaus Karaliſta iſſimana Baßnicze Diewo/ tatai eſti krikſchczoniſte/ alba pulkelis tu ßmoniu. Kurie mil/ klauſa/ ir priim ta ßodi Diewo/ kurie Diewui tik/ kurie apſikrikſchtidin/ kurie

kurie prijm Diewo kuna ir kraughi / ir kurie pagal Diewo ſchwentu priſakimu giwen kiek primana ſcheme ſiipname giwenime / ir kurie po ſcho giwenimo apturės dangaus karaliſte. Kaip ir kitoſu wietoſu ſchwento raſchto ßmones Diewo / waikai Diewo alba krikſchczoniſte iſſimanna / per ßodi anna / karaliſta dangaus. Dabokes ape tatai kittoſu priligimoſu Pono Kriſtaus.

Per Seieghi / iſſimana patſai Diewas dangujeſis Tiewas / neſa kaip antai Vkinikſ ſeij ſekla / ant ſawa dirwos / idant anna waiſiu neſchtu / ir Vkinikſ iſch to ſawe ir ſchemina ſawa papenetu. Teipo ir Diewas iſch pradzio ſwieto ſeij / tatai eſti / barſte alba ſake ir daiwe ſakiti ſawa Schwenta ßodi Sokano ir Euangelios / kaip ir pats Kriſtus po priſikelimo ſawo iſchnumiruſiu ſaka Apaſchtalams. Eiket po wiſſa ſwieta mokiket wiſſus pagonis.

Per Sekla. Kure ſeij ßmogus Vkinikſ / iſſimana Szodis Pono Diewo branguſis / bei Sokano bei Euangelios Schwentos / kaip Kriſtus pats ſaka Luc. 8. Sekla ira ßodis Diewo.

Per Dirwa ant kurios ira ſeiama gera ſekla / iſſimana ßmogus / neſa kaip antai ſekla ira bærrama ant Dirwos ing ßeme / ſchiteipo ir ßodis Pono Diewo ira kaip ir bærems ſchirdiſna ßmoniu.

P Per

Per Miega iſsimana neſsiſaugoghimas ßmogaus/alba dranſumas io/kadda anas neſsidaboij ßodzio Diewo/ bet kaip ir ſnauſdams nieku nuleidz/ Kadda ßmogus nepilnai klauſa Diewo ßodzio/kadda ana neußlaika ſchirdije ſawa/ kadda ape ana ne miſlij/ana neiſchwietoij.

Per Nepriételiu iſsimana welinas/ kurſai iſch tieſos tikras ira nepriételius/ teip Diewo paties/ kaip 1. Pet. 5. ßmoniu. Teip nes ir Schwentas Petras wadin welina.

Per Kukalius iſsimana ne tiktai pikti ßmones/ welino iſch kelio iſchwesti/ bet ir pikta pamokſla/ kurri ſu Diewo ßodziu neſutinka/ kuri ne ira ßwake ßibinanti mumus ir rodanti keli/ dangaus karalyſtos/ bet ßiburrjs welino ßibinnans ant amßino paſkandinimo.

Per kwieczus iſsimana tikrai geri krikſchczonis/ kurie bei klauſa/ bei prijm ir palaika Diewo ßodzio/ ir pagalei tho giwen alba dara.

Per Tarnus Vkiniko iſsimana/ baßniczios kunigai/ kurie nekencz piktuiu ßmoniu ir pikto giwenimo.

Per czieſa piuwies iſsimana Sudna diena/ neſa kaip antai czieſu piuwies/ kwietei cziſti atſkirami ira nůg kukaliu/alba kitu piktu ßoliu/ Teip ir ſudnoie dienoie gerieghi nůg piktuiu atſkirti bus.

Per

Per Piuwæius iſſimana ſchwentieghi Angelai/ thie nes ſudna diena piktoſius kaip ing pedelius kakius ſuriſchtus ſudegis peklos Vgnije / a gerûſius ſurinks ing Klomus Diewo / tatai eſti / ing dangaus karaliſte. Tiek ape ſodzus ſcho priliginimo.

Ant Antro.

Kokie ſmones ikki galo ſwieto ant ſemes giwens?

KAtharai / Nouacianai ir Anabaptiſtai tatai eſti heretikai/alba kieidunai pamokſle/ galletu tarti / iog ſmones krikſchczionis wiſſi turretu gæri ir ſchwenti buti / kaip ne-wieno pikto / tatai eſti wagies / girtûkles / kekſchauienczio'/ alba kitaip griekâſu giwenanczio/ neturetu tarp krikſchczionui buti.

Ach Pone Diewe / labbai tatai ger butu / ir paczian Diewui dideí intiktu/ kada nebutu grieſchniku ant ſwieto/ Bet ſchoie Euangelioie pats muſu Ponas JEſus Kriſtus per priliginima iſchroda / ikki/ſwieto galo buſenczius bei gerus bei piktus krikſchczoniſteje. Neſa kaip ner newieno iawo/ kurſai teip nûdem cziſtai uźſauktu / kaip iame nebutu kukaliu / dirſiu / uſniu/ alba kitu kakiu piktu ſoliu. Teip ir tarp geru krikſchczonu buwa / dabar eſti/ ir ikki ſudnosdienos bus imaiſchiti pikti / Diewo tikrai neſſibiantis ſmones.

Kaip tatai Ponas Kriſtus ir per kitu du priligſnimu
Matt 13. Matt.22. paßenklin / ape tinklą ßweiu / ir ape ſwodba. Alba
kaip Archoie Noah bei czjiſti bei neczjiſti ßweris buwa /
teip ir ant ſwieto / ſu atwimis bus kruwoie Aßei / tatai
eſti / pikti tarp gerru imaiſchiti. Todelei neſiſtebekem
kada regim mieſte / ir kieme kotiame / alba Vkije / piktus
tarp geru giwenanczus. Ir kaczei ponai / kar du /
Vgnimi kartuwemis draudz / taczjau wis pikta negal
uudrauſti.

Ant Treczio.

Iſch kur piktieghi randoſi ir iwjs?

NEi nori ßinnoti iſch kur pikti ßmones / netikrai ape Diewa tikintis / alba kuaip biaurei giwenantis randaſi / tada dabokes ka Kriſtus ſchoie Euangelioie ſaka / bilodams. A kaip ßmones miegoia ateija neprietelius ir iſeia kukaleis tarp kwieczju. Schicze girdi welina / kaip ſete iſeianti piktus tarp geru / tatai eſti / welinas pramana pikta pamokſla / welinas draudz ieib ßmones neklauſitu Diewo ßodzio / welinas igunda ſwieta / ieib piktai giwentu / kalbetu ir dumotu. Kas iwede Eua ing grieka / er ne welinas? Kas ir dabar pagunda ßmones / ieib Diewui netiketu / artima ne mileru / raſ baiautu / kekſchaulu etc. Wis tatai dara duſchu muſu neprietelius

ſtius. Kas igunde Judoſchiu / idant ghis Pona Kriſtu iſchdůtu? Welinas. Neſa taſſai muſu neprietelius pawidedams krikſchczonims gericms dangaus karaliſte / daug ant pikto ingunda.

Ant Ketwirto.

Kada Bieſas pagunda ſzmones? Alba kada anus iweik?

NJ Tſaka Ponas Kriſtus. Kada ſzmones miekt / Tatai eſti / kada anis welino neſiſaugoij / kada anis nůdem dranſei giwen / kada anis Diewo nemeldeſſi / kada anis Diewo ſzodi nieku nuleidz / kada neim Diewo kuna / kraughi / kada nemokinnaſi Schwentu poteru / alba Diewo ſzodzio nerodas klauſa / Tů metu anus welinas prigaun.

Todel bukem budrus / neſnauſkem / negiwenkem teip letai / Bet budekem wiſſadai / kaip ir Schwentas Petras tatai moka bilodams. Ne apſirikct bet budeket / neſa iuſu neprietelius Welinas / waikſchczoi aplinkui / kaip riekenſis Læwas / ieſchkodams / ieib ka prariti gautu / Tam paſſiſtenkite wieroie.
1. pet. 5.

P iij Ant

Ant Penkto.

Kodelei Diewas nukencz piktuiu tarp geru krikſchczioniu?

ANt to Ponas Kriſtus ſchole Euangelioie nieka neatſaka. Tůgi atſakima iſch kitu wietu ſchwento raſchto turrim ieſchkoti. Nukencz Diewas piktoſius tarp geruiu / idant gerieghi io gerians paźinſtami butu / kaip Schwents Powilas apie Philipenſus kalb. 2. cap. Idant anis tarp nelemtos ir atźagaros Giminės źibetu / kaip źwakes ſwiete.

Ant Antro. Nukencz Diewas piktůſius tarp geruiu / idant źmogus galetu ant to nuinamti / dide meile Diewo ir kantruma. Gedult vnd ſeine langmũtigkeit. Szinnau / iog tu eſſi malonungas / ſuſſimilſtans / lengwos ſchirdies ir labai geras / irpaſſigailins pikto.

Jone. 4.

Jeigi nu Diewas delei didziu prieźaſtu / piktoſius tarp geru krikſchczoniu / laika ir nukencz tadda ir mes nepawidekem iemus / Bet Diewui raſ kaſchi důkem.

Ant

Ant Scheſchto.

Alga teip geruiu kaip piktuiu.

KAczei pikti ßmones ſu gerais ikki ſwieto galo bus / tacziau ſudna diena bus abeiems tikrai nuſudita / pagal iu giwenima / neſa teipo ſchicze Kriſtus ſaka.

Surinkite kukalius ing piedulius ant ſudeginimo / a kweczus ſurinkite kloſtoſna mana.

Schicze girdim iog Sudnaie dienaie piktieghi bus nůg geruiu atſkirti / kaip tatai io iſchmanitinai iſchgulda Pons Kriſtus Mattieip 25. paguldime bilodams. Kada atais Sunus ßmogaus Garbeie ſawa ir wiſſi Schwenti Angelai ſu iů / Tada ſeſis ant Soſto garbes ſawa / ir bus po akimis io ſurinktas wiſſas ßmones alba / Gimimines / Ir ghis atſkirs wienus nůg antru / ligei kaip piemů atſkir awis nůg aßu / ir paſtatis awis po deſchines a aßus pokaires. Matt. 25.

Teipo ſchicze girdi / pati Pona Jeſu Kriſtu ſudnai / dienai atſkirſenti / piktoſius nůg geruiu / ir koßnam attadůſenti pagal io giwenimo.

A gerai dabokeſi ſchi Sudzia Pona Kriſtu / neſudijanti po balſwu / Ne / net tikrai koßnam nuſudis / nes giſſai neweiſd ßmogaus perſonos.

Todelei mana mieli brolei ir Seſeres Kriſtuie kadangi mumus ſchitcipo giwenti ir buti bus/ ikki ſwieto galo / ſu piktomis ßmoniemis / ir daug nůg iu kentėti. Tada kentekem kantrei/ ir Diwui palikkem Suda ir pagießimma. Tas mumus ſcheme ſwiete ſwarkſtantiemus/aname ſwiete atrůdus amßina linkſmibe bei dziaukſina. O nepritelui muſu Welinui ir io ſanariuws/tatai eſt/piktiemus/amßina prapůlima/ teip kuno kaip duſches. A tu Pone Diewe gelbek/ idant mes cziſtu grudeliu kwieczu geru/iſſilaikitumbim/ Jeib ing Diewo klůna butumbim ſu wokti. Amē.

DIENOIE GRAMNICZIV

alba Apcziſtighimo Marios Euangelia. Luce 2. Paguldima.

22 KAip iſſipilde dienas apcziſtighimo
ios/ pagal Sokona Moſeſchaus/
atneſche JEſu Jeruſalema / idant ghi
23 paſtatitu Ponui / kaip paraſchita ira
Sokone Pono/ Alwienas patinelis kur-
ſai pirma ußgem/tur buti Ponui ſchwen-
tas

24♦ tas wadintas. Jr idant dotu affiera/
kaip ira ſakita Sokone Pono/ pora kur-
kleliu/ alba karweluiaunu dwæieta.

25♦ Jr ſchitai/ buwa ßmogus Jeruſaleie/
wardu Simeonas / ßmogus teiſus ir
Dwiewo bians/ ir laukes palinkmnoghi-
ma Jſraelo / ir Dwaſſia Schwenta

P v buwa

buwa ieme. Bei tas atſakima gawa ♦26
nog Dwaſes Schwentos / iog ghiſſai
ſmerties neturetu regeti / net pirm iſch=
wides Chriſtu PONo .Tas ataia per ♦27
Dwaſe Baßniczona.
Ir kaip gimditoiei Berneli JEſu
ing Baßnicze atneſche/idant uß ghi da=
ritu / pagal paiunkima Sokono / tada ♦28
eme ghis ghi ant ranku ſawa ir garbinoia
Diewa/bilodams.
PONE iau nu leidi tawa tarna ♦29
pakaiuie / kaip eſſi ſakes. Neſa mana ♦30
akis regeia iſchgelbethogi tawa.
Kuri tu pagatawiei/wiſſiemus ßmo= ♦31
nemus.
Schwieſibe/ant apſchwietimo Pa= ♦32
goniu / ir ant garbes tawa ßmoniu JI=
rael.

Iſchgul

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

BIrdeiom ikſcholei Pona muſu JEſu Kriſtu Iſchganitoghi wiſſo ſwieto/ iſch panos Marios Bethleheme gimuſi. Girdeiom taipaieg ta io ußgimima / ſwietui per Angela/ ſu dide ſchlowe apſakita. Treczio girdeiot Iſchganitoghi wiſſu ßmoniu pagal ſena Sokona Diewo Tiewo aſchmaie dienoie po ußgimimo appiauſtita/ ir io warda praminta JEſus. Girdeiom taipaieg kaipo pagoniu wireſnieghi kunigai/ iſch tolimu Szemiu / ſchi Berneli ira atlanke / io melſdamies / ir ghi brangiomis dowanomis apdowanoie.

Onu ſchos dienos Euangelia paſaka / kas iam ſtoios alba nuſſidawe / kaip ghis ſcheſchu nedeliu ſenas buwa. Ape tatai Schwentas Lukoſchius teipo raſcha.

Kaip Bernelis JEſus ſcheſchiu nedeliu buwa/ tadda io Augiwe pana Maria / kaczei Cziſta merga budama/pagal Pono Diewo priſakima ateia Baßniczon / ir dawe affiera Diewui ir Baßniczios kunigams. Bei-thů paczia kartu ghi drauge attawea Suneli ſawa JESU / ghi Diewui paſtatidama/ ir ußu ghi / kaip pirmgimuſſi affiera Diewo iſakita atdůdama / ir ghi ſchiteipo iſchwalnindama/ Ir teip

Ir teip pannai Mariei atsiwaikschczoient passigadia per Dwase Schwenta żmogus wardu Simeonas/ teisus ir Diewo bijans / bei laukens palinſkininoghimo Israelo / tassai / dzaugdamasi iuma Berneli JEsu ant ranku / ir dũst iam liudima po akim wissu Baſżniczoie susstrinkusiu żmoniu/ iog ghissai ira/ Ischgelbethogis wisso swieto.

A mes schũ kartu ape du prisakimu Moseschaus isch Seno Testamento sakisim.

Ant Pirmo. Ape Scheschaunikes Szidu.

Ant antra. Ape pirmgimius/Seno Testamento.

Diewe dũdi/ idant ape schus daiktus / taw ant garbes ir mums ant pamokſlo/ galetumbim sakiti bei kiausiti. AMEN.

Ant Pirma.

Ape prisakima Diewo Senname Testamente Scheschaunikems dũta

AApe prowa Scheschau nikiu senname Testamente ſkaitik treczias knigas Moseschaus diwiliktame paguldime. Nesa thinai girdim iei moterischke pagimde Suneli / tadda ghi tureta tris

trisdeſchimtis dienu namie laikitiſsi/ bei inkitas ßmones ne eiti. Alei pagimde Dukteri/ tadda turetia namie buti ſcheſches deſchimtis dienu.

Schicze turim ßinnoti/ Pona Diewa ta priſakima ſchu prießaſtu delei dawuſi Szidams.

Ant pirma noreia Diewas per ſchita wirſchutini neczistibe Scheſchaunikiu ßmoniems priminti ape iu widutine neczistibe/ tatai eſti ape iu prigimtus Griekus/ kuroſu anis wiſsi ußgem. Kaip ir Schwentas Karalius Dawidas todelei ſkundzaſi bilodams/ Schitai pone/ aſch iſch grieſchingos ſeklos eſmi praſ- Psal. 51.
ſideiens/ Jr auzitwe mana mane griekoſu pagimde. Item prarakas Eſaioſchus/ Mes wiſsi eſme kaip ne- Esa. 64.
cziſti/ Bei wiſsa muſu teiſibe ira kaip Rubas neczistas.

Schitos widutines neczistibes noreia Ponas Diewas Szidams priminti/ ſchitũ priſakimu. Idant anis netartu/ mes eſme iſch gimines Abrahamo/ mumus nieko nekenk. Bet idant ßinnotu ſaw labai priwalu ſant/ idant müg tos prigimtoſes neczistibes iſchczistiti butu.

Ant Antro. noreia Diewas ſchũ priſakimu ant Meſtoſchaus ateiſenczio roditi/ Neſa kadangi ghis thinai ape tokes Moteriſchkes kalb/ kurios iſch wiro ſekla prijm/ ghis thũ ßenklinti/ iog paſkui turetu/ ſchwentas Bernelis be Wiriſchkos ſeklos iſch cziſtos pannos ußgimti/ Kurſai ßmones/ müg iu neczistibes

turetu

3

turetu iſchgelbeti / ir waikais Diewa dariti / Tūgi amis turetu ant to Bernelio nuſſitikeri.

Ant Treczio. Noreia Ponas Diewas ſchitů priſakimu koßnam Tiewui ir Augiwei priminti / iog waiſius ßiwato / ir indiwnas pagimdimas Bernelio / neßmogaus / bet paties Pono Diewo darbas ira / bei iog niekada nei Bernelis nei pati augiwe negaletu cziesu pagimdimo giwi iſſilaikiti / iei patſai Diewas negelbetu. Tatai turetu ußaunikes padumoti / Baßniczon eidamos / Diewui ußu io pagalba diekawoti / ir afficera attaduti / kaip tatai paßinens ira karalius
Psalm. 22. Dowidas / Pſalme Dwiemdeſchimtame ir antrame. Tu mane iſchtraukei iſch kuno mana augiwes / tawimi aſch nuſſitikeiau / krutis augiwes ſawa ßinſdams.
Psal. 139. Item Aſch taw dekawoiu todelei / iog indiwnai daritas eſmi.

Ant Ketwirto. Kadangi Ponas Diewas / Moteriſchkems / delei grieko / daug wargu / kůmetu anos nieſchczes ira / ir daug ſkaudeghimu / kada anos pagimda / ußdeiens ira / Noreia ghiſſai iamis ſchitu priſakimu kaip Liekarſtwa kake pataiſiti / Idant anos po ſunku pagimdimu wel galetu atſigauti. Todelei iſchmintingas Vkeniks / netur moterei ſawa toki pakaju pawideti / bet rodas pawelti / bei Augiwe teipaieg tur weiſdeti / teib ir Berneliu dabar ußgimuſiam koke ſkada nenuſſidůtu.

Bet ſchicze

Bet ſchicze klauſama ira kodel Maria wiro neliteta / wienok ſchitta priſakima Diewo pilnawoſ?

Pana Maria kaczei be Wiriſchkos ſeklos nieſchczia tapuſi / ir ſchi ſawa Sunu pagimdzuſi buwa / taczian ghi ſchitą priſakima Diewo pilda / ſcheſches nedeles namie laikeſi / ir potam Baßniczon ſu Sunumi ſawa ateia / ir affiera attadawe / Idant ghi ne wiena / nepapiktintu / namie paſſilikdama ir Baßniczona / neatſiwaikſchczodama. Bei noreia ſchitaipo mus mokiti / idant ir mes tulas kartu ſilpnuins deley tatai daritumbim / ko ne eſme kalti / Idant anus ſchiteipo Ponop Diewop priwerſti galetumbim. Kaip ir Schwentas Powilas ſakoſi / Wiſſiems wiſſas buwens / idant nekurius Ponui Diewui galetu gauti.

Ant Antra. Panna Maria netiktai iſch Schwento raſchto / netiktai teipaieg iſch ßodziu Schwento Gabrielo Angelo / bet ir iſch kitu daug diwnu daiktu / kurie nuſſidawe / kada ſchis Bernelis ußgimme / tikrai ßinnoia / ir tikeia / ſchi Berneli eſſanti tikra Meſioſchu ſwieto / kur ſai Adamui Roiuie buwa paßadetas / ir kurio Schwenti Patriarchai teip ilgai buwa lauke / Togidel ghi ſchita ſawa Wiera noreia darbu paroditi / ir Suneli / ſawa Baßniczoie Diewui paſtatiti.

Bei ir

Bei ir patſai Ponas JEſus Kriſtus ſchicze neatſiſpir taipaieg dwieiu prieſʒaſtu delei.

Ant Pirma. Jdant ghis Sokona ſawa dangaus Tiewo pilnai uʒ mus iſchpilditu/ kaip ape tatai Schwentas Powilas kalba Galatumpi raſchidams ketwirtame paguldime. Kada iſſipilde czeſas ſiunte Diewas ſunuſawa po Sokonu padeta/ idant ghis anus kurie po Sokonu buwa/ iſchgelbetu. Gal. 4.

Ant Antra. Jdant ghis mus ſawa paties paweiſdu ragintu/ klauſiti priſakimu Diewo. Neſa taczei ghis nebuwa kaltas pilditi ſcho priſakimo/ patſai Ponas tů priſakimo budams/ tacziau ghis ta pilda/ir nor to mus mokinti/ieib ir mes rodas Diewa klauſidami/ io priſakimus pilditumbim.

Ant Antro.

Ape pirmgimius.

SChitas priſakimas raſchitas ira antroſu Knigoſu Moſeſchaus triliktame paguldime/ ſchitokeis ʒodʒeis. Wis kas Augiwe pirma karta atwer bei wiriſchkis ira/ teip ʒmoniu kaip pekaus/ tur Diewui ſchwenta buti/ tatai eſi/ Pekus tur affierawotas Exod. 13.

ſwotas/ bei Szmogus tarnu Baßniczos ußaugintas buti / O kadangi Diewas pirm to wiſſa Gimine Leui ant tarnawimo Baßniczos paſkirens buwa / idant anis butu Plebonais Diewo/ bei Baßniczei tarnautu/ nepriſſiwale Ponas Diewas wiſſu ßmoniu pirmgimiu ant tarnawimo Baßniczios / tůgi ghis ketwertoſiu knigoſu Moſeſchaus 18. paguldime priſake. Idant pirmgimmei iſchwadůti butu pinigais/ tatai eſti ußu pirmgimi ßmogaus turreia důti wiena Sicla/ tatai eſt tris Darelius.

A dabokimes kodelei Diewas ſchita Priſakima dawens ira.

Pirma prießaſtis buwa/ Idant ſchitaſſai priſakimas paminka butu/ Pono Diewo ſtebuklingo ir didzio darbo / kada ghis Egiptu ßemeie wiſſus pirmgimius Szmoniu ir pekaus per Angela ußmuſchdina / O ßmoniu Iſraelo newiena neußgawa / Bet iůs ſchiteipo iſch newalios Egypto iſchgelbeia/ ir per Marias raudonas iſchwede. Egypciakus wiſſus nuſkandindams/ kaip parſai Diewas ape ſchita prießaſti kalba bilodams. Kada tawe tawa waikas ſche diena alba ritoie klaus / bilodams kas ira tatai? Exod. 13. Tu iem ſakik/ Ponas Diewas mus ſilnga ranka / iſch Egypto newalios iſchwede / neſa kada Pharaonas mus nenoreia iſchleiſti / ußmuſche Ponas wiſſa pirmgimi Egyptu ßemeie / ßmoniu ir pekaus/

Todelei aſſierawoiu aſch ponui wis kas augiwe pirma karta lauſz / kas patinelis ira / ir pirmgimi manã ſwaiku aſch wadůiu.

Potam. Ponas Diewas ſchitta priſakimã Szidams dawens ira / Idant plebonai / kurie kito lobio neturedawa / wienok ſu Moterimis ir waikais paſſipenceti / ir Diewo ſluſzba Baſzniczoie iſchtaiſiti galetu. Bei ant tho weiſdedams Schwentas Powilas raſcha Galatumpi ſcheſchtame paguldime. Er neſzinnot iog thie kurie Altoriui ſlůſzij / nog Altoriaus tur pennetiſſi.

Ant Treczio. Noreia Ponas Diewas Tiewas Tewams ir Motinams priminti / Idant anis padumotu iog Waikai ira Diewo paties dowana. Bei kaip antai Diewas gimditoiams waikus důſt / Teipo atpencz gimditoiei kalti ira tůs paczius ſawa waikus Diewui wel atroditi / tatai eſt / rupinties / idant anis netiktai i pinnigus alba kitta pragaiſchtanti lobi gautu / bet ir dangaus karaliſte bei amzina iſchganima apturetu.

A wiſſu didziauſei Ponas Diewas ſchittů priſakimu ape pirmgimius noreia ſzenklinti ir mus wiſſus pamokiti / ſchi Berneli kuri panna Maria pa⸗

gimde:

giunde essanti tikra pirmgimi / kursai per kitus pirmgimius ſzmoniu buwa ſzenklintas. Ir ghi buſenti tikru karaliumi ir Wiriauſiu Biſkupu muſu / kursai dwi dali gauti turreta / Tatai eſti ant Szidu ir Pagoniu poʒawoti / kaip ape tatai placziaus iſraſcha Schwentas Powilas gromatoie Hebreumpi pirmame paguldime.

Bei ſchiteipo atminkite ſaw iſch ſchos Euangelios / ka Ponas Diewas Senname Teſtamente prisakens buwa Szidams ape iu ſcheſchaunikes / ir ape pirmgimius. Diewe důk idant ir mes ſawa neczistube / tatai eſt / griekus paſzinotumbim / ir Ponip Diewip apczistighima / delei io Sunaus JEſaus Kriſtaus tikotumbim ir apturetumbim. Amen.

NEDELIOIE KVRI VVADIdinama ira Septuageſima Euangelia Matth. 20. Paguldime.

PRiliginta eſti Karaliſta dangaus ♦1
ßmogui Gukinikui / kurſai iſcheia
iſch rito / ſamditu darbiniku ing Winicże
ſawa. Ir kaip ſu darbinikais ſulyga / ♦2
pa gra-

pa graſchi ant dienos/ ſiunte ios ing Wi=
3♦ nicże ſawa. Ir iſchediens ant treczios ha=
dinos/ iſchwįda kitus pateikenczius ant
4♦ turgawiczos/ ir biloia ghiemus. Eikit ir
ius ing Winicże / aſch doſiu iumus kas
5♦ teiſu bus. Ir ghie eia. Wel iſcheia/ ant
ſcheſchtos ir ant dewintos hadinos/ ir tai=
6♦ paieg padare. A kaip iſcheia ant liekos
hadinas/ rada kitus pateikenczus/ ir bi=
loia ghiemus. Kam cża ſtowite wiſſa
7♦ diena pateipkdami? Ghie biloia iop/ mu=
ſu newiens neſamde. Ghis biloia iump/
Eiket ir ius ing winicże/ a kas teiſu bus/
atimſite.
8♦ A kaip wakaras buwa/ biloia Wieſch=
patis Winiczos ſawa ſcheforauſp/ pawa=
dink darbinikus/ ir uſzmokek ghiems alga/
pradeies nog paſkucziauſiu/ iki pirmuiu.

Q iij Tada

Tada ataia tie/ kurie buwa ant liekos ha= ♦9
dinos paſamditi/ ir gawa alwiemas pa
graſchei. A kaip pirmieghi ataia/ tareſi ♦10
daugieſni gauſe/ ir eme alwienas pa
graſchei/ kaip eme/ ruſgeia ghie prieſch ♦11
Hunika bilodami. Tie paſkuczauſieghi ♦12
wiena hadina tedirba/ a tu ios mumus li=
geis padarei kurie naſchta dienos ir
karſchti kenteiom.

Ghiſai atſakidams/ biloia wienam ♦13
iſch iu/ prieteliau aſch tau nedarau abi=
dos/ er ne pagraſchei dereghei ſu manti=
mi? Imk kas taw pareitiſi/ ir atſtok/ ♦14
aſch noriu tam paſkucziauſemui doti li=
gei kaip ir taw. Er ne wale man dariti ♦15
ſu manuka aſch noriu? Del to tu weiſdi
ßwairai/ iog aſch teip geras eſmi? Taip ♦16
bus paſkucziauſieghi pirmais/ a pirmie=

ghi

ghi paſkucziauſeis. Neſa daug ira pawadintu/ a maſʒ iſchrinktu.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

NOg kalleduikki ſchai Nedelei/ girdeiom tris ſtebuklingus darbus muſu mielo Pono JEſaus Kriſtaus/ kureis ghis iſchrode/ ſaweſanti tikru ir amſʒinu Diewu kuriam wiſſus daiktus iſchtaiſiti nůdemais piggu ira. Nu toliaus girdeſim ape du priliginimu kurius Ponas Kriſtus kalbeia Apaſchtalams ir kitiemus Szidams ape Baſʒniczę. Wiename/ tatai eſti/ ſchos dienos/ ghis kalb ape dide geribe ir malone ſawa dangaus Tiewo/ kuris ne delei darbu/ bet iſch geribes ſawa ſʒmoniems/ tatai eſt Baſʒniczei důſt amſʒina ſʒiwata ir amſʒina iſchganima. Antrame kaip kiton nedelion girdeſim/ kalba Ponas Kriſtus ape ſʒmoniu piktenibe/ neklauſanczių Diewo/ ir nepriimmanczių Diewo Geribe/ Bet gerriaus klauſanczių Welino/ ir didzaus daboienczuſe wargu alba lobio/ nei Diewo ſʒodzio.

Bet iei kas iſchmaniti nor ka ſchiſſai priliginimas Kriſtaus ſʒenklin/ tas tur pirm ſʒinnoti/ kaipo Szidaiſʒadinas dienos ir nakties rakůij. Potam tur teipaieg ſʒinnoti kas iſſimana per Ukenika/ per Dangaus karaliſta/ ir per darbinikus winiczoie.

Todelei

Todelei apeschů du daiktu trumpai tiktai kalbesim/potam ant treczio sakisim/ape Diewo dide geribe.

Kaipo Szidai hadinas dienos ir nakties rakůij.

Kitaipo rakůij hadinas krikschczonis kittaipo Szidas.

Mes Krikschczonis prademe skaititi hadinas dienos dwilika ischtikus nakti/ ikki wel dwilikos pietumis/ ir ta dwilika hadinu wadinnam hadinas dienos O nůg dwilikos pietumis wel ikki dwilikos nakti/ tatai wadinam hadinas nakties/ kaip tatai patis zinnot.

Bet Szidai schů budu rakůij. Nůg Vssileidima Saules schos dienos/ ikki ritoie wel ikki nussileidimo Saules/tatai iemus wiena diena/ ir ing dwideschimt ir ketures hadinas rakuoiama alba perskirama ira schitů budu. Naktei buk ilga buk trumpa bus/ prirakůij ie dwilika hadinu/ kurios kitada ilgas kitada trumpas ira/ schiteipa ir kiek wiena diena/buk ilga buk trumpa bus/ iemus ant dwilikos hadinu rakůiama ira/nůg usztekeghimo Saules ikki nusileidimo.

Kada nu Ponas Kristus saka Vkiniks pasamde darbinikus ir nusiunte ios ing Winicze/ pirma/ treczia/ schesta/ Dewinta alba ant liekos hadinos/ tadda neturri permaniti tas hadinas kaip musu hadininks//

dininiks/ alba ſiegarus iſchtinka / Net pirma hadina alba treczia po ſaules užtekeghimo. Taipo taſſai darbiniks / kurſai pradeia pirma hadina iſch rito dirbti/ / ir dirba ikki wakaro alba nuſileidimo ſaules mielos / tas dwilika hadinu dirbens ira. O kurſai winiczon ſiuſtas buwa ant wienůliktos alba liekos hadinos/ ir ikki wakaro dirba/ tas wiena hadina te dirbens ira.

Kaip iſſimana Szodei ſcho priliginimo.

Per ſchůdu Sodziu Karaliſta dangaus iſſimana tůlas kartu / ne dangaus Raius / kur patſai Diewas giwen. Bet Bažnicze krikſchczioniſchka/ tatai eſti thie žmones / kurie Diewa pažiſt/ iam tik ir tarnauia / ſchitakie žmones ira karaliſta Diewo ſchicze ant žemes.

Per Hukenika iſſimana pats Diewas Tiewas. Tiewas mana Laukiniks ira. Per Hadinas iſſimana cziesas iſch pradzio ikki pagineghimo ſwieto. Per Darbinikus winiczoie turrim iſchmaniti wiſſas žmones krikſchczioniſchkas. Tiek ir ape žodzius ſcho priliginimo. Taliaus ſakikem ape wiena pamokſla ſchos Euangelios. Joan. 5.

Ant Treczio.

Ape Geribe Pono Diewo/ tatai eſt ka Diewas žmogui ger dara.

Q. v Labai

LAbai dide ir ne iſchkalbama Diewo Geribe ſtatai/ira / kure ghis ßmoniu Giminei padare/ Jog Diewas iſchkiek ſchimtu tukſtanczių gimi- niu/ ßwieru/ paukſchcziu ir kittu daiktu / wiena tiktai ßmoniu Gimine ſaw ſkjre/ir ant ſawa weida / ir ſaw lige padare. Sutwerkem ßmogu weida mumus ligu. Item/ Diewas ſutwere ßmogu ant weida/ ſawa teip ant weida Diewo ſutwere ghi / Jr ghis ſutwere ios/ Wiriſchki ir motriſchka/ tatai eſt/ kaip Powilas ſaka Epheſump ketwirtame paguldime / Tikroie teiſibeie ir ſchwentibeie.

Dide potam Geribe Diewo ira/ kure ghis ßmo- gui padare / Jog ghis koßna ßmogu ponų leida ant wiſſu daiktu / kaip wiſſi daiktai tur ßmogui tarnauti/
Gen. 1. ghi peneti io bijotiſſi. Diewas perßegnoia iůs / ir biloia iemus Waiſikites ir daukſinkites/ ir papildi- ket ßemen ir priwerſkite ana po ſawimi/ Jr ponawo- ket ant ßuwu maroſu/ir ant paukſchcziu po dangumi/
Gen. 1. ir ant wiſſu ßwieru krutanczuiu ant ßemes.

Jr Diewas biloia/ Schitai aſch JWNWS důmi wiſakias ßoles/ idant iwiſtu ant wiſſos Szemes / ir wiſokius waiſingus Medzius/ir medzus neſchanczus waiſiu ing penukſchla iumus ir wiſſiemus ßwerie- mus ant ßemes/ ir wiſſiems paukſchtiems po Dangu- mi/ir wiſſokioms kirmelems giwenanczioms ant ßemes / idant anis wiſſoke ßaleßole walgitu. Er ſchitai ßmogau/ ne dide Geribe Pono Diewo ira mu- mus darama?

Bet

Bet wiſſu didziauſe/ir geriauſe Geribe Pono Diewo ira iog ghiſſai ſzmoniu giminei nůg io atpůoluſei ir ing griekus bei amſzina paſkandinima iſibriduſei ir wiſſu biauriauſei nuſideiuſei/iſch loſ kos ſuſimilſta/ iei Griekus atleidz/ana apteiſin/ paſchwencz ir amſzinai iſchgana. Tos Geribes Pono Diewo newienas ſzmogus/nei Angelai patis negal ganna paſzinti alba pagirti.

A galetu kas tartai kůriů budu Diewas ta geribe ſawa ſzmonems dara? Atſakau. Dabokes priliginimo ſchos Euangelios. Kaip ſchis Ukinikſ nůg pirmos hadinos dienos/ ikki paſ kucziauſes darbiniku ieſchka ir ing ſawa Winicze iwed. Teipo ir Ponas Diewas iſch pradzios ſwieto ikki Sudnos dienos iſch ſzmoniu giminės ſaw ſ kir ir renka Baſznicze tatai eſti/ pulkeli ſaw miela.

Teipo pawadinna Ponas Diewas Adama/ Abrahama Iſaka/ Jakuba ir kitus Patriarchus. Potam Prarakus Eſaioſchu/ Daniela etc. ir kitu daug. Pa tu daug karaliu Dowida/Uſia etc. ir kitas ſzmones/ kurie Diewo ſzodi nog praraku prieme.

Nauiame Teſtamente/ Apaſchtalus ir kiek tukſtanczju be ſkaitliaus. O ghis netiktai pawadin ſzmones ieib anis io butu darbinikais alba Baſznicze/ bet ghis ir alga iemus gera uſzmeka. O ne del iu darbu/ bet iſch ſawa Geribes/ koſznam ghis po graſcheidůſt uſzmokieti/ kacze ir ir maſz dirbuſiam/ alba welai ateiuſiam darbop. Per

Per ſchitai iſſimana Diewa norinti krikſchczonims ſawa/ pa ſcho giwenimo dûti Dangaus karaliſte/ir amßina pas ſawe giwenima. Schitai iſchtieſos dide ir per dide Geribe ira Pano Diewo.

Bei ſchiteipo iſch pamokſlo ſchos Euangelios regim/ Mumus duſchias iſchganima tenkanti iſch Geribes Diewo/ ne iſch muſu paczju darbu/ kaip ir Schwentas Powilas ſaka. Jſch loſkos iſchganiti eſti per Wiera/ O tatai ne iſch iuſu/ Diewo Dowana ira/ ne iſch darbu/ ieib kas ne girtuſe.

Todelei piktai dara papieſchnikai/ ant ſawa paczju darbu nuſitikedami/ Neſa kaip ſchiſſai wiena tiktai hadina dirbens/ tacziau pilna atim alga/ bet iſch Geribes pono. Teip ir mes tiktai iſchwienos geribes Diewo/ ir Kriſtaus kenteimo/ amßinai iſchganami eſme.

Ape ſchita Pono Diewo dide ir neiſchkalbama Geribe/ kure ghis wiſſai ßmoniu giminei iſch pradzio ſwieto/ikki ſchei dienai parode/ir ikki pagineghimo ſwieto paroditi nor/reiktu koßnam ßmogui/ buk kokios eſſans gimines wiſſadai/be paliaubimo/kalbeti/miſliti/ ir niekada iſch ſchirdies ſawa neiſchleiſti/kaip tatai dariuſi regim/netiktai ana ſchwenta Karaliu Dowida kurſai kiek kartu Pſalmůſu ape ta Diewo Geribe dumodams ir kitiems kalbedams/ſu didziu nuſſiſtebeghimu bila. Ai kaip didis ira Suſſimilimmas PONO. Item wiſſa ßeme pilna ira ſuſſimilimmo Diewo

Kaip

Kaip ape ſchita Suſſimilima ir Geribe Pono Diewo kitais kartais placziaus ir pilnaus iſch Euangeliu bei Schwento raſchto girdim.

Bet kaczei Diewas iſch loſkos ſawa didzios Swietui/ tatai eſti Szmoniems pabluduſiems/ ir welniui daugeſni nei paczias Ponui Diewui klauſantiems/ ne tiktai antro tick bet ir beſkaitliaus gera daritu/ kaip ir iſchtieſos dara. Kaczei ſakau Swietas ſchita Diewa Geribe akimis ſawa reg./ ant wiſſu ſutwerimu Diewo/ kaczei ghis ſchita Diewo neiſchkalbama Geribe ant ſawa kuna paiunta/ kaczei iam ape ta koſʒna diena ir hadina ſakama ir graudenama ira. Tacziau ghis to nieka neadbot/ net wis niekunuleidʒ/ Diewa iſch ios nenoredams paſʒinti nei iam uſʒ tatai diekawoti/ Net tiktai teipo kalba/ ſu anais Pono Diewo neſſibianczeiſeis. Acʒ giwenkem Raſʒkaſchnai/ kalei beturrim/ ir wartokem kuna ſawa kolei be iaunas/ atſigerkem geriauſu Winu/ Neſchokem wanikus iſch iaunu roſʒu/ ikki nepabala/ Didʒiūkem. Sap. 2. Joant wiſſur ſupraſtu/ mus linſkmus buwuſius. Skaitik ape tatai weikei wiſſa antra pagul-dima knigoſu Iſchmintics.

Bei ſchittai nekalbam tiktai ape kitas ſwetimas ſʒmones/ kaip antai gal buti Turkai/ Tatarei/ alba kitti pagonis kurie Diewo nepaſʒiſta/ bet ir ape tus kurie krikſchczonimis wadinaſſe/ Ape mus paczius ſakau.

ſakau kalbame. Neſa kiek ir muſu dabar ſchicze ſuſſiciuſiu ira/ kurie teipo dumoi. Tatai Ponas Diewas mane ant ſawa ſweido leida / mane ikſcholei papencia/ denge/ ſchelpe/ ir dabar nůg wiſſo pikto apgin. Priegtam per ſawa Schwenta ßodi Euangelios mane pawadin Dangaus karaliſton / man ſawa wienathigi Sunu JEſu Kriſtu ant ſmerties/ ir ant amßina iſchganimo důſt/ Mane per Schwenta krikſchta prijim/ ieib buczia u Sannaris io Baßniczos Schwentos/ manne pen ſawa kuni ir krauiu brangoiu. Tokiu ſakau / kurie ſchiteipo ape Diewo Geribe dumotu/ labai maß ir tarp muſu (Diewui paßel) ira.

Bet iſch tieſos/ kurie ſchitaip Diewo Geribes neſſidaboi/ ir nieku nuleidz/ thie ſawa Cziesu/ iſchtirs ir paiůs Pona Diewa netiktai gera ir mielaſchirdinga ſanti / bet ir didi kerſchinika / ſunkei karoienti nedekinga ſwieta / Nůg ko tu mus Pone Diewe wiſſus ſaugok ir gelbek / idant mes tawa dide ir neiſchkalbama Geribe galetumbim permaniti bei prijmti/ ir iſch dugno ſchirdies taip diekawoti. Amen.

NEDEL:

NEDELIOIE KVRI VVADInama ira Sexagesima, Euangelia Luc. 8. Pagulдime.

4♦ KAip daug ßmoniu ſuſſieia / ir iſch
5 mieſtu ſteigeſi iop biloia Jeſus per=
5♦ priliginima. Jſcheia ſæiæias Sætu ſe=
keti ſawa / ir ſeiant iam nekuri pole pas
klair tapa paminta / ir paukſchtei dan=
gaus ta ſuleſe. Ir

Ir nekuri pole ant olos / ir uſʒdigu ſi / ♦6
padʒuwa / todelei / iog netureia dregnumo.

Ir nekuri pole tarpu erſchkiecʒio / ir ♦7
erſchkecʒei drauge uſʒdige ana nuſmelke.

Ir nekuri pole ant geros ſʒemes / ir ♦8
oſchdiguſi / padare waiſiu ſchimteropa.
Tatai ghis ſakidams / ſchauke / kas tur
auſis ant klauſimo / tas teklauſa.

O klauſe ghi Paſiuntinei io biloda- ♦9
mi / kokſai taſſai priliginimas butu? Ghis ♦10
biloia / Iumus ira dota / ſʒinoti paſlapti-
nes karaliſtes Diewo / Akitiemus per
priliginimus / idant ghie neregetu / kacʒei
reg / ir neiſchmanitu / kacʒei gird.

Tas tada ira priliginimas / Sekla ira ♦11
ſʒodis Diewo. A tie kurie pas kelį ira / tie ♦12
ira / kurie ta klauſa / potam ateit Weli-
nas /

nas / ir atim ßodi iſch ſchirdʒu iu/ idant ne tiketu/ ir nebutu iſchganiti.

13♦ Potam kuri ant olos / tie ira / kurie kada iſchgirſt/ priim / ſu linſkmube ßodi/ a tie netur ſchaknies / ik czeſo tik / a czeſu pagundimo atpola.

14♦ A tatai kas tarpu erſchkeczu pole/ tie ira/ kurie klauſa/ bet nog rupeſcziu/ ir turtu ir raſkaſchu ſcho ßiwato/ nuſmelk/ ir neneſch newieno waiſiaus.

15♦ A tatai kas ant geras ßemes/ tie ira/ kurie ßodi klauſa / ir palaika / graße ir gera ſchirdʒe / ir waiſiu atneſch kantrume.

R Iſchgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DSzu nedelios girdeiom/ kaipo ponas muſu Jeſus Kriſtus per priliginima gjrens ira Geribe ir malone ſawa Dangaus Tiewo. Neſa kaip Ukiniks geras iſch rito ikki paties wakaro darbiniku weiſd' ir ſamda/ kurie Winiczoie io dirptu/ ir wakara iemus uʒu darba uʒmoka/ wiſſiems ligei/ kaczei neligei dirbuſiemus/ tiktai iſch geribes ſawa. Teipo Diewas iſch pradzio ſwieto iſch ʒmoniu giminnes ſaw rinka ir dabar renk draugiſte ſchwentuiu/ kurei ghis bei ſcheme ſwiete gera důſt alga ir aname ſwiete amʒina iſchganima/ Bet ne iu darbu delei/ net iſch malones ſawa.

Schoie Euangelioie Ponas Kriſtus teipaieg kalba ape ta ſawa dangaus Tiewo geribe/ priligindams ghe Seieiui ſeklos. Neſa kaip laukmiſks geras dirwa ſawa apſei gerauſe ſekla/ idant ta daug waiſiaus neſchtu/ Schitaip ir Diewas/ ſawa brangu ʒodi/ důſt po wiſſa ſwieta ſakiti/ idant ʒmones to primoke/ daug gera iſch wieros daritu. A kaip antai ſekla ne wiſſa ant geros dirwos půl/ nei wiſſa ſekla gal daug waiſiaus atueſchti/ Schiteipo ir Diewo ʒodis/ kaczei wiſſur ſakoms ira/ tacziau ne wiſſur waiſiu neſch/ net wos newos ketwirta tiktai dalis.

Ir Kodelei Kriſtus ta pamokſla ira kalbeiens mokitinems ir Apaſchtalams ſawa/ tatai iſch pradzios.

wzios schos Euangelios regim. Daug saka ẜmoniu sussieia / ir isch mieſtu iopi steigesi / tatai eſt tekini iopi atekeia / ẜodzio io klausitu. A Ponas Kristus ẜinnodams iog newissump iips io ẜodis / net swos ketwirta ẜmogu ta waisingai klausisenti / Tadda ghis toktai Apaschtalams per priliginima pasaka / kaip kada tartu Teipo ik galo swieto bus ẜodziu manam / ne wissi kurie kaczei klausa ẜodzio / bus geri ir ischganiti / net tiktai maẜause dalis. Omes schu kartu mokinkimes /

Ant 1. Kodelei Ponas Kristus tankei per priliginimus ira kalbeiens Apaschtalams ir kitiems ẜidams.

Ant 2. Turrim ischmokti kaip issimanaschis priliginimas.

Ant 3. Alba ant galo / ape ketwiropus girdetoius Diewo ẜodzio.

Ape Pirma.

Kodelei Ponas Kristus per priliginimus kalbeia?

Ponas musu JEsus Kristus kosam sakidams / kartais ischkeis ẜodeis moke ẜmones / kaip tatati regima ira Euangelioie schwento Jano / kartais neischkeis ẜodeis / bet per priliginimus / kaip tatai teipaieg regim Euangelioie Schwento Mathieiaus / Markaus ir Lukoschaus. Schieze galletu kas klausti / Kodelei Ponas Kristus newienu budu ira mokens? Atsakau.

Ponas Kriſtus kalbedams Apaſchtalams ir kitiems ſʒidams iſchmanantiemus raſchta / Szodeis iſchmanamais alba paninktu budu kalbeia / Togidel Kriſtus ir ſchicze bila apaſchtalams. Jumus ira dota ſʒinoti paſlaptines karaliſtos Diewo. A kada Ponas Kriſtus noreia teipo ſakit koſant / idant ir wiſſu praſcʒiauſis tatai iſch manitu / tadda ghis kalbeia per priliginimus. Idant praſti ſʒmones / iſch permanamuiu daiktu tatai paiũktu iſchmokti alba permaniti / kas ſunku ira praſtam iſchmokti alba permaniti. Bei ſchiteipo regim Pona JEſu noreiuſi ſawa ſakimu paſlußiti bei iſchmanantiemus / bei praſtiemus.

Ape Antra.

Kas iſſimana per ſchi priliginima.

NEr Seieghi ſeianti ſawa ſekla iſſimana patſai Diewas ſutwertoias Dangaus ir ſʒemes / neſanga tas iſch pradzio ſwieto ſekla ſawa ſʒodzio ſeia / tatai eſt / ſake / kitada ſawa paties burna / kaip regim pirmoſu knigoſu Moſeſchaus. Ponas Diewas priſake ſʒmogui bilodams / Tu iſch wiſſaku medʒiu ſʒarodzio walgiſi. Bet iſch medzio ſʒinnoghimo

Gen. 2.

gero.

gero ir pikto newalgisi / Nes kure diena isch iowalgisi / mirsi. Item / Asch esmi Wieschpats Diewas tawa / kitu Diewu neturesi. Item / Asch taw ir tawa giminei po tawimi dusiu ßeme Kanaan / idant ana amßinai apturetumbit / ir asch busiu iu Diewas. Exod. 20. Gen. 17.

Kitada Diewas sawa ßodi dawe sakit swietui per prarakus / kaip ir tatai regim schwentame rasch te. Bei schiteipo ir dabar Ponas Diewas dust schi sawa sekla / tatai est / ßodi sawa / pasakiti swietui per Baßniczios tarnus. Tůgi ir Ponas Kristus saka apaschtalams sawa. Eiket sakiket Euangelia wisam sutwerimui. Matt. 13.

Per ßeme ing kure ira seiama sekla / issimana schirdis ßmoniu / kaip tatai paskui girdesim / Welina isch schirdziu ischtraukenti ßodi.

Per Sekla serama / issimanna Szodis Diewo Sakano ir Euangelios nesa kaip isch sekios ischdigsta ir ußanga jawai / isch kuriu ßmones passipen / Schiteipo ir isch Diewo ßodzio / penama ira dusche ßmogaus ant amßino ischganimo.

Ape Treti.

Ape ketu akus klasitoius Diewo ßodzio.

SZodis Diewo ira wissu brangiausis skarbas kursai ßmogui Diewo ira důdams. Nesa be ßodzio Diewo / neßinna ßmogus / nei kas

+ -

Diewas ira/ nei kaip Diewui intikti/ nei kas po muſ- ſcho pawarguſio giwenimo bus/ nei kaip atleidima grieku gauti/ nei kaip iſchganitu buti. Jr ſchito delei Ponas Diewas ßmones didei miledams iemus ſawa důſt ßodi. Tůgi kartais patſai Diewas ßmonems ko- ſani ſake/ kaip dabar girdeiom/ kartais per ſawa tar- nus Baßniczoie dawe ſakjti. Kaip ir per Sunu ſawa Jeſu Kriſtu. O tata newienam tiktai kokiam ßmogui/ newienam tiktai kokem mieſtui alba ßemei/ Ne/ bet per wiſſa ſwieta/ kaip ir Sunus Diewo ſiuſdams Apaſch- Psal. 19. talus ſake. Eiket po wiſſa ſwieta/ Jr ſchito delei ſaka Pſalms 19. Ju balſas iſcheit ing wiſſas ßemes/ ir iu 1. Tim. 2. kalbeſis iki galo ſwieto. Neſa Diewas nor idant wiſ- ſas ſwietas butu pagelbetas/ ir kas tieſa ira paßintu.

Bet kaczei Szodis Diewo wiſſu brangiauſeſis Skarbas/ ir wiſſam ſwietui ſakams ira/ Tacziau ne wiſſi ßmones to adboieſi/ newiſſi ta mil/ newiſſi to klauſa/ ne wiſſi prijm/ newiſſi tam tik/ newiſſi pagal Diewo ßodzio giwen. Tiktai wos newos ketwirtoie dalis tikrais krikſchczonims ir iſchganamais ira/ kaip tatai Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie graßei per priliginima iſchroda.

Neſa wiena dalis ßmoniu kaip ir ußketuſe ſchir- di tur/ kaczei iemus Diewo Schwentas ir brangus ßodis ſakams ira/ kaczei ante Baßniczon ſuſirenk ir gird kas iſch Schwento raſchto ſakama ir giedama

ira

ira/taczjau anis to meka neadboj / ßodis ſchirdiſſa iu nelimpa net noproſnai iemus ſakams ira.

O Schittai netiktai praſti/ne kudi bet dides ßmones ira / bei kurie laikaſi wireſneis ant wiſſu kittu. Schittokie girreſi Krikſchczonis eſa / iog prieme krikſchta / prjmma kartais ir ganna tankei / paties Kriſtaus kuna bei kraughi / ape tokias ßmones kalb Diewas ſkunſdamaſi. Namai Jſrael tatai eſti ßmones Jſraelſkoſes tur kieta kakta / ir ſchirdi apſikietawuſe. Nůg tokiu ßmoniu Welnas girdeta Diewo ßodi atpleſch ir attrauk. Kodel? Atſaka Kriſtus idant netiketu / idant nebutu iſchganiti / bet amßinai prapultu. Ezech. 3

Bei ſchitas ßmones muſu Ponas Kriſtus ſchote Euangelioie priligin ſeklai polanczei ant kieto ir ßmoniu ſuminto kelio / kur newiena ſekla negal iſchdigti / bet paukſchcziu ira ſuleſſema.

Antri wel tokie ira / kurie gird / mjl / klauſa ir prjim Diewo ßodi tam tik ir pagalei tho giwen / ikki neſſiranda iemus kakia prigada / bet kad anis delei to klauſito Diewo Szodzio neka turretu kenteti/pameſti labia ſawa/uki ſawa/ moteri/ waikus/ alba kitta koki milima daikta. Tadda anis welias pamete ir neturi Diewo ßodzio / thůgi anis uſſigin Diewo ßodzio/ kaip tokiu ßmoniu papießiſteie daug ira.

Bei ſchitokes ßmones priligin Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie ſekiai / kuri pûla ant ûlos/ tatai eſt ant ßemes labai akmeningos / neſa kaczei ſekla ing ûla tatai eſt / akmeninga ßeme inpûluſi iſchdigſta / tacziau waiſiaus neneſch / neſa kaip Saule karſchtai prades degti/tada iau ſennei padzuwa/ waiſiaus neneſchuſi. Bei anokes ßmones Kriſtus kittur Matt. 17. priligin paikam ßmogu/bilodams. Anis ligus ira durnamuiem wirui/kurſai namus ſawa pabudawoia ant ßieſoros. kaip nu didei nulija/ ir twanai atſirada ir pute didi weiei/ ir ußgawa anus namus / tada pagruwa didziu braſchkeghimu.

Weiſoek ir ſchitokiems ßmonems Diewo ßodis neproſnai ira ſakams / Neſa anis delei wargu nepalaika / bet atmet nûg ſawes Diewo ßodi.

Treczia dalis ßmoniu ira/kurri klauſa/mil ir priiim Diewo ßodi/tik ir krikſchczoniſchkai giwê. Bet wienok daugeſni mil ſcho ſwieto lobin/ geidulius/daugeſni rupinaſſi / delei ſchu ſwietiſchku daiktu/ nei Diewo ßodzio delei. Schitokes ßmones daugeſni milinczes ſwietiſchkus daiktus/nei Diewo brangu ßodi/Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie priligin ſekiai pûlanczei ant Dirwos / kuri pilna ira uſniu ir erſchkecziu/ Neſa ir kaip uſnes ir erſchkeczei /nuſmelg ir apſpaudz gera iawan/ teip ir rupeſtis delei didzio lobio bei turto/delei naſkaſcho ſcho ſwieto aptroſchkin Pono Diewo ßodi/

ieib

teib ſchirdije ßmogaus neliptu / ne waiſiausneſchtu.

Ketwirta tiktai dallis ßmoniu ira / kurie tikrai pilnai myl / klauſa / tik Diewo ßodzui / ir pagalei tho giwen / Ir waiſiu gera neſcha Diewuj tikedami ir artimaghi ſawa miledami. Bei apie tas ßmones Ponas Kriſtus kalb bilodams. **Sekla ant geros ßemes thie ira / kurie ßodi Diewo klauſa ir palaika / graße ir gera ſchirde / ir waiſiu atneſch kantrume.**

Iſch ſcho priliginimo Pono muſu IEſaus Kriſtaus daug reikingu pamokſlu ſaw turrim imti.

Ant Pirmo. Ne padiwikem nei paſſipiktinkem / nerugokem regedami iog teip maß ira tikrai geru krikſchczionіu / Atminkem Welina duſchu muſu neprietelį atimanti nůg daug ßmoniu Diewo ßodi / iſch ſchirdziu / teib tiktai netiketu ir nebutu iſchganiti.

Ant Antro. Regim ne wiſſus krikſchczonis eſſanczus / kurie girreſſi krikſchczonims eſſa / Neſa kurſai koßnam teip rodas iſchtik / tas taukiei prigaunams ir ing dide iſkadan iwedams ira.

Ant Treczio. Numanam iſch ſcho priliginimo. Kaczei Diewo brangus ir Schwentas ßodis / ne wiſſu ßmoniu priimmams alba tam intikima ira / tacziau waſſai nikada neproſnai neſakams ira / wienek ben

R. v ketwirtas

Ketwirtas ſmogus ta pilnai / klauſa / priim / ir taip iſchtik. Kaip litus ir ſniegas iſch Dangaus pûl
Eſa. 55. nei griſcht / Net padrekin ſeme / ir ie waiſinga padarâ idant ana dûtu ſekla ſeti ir Dûna walgiti / Teipo bus ir ſodis / kurſai iſch mana naſru iſcheit / Tuſchczias negriſch maneſp / net daris kas man patink / ir iſchtaiſis tatai / kodelei aſch ghi ſiuncziau.

Galiauſei nu koſnas iſch muſu pilnai ſchirdije ſawa tirkimes / ir weiſ dekem kuroie dalije ſmoniu mes eſme.

Jei tu regieſi Diewo Szodi nemilins / Baſniczon neeians / poteru ſchwentu nemokans / Diewo kuna ir kraugi niekadai alba reta karta imans / tadda ſinok tikrai Welnia nûg tawes Diewo ſodi atimmanti. Todelei melſkeſi Diewa geros ſchirdies.

Wel iei regieſi iog nieko negali kenteti delei Diewo ſodzio / iei daugiaus tawa ſchirdi apeme rupeſtis pilwo alba lebawimas / tadda ſchinokeſi labai piktai giwenans / Todelei melſkeſi Diewa ieib ghis tawe gelbetu.

O iei regieſi alba iautieſi Diewo ſodi milins / klauſans / Diewui tikins / ir gerus darbus pagal Deſchimties Diewo priſakimu pildans tadda uſ / tatai Diewui diekawok / ghi praſchidams / idant ghis tawe toki ikki ſmerties tawa iſchlaikitu / tadda buſi.

amſinai iſchganitas. Kotu mus wiſſus
gelbek Pone Diewe. Amen.

NED:

NEDELIOIE KVRIVVA-dinama ira Quinquagesima Euangelia Luc. 18. Paguld:

31 EMes JEſus ſu ſawimi dwilika
Apaſchtalu biloia ghiemus / Schi-
tai eime ing Jeruſalem / ir iſſipildis wis-
kas raſchita ira per Prarakus / apie
Su-

Sunu ßmogaus. Nesa ghis bus iſchdo= ♦32
tas pagonims/ ir bus apioktas / iſchgedin=
tas ir apſpiauditas/ ir anis nuplake uß= ♦33
muſch ghi/ aghis tretzia diena kelſis. Bet ♦34
Apaſchtalai to nieka neiſchmane/ ir bu=
wa taſſai kalbeſis ghiemus ußdengtas/
nei ßinnoia kas tai buwa ſakita.
Ir ſtoioſi/ kaip priſiartina Jerichopi/ ♦35
aklas nekurſai ſedeja pas keli ßebrawo=
dams/ a kaip tas iſchgirda pulka ßmoniu/ ♦36
pro ſawe enti/ klauſe/ kas tatai butu? Ir ♦37
anis paſake iamui/ iog JEſus Naza=
renſkaſis eit pra ghi. Ir ghiſſai ſchauke ♦38
bilodams / JEſau Sunau Dowido/
ſuſſimilk ant manes. A kurie pirm eia/ ♦39
draude ghi idant tiletn. Bet ghiſſai io
didzaus ſchauke/ Sunau Dowido/ ſuſſi=
milk ant manes.

JEſus

40♦ JEſus apſiſtoghes/ liepe ghi ſaweſpi
wezti. Akaip ghi artniu atwede/ klauſe
41♦ ghi bilodams/ kanori/ idant aſch taw da=
42♦ riczau Ghiſſai biloja/ wieſchpatie idant
regeczau/ JEſus biloia iop/ regek/ Wie=
43♦ ra tawa tawe ſweika padare. Ir ghis
toiaus regeia/ ir ſeke ghi/ ſchlowindams
Diewa. Ir wiſſi ẞmones tatai rege=
dami/ laupſinna Diewa.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DWJ dali ira/ ſchos dabar paſkaititos Euangelios/ Pirmoie dalije iſchraſcha Schwentas Lukoſchus kelawima muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus ing Miesta Ieruſalem/ ir ka ghiſſai ant kelio budams Apaſchtalams apie ſchi ſawa kelawima kalbeiens ira. Antroie dalije iſraſcha taſiau Euangeliſta didi ir ſte=bukinga darba Pona Kriſtaus kuri ghis ant ſchos kelones padare. Ponas muſu JEſus Kriſtus pra wiſſa Szidu ir Samarios bei Galileos ẞeme koſant ſakens

ſakens/ ir daug negalincziu ßmoniu pagelbeiens/ Iei-doſi eiti ſu wiſſais ſawa Apaſchtalais ing Ieruſalem. Ir keliauti pradeiens / paſaka Apaſchtalams kodelei the nor eiti butent idant ghis tame mieſte pagal pra-neſchimma ſenuiu prarakuir ſawa danguiei Tewo/ delei grieku wiſſu ßmoniu / butu muczitas/ iſchwar-gintas ir ant wiſſu biauriauſios ſmerties iſchdutas. Potam kaip keliaudams / iſchkaka mieſteli kurio war-das Iericho/ paſſigady ßmogus Aklas /wardu Bar-thimeas/ tha ghis padare ſweika ir regintį.

Tůgi mums gadies ſchů kartu ape tris daiktus iſch ſchos Euangelios kalbeti.

Ant Pirmo. Ape kelone Pono Kriſtaus ing Ieruſalem.

Ant Antro. Ape praneſchima muko/ ſmerties/ ir priſſikelimo io iſch numiruſių.

Ant Treczio. Ape neiſchmanima Apaſchtalu.

Bet O Schwenta Dwaſe perſchwieſk muſu Vma ir atwerk muſu auſis/ ant ſakimo ir klauſimo ſcho pamokſlo.

Ant

Ant Pirmo.

Ape Kelawima Pono Kriſtaus ing Jeruſalem Szidu wiriauſi mieſtan.

PONas muſu JEſûs Chriſtus budams arti triu deſchimtu metu / nûg Jano apſikrikſchtidina upeie annoie Szidu ßemeie kurri wadinama buwa Jordanas / ne toli nûg Jeruſales / kaip ape atai raſcha tris Euangeliſtai Matthieus 3. Marus 1. ir Schwentas Lukoſchus 3. paguldime. JEſus thû cziesu leides treti deſchimta meta. Luci 3.

Pa ſchû apſikrikſchtijmu Ponas Kriſtus pradeia bei koſani ſakiti / bei negalinczes ßmones giditi / kaip ape tatai pilnai iſchraſcha keturi Euangeliſtai.

Ir koßna meta ant welikos Schwentes Ponas Kriſtus ateidawa ing Jeruſalem / pagal Diewo Tiewo ſawa priſakima. Exod. 23. Tris kartus per metus tur paſſiroditi Ponui Diewui wiſſi tawa wiriſchki. Exod. 23. Ir turreia anis wiſſadai afiera ſawa Diewui atneſchti / ir per wiſſa nedele thinai paſſilikti / Baßniczoie Diewui ſlaßidami / affierawodami / Koſani klauſidami / melſdamies / ir Diewui dekawodami. Bei ſchiteipo per tris metus / Weliku ſchwente Ponas Kriſtus atlikens / wiſſada grißa iſch Jeruſales kitur ing ßidu ßeme.

Ale

Ale nu ketwirta karta Jerusalem eidams/ passisaka Apaschtalams / kaip iau nu isch Jerusales nebegrisch/ bet dide muka kenteiens mirs. Bei tatai iam ir nussidawe/ kaip girdesite nedelioie pirmai Weliku.

Teip sakau Ponas musu JEsus Kristus tris kartus pa apsikrikschtijmu atlankes ira miesta Jerusalem ir wissada giwas wel ischeiens. A nu budams triudeschimtu metu ir weikei keturiu Eija su Apaschtalais in Jerusalem / a nesugrischtinai/ net likinai.

A galetu kas klausti bilodams / Kodelei Kristus ßinodams smerti saw Jerusaleie prigatawita thinai eia/ kodelei newenge thinai eiti/ kodelei nesislape/ kodelei toli kur nenubega / ieib anoke muka ir smerti ischwengtu? Atsakau taw.

Ponas musu JEsus Kristus isch geros sawa swalios/ ir nesila werstas/ net titschomis ir rodas ant sawa mukos ir smerties biauros eia/ idant tiktai mus bednosus grieschnikus isch amßino prapülimo ischgelbetu. Nesa ßinoiosi ant to Diewo Tiewo leistas/ Togidel ghis rodas nor wale Tiewo ischpilditi. Ne-
Psal. 40. sa ghis teip bila Tawa wale / manas Diewe asch
Luc. 22. rodas darau. Isch schirdies dugno isigieidziau su
Joh. 10. iumis welikauti. Niekas neim giwata mana / nüg manes/ net asch ana pats isch sawes dümi/ man walia ira ana düti ir wel imti.

Todiele

Todelei regim JEſu Kriſtu rodas/ titſchomis ir mielai uſʒu mus grieſchnus ir prapůluſius/ kenteiuſi/ ir iſch malones bei didzio ſuſſimilimo uſʒu mus ant kriſʒaus numiruſi. Ach Pone Diewe důk/ idant mes pawargulei iſch tikros ſchirdies galetumbim paſʒinti/ tawa Sunu mus teip didei milinti/ iog ne ſmerties neſibaida/ uſʒu muſu apſiimti.

Ant Antro.

Kodelei paſake ir praneſche Kriſtus Apaſchtalams ſawa muka ir Smerti?

SChitai/ mes eime ing Jeruſalem/ ir iſſipildis wis kas paraſchita ira per prarakus/ apie Sunu ſʒmogaus/ nes aſch buſiu iſchdots pagonims/ ir buſiu apiokts/ iſchgedints ir apſpiaudits/ ir nuplakts/ ir uſʒmuſchtas.

Schitai girdi/ Kriſtu wis ſʒinnanti/ kas iem Jeruſaleme po keliu dienu nuſſidůs. Ghis gerrai ſʒinnoſi buſens. Iſchdůts/ Apiůkts/ Iſchgedints/ Apſpiaudits/ Iſchplakts/ Numarints.

A ghis toktai / netiktai pats wiens ẞinoia / ne⸗
noreia idant tatai ir Apaſchtalai to taipaig ẞinotu /
ſchu prieẞaſtu delei.

Ant Pirmo. Idant Apaſchtalai iſch to priſaki⸗
mo Pona ſawa Kriſtaus galletu numaniti / ghi nebu⸗
ſenczių karalumi kakiu ſwietiſchku / kurſai kaip kiti ka⸗
ralei pilliſa didzoſa giwen / ẞmones ſawa walioij ku⸗
niſchku / prigimtu alba ſwetiſchku budu. Neſa Apaſch⸗
talai / teipo ik ſcholei kleioie buwa / tardami / Tatai
muſu tas Ponas Kriſtus iſchtrems wiſus kittus ka⸗
ralius ir Biſkupus iſch ẞidu ẞemes / bei anůs prawa⸗
ris / ghis ant wiſſo ſwieto patſai karaliaus / Bei mus
ſawa Apaſchtalus / Vrednikais dideis padaris / Idant
mes iam padetumbim / wiſſa ẞeme uſẞinoti. Toke nei
tikra nei geran duma tureia Apaſchtalai ape Kriſtu
ſawa Wieſchpati. Tůgi ghiſſai iemus ſchieze ſaka /
iog bus iſchdůts ir ſmerczi op detas. Idant anis to⸗
Joh. 15. kios ſwietiſchkos ponyſtes netikotu. Mana kara⸗
liſte ne ira iſch ſcho ſwieto. Sunus ẞmogaus ne
Matt. 20. ateio / idant ſaw důtu ſluẞiti. Bet idant ghis kit⸗
tiems ſluẞitu / ir giwata ſawa důtu uẞ ir daug.

Togidel ir mes krikſchczonis neſſitikekem wiſſad
gero ſchemme giwenime turreſenczius / Ne / Bet war⸗
gu dienu bus apſtas. Jei kas nor mana Tarnu bu⸗
Matt. 15. ti / tas teim ſawa kriẞu ant ſawes / ir teſek mane.
Schwentas

Schwentas Pawils bila / Per daug wargu / turrim iſchkakti dangaus karaliſtona. Acto. 14.

Ant Antro. Praneſch Ponas Kriſtus Apaſchtalams ſawa muka. Jr nor anus ſʒinnoti / iog ghis bei kentes / bei numirs. Jdant anis regedami io ſugawima io ſuriſchima / io ing prowa nuwedima / io apſpiaudima / io iſchplakima / io erſchketeis apkarunawoghima / io ant ſmerties nuſudima / ir io biauru ſmerti: Jſch to nepaſſpikintu / delei to wieros ing ghi ne pameſtu / bet ſtiprei tole iſſilaikitu. Neſa tatai tikroghi tieſa ira / Jei kas ing JEſu Kriſtu netik / tas tur ſu kunu ir duſche amʒinai kaip ir pats Welnas prapulti.

Todelei ir mes wieros ing Kriſtu nepameſkem / Kriſtaus nieku budu neapleiſkem / kaczei ʒinnom ghi daug wargu kenteiuſi / neſa per io wargus ir ſmerti / mes amʒinna turrim gauti iſchganima. Jo ʒaiſdomis mes iſchgiditi eſme. Esa. 53. Kraujas JEſaus Kriſtaus apczirſti mus nůg muſu wiſſu grieku. 1. Joh. 1. Kriſtus mirre delei muſu grieku. Rom. 4.

Ant Treczio. Jdant Apaſchtalai iſch tos biaurdſes ſmerties pono ſawa Kriſtaus nenuſimmtu taddaghis iemus paſaka ir apie ſawa brangu prijikelima

iſchnu.

iſchnumiruſiu/bilodams. Bet trecžia diena kielſis. Kaip kada tartu/ kaczei man bus kenteti ir mirti / tacziau aſch todelei amßinai nepraputſiu/ ſmertus/ pekla/ ir welnas mane neiſchgales/ Net aſch anus macznai pergaletens ir po kotu mana paminens/ patſai kelſůs iſch numiruſiu trecžia diena/ ir potam ſækeius mana nůg maces wiſſu neprietelu iu iſchgelbeſiu ir amßinai iſchgamiſiu dangaus karaliſtoie.

Schita ſůkſma ßodi ir mes krikſchczionis ape priſſikelima muſu Wieſchpaties Kriſtaus dekem ſchirdim ſawa. Neſa kaip Kriſtus kieleſi iſchnumiruſiu/ galwa muſu budams/ Teip ghis ir mus ſawa Sanarius prikelens aname ſwiete amßinai palinkſmins j. Cor. 15. Schitai dekite ſchirdin ſawa iſch antros pamokſlos ſchitos Euangelios.

Ant Trecžio.

Ape neiſchmanima Apaſchtalu.

ANis to nieko neiſchmane ir buwa iemus thie ßodei uſßdenkti/ net ßinoia kas tatai ſakita buwa.

Schicze

Schicze girdim Schwenta Euangelista Lukoschu/ischkei kalbanti. Apaschtalai neßinoia/ nei ischmane ka iemus Kristus ape sawa muka / smerti / ir prissikelima pranesch / Bet iemus tatai wis kaip ußdenkta buwa. Todrin weisdekem / kodelei apaschtalai Kristaus / negaleia permaniti / ir ka isch iu neischmanimo/mes turrim ischmokti.

Kristus buwa gimens Szidas / kaip ir ia wissi apaschtalai/ Kristus semlionims sawa kalba nesswetimu bet prigimtu ließuwiu/ Kristus iemus kalba/ ne apdenktu / bet atwiru budu/ trumpai/ ischmanitinai/ O taczIau Apaschtalai to nieka ne ischmana / Tůgi iu didis buwa ne ischmanims. O tassai iu ne ischmanims isch to iemus radosi.

Anis ßinoia ir patis ausimis sawa buwa girdeghi/Diewa Tiewa tha balsa isch dangaus kalbeiusi ape schi Kristu/ Tatai ira mana mielas Sunus. Matt. 3.
Anis regeia iog Kristus Lazari/ Sunu naschles / ir Ioh. 11.
dukteraite Iairo ischnumirusu buwa prikeles. Anis Luc. 7.
regeie buwa iog Kristus passislepe nůg akiu Phariseuschu / kaip ghi noreia akmeneis numetiti. Anis kiek Ioh. 8.
kartu regeia/iog Kristus welina nůg ßmoniu prawares buwa. Anis ßinoia Kristu daug negalinczIu ßmoniu wienu tiktai ßodzIu galbeiusi. Tůgi anis isch sawa prigimimo schitcipo dumoij. Kursai tokius stebukius dara / tas ira Diewo milims / Christus

S iij tokius

tokius ſtebuklus dara / Todelei ghis ira Diewo milums: Taliaus. Diewo milums negal wargu regeti/nei mirti.

Schis Kriſtus ſakoſi wargus ir ſmerti regeſens. Todel/ Ghis negal anokiu wargu regeti/ nei uſmuſchtas buti. Schito delei (anis dumoie) kaczei Kriſtus ſakoſi kentenſens ir mirſens/ tacziau to negal teipo buti/ bet io ßodei tur kaip pridenkti buti/ ir kitaip iſſimaniti. Bei ſchiteipo Apaſchtalai ne iſch piktembes/ bet iſch praſtibes negal iſchmaniti ßodziu Wieſchpaties ſawa.

Kaip nu Apaſchtalai ſawa prigimima ir prota ſekdami negaleia permaniti / ſawa Wieſchpaties ßodziu. Teipo ir mes wiſſi kolei ſawa prigimta prota ſækam nieko Duchaunoſu daiktoſu negalim iſch Diewo ßodzio permaniti / kaip antai gal buti pamokſla. Ape Priſſikelima muſu wieſchpaties JEſaus Kriſtaus / Gimima Kriſtaus iſch pannos Marios/ Weczere / Krikſchta / Atſpawiedoghima.

Todelei mieli krikſchczonis mokinkimes ir iaukinkimes/ idant Duchauniſchkoſu daiktoſu / ir pamokſle Schwento raſchto / neſektumbim ſawa nieka neiſchmananti prota/ bet klauſikem pakarnei ir praſtai tikekem tam Szodziu / kuri Ponas Diewas kalbeiens ira. Tikekem ſakau ne abeiodami. Jog Sudnon dienon wiſſi iſchnumiruſiu priſikelſim. Jog Su-

nus

nus Diewo gallcia/isch mergos wiro nelitetos/gimti. Jog mumus per Krikschtijma/Griekſ prigimts atleidzems ira. Tikekem Schwentoie Weczerioie mumus isch tiesos důdama Kristaus Schwenta kuna ir io Schwenta kraughi/ant atleidimo grieku musu. Tikekem stiprei/mumus atgriekawime ischtiesos atleidziamus wissus griekus. Darikem teipo/kaip darens ira Schwentas Karaliaus Dowidas/kada iam buwa imtissi su Goliatu milßinu didziu/ir kada ghis ana turreia isch Diewo walios pergaleti ir Wilksnine ußmuschti. Tadda Dowidas kaczei maßas Jaunikaitis budams/teipo kalba: Wieschpatis 1.Sam.17 kursai mane ischgelbeia nůg Lewo ir nůg meschkos/tassai mane ir nůg milßino pagonies ischgelbes. Item/Asch schi neappiaustita Pagoni apgalesiu/kaip apgaleiau Liuta ir meschka. Item/Sche diena padůs Diewas tawe mana rankona idant tawe numuschczia/ir tawa galwa nůg tawes atimcziau.

Idant nu ir mes Diewui teip stiprei galetumbim ischtiketi/ Tadda tu mus Diewe pats gelbek. AMEN.

PIRMOIE NEDELIOIE,
Vſzgavveniu Euangelia Matth. 4.
Paguldime.

IESVS buwa / Dwaſſes girona ♦1
weſtas/idant butu Welino gundin=
tas A kad iau buwa paſnikawens ketu= ♦2
rias deſchimtis dienu ir keturias deſchim=
tis naktu potami ſchalka. Ir ataghes to= ♦3
pi gun=

pi gundintoghis/ biloia. Jei eſſi Sunus Diewo/ liepk/ idant tie akmenis dona
4♦ pawirſtu. Ghiſſai atſake/ ir boloia/ raſchita ira: Newiena tiktai dona giwas ira ſʒmogus/ bet koſʒnu ſʒodʒiu/ kurſai iſcheit iſch naſru Diewo.
5♦ Tada wede ghi Welinas/ ingi mieſta ſchwenta/ ir paſtate ghi ant wirſchaus
6♦ Baſʒnicʒos/ ir biloia iamui/ Jei eſſi Sunus Diewo/ tada nuſſileiſk ſʒemin/ Neſa ira raſchita. Angelams ſawa priſake ape tawe/ ir ie tawe ant rankuneſchos/ idant nepaſʒeiſtumbei ant akmens koia tawa/
7♦ Biloia iamui JEſus/ Wel ira raſchita/ Necuri gundinti Wieſchpaties Diewo tawo.
8♦ Wel wede ghi Welinas ant kalno labai aukſchto/ ir parode iamui wiſſas ka=

S v raliſtas

raliſtas ſcho ſwieto ir ſchlowe anu / bilo= ♦9
dams. Tatai wis taw doſiu / iei poles
melſies manes. Tada JEſus biloia ia= ♦10
mui / Atſtok nog manes Weline / Neſa
ira raſchita Wieſchpati Diewa tawa
melſi / ir iamui wienamui tarnauſi. Ta= ♦11
da praſtoia ghi welinas / Ir ſchitai ateie
Angelai ſlużija iamui.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SChwentas Mothieius Euangeliſta pilnai trecziame Paguldime iſchraſcha / kaipo Ponas muſu JEſus Kriſtus nůg Schwento Jano ira apkrikſchtitas / Neſa / ghis teipo bila. Tů czieſu atėia JEſus iſch Galileos pas Jordana Janop / idant nůg io butu krikſchtitas. A Janas gineſi bilodams. Man reiktu idant tu mane krikſchtitumbei / o tu maneſp ateiſi. JEſus atſakidams biloia iam / Teſtow nu teipo. Teip pareitiſi mumus wiſſa teiſibe iſchpilditi / Tada ghis iam pawele. Jr kaip buwa JEſus apkrikſchtitas / tůiau iſcheija iſchwandinio / Tadda atſiwere ant io Dangus

dangus/ Ir Janas iſchwiſda Dwaſe Diewo/ kaip karwelí ſʒemai leidenczenſe ir ant io atenczę/ Ir ſchitai balſas iſch Dangaus ateia bilodams/ Schis ira mana mielas Sunus/ kureme aſch labai mekſtůſiu.

O nu Schwentas Mothieius toliaus raſcha/ ſchoie Euangeliote/ kas Ponui Kriſtui nuſſidawe po apſikrikſchtijimu io bilodams. Kaip iau Kriſtus buwa krikſchtitas Jano/ ir iſch ragimmo Schwentos Dwaſes nueia ing girre melſtunſe/ Tadda Welmas iopi ateiens ghi gunde/ Idant Kriſtus Diewa Tiewa ſawa martines/ negaletu ſʒmoniu gimme iſchgelbeti ir iſchganiti. A Kriſtus ſchitus gundimus Welno pergal ir paſkui Welina nůg ſawes prawara/ Bet Schwenti Angelai nůg to Czieſo Kriſtauſp priſʒenge iam ſlużij. A ſchů kartu ſakiſim.

Ant Pirmo. Ape nobaſʒniſte Pono Kriſtaus.
Ant Antro. Ape piktenibe Welino.
Ant Treczeio. Ků Kriſtus prieſch Welina gineſi.
Ant Ketwirto. Ape Iſchgaleiſma Pono Kriſtaus.

Ant Pirmo.

Ape nobaſʒniſte Kriſtaus.

POnas JEſus Kriſtus ſʒinnoieſi didziu daiktu ir darbu delei iſch dangaus ant ſʒemes atejuſi/ ir iſch Marios

Marios gimuſi. Kaip antai ira Szmones mokiti.
Joh. 3. Tu eſſi mokitoias Diewo leiſtas. Pawargusius
Matth. 9. gelbeti. Atejau grieſchnuiu wadintu pakutoſpi.
Matt. 11. Eiket maneſp wiſſi pawargulei / aſch ius atgaiwiſiu.
Item/ Pawaiſdu buti ßmonems. Todel ſaka. Mo-
Matt. 11. kinkites nůg manens/ nes aſch eſmi lengwos ſchirdies
ir didei pakarnas. Item/ Grieſchnůſius iſchganiti/
1. Tim. 1. kaip S. Powilas bila. JEſus Kriſtus atteia / iſch-
ganitu grieſchnůſius.

Tůgi ghiſſai noredams pradze padariti ſcho ſawa Vredo/ tůiaus po apſikrikſchtijimu/ Dwaſes Schwentos raginams leidoſi eiti girion / idant thinai pakaiuie budams ſawa Dangaus Tiewa melſtuſe / idant ghis iam důtu gera palaima/ ieib wiſſas ſwiets paßinnens ſawa griekus iop ſwienop werſtuſe/ iam tiketu/ iam melſtuſe/ iam ſlußitu/ ir ſu kunu bei duſche iam paſſileccwotu/ Bei ſchitaip apturetu amßina penep Diewip giwenima ir iſchganima.

Jſch to regim Pona muſu JEſu Kriſtu didei geiduſi ir troſchkuſi wiſſo ſwieto amßina iſchganima. Tůgi iaukinkimes ſchi Pona ſawa atmilcti / kadangi numanam ghi mumus wiſſa gero welienti/ nes iei mumus gero ne welitu/ ne butu muſu delei Diewui meldenſi.

Mokinki-

Mokinkimos ir mes Diewo melstissi / kadda ka norim pradeti / idant Diewas musu darba perßegnotu / ir mumus gera důtu palaima / kaip Judit ir Dowidas dare.

Ant Antro.

Ape piktenibe Welino gundinanczio Pona Kristu.

IR ateghes iopi gundintoias / biloia Jei essi Sunus Diewo / liepk / idant tie akmenis dona pawirstu.

Ape schi gundinima noredami kalbeti / penkius daiktu turrim gerai dabotissi / butent.

Ant Pirmo. Kas gunda.
Ant Antro. Kas ira gundinams.
Ant Treczio. Ků metu gunda.
Ant Ketwirto. Kodelei gunda.
Ant Penkto. Kurů budu gunda.

Pirmo. Gundintoias ira Welinas / O welinas ira neprietelius bei Diewo bei ßmogaus / kaip tatai regim Gen. 3. Kur ghis tiktai isch pawideghimo Eua gunda / idant ana su Adomu walgitu isch medzio iemus Diewo ußdrausto / ir schiteipo bei sawe / bei Gen. 3.

waiku

waiku waikus wiſſus/ ing amßina prapûlima iſſlam-pintu. Neſa Welinas paſwidcia ßmogui ſanczam ſutwertam ant Diewo weido. Iſchro Schwentas

1. Pet. 5. Petras bila/ Nepricteliʒus iuſu welinas ſ[illegible]i/ tikodams teib ka praritu.

Potam welinas nepricteliʒs ira/ ir paties Pono Diewo/ neſa ghis iſch puikiſtes ſtengeſi prieſch Diewa ſutwertoghi ſawa/ nenoredams iam paſſiduti. Kaip irſchoie Euangelioie ſawa kerſchta iſchreda prieſch Sunu Diewo/ ghi gundindams/ tatai eſti/ ghi grie-kůſna noredams iweſti. Ehis ingunda Judoſchů idant Kriſtu pardůtu ir iſchdůtu.

Ant Antro. Regim iſchſchos Euangelios/ iog Welinas ſchů kartu gundens ira Pati Diewo Su-nu/ muſu Wieſchpati JEſu Kriſtu. Bei ſchitai iſchtieſos labai didis dranſumas ira/ pati Diewa no-reti ing griekus iweſti/ neſa iei Ponas JEſus Kri-ſtus tatai bûtu darens/ ka iam Welinas liepe dariti/ tadda Kriſtus butu ſawa dangaus Tiewa Diewa inartinens.

Kaip nu Welinas tů kartu gundens ira Pona JEſu Kriſtu/ teip ghis ir daug ßmoniu ira ingun-

1. par. 21. Luc. 12. Acto 5. dens/ ir ing biaurus griekus iwedens/ Dowida ieib ſkaitiu ſawa ßmones/ Judoſchu/ Anania/ Saphi-ra/ etc. Ir dabar ßmones wiſſokias gunda/ ieib pikta dariti/ kalbeti alba dumoti.

Tedel

Todel ſaugokimes nůg Welino gundimu / ieib ir mus neprigautu.

Ant Treczio gunda Welinas Kriſtu / kadda regeia ana iſchalkuſi / tatai eſti priſtokuſi daiktu reikiamuiu. Item / kadda regeia Kriſtu norinti pradze dariti koſaniu ſawa / alba iſchganimo ßmoniu.

Teipo ir dabar Welinas tiko ikki ſulauk czieſa ſau patogu / Tůgi ir mes priſtoke kakiu daiktu ſwietiſchku / io Diewa melſte turrim / ieib welinas gundimais ſawa piktais mus ne iweiktu.

Ir priſtoke ſwetiſchku daiktu / kaip antai ira pinningai / paſſiturreimas geras / ſweikata / etc. tadda ſakau / kaip buſim pawarge io turrim ſaugotiſſi / ieib mus Welinas ing gricka koki ne iweſtu / neſa kaip ßmogus pawirſt ubagu / toiaus Welinas ghi gundins / idant woktu / kaip ßmogus apſirgs / toiau Welinas gatawas / Idant ßmogus negalms / ßmiu pagalbos tikotu / Diewa pametes. Girta ßmogu Welinas piggai pagunda ir prigauna / ieib anſai apſikekſchautu.

Todelei rita meta keldamies iſch dugno ſchirdies Diewa ſchiteipo melſkem / bilodami / Tawa ſchwentas Angelas / teſtaw ſu manimi / ieib mane Welinas niekaip neiweiktu.

Ant Ketwirto. Netingekem nei nuboſkem tirtiſſi / Kodelei Czartas Pona JEſu Kriſtu ira gundens ir tikoiens bei procewoiens idant ghi ing gricka koki iweſtu.

Iſchtieſos

Iſchtieſos Welinas Pona Kriſtu gunde / ne Kriſtaus delei / bet muſu ßmoniu delei / ieib iſch gundimo tokio pikt butu wiſſu ßmoniu giminei / Neſa kaip ir pirm iau ſakita ira. Ponas muſu IEſus Kriſtus iſch dangaus leidoſi / ir ßmogumi Vßgimine / idant ghis wiſſa ßmoniu gimine / beiant kuno bei duſches pagelbetu. Tůgi ghis nu toiaus po apſikrikſchtimu / noreia pradeti / koſani ßmoniems ſakiti / anu liggas prawariti / ir paſkui ußu mus wiſſus ant Krißaus kenteiens / numirti.

Schitai Welinas ßinoia tůgi ghis amßina iſchgelbeghima ßmogui pawidedams / nor ta ßmoniu iſchgelbeijma ußtrukinti bei drauſti / Todelei ghis tjka / idant Pona Diewa Tiewa interſchintu / prieſch IEſu Sunu io. Ieib ghis io negalletu ßmoniu gimine iſchgelbeti. Schita buwa tikroia prießaſtis ſcho gundinimo Welino.

Bei ſchiteipo regim welina iſch tieſos ſanti / muſu wiſſu nepriеteli / ir tikanti wiſſu ßmoniu amßina prapůlima / Todelei ſaugokimes nůg ſcho ſawa kitro ir ſilingo nepriеteliaus Welino / ieib mus ků neiweiktu.

Ant Penkto. Weiſdekim nu kuro budu alba kaipo Welinas Pona muſu IEſu Kriſtu ira gundinens. Pirmaſis gundimas welimo ſchis ira.

Bei

Jei essi Sunus Diewo / tadda liepk idant akmenis thie pawirstu dona.

Schitu gundimu Welinas noreja apgesiti wiera / Pono Kristaus ing sawa Tiewa danguieghi / ieib Kristus Diewui nebetiketu daugesne. Nesa Welinas ʒinna / iog be wieros newiens Diewui negal intikti / kaip kada welinas tartu. Tu Kriste Diewui ischtiki / tu taries Diewo Sunumi esans / tu taries Diewo milims / Bet schittai tu keturias deschimtis naktů ir dienu baddu bemirsti. Tawa Tiewas tawe nepen / ir kaczei geistumbei iog thie akmens důna pawirstu / taczian to nebus. Tůgi reggi Diewa tawe ne milinti / Bet tu wel nei ghi milek / nei iam daugiesni ischtikek / kadangi regies kaip ir prastots Diewo / nesa schitai taw bus baddu numirti.

Antras gundimas Welino tokſai buwa. Jei Sunus Diewo essi nussileisk nůg wirschaus baßniczos.

Schů gundimu Welinas tjka / ieib Kristu pagundintu ant pikto kokio darbo / nesa tatai ischtiesos butu piktas darbas / kada kas ant rieklu aukstu budams ir sipinnes turedams pro langa nůg rieklu schoktu / ir schiteipo galwa nutrukens sau pats smerti důtu / Tatai sakau butu biaurus darbs ir didis griekas.

T Kaip

Kaip ir antai ne butu geras darbas / kadda kas Dûnos apsta turedams / noretu kammaroie kokioie / tupeti / nieko newalgiti / nieko negerti / tiktai noretu tarti / Diewas be dûnos mane deschimti metu papenes / O teipo ghis sawe pats baddu numarintu.

Teipo ir schicze Welinas nor idant Kristus nûdemais ir kaip per didei nussitikedams nûg Baßniczos wirschaus schokdams / saw smerti dûtu.

Treczias Welino gundimas buwa / Schitai saka Welinas tau wis dûsiu / Jei tu kelûsa passiklaupens manne melsies / kaip kada taritu Welinas / Jei tu Kriste mane Diewui statisi / O sawe tarnu mana padarisi / iei pametens Diewa Tiewa sawa / mane mieſti / ing mane tikeſi / manens klausisi / tadda asch taw wissu daiktu Swietischku pilnista dûsiu / ir tawe didziu Ponu ant ßemes padarisiu / Teipo welinas mellagis apsisawin swetimu daiktu / ir mellais sawa Diewo Sunu tika prigauti / ir ing biaurus griekus iwesti / Bet weis dekem nu ant galo.

Ant Ketwirto.

Katras wirschu aptur ir kû Ponas Kristus ginesi / alba kaipo welina prawija nûg sawes.

SChwentas Powilas ir Schwentas Petras tris ginklus paroda / kureis atsiginama ira welino.

Pirmasis

Pirmaſis ginklas prieſch Welina ira wiera ing Diewa/ tatai eſti ſtiprus nuſitikeghimas ant Diewo pagalbos / kaip ßmogus Welino gundams alba kitoſu warguſu budams Diewui ſtiprei iſchtik / bilodams Tatai Diewas mane iſcheu wargu iſchtieſos iſchgelbes / ape ta ginkla kalba Schwentas Petras. Bukite pagirmgi/ bei budekite/ Neſa iuſu prieſchnikas Welinas waikſcheʒoj apſukui kaip riekenſis liutas/ 1. Pet. 5. ieſchkodams ieib kuri praritu/ kurem prieſch tarauki te ſtiprei wieroie.

Antras ginklas prieſch welina / ira ßodis Pono Diewo/ Epheſump 6. paguldim: Weiſdek thinai ganna platei.

Treczias ginklas ira Malda. Epheſ: 6. Ir melſkities wiſſoſu prigadoſu.

Schiteipo ir Ponas muſu Jeſus Kriſtus gundinams Welino/ prieſch ghi gunnaſi/ bei wiera bei ßodʒiu ſchwentu/ ir malda.

Neſa ghis nieku budu ne dûſt ußgeſiti wiera ſawa ing Diewa Tiewa/ Ir potam ant wiſſu triu gundimu Welino atſaka/ iſch Schwento raſchto.

Ant Pirmo gundimo Welino ghis atſaka iſch penktu knigu Moſeſchaus 8. paguldime. Szmogus ne tiktai iſch donos giwen/ Bet ir

T ij. iſch

isch koßno ßodzio ischenezio isch burnos Diewo. Ir schitů atsakimu pergaleia pirmaghi gundima Welino.

Ant Antro. gundimo Welino teipaieg isch penktu knigu Moseschaus 6. paguldime atsaka. Tu Diewo Wieschpaties tawa neturri gundinti.

Taipaieg ir ant treczio gundimo ischgi tu pacziu Schwentu knigu 6. paguldime / atsaka kur teip ira raschita. Tu melsies Diewop Wieschpatiesp tawa / ir iam wienam slußisi.

Kaip nu Ponas Kristus atsispire priesch Welino gundimus / Teip ir mes ne klausikem nei passidůkem gundimams io.

Toliaus kaip Ponas Kristus io atsigines ira / tiktai schwarwu ir ginklu Duchaunu / tatai est Schwentu ßodziu Diewo / teip ir mes gintisi turrim ir kariauti priesch welina Szodiu macnoiu Pono Diewo / Todelei kolei giwi esme / neliaukimes mokintissi Pono Diewo Sodzio / idant cziesu gundimo turretumbim gatawa ischtikima ginkla / ir wirschunůg Welino apturreie / dangaus karuna paweldetumbim. Amen.

ANTROIE:

ANTROIE NEDELIOIE
Vſzgavveniu Euangelia Matth. 15.
Paguldime.

21♦ IR iſcheghes iſch the Jeſus/ nueia
22♦ ſchaliſna Tiſra ir Sidona. Ir
ſchitai/ moteriſchke Cananeiſchka/ eia
iſch anu rubeſſu/ ir ſchauke iopi/ biloda-

ma. Wieſchpatie/ Sunau Dowido/ ſuſ-
ſimilki ant manes / dukte mana ſunkei
Welino eſti warginama. Ir ghis neat- ♦23
ſakeiei newieno ßodzio. Ir prieghi paſ-
ſintinei io / praſche ghi / bilodami / At-
leiſk ghe / neſa ghi ſchauk paſkui mus.
Ghis atſake / ir biloja. Ne eſmi ſiuſtas/ ♦24
tiktai awiumpi / kurios pragaiſcha / iſch
namu Iſrahelo. A ghi ateiuſi / pole po ♦25
akimis io / ir biloja / gelbekem. Ghiſſai ♦26
atſake ir biloia. Negraßu ira imti dona
waiku / ir meſti ſchunims. Ghi biloia/ ♦27
taip Wieſchpatie/ a wienok ir ſchuniczei
walga iſch trupuczu/ kurie pol nog Ponu
ſtolo/ Tada atſake Jeſus/ ir biloia ioſpi/ ♦28
O moteriſchke / dide eſti Wiera tawa/
taſtow taw kaip tu nori. Ir ios dukte
paſweika ta pacze hadina.

Iſchgul-

Ischguldimas schos Euangelios.

NOg dienos triu karaliu / girdeiom isch Euangeliu keturius stebuglingus darbus musu Wieschpaties Kristaus / ape wertima wandenio winu / apeischgidima raupsuto szmogaus ir serganczio tarno schimtiniko / ir ape sudraudima wejo ant Mariu / kureis darbais Ponas Kristus ischrode sawe tikru Diewu sancziu / ir wisosu prigadosu galinti / ir norinti szmogu pawargusi gelbeti.

Schos nedelios Euangelioie / teipaieg ape labai didi ir stebuklinga darba Kristaus rascha Schwentas Mothieius / schitu budu / Kristui atejusiam isch szidu Szemes / ing szeme pagoniu / skundesi iam wiena moterischke / iog Welnas ios dukteri apsedens / didei muczitu / ir meldesi Kristaus / idant Kristus czarta nůg ios prawaritu. Kaczei nu Kristus isch pirmo teipo rodesi / kaip kada ios malda nenoretu priimti nei dukteri ios pagelbeti / Tacziau paskui patirens wiera Kananaikos / dukteri ios gelbeia / czarta nůg ios isch sawa maces prawaridams.

O mes isch schos Euangelios kalbesim Ta pirmiaus ape Apsedima Welino szmogaus.

Ant Antro. Ape wiera Kananaikos.

Pirma dalis schos kosanies.

Schoie pamoksloie dabokimes scheschiu daiktu.

Ant 1. Kas ira apſedimas Welino.

Ant 2. Kodel Welinas ßmogu apſed.

Ant 3. Kas gal prawariti welina nůg ßmogaus.

Ant 4. Kaipo pagalba Diewo ira gaunama.

Ant 5. Kakiu Diewas kartais rodaſi / meldzamas.

Ant 6. Ka ßmogus tur weikti / tůiaus pagalbos Diewo negawens.

Tu Diewe gelbek / ieib waiſingai ſchus daiktus wartotumbim.

Ant Pirmo. Ta ßmogu ſakom Welino apſeſta kunischkai / kurſai wirſchutiniu budu welino ira ſunkei muczjams / buk ligomis / buk kitais wargais / kaip antai Schwentas Jobas / wotimis / ſkauduleis ir daug biauribemis buwa welino apkreſtas / alba welino apſeſtu buti / ira kada ſchita piktoie Dwaſe Szartas ing ßmogu pati ieit / tho ßmogaus wiſſus kaulus iſchlaußa / io wiſſas giſlas iſchtanſa / koßna ſanari ßmogaus iſchmuczidams / iog ßmogus nei miego nei pakaius ne gauna / Kada ßmogu ne reteßei / nei temniczos ne laika / Kadda ßmogus tokſai apſeſtas welino ira imetams ing wandeni / ing Ugni / ing purwa / kada ßmogaus tokio nei wirwe nei lencugai nebelaika / Bet kada anaſai kaip ir tikrai paſiutens laikoſi / darbůſu / ßodziůſu ir wiſſame giwenime / Tatai ira apſedimas.

apſedimas Welino kuniſchkas / kada Diewa bluſni/ keik / gediſchkai kalba ir arkoſi / kadda ghis ſmogu teipo walioj kaip raitas kokſai arkli uſſedens/ ſawa wale weda alba walioj.

Kaip tokiu budu Welinas ganna tankiei bei wirus bei moteris / kaip iaunikaiczius teip mergeles kartais apſedens ira / Nūg ko tu Pone Diewe mus wiſſus apſaugok / kartais apſed Welins ſmogu duchaunai/ kaip Judoſchiu.

Ant Antro. Kodelei Welinas ſchiteipo ſmogu apſed? Atſakau. Kitto nieko delei / tiktai ieib ſmogu ant paties Diewo weido / leiſtan / anaipo ant kuno iſchmuczitu/ iſchwargintu/ io wiſſus kaulus/ giſlas/ ir ſannarius iſchgadintu ieib newienam darbui netiktu. O wiſſu didziauſei idant Diewo Schwento Szodzio negirdetu/ nemokintuſe/ ieib Diewui neſluſitu/ iam neiſchtiketu io nemelſtunſe/ bet Diewa bluſnitu / peiktu ir amſinai prapultu / Todelei welinas ſmogu apſed / ieib ghi ant kuno muczīens / amſinai paſkui nuſawintu/ neſa ghis iſch pradzio ſwieto/ buwa ir ira nepricetelius ir raſbainikas ſmoniu. Welinas Diewo nekenſdams/neſmogaus nekencz. 1. Pet. 5. Joh. 8.

Ant Treczio. Kadda iau welinas ſchiteipo ing ſmogu koki inſigawa/ tadda/ ghis niekadai pats iſch geros walias neatſtoj. Netieitur mūg ſmogaus atſtoti tadda tur ſila iſchwaritas buti/ per io newale. Bet

T v welino-

welina nůg ſʒmogaus prawiti alba iſchmeſti/nei ſʒmogus kits/nei Angelas tokſai negal dariti/net tiktai wienas Diewas/Ponas muſu Jeſus Kriſtus/tas ſtipresnis ira uʒu Welina/ thůgi Welinas tur io bijotiſſi ir Kriſtaus priſakitas nemintas be ſiwalios ſawa tur iſch ſʒmogaus iſcheiti / nůg io atſtoti / ir daugiaus io nebekibinti/ kaip tatai daug wietu naujo Teſtamento iſchroda/kur regim Kriſtu welina nůg ſʒmogaus prawariuſi / A galetu ſchicze kas atſakiti/ Juk ir ſʒmogus kartais ira prawarens Welina nůg kitto ſʒmogaus apſeſto? kaip tada ſakai tiktai wiena Diewa galinti Welina prawariti? Atſakau kaczei tulas kartu ſʒmogus nůg ſʒmogaus apſeſto prawarens ira welina/kaip tokiu turrim pawaiſdu Nauieme Teſtamente/Tacziau ſʒmogus kaczei ir paties Kriſtaus Apaſchtalas / ne iſch ſawa mares alba ſilos praware Welinus net tiktai per wiena Warda Pono muſu Jeſaus

Marc. 16. Kriſtaus/neſa Kriſtus ſaka. Per mana warda anis

Luc. 11. prawaris Welinus. Jei aſch prawarau Welinus/ per ka iſchwara iůs Sunus iuſu. Schicze girdim ſʒmones prawaranczes welina ne iſch ſawa ſilos bet per warda Diewo.

Ant Ketwirto. Kaipo ſʒmogus Welino apſeſtas pagalbos Diewo gal gauti? Atſakau. Schitai pamokamus ſchitta moteriſchke Kananaika / Ta turredama dukteri Welino apſeſta ir didei nůg iomuczijma/ſich

ma / iſch girduſi Pona Kriſtu ing iu ſzeme ateijuſin tůiaus tækina atatek Kriſtauſp / melſdama. Idant Ponas Kriſtus ant dukteres ios ſuſſimiltuſſe / ir nůg ios Sathana prawaritu / Tůgi Ponas Kriſtus iei atſaka / O moteriſchke dide eſti wiera tawa / teſtoieſi taw / kaip nori / Ir ios dukte tůiaus pagilba toie hadinoie.

Teipo ir dabar ſzmogus Welmo apſeſtas / nůg Ponno Diewo pagalba galm ſtipru praſchimu bei malda. Tatai ſaw gerai atminkem / be pennigu be algos galim Diewip pagalba prieſch Welina gauti.

Bet galetu ſchicze wel kas klauſti bilodams / O kadda Diewas bau toiaus iſchklauſa malda ſzmogaus didei pawarguſoio? Atſakau.

Diewas kaip noredams teipo padara / kartais ghis tůtaus be trukliaus malda ſzmogaus iſchklauſa / kaip uſz dweiu nedeliu girdeiot. Noriu buk regis. Luc. 18. Mana dukte / tau ira atleiſti tawa griekai Kartais Luc. 7. Ponas Kriſtus netůiaus gelbt / net deſtiſſi kaip kada negirdetu / alba nenoretu iſchklauſiti malda pawarguſio ſzmogaus / idant wiera ir kantruma iſchmegintu. Kaip tatai Maldoie ſchos Moteriſchkes regim. Neſa / iſch pirm moteriſchkei newieno ſzodzio neatſaka / kaip kada negirdetu alba neiſchmanitu ios malda.

Antro

Antro kada Apaſchtalai paſſigaileie ſchos moteriſchkes wargu/ ana uſtoj po akun Kriſtaus/ ir ios del meldeſi/ tadda Kriſtus kaczei atſakidams tacziau nelinkſma iemus atſaka ſzodi. bet bila/ Ne eſmi ſiuſtas tiktai awiump namu Iſraelo/ tatai eſti Szidumpi.

Treczio kada Apaſchtalai liautaſſi ana uſtoti/ tada Kriſtus nepaczei linkſmo ſzodzio neatſaka/ net bila/ Netink waikamus imti dûna/ o ana ſchunims pameſti. Kaip kada tartu/ Tu pagânka budama ne eſſi werta mana pagelbeijmo.

Teipo ir dabar kartais Ponas Diewas/ mumus meldentiemus rodaſſi/ kaip kada nenoretu mus pawarguſius gelbeti. Tûgi kits per kiek metu tur ſirgti kits kitaipo wargti/ Diewo nepagelbetas/ kaip tatai regim ant ano ſzmogaus/ kurris tris deſchim- Joh. 5. tis ir aſchmus metus ſirga ikki pagelbams buwa Kriſtaus.

Teipo ir tu mielas brolau/ ſchitai iau kiek metu wargſti/ meldies Diewa/ o ghis tawe ikſcholei negelbeia.

Ant Scheſto. Galetumbei nu toliaus klauſti bilodams/ kangi darriſiu ſchiteipo wargu aſcharas braugdams/ o pagalbos Diewo neregedams? Atſakau. Teipo darik/ kaip ſchita moteriſchke dare/

Tu prieſch

Tu prieſch Diewa neruſgek/ tu maldos nepameſk/ tu nenuſſimink/ tu wieroie ſtiprinkeſi/ Melſkeſi ir toliaus temelo ir kitti geri krikſchczonis uß tawe/ Kaip ſchicze Apaſchtalai uſſtoij ſchita moteri/ teip teuſſtow ir tawe kitti geri krikſchczonis maldomis ſawa po akim Diewo. Tu ſtiprei laikikeſi nuſſitweres paßadeijmo Diewo/ tadda ir tu ben paſkui iſchgirſſi ta linkſma ßodi Pono Diewo/ Sunau alba dukte/ Teſtow taw kaip tu nori.

Antra Dalis ſchos koſantes.

Ape Wiera Diewui intinkancze.

SChwents raſchtas ſæno ir naulo Sokano didei gir Wiera ing Diewa. Jei turreſit wiera ik grudu Garſticziu/ ir ſakiſit ſcham kalnui/ Matt. 17.
perſikelk iſch cze thinai/ tadda perſikels/ ir niekas nebusiumus negalima. Dide ira wiera tawa/ te nuſſi- Matt. 15.
dûd taw/ kaip tu nori. Abrahams tikeia ant nuſ- Rom. 4.
ſitikeijmo/ kur nieka nebuwa tiketina.

Jeigi nu ticka ußgul ant wieros/ tadda ſchû kartu triu daiktu ape Wiera krikſchczoniſchka mokinkimes.

Ant Pirma. Kas ira Wiera.
Ant Antro. Jſch kur ßmogus wiera gaun.
Ant Treczio. Kam wiera dæra/ alba kiek gal.

Ant Pir-

Ant Pirmo.

Kas ira Wiera.

WIera esti stiprus nussitikeghimas ant Pons Diewo/ ghi mus ßmones/ leidusi/ milinti/ pristoienti mus wissosu daiktosu/ norinti gelbeti/ griekus atleisti/ nůg Welino apginti ir per Kristu amßinai ischganiti. Alba Wiera esti tikras nussitikeghimas schirdije ant Diewo malones ir Sussimilimo/ kure ghis mumus Kristuie JEsuie paßadeia.

Kaip antai kadda Diewas Adomui po sugrieschimu io/ sussimildams ta linksma ßodi kalba. Sekla moterischkes sutrins galwa ßalczio/ tatai esti/ Welino. Schita paßadeijma netiktai ischmane Adomas/ bet ir tam stiprei nussitikeia/ ir wissada sawa schirdije teip dumodawa. Tatai welinas mane ir moteri mana Eua pagunde/ ir ing grieka bei amßina prapůlima inklampina. Bet Ponas Diewas isch Moterischkes dűs wiena ußgimti/ tas mane/ moteri mana/ ir wissus musu waikus/ ik swieto galo Diewui sudairins/ ieib ne prapůltumbim amßinai/ bet dangaus Karalista ischkaktumbim/ io delei.

Schitoke Wiera/ alba nusitikeghima ant Diewo paßadeghimo ir Eua turreia/ Tůgi auna pirmaghi Sunu pagimdzusi isch didzios linksmibes praschukka biloдama. Schitai gawau PONA/ tatai esti/ ischgelbe-

gelbethoghi sawa pawedziau / Bet tas ios Sunus Kain dabar nebuwa tikras Messioschus.

Ant Antro.

Isch kur schitta Wiera randasi?

SChitoke Wiera ir stiprusnussitikeghimas ßmogaus ant Pono Diewo linſkmu paßadeghimu / isch kito nieko nerandasi tiktai isch klausimo Diewo ßodzio / priemimo Schwentu Sacramentu/ir isch darbo Schwentos Dwases/kurri schirdi ßmogaus perschwiecz / idant ghis linksma Diewo ßodi girdeiens/anam stiprei intiketu.

Kaip tatai graßei regim ant Ponos Marios/ kaip anospi siunte Diewas Angela Gabriela ir iei dawe praneschti/ Tu busi niekscheze ir pagimdisi Messioschu / tadda pribuwa ir Schwenta Dwase ios schirdije/iei tha prota důdanti / Idant Maria anam ßodzui Angelo tiketu / kaczei ghi ßinnotosi Wiro neliteta/ Isch to ana Angelui dresa teip atsakiti. Schitai asch tarnaite Diewo / man tenusidůd kaip tu kalbeiei.

Teipo ir moterischke Kananaika/kaczei paganka/ tacziau ghi buwa girdeiusi schlowe ape JEsu Kristu/ ghi wissokius ligonius gidanti / ir welnuwus nug ßmogaus prawaranti / Tam paschlowinimui ghi stiprei tik/ir sawa schirdije teipo dumoj. Tas Kristus ir manq dukteri gelbes.

Ant Tre-

Ant Trecʒio.

Kam dera wiera.

WIera ing Diewa labai geras ir silingas daikts ira / nesa isch wieros sawa ischgelbams ira ßmogus wissosu bedosu kuno / kaip tatai ir schoie Euangelioie regim / delei Wieros schos Augiwes / Ponas Kristus nůg ios duktieres praware welina / nesa ghis patsai teipo saka. O meterischke dide ira wiera tawa / testow tau / kaip tu nori. Schiteipo sakau Wiera dera ßmogui ant aptureghimo koßno kunischko daikto. Todel tikiek Diewui / tadda busi io pagelbets buk ligoie buk kittosu wargůsu.

Antro. Wiera dera ßmogui / ant aptureghimo Dochaunischku daiktu / kaip antai / atleidimo grieku ant apteisinimo grieschnoio / ir ant amßino ischgani-
Rom. 5. mo. Tůgi teip surakmam per wiera ira ßmogus
Matt. 26. apteisinams. Kursai tikes bus ischgantas / o kurs netikes / bus praßuditas.

Tůgi ius mana milimi Wieschpatije girdedami iog wiera teip brangus / Schwentas / ir naudingas daikts ira / kiek primanot rupinkites / idant tikra gautumbit Wiera / ir schitta isch malones Diewo gawe / toie kiek primanat isßlaikiket tadda bei kunui bei duschei iusu gerai seksis / ir amßina Dusches ischganima

apturesit

apturesit / katumumus pone roczik dūti / delei tawa mieloio Sunaus JEſaus Kriſtaus. Amen.

TRECZIOIE NEDELIOIE
Vſzgavveniu Euangelia, Luc. 11.
Paguldime.

14♦ JEſus iſchware Welina / tas buwa
nebilis. Ir nuſidawe / kaip czar-
tas iſcheia / prakalbeia nebilis. Ir ſte-
15♦ beioſi ßmones. A nekurie iſch iu / biloia /
Ghis per Beelzebuba wirauſighi Czar-
16♦ tu / iſchwara Czartus. A kiti gundina
ghi / ir noreia nogio ßenklo / iſch dangaus.
17♦ Bet ghis ßinnodams dumas iu / biloia
iemus. Koßna karaliſta / iei pati ſaweie
neſandaraie ira / ta bus puſta / ir namai
18♦ ant namu puls. A iei taipaieg Sata-
nas pats ſaweie neſandaroie ira / kaipo

Y iſſilaikis

iſſilaikʒis karaliſta io: Kadangi iůs ſakote-
mane per Beelzebuba iſchwaranti czar-
tus/ A ieigi aſch per Beelzebuba iſchwa- ♦19

rau czartus/ Sunus iuſu per ka ios iſch-
wara: Todeler anis ſudzomis iuſu bus.
A iei aſch pirſchtu Diewo iſchwarau ♦20
Czartus

Czartus / tada ateit iuſump karaliſta
Diewo.
21♦ Kada ſilingas ſcharwinikas ſerkt pa-
lactiu ſawa / tada pakaiui ira io daiktai.
22♦ Akada ſilingeſnis ant io ateit / ir ghi per-
gal / tada atim io ſcharwa / kureme ghis
nuſſitikeia / ir ſupleſchima io iſchdalij.
23♦ Kas ſu manimi ne eſti / tas ira prieſch ma-
ne / ir kas ſu manimi nerēk / tas iſchbarſta.
24♦ Kada neczyſta Dwaſe iſcheit nog.
ſzmogaus / tada waikſczoij po ſauſas wie-
tas / ieſch kodama atilſeghima / a neradu-
ſi / bila / ſugriſchiu namoſna mana / iſch ku-
25♦ riu iſcheiau. Ir ateiuſi randa ſchlotamis
26♦ iſchſchlotus / triſchgraſzintus. Tada eit
ir ima ſu ſawimi ſeptinias Dwaſias /
pikteſnes / neng ghi pati / ir ieiuſias gi-
wen tenai / ir ſtow paſkucziauſi daiktai

V ij ano

ano ẞmogaus pikteſui/ nengpirmi.
Ir nuſſidawe/ kaip ghis tatai kalbeia/ ♦27
nekuri moteriſchke iſch pulko pakeluſi bal=
ſa biloia iamui. Iſchganitas ẞiwats/
kuris tawe neſchoia/ ir krutis kurios tu
ẞindai. Ghiſſai biloia/ gerai/ iſchganiti/ ♦28
(pagirti) ira/ kurie klauſa Diewa ẞo=
di/ ir ta palaika.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Raczei/ mana mieli brolei ir Seſſeres Kriſtuie/ nog kalledu iki ſcham czieſu ape penkis Stebuklus mûſu Pona Jeſaus Kriſtaus girdeiom/ tacziau ir ape kitus io ſtebuklingus darbus/ klauſiti nenuboſkem/ neſa kû daugiaus ir tankiaus girdim Pona muſu Jeſu Kriſtu ſilingus darbus dariuſi/ to muſu wiera ing ghi iû daugeſni ſtriprinaſſi.

A ſchoie Euangelioie raſcha Schwentas Euangeliſta Lukoſchius ape ẞmogu kuri Welinas buwa apſedens ir io Lieẞuwi ſutraukens/ kaip prakalbeti negaleia. Nůg tho didei pawarguſio ẞmogaus

Ponas

Ponas Kriſtus Welina prawara / ir gelbt kaip ſchis pawargulis bei girdeti bei kalbeti gal. Ir kaczei ſchi labai tinkſma darba Kriſtaus / newiſſi pagire / tacziau daug ßmoniu / wiriſchkiu ir moteriſchkiu / ta bei pagire ir Diewa ußu tatai garbinoia.

Mes iſch ſcho raſchto ape ſchus keturius daiktus ſchû kartu nobaßnai ir praſtai kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape mace ir piktenibe Welino.

Ant Antro. Ape mace ir geribe Pono Kriſtaus.

Ant Treczio. Ape pawaiſda praſtu ir kluſniauczu ßmoniu.

Ant Ketwirto. Ape graudinima Kriſtaus.

Ant Pirmo.

Ape dide mace ir piktenibe Welino.

DUrnaſis ſwietas girdedams kalbama ape Welina / ir ape io piktus darbus / nieku tatai nuleidz / tardams Welinas nie nieko negal. Tûgighis teip dranſei / ir neadboghime giwen / kaip kada neturedams neiokio nepriieteliaus / kurſai bei kuno bei Duſches iotikotu / Iſch to tada ira / kaip tiek ßmoniu ing biaurus griekus welnio iuwædami / ira / ir ing didzius wargus ateit. A iſch tieſos Welinas didei galis ira / kaip tatai regim iſch Hiſtorios ſchwenta Iobo / ir iſch ßodziu paties Kriſtaus / teipo kalbanczio / We-

Luc. 8. linas atim ßodi Diewo ischgi, schirdies ßmoniu / keib
anis tikedami/ nebutu ischganiti.

O netiktai daug galis ira Welinas / bet ghis ir
nepricte lius didis ira wissu ßmoniu. Kaip ape tatai
tankei girdit ßodi Schwento Petro / schitcipo kalban=
1. Pet. 5. czio gromatoie sawa/ Jusu nepricte lius Welinas eit
apsukui ius/ kaip lewas rickensis / ieschkodams keib
ka prariti gautu. Bet Schitai gerai galim numanti
ant ßmogaus/ Schote Euangelioie / ta ghissai apse=
dens/ tůtaus padara be ßado / kaip ghis neiwieno ßo=
dzio tikrai negal ischkalbeti / Tatai ischtiesos iam ka=
Matt. 12. bai sunku tůrcia buti. Potam rascha Schwentas/
Motthieius 12. pag. ghi scham pacziam ßmogui ir
akis pagadinusi / kaip regeti negaleia. Schitai isch=
tiesos sunkesne ira / nei beßado buti. Ant Treczio.
Welinas scham ßmogui ir Ausis pagadinnens bu=
wa/kaip nieko negaleia girdeti.

Dabokes potam ka padare Welinas Schwenta=
muiem Jobui, tam ghissai per netrikschczonis atimdi=
noia daug wissokios bandos / Tam Welinas ußu=
musche schturmu deschimti waiku/ ta Joba Welinas
didei ischmuczia ant kuna/ daug skauduliu ir woczIu
Matt 17. iam pridůdams alba appildams. Skaitom Szmo=
gu ung Welino apsesta / tankei ipůlusi ing wande=
ni ir Ugni. Skaitom kita ßmogu Welino apsesta/
niekur nerimmusi / bet kapůsa numirelíu laikiusinsi/
Luc. 8. kaczei reteßeis buwa rischams / o tacziau ghis wis su
draske

draſke ir ſulauſze. Skaitom kita ſzmogu Welino teipo iſchmuczita ir iſchdraſkita / kaip didei ira puttajens. Marc. 9. Skaitom welina moteriſchke nekure ſchiteipo ſutraukuſi / kaip ana per aſchtůnolika metu negaleia aukſchtinui weſdeti. Luc. 13.

O ant duſches ko nepadara ſzmogui Welinas pikto? Kiek Tukſtanczių ſzmonių ghis iwed ing griekus / ir amſzina prapůlima / ing pekla / ing amſzina degancze ſmala ir paſkandinima?

Todelei iſch tieſos Welinas bei daug gal / bei muſu wiſſu didziauſis nepriételius ira / Ir priwalu mumus ira pagiringiems buti / ir ſtropei melſtiſſi / ieib mūg to muſu nepriételiaus iſkados kokios negautumbim / nei ant kuno alba lobia / nei wiſſu didziauſei ant duſches.

Ar tada Welinui walnu ira ſzmogu apſeſti / iam pikto dariti? Atſakau.

Welinui newalnu ira ſzmogu kaip norins apſeſti / nei wel walia ira Czartui ieib ir maſziauſe iſkada ſzmogui padariti / Nes teip bila Pons Kriſtus. Petrai Welinas iuſu iſigeide / idant Luc. 22. ius ſijotu kaip kwieczus / Bet aſch taiwes del melſzauſi / idant wiera tawa neliautuſe. Regim tatai taipaieg ir ant Jobo / to Welinas niekaip negaleia iweikti nei ant lobio nei ant kuno / nei ikki Diewo paweltas. Neſa Diewas ira dideſnis ir daug

macneſuis ußuWelina/ kaip tatai regim iſch pawaiß do Kriſtaus. Atſtok nůg manes Sathane/etc.

Todelei laikikimes po ſparnu Pono Diewo/ kaip antai twiſchtitei laikoſe po ſparnu twiſchtos/ tadda buſim nůg kitriſtos ir piktenbes welmo apginti.

O Wienok/ Kodelei Diewas Kartais pawelt welinui ßmogu apſeſti ir anaip mucziti? Atſakau.

Kaczei Ponas Diewas koßna ßmoguteli didei mil/ nei rodas nor idant iam kas pikta ſtatunſe/ taczau Diewas kartais pawelt Welinui ant ßmogaus ſchu prießaſtu delei.

Ant Pirmo. Diewas kartais pawelt Welinui ßmogu apſeſti/ ir didei iſchmucziti/ delei griecko. Karalus Saul Welino muczjams ſtoioſi delei/ ſawa nepaklusnumo.

1. Reg. 16

Todelei wenkime griekus/ ieib nebutumbim Diewo praſtoti/ O welino apſeſti.

Ant Antro. Idant kiti ßmones grieku inbuge/ prießaſti turetu/ Diewop werſtiſi.

Ant Treczio. Diewas kartais Welinui důſt mace ant ßmogaus kokio/ kaczei gero/ idant tho gerojo ir Diewo tikinczoio ßmogaus Wiera ir geras giwenimas butu paſtripintas ir iſchreikſchtas. Neſa kada Jobas nebutu teip didei Welino iſchwargintas/ mes nieko apie io nobaßniſte neßinnatumbim.

Ant

Ant Ketwirto. Pawelt Diewas welinut ant ſʒmogaus / ieib Diewas ſʒmogu potam gelbedams ſawa geribe/malone ir Czeſti paroditu. Jei Kriſtus nebutu tiekas kartu Welina nůg ſʒmogaus prawarens/ kas galletu tiketi/ghi tikru Diewu eſant / Bet iſch ſcho darbo gal koſʒnas iſchmaniti / ghi wiſſagalinti. Jr todel ſʒmogus Kriſtui te iſchtik wiſſoſu daiktoſu.

Ant Antro.

Ape mace ir geribe muſu Wieſchpaties Kriſtaus.

KAczet Welinas labai macnus ira / ir kaczet ſwietui daug pikt dara. Tacziau Ponas Kriſtus daug macneſnis ira/ nes ghis iam galwa ſutrin / Gen. 3. Jr wel tur mace ant Dangaus ir ſʒemes. Kaip regim Kriſtu iſchgaleiuſi ſmerti/ pekla/ ir Welina. Matt. 28.

A paweiſdekem iſch ſchos Euangelios macen ir geribe muſu mieloio Wieſchpaties Kriſtaus.

Ant Pirmo. Ponas Kriſtus atſtata ir ſilingai prawara nůg ſcho ſʒmogaus duſchu nepricteli/ ghis netur anopi toliaus rimti.

Ant Antro. Ghis ſʒmogaus ſcho nebilio/iſchgida lieʒuwi / ir burna / kaip gal prakalbeti / ir wis ſakiti/ kas iam priwalu ira.

Ant Treczio. Ghis scho ßmogaus akis kurios Welino kaip ußlipitas ir ußlaistitas buwa/ ischgida.

Ant Ketwirto. Ischgida Kristus io ußkurtuses ausis.

Isch schu wargu gal Ponas JEsus Kristus ischgelbeti/ todelei ghis tur amßinas ir wissagalis Diewas buti. Todelei mokinkimes ir Jaukinkimes iam wissosn daiktusu ischtikieti. kaip Schwents Janas sawa pirmoi gromatoie trecziame paguldime mokin Atteia Diewo Sunus ant ßemes idant darbus Welino ischarditu.

Ant Treczio.

Ape ßmones kurie scham didziam stebuklui Kristaus peibuwa/ ir ka anis weike.

LAbai daug ßmoniu tů kartu sussirinke buwa/ kaip Ponas Kristus schi ßmogu pagelbeia/ Welina nůg io prawaridams/ kaip tatai stai-

Marc. 5. tom. Daugia ßmoniu seke ghi isch Galileos/ ir isch ßidawos/ ir isch Jerusalem/ ir isch Idumeos ir isch anaschal Jordano/ ir thie kurie aplinkui Tyra ir Sidona giwena / dide daugibe kuri io darbus girdeia/ atteia iopi.

Bet kaczei daug ßmoniu schi darba Kristaus regeia / taczjau newissi ta pagire/ nei treiopas ßmones schicze randasi.

Pirma

Pirma dalis nuſſiſteb/ ir garbin Pona Kriſtu delei ſcho prawarimo Welino iſch ßmogaus/ kaip ir moteriſchke anna biloia/ Pagirtas kunas kurſai tawe neſchoia.

Kitti nůdemais Kriſtu peik ir bluſnij/ iam ſchittaipo pakalbedami/ Ghis welinus prawara per Beelsebuba/ tatai eſti/ Ghis gerai paſiſʒiſta ſu welinais/ ſu ieis burſawoij/ ir draugiſte turedams ſu wiriauſiu Weliniu/ per ta kittus kudeſinus Welinus iſchwara.

Treczia Dalis nei gir nei peik/ darba Kriſtaus/ nei wel Kriſtui iſchtik/ Bet nor idant Kriſtus kakiu ßenkliu iſch dangaus ſchi ſawa darba paſtiprintu/ Bei ſchitie ira apiůktaiei.

Schiteipo ir dabar ne ligus ira ßmones kaczei Diewas wiſſus leidal/ kaczei Diewas wiſſus pæn/ kitti iſch Diewo malones nuſſiſteb/ kitti ghi garbin ir ſchlowin/ kitti atpent ghi peik ir wiſſus Diewa darbus nieku nuleidz.

Bet dakokimes kaip elgeſſi Ponas Kriſtus prieſch ſchitas neliges ßmones/ Pirmaſis pulkas kurſai delei ſcho darbo nuſſiſteb/ taſſai iam intinka/ togidel iam Kriſtus nieka neſaka/ bet ghi nukencz ir mil. Treczamiuiem pulkui/ kuris iůkdams Kriſtaus/ ßenklo nůg to iſch dangaus praſche/ ghis pa ſchos Euangelios atſaka/ bilodams/ Schita ira pikta Gimine/ Ghi

geidz

geidz ßenklo/ onebus iei newienas ßenklas nedůtas tiktai ßenklas prarako Jono. Nesa kaip Jonas ßenklu buwa Niniwitams teipo Sunus ßmogaus bus schitai Giminei.

A Antrámuiam pulkui/ kursai ghi blusnij / ghis treioku budu atsaka/ir ghi nutilda.

Ant Pirma saka/ koßna karalista iei pati saweie nesandoroie bus / ta bus pusta / ir namai ant namu puls. O iei taipaieg Satanas pats saweie nesandoroie ira / kaip issilaikis karalyste io ? Kaip kada sakitu/ Jei karalyste keke saweie nesuder/ bet prischi nassij/ tadda ghi beswalios tur pusta buti ir pagesti. Jei Welnas saweie nesuder (kaip tatai tur buti/ iei Welnas Welina prawara) Tadda ghis sawa karalyste patsai pustij. O ghis to niekadai nedara. Togidel ghis negelbes welinus nůg ßmoniu prawariti.

Ant Antro. Bila Kristus/ Jei asch per Beelzebuba ischwarau czartus / Sunus iusu per ka iůs ischwara/todelei anis Sudzamis iusu bus. Kaip kada tartu / Jusu waikai kitaip niekaip negal prawariti Welina/tiktai per Diewo mace. Teipo ir asch isch maces Diewo ghi nůgi scho ßmogaus prawarau.

Ant Treczio. Bila Kristus teipo/kada silingas scharwimkas sergti paleciu sawa / tadda pakaiuie ira io daiktai/ O kadda silingesnis ant io ateit/ ir ghi pergal / tadda atim io schariwa / kureme ghis nusitikeia/ ir suplesschima io ischdalij. Kaip kadda tartu / Jei

toßai

taſſai ſtipreſnis alba macneſnis ira/ kurſai kita prawara/ Bet aſch Welnia kurſai ganaſtiprus ira prawariti galiu/ Tadda aſch uß ghi ſtipreſnis ir macneſnis turiu buti.

Schitteipo Ponas JEſus Kriſtus ganna iſſiteiſinoia prieſch Szidus/ girdedams anus peikenczius/ ir loioianczus io Schwentus ir gerus darbus.

Teipo ir mes mokintinies bluſnienczus Diewa/ muſu atſakimu nutilditi.

Ant Ketwirto.

Ape ſchus ßodzius Pono Kriſtaus.

KAda neczyſta Dwaſſe iſcheit iſch ßmogaus/ tada waikſchezoij po ſauſas wietas/ ieſchkodama atilſeghimo/ a neraduſi bila/ ſugriſchiu namoſna mana/ iſchkur iſcheiau. Ir ateiuſi randa ios ſchlotomis iſchſchlotus/ ir iſchgraßintus. Tada eit ir ima ſu ſawimi ſeptinias dwaſes/ pikteſnias/ neng ghi pati/ ir ineiuſias giwen tenai/ ir ſtow paſkucziauſi daik-

daiktai ano ſzmogaus piktesni / neng pirmi.

Pono Diewo malone/ſuſimilſtanczio ant grieſchnoio ſzmogaus/iſchtieſos ne iſchkalbetinai dide ira. Ach kaip dide ira Diewo malone ? Item/Szmogaus malone/tiktai artimoiui ſawa paſſiroda. Bet Diewo malone pereit wiſſa ſwieta.

Syr. 18. Alle ſzmogus malones Diewo neadbodams nů dem draſei giwen/duſchos ſawa neprieteliaus neſſiſaugodams. O ka weik Welinas ſzinodams ſzmonių Drinſawima/neadboghima / ir neſiſaugoghima giwenime ? Aeſaka Ponas Kriſtus / kada ne czista Dwaſſe iſcheit iſch ſzmogaus/tada waikſchczoij/ etc.

Thie ſzodei Pono Kriſtaus teip iſſimana / kaip kada tartu/ kaip Diewas iſch didzios ſawa geribes/ ſuſſimils ant ſzmogaus grieſchnoio / ir iam griekus atleis ir ghi apteiſins. Ir ſchiteipo Welina ſu io piktais darbais / tatai eſti/ griekais atwarjs / Idant tiktai grieſchnaſis butu iſchganits. Tadda welinas wirſchaus negawens / net regedams grieſchnaghi apteiſinta Diewo / ghis to nekencz / ir kita ſzmogu ing ſcho wieta teip weikiei negaledams prigauti ir ing griekus biaurus inbraidinti/ſugriſcht anopi/kuri pirme ſawa ſzabangůſa turreia/ O iei anna ras negiwenanti Diewo baimeie ir neſiſauganti nůg Duſches

ſawa

ſawa nepriteliaus / Net neatboghime dranſei giwenanti. Tadda ghis pats aſchma topis ſzmogauſpi griſcht tatai eſti / ing biaureſnius ir dideſnius griekus ana iwed nei pirmai buwa / Ir ſchiteipo bednas ſzmogůtelis ſawa neſiſaugoghimo delei / welino iweiktas amſzinai tur prapulti.

Todelei mielas Krikſchczonie tu taſkat eſſi krikſchtitas / emei Diewo kuna ir kraughi / kiek kartu gawai atleidima grieku / Diewas tau ſzadeia po ſchu wargu amſzina iſchganima. Weiſ dekighi nu / negiwenk teip dranſei / kaip kada neturins kokio nepriteliaus / Welinas tawes tjka / iei tu neſſiſaugoſes / iei negiwenſi nobaſznai / ghis taweſp grinſch / tawe iſch nauio ing grieka koki imbraidis / idant amſzinai prapultumbei.

Weiſ dek ſakau pilnai / idant welinas wirſchaus ant tawens negautu. Bet kaip wieſchliba marti / iaunikiui ſawam czista iſſilaika / Teipo ir tu Kriſtui muſu wiſſu tikramuiam ir amſzinamuiam Iaunikiui czistas iſſilaikik / Be paliaubimo Diewo melſkiſſi / bijodamas / Ne weſk muſu ing pagundima / Neſa be priſtoghimo ir pagalbos Schwentos Dwaſes / ſzmogus iſch ſawes nieko gero negal nei dumoti nei dariti / Tůgi tu mus Pone Diewe amſzinai nepraſtok.

AMEN.

KETVVIR-

KETVVIRTOIE NEDELIOIE

Vſzgavveniu Euangelia Iohan. 6.
Paguldinie.

NUeja Jeſus per Marias pas mie= ♦1
ſta Tyberias Galileiaie / ir ſeke ghi ♦2
daug ſʒmoniu/delto/ iog regeia ſʒenklus/
kurius ghis dare ant tu kurie neſweiki
buwa.

Vſche=

3♦ Vſcheghes potam JEſus ant kalno
4♦ ſedoſe tenai ſu paſiuntineis ſawa. A bu=
5♦ wa arti Welika ſchwente Szidu. Pake=
les tadda JEſus akis ſawa / iſchwida /
iog daug ßmoniu eia iopi / ir biloia Phi=
lipop / kur pirkſim dona / idant tie walgi=
6♦ tu? Bet tatai biloia megindams ghi /
ghiſſai neſa ßinoia / ka noreia dariti.
7♦ Atſake iamui Philipas / uß du ſchim=
tu pinigu donos nepakank ghiemus / no=
8♦ rint koßnas iſch iu patruputi imtu. Bi=
loia iopi wienas iſch paſiuntiniu io / An=
9♦ drieius / brolis Simono Petro / ira czia
wienas waikas / kurſai tur penketa kepa=
lu mießu donos / ir dwi ßuwi / bet kas ta=
10♦ tai ira tarp daug? Tada biloia JEſus
weiſdeket idant ßmones ſeſtuſe. Buwa
neſa daug ßoles ant anos wietos. Ri=
X moia

moia tada wiru ſkaitlumi kaip butu pen-
kias tukſtantis/ ir eme JEſus anus ke- ♦11
palus donos/ diekawoia/ ir dawe paſiun-
tinems ſawa/ paſiuntinei wel tiemus/
kurie rimoia. Toiegbudu ir ßuwu/ kiek
ghis noredams.

A kaip buwa paſotinti / biloia ghis ♦12
paſiuntiniump ſawa ſurinkite trupucʒus
kurie atlikka/ idant nieks nenugaiſchtu.
Surinka tada / ir pripile dwilika pinti- ♦13
niu trupucʒeis/ iſch penketa kepalu mießu
donos/ kurie likka walgiuſiems. Regeda- ♦14
mi potam ßmones ßenkla / kuri JEſus
padare/ biloia/ Taſſai iſch tieſos ira ana-
ſai Prarakas/ kurſai ant ſwieto tur at-
eiti. JEſus potam kaip ſuprata/ iog ♦15
ghie dumaia ateiti/ ir ghi nutwerti/ idant
ghi

ghi padaritu Karalumi / nueia patsai wienas ant kalna.

Jschguldimas schos Euangelios.

SChitai mieli krikschczonis ira sekmasis stebuklas / musu mieloio Wieschpaties ir ischgelbetoio JEsaus / kursai po kalledu wisosu Baßniczosu krikschczonischkosu ira sakams. Bei rascha schicze Schwentas Euangelista Janas ir Mothieius Pona JEsu Kristu penkias Tukstantis wiru / be moteru ir waiku / puschczoie / kada anis io ßodzio klausitu / ghi seke buwa / penkieis kepalais donas ir dwiem ßuwim / pasotinusi / Jr iemus priwalgius atlikusius dwilika pintiniu alba reisgiu. Jr Pona Kristu prisakiusi / idant Apaschtalai kas atlikka / suwoktu ir gerai kitam cziesui ischdetu. Mes isch tos Euangelios ape schus tris daiktus kalbesim.

Ant Pirmo. Ape sches ßmones sekanczes Kristu puschczona.

Ant Antro. Ape pasotinima iu.

Ant Treczio. Ape Rakunda Philipo ir Andrieiaus.

Ant Pirmo.

Ape ßmones ſækanczes Kriſtu puſczona.

Matt. 14. KARAlus Herodas buwa Schwenta Jana krikſchtitoghi Pono JEſaus Kriſtaus/ delei apbarimo io apkaldmens ir potam nukirſdinens. Kaip ſchitai Ponui Kriſtu tapa paſakita/ ghis wengdams ſmarkibe Herodo/ iſch Szidu ßemes/ tatai eſti/ iſch walſchcziaus Herodo iſſitrauke/ ir ſchiteipo per mares Galileiſchkas/ tatai eſti Geneʒareth nueia ing ßeme pagonu/ kur Karalus Herodas newieno nedrinſa ſugauti. A Ponui Kriſtui ſchiteipo iſch rubeßu Szemes ßidu iſcheiuſiam/ ir ing puſtine iſchkakuſiam didis pulkas ßmoniu/ wiru/ moteru/ ir waiku/ per marias ing tha puſchcze ſeke.

Schicze nu dabokimes/ kodelei tokſai didis pulkas ßmoniu/ tatai eſt/ Penkias Tukſtantis wiru/ moteres ir waikus ne rokoient/ anaki didi keli/ per wandenus/ a tatai ne mieſtan kokin/ kur wis gaunama ira/ bet puſchczona/ kur nieka nera/ ſeke ira.

Schie ßmones Pona Kriſtu mileie ir teip toli kaczei ganna wargei ira ſeke/ dweiu prießaſtu delei.

Ant Pirmo. Delei io didei linkſmu koſaniu/ kures ik ſcholei buwa ſakens/ po akim Nikademo teip bilodams. Kaip Moſeſchus puſchczoie ßalti pakele/

teip

Teip ir Sunus ſʒmogaus bus pakeltas / Jdant kiek wiens kurſai ing ghitik / nepraſʒutu / bet apturetu amſʒina ſʒiwata. Jtem / Teip Diewas numileia ſwieta / iog ſawa Sunu wienaturti dawe / idant kiek wienas kuris ing ghitik / nepraſʒutu / bet turetu amſʒina ſʒiwata. Joh. 3. Johan. 3.

Po akim Apaſchtalu ſawa. Kurſai tik ing Sunu / tas tur amſʒina Giwata. Johan. 3.

Po akim wiſſu ſʒidu. Kas mana ſʒodi gird / ir tiktam kurſai mane ſiunte / tur amſʒina Giwata. Nei ateis ing Suda bet iſch Smerties Giwatana ateia. Joh. 5.

Schitai wis buwa linkſmi ſʒodei Pono muſu JEſaus Kriſtaus / kureis ghis moke dangaus karaliſta gaunama / ne iſch ſunkiu kakiu darbu paties ſʒmogaus / bet iſch kenteiimo ir ſmerties ſawa / iei kas tiktai tam nuſitik.

Teipo linkſmai kiti Phariſeuſchai alba raſchto mokiti ſʒmones nemoke. Bet ſakidawa iei nori amſʒinai buti iſchganitu / tadda turi priſakimus Moſeſchaus / ir ka muſu wireſniegħi priſake / pilditi. Tatai buwa ſʒmoniems labai ſunki pamokſla / alle Kriſtaus lengweſnis ir mieleſnis. Tugi ir patis Szidai teipo tur ſakiti. Ghis geriaus moka / nei raſchta mokiti.

X iij Schitas

Schitas linkſmas ir mielas pamokinimas Kriſtaus/ wobia ßmones/ idaut paſkui ghi eitu/ kaczei toli ir ing puſchcze.

Antro wobjami buwa ßmones paſkui Kriſtu eiti/ per io didzus ir labai ſtebuklingus alba indiwnus darbus/ neſa teip ſchicze ſaka Euangeliſta Janas/ Eia paſkui ghi daug ßmoniu/ todelei iog anis ßenklus regeia/ kurius ghis ant ſerganczìu padare.

Szenklai kurius Kriſtus pirm ſcho cziesa buwa
padarens/ ſchitie ira pagal iſchraſchima Schwento
Johan. 2. Jano. Chriſtus wertens buwa wandeni winana.
Paſakens buwa moteriſchkei wiſſus griekus/ kurius
Johan. 4. iſch taumo buwa padariuſi. Pagelbeiens buwa/ ne-
Johan. 5. galinti Sunu/ Schimtiniko. Pagelbeiens buwa
ßmogu/ kurſai per tris deſchimtis ir aſchtúnis me-
tus ſirga. Schitus ir kitus tam ligus darbus Szi-
dai/ labai gerai ßmoia Kriſtu per ßidu ßemen daruſi/
Jr koßna pawarguſi iop ſchaukenti/ pagelbeiuſi/
Todelei ir anis pagalbos io trokſchdami paſkui ghi
eia ikki puſchczios.

Schiteipo pareituſe ir mumus ſekti Pono Diewo
Coloſ. 5. ßodi. Diewo ßodis apſtingai tegiwen iuſuie.

Bet

Bet paikaſis ir duſchu neprieteliaus wadzoiamas ſwietas / to neadboj nei dara. Kumetu reik Baßniczon eiti / eit ßmones karczamona / kůmetu pareitiſi imti Diewo kuna bei kraughi / ßmones priſiger. Kůmetu reiktu atleidima grieku ſpawiedije iſchkoti / ßmones iů gilliaus ing griekus iſiklampin. Kadda reik melſtiſſi Diewa / tad ßmones durneghi / keik / ir pakalb pati Diewa. Tůgi ſwietas teip nůdem ira paſſileides / ir griekuſu in drinkens.

Bet galletu kas klauſti kam dera Diewo ßodzio ir poteru mokintieſi? Atſakau.

Milincziam ir mokinantiſſi Diewo ßodi ir ſchwentu poteru / ir prjmmancziam Schwentu Sakramentu / bus naudinga bei ant kuno bei ant Duſches io.

Pirma. Diewas milincziam io ßodi / nar ſchicze ant ßemes důti gera palaima / ir wiſſu ſwietiſchku daiktu pilniſte. Kaip tatai regim ir ant ſchu ßmoniu / kaczei anis iſch namu Strowos per mares eidami ne eme drauge / taczlau Diewas anus apſtai papeneia.

Teipo ghis ir dabar nor wiſſiemus dariti / kurie io ßodzio mokinaſſi. Jeſchkoket pirmiaus karaliſtes Diewo ir io teiſibes tad kit bus iums wis pridůta. Matth. 6.

Aſch iu iſtrowa perßegnoſiu / ir ubagai iu tures pilniſta. Psal. 132. Psal. 53. Schitai akis Wieſchpaties weiſp ant bjanczių ſawe. Jeib ghis iu duſche iſchgelbetu iſch Smerties / ir ies iſchpennetu czeſu bado. Psal. 55. Kurie bjos Pono / nepriſtokſt neiokeme daikte.

Potam milinſis ir klauſanſis Diewo Szodzio ſchwento iſchmokſta / ſcheme ſwiete / kas ira Diewas / kaipo parei tiſi Diewui intiktinai giwenti. Paßiſta griekus ſawa. Gailiſſi / Praſchoſi / Tik ir Gaun palinkſminoghima / Jr po ſcho giwenimo wargingo tokſai ßmogus gaus amßina giwenima / ir duſchas ſawa mieloſes / iſchganima danguie. Luc. 11. Teip nes bila Kriſtus: Jſchganiti ira thie / kurie klauſa Diewo ßodi ir palaika.

Delei ſchu didziu naudu teip kuniſchku / kaip Duchaunu mokinkimes ir iaukinkimes Diewo ßodi rodi klauſiti ir iſchmokti.

Ant Antro.

Kaipo Ponas Kriſtus ſchůkartu ußmokeia nobaßniſte ſchu ßmoniu.

TEipo kalba Ponas Diewas / Aſch pas ghi ſeſmi prigadoie / Aſch ghi iſchtraukſiu / ir czeſtina Psal. 91. iweſiu. Schicze girdim Diewa ßadanti pributi ir iſchgelbeti norinti / iſch wargu / kurie ghi mil ir io ßodzio klauſa.

pagal

Pagal ſcho paſʒadeghimo ir muſu Ponas Kriſtus/ regedams kiek tukſtanczių ſʒmoniu/ io ſʒodzio alba pamokſlo delei iſch tola bei wargei ateiuſius/ ir delei toluma kelio nieka ſtrowos neatneſchuſus/ bet alkſtanczius ir trokſtanczius/ patſai iu delei/ pirm nei anis ſkundzaſi/ rupinaſſi/ bilodams. **Kur pirkſim donos/ idant thie walgitu?**

Schitai iſchtieſos labai linkſmas daikts ira/ iog girdim pati Kriſtu Diewa/ delei ſawu klauſitoiu rupinnantiſſi/ pirm nei anis patis ſawa iſchalkima ſkundzaſſi.

A Ponas Diewas/ netiktai tů czeſu tatai dare/ Net ir dabar teipo nor twiſſu tu delei rupintiſſi/ kurie io ſʒodi mjl ir nobaſʒni ira. Pirm nei anis ſchauks/ aſch atſakiſiu/ antemus dabar bekalbant/ aſch klauſiſiu. Eſa. 56.

Todelei mielas brolau/ iei nori idant Diewas ir tawes delei rupintunſe/ tadda/ milek Diewa/ milek io ſʒodi/ eik Baſʒniczon/ pennek duſche ſawa/ kunu ir brangoiu krauiu tawa twieſchpaties Kriſtaus/ tadda ghis ir tawes delei rupinſis/ idant badu nemirtumbei/ alba kitus kakius biaurus wargus neregetumbei.

Potam. Ponas Kriſtus netiktai ſawuiu delei rupinaſi/ bet ir paſchok iemus/ gelb iůs/ pen iůs ieib

X v neapalptu.

nepalaptu alba badu nenumirtu / Nesa teipo schieze
rascha Euangelistai. Ponas Kristus girdedams
isch Apaschtalu sawa / Jaunikaiti wiena turrinti pen,
kis kepalus dûnos ir diwi ßuwi / liepe wissas ßmones
ant ßemes pasisesti / potam ghis pats emens ana
dûna ir ßuweles / perßegnoia / ir dawe Apaschtalams /
idant ie tatai ßmonems passisedusiems ischdalitu.
Bei kaip anis tatai padare / tadda wissi netiktai pri,
walge / Bet ir dwilika atlikka pintiniu trupucziu.
Bei dabokes buwa penki tukschtantis wiru / be mo,
tery ir waiku / kurie isch maßumo dûnos priwalge.

Teip apstingai Ponas Diewas papen / ir ußi,
moka themus kurie io ßodzio klausa. Tam ligus
pawaisdus skaitom ir sename Sokane / tatai est / Te,
3. Reg. 7. stamente. Praraka Elioschu tur warnai penneti /
anam miesos atneschdami. Moterischkes isch Sa,
3. Reg. 17. repto miesto / Ponas Diewas / miltus kubile paduk,
sin. Israelitas Ponas Diewas puschczoie piepa,
Exod. 26. loinis pen. Praraka Daniela imesta ing grabe
Dan. 14. tarp Lewu / pen Diewas per praraka Habakuka.

Tûieg budu Diewas ir nu bei ikki swieto galo /
nor penneti / kurie io bjosi / io ßodi mil / ir tam klausa.
Psal. 37. Wieschpats ßinna dienas geruiu / ir iu lobis amßinai
issilaikis

iſſilaikis/ anis nebus gedoie piktame czieſe/ ir kaip kitti ſtokos/ anis tures apſta.

Todelei milimi Wieſchpatiſe/ ſchitai ſpaudz ſwieta brangus metai/ ſirata wos newos gal paſſipenneti/ Badůij taſkat wiſſas ʒmones/ Jei nu norim miſti/ iei nenorim baddu numirti / alba numarinti ſawa mielus waikelius / tadda milekem Diewo Schwenta Szodi / A miledami girdekem ta / mokinkimes to / pagalei tho Diewo baimeie giwenkem. Tadda atwirs geros gadinnes / wiſſi daiktai atpigs / nei bus tiek wargu/ kaip nu dide wallanda buwa. Pameſkitegi nu/ girtoti/ meloti/ kekſchauti/ keikti/ ʒinauti/ kits kita prigaudineti / etc. Tadda iſch tieſos Ponas Diewas ſuſſimilſis ant muſu.

Ant Treczio.

Ape rakunda Philippo ir Andreiaus apaſchtalu Kriſtaus.

KAip ſchiſſai didis pulkas ʒmoniu wiſſa diena pas Pona Kriſtu buwa/ io ʒodʒio klauſidams/ ir tau nu Saule nuſſileida/ o anis netureia ka walgiti/ bila Kriſtus / kur pirkſim důnos / idant thie walgitu.

ſwalgitu. Ant to atſaka Philipas / Uſʒu du ſchimtu pinnigu dûnos nepakanka iemus / kaczei koſʒnas tiktai patruputi imtu. Endricius atſaka / Jra cze waikas turrins penkis kepalus dûnos / ir diwi ſʒuwi / Bet kas tatai tarp tiek ſʒmoniu?

Schicze girdim Philipa gerai mokeiuſſi rakoti / kiek buwa reike dûnas tokiam ſwietui ant wieno ſwalgio.

Endricius maſʒ regins / nuſſimen / nes ghis bila / o kas tatai tokiam ſwietui?

Tokie rakundinikai ir mes wiſſi eſme / Tu Ukenîks eſſi / o teip rakûgi / Tatai tieko ſcheiminas per metus laikau / tiek man reikia dûnos / tiek ant gierimmo / tiek ant mieſos / thiek ant ſʒuwies / thiek ant kitos iſtrowos / man iſcheit / Alle tieka ne nupelnau / Tûgi tau regiſi / kaip turreſi ſu moterim ir waikais baddu numirti / toddel kits nuſimen. Kiti teipo dumoj / Dide turriu ſʒeimina / o maſʒas ira pelnas / Jr kaczei tiek alba tiek iawu alba kitu daiktu ſopoſtui turiu / o tacziau man nepakaks / Tûgi ir tokiu daug nuſſimen. Tokſai ſakau muſu wiſſu ira prigimmimas pikts.

Bet ieib kas iſch muſu delei paſſi penneghimo nenuſimintu / tadda dabokes iſch ſchos Euangelios ſchu paluikſminoghimu.

Ant Pirmo. Ponas Kriſtus pakel akis ſawa ir iſchwiſt ſchi pulka ſʒmoniu. Teipo ir muſu nor weiſdeti. Akis wieſchpaties weiſd Teiſuiu.

Pſal. 45.

Ant

Ant Antro. Diewas kartais ſawůſius nuſtoku ſpaudź / netarint nuweigdams / bet Tewiſchkai megindams. Tatai biloia Philipui ghi Megindams.

Ant Treczio. Diewas ſʒinna ka dariti/ir kaipo ſaw tikinczioſius gelbeti.

Ant Ketwirto: Diewas ſu maſʒu gal ſʒmogu papeneti ir Stebuklingai.

Todelei giwenkem nobaſʒnai / Diewo ſʒodzio klauſidami/ tadda Diewas mus apſtai papennes / ir ta maſʒuma kurri turrim teipo perſʒegnos/ kaip ſkelſis/ir mes ſu ſchemmina tikrai priwalgiſim. Amen.

PENKTOIE NEDELIOIE
Vſzgavveniu Euangelia Iohan. 8. Paguldime.

IEſus ſchiteip kalbeia Sʒidams/
46♦ Kurſat iſch iuſu gal kaltinti mane
iſch grieko? A tei tieſa iums ſakau/kodel
47♦ man netikit? Kurs iſch Diewo ira/tas
ſʒodzio

ßodzio Diewo klauſa / Todelei iůs ne-
klauſot/nesiſch Diewo ne eſte.
Atſake tada Szidai / ir biloia iamui. ♦48
Er ne gerai ſakome / tu Samaritans

eſſi/ir Czarta turi. Atſake Jeſus/Aſch ♦49
czarto neturu/bet garbinu Tiewa mana/
a iůs manes negarbinat. Aſch neieſchkau ♦50
garbes ſawa / Jra kurſai ias ieſchka ir
ſudij. Jſch-

51♦ Iſchtieſos/ Iſchtieſos ſakau iumus/
Jei kurſai mana ſʒodi laikis/ tas ſmer=
52♦ ties nereges amʒinai. Biloia iamui
Szidai/ Nu paſʒiſtame/ iog Czarta turi.
Abrahamas numire/ ir prarakai/ a tu bi=
lai. Jei kurſai ſʒodi mana laikis/ nepara=
53♦ gaus ſmerties amʒinai Bau ne dideſnis
tu uſʒ Tiewa muſu Abrahama/ kurſai
eſti numires/ ir prarakai numire? Kogi
tu patſai daraiſi?
54♦ Atſake Jeſus/ Jei aſch pats ſawe/
garbinu/ garbe mana nieks ira/ Ira Tie=
was mana/ kurſai mane garbin/ kuri ius
55♦ ſakot Diewa iuſu ſanti/ a nepaſʒiſtat io/
Aſch paſʒiſtu ghi. A iei ſakieʒia/ aſch
nepaſʒiſtu io/ tada buczia melagiu/ ligei
kaip ius eſte. Bet aſch paſʒiſtu ghi/ ir
ſʒodi io laikau.

Abraha=

Abrahamas Tiewas iuſu dzaugeſi/ ♦56
idant regetu diena mana/ ir regeia ie bei
dzaugeſi. Biloia Szidai iamui/ penkiu= ♦57
deſchimtu metu dabar neturi/ ir Abra=
hama regeiei? Biloia ghiemus JEſus/ ♦58
Jſch tieſos/ iſch tieſos ſakau iumus/ pirm
neng Abrahamas ſtoioſi/ aſch eſmi. Eme ♦59
tadda akmenis/ idant ant io meſtu. Bet
JEſus nuſiſlepe/ ir iſcheia iſch Baſz=
niczos.

Jſchguldimas ſchos Euangelios.

1. Tim. 1. Chwents Powilas teipo raſcha ape Jeſu Kriſtu/ Tatai tikroia tieſa ira/ ir brangus bei wertas ſzodis/ iog Kriſtus ateia ant ſwieto/ idant grieſchnuſius iſchganitu. Bei patſai Kriſtus Janip treczıame paguldime bila/ Joh. 3. Diewas neſiunte Sunaus ant ſwieto/ idant ghis Swieta ſuditui/ Bet idant Swietas per ghi butu iſchganitas. Jſch ſchiu ſzodziu girdim kodelei Diewas ſawa Sunu Kriſtu iſch Dangaus ſiunte ir ko=

delei

delei Ponas Kriſtus ant Szemes ateia. Butent/ idant ghiſſai mus ſzmones/ grieku delei prapůluſius/ apteiſintu ir amſzinai iſchganitu. Todelei pareituſe wiſſam ſwietui/ idant ghis ſawa Iſchgelbetoghi wietoie priimtu/ ir io wiſſoſu daiktoſu pilnai klauſitu.

Bei taſſai Iſchgelbetoias wiſſo Swieto/ wiſſu pirmiauſei paſſirode Szidu giminei/ kaip iſch tos ir ſzmogumi gimens ira. Akaipo Szidai ſchi brangu Iſchgelbetoghi ir iſchganitoghi ſawa ira mileie/ iam tikeie/ ir io pamokſlo klauſe/ tatai ſchos dienos Euangelioie graſzei iſſiroda.

Szidai ſcho ſawa Iſchganitoio iumpi ateiuſio nieku budu nepriieme/ io nemileia/ io ſzodzio alba pamokſlo neadboia/ bet peike/ loioia/ ir bluſnija/ nei liowveſi ikki ghi/ kaip piktadeghi koki ant kriſzaus uſzmuſche. Atpent Ponas Kriſtus/ ſawa giwenima wiſſa ir pamokſla teiſin/ iſſikalb ir Szidams apſaka/ iog anis delei netikeghimo ing ghi/ amſzinai ſu kunu ir duſche ſawa turres kaip ir pats Welinas/ prapůlti. Bet mes iſch ſchos Euangelios ape ſchus daiktus ſchů kartu kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape zwaida Pono Kriſtaus ſu ſzidais.

Ant antro. Ape ſchus ſzodzius Kriſtaus/ Iſchtieſos/ Iſchtieſos ſakau iumus/ Jei kas mana ſzodi laikis/ ſmerties neregeſ amſzinai.

X Ant Pir-

Ant Pirmo.

Ape pikktenibe Szidu/ kurios delei/ Kristus su ieis wajdiassi.

SChwentas Janas Euangelista teip saka/ Kristus atcia sawump i / bet sawieghi io neprieme. Kaip kada tartu/ Ponas Kristus isch Szidu giminẽs užgimme žmogumi / Ponas Kristus Szidu žemeie kosani sake / ir sawa pamokßla daug stebuklais pastiprinna / ir passirode iemus / iog ghis butu iu amžinas Jschgelbetoias / A Židai tatai nieku nuleida / Kristaus nepriimdami wieroie..

Schittus žodzius Schwento Jano / schoie Euangelioie / ganna ischpilda Szidai nesa ams treiopu budu loioi Pona Kristu/ Bei paskui ghi giwaltawnai nor užmuschti.

Ant Pirmo. Szidai loioi ir peik Pono Kristaus giwenima/ kaip kada smirdischku budu butu giwenas/ nesa anis teipo saka/ Er ne tiesa kalbam/ iog tu Samaritanas essi/ Ape Samaritanus skaitik 2. Reg. 17. Jr Josepho Historia / knigosu 9. cap. 14. Thinai regesi Samaritanus buwusus pagonis wissu pikcziausius / kurie bei tikeia Diewui/ bei netikeia.. Nesa kolei aniemus wissi daiktai gerai sekesi

ſekeſi/tolei anis wiera Szidu ſekdami Diewu/ tikeia/ A kaip iau koktai pikto iemus nuſſidawe / tadda anis Diewo uſſigine / nei Diewui tikeia / kitu pagonu budu. Todelei ir Szidai/ noredami / ka wiſſu pikcziauſiu ſmirdu alba latru wadinti/bilodawa/ Tatai tas ira Samaritanas.

A Ponas Kriſtus/ant to iu lologhimo atſiſaka bilodams/ Kas iſch iuſu mane grieko priwed? Kaip kada ſakitu/ Aſch teipo giwenau/ darbais ir ſzodeis/ po akim wiſſu ſzidu / kaip newienas mane/ tieſa kalbedams/ negal priweſti / kaczei maſziauſio grieko. Ape ta nekaltibe ſawa Ponas Kriſtus per praraka Eſatoſchu kalb bilodams. Kas nor ſumanimi bartiſi/ eikem kruwon/ kas nor prieſch mane bilineti/ tas teeit manenſp. Jr patſai Diewas Tiewas ape nekaltibe ſawa Sunaus kalb. Ghis newienam netieſos ne dare. Jr Pilotas kaczei pagonis teipaieg Kriſtui duſt liudima ape io cziſta giwenima / bilodams / Aſch newienos kaltibes ant io nerandu/ nei Herodas.

Eſa. 50.
Eſaie 53.

Schita cziſta ir gera giwenima muſu Wieſchpaties Kriſtaus ſtatikem prieſch apſkundima Sokano Diewo / Neſa nekaltibe Kriſtaus / apteiſin mus prieſch kaltinima Sokano Diewo.

Wel. Kaip Ponas Kriſtus wedens ira ſchwenta ir gera giwenima / teipo pareitiſi ir mumus wiſiemus

dariti. Pawaiſdu ira- Samuelas prarakas. Schitai ſakiket po akim Diewo ir io Patepto / Ar emiau aſch kokio Jauti alba aſſila / ar dariau kam newale alba ne tieſa? er emiau nůg ko baliwu? Teip ſakau pareitis ir mumus giwenti / ieib galletu keſʒnas girtiſi iſch ſawa giwenimo / A beda ne daug ira teipo giwenancʒiu ʒmoniu.

Pſal. 14. Pawizdeia Diewas ant wiſſu bau butu wienunts gerai giwenas / bet buwo wiſſi paklide. Nebuwa neswieno gerai giwenancʒio.

Antro Sʒidai kaltin Pono JEſaus Kriſtaus mokſla / bilodami / Er neikrai ſakom / Tu turri Czarta. Tatai eſti wiſſa tawa mokſla / ira mellai Welino. Pirmaſis tieſa ʒitu kaltinoghimas buwa didis ir biaurus / o ſchis daug dideſnis ir biaureſnis ira / neſa per pikta giwenima tiktai / taſſai ira ſkandinamas / kurſai pikt dara / bet per pikta / ne tikra mokſla / daug ʒmoniu tur amʒinai prapůlti. Kaip tatai regim / wiens klaidunas mokſle / gal kiek ſchimtu iſchweſti iſch tikroio ir teiſoio kelio.

Bet Ponas Kriſtus ir ant to kaltinimo alba bluſniimo atſiſaka bilodams. Aſch czarto neturriu / bet aſch garbinu mana Tiewa / o ius apgedinat mane. Schicʒe Ponas Kriſtus

nor ſa-

nor ſakiti / kaczei ius ßidai mana pamokſla peiket / ir nenorit priimti / taczíau mana mokſla nieku nekalta ira / ir aſch wiſſoſu ßodzioſu mana garbinu Diewa mana Tiewa / Bet ius ne eſchkot garbes Diewo / net tiktai ieib mane giedana iweſtumbit.

Jeigi nu Pono Kriſtaus ßodis alba pamokſla tikroia tieſa ira / kaip iſch tieſos eſti / tadda mokſla Kriſtaus priimkime / kaip daug Szidu ta mielai prieme ira / neſa kaczei dideſne dalis Szidu Kriſtaus ßodi peike taczíau newiſſi teip dare net kiti prieme ir iſchganiti ira.

Treczio. Szidai ne tiktai giwenima / bei mokſla Pono JEſaus Kriſtaus loioj / bet ir Deiwiſte io. Anis nenor kaip Kriſtus girtunſe Sunumi Diewo / nei anis tik / Pona Kriſtu iſch amßiu nůg Diewo Tiewo gimuſi / Tatai eſti / anis tare Kriſtu tiktai praſta ſanti ßmogu / kurſai mirs / kuri anis apgales / kurſai kaip kits praſtas ßmogus ſupus / Neſa anis teipo ſaka. Er tu dideſnis eſſi ußu muſu Tiewa Abrahama ir prarakus / kurie numirre? Kaip kada tartu / Abrahamas ir prarakai wiſſi / iſch tieſos labbai didi ir ſchwenti ßmones buwa / kuriems newienas negal ligintiſi / taczíau anis nei buwa / nei gireſi waikais Diewo æſan. A tu Kriſte melodams / to giries.

Bet Ponas Krißus / ir ant to loioghimo ir blusnijmo / atsisaka teipo bilodams. **Pirm nei Abrahamas stoiosi / asch esmi.** Kaip kada sakitu / kû metu Abrahamas ußgimmes alba giwennens ira ant ßemes / ir kada numire / tatai isch rakûiamaira. Bet mana giwenimas ira isch amßu / ir bus ik amßu amßo / A isch amßio buti / ir ik amßiu amßo issilaikiti / tatai newienas negal / tiktai wiens Diewas. Todelei Kristus isch amßo budams / ir ikki amßu amßo issilaikas / tur tikras Diewas butti / ir wissame ligus / pacziam Diewui Tiewui. Schiteipo Ponas Kristus ir sawa amßina Deiwiste ussitoia / priesch ßidu blußnijma.

Schita Pono musu JEsaus Kristaus tikra ir amßina Deiwiste / statikem priesch macen welino. Nesa kaczei ir welinas daug / ir mumus nebagams per daug gal / tacziau ponas JEsus Kristus / daugiaus gal ir macznesnis ira ußu Welina / ir nor bei gal ing sawe tikinczius / nûg maces welino ischgelbeti. Ioh. 10. Mana awis / klausa mana balsa / ir asch paßistu tes / ir anas sek mane / ir asch dûmi iamus amßina Giwata / ir anos niekadai neprapuls / ir niekas anu isch mana ranku neischplesch.

Ketwirto Szidai ganna ir biaurei ischloioie pona musu JEsu Kristu / a wirschaus negaudami (nesa

(neſa Kriſtus ghiemus ant koßno loioghimo atſiſake) paſkui Kriſtu gwaltawnai/ nor akmenimis ußmuſchti. **Eme potam akmenis/ idant ant io meſtu.** Bet neteipo negaleia io iwcikti/ neſa ghis po akim iu ſtowedams/ paſſiſlepe/ kaip anis io negaleia regeti/ nei akmeneis ußgauti. Kaip ir kittu kartu dare kada Szidai noreia io nûg wirſchaus kalna nuſtumti/ tadda ghis teipaieg/ Neregimu paſſidare/ ir widui iu iſcheia.

Bei ſchiteipo ponas ſawa iſchroda Deiwiſte ir iſch ranku ſchitu netikuſu ſmirdu iſſpruda/ bei ſmerti iſchwenge/ Neſa ne buwa dabar iam Czeſas mirti/ nei wel Kriſtus ſchitokia ſmertimi bet ant krißaus muczitas tureia numirti.

Ant Antro.

Ape laikima Szodzio Kriſtaus.

ISch tieſos iſch tieſos ſakau iumus/ Jei kas mana ßodi laikys/ ſmerties neiſchwys amßinai.

Schitai labai brangus ßodei ira/ todelei weiſ dekem/ idant anus tikrai iſchmanitumbim ir ſchirdieſp ſawa detumbim/ Bet dabokimes kas kalba/ kaipo kalba/ ape ka kalba.

Kalbansis schus ßodzius/ Jei kas mana ßodi laikis smerties ne ischwis amßinai / ne ira ßmogus/ kursai kartais niekus kalba / ir kartais gal susimelsuti/ Bet kalba schicze patsai Kristus / tikras ir amßinas Diewas / kursai patsai ira tiesa / ir niekadai nemellawa.

Kuro budu kalba? neprastu budu/ bet pasibaßidams/ Jschtiesos/ Jschtiesos. Kadda wieschlibas toksai ßmogus kalba/ tada ßmones iam ischtik/ A tei anassai pasibaßidams kalba / tadda iam io tik. Kadangi nu paties Diewo Sunus ir pasibaßidams kalba/ tadda pareitesi mumus iam io tiketi.

Bet ka saka Diewo Sunus? Atsakan. teip ghis saka. Jei kas mana Szodi laikis/ tas smerties nereges amßinai.

Schicze girdi Pona Kristu kalbanti ape sawa Szodi alba pamoksla / ir ghi teipo sakanti / Jei ßmogus toksai Kristaus pamoksla girdes/ ischmoks / tam tikes / ir pagal ei to giwens / schicze ant ßemes budams/ tas amßinos smerties nereges/ tatai est/ nebus praßuditas/ lisch amßinai ischgantas.

Bet Szodis Kristaus ira pomoksla schwentos Euangelios / ape to Vßgimima / muka/ smerti/

ſmerti/priſikelima iſch numiruſiu / ir dangaus ßengima. Kurſai ßmogus ta pamokſla laika / tatai eſti/ßinna ir ſtipra wiera tik/taſſai bus amßinai iſchgantas.

Todelci mana mieli/brolei ir ſeſſeres/ graudenu ius wardana ſcho muſu Pono JEſaus Kriſtaus idant ius pamokſlo Kriſtaus gerai ir pilnai dabotumbites/ Idant rodas Diewo ßodi klauſitumbit/ Pono Kriſtaus kuna bei kraughi tankei priimtumbit / neſa ghis ſaka darikit tata i/ Diewo baimeie giwentumbit / ing ghi tiketumbit/ bei artima ſawa miletumbit.

Jei tatai dariſit / tadda ſchitai mumus patſai Diewas ßada amßina giwenima / dangaus Karaliſtoie/ Jng kuri tu Pone Kriſtau mus wiſſus iwesk. Wiſſi kurie to geidzet / iſch ſchirdies ſawa dugno / ſu manimi bilokit. Amen.

DIENOIE APSAKIMO Marios, Euangelia Luc. 1. Pagul:

26♦ SChesſchtame meneſije Diewa buwa ſiunczíams Angelas Gabrielas ing mieſta Galileoie / kuri wadina Naza-

Ʋ v reth/

reth/ pannoſpi paſʒadetoſpi wirui/ war- ♦27
du Joſephas iſchnamu Dowido/ a war-
das pannos Maria. Jr ateghes Ange- ♦28

las ioſpi/ biloia/ Buki ſweika malones
pilna/ Ponas ſu tawimi/ tu paſchlo- 5
winta tarpu moteru.

Bet

29♦ Bet ghi kaip iſchwida ghin/ iſſiganda
ant io kalbeſio/ ir dumoia/ kokſai tatai
ira paſweikinoghimas? Ir Angelas bi=
30♦ loia ioſpi/ Neſibjok Maria/ tu radai ma=
lone Diewiep/ Schitai/ tu buſi neſczia
31♦ ßkwate/ ir pagimdiſi Sunu/ ir praminſi
ghi JEſus/ Tas bus didis/ ir Sunus
32♦ aukſchcziauſoio wadintas. Ir Ponas
Diewas dos iamui Soſta Dowido
33♦ Tiewoio/ ir ghis bus Karalumi ant na=
mu Jakubo amßinai/ ir Karaliſtas io
34♦ nebus newieno galo Biloia tada Ma=
ria Angelop/ kaipo tatai bus/ kada aſch
35♦ wiro neßinau? Angelas atſake ir bi=
loia ioſpi/ Dwaſia Schwenta ateis ant
tawes/ ir ſtipribe aukſchczauſoio ap=
ſchwies tawe. Todelei teipaieg ſchwen=
ta kas iſch tawes ußgims/ bus wadintas
Sunus

Sunus Diewo. Ir schitai / Elsbieta ♦36
gentaine tawa / ira teipaieg niesczia su=
numi / senisteiesawa / ir schitai iei ira
scheschtas meno / kuri skelbama ira newai=
singa / Nesa Diewiep newienas daiktas ♦37
neesti negalims. Biloia Maria / Schi= ♦38
tai / asch esmi Wieschpaties merga / tenu=
sidost man / kaip tu sakei. Ir Angels
atstoia nog ios.

Ischguldimas schos Euangelios.

KOßnas krischczonis ßinna / pirmaghi ßmogu Adoma / didei priesch Pona Diewa / walgidams isch medzio saw ußdrausto / sugrieschiusi / ir sawe bei wissu ßmoniu giminie / ing amßina prapulima ibraidinusi. Szinna potam toliaus Diewa Adomui sussimilussi / ir isch malones ßadeiusi / Ischgelbethogi wisso swieto. Schi sawa paßadeghima Ponas Diewas noredams

noredams iſchpilditi/ iſchrinka ſaw iſch gimines Karaliaus Dowido mergaite Maria/ Josephui paßadeta ing Moteri/ ir toſpi Angela Gabriela ſiunte důdams iei praneſchti/ Schitai tu buſi neſczia/ tatai eſt/ ſunki/ ir pagimdiſi Sunu/ kurſai wiſſa gimine ßmoniu apteiſins/ ir iſchganis/ Maria ta linkſma ßodi iſchgirduſi Angelui atſaka/ Schitai aſch eſmi tarnaite Diewo/ man te nuſidůd ka tu kalbei/ tatai eſt ana rodas apſiim motina buti Jſchgamtoio wiſſu ßmoniu. A mes iſch ſchios Euangelios ſchu triu daiktu turim dabotiſſi.

Ant pirmo. Kaipo Euangeliſta iſch raſcha ſchi apſakima.

Ant Antro. Kaipo Angelas apſaka Mariai ußgimima Kriſtaus.

Ant Treczio. Kaip panna Maria elgeſſi iſchwiduſi ir girdeiuſi ßodzius Angelo.

Ant Pirmo.

Kaipo Euangeliſta ſchi apſakima Angelo iſchraſcha.

SChéme apſakime triu daiktu turim dabotiſſi.

Pirmo/ kam ira ſakama/ tu buſi neſczia ir pagimdiſi Sunu etc. Schitai ſakau ira apſakama Mariei/

pannai

pannai/inewieno wiro nelitetai. Neſa ponas Diewas
Esa. 7. uſʒ kiek ſchimtu metu per Eſaioſchu praraka buwa ſakens. Schitai panna bus nieſczia/ ir pagimdis Su-
Gen. 3. nu. Ir wel Euai Diewas Rojuie buwa kalbeiens/ Sekla moteriſchkes ſutrins galwa ſʒalczio.

Bei ſchitta panna Maria/ ſaka Lukoſchus/ buwuſe iſch namu/ tatai eſti iſch gimmines Karaliaus Dowido/ neſa ir tatai Diewas iau pirm buwa paczian Dowidui paſakens/ Jog iſch io gimines turetu Meſioſchus uſʒgimti. Kaip ape tatai ſkaitom ſenname Sokane/ tatai eſt/ Teſtamente. Toſa dieno-
Jere. 5. ſa ir tů cziesu noriu aſch Dowidui teiſu uglu iſchdaiginti (ir tas bus Karalumi gerai Karaliauiens) Taſſai Tieſa ir Teiſibe prikels ant ſʒemes/ Tů Czieſu bus Juda pagelbeta/ ir Jeruſalem giwens pakaiuie.

Taliaus ſaka Euangeliſta ta panna Maria iſch gimines Dowido paſʒadeta buwuſe ing moteri wirui/ kuro wardas Joſephas buwa/ Neſa Wenczawoniſtes giwenimas Diewui intink.

Antro. Dabokimes ſchitame apſakime/ kas Mariei praneſch/ Tu buſi ſunki ſʒiwate tawa/ Tatai ſakau kalbeiens ira Schwentas Angelas Pono Diewo/ kurio wardas ira Gabrielas. Siuſtas buwa

buwa Angelas Gabrielas. Neſa kaip antai ußu keliu tukſtanczių metu Angelas piktas / tatai eſti / Welinas Raiuie prigawa Eua / ana ant grieku gundindams / ſchiteipo nu atpent Schwentas Angelas Diewo Mariei apſaka / Iſchgelbeghima ßmonių gimines. Neſa iei Ponas Diewas Mariei butu ſchitai apſakidimes per praraka alba kitta koki ßmogu / butu panna Maria ſchitus didzius daiktus galeiuſi netiketi / Tugi Diewas tatai iei dawe apſakiti per Angela / iſchtikima paſla ſawa / Item kû metu & Scheſchtame meneſije / po apſakimo Elſbetai padarito.

Ant Treczio. Gerai dabokimes Angela ne ſawa walle / Marioſp / ateiuſi / ir ape ſchus daiktus iei kalbeiuſi / net iſch paties Pono Diewo wiſſagalinczio inſakimo / neſa teipo ſchicze raſcha Schwentas Lukoſchus Diewo buwa Siuncziams Angelas Gabrielas ing mieſta Galileoie / kurri wadin Nazareth pannoſpi paßadetoſpi wirui / wardu Joſeph / iſch namu Dowido / o wardas pannos Mariæ.

Jeigi nu patſai Diewas ßemes ir Dangaus daritoias / annaki didi ir ſchwenta paſla ſiunte panoſpi / wirui ing ſaluba paßadetoſpi. Tadda iſch tieſos ſchitai tur labai dide Bila buti / kurios delei patſai Diewas ir ſchwentieghi Angelai apſiim.

Ant An-

Ant Antro.

Kaipô Angelas ta apſakÿma iſchtaiſa.

ANgelas paſlu Diewo budams Mariosp / labai iſchmintingai ir pilnai iſchtaiſa / ant ko ſiuſtas buwa / butent ſchů budu.

Ant Pirmo. Angelas Mariosp ateiens / ir po akim ios ſtowedams / ie wiſſu pirmiauſei / prieteliſchkai paſweikin / bilodams / Buki ſweika iſch malones numileta. Schicze regim / Angela neiſikellenti / ne didziůienti / bet tikrai prieteliſchkai elgentiſi priſch panna Maria.

Teipo iaukinkimes ir mes nedidzůti / kitu kaczei praſtu nepanickinti / bet prieteliſchkai ſu ieis giwenti / kits kita ſweikinti / etc.

Iſchwidens panna Maria iſſigânduſia iſch io paſweikinimo / ghis ie linkſmin / bilodams / Neſſibiok / tu radai malone Diewiep / kaip kada tartu / Tu Maria pirmai Angelo ne regeiuſi / nei ghi kalbanti girdeiuſi / manens delei ir delei mana kalbeghimo iſſigandai / ir drebi / bjais ieib taw iſch manens ko pikto nebutu. Bet neſſibiok / aſch tau pikto nedariſiu nei iſchgaſtinga koki ʒodi kalbeſiu Ne / bet ʒinokes Diewiep turrinti malone / Diewas tawes nepeik / bet myl / Diewas taw

was taw nekerſchj / bet wis gero welij / tůgi buk linkſma/nenuſimink.

Teipo pareitiſi ir mumus dariti / ſmutnoſius/ Drebanczius/bjanczus/delei grieku ſawa/ linkſminti iſch Diewo ſzodzio.

Ant Antro. Ana paſweikinens ir palinkſminens / pradeſt nu iei kalbeti / ko ghis Diewo ſiuſtas buwa ioſpi. Tu ſaka buſi nieſchczia ſziwate / ir pagimdiſi Sunu. Kaip kada tartu Miela Maria/tu ſzinai ing kakius wargus Welinas wiſſa gimine ſzmoniu iwede/ Tu atpent ſzinnai. Diewa Adomui ſzadeiuſi/ſwietui atſiuſti Iſchgelbetaghi/ Tu ſzinnai iau nu praſchokuſius kaip keturis tukſtantis metu / O Diewa ſawa ſzodzius dabar neiſchpildzuſi. Tu ſzinnai Eſaioſchu praneſchuſi/iog pannia tures pagimditi ſwieto Iſchgelbetoghi. Tu wel ſzinnai tau Cziesa Diewo ant uſzgimimo Meſſioſchaus paſkirta /po akim ſanti / Tůgi nu Diewas taw per mane důſt paſakiti/ kaip ghis tawe iſch mergu wiſſo ſwieto iſſkire / tawe miledams / ir tawe ghis padaris augiwe Meſſioſchaus / Tůgi tu nůg ſchios dienos buſi ſunki / bei tu pagimdiſi nůg Dwaſes Schwentos / Iſchgelbetoghi wiſſu ſzmoniu.

Ant Treczio. Paſſaka Angelas pannai Mariai/ kokiu wardu/ Diewas ſchita Bernelinor wadinama

Z batent

butent JEſus. Jdant Mariai alba Joſephui/ nebutu walе anam warda praminti / kaipo ie noretu/ Bet kaipo patſai Diewas nor / Neſa ir wardas turreia ßenklinti Vreda to Bernelio.

Ant Ketwirto. Pannai Mariai / nuſſiſtebintei iſch ßodziu Angelo / ir ſakanczei / kaipo tatai bus/ kadda aſch wiro neßinnau. Pamoka ir paſaka iei Angelas / kaipo ir kurû budu ghi tures ſunki buti / Ne iſch wiro/ net iſch Dwaſes Schwentos / ne iſch ſeklos wiro / net iſch ſtipribes aukſchcziauſioio / kuri ie apſchwies Bei tatai pridengtai nuſſidûs / iog ta protas Szmogiſchkas ne permanis / Neſa ſchitai ira ſtebuklas / kuri pats Diewas budams wiſſagalins / ir kuriam wiſſi daiktai piggu ira/ teipo iſch ſawa nepaſkaitamos maces padare.

Todelei ir mumus pareitis/ ſchitai ſtipra wieratiketi/ Pona JEſu Kriſtu praſſideiuſi ßiwate motines ſawa / ne iſch miriſchkos ſeklos/ net nûg Dwaſes Schwentos. Bei kitu / kitaipo ape ſchus daiktus/ kalbancziu/ neklauſikem.

Ant Penkto. Paſaka teipaieg Angelas / kake tas waikelis bus perſona/ Butent/ Tikras Diewas/ neſa ghis ira Sunus Aukſchcziauſoio / Bei tikras ßmogus/ neſa ghis iſch Marios ußgem. Tûgi ghiſſai tur dwi Naturi / bet wiena tiktai perſona / Bei ira Diewo ir Marios Sunus/ wienas Sunus/ wiens

Kriſtus

Kristus/ wiena persona. Ir tarpinikas Diewo bei Szmoniu / turcia tikras Diewas ir ßmogus buti/ idant Diewa bei Szmones sudairinti galletu/ ußu musu griekus kenteti ir mirti / Bei wel keltissi/ smerti/ Welina/ ir pekla pergaleti/ Teisibe/ giwata/ ir amßina ischganima attadůti.

Ant Scheschto. Moka Angelas Vreda scho Bernelio busenti / ieib butu Karaliumi / Nesa ghis teipo bila.

Ir Ponas Diewas dos iamui Sosta Dawido Tiewo io / ir ghis Karalumi bus ant namu Jakubo amßinai / ir Karalistes io nebus newieno galo. Tatai esti/ ghis ne swietischkas bet amßinas Karalius bus.

Ant Sekmo. Kadangi schis prassideghimas newienu protu ßmogischku neatsiekems ira/ O panna Maria wienok ßodzems Angelo tiketu. Tadda Angelas sawa apsakima regimu ir ischmanamu stebuklu Diewo pastiprin/ bilodams/ Schitai/ Elsbieta gentaine tawa teipaieg nieschczia ira Sunumi kurri skelbama ira newaisinga/ kaip kada tartu / Jei Diewas galleia Elsbeta newaisinga / ant senu ios dienu waisinga padariti/ Tada ghis ir tau gal Sunu důti/ be seklos wirischkos/ Nesa Diewas wissus daiktus gal.

Z ij Ant Tre-

Ant Treczio.

Ka weike panna Maria ſchus ſʒodzus girdedama?

KAczei panna Maria iſchwiduſi Angela/ nuſſiganda/ tacziau ghi klauſa ka ghis iei kalba/ Ir potam nůg Angelo girdedama/ iog Diewas parſai ſchus daiktus nor iſchtaiſiti / ghi ſu ſawa protu nenor toliaus ſuſſirakůti/ Bet iſch dugno ſchirdies trokſchdama Iſchgelbetoio ſawa ir wiſſo ſwieto/ atſaka Angelui. Schitai aſch eſmi tarnaite Wieſchpaties/ man te nuſſidůd/ kaip tu ſakei.

Schiteipo ir mes mokinkimes Diewui kalbancziam iſchtiketi/ Ir kaip ghis mumus ko gera daris/ rodas priimti.

Wiſſagalinſis Diewas te priſtoij mus idant iſch ſchirdies ſawa dugno tiketi galetumbim / io Sůnu nůg Schwentos Dwaſes praſſideiuſi/ ir iſch cziſtos pannos mumus wiſſiemus ant iſchganimo / gimuſi.

AMEN.

VVERBV

VVERBU NEDELIOIE
Euangelia Matth. 21. Paguldime.

1♦ KAip priſiartinoia Jeſus ſu Apaſch=
talais Jeruſaleſp / ir ateia Bet=
phageſp / kalnop Aliwu / tada ghis ſiunte
2♦ du paſſiuntinui ſawa / bilodams ghiemus:

Z iij Eiket

Eikite ing Mieſteli/ kurſai ira po akim
iuſu/ ir toiaus raſite/ Aſlicze pririſchta/
ir aſſilaiti ſu ie/ atriſchkite/ ir atweſkite
ios maneſp. A iei iums kas ka ſakis/ bi= ♦3
lokite/ Wieſchpats priſiwala iu/ a toiaus
iums negis. A tatai wis ſtoioſe/ idant ♦4
iſſipilditu/ kas eſt ſakita per praraka/ bi=
lanti: Sakikite Dukterei Sion Schi= ♦5
tai/ Karalius tawa ateit taweſp romas/
ſededams ant Aſliczios/ ir ant Aſſilai=
czio darbams pripratuſioſes aſliczios.
Nu eghi paſiuntinei/ padare kaip ghie= ♦6
mus JEſus priſake/ ir atwede Aſlicze ♦7
ir Aſſilaiti/ ir uſzdeia ant io rubus ſawa/
a ghi wirſchun uſſodinna/ A daug ſzmo= ♦8
niu rubus ſawa kloja ant kelio/ A kitti
kirta ſchakas nog medzu/ ir kloia ies ant
kelio. A ſzmones kurie pirm ir paſkui ♦9
eia

cia/ schauke bilodami. Hosianna Sunui Dowido. Pagirtas buk kurs ateit wardana PONO / Hosianna aukschto.

Jschguldimas schos Euangelios.

DSzu scheschu nedeliu / girdeiom isch Euangelios Schwento Lukoschaus aschtonoliktame paguld: Pona musu JEsu Kristu ketwirta mæta/ po apsikrikschtijmo su Apaschtalais sawa wisais leidusisi eitti ing Jerusalem / Jr kaip ant kelio buwa / ghi iemus praneschusi ape sawa muka/ smerti/ ir prisikeluna isch numirusiu. Schoie nu Euangelioie Schwento Mothieiaus girdim Pona musu JEsu Kristu ischkakusi ing miesta Jerusalem raita / ir kaip ghi daug ßmoniu linksmai ira prieme/ kaczei wieresnieghi Szidu isch to didei papika.

Todel mes isch schos Euangelios ape du daiktu/ Diewu padedant schů kartu kalbesim.

Ant Pirmo. Ape paskutine ateijma Pono musu JEsaus Kristaus ing Jerusalem.

Ant Antro. Ape drauge su tů keliauiencze.

Z iiij Ant Pir-

+ -

Ant Pirmo.

Ape Kriſtaus paſkutine ing Jeruſalem kelione.

PJrmai / iau kiek kartu / girdeiot / Pona muſu JEſu Kriſtu kaip ir puſketwirto mæto / po priemimo Krikſchto nůg Jano / koſani ſakiuſi Szidů ßemeie / mieſtoſa / kiemoſa ir girreſa / ir ghi koßna mæta / pagal Diewo priſakimo ant weliku ſchwentes / ejuſi ing Jeruſalem / ir wiſſidai / kaip thi atlikka Diewo ſlußba / ſugrißuſi. A nu Ketwirta mæta / Kriſtus newiens / bet ſu dide drauge / bei Apaſchtalu ſawa / bei kittu ßmoniu / ateit ant Schwentes Weliku ing Jeruſalem. Todelei mes nu ta io ateiima pilnai paweiſdekime / ir ſchu penkiu daiktu tame dabokimes. Ant 1. Kas ateit ing Jeruſalem. Ant 2. Ků mætu. Ant 3. Kokſai. Ant 4. Kodel. Ant 5. Kodelei ſu teip dide drauge.

Pirmo. Keliauienſis ſchů kartu ing Jeruſalem / ieib thinai kentetu dide muka / ieib mirtu / ir wel treczia diena priſſikeltu iſch numiruſiu / tatai ira tas Ponas / kurſai praſſideia ßiwate Motinos ſawa nůg Schwentos Dwaſes / kuri Maria cziſta merga budama / Bethleheme pagimde / kuri Angelas ſake eſanti

Iſchgel-

Iſchgelbetoiu wiſſu ſʒmoniu / Kurſai aſchma diena po uſʒgimimo ſawa buwa appiauſtitas / kuri ſchwentas Janas Jordane buwa krikſchtiens / kurſai iau nu ketwirta mæta ſaka koſani / kurſai ſʒmoniems tikra keli rode ing Dangaus Karaliſta / kurſai daug negalinczu ſʒmoniu buwa pagelbeiens / kurſai iſch daug ſʒmoniu welino apſieſtu / Welinus prawarens / Jr ne kurius iſch numiruſiu prikelens buwa.

Taſſai ſakau Kriſtus ateit ſchů kartu ing Jeruſalem / kurſai ira tikras ſʒmogus iſch Marios gimes / kurſai ira tikras Diewas iſch Diewo Tiewo gimens / kurſai ira Sunus paties Diewo / kurſai ira amſʒinas Karalius. Jſchtieſos didis ir wiſſu Ponu alba Karaliu wiriauſis Karalius / kuriam walia ira danguie ir ant ſʒemes.
Matt. 28.

Antro. Ků mætu tas didis Ponas ateia ing Jeruſalem? Atſakau. Ketwirta mæta po apſikrikſchtiimo ſawa / bei diena Werbu / tatai eſti / ſcheſchta diena pirm Weliku / kaip tatai regim iſch Euangelios Schwento Jano dwiliktame paguldime.
Joh. 12.

Treczio. Kaipo alba kuro budu ateit JEſus Kriſtus ſchů kartu ing Jeruſalem. Atſakau. Jſchtieſos / ſcheip praſtai kalbant / ne didziu ſwietiſchku Ponu budu / nepuikei / nelepei / neapgraſʒintas Aukſu / Sidabru / akſomitu / nei wel brangu kokiu ſʒirgu uſſedens

Z v

dens / bet kaip pawargens kokſai iodams ant aſſilo / ir aſſilaiczo / neſa tatai ſennei buwa per praraka
Zach. 9. Zacharioſchu ape ghi praneſchta.

A iei tikrai apßwalgiſi / ſchi io ateiima / tadda permaniſi ghi ne nůdemais praſta / bet didi ir czeſninga ſanti. Neſa ira ſu iů.

Ant Pirmo. Daug ßmoniu / kiti buwa io Apaſchtalai / kiti buwa Szidai / kurie ateie buwa iſch Jeruſalem ßwalgitu / bei JEſaus bei Lazaro / kuri ghis iſch numiruſiu prikele.

Ant Antro. Kelis iam ira taiſams / neſa ßmones ſchakomis ßalio medzio ghi apkloia.

Ant Treczio. Kitti rubus ſawa ußdeſt ant aſſilo.

Ant Ketwirto. Daug ßmoniu pirm ir paſkui einęziu ſchauke Hoſianna tatai eſt / welia ieib Ponas Diewas ſcham Kriſtui nu atenęziam Karaluml / důtu gera palaima.

Ketwirto. Turrim ßinoti / kodelei ſchiſai didis ponas ſchů kartu ateit ing Jeruſalem.

Ghis ateit netodelei / idant tiktai thi Welikautu / kaip kiti ßidai walgidami Awineli iſch kepta. Diewui aſſierawodami / klauſidami Diewo ßodzio / ir io melſdamies / Bet Ponas muſu JEſus Kriſtus ateit / idant patſai Diewui aſſierawotunſe ſaldziu aſſieru / Tatai eſti Kriſtus todel ateit ing Jeruſalem / Idant

kentetu

kentetu/ ir numirtu thinai kaip patſai ſaka. Lu- Luc. 18.
kaſchip aſchtůnoliktame paguldime/ Aſch buſiu iſch-
důtas/apiůktas/iſchgedintas/apſpiauditas/ nuplak-
tas/ir ußmuſchtas.

Bet mi ſchicze gerai ir pilnai mes pawarguleï
ßinokem ir ſtiprai tikekem/ Vß ka ſchiſſai didis Ponas
toki biauru ſmerti tureia gauti ir kenteti. Ne ſawa
paties grieku alba piktenibiu delei Kriſtus kenteia ir
numirre/ Bet uß mus grieſchnikus/idant mus aptei-
ſintu/ir po akim ſawa daugaus Tiewo amßinai iſch-
ganitu/neſa teipo ſkaitom bei Sename bei Nauiems
Teſtamente ape muka ſcho Kriſtaus.

Iſchtieſos ghis neſchoia MVSV ligga/ir ſaw Eſa. 53.
ußdeia muſu ſopulius.

Ghis muſu nuſideghimo delei tapa iſchronitas/
ir MVSV grieku delei ſukultas.

Ghis karoghims ira/ idant MES pakaiu tur-
retumbim/ir per io ßaiſdas/MES eſme iſchgidami.

Ponas MVSV wiſſu griekus ant io ußdeia.

Ghis delei nuſſideghimo mana ßmoniu buwa
iſchmuczitas. Ghis IV neſchoia griekus.

Kriſtus muſu grieku delei/ſmerti gawa/ Ir delei Rom. 4.
muſu apteiſinimo iſch numiruſiu priſſikele.

Krauias JEſaus Kriſtaus cziſtij mus nůg 1. Joh. 1.
muſu grieku.

Kriſtus

1. Pet. 3. Kriſtus daugia (ßmoniu) griekus neſchoia/ Teiſuſis / delei neteiſuiu / idant ghis mus Diewui affierawotu.

Schitus daiktus gerai ſawa ſchirdije dumodami galim permaniti ſchi muſu Pona JEſu Kriſtu wiſſa ſwieta didei milinti / kadangi ghis wargu muſu delei/ nei ſmerti kenteti/ neſigine/ nei wenge/ nei rodas ta kenteia. Tagi delei pareitiſi ir mumus wiſſiemus top ponop ſawop mieloiop glauſtiſſi/ iam iſchtiketi/ iam ſlußiti / ir io wale kiek tiktai primanam pilnawoti.

Penkto. Galletu ſchicze kas klauſti bilodams. Kodelei Kriſtus ſchū kartu ant ſchwentes ſchwieſoie Dienoie ir ſu tiek ſcheiminos ateia? Atſakau.

Ponas muſu JEſus Kriſtus ſchwieſoie dienoie regimai / ant didzos ſchwentes ſu didziu pulku ßmoniu titſchomis noreia ing Jeruſalem ateiti / delei ſchu daiktu.

Ant Pirmo. Idant iam ant aſſilo ir aſſilaiczio atioienczem ing Jeruſalem koßnas iſch ſcho ßenklo galletu ſupraſti / ſchi Kriſtu eſanti tikru/ Diewo paßadetu Meſſioſchumi / neſa ſchiteipo buwa praneſchens Zacharioſchus / Tawa Karalius / ateit taw raitas ant aſſilo.

Ant Antro. Idant koßnas iſch ſcho ateijmo io galletu permaniti/ ghi rodas ir mielai/ normti ſwieta iſch gel=

iſchgelbeti ir uſʒu ghi kenteti bei mirti. Dideſnes meiles niekas negal paroditi / net ſʒiwata ſawa dů-dams. Item / Niekas neim ſʒiwata mana nůg ma-nes / Man male ira ſchita důti ir wel imti. Joh. 10.

Ant Treczio. Noreia Ponas Kriſtus tiezomis ing Jeruſalem ant ſmerties ſawa eiti / idant ſʒmones ſʒinotu io Karaliſte nebuſencze ſwietiſchka / bet Du-chawna / Bei ſawe todelei ſʒmogumi gimmuſi ir ken-teſenti bei mirſenti / idant ſʒinnotumbim iog ghis mus wiſſus ing ſawe tikinczius nor po Diewo akim aptei-ſinti / ir amʒinai iſchganiti.

Weiſdek ſchu prieſʒaſtů delei Ponas Kriſtus ſchů budu ſchi karta ateja ing Jeruſalem ant ſmer-ties.

Ant Antro.

Ape drauge kuri pribuwa atencziam Kriſtui ing Jeruſalem ir ka anis weike.

PONas muſu JEſus Kriſtus ſʒinnodams czieſa muko ir ſmerties ſawa biauros / ir wel wieta kur tureia uſʒu wiſſa gimine ſʒmoniu kenteti / Newienas thinai nueit / bet ſu didziu pulku ſʒmoniu.

Bei Treiopas ſʒmones ſchů czeſu Ponui Kriſtui pribuwuſes / ir ka koſʒna dalis dare / iſch ſchos Euan-gelios graſʒei regim.

Pirmai

Pirmai. Su Ponu Kriſtumi ant ſchos wiſſos kelliones buwe ira io wiſſi Apaſchtalai / kaip tai buwa Petras / Endreius / Janas / Baltramieius / Jakubu du / Thomaſchus / etc. Kurie nu ilgiaus nei tris mætus ſu iů buwa / ia koſani girdeia ir io darbus regeia. O ſchitai nepraſti ßmones buwa / bet wiſſu gereſniegi iſch wiſſos gimines ßidu / kurie wis palike / ikſchalei buwa Kriſtu ſekioie.

Bei iſch ſchu Dwilikos Apaſchtalu / Jeruſaleſp priſiartinoiens / ponas du ſiunte idant anis ing mieſta nueie iam atweſtu aſlicze ir aſſilaiti / ka ſchie rodas dare / Neſa thie atwede Aſlicze ir aſſilaiti / ußdeſt ant iu rubus ſawa / ir Jeſu pona ſawa miela wirſchun uſſadinna.

Nůg ſchu dwilikas apaſchtalu / Pona Kriſtu wiſſur ir ikki ſmerties ghi ſekanczių / mokinkimes Pona ſawa Kriſtu ſekti / nůg io kitur niekur neatſtoti / Buk tatai butu geraie palaimoie buk prigadoie ko-

Matt. 16. kioie / Neſa Kriſtus patſai teip ſaka / Jei kas nor mana tarnu buti / tas teim ant ſawes krißu ſawa / ir teſek mane.

Bei kurſai ßmogus teipo wieroie ſeks Pona Kriſtu / tas neprapuls / kaip ne apaſchtalai neprapůle. A neſekanſis Kriſtu / tures nemintas prapulti kunu bei duſche amßinai.

Ant Antro

Ant Antro. Kaip ſchit du paſiuntiniu ſiunſti Kriſtaus/ idant atweſtu aſleze ſu aſilaiczíu/ klauſa/ rodi nueit ir atwed/ Teipo pareitiſi ir mumus wiſſiems klauſiti pamokſlo ir ſʒodziu Kriſtaus.

Bet iei kas klauſtu/ koke ira pamokſla Kriſtaus/ kurios reikia klauſiti? Atſakau. Kriſtus patſai ſaka Schwentamip Janip penktame paguldime. Johan. 5. Tirkites raſchto/ neſa ius tarites tame turri amſʒina ſʒiwata/ tas ira/ kurſai ape mane ludi. O wiſſas raſchtas Pono Kriſtaus du daiktu liepia/ Diewui tiketi/ bei artima ſawa mileti/ kurſai ſʒmogus tatai dara/ taſſai tikrai klauſa Kriſtaus.

Antra dalis ſʒmoniu ſu Ponu Kriſtu enczin ing Jeruſalem ira didis pulkas ſʒmoniu/ kurie girdeie Lazari Kriſtaus iſch numiruſiu Bethonioie prikelta/ thinai buwa nueie/ idant bei Kriſtu bei Lazari regetu/ Ir apſʒwalge Lazari bei Kriſtu/ ſu Kriſtumi iſch Bethanios Jeruſaleſp eja/ ghi palidedami. Joh. 12.

Schitas pulkas ſʒmoniu regedams/ Kriſtui atweſta aſſila/ ta rubais apaſchtalu apdenkta/ ir Kriſtu wirſchun uſſadinta/ ir ing mieſta Jeruſalem norinti iati/ ir ie/ kitti ſawa rubais/ kitti ſchakomis medzio/ apkloia tatai eſti/ pataiſe keli Ponui Kriſtui.

Schitas

Schitas pulkas mus teipaieg moka / idant ir mes ſawa labiu bei turtu Diewui ſlußitumbim/ tatai eſti ſawa pinnigais gelbetum bim/idant Baßniczias pabudawotas/ ir Baßniczios tarnai butu iſchlaikiti. kurie mumus Diewo ßodi praneſchtu / kurie muſu waikelems Schwenta krikſchta pridůtu / ir ſeniemus grieku atleidima apſakitu / aniemus Kriſtus kuna ir kraughi pridůtu/ant atleidimo grieku/ ant paſtiprinimo wieros / ir ant duſches iſchganimo/ neſa tatai

Prouerb.5 patſai Diewas priſakens ira. Garbink Wieſchpati iſch tawa lobio ir iſch pirmuniu tawa / tadda klůnai tawa bus pilni iawu/ ir proſa tawa iaunu winu

Malach.3 plus. Malachie Trecziame paguldime. Jus namams mana nutraukdami deſchimtina / eſte prakeikti/ iog wis iumus tarp ranku ſunjkſt / Bet atneſchkite pilna deſchimtina namůſna mana / idant mana namůſa ſtrowos butu / tadda iſchwiſite bau neatwerſiu aſch iumus langus dangaus / ir paberſiu iumus perßegnoghimo pilniſte. Teipo ſakau / mokinkimes důſningi buti / ant iſchlaikimo Diewo ſlußbos.

Treczia dalis ßmonius / kurie ſu Kriſtumi eja ing Jeruſalem Werbu diena/prieſch Welikas/ buwa teipaieg didis pulkas/Thie regedami kas ſchiczedeſtiſſi / ir ka Apaſchtalai ſu kittais ßidais ant kelio dara/ ir anis paßinodami Kriſtu eſanti tikra Meſſioſchu/ kurio Swietas iau nu kaip keturus tukſtanczius

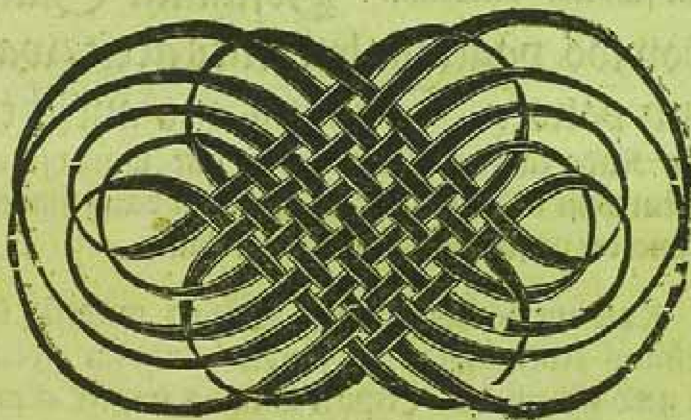
mætu

mætu sauke / didei io geisdams / Ir nu todel ant kelio stowinti / idant wissus ing sawe tikinczius amßinai ischganitu / tadda ie daugesni schû kartu neprimanidami / Ben Diewa meldzesi / idant Diewas Tiewas scham Kristui / kaip ir tikramuiem ir amßinamuiem Karalui gera dûtu palaima / Ieib tassai teipo sawa Vreda galletu ischtaisiti / idant Welinas pergaletas pekla ischardita / ir daug duschu ischgelbetas / ir amßinai ischganitas butu. Schitai anis geisdami ir welidami / pirm ir paskui eidami saka ir wissu kaklu schauk / bilodami. **Hosianna Sunui Dowido / pagirtas buk / kurs ateit / wardana pono / Hosianna ant aukschto.** Kaip Kada tartu / Pone Diewe dûk idant scham Kristui wissi io darbai gerai sektunse / ir daug ßmoniu ghi wieroie priimdami ischgaganiti butu.

Kaip nu schitie ßmones Diewa meldesi / leib Kristaus kenteghimas ir smertis wissam swietui ant gero ischeitu. Teipo ir mumus wissiems pareitisi Diewa praschiti diena bei nakti / leib pulkas tikru krikschczoniu dauksintunse / ir Welino klausanczių daugibe butu pamaßinta / Nesa teipo pats Kristus mus ira mokinnens / melstissi. Ateik tawa Karalista.

Aa Schiteipo

Schiteipo mes isch antros dalies schos Euangelios girdeiom/ kokie ßmones su Ponu Kristumi ira ing Jerusalem ateie / ir ka anis ira weike bei kalbeie. Diewas Tiewas tepaded mums / idant ir mes teipo ing Kristu tiketi / ir iam ikki smerties sawa slußiti galetumbim / kurie tho geidz te saka su manimi drasei.
AMEN.

PASSIO

PASSIO
Tatai esti
Muka PONo musu
Jesaus Christaus / isch keturu Euangelistu. Lietuwischkai ischraschita

Per

Jana Bretkuna

Anno 1591.

Muka PONo muſu Jeſaus Chriſtaus/iſch keturu Euangeliſtu Lietuwiſchkai iſchraſchita.

ARti buwa Schwente donos neraugintos/ kuri wadinama ira Welika. Jr biloia Jeſus Apaſchtalams ſawa: Szinnot po dweiu dienu buſenczes Welikas/ ir Sunus ßmogaus bus atradits/ ant nukri ßawoghimo.

Tadda ſuſſirinka Biſkupai/ir Raſchtinikai/ir wireſnieghi ßmoniu/ing Namus wiriauſio Biſkupo/ kuris wadinamas buwa Kaiphas/ radidami/ kuro budu JESU kitriſtamis ſugawe nußawintu/Neſa anis biioieſi Pulko. Jr biloia. Ne ant ſchwentes/ ieib ne keltunſe maiſchtas tarp Szmoniu.

Jr eſſancziam JEſui Bethaniai/namoſa Simano raupſotoio/ateia iop motriſchke/ kuri tureia ſklenicze/ nemaiſchito bei brangaus wandino iſch Narda/ir ta ſukuluſi ſklenicze/pile wandeni ant galwos ia/ ſedencziam iam uß ſtala.

Jr kaip tatai iſchwida Apaſchtalai ia/ apſiru ſtawe biloia/ kam taſſai iſchpuſtijmas? Tas wandū butu

butu galeies brangiaus nei uß tris ſchimtus graſchiu pardůtas ir ubagams iſchdalits buti / ir murmeia ant ios. Supratęs tatai JEſus / biloia iemus. Dűkite iei pakaju / kamne pakaioiet motriſchke? Ghi gera darba dare ant manęs. Jus wiſſadai turrit ubagus ſawip / ir kada norit / galit iemus gera daryti / o mane ne wiſſadai turrit. Ghi ka primanidama tai dare / Neſang iog ghi ta wandeni ant mana Kuno ußpile thů ghi pranoka idant mana / Kuna pateptu / ant mana pakaſimo. Jſch tieſos bilau iumus / wiſſur kur Euangelia po wiſſa ſwieta bus ſakita / to tatai ſakita bus / ant ios atminimo / ka ghi nu dare.

Bet Sathanas buwa Priſtoiens Judoſchu / wadinama Jſchariot / kurſai buwa iſch ſkaitliaus / dwilikos / taſſai nueies kalbeia ſu Wiruſeis Kunigais ir Hoitmanais teib ghis ghi iſchdotu / ir biloia. Ka narit man důti / aſch ghi iumus iſchdůmi? Anis tai girdeie pradzuga. Jr ſiule iam tris deſchimts aukſinu / ir ghis to apſieme. Jr iſch ta ieſchkoia patoguma / teib ghi be maiſchto atroditu.

Bet pirma diena ne raugintos dűnos / ant kurios tureia aſſierawoti Jereli weliku / ateghe Apaſchtalai Jeſauſp / biloia iam / kur nari kaip eime pagataiwiti Weliku Jereli walgiti. Jr ghis ſiuſdams biloia Petrui ir Janui: Eikite ing mieſta: Schitai / kaip nueiſite the / ſutikſite ßmogu / neſchanti wandimo kodzi

tha ſekite ing thus namus/ kur eis ir kalbekite padwarnikui bilodami: Miſtras taw dûſt ſakiti: Mana czeſas ateija / aſch taiwip Welikauſiu / kame palacius kureme aſch Weliku Jereli walgiſiu ſu Apaſchtalais mana ? O ghis parodis iumus didi Palaciu plitamis iſchgriſta/ the pataiſikite. Ghie nueghe rada/ kaip iemus JEſus buwa kalbeiens/ ir pataiſe Weliku Jerelt.

Ir Ghis ateghes wakara paſeda ußu ſtala ſu dwilika Apaſchtalais / Ir biloia iemus. Tikrai iſigeidziau ſchi Weliku Jereli ſu iumis walgiti / pirm mana muko. Neſang ſakau iumus / kaip io nebewalgiſiu / net pagineius Karaliſteie Diewo. Ir emes Kelicha / diekawonia ir biloia: Eme dalikite ta terpei ſawes/ neſang ſakau iumus/ aſch ne gerſiu iſch waiſiaus medwinio/ iki atais Karaliſte Diewa ta diena/ kad nauiei gierſiu ſu iumis/ mana tewa Karaliſtoie.

Ir walgidami/ ſchita nakti kada buwa iſchdûtas/ eme Ponas JEſus dûna / dekawoia/ lauße ir dawe ta Apaſchtalams ſawa / bilodams: Imket/ walgiket tatai eſti mana Kunas / kurſai uß ius ira iſchdûdams. Tatai dariket ant mana atminima.

Schitoiu budu eme ir Kelicha / pa Weczeres/ dekawoia / dawe ta iemus / bilodams: Gerket wiſſi iſch tû/ tas Kelichas eſti naulas Teſtamentas mana krauiie.

Krauieie / kurſai uʒ ius ir uʒ daug ira pralieiams ant atleidima grieku. Tatai darikat / kiek kartu ta gerſite / ant mana atminimo. Jr giere wiſſi iſch to.

Betaig pirm Schwentes Weliku / tatai eſti / ta wakara / kaip Jeſus paʒinna ſawa czieſa ateiuſi / teib iſch ſcho ſwieto eitu Tewop kaip ghis buwa mileiens ſawoſius kurie Swiete buwa / teip ios mileia ik galo.

Jr pa weczeres / kaip iau Sathanas buwa Simonui Jſchariotui ing ſchirdi dawes / ieib ghi iſchdütu / ʒinoia JEſus iog iam Tiewas wis buwa ing

w rankas padawes/ ir ſawe nog Diewo ateiuſi/ ir Diewop enti/ Keles nůg Weczeres/ nuwilka ſawa ruba/ ir emes ſchurcza/ apſiiůſe. Tadda ipiles wan=

deni ing mednicze pradeia Apaſchtalams kaias maſ=gati/ ir ſchlůſteies ſchurczu/ kurio buwa apſiiůſes.

Jr kaip iſchkako Petrop biloia iam Petras: Wieſchpatie Tugu man kaias malgoſi? JEſus at=ſakidams biloia iam: Ka aſch darau/ tatai tu nu ne ſinnat/ bet paſkui iſch tirſi.

Tada biloia iam Petras: Niekadai tu mana kaiu ne maſgaſi/ JEſus atſake iam: Jei aſch tawe ne maſgoſiu/ tada tu ne wienos dalies ne turi manipi. Bila iam Petras: Wieſchpatie/ ne tiktai kaias/ bet ir rankas ſu galwa. Bila iam JEſus kurſai maſgots ira.

ira/ tam nereik/ tiktai kaiu masgoti/ lisch ghis wissas cziſtas ira. Ir ius czisti eſte / bet ne wiſſi: Neſa ſʒin-noia iſchdrodnika ſawa / todel biloia. Jus ne wiſſi cziſti eſte.

Ir kaip iau iu kaias buwa maſgoies / eme rubus ſawa/ wel atſiſeda/ ir biloia iemus. Ar ſʒinnat ka aſch iumus dariau: Jus mane wandinnat miſtru ir Wieſchpatimi/ ir tieſa kalbat/ nes aſch tas eſmi Jeigi nu aſch iuſu miſtras/ ir Wieſchpats iumus kaias maſgatau/ tada ir ius kits kitam turrit kaias maſga-ti. Pamokſla dawiau iumus/ ieib ir ius daritumbit/ teip/ kaip aſch iumus dariau. Iſch tieſos/ iſch tieſos/ bilau iumus/ tarnas nera dideſnis uʒ ſawa Wieſch-pati/ nei Apaſchtals dideſnis uʒ ta/ kurſai ghi ſiunte.

Jei ius tatai ſʒinnat/ tada eſte/ iſchganiti iei ta-tai darot. Ne kalbu ape ius wiſſus/ aſch ſʒinnau ku-ros iſchrinkau/ bet idant raſchtas anſai butu iſchpil-ditas. Mana dūna walgaſis/ mane pokaiu min: Schitai iumus todel kalbu/ pirm nei nuſſidůſt/ idant kada nuſſidawe tiketumbit/ iog aſch eſmi. Iſch tieſos iſch tieſos kalbu iumus/ kurſai ta priim/ kuri aſch ſiun-cziu/ tas mane priim/ bet kurſai mane priim taſſai ta priim/ kurſai mane ſiunte.

Kaip tai JEſus buwa kalbeies/ nuſſituʒija dwa-ſioie/ ir paſſi baʒidams (liudidās) kalbeia. Iſch tieſos/ iſch tieſas kalbu iumus. Wiens iſch iuſu / kurſai ſu

Aa v manimi

manimi walga/ mane iſchdradis/ ſchiſkat/ ranka iſchdrodniko mana/ ſu manimi pas ſtala ira. Ir Apaſchtalai didei nuſſitnßija/ weiſdedami kits ing kita/ ir nuſſiſmutija/ ape kuri kalbetu. Ir terpei ſawes pradeia klauſi neti/ kurſai terpei tu butu/ kurſai tatai daritu. Ir biloia iam kits po kito/ Wieſchpatie/ ar aſch eſmi tas/ Ir kits taipateg/ Wieſchpatie er aſch eſmi tas? Ghis atſakidams biloia. Wiens iſch dwilikos/ kurſai ſu manimi daßij ing bluda/ tas mane iſch dradis.

Iſch tieſos Sunus ßmogaus nueit/ kaip ape ghi nuradita ir paraſchita ira/ bet beda tam ßmogui/ per kuri Sunus ßmogaus ſtoies iſchdûtas. Gereſne butu tam ßmogui/ niekad ne ußgimuſiam. Tada atliepdams Iudaſchius/ kurſai ghi iſchdradija/ biloia. Rabbi ar aſch tas eſmi? Ghis atſake iam: Tu ſakai tatai.

Bet buwa wiens iſch Apaſchtalu ia/ kurſai uß ſtala ſedeia prieg krutu Jeſaus/ kuri Jeſus mileia/ tam mirkſtereia Simonas Petras/ idant ghis klauſtu/ kas tas ira/ ape kuri kalbeia. Tas guledams prieg krutu Jeſaus biloia iam. Wieſchpatie/ kurſai tatai daritu Jeſus atſake. Tas ira/ kuriam aſch kaſni pamirkita domi. Ir pamirkes kaſni/ dawe Iudoſchui Simonui Iſchkariotui/ ir pa tû kaſniu Priſtoia ghi Sathanas.

Tada biloia iam Jeſus. Ka darai/ ſkubink. Bet tai niekas pas ſtala ne ßinnaia/ kam tai iam kalbeia/ kiti tare/ ieng Iudoſchus tureia kolita/ Jeſus iam kalb. Pirk ko mumus reikia ant Schwentes/ alba ieib ubagams ka dotu. Ghis kaſni emes/ toiaus iſcheia/ Ir buwa naktis.

Bet

Bet Iudaschui ischeius / passikele waidas terpei ių / kursai isch iu wiriausis butu. Bet ghis biloia iemus. Swietischki Karalei ponawoij / ir macniei ira wadinami milastiwi ponai. Bet ius ne teip. Net wiriausis terp iusu / tur buti kaip iauniausis / ir macniausis / kaip tarnas. Nesa katras didesnis ira? Kursai użu stala sied / alba kursai tarnauia: Er nesedansis / użu Stala? O asch tarp iusu kaip tarnas esmi. Bet ius este / kurie ischkenteiot su manimi mana gundimosu. Ir asch iumus paskirsiu Karaliste / kaip man mana Tiewas paskire / ieib walgitumbit ir giertumbit pas mana Stala / mana Karalistoie / ir sededami ant dwilika Sostu / suditumbit dwilika gimines Israel.

Ir biloia Jesus. Nu esti sunus żmogaus perschwiestas / ir Diewas iamije ira perschwiestas. O iei Diewas iamij / ira perschwiestas tada diewas ghi teipaieg perschwies / iamije paczamise ir ghi toiaus perschwies,

Mieli Waikelei / asch tiktai maża walanda su iumis esmi. Ius mane eschkasit / Ir kaip Szidams kalbeiau / kur asch eimi / the ius ne ischkaksit. Ir kalbu iumus nu. Naughi prisakima dūmi iumus / ieib kits kita miletumbit / kaip asch ius mileiau ieib ir ius kits kita miletumbit. Isch tha kożnas pażis ius mana Apaschtalais esanczius iei kits kita milit.

Bila iam Simonas Petras: Wieschpatie / kur eisi? JEsus iam atsake kur asch eimi / tu mane schů kartu ne galesi sekti / bet potam seksi mane. Bila iam

Petras

Petras: Wieſchpatie / kodel aſch tawe ſcho kartu ne galiu ſekti? Aſch ſawa duſche uß tawe doſiu / JEſus ſake iam. Tugu tawa duſche ußu mane dotumbei? Simonai/ Simonai. Schitai Sathanas iuſu iſigeide / idant ius ſijotu / kaip kwieczius / bet aſch uß tawe meldziaus / ieib tawa wiera ne liautunſe. Jr kaip kartunta priſſiwerſi / paſtiprink brolius tawa Bet ghis biloia iam. Pone aſch gataws eſmi / ſu tawimi ing temnicza ir ing ſmerti eiti.

Bet ghis atſake: Jſch tieſos/iſchtieſos / aſch taw ſakau Petrai/ gaidis ſche diena ne pragis / net kada buſi tris kartus uſſigines / iog manes ne paßiſtai.

Jr ghis kalbeia iemus: Kada ſiuncziau ius/ be kaſitos/ be czereſlo/ alba be czebatu/ er priſtokot ko? Ghie atſake: Nieko. Tada biloia iemus/ Bet nu/ iei kas turit czereſla/ te imma/ teipaieg ir kolita. Bet ne turiſis/ te parduid ruba ſawa / ir te nupirk karda. Neſang kalbu iumus. Jr tatant manes tur buti iſchpildita kas ira raſchita. Ghis ſu Jſbradneis paſkaititas ira neſa kas ape mane raſchita ira/ tatai iſſipilde. Bet ghie biloia: Wieſchpatie. Schiſkat du kardu. O ghis iemus atſake. Pakanka.

1. Actus. A kalbeie gieſme diekawoghimo / iſcheia Jeſus kaip paiunkens/ per upele Cedrô kalnop aleiaus. Jr ſeke ghi Apaſchtalai io. Tadda biloia ghis iemus: Sche nakti ius wiſſi paſſipik tinſite iſch manes / neſa raſchita ira aſch Jſchtikſiu piemeni / bei Stadas awiu iſſibarſtis Bet kaip priſikielſiu / eiſiu pirm iuſu ing Galilæa.

O Petras atsake iam bilodams. Kaczei wissi isch tawes passipiktintu tacziau asch niekadai ne papiktinstůs. JEsus biloia iop. Isch tiesos asch taw sakau/ sche nakti pirm nei gaidis du kartu giedos / tu mane tris kartus uſſiginsi. Bet ghis ir toliaus kalbeia/ kaczei man su tawimi mirti butu / tacziau asch tawe ne uſſiginecziau/ schitů budu kalbeia ir wissi Apaschtalai.

Tadda ischkaka JEsus dwarop kuri wadin Gethsemane su sawa Apaschtalais/ the buwa darsas/ ing ta eija JEsus ir io pasiuntinei. A Judoschius/ kuris ghi ischdawe/ teipaieg ſinnoia ta wieta/ nes JEsus the tankiei sussierdawa su sawa Apaschtalais. Tadda biloia JEsus iumpi: Passisesket schize ikki asch thirai nueimi ir meldzůs. Ir eme su sawimi Petra/ bei Jakuba ir Jana abu Sunu Zebedeiaus/ bei pradeia tuschities/ bei drebeti bei nuſſiminti/ bilodams iemus: Mana dusche smutna ira ik smerties/ bukite schize budrdami su manimi/ melskties ieib ne ipultumbit ing pagundima.

A ghis atsitrauke nůg iu kaip akminio metimma / ir passiklaupens / půle ant sawa weido ſemesp / ir meldesi / iei galetu buti iog praeitu ta hadina. Ir biloia / Abba manas Tiewe / tu galli wis/ atimk

atimk nůg manęs ſchi Kelicha/ o Wienok ne kaip aſch nariu/ bet kaip tu nari. Bei ghis ateija ſawump Apaſchtalump/ ir rada ios mieganczius/ ir biloia Petrui: Simonai ar miekſi? ar negaleiei ſumanius

budeti wiena hadina? Budekite/ melſdamies ieib ne butumbit pagundinti/ Dwaſe ira naringa bet Kunas ira ſilpnas.

Antru kartu teipaieg eija/ meldeſi ir biloia. Manas Tiewe iei ne gal buti/ kaip ſchis Kelichs nůg manes atimtes butu/ net manghi gerent/ tadda tenuſſidůd tawa walia. Bei ghis ateija ir rada ios taipaieg mieganczius/ bei iu akis buwa pilnas miego/ ir neſzi noia ka iam atſake. Bei ghis palikes ios wel eija/ ir meldeſi tretikarta taiſge ßodzeis ir biloia: Tiewe iei nori tadda atimk ſchi Kelicha nůg manens/ tacziau ne mana/ bet tawa wale te nuſſidůd. Bet

Bet paſſirode iam Anielas iſch dangaus/ ſtiprin-dams ghi. Ir ſtoias kaip ſu ſmertimi gru mes ir ghis meldeſi ſtipriaus. O prakaits io tapa kaip krauio ſchlakai/ ir pûle ant ßemes.

Bei ghis kielens nûg maldos/ ateija Apaſchta-lump/ ir rada ios mieganczius delei tußbos/ ir biloia iumpi/ Ai ar nu norit miegoti/ ir atſijlſeti/ ka miekte ? Gana ira/ Dabakites hadina ateija/ Sunas ßmo-gaus bus atradits rankaſna grieſchuuiu/ Kielkites/ eikime/ Schitai/ kuris mane iſchdûſt/ arti ira/ melſki-tes/ ieib ne ipultumbit ing pagundima.

Ir toiau iam bekalbant/ Schitai/ Judoſchius wie-nas iſch diwilikos/ emes ſu ſawimi pulka/ bei tarnus Biſkupu Phariſeuſchu/ Wiriauſiû ir raſchtinku eija pirm pulko/ bei ateija the ſu ßibureis/ liampomis/ kardais ir kartemis.

Bet iſdrodmiks buwa iemus ßenkla dawes/ bilo-dams/ kuri aſch bucziosiu taſſai ira/ ta gaukite/ bet we-ſket ghi kitrai. Kaip nu Jeſus ßinnoia/ wis kas iam nuſſidûti turreia/ iſcheija/ ir biloia pulkui: Kurio ieſch-kot ? Je atſake. Jeſaus Nazareſkoio. Jeſus/ biloia ie-mus. Aſch tas eſmi.

A Judoſchius kuris ghi iſchdawe/ teipaieg ſtoweia pas ghi/ kaip nu Jeſus ſake: aſch eſmi/ parpule anis atbûllai ant ßemes. Tadda Jeſus ios wel klauſe: Kurio ieſchkat/ bet ie biloio: JE-ſaus Nazarenſkoio/ Jeſus atſake. Sakiau iumus/ iog aſch eſmi/ ieigi manne ieſchkat/ tadda ſchus paleiſkite. Idant anaſſai ßodis iſſipildiru/ kuri kalbeia: Aſch tu ne wieno ne pameczıau/ kurius tu man dawei.

Bei

Bei Judoschus artinoiase JEsauspi noredams ia buczůti / ir toiaus ateies iopi biloia: Sweikas Rabbi / ir pabuczawa ghi. A JEsus biloia iam: Prieteliau ko atiei? Judoschau ar ischdůsi Sunu ßmogaus buczawimu. Tadda anis prißenge JEsauspi sugawa ghi.

Bet kaip regeia thie / kurie su io buwa / kas deiosi / biloia iopi / Wieschpatie ar kirsime. Bet Simans Petras turreia karda / ir ischtraukes ta ischkikka tarna Wiriausio Kunigo / ir nukirta iam ausi deschine / bei tas tarnas buwa wadinnamas Malchus.

O JEsu

O JEſus atſake/ bilodams. Te dara ik tolei/ Ir biloia Petrui/ kiſchk karda ing makſchtis/ nes kurris karda imma/ tas iſch kardo prapuls. Bes tarri kaip aſch ſawa Tiewa ne galecziau melſti/ idant ghis man atſiuſtu/ daugiaus nei dwilika legionu Angelu? Er aſch to Kelicha ne gierſiu/ kuri man mana Tiewas dawe? Bet kaip bus raſchtas iſchpilditas? Teip turbuti/ Bei JEſus liteia auſi io/ ir ſugide ghe.

Taie hadina biloia JEſus/ Biſkupump/ ir Kunnigump baſʒniczos/ ir Wireſniump/ kurie ant io ateiie buwa. Jus kaip raſbainikop kardais bei kartimis iſcheiot/ mane gauditu. Juk aſch kiek dienos pas ius ſedeiau/ ir mokiau baſʒniczoi/ bei ius manes negaudet. Bet ſchitai ira iuſu hadina/ ir naktis tamſibes/ idant raſchtas butu iſchpilditas. Ir ſchitai wis todel nuſſidawe/ idant iſchpilditas butu raſchtas praraku. Tad praſtoia ghi wiſſi Apaſchtalai/ ir pabega.

Bet buwa iaunikaitis tas ſeke ghi/ ant nůgo kuno apwlikts drabe/ ta ſugawa tarnai. O ghis palikes drabe iſchbega nůgi iu nůgas.

A pulkai ir Weriauſis Storaſta ſu tarnais 2. Actus. Szidu/ eme JEſu/ ir riſchta nuwede pirmiaus Hannop/ tas buwa/ Kaiphoſchaus Oſʒwis/ kuris ta meta Weriauſiu Kunnigu buwa. A kaiphoſchus

buwa tas / kurſai Szidams prota dawe / ger æſans ſog wienas ſʒmogus kittu ſʒmoniu delei nuſʒawintas butu.

Bei ie wæde ghi Wiriauſiop Kunigop Kaiphaſchauſpi / tatai eſti wiriauſiop Plebonu / kur wiſſi Wiriauſieghi Kunigai bei raſchtinikai ir wireſnieghi ſuſſirinke buwa. A Simons Petras iſch tola ſæke

Kriſtu / ir kits taipateg Apaſchtalas / ik Palaciaus Biſkupo / Tas iaunikaitis buwa Biſkupui paſʒinſtams / ir ieija ſu JEſumi ing Palaciu Wiriauſio Kunnigo. O Petras ſtowcia lauke pas angan. Tadda iſcheija kits Jaunikaitis / kuri Biſkupas paſʒinna / ir kalbeia ſu Wartenjke / bei iwæde Petra.

Bet tar.

Bet tarnai buwa pakure ugni iſch angliu widui namu / nes ſchalta buwa / ſchildidamies. Bei Petras pas ios ſtaweia ſchildidamaſſi / idant regetu / katrul griſchtu. Bet Biſkupo tarnaite / wartenike / iſchwida Petra beſiſchildanti pas ugni / ir ſtiprai ant io weiſdedama / biloia. Jr tu buwai ſu JEſumi iſch Galileos / ir tu er ne eſſi ſcho ẜmogaus paſiuntinnis? O ghis uſſigine po wiſſu akim bilodams. Matriſchke / ne eſmi / aſch io ne paẜiſtu / nei ẜinnau ka kalbi.

Bet Biſkupas klauſe Jeſu ape io Mokintinius / ir ape ia pamokſla. Jeſus atſake: Aſch / atwirai kalbeiau ſwietui / aſch wiſſadai makinnau baẜniczoiſ / ir iſchkaloie / kur wiſſi Szidai ſuſſieit / ir nieka pa-

kampeis ne kalbeiau/ kammane klauſi? klauſk tus apetai/ kurie girdeia ka aſch iemus kalbeiau. Schiſkatthie ßinna ka aſch ſakiau. Bei iam ſchitaip bekalbant/ iſchtika JEſu wienas iſch tarnu/ kurie the buwa/ ing weida/ bilodams. Ar ſchitaipo Biſkupui atſiſakai? JEſus atſake/ Jei piktai kalbeiau/ tadda rodik tatai pikt ſant/ a iei gerai kalbeiau/ kodel mane iſchtinki? Hannoſchus buwa ghi ſuriſchta ſiutes Kaiphaßauſp.

Bet Simons Petras ſtowcia ſchildidams ſawe. Bei po maßos walandos po pirmo uſſiginimo/ kaip ghis iſcheia dwarop pragida gaidis. Bei kita teipaieg tarnaite iſchwiduſi ghi pradeia teipaieg ſakiti tump/ kurie ſchieze ſtawcia. Jr ſchiſſai buwa ſu JEſumi Nazerenſkumi. Tadda biloia ghi iam: Ar ir tu ne eſſe wiens iſch ia makintinių: O ir kits biloia. Tu eſſe wienas tu. Bei Petras teipaieg uſſigine/ paſſi baßidams/ ir biloia. Szmogau aſch ne eſmi ia makintinis nei paßiſtu to ßmogaus.

Bei po maßo/ kaip ir pa hadinos/ paſtiprina tai kits ſu tais/ kurie pas ghi ſtowcia/ bilodamis. Jſch tieſôs tu eſſi wiens iſch makintinių ia/ neſa tu eſſi iſch Galileas/ kalbiſis tawa tawe iſchdûſt.

Bila Biſkupo tarnas/ gentis ano/ kuriam Petras auſi nukirta. Ar aſch tawe ne regeiau darße?

pas

pas ghi? Tadda pradeia Petras / praſſikeikti / ir paſſibaßiti. Aſch ßmogaus ta ne paßiſtu / ape kuri kalbat.

Bei toiau iam dabar bekalbant / giedoia Gaidys antra karta. Ir Ponas atſigrißa / ir weiſdeia ing Petra. Tadda atminé Petras to ßodzio JEſaus / kuri iam ſakens buwa / Pirm nei gaidis du giedos / tu mane tris kartus uſiginſi. Ir ghis iſcheies kartu didei nuſſiwerke.

O Biſkupai / ir wireſnieghi ſu wiſſa rata ieſchkoia neteiſaus liudimo prieſch JEſu / idant ghi ſmerczop detu / ir ne rada ne wieno / kaczei daugia neteiſu ſwietku radoſi / neſa ghie newienu budu liudija. Paſkui ateija du neteiſu Swietku ir liudija melodami prieſch JEſu ir biloia. Mes girdeiom ghi teipo kalbanti. Aſch nariu ir galiu ſuarditi baßnicze Diewo / kuri rankomis darita ira / ir trimis dienamis kita pabudawoti be ranku / Bei io liudimas netaip neſudereia.

O Biſkupas kieles tarp iu / klauſe JEſu bilodams. Ar ne atſakai antra ka ſchie priſch tawe liudij? Bet JEſus tileia neatſakidams nieka.

Tadda klauſe ghi Biſkupas wel bilodams iam: Ar eſſi tu Chriſtus Sunus ano paſchlowintoio aſch priſakau taw per Diewa giwa / idant mumus ſa-

tumbei / iei eſſi Chriſtus Sunus Diewo? JEſus biloia / Tu ſakai / eſmi. Bet ſakau iumus iſch to regeſit Sunu Diewo ſedinti pa deſchines maces ir atenti debeſiſa dangaus. Tadda ſudraſke Biſkupas ſawa ruba bilodams. Ghis bluſnij Diewa kam priwalam daugneſni liudimu / Schiſkat. Nu girdeiat / iog ghis Diewa bluſnia / kas regiſi iumus? Bet ie wiſſi kaltinoia ghi / bilodami / Ghis wertas ira ſmirties.

Bet wirai kurie JEſu turcia / apioke ghi / ſpiaudidami ing io weida / ir muſche ghi kumſtemis. Bet nekurie užđenge ia akis / bei muſche ghi weidana / ipatei tarnai / bilodami / mink Kriſtau kas muſche tawe. Bei daug kitu bluſnijmu ie kalbeia prieſch ghi.

O rito meta ſuſſieijo wiſſi Biſkupai raſchtnikai ir wireſnieghi žmoniu / teipaieg ir wiſſa Rata / bei radija ant Jeſaus / idant ghi ſmerczop detu. Jr nuwede ghi aukſchtinui ing ſawa rata / Bilodami: Ar eſſi Kriſtus / ſakik mumus. O ghis biloia iumpi / kaczei / ſakau iumus / tacziau netikit / ir iei ius klauſiu / man ne atſakate nei mane paleidzet. Todel nůg ſcho czieſo ſeſis Sunus žmogaus pa deſchines maces Diewo. Tadda biloia wiſſi. Wienokigi er eſſi Sunus Diewo? Bet ghis biloia iumpi. Jus ſakot / aſch tas eſmi.

esni. Bet ie biloia/ ko mumus reikia daugiesni liudimu/ patis tai isch io burnos girdeiom.

Bei wissas pulks kielesi/ ir rischta JEsu wedmug Kaiphoschaus/ Namump sudo/ ir atrade ghi Storastui Poncku Pilatui/ kursai buwa Storastu ant Szidawos/ bei buwa dabar aukschti.

Kaip tatai regeia Judoschius/ kursai JEsu buwa ischdradijens/ iog ghis ant smerties buwa ischdûtas/ galicios/ ir atnesche anus tris deschimtis sidabriniku Biskupamus ir wiresniemus bilodams piktai dariau/ nieko nekalta kraughi ischdrodimans. Ghie beloia/ kas tai mus rupia ? Tu sinokes. Bet ghis mete Sidabrinikus baszniczona/ atstoia ir passikore/ ir perplischa pusiau/ ir widurius sawa padrebe.

O Bisskupai eme sidabrinikus/ bilodami/ ne tink iog ios ing Diewo skrine deme/ nes krauia penigai ira.

Ir sussikalbeie nupirka uszu tus sidabrinikus/ uszu alga neteisibes/ dirwa podziaus ant schwentatiaus pilgrinu kelleiwiu. Ir issireischke tatai wissiems kurie Jerusaleie giwen/ taip iog ta dirwa Szidischku szodziu wadinta tapa Hakeldama tatai est/

Bb iiij krauia

krauiu dirwa / ikki schos dienos. Schiezia issipilde kas sakita ira per praraka Ieremioschu bilanti: Anis eme tris deschimts sidabriniku / kureis ußmaketas buwa pardůtassis / kuri ie pirka nůg ßmoniu Israel / bei dawe tůs ußu dirwa podziaus / kaip ponas man prisake.

A Szidai ne eijo ing namus Sudo ieib ne taptu neczisti / beit ieib galetu Wellikauti. Tadda ischeija iumpi Pilotas / bilodams. Ko skundetes ant to Szmogaus? Ie atsake bilodami. Iei gis ne butu piktodeias / mes ghi taw ne butumbim atrode / tada biloia Pilatas iumpi. Imkitegi ius ghi / bei gadinket ghi pagal iusu Sokana. Tadda biloia Szidai iop. Mes ne wieno nedrensam gadinti. Idant issipilditu Szodis JEsaus / kuri kalbeia praneschdams kakiu smerczių turretu mirti.

Tadda pradeia Biskupai bei wiresnieghi ant JEsaus labai skunstisi / bilodami / Szinnam schita ßmones perkaipenti / ir ußsakanti czießes ne doti Cesarui / ir swandinantinsi Karaliumi. Tad sugrißa Pilatas ing Ratuße / ir atwadines JEsu klause. Ar essi tu Karalius Szidů? O Jesus stowedams poakim io / biloia. Isch gusawes tatai kalbi / kitigu taw tatai ape mane pranesche? Pilotas atsake: Bau ne

ßidi

ßidas aſch? Tawa ßmones ir Viſkupai tawe man atrode/ ka darei? JEſus atſake. Mana Karalyſte ne eſti ſcho ſwieto / iei mana Karaliſta ſcho ſwieto butu/ tada mana tarnai mane uſſtatu/ ieib ßidams ne buczíau atrodits / Mana Karalyſte ne eſt iſch ſchicze Tad biloia Pilotas iop. A taczíau eſſi Karalius?

JEſus atſake: Tu ſakai / aſch eſmi tieſa Karalius/ Aſch todel ußgimmens eſmi ir ant ſcho ſwieto leidauſi / idant ape teiſibe liudiczíau. Kas iſch tieſos ira / tas klauſa mana balſa. Bila iam Pilatas: kas ira tieſa?

Bb v O tatai

O tatai kalbeies/ iſcheia wel Szidump/ ir biloia. Aſch ant to ßmagaus ne wienos kaltibes ne randu. Jr kaip apſkundziams buwa Biſkupu ir Wireſniu/ nieka neatſake. O Pilatas ghi wel klauſe/bilodams: Tadda nieka neatſakai? Dabokes/ kaip didei anis ant tawes/ ſkundzes. Er ne girdi? O JEſus iam daugieſne ne ßodzio neatſake/ taip iog Storaſta labai nuſſiſtebeia.

O ie io daugiaus ſchauke/ bilodami: Ghiſſai ßmones ſuiudina/ to iog ghis bei ſche bei the make/ pra wiſa ßidu ßeme/ pradeies Galileiaie ikki ſchai wietai.

O Pilatas girdedams Galilea/ klauſe. Bau ne butu iſch Galileos. Jr kaip ſuprata ghi iſch Heroda walſcziaus eſſanti/ nuſiunte ghi Herodop/ kurſai to kartu teipaieg Jeruſaleie buwa.

Herodas Jeſu iſchwidens didei praſſidzuga/ neſa iau ſenei iſigeide io regeti/ kadangi daug ape ghi buwa girdeiens/ ir tares kaki ßenkla nůg io regeſens. Jr Herodas ape daug JEſu klauſe/ O Jeſus iam nieka neatſake. Bet Biſkupai ſu Raſchtinikais ſtoweia/ daug ant io ſkuſdamies O Herodas ſu ſawa/ Dwaroneis io nuſſtioke ir baltu rubu apwilkta ſugraßina

Pilotui

Pilotui. Bei ta diena prieteleis tapa Pilotas ſu Herodu/ nes pirm kits kitam kerßija.

Pilats tada/ ſuwadines Biſkupus/ ir Wireſnius ir pulka/ biloia iemus. Jus man ſchi ßmogu atwedet kaip kuris iſchkaipie ſwieta/ ſchiſkat/ aſch ghi po iuſu akim perklauſiau/ o nieka tu daiktu ne randu/kuru ius ant ia ſkundzaties/nei wel Herodas/ nes aſch ius iopi ſiunczjau. Jr dabakites ius nieka nepriwedet ghi/ kas ſmerties werta butu: Todel aſch ghi pakorata/ paleiſiu.

O ant

+ -

O ant Schwentes tureia Pilots isch paiunkimo/ ßmonems wiena kalini ischleisti/ kurio ie nareia. O to kartu tureia wiena didei kalta / sladieiu bei rasbainika wardu Barrabas / kursai buwa temniczon imestas su kitais Isbradneis / kurie cziesu maischto/ kuris mieste / nusʃidawe / rasbajste padare buwa. Bei pulkas melde / idant Pilatas daritu po sennawes. Ir iemus sussieius/atsake. Budas iusu ira idant asch ant Weliku iumus wiena paleiscziau/ katrogi norit paleidzamo / Barraba alba JEsu Karaliu Szidu/kuri wadinnat Christus? Nesa ßinoia iog ßidai ghi tiktai isch kerschta atrode buwa.

O iam sedent ant Sosto suda/ siunte iop materischke io bilodama. Tu neturek newieno darbo su schů teisoiu nes asch sche nakti, daug ape ghi sapnija kenteiau.

O Biskupai ir Wiresnieghi perkalbeia ir igunde ßmones / idant Barraba ischpraschitu / bei JEsu nußawintu. Tadda atsake Pilots / katro norit isch schu dweiu / kaip iumus paleiscziau? Tadda wissas pulks schauke/ bilodams padink ta/ ir galeisk mumus Barraba. Tadda schauke Pilatas antru kartu iumpi/naredams JEsu paleisti ir biloia. Kagi darisiu su JEsumi/ kuri wadinnat Christu. O ie wel

schau

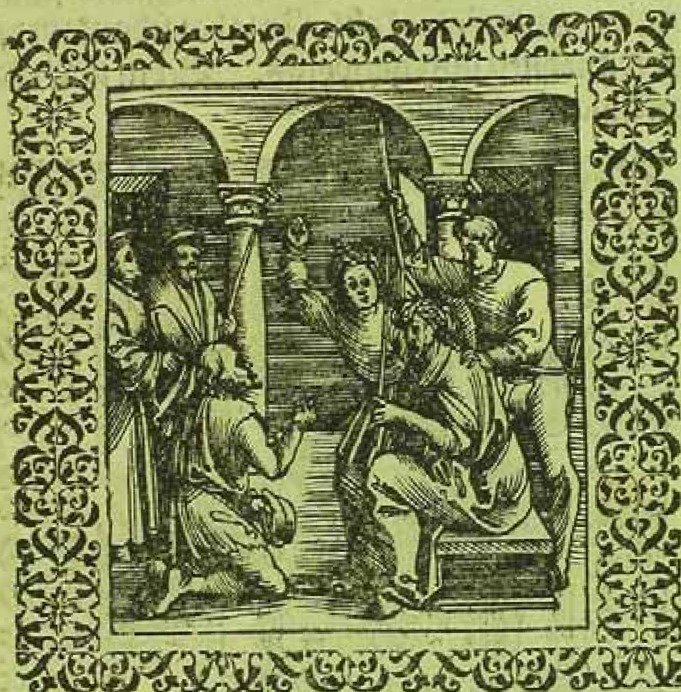
ſchauke/ Nukrißawok/ nukrißawok ghi. Bet ghis treti karta biloia iump: Kage ghis pikta dare? Aſch nieko ne randu kas ſmercza werta butu. Tůgi aſch ghi pakoſnita paleiſiu. O ie iů daugiaus ſchauke-biiodami/ mukrißawok ghi. Ir labai ſchauke praſchidami idant butu nukrißawotas. Bet iu ir Biſkupu ſchaukſmas prabinga.

Tadda Pilatas JEſu botagais iſchplakdinoia.

O Szelneri Piloto/ nuwede Jeſu ing namus Sudo ir ſu-

ir ſuwandinne wiſſa pulka / ghi iſchwilka ir apwilka ghi Kanicha/bei padare wainika iſch erſchkecziu ir uſʒ/deia ta ant io galwos / bei dawe iam nendre ing deſchi/

ne/ ir klaupes po io akim/ ir apiůke ghi/ ir pradeia ghi ſweikinti/bilodami. Sweiks mielas karaliau Szi/du Ir iſchtika ia weidan / ir ſpiaude iam ing akis / ir eme nendre ir iſchtikka ta io galwa / ir paſſiklaupe/ meldeſſi io.

Tadda

Tadda Pilatas wel iſcheija / bilodams iumpi. Schitai / aſch ghi atweduiuſump / idant paßintumbit mane newienos kaltibes ant io nerandanti. Schiteipo iſcheija JEſus / turedams erſchkeczių wainiką bei kamcha. O ghis biloia iumpi / Dabokites kokſai ßmogus. Kaip tadda Biſkupai ir tarnai ghi iſchwida / ſchauke / bilodami / nukrißawok / nukrißawok. Pilatas biloia iump: Imket ius ghi / ir nukrißawokét / nes aſch newienos kaltibes ant io ne randu / Sżidai atſake. Prowa turrim / ir pagal ta iam mirtineſa Sunumi Diewo dareſi.

Kaip

Kaip Pilatas ta ßodi girdeia bijoios io daugiaus / ir ſugrißa ing namus Sudo / ir biloia JEſauſp. Jſch kur eſſi? O JEſus / iam nieka ne atſake. Tadda biloia iam Pilotas: Ar nekalbi man? Ar ne ßinnai / iog man wale ira tawe nukri ßawoti / alba paleiſti JEſus atſake. Tu newienos wales ant manes ne turretumbei / ieitaw ne butu iſch aukſchto dűta. Todel tas kuris mane taw atrade / dideſni grieka tur. Jſch ta dumoia Pilatas kaipo ghi paleiſtu. Bet ßidai ſchauke bilodami: Jei tu ſchi paleidi nebuſi prietelius Cezaraus / nes kurſai Kraliumi dgros / tas ſtenges priſch Ceſaru.

Pilatas ta ßodi girdeies: JEſu laukan iſchwede / ir ſedos ant Soſto ſudo / ant wietos / kure ßidiſchkai ſchauk Gabbatha. O buwa diena paſſigatawijmo ant Weliku / ir wekiei ſcheſta hadina / ir biloia Szidams. Schiſkat iuſu Karalius. O ie ſchauke weſk / weſk / nukriſſawok ghi / Pilatas biloia iemus: Ar Karalių iuſu krißawoſiu? Atſake Biſkupai mes Karaliaus ne turrim / tiktai Cezaru.

O Pilotas regedams / iog nieka ne galeia / liſch tiktai dideſni murmeghima kelintiſi / naredams ßmonių klauſiti / nuſudija idant tai butu ko ie praſche. Jr maſgoia rankas po ßmonių akim / bilodams. Aſch ne eſmi kalts krauio ſcho teiſoto / ius weiſdekit. Jr wiſſi

ßmones

ßmones atſake/ bilodami: Jo kraugs teſtaw ant muſu ir ant muſu waiku.

Tadda iſchleida iemus Barraba kurſai delei maiſchto bei raſbaijſtes buwa apkaltas/ kurio ie praſche. Bet Jeſu nuplakta/ ir apiokta padawe iu walei/ idant butu nukrißawotas.

Tadda eme Szelnerei JEſu/ ir iſchwilka iam kamcho plaſchziu ir apwilka ghi io rubu/ ir nuwede/ idant ghi nukrißawotu/ bei ghis neſche ſawa krißu. Bet iſcheidami/ rada ßmogu/ iſch Cyrenios/ wardu Simona

Cc

Simona parenti iſch lauko/ kuris buwa Tiewas Alexandro bei Ruffo/ ta anis ſila priwerte/ idant ghis JEſaus krißu neſchtu. Jr ußdeia ant io krißu/ idant ta paſkui JEſaus neſchtu.

Bet eija paſkui io didis pulks ßmoniu / ir moteru kurios ghi paſkunde/ raudodamos. O JEſus atſigrißes iumpi/biloia. Jus dukters Jeruſales ne werket mane/ bet werkite ſawe paczas/ ir ſawa waikus. Nes ſchitai/ tas czeßas bus / kaip ſakis. Palaimingos eſt ne waiſingos / ir ßiwats kuris negimde/ bet krutis kurios neßinde. Tadda prades ios kalbets kalnamus/ apgrukct mus/ bei ius kalnelci / apdenket/

mus

mus/nesa iei tatai ʃzaliam medzui nuʃsidůʃt/ kas bus padzuwuʃiam?

Bet tapa ʃu iů drauge iʃchweʃti ir kittu du latru/ ždant ʃu iů butu gadinti.

Bei te nuwede JEʃu ant wietos/ kure ʃzidiʃchku ʃzodziu ʃchauk Golgatha/ tatai eʃti kaukolu wieta. 4. Actus.

Bei anis girde ghi Ukʃuʃu (tatai eʃti/ winů iʃch Mirrho parugusio) tulʃzimi ʃumaiʃchitu. O JEʃus tatai ragawes ne noreia gerti. Jr nukriʃzawoia ghi ant wietos Golgata/ teipaieg ir kitu du Latrů ʃu ių/ wiena po deʃchines/ antra po kaires a JEʃu tarp abeiu. Bei iʃsipilde raʃchtas/ kuris kalba.

Ghis

Cc ij

Ghis tarp Latru paſkaititas ira. Jr buwa trecʒia hadina / kaip ghi nukrißawoia. O JEſus biloia: Tiewe atleiſk iemus / nes anis neſſißinna ka dara.

O Pilatas raſche ußraſchima / tatai eſti prießaſtis ſmertʒio / bei ußdeia tha ant krißaus / wirſchui galwos io. Jr buwa raſchita JESVS NAZARENS. Kas Karalius Szidu. Ta ußraſcha ſkaite daug Szidu / nes arti mieſto buwa / kur JEſus nukrißawots ſtaios. Bei buwa raſchita Szidiſchku / Grekiſchku ir Latiniſchku ßodziu. Tadda biloia Biſkupai Szidu Pilotui. Ne raſchik Karalius Szidu /

bet ghi.

bet ghi ſakiuſi / aſch eſmi Karalius ſzidu. Pilatas atſake: Ka raſchiau / tai raſchiau.

Kaip tada Szelnerei JEſu buwa nukriſzawoie / eme anis ia rubus perdalidami ies ing ketures dalis / ſkirdami kiek wienam Szelnerui wiena dali / teipaieg ir ſermega. O Sermega buwa ne ſiuta / bet wiſſa auſta. Tadda biloia ie terpei ſawes: Tos ne ſuardikim bet meſkem ant ios burta / kuriem teks / idant butu iſch pildits raſchtas anſai Mana rubus anis tarp ſawes iſchdalija / bei ant Sermegos mana mete burta. Jr paſſiſede ſergeia io. Toktai dare Szelnerei / o ſzmones ſtowweia weiſoedamos.

Jr pas kriſzu ſtowweia Motina JEſaus / ir motinos io ſeſſů / Maria / mote Cleophaſa / ir Maria Magdalena. Kaip tada JEſus ſawa motina iſchwida / ir pas ie ſtowinti ana Apaſchtala / kuri ghis mileia / biloia ghis Motinai ſawa / Motriſchke. Schitai / tawa Sunus. Jr Apaſchtalui biloia teipaieg. Schitai / tawa Motina / bei toiaus ateme ghe Apaſchtalas ſaweſp.

Bet kurie praeija / pakalbeia ghi / krate galwa / ir biloia Tſui / ar taip iſchardai baſznicze / ir ik triu dienu ana wel pakuri? Gelbekes pats / iei eſſi Diewo Sunus / nukop nog Kriſzaus. Taipaieg ir Biſkupai iukes iam / ſu raſchtinikais / wireſneis / bei pulku / bilodami: Ghis

Ghis kitus gelbeia / o sawe negal gelbeti / iei ghis ira Christus / Karalius Israel / ischrinktasis Diewo / tada te gelb sawe pats / ir tenukop nůg krizaus / idant mes tai regedami ing ghi tiketumbim. Ghis Diewui nussitikeia / tas tegelb ghi nu / iei nor / nes ghis sake. Asch Diewo Sunus esmi. Tů budu iůkes iam ir Latrai / kurie su iů buwa nukrizawoti / ir papeike ghi. Hambia ghi teipaieg ir Szelnerei / eijo iopi / ir nesche iam uksusa / bilodami: Jei tu essi Karalius Szidu / tada gelbekes pats.

O wienas isch Latru anu / kuris buwa su iů nukrizawotas / pakalbeia iam / bilodams: Jei tu essi Kristus / tada gelbek / bei sawe bei mus. O antras apbardams schi / biloia. Ne tu nessibiiai Diewo / budams ligume prazudime: Isch tiesos mes schitai gadnei kenczem / nesa imnam kaip uzuslusziom / bet schis nieko pikto ne dare / ir biloia JEsui: Pone / atmink manes kaip pareisi ing tawa Karaliste. O JEsus biloia iam: Isch tiesos asch taw sakau / sche diena su manimi busi Raiie.

Ir scheschta hadina aptema wissa zeme / ikki hadinos dewintos / ir Saule pamete sawa schwiesibe. Bei dewinta hadina schauke JEsus didziu balsu bilodams: Eli / Eli / lama azabthani. Kaip kad tartumbei / Manas diewe / manas Diewe / kam mane apleidai.

apleidai? Bei kiti ſchicze ſtowedami / ir tatai girdedami / biloia: Ghis ſchaukia Elioſchaus. Potam JEſus ßinodams iog wis buwa pagineta todel idant raſchtas iſchpilditas butu biloia: Trokſchtu gerti. Bet buwa the indas ukſuſu pripilts / ir toiau tekeia wiens Szelneru eme pintinni / papilde ta ukſuſu / ir Iſopu / ußkiſchſcha ta ant nendres / ſieke tai JEſui uß burnos / girdidams ghi / ir biloia ſu kitais / Paſtowekbau atais Elioſchus / ir nuims ghi. JEſus tada ukſuſa emens / tare: Pagineta ira. Ir ſchauke wel didziu balſu / bilodams: Tiewe aſch paliecewoiu mana Dwaſe ing rankas tawa. Ir tatai iſch tares / palenkta galwa iſchdweſe.

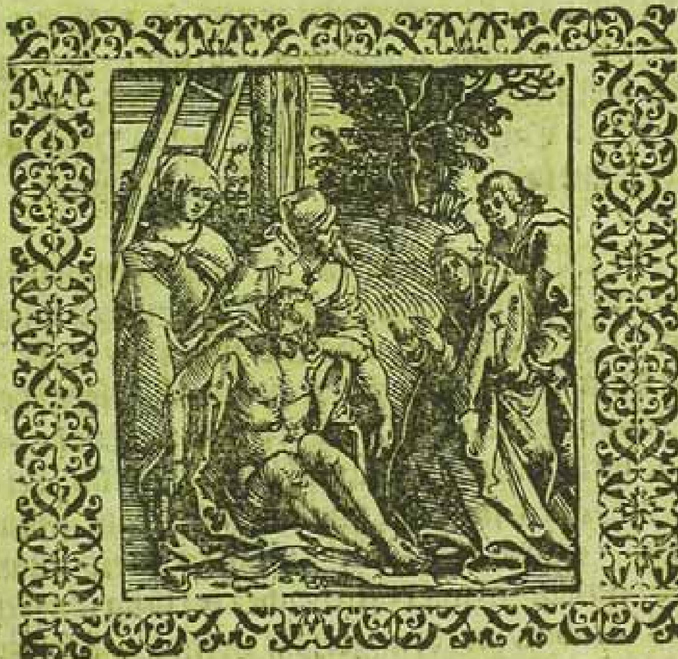
Ir ſchitai / ußkaba baßniczoie perpliſcha / puſſiau / nůg aukſchto ikki ßemes / Bei ßeme padrebeia / ir akmens perpliſcha / ir Grabai atſiwere / ir daug kunu ſchwentuiu kieles iſch numiruſiu / ir eija iſch kapu po io priſſkelimo / ir ateija ing ſchwenta mieſta ir paſſirode daug ßmoniems. Bei Hoitmanas kuris pas Jeſu ſtowcia / antroie puſſeie / ir kiti io ſargai / kaip regeia JEſu tokiu ſchaukſmu mirſchtanti / ir ßemes drebeghima / ir kas cze nuſſidawe / iſſiganda labbai / ir garbinoia Diewa bilodami. Iſch tieſos ſchis tureia geras ßmogus buti / ir Diewo Sunus. Ir wiſſas ſwiets kuris buwa ateghens to weiſdetu / regedami / kas ſchicze nuſſidawe / muſche ſawa krutis ir ſugrißa.

Bet wiſſi prietelei io ſtoweia iſch tala. Ir daug materu kurios ghi iſch Galileos buwa paſekuſios / regeia wis tatai. Tarp kurů buwa Maria / Magdalena Maria maßo Jakubo / ir Joſes augiwe / ir Salome motina Sunu Zebedeiaus / kurios ghi teipaieg buwa ſekuſios / kaip ghis Galileioi buwa / ir tam ſlugawoiuſios. Ir daug kitu kurie ſu iů aukſchtinni ing Jeruſalem eije buwa.

O Szidai

O Szidai / iang diena prigatawiſimo buwa / kant kunai Schwentcie nepaſsiliktu ant krißaus (nes ta Schwente labai dide buwa) melde Pilota / ieib iu kaulai ſulaußiti ir nuimti butu. Tadda atcie Szelnerei ſulauße primamuiam kaulus / ir antram / kuris ſu iů nukrißawots buwa. O kaip JEſauſp ataija ir rada ghi iau numirusi / ne lauße io kaulu / net wienus ßeluneru pradure ſchoną io Ragotine / ir toiau iſchtekeia kraugs bei wandů.

Ir kuris tatai regeia / taſſai liudij ſchitai / ir io liudimas tikras ira / ir ſʒinoſi tieſa kalbans / idant ir ius tiketumbit iog tatai nuſſidawe. Idant raſchtas iſchpilditunſe. Ius iam newieno kaulo neſulauſʒiket / Ir wel kits raſchts kalba / Reges kuri bus dure.

Potam wakara / ieng diena priſſitaiſijmo buwa kuri pirm Schwentes ira / ateija Joſephas Arimatiiſchkis / kuris ira mieſtis Sʒidu / ſʒmogus bagots / rodnas kurſai ne buwa pritarens iu rodijmu / ir darbu / kuris lauke Karaliſtes Diewo. Nes ghis buwa mokintinis JEſaus alle ſlaptomis / delei baimes ſʒidu: Taſſai paſſidranſina / ir eija Pilotop / ir melde idant iam paweltu nujmti kuna JEſaus.

O Pilatas nuſſiſtebeia JEſu iau numiruſi / ir atwadines Hoitmanna klauſe ghi / ſenneigu iau numire. Ir tai iſch Hoitmanno iſchtires / dawe Joſepui kuna JEſaus / ir priſake idant ta Joſepui dotu. O Joſepas pirka drabe. Bet ateija ir Nikodemas / kurſai pirm naktie JEſauſpi buwa ateijens / bei atneſche Mirra ſu Aloe ſumiſchmai / kaip ſchimta ſwaru. Tadda eme kuna JEſaus / kuris nuimts buwa / ir iwiſte ta ing cziſta drabe / ir riſcha ghi ſkepetamis drabiu / ir brangiomis ſʒolemis / kaip ſʒidu budas ira pakaſti.

Ir buwa

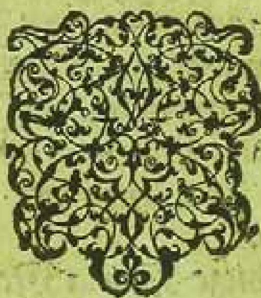
Ir buwa the/ kur JEſus nukrißawots tapa/ darßas/ ir tame nauias Grabas Joſepho/ kuri ghis iſch Olos buwa padaridines/ kureme niekas dabar ne buwa palaidots/ ing ta laidoia JEſu/ delei dienos priſſitaiſijmo Szidu/ kaip pradcios ſchwente/ bei grabas arti buwa. Ir ußritta didi akmeni uß anga Grabo ir atſtoia.

O buwa ſchicze Maria Magdalena/ ir Maria Joſes/ tas paſſiſeda priſch Graba. Taipaieg ir kitas materiſchkes kures buwa ſekuſios Chriſtu iſch Galileos/ weiſdedamos/ kur ir kaipo io kuna pagulde.

O anos

O anos ſugriſʒiuſios pataiſe brãges ʒoles ir moſti. Jr diena Weliku ilſeija/ pagal Sokona.

A Antra diena/ kuri ſʒka diena priſſigatawijmo/ ateija Biſkupai ir Phariſeuſchai ſuſſirinke Pilotop ir biloia. Pone atmenam/ ſchi ballamuta kalbeiuſi/ kaip dabar giwas buwa. Aſch po triu dienu kielſiůs/ Todel priſakik Graba paſergeti ikki treczos dienos ieib Apaſchtalai io ateije io ne pawoktu/ ir ʒmoniump ne ſakitu/ ghi paſſikieluſi iſch numiruſiu / ir butu paſkiauſis wilius pikteſnis uʒu pirmaghi. Pilatas atſake/ Taſkat ſargai. Eiket ir iſchdeket ghi kaip ʒinnat. Jr anis nueie dawe apſergeti Graba ſargais/ ir peczetimi uʒpeczetija.

Priſſikie-

Prissikielimas ir Dangu ſʒengimas Pono muſu JEſaus Chriſtaus / iſch keturu Euangeliſtu.

Kaip

KAip praeija Sabbatha pirka Maria Magdalena ir antra Maria / kuri wadinama ira Jakubo / ir Salome / ir Johanna / ir kitos / kurios su JEsum ateija isch Galileos / ir pagatawija mosti / idant ateiusios teptu JEsu / nes per Sabatha ilseia / pagal Sokana.

O nakti po Sabbathos / labai ankſti dabar ne praauſchus / ateija ios Grabop / uſtekant ſaulei / neſdamos moſti priprawita.

Schitai ſeme padrebeia / neſa Angelas Pono leidaſi iſch dangaus / ateija Grabop / ir atrites akme-

ninů

+ -

ni nůg duru ir passiseda ant io / Ir io assaba buwa kaip ßaibai / ir rubs io baltas kaip sniegai. A sargai nussiganda delei bijoghimo ir tapa kaip numire.

O moters tarp sawens bilaia: Kas atris mumus akmeni nůg duru Grabo / nesa ghis buwa labai didis. Ir paßwilktereiusios ischwida / akmeni atrista nog Grabo. Ir ieiusios ing Graba / ne rada kuno JEsaus. Maria Magdalena / tada nutekeia / ieib tatai passakitu. Ir bessirupinant matrischkiems iog kunas JEsaus the nebuwa / ateija iumpi du wiru ßibanczeis rubais ir anos sussigandusios akis sawa nuleida ßemespi. Tad biloia anie iumpi ko ieschkai giwaghio tarp numirusiu? Jo cze nera / kielesi / Atminket ka ghis iumus kalbeia Galileioij budams / kada biloia: Sunus ßmogaus tur buti atradits ing rankas grieschnuiu / ir nukrißawots ir trecza diena prissikeltissi. Ir ios atmine to ßodziu / atstoia nůg Grabo. ir potam tatai praneschè Wienotikai / ir wissims kitiems / passake tatai taipaicg ir Apaschtalams / O aniemus tatai pasakas regeiosi / nei tikeia iemus.

Ir Maria Magdalena / anaip (kaip sakita ira) tekedama ischkaka Simonop Petrop ir kitop Apaschtalop kuri JEsus mileia / ir bila iemus. Pona isch Grabo ischeme / o neßinnam kur ghi padeia.

Tada

Tada iſeija Petras ir antras Apaſchtalas
laukan ir ateija Grabop. Bet tekeia tůdu ligei
ir antras Apaſchtals pranoka Petra/ ir pirm iſchka-
kes grabop/ pawiſdeia/ ir iſchwida wirwes gulinczes.
[illegible]tas widun neeija. Bet Simonas Petras ghi
panakens/ eija ing graba ir regeia wirwes paguldi-
tas. Bet ebruſa/ kurű JEſaus galwa apwiſtita
buwa/ iſchwida/ nepas wirwes padeta/ bet pas ſcha-
li ipatei ſuwiſtita. Tada ieija ir antras Apaſch-
tals/ kurſai pirm grabop iſchkakens buwa ir rege-
dams tikeia/ nes ie dabar raſchto ne ßinnoia/ iog ghis
iſch numiruſiu turetu keltiſi. Tadda ie wel kruwon
ſuſſieija. Ir Petras nuſſiſtebeia kas tatai butu.

A Maria/ ſtowedama lauke pas graba/ werke. Ir
werkdama paßwilktereia ing graba/ ir iſchwida du
Angelu/ apwilku baltu rubu/ ſedencziu/ wiena prieg
galwos antra prig koiu/ kur JEſaus kuna buwa pa-
gulde. Ir thie kalbeia iei/ Moteriſchke/ ko werki?
Ghi atſake iemus. Ateme Pona mana/ o ne ßin-
nau kur ghi padeia. Ir tatai iſchtaruſi/ atſikraipe
ghi atgalios. Ir iſchwida JEſu ſtowinti/ o neßi-
noia iog tai JEſus buwa. Kalba iei JEſus: Mo-
triſchke/ ka werki? Ko ieſchkai? Ir ghi tareſi Darßini-
ka eſſanti/ ir biloia iam. Pone tugu ghi nunëſchei?
ſakik man kur ghi padeiei/ tada aſch ghi atimſiu. Bila
iei JEſus: Maria. Tada ghi atſigrißuſi bila iam:
Rabuni

Rabbuni / tai iſſigulda / Pone / Bila / iei JEſus: nemikrutink / neſa aſch dabar neuſʒengiau mana Tiewop. O eik brolump mana ſakidama iemus. Aſch uſʒengiu mana Tiewop / ir iuſu Tiewop / mana Diewop / ir iuſu Diewop.

Schita ira ta Maria Magdalena iſch kurios / JEſus iſchware ſeptinis welnus / kurei ghis pirmiauſei paſſirode / kaip buwa priſſikieles / ankſti pirma diena Sabathos. Jr ios atſtoiuſios praneſche tatai thiemus / kurie ſu iū biti buwe (kurie waitoia ir raudoia) iog ghi pona regeia / ir iog toktai iei buwa kalbeies. Jr thie girdedomi JEſu giwa / ir iei paſſirodzuſei / ne tikeia.

O motriſchkes ieiuſios ing Graba / iſchwida iaunikaiti po deſchines ſedenti / apdarita baltu ilgu rubu. Jr anas nuſſiganda. Buwa tai Angelas Diewo. O ghis biloia iamus: Ne nuſſiganſkitos / ʒinnau ieſchkot Jeſu Nazarenſkaghi nukriʒawotaghi / Nera io cze / keleſi / kaip kalbeiens ira. Eiket ſchen / Weiſdeket wieta / kur ponas guleia. Jr ſkubei eidamos / paſakiket tatai Apaſchtalams io ir Petrui / iog ghis kieles iſch numiruſiu. Bei ſchitai / Ghis pirm iuſu nueis ing Galilea / the ghi regeſite / kaip iumus ſake. Schitai / aſch tatai iumus ſakiau

Bei ios ſkubei iſcheijo iſch grabo bijadamos ir didei dzaugenczies / ir tekeia / ieib tatai paſakitu Apaſchtalams

Dd talams

talams io/ nesa drebeijmas ir ischgastis ies apeme/ ir niekam nieka ne sake/ nesa bijoiosi.

Ir eidamos/ sakitu tatai Apaschtalams io/ Schitai/ sutikka ies JEsus bilodams: Sweikos. Ir prißengusios iapi/ liteios kaiu ia/ ir ties io passiklaupe. Tada biloia iamus JEsus: Ne bijakitos/ Eikite pasakikite tatai mana braliams/ ieib ie eitu ing Galilea/ the iemane reges.

Bet encziams iomis/ Schitai nekurie sargu ateija ing miesta praneschdami wiriausiems Kunigams/ wis kas nussidawe buwa/ ir ie sussieija su wiresneis/ ir radija/ ir dawe ßelnerams gana pennigu/ bilodami: Sakikite/ io pasiuntinei nakti ateie/ ghi pawage/ mums bemiegant. Ir iei tatai Pilotui bus paskelpta/ tada mes ghi nutildisim/ kaip iumus bus pakaius. Ir ie eme peningus/ dare kaip buwa pamokiti. Ir tas kalbesis ißireischke tarp Szidu/ iki schei dienai.

Ir schitai/ du isch iu eija tan diena ing miesteli/ kuris buwa nůg Jerusalem schesis deschimts stoiu/ wardu Emahus/ kalbedami ape wis tai kas buwa nussidawe. Ir nussidawe iemus schiteipo sussikalbantiems/ artinoiose Jesus iumpi ir Kieliawa su ieis/ Bet akis iu buwa ußulaikitos/ kaip io nepaßiuna/ nesa kitu assabu ghis iemus passirode.

O ghis

O ghis biloia iemus/ kas tatai ira ßodei/ kurius tarpei ſawes kalbate / ir eſte ſmutni. Tadda atſake/ iam wienas / wardu Kleophaſas / bilodams: Ar tu wiens ſwetimuiu Jeruſaleie eſſi/ kuris neßina/ kas the ſches dienas nuſſidawe? Ghis biloia iam: Kas? Ghie atſake iam / Antai ape JEſu Nazarenſkoghi kuris buwa prarakſ / ſtiprus darbe / ir ßodije po akim Diewa / ir po akim wiſſu ßmoniu / kaip ta muſu Biſkupai ir Ponai atrade ant ſmerties / ir kaip ghi nukrißawoia. O mes tiketom ghi Iſrael iſchwadoſenti. Bei ant to/ ſchitai treczia ira diena/ kaip tatai nuſſi-

D d ij

nuſſidawe. Jr iſchgandina mus nekurios moteriſchkes muſchiſkiu kurios ankſti pas Graba budamos/ ir io kuna neraſdamos /ateija/ ir ſake/ ſawe regeiuſes iſchwiſti Angelu/ alba regeghima/ bilanczìu/ Ghis giwas ira. Jr nekurie iſch muſu eija the/ rada taipo/ kaip moteriſchkes ſake/ bet ia patteſ nerada.

Jr ghis biloia iemus / o ius paikieghe ir tinginczos ſchirdes tiketi / tam ka praratai kalbeia. Er ne tureia Chriſtus tatai kenteti/ ir ſchiteipo ing ſawa garbe ieiti ? Jr pradeies nůg Moſeſchaus ir wiſſu praraku/ iſchguide iemus iwiſſa raſchta/ ape ſawe ſakyta.

Jr artinoios mieſteliop / kuriop eija / ir JEſus deioſi/ kaip kada noretu toliaus eiti. Bet ie ſilidami ghi biloia: Paſſilikes ſu mumis/ nes ſchitai wakars/ ir diena priſſilenke. Jr ghis ieija ieib paſſiliktuſe ſu ieis. Bei nuſedawe iam beſedent ſu ieis użu ſtala/ eme ghis důna / dekawoia / lauże / ir dawe iemus. Tada iu akis atſiwere / ir paźinna ghi/ O ghis pragaiſcha/ nůg iu akim/ ir ie biloia tarp ſawes: Er nedege muſu ſchirdis muſuie / iam mumus ant kelio bekalbant/ mumus raſchta iſchguldidams ?

Jr ie keleſi taieg hadina/ ſugriża ing Jeruſem/ ir rada wienolika kruwoije/ ir tus kurie ſu ieis buwa bilanczius. Ponas iſch tieſos kieleſi / ir Petrui paſſirode. Jr ſchie teipaieg paſake / kas iemus ant kelio nuſſitika/

nuſſitikka ir kaip ghi iſch laußijmo dūnos paßinne buwa. O anis ne thiemus netikeia.

Bet ſchitai nuſſidawe wakara Sabatos? kaip duris buwa ußrakintas / kada makintinei kruwoi buwa/delei bijoghimo Szidu.

O kalbant iemus ape tai / ateija JEſus patſai/ beſedintiemus iemus uſu ſtala. Jr eijes tarp iu biloia: Pakaius iumus. Jr bara iu netikeghima ir ſchirdes iu ußuſi kietawima / iog netikeia thiemus/ kurie ghi regeia prikeluſi: O ie nuſſiganda / ir tares rege diwaſe.

Oo iij Jr ghis

Ir ghis biloia iemus / ko bijoties teipo / ir kodel randos takios dumos iuſu ſchirdije. Weiſdeket mana ranku ir mana koiu / Aſchpatſai eſmi / Czupoket mane ir weiſdeket / nes dwaſe ne tur kuna ir kaulus / kaip regit mane turinti. Ir tatai iſchtares rode iemus / rankas koias / ir ſawa ſchona / tada pradzuga Apaſchtalai regedami Pona.

Ir kaip dabar netikeia / del dzaugſmo / ir kaip ſtobeioſi / bila ghis iemus. Er turrit cze ko walgiti? Ir ie padeia iam dali keptos ſzuwies / ir kari medaus. Ir ghis tai emens / walge po iu akim.

Ir biloia iump / thai ira thie ſzodei / kurius iumus kalbeiau / dabar ſu iumis budams. Neſa wis tureija iſchpildita buti / kas ape mane raſchita ira Zokone Moſeſchaus / prarakoſu ir Pſalmoſu. Tada atwere ghis iemus prota / kaip raſchta permane / bilodams iumpi. Schiteip ira raſchita / ir ſchiteip tureia Kriſtus kenteti / ir iſch numiruſu keltiſi trecze diena / ir paſakidinti ſawa wardana / pakuta ir atleidima grieku wiſſam ſwietui / ir pradeti Jeruſaleme. A ius wiſſa to eſteliudi naikais. Ir antra karta bila iemus. Pakaius iums. Kaip mane mana Tiewas ſiunte / teip aſch ius ſiunczu. Ir tatai bilodams / dweſe ing ios / bilodams. Imkite ſchwenta dwaſe kuriemus ius griekus atleiſite / thiemus bus atleiſti / ir kuriemus ius tus uſzutureſite / thiemus bus uſztureti.

A Toma-

A Thomaſchius/wienas iſch dwilikos/kuris ira wadinamas dwinas/ ne buwa prieg Apaſchtalu/ kada JEſus ateija. Tada ſake iam kiti Apaſchtalai. Mes regeiom pona. O ghis atſake iemus: Jei ne-regiu rankaſu io winiu wietas/ O iei ne demi priſch-tus ſawa ing winu wieta/ ir iei ne igiuldau ranka ing ſchona io/ ne tikeſiu.

Jr po nedelios Apaſchtalai io/wel buwa ſuſſirin-ke/ir Tomaſchus ſu ieis. Tada ateit Jeſus/ kaip du-ris buwa uʒurakintas/ ir terpei iu ſtowedams biloia. Pakaius iumus/ Tada bila Tomaſchui: Siek ſche

D d iuj pirſchtus

pirschtus tawa/ ir weisdek mana rankas/ ir siek ranka/ bei dek ie ing mana schonus/ ir nebuk netikins/ net tikek. Tomaschus atsakidams iam biloia: Manas pone/ ir manas Diewe. Bila iam JEsus: Kada regeiei mane Tomaschau/ tikeiei/ ischganiti esti thie/ kurie nereg/ o taczau tik.

Tada JEsus wel passirode Galileos ßemeie pas marias Tiberias. O teipo passirode. Buwa sussieie Simonas Petras bei Tomaschius wadinams Dwinas. Ir Nathanael isch Kana Galileos/ ir Sunus Zebedeiaus/ ir kitu du io makintiniu. Tada bila Simonas Petras iumpi. Eikim ßweiotu/ tada bila ir kiti/ Eisim ir mes drauge. Ir kaip leidos eiti/ toiaus ikopa ing laiwa. O ta nakti nieka negawa.

Ir

Ir prăuſchus ſtoweia JEſus ant kraſchto. O apaſchtalai neſʒinoia JEſu ſanti. Bila iemus JEſus: Waikai er neturrit ko walgiti? Anis atſake: Ne / bei JEſus biloia iemus: Meſkite tinklus po deſchinies laiwo / tada laimeſit. Ir meten / ne galeia patraukti / delei daugibes ſʒuwu.

Tada biloia anſai Apaſchtalas kuri JEſus mileia / Petrui: Taſkat Wieſchpats. O kaip girdeia Simonas Petras Wieſchpati ſanti / apſijoſe marſchkineis / nes buwa nŭgas / ir leidos ing marias. O kiti mokintinei pareija laiwe / nes netoli nŭg kraſchto buwa / net tiktai kaip ir du ſchimtu oleczių / ir trauke tinklus ſu ſʒuwimis.

O iſcheije ant kraſchto / iſchwida anglius padetus / ir ſʒuwis ant ių / bei dŭna. Bila iemus JEſus. Atneſchkite tu ſʒuwu kures dabar gawat. Simonas Petras ieghes iſchtrauke tinkla ant kraſchto / pilna didʒių ſʒuwu ſchimta / penkias deſchimts ir tris. O kaczei ių ticka buwa taczian tinklas ne pliſcha. Bila iemus JEſus: Eiket ſche walgiket. O niekas iſch Apaſchtalu nedriſa io klauſti / kas eſſi? Nes ſʒinoia Wieſchpati ſanti. Tada JEſus ateies eme dona ir dawe iemus / teipaieg ir ſʒuwies. Tatai nu treczas karts ira / kaip Jeſus paſſirode Apaſchtalams ſawa / kada iſch numiruſu buwa priſikelens.

Ir po walgimu / biloia JEſus Simonui Petrui: Simonai Johanna / ar mili mane daugieſne uſʒu

ſchus? Ghis bila iam. Taip Pone/ tußinai/iog aſch tawe miliu. Bila iam JEſus/Ganik mana aweles. Bila iam JEſus antru kartu: Simonai Jahanna ar mili mane? Petras bila iam. Teip Pone/ tu ßinnai mane tawe milinti. Bila iam JEſus: ganik mana awis. Bila ghis iam trecziu kartu. Simonai Johanna Bau mili mane? Petras nuſſitußija/

iog JEſus treti Karta klauſe Bau mili mane? Jr biloia JEſui: Wieſchpatie tu wiſſus daiktus ßinnai/ tu ßinnai iog aſch tawe miliu. Bila iam JEſus/Ganik mana awis.

Jſch tieſos iſch tieſos aſch taw ſakau/kaip iauneſnis buwai/tada iůſeis pats/ir eidawai kur noredams Bet kada paſenſi/tada iſchtieſi rankas tawa/ir kits tawe wes/kur ne noreſi. O Jeſus iam tatai kalbeia/

ieib

leib ßenklintů / kakiu ſmertimi ghis Diewa turretu garbinti. Jr tatai iſchkalbeies/biloia Petrui. Sæk mane. Petras atſigriſches/ iſchwida ana mokintinni ſekanti / kuri Jeſus mileia/ kurſai weczeroij prieg krutu io guleies ir iam kalbeies buwa. Wieſchpatie kas tawe iſchdůs? Petras ſchi iſchwides biloia Jeſui. Wieſchpatie a ſchis kam? JEſus atſakidams biloia/ Jei noriu ana paſſiliekanti / iki ateimi / kas tawe rupia? Tu mane ſek. Tada radoſe kalbeſis tarp broliu. Schis Makintinis nemirs. A Jeſus nebiloia. Ghis nemirs. Bet iei noriu ghi paſſiliekanti / iki ateimi/ kas tawe rupia. Schitai ira tas Mokintinis/ kurſai ape ſchus daiktus liudij / ir ſchitai raſche / ir ßinnom ghi tieſa liudijenti.

A wienoliks Apaſchtalu eiſa ing Galilea/ ant kalno/ kur ios JEſus buwa liepęs eiti. Jr the regetas ſtaioſi JEſus/ daugneſne nei nůg penkiu ſchimtu broliu/ wienu kartu / kuru dabar daug giwi ira/ o kiti iau ußmigga. O kaip ghi regeia/ klaupeſi keliosa. Jr kiti abeioia. Bet JEſus eies iumpi kalbeia iemus: bilodams. Man důta ira macis/ bei dangui bei ßemeie/todel eiket po wiſſa ſwieta / ir ſakiket Euangelia wiſſam Sutwerimui/ ir mokiket wiſſas ßmones/ krikſchtidami anas warda Tiewa / Sunaus ir Schwentos Dwaſes / bei liepket ies pilnawoti/ wiſſa aſch iumus iſakiau / kas tikes ir apſikrikſchtis / tas

bus

bus ischganitas / o kursai netikes / bus praßudits. O ßenklai kurie seks tikinczioſius / schie ira / mana wardana ie ischwaris Welinus / nauieis ließuwieis kalbes / ßalczius prawaris. Jr iei kû piktu apsigiers / iemus nekenks. Ant negainiczių ußdes rankas / ir anis pagilbs. Jr schitai / asch su iumus esmi / koßna diena iki gala swieto.

Potam regetas buwa Jakubo 1. Cor. 15.

Schiteipo / pirm nei dangu giwas imtas stoios nûg iu akiu / passirode sawiems Apaschtams / po sawa kenteghimu / ir tatai tuletinu budu / ir passirode ketures deschimts dienu / kalbedams iemus ape Karaliste Diewo / ir atwere iemus uma / kaip anis raschta permane. Jr kaip buwa ios suwadinnes / tada isake iemus / ieib nog Jerusales neatstotu net lauktu paßadeijmo Tiewo. Jr biloia. Dabokites asch iumus atsiusiu paßadeijma Tiewo / kuri isch manes girdeiot / Bet ius mieste Jerusales bukite / ik apwilkti busit mace isch auskchto. Nes Janas wandeni krikschtija / o ius krikschtiti busit Schwenta Dwase ne poilgam.

O thie kurie buwa sussieie klause ghi / bilodami: Wieschpatie nugu attiesi Karaliste Jsrael? Ghis atsake iemus: Nepareitis iumus ßinoti czesa alba hadina / kure Tiewas sawa macei palaike. Bet ius gausit macen Schwentos Dwases / kuri ant iusų ateis / ir ape mane liudisit Jerusaleie / ir pra wissa Szidawa / bei Samaria / ir iki gala swieto.

Jr ghi-

Jr ghis iſchwede ios ikki Bethanios / bei pakeles rankas atſiſweikina nůg iu. Jr nuſſidawe kaip atſiſweikina nůg iu / kada gana buwa iemus kalbeiens po ſawa priſikelimu / atſtoia ghis nůg iu / ir regimai tapa pakeltas ir nußenge dangun / ir debeſis paeme ghi po nů akim / ir paſſiſeda po deſchines Tiewo. Jr kaip ſchie weiſdeia ghi dangu ßengenti / tada iſchwida pas

ſawe du wiru ſtowinczu apdaritus baltu rubu / kurie kaibtia Wirai Galileos ko ſtowit weiſdedomi Dangun? Schis JEſus kurſai ira nůg iuſu paimtas Danguna / atais / kaip ghi regeiot dangun eint.

Jr anis

Ir anis meldeſi ia ir ſugriſʒa ing Jeruſalem didziu dzaukſmu nûg kalno/ kuris wadinams ira Aliwu kalnas/ kurſai arti Jeruſales ira bei ira Sabbatos keli nûg io. Ir ieghe ing mieſta uʒkopa ant rieklu/ kur budawa Petras ir Jakubas/ Janas ir Endricius/ Philipas ir Thomaſchius/ Baltromieius ir Mothieius/ Jakubs Sunus Alpheiaus/ ir Simonas Zelotes/ ir Judoſchius Jakubo. Schie wiſſadais kruwoij budawa wienai dumoij melſdamies/ ir praſchidamies/ ir materes ſu Maria motina Jeſaus ir braleis io ir wiſſadai budawa baʒniczoij/ liaupſinoia ir garbinoia Diewa etc.

Tû czieſû ſtaghis Petras tarp mokintiniu biloia: (bet buwa ſuſſieghe kaip duſchimtu ir dwideſchimts) Jus wirai ir brolei/ raſchtas tureia buti iſchpilditas/ kuri Schwenta Dwaſe pirm kalbeia per naſrus Dawido/ ape Judoſchiu/ kurſai buwa wadas tu kurie ſugawa JEſu/ nes ghis ſu mumis paſkaitits buwa/ ir ſchi ureda ſu mumis buwa gawes. Taſſai nupelne diriwa uʒu algan neteiſibes/ ir paſſikorens puſſiau perpliſcha/ ir widdurius ſawa iſchkrete. Ir tatai paſkelpta ira wiſſiems Jeruſaleie giwenantiems ſchiteipo kaip ta diriwa wadinama ira iu lieʒuwiu. Akeldama tai eſti/ krauio diriwa. Neſa raſchita ira knigoſu Pſalmu/ Iu Namai tur buti puſti/ ir nieks ne giwens iuſa. Ir io Biſkupiſte gaus kits. Tûgi tur nuwiens

iſch

ſch ſchu wira / kurie ſu mumis buwa / wiſſu tů cziesu kurio JEſus tarp muſu beiieghes bei iſcheies ira / nog krikſchtijmo Jano / ikki tos dienos / kurioij nog muſu atimts ira / liudinikas io priſſikielimo / ſu mumis paſtoti.

Jr ie paſtate du Joſephan wadinama Barſaba pawarde Juſta. Bei Macan / meldeſi irbiloia. Wieſchpatie wiſſu ſchirdziu tirtatau / parodik katra tu ſkirei / tarp ſchu dweiu / ieib ghis gautu ſlużba / ir ureda Apaſchtalo / nog kurio Juda ſchius atpůle / ieib eitu ing ſawa wieta. Jr mete burta ant iu / ir burta půle ant Maco / ir ghis priſtatis ſtaioſi wienolikump Apaſchtalump.

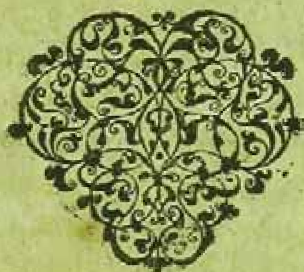
Jr kaip

Jr kaip diena Sekminiu iſſipilde / buwa ie wiſſi wienos dumos kruwoi / ir ſtoios umai uſzeghimas iſch dangaus / kaip ſtipro weio / ir papilde wiſſa traba kur ſedeia. Jr regimi buwa iu lieſzuwei perſkirti / kaip ugnis / ir ghi nuſſi leida ant kiek wieno iſch iu / ir wiſſi papilditi tapa Schwenta Dwaſe ir pradeia kitais kalbeti / kaip dwaſe dawe iemus iſchkalbeti etc. Dau. lieſzuweis geſnieweiſ dek darboſo Apaſchtalu z. cap.

A Apaſchtalai iſcheie / ſake koſani wiſſur / ir wieſchpats dirba ſu ieis / ſtiprindams Szodi per ſekanczius ſzenklus.

Kriſtus giwen Karalius amſzinai.

AMEN.

Eſaias

Esaias LIII.

13♦ Schitai/ tarnas mana iſchmintingai elg=
ſis/ ir bus paaukſchtintas ir labai aukſch=
14♦ tai pakeltas / iog daug iſch tawęs paſſi=
piktins/ kadangi gimis ia biaureſnis ira/
nei kitu ßmoniu/ ir ia pawcikſlas nei ßmoniû waiku.
15♦ Alle to budu ghis daug Pagoniu apkrapis/ iog ir
Karalei ſawa naſrus io ant ußwers. Neſa kurie=
mus nieka ape tai ne praneſchta ira / thie tatai mielai
(geiſdamies) reges / ir kurie nieka ape tai ne girdeia/
tho dabaſis.

1♦ Alle kas tik muſu kaſanei/ ir kuriam ira petis Wieſ=
2♦ paties apreiſchkems ? nes ghis iſchdigſta po akim
io / kaip atßala / ir kaip ſchaknis iſch ſauſos ßemes.
Nera iam newienos formos nei graßibes. Mes re=
geiom ghi / alle nebuwa newienos formos / kuri mu=
3♦ mus butû itikuſi. Ghis buwa wiſſu paniekcziauſeſis
ir paniekinczіauſeſis. Pilnas ſapuliu ir liggu.
Ghis buwa taipo apiûkts / kaip ir weidas nûg io bu=
wa paſlepiams/ thû io nieko neadbaiom.

4♦ Iſch tieſos ghis neſchoia muſu liggas/ ir ſaw uß=
deia muſu ſapulius. Alle mes tikeiomies ghi ta eſſa/
5♦ kuri Diewas muczitu/ muſchtu ir wargintu. Alle
ghis delei muſu piktenibiu ira iſchrantas/ ir delei
muſu grieku ſumuſchtas. Wina iam ußdeta ira / ieib
mes pakaiu turretumbim ir per io ronas mes eſme

Ee iſchgiditi

iſchgiditi. Mes wiſſi buwom paklidẽ kaip awis/ ♦6
koßnas daboioſi ſawa kelio. Diewas ußdeia iam
muſu wiſſu griekus.
Kaip buwa karoiams ir muczijams/ ghis ſawa ♦7
naſru neatwere/ kaip awis/ wedama piauti/ ir kaip
antai awele tyl po akim karpeio ſawo / nei burnos
ſawa ne atwer.
Alle ghis iſch bedos ir ſudo iſchtrauktas ira/ kas ♦8
gal giwenima io iſſakiti. Neſa ghis iſch ßemes giwu-
iũ iſchtraukts ira/ kaip buwa delei piktenibiu mana
ßmoniu muczijams. Ghis ira pakaſtas budu Diewo ♦9
neſſibijanczuiu / ir numire kaip bagotas/ kaczei ghis
netieſos newienam nedare nei wiliaus naſroſa io
nebuwa. Alle Wieſchpats nareia io teipo ligomis ♦10
ſumurditi.
Kaip ghis ßiwata ſawa bus dawes affierui/ teip ſe-
kla tůres/ ir ilgai giwens/ ir wieſchpaties noras per io
ranka iſſipildis. Todelei iog io duſche dirba/ dzaugſis
ir turres pilniſte. Jr per ſawa paßinima ghis mana ♦11
tarnas teiſuſis / daug apteiſins/ neſa ghis iu griekus
neſchoij. Todelei aſch iam dide daugibe důſ ing dali/ ♦12
ir iam ſtipriegħi teks ing dali pleſchimo. Todelei iog
ghis giwenima ſawa padawe ant ſmerties. Jr iog pik
tadeiams priligints tapa / ir daugiu grie-
kus neſchoia / ir ußu Jſbrad-
nius meldeſi.

DIDCZOIE PETNICZOIE, APE muka ir ſmerti IEſaus Kriſtaus.

BIrdeie Hiſtorja alba raſchta Schwentuiu Euangeliſtu/ ape muka ir ſmerti muſu Wieſchpaties ir wieno Iſchgelbetoio IEſaus Kriſtus/ Nu teipaieg mokinkimes/ kakiu daiktu pareitiſſi mumus taliaus iſch to raſchto dabotiſſi teib ſu nauda galetumbim klauſiti.

A ſcheme dabar iumus paſkaititame raſchte/ ſchu ſcheſchiu daiktu pareitiſſi koßnam Krikſchczionim dabotiſſi.

Ant Pirmo. Kas kencz.

Ant Antro. Kaipo kencz.

Ant Treczio. Kodelei kencz.

Ant Ketwirto. Kam dera io kenteiimas.

Ant Penkto. Kaipo ßmogus kenteiima Kriſtaus tur paſiſawinti.

Ant Scheſchto. Kaipo krikſchczionis muka ir ſmerti ſawa Pono Kriſtaus/ per wiſſa ſawa amßa tur ſprowawoti alba wartoti.

Ant Pirmo.

Kas Kencz muka / ir kas kentedams numirſchta.

BAl wargus kartais regeti ir arklis / iautis alba kits kokſai galwjas. A ſchicze nekalbama ira ape muka kakios bandos / bet ape muka
Matt. 3 17. ir Smerti JEſaus Kriſtaus. A JEſus Kriſtus ira paties Pono Diewo Sunus wienatighis.

JEſus Kriſtus ira taſſai / per kuri Diewas leida Dangu ßeme ir wiſſus daiktus / Joh: 1. Pagul: per ghi wiſſi daiktai ſutwerti ira / Ir be to nieka nera ſutwerta.

JEſus ira taſſai / kurſai Szidu ßemeie daug pawargusiu ßmoniu iſchgide ir pagelbeia / kuris Schturmus nutilde / kurſai ßmones numiruſias prikele / kurſai nůg ßmoniu apſeſtu Welina praware.
Marc. 7. Ghiſſai wis gerai padare.

JEſus ira taſſai / kurſai ir ant Diewo ßmonims
Johan. 5. ſake koſani / Ghis macnai moka / a nekaip phariſeuſchai. Schwentamip Jamp treczíame puguldime / Tu eſſi mokitoias nůg Diewo ateiens.

Todelei ſchiſſai kentenſis ir mirſchtanſis JEſus / ne eſti praſtas kokſai ßmogus / Bet nůdem didis Ponas / Dangaus ir Szemes walditoias / Man ira
Matt. 28. důta macis ant dangaus ir ßemes. Kada Koto

rankon

rankon padůdamas ira Sunus kokio bagoto ßmogaus/ tada nuſſiſteb wiſſas ſwietas/ O ſchicze paties Pono Diewo Sunus ira muczamas. Kada nieko newogens butu/ pakariams/ tadda koßnas nuſiſtebetu ir diwitu.

Todel paties Pono Diewo Sunui kenczant ir mirſchſtant/ tur didis daikts buti.

Ant Antro.

Kaipo kencz.

POnas muſu JEſus Kriſtus neprastai/ kaip kits kokſai ßmogus/ kenteia/ bet dang dideſne muka regeia/ nei kits kokſai piktadeias/ kurſai ira ant mukos ir ſmerties ſwædams/ Szmogus kentedams didcziauſei tiktai ant ſawa kuno kencz/ alle ſchis Ponas/ bei ant duſches alba ſchirdies/ Bei ant kuno kencz toke muka/ kaip tai ſmutkai newieno ßmogaus/ kaczei wiſſu didziauſiej wargai/ negal priliginti buti/ Kriſtus ſakau abeiej ira kenteiens. Pirmo ant duſches ſawa ghis turreia/ ßmogui neiſchkalbama muka/ neſa. Ghis Nuſitußija/ Jmmaſi ſu mertimi/ Jſchleid kruwina prakaita/ Schauke didziu balſu/ Manas Diewe/ Manas Diewe/ kam mane apleidai? Pſal. 22.

Ee iij Schitus

Schitus baisus wargus / ir ta dide kancze mes kaczei daug kalbetumbim / taczau negaletumbim ganna ischkalbeti.

Bei schita dusches muka ir wargai radosi Ponui musu Kristui delei schu prießastu alba daiktu.

Pirma / Ponas Kristus dumoia ana didi kerschta sawa Dangaus Tiewo / kurri ghis wienas apsieme kelti delei wisso swieto grieku.

Antra / Ponas Kristus padumoiens ira ta baisu ir biaurughi muka ir smerti / kurre tureia numirti. Wissu giedingiausesis smertis tů cziesu budawa / iei ka nukrißawoia / Tůgi ir Schwentame raschte raschita ira / Prakeiktas nukrißawotasis. Deut. 21.

Treczia. Ponas Kristus gerai ßinoia / iog newissi Szidai / nei wel wissi pagonis ta io muka ir smertimi nussitikies. Net daug busenczius isch wissu ßmoniu kurie ghi paniekins / nei iam ußu io sunke muka diekawos / net sawa ußkietawimo ir netikeghimo delei turres prapulti. Schitai sakau Pona didei gail ir io schwenta schirdele nůdemais kremta. Tůgi nenoprosnai raschita ira Psalm 18. Smerties rischei mane apeme / ir upes Belial mane ischgandinoia.

Antra. Ponas musu Kristus daug ir sunkiei kenteia / ant sawo czisto ir schwento kuno / Nesa Darße budams ira sugaunams / rischams / prowon wedams. Namůsu Kaiphoschaus / io weida ischtikka. Namůsa Herodo taipaieg apiůkts buwa. Rotußeje Pilato

Schidai

Szidai daug pikto iam dare ir nuſudits tapa ant ſmerties. Ant kelio / pats ſawa krißu tur neſchti. Wietoie Golgata / nukrißawoiams ir tarp dweiu latru / kaip wiriauſis ſmirdu pakariams ira / Noredams numirti / tulßе girdams ira. Ant galo wiſſu biauriauſe ſmertimi nußawinamas ira / butent ant krißaus. Prakeikts ira / kurſai ant krißaus kabboij. Deut. 21.

Schiteipo iſch tieſos muſu Ponas labbai dide bei biaure muka bei ant duſches bei ant kuno ſawa ſchwento kenteia.

Ant Treczio.

Kodelei Diewo Sunus ſchus wargus ir ſmerti iſchkenteia?

KEncz ir numirſchta iſch tieſos Diewo mielaſſis Sunus / delei piktenibiu ir grieku / A ne delei ſawa kokiu greku kencz ir mirſcht ſchiſſai didis Ponas. Net ſwetimo griekо delei / tatai eſti ußu mus Szmones grieſchnikus ghis ſchitai wis iſchkenteia / noredams mus gelbeti ir amßinai iſchganiti / Kaip ape tatai daug liudimu turrim ſchwentame raſchte ſeno ir nauio Teſtamento. Ghis delei piktenibiu mana ßmoniu buiwa muczitas. Ghis delei muſu Grieku ira ſumuſchtas / ir delei muſu piktenibiu iſchroнitas. Esaie 53. Krauias JEſaus Kriſtaus cziſtij muſu wiſſu griekus. Joh. 1 Kriſtus delei muſu grieku numire / Jr delei teiſibes muſu priſikiele. Rom. 4.

Todelei mielas krikſchczonie / kiek kartu iſchwiſi muka muſu Wieſchpaties Kriſtaus Baſzniczoie / kaip czonai ant altoriaus / alba kitur ant lentos alba ſienos kakios iſchmaliawota / ir regedams io galwa erſchkeczeis iſchdraſkita ir kruwina / tadda ſakik tatai mana griekai padare / kaip iſchwiſi io wiſſa kuna krauieis warwanti delei plakimo / tadda dumok ſchitai mana griekai io kuna teipo iſchplake / kaip regi io ſchona pradurta / io rankas ir koias prawertas bei kruwinas / tadda tarik / Pone Diewe tas ſzaiſdas ir tus krauius aſch tawam mielam Sunui padariau. Tůgi nekaltinkem tiktai wienus ſzidus / bet ir mus paczius.

Ant Ketwirto.

Kamgi dera ſzmogui kenteghimas ir ſmertis Pono JEſaus Kriſtaus.

ISchtieſos Wiſſogalinczio ir amſzinoio Diewo Sunus wienatighis / geras / ſchwentas / ir nieku nenuſideiens / ne noproſnai / nei iſch pataikos annoke muka ir ſmerti biaure apſieme / Nei wel ſawens delei toktai iſchkenteia / bet MVMVS MVMVS ſakau pawarguliams ant naudos.

Tůgi nu gerai ir pilnai duſchele nobaſznoia dabokes / iſch kokiu wargu mus Kriſtus / ſchita muka kentedams iſchgelbeia.

Ant Pirmo.

Ant Pirmo. Mes wiſſi grieſchniekai eſme po Pono Diewo akim/ griekoſu praſideie/ griekoſu užgime eſme/ ir griekoſu giwenam. Tůgi mumus wiſſems buwa amžinai/ kaip ir Welinui prapulti/ A Ponas Kriſtus/ awinelis Diewo kencz ir mirſchta/ ieib mus pawargulus apteiſintu. Ta kurſai grieku nežinna/ padare Diewas grieku užu mus/ Idant mes butumbim ieme teiſibe/ laikama po io akim. Krauias IEſaus Kriſtaus apcziſtij muſu wiſſus griekus. Schitai iſchtieſos labai dide nauda ira.

2. Cor. 5.
1. Joh. 1.

Ant Antro. Ponas Kriſtus/ ſchů ſawa kantru kenteghimu/ mus iſchgelbeia nůg prakeikimo Sokano/ kaip iau Sokanas Diewo/ ant tikinczuiu Kriſtui negal ſchaukriſſi alba ſkunſties/ Bet aniemus tur pakaiu důti/ Neſa Kriſtus už tikinczius ing ſawe/ Sokano wiſſus priſakimus iſchpilde. Kriſtus mus iſchgelbeia nůg prakeikimo Sokano/ paſtodams užu mus prakeikimų. Ir ſchitai wierikem ne maža nauda ira mumus nebagielems.

Gal. 3.

Ant Treczio. Ponas Kriſtus mirdams užu mus ant križaus/ iſchgelbeia mus/ ing ghi tikinczes žmones/ nůg amžinos ſmerties/ tatai eſt/ paſkandinimo duſches ir kuna muſu.

Tůgi Kriſtus pat ſai/ Smertei grumſdams bila. Smertie/ aſch taw buſiu apipienu. Pekle aſch tau buſu gumbe/ kaip kada tartu Ponas/ aſch mirdams/ apgaleſiu/ bei ſmerti bei pekla. Kaip

Hoſ. 13.

Kaip tatai Kriſtus ir darbu parode/neſa nuſʒen-
ges ing pekla ſugriſʒa/ ir numirens/ treti diena keleſi
iſchnumeruſiu / pekla bei ſmerti iſchgaleiens. Kaip
ape tatai girdeſim dienon Schwentu Weliku.

Ant Ketwirto. Iſch Pono muſu JEſaus Kri-
ſtaus kenteghimu ir Smerties krikſchczonims radoſe/
Iſchgaleijmas paties Welino/ duſchu muſu nepriete-
liaus. Bei Kriſtus ſchitu budu Welino galwa ſutri-
ne/tatai eſti/ ghi apgaleia/kaip pats Diewas ape ghi
Gen. 3. Adomui praneſchens buwa. Sekla moteriſchkes
ſutrins ſʒalcʒiui galwa.

Ant penkto. Iſch ſchos biaurioſes mukos ir iſch
ſchos Smerties Pono muſu JEſaus Kriſtaus/ran-
daſi krikſchczonims / Kriſtui tikintiems amſʒinas gi-
wenimas dangaus Karaliſtoie. Kur be ſchos pagal-
Rom. 5. bos Kriſtaus newiens ſʒmogus negal iſchkakti. Jei
Kriſtus uſʒumus numire / Kada dabar griekinikais
buwom/tadda iů buſim iſchlaikiti/nůg narſo/Kadan-
Coloſ. 1. gi per io Kraugi eſme apteiſinti. Kriſtus mus iſch-
gelbeia nůg darbu tamſibes / perſtatidams mus ing
Karaliſte io Sunaus/nůg kurio turrim iſchgelbeghi-
ma/per io kraughi.

Schitcipo mes nebagelei iſch mukos ir ſmerties
muſu mieloio Pono JEſaus daug gero ir naudu
gaunam/ Tadel sweiſdekem idant ſchitta nauda mo-
ketumbim ir galletumbim priimti bei gauti.

Ant Penkto

Ant Penkto.

Kaipo ira paſiſawinamas naudas kenteghimo ir Smerties Pono Jeſaus Kriſtaus?

JEigitiek gero mumus ßmonems iſch Mukos muſu Wieſchpaties Jeſaus Kriſtaus ateit/ tadda nu toliaus rupinkimes iſchmokti/ kaipo tas naudas ßmogaus prijmmamos/ ir paſiſawinamos gal buti. A wis tatai ka Ponas ſawa kenteghimu ir ſmertimi nupelne ir iſchtaiſe/ tatai ßmogus ſaw kit nieku/ tiktai Wiera alba iſchtikeghimu prijmti/ gauti ir apſiſawinti gal. Kaip Moſeſchus girrioie ßalti pakele/ teip tur ir Sunus ßmogaus pakeltas buti/ idant wiſſi/ kurie ing ghi tik/ neprapultu/ net amßina apturetu ßiwata. (Johan. 3.) Neſa wiera ligi ira rankai ßmogaus/ kaip ßmogus dowana koke apdowanotas/ tur ranka ſawa tos dowanos ſiekti ir anna prijmti/ Teip ir mes nauda Mukos Kriſtaus nieku kittu negalim prijmti/ tiktai wiera.

A ape wiera krikſchczoniu kalbedami/ nekalbam ape wiera/ kurri tiktai ßinna wis/ kas Kriſtui nuſidawe cziesu mukos io/ Neſa toktai welinas wis geraus ßinna/ nei ßmogus kokſai/ neſa ghis tam wiſſam pribuwa.

Net kalbam ape toke wiera/ kurri tik wis ka Kriſtus kenteia/ tatai muſu delei kenteiuſi ir iſchſtowciuſi.

Tokios

Tokios Wieros reik koßnam / kurſai nor nauda apturreti iſch mukos ir ſmerties Kriſtaus / kas tokios wieros netur / tas kaip ir pats welinas tur amßinai paſkandintas buti peklos ugnije / nůg ko tu Pone Diewe mus wiſſus apſaugok.

Ant Scheſchto.

Ape gera wartoghima alba mineghima mukos JEſaus Kriſtaus.

LAbai brangus ir didis daikts ira Muka pono JEſaus Kriſtaus/ Todelei pareitiſi mumus ßinoti/ kaipo tikrai/ gerai ir waiſingai wartoiama / tatai eſt / minima ira / Muka muſu Pono Kriſtaus.

Bet ſchiteipo darikem girdedami alba ſkaitidami Muka Sunaus Diewo.

Aut Pirmo. Kadangi regim Diewa ne Sunaus ſawa neczediuſi/ delei grieku/ kaczei ſwetimu/ net ghi ant wiſſu biauriauſios ſmerties padawuſin/ Tadda numaniti turrim. Griecka labai biauru daikta eſſanti po akim Diewo/ kada ghis ir Sunu Diewo ing ana purwa imnijre.

Ant Antro. Regedami iog taip daug ſtow/ iſchgelbeghimas ßmogaus iſch Grieku / butent paties Diewo Sunu/ tadda mokinkimes wiſſokius griekus/ kaip giltine wenkti.

Ant Tre-

Ant Treczio. Kadangi regimes atpirkti/ ir iſchgelbeti Diewo Sunaus ne aukſu nei ſidabru bet io paties kraiu/ ir ſmertimi/ Tadda Diewui Tiewui/ ir io Sunui JEſui Kriſtui ir Schwentai Dwaſei uß ta iſchgelbeghima/ kolei Diewas mus giwus laika/ turrim iſch dugna ſawa ſchirdies dickawoti.

Ant Ketwirto. Iſchgelbeti Sunaus Diewo nůg grieku/ nůg prakeikimo Sokano/ nůg Smerties/ peklos ir welino/ ir amßinai iſchganomi/ Weiſdekem idant/ ſchu wargu amßije giwendami/ Diewui pagelei io ſchwentu priſakimu kiek inkabindami/ wiernai ſlußitumbim/ ko tu mus Diewe gelbek per tawa malone.

AMEN.

Dwi Maldi ape muka ir smerti Pono musu JEsaus Kristaus.

Pirma.

Kristus ischronitas est delei piktenibiu musu.

Ir sumuschtas delei grieku musu.

SUssimilstansis/amžinassis Diewe/ kursai tu sawa Wienatijo Sunaus neczedijei/ Bet ghi usz mus wissus nudawei/ idant ghis musu Griekus ant kriszaus neschotu: Dodi mumus/ idant musu schirdis tokioij Wieroij niekadai neissiganstu/ nei nussimintu. Per tantiau tawa Sunu JEsu Kristu musu Pona. Amen.

Antra

Antra.

WIſſagalinſis Tiewe / Amſʒinaſis Diewe / kurſai dawei tawa Sunu JEſu Kriſtu uʒ mus Kriſʒaus Muka kenteti. Idant nog muſu ſila Neprieteliaus atwaritumbei. Gelbek idant tatai teipo atmintumbim / ir io kenteghimui diekawotumbim / Jeib mes per tatai Grieku atleidimma gautumbim / ir nog amſʒinos Smerties Iſchgelbeghima apturetumbim. Per taniau tawa Sunu JEſu Kriſtu muſu Pona. Amen.

Pataiſimas nukliďimu

Pirmoie Dalije.

Skaitliuie.	Ailcie.	Randi.	Skaitik.
3.	1	Schuke	ſchauke.
17.	6	treczio	treczio.
21.	16	tacziu	tacziau.
34.	1	kelſi	keleſi.
35.	8	ſugrßin	ſugranßin.
35.	11	tiktroſpi	tikroſpi.
64.	17	pramine	pramane.
81.	13	iadinti	mil inti.
92.	20	neſſibiioghimas. Adde. Treczia aile Gieſmes Angelu ira. Ir ßmonims geras paſſimegimas. Schicze Angelai/ Tapirmiaus meld/ Idant Diewas per ſchi ſawa Sunu Grieſchniems malonus butu.	
113.	12	priſkame	priſakime.
121.	1	prakauia	prarakauia.
157.	13	palinkſminogimi.	Palinkſminoghimai.
164.	5	kapinui	kaplonui.
190.	26	kau	kori.
200.	8	klaplatos	klapatos.
203.	12	Juin	Jůriu.
221.	24	tu ßenklinti	tů nor ßenklinti.
224.	13	Ponas ir	dele ir.
230.	14	iam	tam.
235.	9	tartai	tarti.
235.	25	ußmeka	ußmoka.
235.	27	ir ir	dele ir.
233.	12	abai	labai.
233.	6	Sekeli	Sekla.

Skaitliuie.	Ailcie.	Randi.	Skaitik.
233.	7	kla	keli.
240.	3	erschkeczio.	erschkecziu.
243.	24	Nesa ir	dele ir.
253.	17	israscha	rascha.
267.	18	ginesi. Pridek ir galeia. Et dele, Aut Ketwirto. Ape ischgaleghima Pono Kristaus.	
278.	15	Stolo	Stalo.
283.	12	Bes	Ant Penkto.
283.	9	Kristus amžo	isch amžo.
334.	1	inewienai	newieno.
333.	13	mirischkos	wirischkos.
349.	4	male	wale.
352.	21	Szmonius	Szmoniu.
357.	11	io	ir.
358.	14	diekawonia	diekawoia.
373.	7	du giedos	du kartu.
373.	8	usigini	ussiginsi.
376.	19	perkarpenti	perkraipianti.
379.	5	ischkaipie	ischkraipie.
384.	16	wikei	weikei.

POSTILLA

tatai esti

Trumpas ir Prastas Ischguldimas

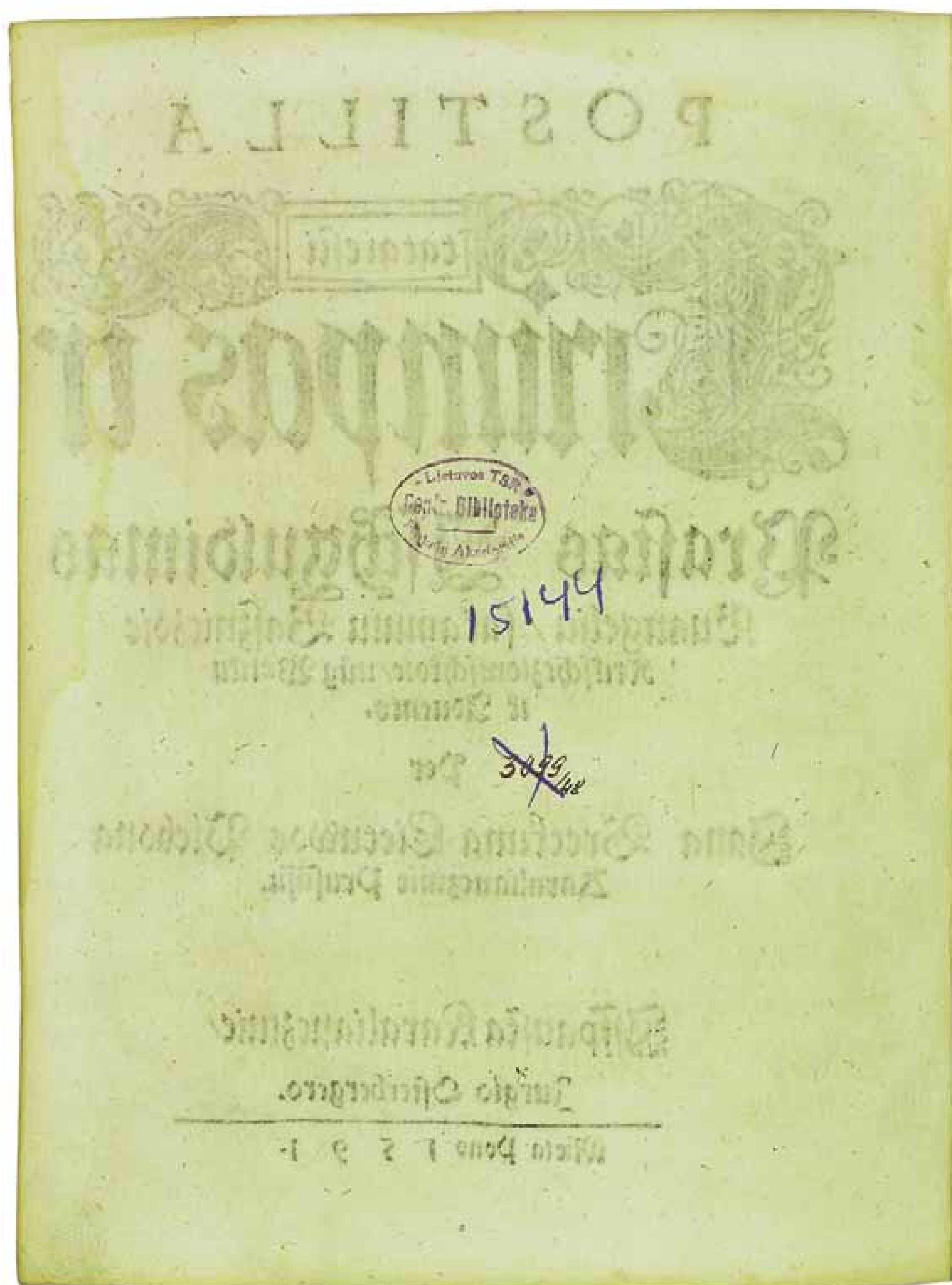
Euangeliu / sakamuiu Baßniczoie Krikschczionischkoie / nůg Wæliku ik Advento.

Per

Jana Bretkuna Lietuwos Plebona Karaliaucziuie Prusůsu.

Isspausta Karaliaucziuie /
Jurgio Osterbergero.

Mæta Pono 1 5 9 1.

Bretkūno Postilė II [2]

VVELIKV SCHVVENTEIE
Euangelia Marc. 16. Paguldime.

1♦ IR kaip praeiusi buwa Sabbata/
pirka Maria Magdalena/ ir Ma-
ria Jakubo ir Salome wockas(alba ſzo-
les graſzei kwepiencziás) idant ateiuſias
2♦ patepti Jeſu. Ir ateia Grabop pirma
diena po Sabbatos labai ankſti/ uſzte-
A ij kant

kant Saulei. Ir kalbeia tarp sawes/ ♦3
kas atris mums akmeni nog duru Gra=
bo? Ir weisdedamos the/ ischwida/ iog ♦4
akmo atristas buwa/ nesa buwa labai
didis.

Ir ieiusias ing Graba/ ischwida Jau= ♦5
nikaiti sedinti po deschines rankos/ ap=
wilkta ilgu baltu Rubu/ ir ios issiganda.
O ghis biloia ioms/ nenusiganskiet. Je= ♦6
saus ieschkot Nazarenskoio nukriszawo=
toio/ kelesi nera io czonai/ Schitai wieta/
kuron ghi padeghi buwa. Bet eikiet/ ir ♦7
sakikiet io pasiuntinems ir Petrui/ iog
ghis pranoks ius ingi Galilea/ tenai ghi
regesit/ kaip ghis iumus ira biloies. Ir ♦8
ischeiusias skubei bega nog Grabo/ ape=
mes nesa buwa ias sussierimimas ir no=
ganstis

ganstis / ir nesake niewienam nieka / nesa bijoiosi.

Ischguldimas schos Euangelios.

KRikschczonis Mieliausieghi nůg schwentu kalledu / ikki scham cziesui / girdeiom ape musu miela Pona JEsu Kristu / Ghi isch Pannos Marios wiro nelitetos gimusi / aschma diena appiaustita / Potam po triu deschimtu metu Jano krikschtita / ir po tů apsikrikschtijmu / aukschcziaus nei tris metus / kosani sakiusi ßmonims / daug stebuklu darusi / ir wissokias pawargusias ßmones / iop schaukenczanses / pagelbeiusi / Girdeiom teipaieg daug isch Szidu / netikeiusius schi Kristu tikru Diewo paßadetu Messioschu essanti / Jr ghi isch Welmo appiekimo netiktai peikusius / bet ir nußawinusius / pakasusius / ir uß io Graba didi akmeni ußritusius / bei peczetimi ußßenklinoiusius. Nu schoie Weliku schwenteie girdesim / kas po palaidoghimo Kristaus nusidawe.

Ape tatai schoie Euangelioie teipo skaitom / ir wissa krikschczonisste wienu balsu giest / Kristus kaczei nußawintas ir pakastas / tacziau trecziа diena isch numirusiu kielessi ir giwas ira. Togidelei mes schů

kartu / ape ta linkſma muſu Wieſchpaties priſſikielima iſch numiruſiu / kalbedami ape keturius daiktus ſakiſime.

Ant pirwo. Parodiſim Pona muſu JEſu Kriſtu/tikrai iſch numiruſiu priſſikieluſi ir giwa ſanti.

Ant Antro. Kam dera mumus io priſſikielimas iſch numiruſiu.

Ant Treczio. Kaip priimmams ira.

Ant Ketwirto. Kaipo wartoiams ira.

Ant Pirmo.

Ape Kriſtaus priſſikielima iſch numiruſiu.

DAug ßmoniu / nůg pradzios ſwieto buwuſiu / bet wiſſas numiruſias girdim / koßna diena ßmones mirſchtanczias ir pakaſamas regim / Ir mus wiſſus kadaiſgi mirſenczius tikrai ßinam / Jr kaip numirſchta ßmogus / tur ſuputi / ir ßeme atpent pawirſti / iſchkurios buwa imtas. A neßinom ne wiena ßmogaus / kurſai nůg pradzio ſwieto pats per ſawe butu iſchnumiruſiu priſſikielens. Tiktai apie wiena muſu Pona JEſu Kriſtu raſchama / ſakama / tikima / ir giedama ira / nu aukſchcziaus puſantro tukſchtanties metu / Ghi pati iſch numiruſiu treczia diena kelůſiſi / kiti kurie kieleſi / kieleſi iſch numiruſiu prikelti Diewo / ne patis ſawa mace.

Bet ka-

Bet kadangi ſchos Wieros delei / mes krikſchczonis / netiktai Turku / bet ir wiſſu pagonu / kurie Diewo nepaƶiſta / eſme apiůkiami. Jr kadangi ant ſchos wieros uƶgul muſu wiſſu duſches iſchganims / tada labai mumus priwalu ira ƶinoti Kriſtu tikrai ir iſch tieſos iſch numiruſiu priſſikieluſi.

O Pona muſu JEſu Kriſtu po nukriƶawoghimu ir pakaſimu / nepaſſilikuſſi ƶemeie / nei patreſchimo alba pagedimo regeiuſi / Bet iſchtieſos trecʒia diena iſch numiruſiu priſſikieluſi / Tatai iſch ſchiu Scheſchiu daiktu tikrai ƶinam.

Pirma. Jſch praneſchimo paties Diewo / ir ſchwentu Praraku Senoio Teſtamento. Diewas Tiewas teip kalba Adomui bei Euai po ſugrieſchimu iu. Nepriteliſte dariſiu tarp tawes ir Moteriſchkies / ir tarp tawa ſeklos ir ios ſeklos / ta ƶalczui ſutrins galwa / Jr tu igelſi kulni ios. Gen. 3.

Schicze pats Diewas Tiewas kaip ir keturis tukſchtantis metu pirm praneſch iog Welinas prieſch Sunu io Kriſtu / kurſai iſch Pannos Marios turreia uƶgimti / ſtengtunſe / bet iog Sunus io / ghi apgaletu / tatai eſti / iſch numiruſiu keltuſe.

Schitai teipaieg praneſche prarakas ir Karalius Dowidas / Scheſchiolektame Pſalme bilodams / Tu Pſal. 16.

duſches mana nepalikſi pekloie / nei důſt Schenta-
tamuiem tawam patreſchti. Neſa bei Schwentas
Petras bei Schwentas Powilsas Actó: 13. liudij/
Acto. 2. Acto. 13. iog ſchitie ſzodei ne ape Dowida bet ape Kriſtu kalbeti
ira/ Neſa ſaka Dowidas numires ſupuwa / alle Kri-
ſtus neſupuwa.

Praneſch tatai taipaieg prarakas Hoſeoſchus
ſcheſchtame Paguldime bilodams. Ghiſſai mûs at-
Hose. 6. gide po dwieiu dienu/ Ghiſſai mus po triu dienu at-
ties/ idant po io akim giwentumbim.

Schitus ſzodzius ape Kriſtu kalbetus eſa ludij
.Cor. 15. Schwentas Powilas 1. Cor. 15. bilodams. Kriſtus
priſſikiele trecze diena pagal raſchta. Item Trilikta-
Hos. 13. tame Paguldime taſiau praraks teip ſaka. Aſch iůs
iſchgelbeſiu iſch peklos / ir iſch ſmerties iſchiinſiu/
1. Cor. 15. Smertie/ aſch tau buſiu nůdu/ pekle aſch tau buſiu
giltine.

Bei ir ſchitus ſzodzius kalbetus eſa ape Kriſtu/
mokina Schwentas Powilas/ 1. Cor. 15. bilodams.
Smertis ira prarita iſchgaleghime. Smertie kam-
me tawa giellonis/ Pekle kamme tawa pergaleimas/
Chwola tam kurſai mumus Jſchgaleima důſt per
muſu Wieſchpati Jeſu Kriſtu.

Jſch ſchu praneſchimu paties Diewo ir Schwen-
tuiu Praratu Seno Teſtamento/ regim Pono muſu
JEſaus

JEſaus Kriſtaus ſtaus priſikielima iſchnumiruſiu/ ſennei pirmai paſakita alba praneſchta ſanti.

Antro Pona JEſu Kriſtu iſchnumiruſiu priſſikeluſi ludij ir paſaka Schwentas Angelas Pono Diewo/ kaip tatai ſchos Schwentes Euangelioie regim/ kur Angelas moteriſchkems Grabop ataiuſiams teipo kalba. **Jus Eſchkat JEſaus Nazarenſkoio nukrizawotoio/ Jo ſchiczenera/ghis kieleſi.**

Bet wis ka ſchwenti Angelai ira kalbeie/tatai iſch tieſos teipo buwa/kaip regim Gen: 21. Exod. 12. Ir anis niekadai nemelawa/ Togidel ir nu newilioi Angelai bilodami. **Kriſtus kieleſi.**

Treczio. Pona Kriſtu iſch numiruſiu priſſikieluſi/roda Grabas io tuſchczas/ alba wieta ana/kur Kriſtu buwa pagulde/Onu io thinai nebeſanti. Tūgi Angelas ſaka. Dabokites wietos kur ghi pagulde.

Ketwirto. Pona Kriſtu iſchſmerties priſſikeluſi/ ſaka ir ludij patis ſargai Szidu Grabop io priſtatiti/ kaip ape tatai placzei iſchraſcha Schwentas Mathieus Dwiedeſchimte ir aſchmame papuldime.

Penkto. Pona muſu JEſu Kriſtu iſch numiruſiu priſſikieluſi/ir giwu ſanczIu iſchroda deſchimte-

ropi io passirodijmai / kurcis po prissikielmo per keturęs deschimtis dienu' passirode Apaschtalams ir moterims / su ieis budams / waikschczodams / kalbedams / walgidams etc.

Ant Pirmo. Mariai Magdalenai pas Graba Marc. 16 Joh: 20.

Ant Antro. Kittamus moterims / kuros nůg Grabo cija / pasakitu Apaschtalams Matth. 28.

Ant Treczio. Dwiem pasiuntinems kieliauiem / iems ing Emahus.

Ant Ketwirto. Petrui Luc. 24.

Ant Penkto. Deschimti Apaschtalu kada nepribuwa Tamoschus.

Ant Scheschto. Tomaschui priesant. Joh. 20.

Ant Sekmo. Pas marias Tiberios passirode Kristus Petrui / Tamoschui ir Nathanielui. Joh. 21.

Ant Aschmo. Passirode Kristus / daugesni nei penkiems schimtams broliu / Galileoie ant kalno Thabor 1. Cor. 15. Matth: 24.

Ant Dewinto. Jakubui ir kittiems passiuntinems.

Ant Deschimto / Ghissai ketwirta deschimta diena po Welliku / noredams dangun ßenkti / dawes regeti daug ßmonemus / ir regintiemus aniemus ghissai ussenge danguna Acto: 1.

Scheschto ir ant galo. Daug Schwentu wiru ir Apaschtalu musu Pono JEsaus Kristaus / iam

iau

kau danguna nueiusiam / liudima dawe / ir dabar per raschta sawa dūsi/ Kristu Grabbe alba smertie nepassilikussi / bet isch tiesos ir tikrai isch numirusiu prissikelusi.

Schwentas Petras. Acto: 2. teip kalba / Diewas Kristu prikele / ir ischrischa / sopolius smerczio/ kad to negaleia buti/kaip ghis/ tatai esti/ Kristus/ nūg io butu laikitas. Schwentas Powilas taipaieg saka/ Kristus treczian dienan kielesi isch numirusiu / pagal raschta.

Togidel mielausieghi krikschczonis/mes thiek ludimu turedami/ ape prisikielima musu Wieschpaties JEsaus Kristaus isch numirusiu / neklausikem nei Turko nei kittu ballamutu / kurie netik Kristu kielusi ischnumirusiu / net thinai passillikusi / Bet stipra ne abeioienczа wiera drutai tikekem / iog musu ischgelbetoias Kristus pergaleiens Welina / Smerti / ir Pekla/tikrai isch numirusiu kelesi. Nesa mumus tatai tiketi labai priwalu ira.

Ant Antro.

Ape nauda prissikielimo Kristaus ischnumirusiu.

KAip antai Ponas musu Jesus Kristus nenopresnai/ nei kenteia / nei numirre ant križaus / kaip tatai

tatai petniczoie praſchoſukoie girdeiom/ Taipo ghis ir
didziu naudu delei iſchnumiruſu kieleſi. Neſa ghiſſai
ſawa priſſikielimu mumus ßmoniems ſchitai iſchtaiſe

Ant Pirmo. Ponas Kriſtus per priſikielima
ſawa iſch numiruſiu / aptureia wirſchu ant Welino/
ſmerties ir peklos. Neſa thie muſu nepricteleı iau
nu tur Kriſtaus bjotiſſi/kaip ſtipreſnio ußſawe. We-
linas negal iweikti ßmogaus/ be pawelimo Kriſtaus/
Smertis taipaieg negal ßmogaus paſinaugti / net
Kriſtui norint/ nei krikſchczioni amßinai ſawa nagů-
ſa palaikiti / bet Kriſtui norint / wel ghi tur iſchdůti/
Peklai ſchukſchtu ira / krikſchczoni / kaip ana rodas
noretu/prariti.

Ant Antro. Ponas Kriſtus ſawa priſikielimu
iſchnumiruſiu apteiſina mus grieſchnůſius ir kaltů-
Rom: 4. ſius po akim ſawa Tiewo. Kriſtus kieleſi muſu teiſi-
bes delei.

Ant Treczio. Kriſtus priſſikielens/ir mus tai-
paieg wiſſus Sudnaie dienoie iſch numiruſiu (kaczei
1. Cor. 15. ſupuwuſius) prikels. Kaip ape tatai placzei iſch-
raſcha Schwentas Powilas Korintumpi pirmoie
penkioliktame paguldime / Jſch priſikelimo Kriſtaus/
ſtiprindams muſu priſſikelima iſchnumiruſiu. Tůgi ir
Job. 1. Schwentas Jobas linkſminaſi/ ir bila. Szinau iog
Jſchgelbetoias mana giwas ira / Jr taſſai mane ſud-
nai/ dienaie prikels. Bei ſchitai wiſiems ſchame
ſwiete

ſwiete wargſtantiemus krikſchczonims bus nůdemais dide nauda.

Ant Ketwirto. Kriſtus mus iſch numiruſiu priſkeltus ſudnaie dienaie apdowanos amſʒinu giweninu. Diewas mus atgimde ant giwo nuſſitikeghimo/ per priſikielima JEſaus Kriſtaus iſch numiruſiu/ ant nepragaiſchtanczios ir czyſtos nepawiſtanczios tewoniſtes kurri munius iſchlaikama ira danguie. 1. Pet. 1.

Ant Penkto. Jſch priſikielimo muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus iſch numiruſiu/ krikſchczonims/ bus amſʒinas dʒaukſmas ir linkſmibe danguie. Diewas nuſchloſtis wiſſas aſcharas nůg iu akiu/ nei bus potam Smerties/ wargu/ nei ſchaukſmo/ nei ſopeghimo. Apoc. 21

Ant Treczio.

Ape paſiſawinima alba aptůreghima naudos priſſikielimo Kriſtaus.

TEi kas nor gauti ir ſaw iſchlaikiti alba apturetí dabar minetas naudas iſch priſſikielimo JEſaus Kriſt: iſch numiruſiu/ taſſai netiktai turſʒinoti Kriſtu treczìaie dienaie iſch numiruſiu priſſikieluſi. Bet tur ſtipra ſchirde tiketi/ ghi muſu delei iſchnumiruſiu kieluſi. Kaip ape tatai patſai Kriſtus kalb.

Schitai

Joh. 5. Schitai ira walė to / kurſai mane ſiunte / iog / kurſai Sunu reg / ir tik ing ghi / turretu amſʒina ſʒiwata ir Joh. 11. aſch ghi prikelſiu ſudnaie dienaie. Item Aſch eſmi prikelimas ir Giwata / kurſai ing mane tikes / tas giwens / kaczei numirtu / ir kas giwen / ir ing mane tik tas niekadai nemirs.

Todel tikekem ſtiprei Kriſtu iſchnumiruſiu priſſikeluſi.

Ant Ketwirto.

Ape wartoghima priſſikielimo Kriſtaus iſch numiruſiu.

JSchmoken kokes dides naudas mumus krikſchczonims randaſi / iſch priſikielimo muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus / ir ſʒinnodami iog naudas tas tiktai per Wiera tikra / iſchlaikamas alba gaunamas ira. Nu toliaus mokinkimes / kaipo tas naudas ſprowawoti ir wartoti turrim.

Dweioku budu priſikielimas Pono Kriſtaus gerai wartoiams ira.

Pirmo. Koſʒnoſu muſu wargoſu ir bedoſu / turrim atminti Kriſtu JEſu priſikieluſi / ir giwenanti Dangaus Karaliſtoie / Bei norinti ir galinti wiſſus krikſchczonis wargſtanczus iſchgelbeti iſch tu wargu / teip ſcheme kaip ir aname ſwiete. Kaip Schwentas

Jobas

Jobas darens ira kad warga. Asch sinnau Ischganitoghi mana giwa santi / tas mane isch numirusu prikels / kaip kada tartu / tas mane aname giwenime palinksmins. Job. 19.

Antra. Mes sinnodami Pona musu isch numirusiu prisikielusi / rupinkimes / idant ir mes kosna diena / alba wissada / keltumbimes nůg piktenibiu sawa / Tatai esti nůg grieku lowe / Diewui intiktinai giwenkem. Kaip Kristus ischnumirusiu kielesi / teip ir mes nauieme giwenime waikschczokem. Rom. 6.

Todelei ir mes nu Welika schwenskem / nesename rauge / neige rauge piktenibes / alba kariibes bet saldziame rauge czistibes ir teisibes. Amen.

PANEDELIE VVELIKV

Euangelia Luc. 24. Paguldime.

13♦ DVi ischiu eia ta pacza diena ing mie-
steli / tas buwa nog Jerusalem per
scheschas deschimtis warsnu / kuri wadi-
14♦ na Emahus / ir kalbeia tarpu sawes ape
15♦ wissus tus nussidawimus. Ir stoiosi / be-
kalbant

kalbant ghiemus/ ir tarpu sawes beklau=
sineient/ prisiartina Jesus iumpi/ ir eia
drauge su ieis. Bet akis iu apschelpusias ♦16
buwa/ idant io nepaßintu. Ghis biloia ♦17

iumpi. Kokie tatai ira kalbesei/ kurius
tarpe iusu eidami turite/ ir este smutni?
Tada atsake wienas kuremui wardas ♦18
Cleophas

Cleophas / ir biloia iopi / Tu wienas
ataiwis eſſi Jeruſaleie / kurs neſzinna /
19♦ kas per tas dienas the nuſſidawe? Ghiſ=
ſai ghiemus biloia / kas tatai?

Ghie potam biloia iamui / antai apie
Jeſu Nazarenſkaghi / kurſai buwa pra=
rakas / galis darboſu / ir ſzodzoſu / po aki=
20♦ mis Diewo ir wiſſu ſzmonin / kaip ta
Biſkupai ir wireſnieghi muſû / padawe
ant apſudijmo ſmertieſp / ir ghi nukri=
21♦ ſzawoia. Ames tikeiomes / ghi Jſra=
hel iſchgelbſanti. O ant ta wiſſa ſchi=
tai nu ira trecza diena / kaip tie daiktai
22♦ nuſſidawe. Teipaieg eſti mus iſchgan=
dinuſias nekurios moteriſchkes muſiſch=
23♦ kiu / kuros ankſti buwa Grabiepi / a ne=
raduſias kuna io / ateia ſakidamas ſawe
Angelu weida regeiuſias / kurie ſaka / ghi

B giwa

15744

giwa ſatti. Ir nekurie iſch muſu eia ♦24
Grabopi ir rada teipo/ kaip moteriſchkes
ſake/ Bet paties nerada.

Ir ghiſſai biloia iumpi/ O jus paikie- ♦25
ghi ir tingios ſchirdies/ ant intikieghimo
tamui wiſſamui/ ka kalbeia prarakai. Er ♦26
netureia tatai Kriſtus kenteti/ ir ieiti
ing garbe ſawa? Ir pradeies nog Mo- ♦27
ſeſchaus ir wiſſu praraku/ iſchguldeghie-
mus wiſſa raſchta kuris apie ſawe buwa-
ſakitas.

Ir ghie priſiartinoia mieſteliop/ ing ♦28
kuri eia. A ghis deioſi/ kaip butu toliaus
eians. Ir ghie ſiliia ghi/ bolodami/ Paſ- ♦29
ſilik ſu mumis/ neſa iau welu ir diena
prilinka. Ir ghis ieia idant ſuieis paſi-
liktu

30 ſiktu. Ir nuſidawe / kaip ſu ieis pas
ſtala ſedeia / eme ghis dona / diekawoia/
31 lauſʒe / ir dawe ghiemus. Tada atſiwe-
reakis iu / ir paſʒina ghi / ir ghis pragai-
ſcha be budams prieg iu.

32 Ir ghie kalbeia tarp ſawes / Er nede-
ge ſchirdis muſu muſip / kada kalbeia ſu
mumis ant kelio / raſchta mumus atwer-
33 dams / Ir ghie kiele ta pacʒa hadina / ſu-
griſʒa ing Jeruſalem / ir rada wienoli-
ka ſuſirinkuſius / ir tus kurie ſu ieis buwa/
34 bilanczus / Wieſchpatis tikrai kieleſi / ir
35 paſirode Simonui. Ir ghie ſake anie-
mus / kas nuſidawe ant kelio / ir kaipo ghis
nog iu buwa paſʒintas / lauſʒime donas-

B iij Iſchgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

MAkar mieliauſieghi brolei girdeiam dweios kus liudimus ape priſikielima iſch numirusiu/muſu Wieſchpaties Kriſtaus. Pirmai liudimus raſchto Senno Teſtamento/Schwentûſius prarakus praneſchuſius/ iog Kriſtus nużawintas turetu priſikelti / Ir liudimus Schwentu Apaſchtalu / kurie raſcha Kriſtu pagal ſchu praueſchimu iſch tieſos kieluſiſi. Antro liudima Schwento Angelo kurſai Welikos rita moterims ſaka/Krjſtus keleſi/ nera io Czonai.

O nu ſchů kartu girdeſim / kaipo patſai Ponas JEſus kriſtus iſchroda ſawe tikrai priſſikieluſi / Ape tatai teipo raſcha Schwentas Lukoſchus/ Ponas Kriſtus Welikos diena po pietu/ateia dwieiump ſawa apaſchtalump ant kelio/ir ſu teis kalbedams/ bei důna padwarioje po akim iu lauſzidams iſchroda ſawe nog ſmerties priſſikieluſi/ ir giwa ſanti. Ir paſtiprin ſchiteipo Ponas bei raſchta praraku bei ſzodzius Angelo/ ir wiera Apaſchtalu ſawa.

Mes iſch ſchios Euangelios ſchů kartu ape du daiktu kalbeſim ir dumoſim.

Ant Pirmo. Kaipo Wieſchpats ſchiem dwiem apaſchtalam iſchroda ſawe tikrai iſch ſmerties kieluſi.

Ant Antro. Ka mes iſch paſiuntinių Kriſtaus turim mokintieſi.

Ant Pirmo

Ant Pirmo.

Kuro budu Ponas Kristus schiems pasiuntinems ischroda sawe isch numirusiu Prissikielusi:

KAczei schû du pasiuntiniu Kristaus praneschlima praraku ape Kristaus prisikielima ʒinoia/ kaczei anis isch moteru buwa girdeie/ Angela Schwenta sakiusi/ Kristu ischnumirusiu prissikielusi/ tacziau anis to netik. Beikaip schû du pasiuntinu netik/ Kristu isch numirusiu prissikelusi/ teipo ir mes wissi sawa prota sekdami ne galetumbim tiketi Kristu prissikelusi/ ir mus Sudnaie dienaie isch numirusiu prikelsenczus. A kursai tatai netik/ turres/ amʒinai prapulti. Todelei musu Ponas Kristus ʒinnodams schûs pasiuntinus netikinczus io prissikielima ir schiteipo ne tikru keliuwaikschczoienczus/ noredams iûs thon wieron westi/ nu pats ghiemus giwas passiroda/ O schitai schescheroku budu.

Pirma. Aniemus bekelliauient ghis iumpi artinoiassi/ tatai esti/ iumpi ant kelio ateia/ kaip anis ghi sawa akimis galeia regeti/ nesa teipo rascha Euangelista. Ghiemus bekalbant/ ir tarpu sawes beklausineient/ prissiarteina JEsus iumpi. Schitai ira pradzia passiprineghimo ape prissikelima Kristaus.

Potam netiktai kaip praeidams iemus paſſiroda/ bet ir gera walanda pas iůs ir po iu akim paſſiliekt alba iſſilaika/ neſa teip ſaka Schwents Lukoſchus. Ir eia/ tatai eſt/ keliawa ſu ieis. Neſa ir ſawa kelone ſʒinna Ponas tinkancʒe iemus ant paſtiprinoghimo wieros iu/ ape ſawa priſſikelima/ kaczei iu akis apſchelpuſios/ tatai eſti/ laikomos buwa/ kaip io negaleia paſʒinnoti.

Treczio pradeſt Ponas Kriſtus pas iůs budams ir ſu ieis kelliaudams/ iemus ſawa naſrais ing akis kalbeti ape tris daiktus.

Ant Pirmo. Klaus iůs ape kakius daiktus anis kalba/ ir wel kodelei anis teipo ſmutni ira. Kakie tatai ira kalbeſei/ kurius eidami kalbat. Ir kodelei eſte ſmutni.

Ant Antro. Aniemus iam paſakius ape ka kalba/ ir kodelei teip ſmutni ira/ pradeſt Kriſtus anus tikrai apbarti. O iůs paikieghi ir tingios ſchirdies ant intikeghimo tam wiſſam/ ka prarakai kalbeia. Er netureia Kriſtus kenteti/ ir ieiti ing Garbe ſawe.

Ant Tre-

Ant Treczio. Pradeſt iemus koſani ſakiti/ ir iſchgulditi wiſſa raſchta Seno Teſtamento/ kurſai raſchitas ir kalbetas buwa ape io priſikelimo iſch numiruſiu. Ir pradeiens nog Moſeſchaus ir wiſſu praraku iſchgulde ghiemus wiſſa raſchta/ kuris ape ghi buwa ſakitas.

Ant Ketwirto. Iſchkakēns ikki mieſtelio Emahus/ ſu ieis/cia ing padwaria/ kur ghi teipaieg daug ẜmoniu regeia/ kaip antai buwa. Ant Pirmo. Schů du paſiuntiniu. Ant Antro. Mieſchczonis. Ant Treczio. Padwarnikas. Ant Ketwirto. Io wiſſa ſcheimina. Ant Penkto. kiti ſwetei. Iſch tieſos ſchitie wiſſi ſawa akimis regeia/ ſchi muſu Pona IEſu Kriſtu giwa ſanti/ neſa numirens ẜmogus/ nei kitta uẜeit/ nei kalba/ nei kitam paſſiroda.

Ant Penkto. Ganna ilgai ſu ieis keliawens/ kalbeiens ir anus delei netikeghimo apbarens/ imma ing rankas ſawa důna/ ant ſtala padwarniko pakelta/ ta rankoje turedams diekawoi/ tatai eſti/ perẜegnoi/ perẜegnoies ſulauẜa/ bei ſulauẜita důſt alba dawe apaſchtalāms ſawa/idant ana walgitu.

Schesſchto/patſai Kriſtus atwere akis ſu apſchal puſes/ kaip anis ghi gal paẜinti. Ir ſchiteipo paſſiroda Ponas Kriſtus ſchiemus paſiuntinems ſawa/ iog kieles iſch numiruſiu/ ir anis nu tikrai pa-

ßinsta/ ßinna ir tik Kristu giwa santi. Jei schen diena mumus regint kas numirtu / ir palaidoiems butu. O po triu dienu tas pats musump ateitu / walanda gera su mumis butu/ mumus ko kalbetu/ ir ko daritu/ Tadda mes isch tiesos tiketumbim / ta ßmogu isch numirusiu sugrißusi/ir giwa essanti.

Todelei ir apie Kristu stiprei turrim tiketi/ ghi kaczei numirusi o tacziau prissikelusin / ir amßinai nu dangaus Karalistoie giwenanti/ nesa kursai ßmogus tatai stiprei tik/ tas bus ischganitas. Jei tu sawa burna ischpaßinsi JEsu / ghi santi Ponu / Jr tiki

Rom. 10. sawa schirdije / iog ghi Diewas isch numirusiu prikele/tadda busi ischganitas.

Jr schiteipo girdeiot/kaip patsai Kristus schiems wirams/sawe tikrai prissikelusi ischrode. Nu toliaus dabokimes / ka schů, du mokintiniu Kristaus ant scho kelio weike ira.

Ant Antro.

Ka mes isch schu mokintiniu Kristaus turrim ischmokti?

ISch schos Euangelios nůg schu dweiu mokintiniu Pono Kristaus / mes daug priwalingu pamokslu sau turim imti. Todel nu pilnai pa weisdekem ka schů du nokintiniu ira weike / po nukrißawoghimu Wieschpaties sawa Kristaus.

Ant Pirma

Ant Pirma. Anis diena Welikos / eidami iſch Jeruſalem ing mieſteli Emahus / nepriſigere wei tiledami bet pagiringi keliawa / bei ant kelio budami kalba kits kitam ape Pono muſu JEſaus Kriſtaus didzius wargus / kaip taſſai liſchnei geras budams / ir daug gero koſznam daridams / ſwienok Szidu peikiams buwa / kaip ta wireſnieghi Szidu widui nakties kaip raſbainika koki / buwa ſugaudine / ſuriſchdine / ing prawa bei Duchawna bei Swietiſchka wæde kaip ant to buwa ſkunde / kaip ta buwa iſchmuſche / iſchpeſche / iſchplake / apiůke / apſpiaude / ant ſmerties nuſudighe / ir kaip latra koki nukriſzawoghe / tarp dweiu kitu latru / To ſmarkaus darbo Szidu nuſſiſtebedami ir Pono JEſaus Kriſtaus paſſigailedami anis tarp ſawens ant kelio kalba / negaledami Pono ſawa uſzmirſchti.

Teipo ir mes wiſſoſu darboſu ſawa / atminkime Pono Diewo / ghi turekime ſawa ſchirdiſe / o wiſſu didziauſei kur eidami / kur ſzengdami / atminkime Pono muſu JEſaus Kriſtaus / iog ghis mus miledams delei muſu kenteja / tatai eſti / iſch didzios ſawa mukos numire. Atmink JEſu Kriſtu priſſikieluſi iſchnumiruſiu. 2. Tim. 2. Neſa tatai Kriſtui labai intinka / kaip galim numaniti / iſch io paties ſzodziu / teipo kalbanczio. Kur du alba tris ſuſſirenk mana wardana / the aſch Matt. 18. tarp iu eſmi. Bei Euangelioie Schweuto Lukoſchaus

B v ſchaus

schaus pa schos Euangelios regim kada Apaschtalai Pono Kristaus kruwoie budami / delei baimes Szidu/ape Kristu tarp sawens kalb/ Ateit Ponas JEsus iumpi kaczei durimis užrakintomis kalba su ieis / ir sawe isch numirusiu prissikielusi paroda.

Ant Antro. Anis keliaudami netiktai prastai ape Kristu kalb/bet daug gero ape ghi saw primen Saka ghi buwusi praraku/ macnu žodzosa ir darbůsa/po akim Diewo ir Szmoniu / Jr sawe tarusius/ ghi essanti tikru Messiaschumi/kursai Jsraela tureia ischgelbeti. O kadangi anis delei io gedingos smerties/ape tatai abeioj/apbark ius Ponas.

Ant Treczio. Schitie wiraj kantrei kencz/ kada ira Kristaus barami ir paikais wadinami / Jr rodas Kristaus prijmma pamokinima isch Moseschaus/ praraku ir kitto raschto.

Teipo ir mes wissi darikem/kada esme mokinami/ alba apbarami isch Diewo žodzio/tadda nepeikckem/ bet kentekem ir prijmkem mielai gero pamoksla. Darikem kaip pažeistas žmogus dara/kuriam insigawa ing io žaisda pikta mesa / tas mielai kencz kaip Barbierus iam ta ischpiaughe/ieib tiktai paskui ischgitu.

Ant Ketwirto. Jschkake sweikiei miestoliop/ir paiute Kristu nůg iu norinti/kaip ir astoti alba to-

liaus

liaus eiti / anis io nieku budu nenor nůg sawens paleisti / nesa Pono Kristaus ßodei schirdisa iu kaip sniegte buwa ismege ir didei iemus paskanneia. Troschka daugesni nůg io girdeti / ir isch schwento raschto ape Kristu ischmokti.

Teipo ir mes nu ir wissadais melskimes Pona Jesu Kristu idant ghis ir nůg musu neatstotu. O wissu didziausei idant ghis ant galo swieto sawa brangu ir Schwenta ßodi ir Schwentus Sakramentus nůg musu neatimtu. Bet ikki pabangos swieto ischlaikitu / Welina ir wissus musu neprietelius nuramditu. Jeib tikroie Wiroie ischlaikiti iam duscheles sawa mielas galetumbim attadůti / ir amßina ischganinna dangaus Karalistoie apturreti.

Ant Penkto. Anis ape Kristu kalbeie / io pamokinima prieme / ir io perßegnoghima důnos regeie / nu Pona Kristu paßista / nesa iu akis tapa Kristaus atwertas / Ir tik ghi ischgaleiusi Welina pekla ir Smerti / bei isch tiesos giwan santi ir po iu akimis ußu stala sedinti. Teipo ir mes Kristu kuri ßidai nußawinna isch numirusiu kielusi stiprei tikekem.

Ant Scheschto schitie wirai / nu ischtire ir tikrai ßinnodami bei tikedami / Kristu ischnumirusiu prisikielusi / nerimsta padwarioij: Net ta pati wakara sugrischta ing Jerusalem / idant tha linksma ßodi ir

kitiemus

kitiemus Apaſchtalams praneſchtu/neſa anis ßinna ios didei nuſſiminuſius ir delei pametimo ſawa Pono / bijanczus bei drebanczius. Anis neweiſo naktiesir Saules nuſileiduſios. Anis neadboj/ iog iſchkelliones buwa apilſe. Bet tatai tiktai iůs rupeia Jeib ir kitti Apaſchtalai ßinnotu / Kriſtu giwanſanti.

Teipo ir mes iei ko gero ape Kriſtaus prikelima/ alba kitta pamokſla iſch Diewo ßodzio primoken netiktai ſaw laikikem tilomis/ Bet tha Diewo ßodi kiek primanam praplatinti turim/ Jdant ir kiti ßmones Diewa paßintu/ ghi garbintu/ io klauſitu / Jr per ghi iſchganiti butu. Amen.

VTAR-

VTARNIKE VVELIKV
Euangelia Luc. 24. Paguldime.

36 BEkalbant ghiemus apie tatai / ſto-
weia JEſus tarp iu / ir biloia iumpi
37 pakaius iumus. O anis iſſiganda ir ſu-
38 ſitrinn a / tikeioſi / Dwaſeregi. Ir
ghiſſai biloia iumpi / Ko ius iſſigandote :
ir kodri-

ir kodrilei ieiti tokios dumos ing iusu
schirdi? Apszwalgikjte mana rankas ir ♦39
manakojas asch pats esmi. Paczupoket
maneir regeket/ nesa Dwasia netur ku-
no ir kaulu/ kaip regit/ mane turinti. Ir ♦40
tatai bilოghes/ parode ghiemus rankas
ir koias sawa. Bet dabar ghiemus neti- ♦41
kintiemus/ del dziauksmo/ ir besistebin-
tiemis biloia iumpi/ Bau turit cziako wal-
giti? O anis pakiele iem stuki szuwies ♦42
kepusias/ ir kori medaus. Ir ghis emes ♦43
walge po iu akim.

Ghis tada biloia ghiemus/ Tie ira ♦44
szodzei/ kurius biloiau iumus/ kada bu-
wau su iumis. Nes tur wissi daiktai issi-
pilditi/ kas paraschita ira apie mane Zo-
kane Moseschaus/ ir Prarakosa ir Psal-
mosu. Tada atwere ghis iu ischmani- ♦45
ma/

46♦ ma/ teib iſchmanitu raſchta. Ir biloia
iumpi/ teipo ira paraſchita ir teipo tureia
Kriſtus kenteti/ ir keltiſſi iſch numiruſiu
47♦ trecze diena/ ir ſakidinti wardana ſawa/
pakuta ir atleidima grieku tarp wiſſu
ßmoniu/ pradeius nog Jeruſalem.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

POnas muſu JEſus Kriſtus/ Welikos/
tatai eſti/ kaip mes krikſchczonis rakotem/
Nedelios ryta auſchtant/ pagal/ prane-
ſchima Senoio Teſtamento/ iſch numi-
ruſiu priſſikele/ neſa uſzu triu dienu/ tatai eſti/ petni-
czos didzos diena/ buwa Szidu muczitas/ nukrißa-
wotas/ numirens ir pakaſtas/ kaip girdeiote. A idant
taſſai priſſikelimas io ßmoniems butu ßinnams/ ta-
da Diewas iſch Dangaus ſiuntens ſawa Angela
alba paſla/ dawe Moteriſchkems nekuriams paſſa-
kiti/ ſawa Sunu iau nebeeſanti waloie Smerties/
bet iſch numiruſiu priſſikeluſi. Talaus idant ne-
tiktai moteriſchkes/ bet ir wiriſchkei/ ir koßnas ßinno-
tu/ bei ſtiprei tiketu/ Kriſtu iſch tieſos priſſikeluſi/
Tadda Ponas patſai kiek kartu Welikos diena/ po
priſſikelimo ſawa paſſirode tikintiemus wirams ir
moteriſch

moteriſchkems / Idant anis ghi regeie ir ſu iů bei kalbeie bei walge/ſtiprei galetu tiketi/ ghi iſchtieſos priſſikieluſi iſch ſmerties. Bei idant anis to priſſikielima ir wiſſam ſwietui galetu praneſchti / alba ape ta liudiima důti.

Bei kaip wakar diena girdeiot/kurio budo Ponas Kriſtus ira Welikos pawakarije paſſirodens dwiem kurie iſch Ieruſales ing mieſteli Emahus kelliawa/ Teip nu taſiau Euangeliſta Lukoſchus/ ſchos dienos Euangelioie raſcha/Pona muſu IEſu Kriſtu Welikos wakara / welai nůg Emahus Apaſchtalump ſaſwump ing Ieruſalem ateiuſi / ing tůs namus / kur anis bijodamies ßidu netikinczių / buwa paſſiſlepe ir thiemus thinai/ netiktai rankas/ koias kruwinas ant paßenklo rodziuſi / Bet ir ſu ieis ßuwies keptos ir medaus korio walgiuſi

Bet Kadangi ir mumus wiſſiemus didei priwaſu ira ßinnoti ir ſtiprei tiketi / muſu Pona Kriſtu tikrai iſch numiruſių priſſikieluſi trecžia diena. Tadda mes ſchů kartu ape ſchů du daiktu kalbeſim ir mokinſimes.

Ant Pirmo. Kiek kartu Kriſtus Welikos diena patſat paſſirode giwas / ir kiek kartu ta diena nůg ſawųių regetas ira.

Ant Antro. Kuriů budu ghiſſai Welikos wakara welai deſchimti apaſchtalu ſawa Ieruſaleie paſſirode.

Pone

Pone Kriſtau gelbek idant ape ſchûs daiktus/ kaip pareitis kalbeti ir primokti galetumbim Amen.

Ant Pirmo.

Kiek kartu Ponas Kriſtus Welikos diena po priſſikelimo paſſirode ſawiems?

JEſʒ wakar iſch manes girdeiot / Pona JEſu Kriſtu/tarp Weliku ir diena ſawa Dangaus ſʒengimo / deſchimti kartu Apaſchtalams / ir kitiemus ing ſawe tikintiemus paſſirodʒiuſi / idant wiſſi ſʒinnotu ir ſtiprei tiketu / ghi iſch tieſos giwan ſanti/ ir iſchgaleiuſi bei Welina bei ſmerti. A patʒe Welikos diena Kriſtus paſſirode ir regetas buwa Penkis kartus.

Pirma karta Ponas giwu paſſirode / po ſmerties ſawa Mariai Magdalenai / nûg kuros buwa Joh. 20. Septinis welmus iſchwarens ir kurri ateia ſu kittomis io teptu / kaip ape ta paſſirodijma raſcha ſchwentas Euangeliſta Markus 16. ir Janas 20. pagul: Bei ſchita Maria iſchwiduſi Pona giwa / ſieke iop noredama iſch meiles io kuna ſchwenta daſſiliteti / A Kriſtus ginneſi bilodams/ Neimkrutink Maria neſa aſch dabar neuſʒſʒengiau mana Tiewop. Teipo Ponas Kriſtus wiſſu pirmiauſei paſſirode kelens Mariai Magdalenai.

C Antra

Antra karta Ponas Kristus Welikos diena po prissikelimo sawa isch numirusiu / passirode giwas kitoms moterims / kures ponas patsai sutink / ir anas sweikin / kurios potam ghi prieiusios / io koias dasitikei / keliosu passiklaupusios / Bet kurioms Kristus teip kalba Nessiobikitos / tekeket pasakidamas tatai broliams mana idant eitu ing Galilea / thinai anis mane reges. Skaitik ape tatai 28. pagul: Schwentto Mothieiaus weikiei wissa. Teipo Ponas Kristus du kartu Welikas diena passirode kelens isch numirusiu Moterims.

Bet galletu kas klausti kodelei pirmiausei moterischkems? Atsakau.

Szartas per Moterischke Eua Raiuie / wissa swieta ant griekо pagundens / buwa ischgandines Todelei Kristus Welina pergaleies ir swieta ing sawe tikinti apteisines / Moterischkems pirmiausei noreia passiroditi giwas / idant ir Moterischkiu gimine zinnotu / sawe Diewa milima / ir dali turresenczes dangaus Karalistoie delei scho sawa Ischgelbetoio Kristaus.

Schiteipo nei Eua nei kitta koke moterischke nenussimen delei sawa grieku / Nesa Diewo Sunus ateia isch dangaus / idant bei wiru bei moteriu gimine ischganitu.

Treti

Treti karta Ponas Kriſtus Welikos diena priſſikielens iſch numiruſi paſſirode/ Petrui Apaſchtalui ſawam mielam/ kaip tatai patis Apaſchtalai Kriſtaus ſaka. Wieſchpats tikrai kieleſſi/ ir paſſirode Luc. 24. Simonui. JEſus regetas ira/ nůg Cephoſchaus/ 1. Cor. 15. tatai eſti Petro.

Bei ir ſchicze regim dide geribe ir malone Jeſaus Kriſtaus Pono muſu. Petras pirmaitho buwa Kriſtaus uſſiginens/ kaip kada nebutu io Apaſchtalas/ nei io paßinotu. A kada Petras to uſſiginimo gailioſi ir muſſiwerke/ tadda Kriſtus iam ta grieka atleida. Ir nu kelens iam pirm nei kitiems Apaſchtalams paſſiroda/ ieib Petras delei ſawa Grieko nenuſſimintu/ bet ßinnotuſe malone Diewo gawens.

Ketwerta karta Ponas Kriſtus Welikos diena paſſirode pawakarie dwiem mokintinem ſawa/ ant kelio ſu ieis waikſchczodams/ ir padwarioie po iu akmi důna laußidams/ ir akis iu apſchalpuſias atwerdams/ kaip ape tatai wakar iſch Euangelios pla- Luc. 24. cziaus girdeiot.

Penkta karta Ponas Welikos wakara bet welai Jeruſaleie paſſiroda Deſchimti ſawa Apaſchtalams tůſa namůſa/ kur anis delei bioghimo kitu Szidu buwa ſuſſieie ir beſiſlepe. Bei ape ta paſſirodima gadies mumus nu ſchů kartu plaçziaus ſakiti.

L ij Ant Antro

Ant Antro.

Kaipo Ponas Kriſtus po akim ſawa deſchimties Apaſchtalu ir kitu kurie to cziesu pribuwa ſawe priſſikeluſi iſchroda welikos Wakara Jeruſaleie.

POnas muſu JEſus Kriſtus Welikos wakara Jeruſaleie Deſchimtiems apaſchtalams ir kittiems kurie ſu ieis thů cziesu tůſu namůſu buwa/ penkeropu budu/ iſchnumiruſiu priſikelens iſchroda/ ſchos dienos Euangelioie.

Ant Pirmo. Bekalbant Apaſchtalams ſu anais/ kurie iſch Emahus ateie/ ſake JEſu priſſikieluſi/ ateit patſai Ponas Kriſtus iumpi/ ir ſtoios tarpu wiſſu. Newieno iſch apaſchtalu Kriſtaus nebuwa/ kurſai pirm to cziesu nebutu regeiens Kriſtaus/ nei kas iſch iu nebuwa/ kurſai pona ſawa tikrai nepaſzinotu/ Tůgi Kriſtus nu/ iemus kruwoi eſſant/ ateit iumpi/ widui iu pulko ſtow/ ir akimis iu/ giwas paſſiroda. Jog anis akimis ſawa regedami/ tikrai ſzinnotu/ ghi iau ſzemeie nebeſanti/ bet iſch ſzemes ir iſch numiruſiu priſſikieluſi/ ir iſch tieſos giwa ſanti.

Ant Antro. aniemus iſſigandus iſch ſcho umo iſchwidimo Kriſtaus/ pradeſt Ponas iemus kalbeti/ ir iůs linkſminti bilodams. Pakaius iumus.

Item

Item/ **Kodelei ius iſſigandot.** Item/ **Aſch pats eſmi.** Ponas ghiemus todelei kalba/ regedams iůs netikinczus iſch akiu apſʒwalgimo. Idant ben iam kalbant tiketu/ghi priſikeluſi.

Ant Treczio. Bei aniems dumoient/ir tarent/ tatai kas muſump atcia ir kalba/ tur Dwaſe koke buti/Todelei Kriſtus idant ta pikta duma iſch iu ſchirdies iſchuntu/ ir ānus priwestu tiketi ſawe reginczius ſʒmogu turinti kaulus ir meſan/ bila/ Apſʒwalgikit mana rankas/ ir mana koias ir regekite/ neſa Dwaſe netur kuno ir kaulu/ kaip regit mane turinti.

Ant 4. Aniems tikint iog reg ſʒmogu ne dwaſe/ O tacziau netikint iog tatai butu patſai Kriſtus/ kuri uſʒu trju dienu Szidai nukriſʒawodami/ io rankas ir koias prawere/roda iemus tas paczas ſawa ronas ant koiu/ir ranku bilodams. **Paczupoket mane.** Kaip kada bilotu Ponas/Netariket mane kitu kokiu ſʒmogumi ſwetimu eſanczIu. Ne/aſch ne eſmi kits kokſai nepaſʒiſtams/ net tas pats Kriſtus iuſu Ponas kuriam Szidai uſʒ triu dienu tokias ronas uſʒdawe/ ana kriſʒauſpi primuſchdami. Tůgi iſch ſchiu ronu ir ſʒenklu newilioienczIu mane paſʒinket ir tiketet mane iſch numiruſiu priſſikeluſi/ir ſchitai giwa ſu iumis kalbanti.

+ -

Ant Penkto. Aniemus ne taip dabar netikintiemus / del dzaukſmo ir beſſiſtebintiemus / bila iumpi JEſus. Bau turit cze ko walgiti? O anis pakiele iem ſtuki ßuwies kepuſios / ir kori medaus. Ir ghis emes walge po iu akimis. Szmogus mirrens / nei walga nei gerr / Ponas Kriſtus po akim ſawa Apaſchtalu walga ßuwies keptos ir kori medaus. Todel. Kriſtus iſch numiruſiu kieles ir iſch tieſos giwas ira.

Bei ſchitripo ſchitie Apaſchtalai Pono JEſaus Kriſtaus / iſch ſcho paſſirodimu ir regeghimu / tik Jeſu Kriſtu tikrai iſch numiruſiu priſſikeluſiu. Tik ſakau Apaſchtalai / Kriſtu priſſikeluſi iſch numiruſiu / alle ſilpnai.

A kaip Apaſchtalams labai trudna buwa tiketi / Kriſtu iſch numiruſi priſſikeluſi / Teipo ir mumus wiſſiemus nůdemais ſunku ira tiketi / bei Kriſtu iſch numiruſiu keluſi / ir muſu kunus wiſſus iſch numiruſiu kelſenczius. Alle ſchicze ir tam ligus daiktoſu / neturim ſawa durna prota ſekti / bet Diewo ßodzio klauſiti ir tam tiketi. Bet ici klauſi.

Kodelei

Kodelei Ponas Kristus tiekas kartu Giwas passirode Apaschtalams po sawo prissikelimu?

Atsakau.

Ponas JEsus delei schu triu priežastu didziausei tiek kartu/po prisikelimu isch numirusiu passirode.

Ant Pirmo. Idant bei Apaschtalai bei moteres/ irgi wel kožna duscha žmogaus žinnotu/ ir stiprei be abeioghimo tiketi galletu/iog Kristus/kaczei kenteti ir mirti apsieme/taczau macznesnis ira už Welina ir smerti/ Tůgi ghissai bei Smerti bei wissus sawa neprietelius apgaleiens ir po koiu sawa paminens/ kelesi isch Smerties. Ir schicipo amžina sawa Deiwiste paroda wissam swietui.

Ant Antro. Ponas Kristus isch Smerties passikelens passiroda Krikschczionims wissiemus ant palinksminoghimo wissosu prigadosu ir wargosu. Nesa nobažnai ir Diewo baime ie norintiemus giwenti daug sunkibiu schame swiete randasi/idant nu krikschczonis wargstans nenussimintu nei wieros ing Diewa Tiewa/ Sunu ir Schwenta Dwase ne pamestu/ nůg Diewo službos neatpultu / nei kaip pradeiens issitwertu. Tadda Kristus noreia mus wissus žinnoti/ ghi tikrai prissikielusi isch numirusiu / Ir galinti bei norinti anus kurie io delei teipaieg schicze kencz/ sawu czesu netiktai isch numirusiu prikelti / Bet ir scheme swiete anus pristoti / tůlas kartu iůs isch iu wargu ischtraukti alba ischgelbeti.

Todelei kiek kartu krikſchezioniui Wargai paſſipin/wiſſada te atmen Pona ſawa Kriſtu iſch numiruſiu priſikieluſi/ ir norinti bei galinti ghi iſch tos bedos iſchimti. Teip linkſmin ſawe warguſu Schwentas Jobas.

Aſch ẞinau Iſchgelbetoghi mana giwa ſanti/Taſſai mane iſch Szemes prikels/ ir potam ſchita mana (Job. 19) Ada buſiu aptrauktas/ ir Dwaſeie mana iſch wiſiu Diewa. Ta aſch ſaw regeſiu ir mana akis ghi iſchwin.

Ant Treczia. Ponas ſawe iſch numiruſiu priſikieluſi/ tiek kartu parode/ Idant krikſchczonis ghi priſikieluſi tikedami/po ſchu didziu wargu/ aname ſwiete po akim Schwentos Traiczes/ butu amẞinai iſchganiti/ ir dangaus apturetu Karaliſta. Neſa patſai Kriſtus bila ne tiktai Thamoſchui/ bet ir wiſſiems. Idant (Job. 20.) tiketumbit Jeſu eſſanti Kriſtu Sunu Diewo/ ir kaip (Rom. 10.) per wiera Giwata turetumbit io warde. Ir Schwentas Powilas bila/ Jei iſchpaẞiſti burna ſawa JEſu/ iog ghis ira Ponas/ Ir ſchirde tawa tiki/ iog ghi Diewas iſch numiruſiu prikele/ tadda buſi iſchganitas.

Todelei iei norim tikri Krikſchczonis buti/ Jei norim ſawa wargůſu koki palinkſminoghima turreti/ Jei wel po ſcho giwenimo amẞinai geidzem ſu Diewu giwenti danguie/ tada ſtiprei tiketi turrim JEſu Kriſtu iſch numiruſiu treczia diena priſſikieluſi. Amen.

PIRMOIE

PIRMOIE NEDELIOIE po vveliku, kuri vvadinama ira Quaſimo-dogeniti, Euangelia, Iohan. 20. Pagul:

19♦ D Wakara tos pacʒios Sabbatos/
kada Paſiuntinei ſuſſirinka/ ir du-
ris uſʒrakintos buwa del baimes Sʒidu/
ateia JEſus/ ir ſtoweia tarp iu/ ir tare

C v iumpi

iumpi/ Pakaius iums. Ir kaip tatai ♦20
kalbeia/parode ghiemus rankas ir Scho-
na sawa. Prasidziuga tada Pasiunti-
nei/ ischwide Wieschpati. Tada biloia ♦21
wel JEsus ghiemus. Pakaius iumus.
Kaip Tiewas siunte mane/ taip ir asch
siunczu ius. Ir kaip tatai kalbeia/ kwepe ♦22
antiu/ir biloia ghiemus/Imket schwen-
ta Dwase/ kuriemus griekus atleisite/ ♦23
thiemus ira atleisti/ir kuriemus nutwer-
site/thiemus ira nutwerti.

A Thamoschus wienas isch Dwili- ♦24
kas/kurs wadinamas ira Dwinas nebu-
wa su ieis kada Jesus ataia. Tada sake ♦25
iamu kiti Pasiuntinei. Mes regeiome
wieschpati. Bet ghis biloia ghiemus/iei
neregesiu io winiu wietas/ ir ne indesiu
pirschta mana ing winiu wieta/ ir ne in-

desiu

desiu ranka mana ing schona io/ netikiesiu.
26♦ Ir po aschtoniu dienu wel buwa io
Pasiuntinei widui/ ir Thamoschus su
ieis. Ateia JEsus/ durims sant vsch=
rakintoms/ ir stoiose widui iu/ ir biloia/
27♦ Pakaius iums/ Potam biloia Thamo=
schiausp/ dok sche pirschta tawa/ ir weis=
dek mana ranku/ ir dok sche ranka tawa/
ir indek ie schonana mana/ ir nebuk neiti=
28♦ kins/ bet itikins. Atsake Thamoschus/ ir
biloia iamui/ Wieschpatis mana/ bei
29♦ Diewas mana. Biloia iamui JEsus/
Jog regeiei mane Thamoschau/ tada
intikeiei. Ischganiti ira/ kurie nereg
o tacziau itik.
30♦ Daug taipaieg ir kitu ßenklu pada=
resira JEsus/ po akimis pasiuntiniu
sawa kurie ne esti raschti tosa knigosa.

Bet

Bet thie ira raschiti / idant tiketumbit / ♦31
iog JEsus est Kristus Sunus Diewo. Ir idant per tikeghima ßiwata turetumbit io warde.

Jschguldimas schos Euangelios.

DWi dali ira schoie Euangelioie. Pirmoie dalije Ponas musu JEsus Kristus welikos wakara / ateiens apaschtalump sawump/antemus passiroda kelensi isch numirusiu / ir prisaka ghiemus / eiti ing wissa swieta/ ßmones mokiti / krikschtiti/ir antemus griekus atleisti.

Antroie dalije rascha Schwents Janas Pona Kristu aschman diena po Weliku teipaieg ateiusi Apaschtalump sawa / ir Thamoschui passirodziusi giwan/ bei tikrai isch numirusiu prissikielusi.

O mes schů kartu ape du daiktu Diewui padedant iumus kalbesim.

Ant Pirmo. Ape Baßniczios Vreda / alba sakima Diewo ßodzio.

Ant Antro. Ape Absolutia. Tu Pone Kristau mus Schwentoie Dwase pristok / ieib su nauda ape tatai sakiti bei klausiti galletumbim.

Ant Pirmo

Ant Pirmo.

Ape Baßniczios Vreda paspalitwai.

NAspalitwai ape Baßniczios Vreda kalbedamj schu keturu daiktu gerai dabokimes.

Ant Pirmo. Kas istate Baßniczos Vreda/ tatai esti ka sant ßmonemus sakiti / Griekus atleisti / ir Waikelius krikschtiti/ ßmonemus Kristaus kuna bei kraughi důti? Atsakimas.

Schitai isch tiesos ne nauiei pramanitas daikts ira / bet isch senu dienu schitaipo laikomas/ Nesa pirmo patwano mokine ira swieta/ Patriarchia/ Adam/ Seth/ Enos / Enoch / Noa/ po andros sake ßmoniemus kosant/ Sem / Abraham / Josephas/ potam buwa Moseschus/ Aaron/ ir kitti prarakai. Thie wissi buwa sakitoiei Diewo ßodzio/ kaip regim Senname Testamente.

Bei Nauieme Testamente buwa Apaschtalai Pono JEsaus Kristaus / kurus ghis patsai ant to Vreda pawadinna/ ir ing wissa swieta issiunte. Teip nes schos dienos Euangelioie kalba Kristus Apaschtalams sawa. **Kaip Tiewas mane siunte/ taip ir asch siunczu ius.** Paskiausei sedint Wienolikai passtala / pasirode JEsus / bardams iu netike. Marc. 16.

netikeghima / ir ſchirdies kietibe iog anis netikeia tie-
mus / kurie ghi regeia priſſikeluſi / Jr biloia iemus /
Eiket po wiſſa ſwieta / ſakiket Euangelia wiſſam ſu-
twerimui / kas tikes ir apſikrikſchtidins / tas bus iſch-
Matt. 28. ganitas / kas netikes tas bus praſʒuditas. Schwen-
tas Mathieius Dwiem deſchimtame ir aſchmame
paguldime bila / JEſus ateies iumpi / kalbeia ſu ieis
bilodams. Man dūta ira macis danguie ir ſʒemeie /
tūgi eiket / mokindami wiſſas ſʒmones ir krikſchtidami
anas wardan Diewo Tiewo / ir Sunaus / ir Dwa-
ſes ſchwentoſes / Jr mokiket iūs laikiti / wis ka aſch
iumus priſakiau. Schitai aſch ſu iumis eſmi / ikki
Johan. 5. galo ſwieto. Joh. 5. liepia Ponas Kriſtus tirtiſi
raſchto. Rom. 10. ſaka. Wiera iſch girdeiimo.

Jſchgi dabar primintuiu wietu ſchwento raſchto /
girdim ir iſchmanam baſʒniczios Vreda paties Pono
Diewo / iſch ſenu dienu pramanita daikta ſanti / Tūgi
tur labai ſchwentas ir geras daikts buti / Todelei mo-
kinkimes / ir iaukinkimes krikſchczonis Baſʒniczos
Vreda nepeikti / nedergti / net mileti / garbinti / ir ka
eſme mokinami mielai priimti. Neſa teip raſchita
ſtaitom. Klauſikit mokitoiu iuſu / ir ſeket iūs / neſa
Heb. 13. anis iaucz ant iuſu duſchu / anu delei turredami ran-
kunda attadūti / Jdant anis tatai ſu linkſmibe dari-
1. Cor. 4. tu / ne duſauginu / neſa tatai iumus ne ger ira. Teipo
te laikamus koſʒnas kaip tarnus Kriſtaus.

Ant Antro

Ant Antro. Turrim ßinnoti kadda Diewas pramane plebonisse. Isch Pirmo patsai Diewas kosani ira sakens swietui kaip regim / Genesis 2. pagul: Diewas Adamui kalbedams / teip saka / Isch wissu [Gen. 2.] medziu Darßo walgisi / tiktai isch medzio ischminties neragausi. Nesa kure diena tu isch to walgissi / mirsi. Item / Asch esmi Diewas tawa Neturek kitu Diewu prieg manes.

Potam Diewas swietui atsiunte / Patriarchus / ir dawe prarakus / kaip antai ßidu ßemeie buwa / Esaioschus / Jeremioschus / Danielas etc. Thie wissi tureia / kolei iůs Diewas giwus laike / kosani sakiti.

Ant Trezio. Ponas musu JEsus Kristus teipaieg aukschcziaus nei tris metus pirm smerties sawa / kosani sakens esti / ir wel isch numirusiu prissikielens / schitai kaip schos dienos Euangelia ischroda / patsai Apaschtalams / tatai esti / tarnams sawa baßniczoie / kalba / kaip mane siunte Tiewas mana / teip asch iůs ßiuncziu.

Ponas Kristus tiesa dweiu daiktu delei sawa danguieio Tiewo siustas buwa isch dangaus. Pirma idant mus sawa kenteghimu ir Smertimi ischwadůtu ir ischgelbetu / kaip tatai pilnai ischtaise. Potam [Matt. 25.] siustas buwa / Idant butu mokitoiu swiete. Tu essi [Esa. 61.] mokitoias nůg Diewo ateiens. Dwase Wieschpaties ira manip / todelei ghis mane patepe ir siunte idant sakicziau Euangelie.

Kaip

Kaip nu Ponas JEſus Kriſtus patſai ira mokinens ßmones / teipo ghis ta Vreda / iſch numiruſiu priſſikelens iſaka apaſchtalams ſawa / idant kaip ghi regeia mokinuſi ßmones / teipo ir anis ßmones Diewo ßodzio mokintu.

Jeigi nu Ponas Kriſtus ſchi Vreda plebonu patſai pramane / ir iſch numiruſiu priſſikelens paſtiprina / pirm nei danguna grißa / tada iſchtieſos ſwietas piktaſis ſawe amßinai ſkandin / kadda nenor mileti / nei klauſiti Diewo ßodzio / iſch burnos tarnu Diewo alba baßniczos.

Ant Treczio. Kas parcitis / Baßniczios tarnams dariti ?

Ant Pirmo. Mokiti ßmones Diewo ßodi iſch raſchto. Bet Diewo ßodis ira dwejopas. Pamokſla Sokano / ir pamokſla Euangelios / Pamokſla Sokano / priſaka mumus / ka dariti / ka weng kti / idant Diewui itiktumbim. Pamokſla Euangelios pamoka mus ka ir kaipo Diewui tiketi / iei norim amßinai iſchganiti buti.

Tůgi nu Baßniczios tarnas tur ßinnoti / kuriam ſakiti pamokſla Sokano / kuriam wel linkſma Euangelien. Neadbogingai giwenancziam tur Baßniczos tarnas ſakiti Sokana. O drebancziam ir biancziam / narſo Diewo / tur paſſakiti Euangelie.

Ant An-

Ant Antro. Baßniczos tarnams pareitis ßmones krikschtiti/ netiktai iaunus bernelius/ Bet kada teip gadijes ir sena ßmogu/ kaip regim Apaschtalus tulas kartu wissus namus/ tatai esti/ wissa scheimina krikschtiusius. Teip nesa Kristus wisso Swieto tikreasis Atpirktoghis schū kartu Apaschtalams sawa/ ir wissiems Baßniczios Tarnamus ischkei kalba bilodams. Kaip mane siunte mana Tiewas teip asch ius siunczu. Bei kitoie wietoie saka. Eiket po wissa Swieta mokiket wissas Szmones krikschtidami ies wardana Diewo Tiewo/ Sunaus/ ir Dwasses Schwentoses/ kas tikes/ ir bus krikschtitas/ tas bus ischganitas/ kas netikes/ tas bus praßuditas.

Tūgi ius Diewa ßodi miledami ir girdedami/ milekēt/ ir Schwenta Krikschta/ bernelius iusu ußgimusius ne laukdami ilgai/ siunsket schwentop krikschtop. Nesa ßinnot Kristu Diewo Sunu teipo kalbanti/ Jei kas neatgims isch wandenio ir Dwasses schwentos/ tas neieis dangaus Karalistona. Johan 3.

Ant Trecziō. Pareitis Baßniczos tarnams grieschnamuiem ßmogui Diewop prissiwerczanczam. Kristaus kuna bei kraughi pridūti ant atleidimo grieku/ ant silpnas wieros pastiprinimo/ ir ant duschias ischganimo.

Ant Ketwirto. Baßniczos tarnui pareitis ßmonems grieschnems/ grieku gailintiemus/ Grieku atleidima apreikschti/ Bet ape tatai tūiau placziaus girdesit.

D Ant Ket-

+ -

Ant Ketwirto. Kaip toli praſſitenka Baßny-
czos Vredas/ tatai eſti/ kas tur ia klauſiti.

Baßniczos tarnai tur iſch tieſos mokiti/ bet ne
Jauczius/ nei ßanſis/ alba kita koki peku. Net ßmones
O netiktai wienos kokios ßemes/ alba wieno tiktai
mieſto ßmones/ bet iu Vredas praſſitenka ant wiſſo
ſwieto/ Tatai eſti: wiſſi ßmones buk kakios ira giml-
nes/ wiſſi/ wiſſi ſaka tur klauſiti ſchu tarnu Diewo/
kei nenor amßinai ſu kunu ir duſche prapulti. Neſa
teip raſchita ira. Eiket ing wiſſa ſwieta/ mokiket wiſſas
Psal. 28. ßmones. Priimket pamokſla ius karalei/ ir neatmeſket
Marc. 13. apbarima ius Sudzes antßemes. Neius eſte/ kurie
kalbat/ bet Dwaſe mana Tiewo danguieto.

Jſch tieſos tarnas tur bijotiſſi ir klauſiti ſawa
Wieſchpaties/ Laukiniks ſawa Baioro/ mieſczonis
ſawa Burgmiſtro/ Burgmiſtras alba Rota tur klau-
ſiti ſawa kunigaikſchczio/ kunigaikſchtis Karaliaus/
Karalius Cieſaraus/ Bet Cieſarus tur klauſiti
Diewo ir io ſchwento ßodzio/ kurſai iam prane-
ſchams ir paſakams ira nůg ſawa Duchaunoio Tie-
wo/ tatai eſti Baßniczos tarno/ kaip kitti wiſſi. O iei-
kurſai ßmogus to nenor klauſiti/ thas paties Pono
Luc. 10. Diewo neklauſa/ Neſa Kriſtus teipo ſaka/ Kas iuſu
Marc. 9. klauſa/ taſſai mane klauſa. Kas ius priim taſſai ma-
ne priim/ O kas mane priim/ tas priim ta kurſai ma-
ne ſiunte.

Todelei

Todelei pareitiſi nu koßnam ßmogui/neſſiſtenkti/ bet klauſiti ir paſſidůti ſawa Baßniczos kunigui/kaip tatai ir rodas dara kurie Diewa paßiſta ir io biiaſi. Jei kas paniekin/tas paniekinne ßmogu/Bet Diewa kurſai Dwaſe ſawa dawe ingi ius. Ir wel kas neſſibiſo Diewo/ nei kunigo ſawa Baßniczos nenor klauſiti / taſſai iſch tieſos ne iſchwengs peklos ugni/ Diewas nes nenoris apiůkems. 1. Tes. 4.

Schitu keturiu daiktu ius gerai dabokites ape Plebonistes Vreda / O nu maß placziaus kalbeſim ape apſakima atleidimo Grieku.

Ant Antro.

Ape apſakima atleidima grieku.

APe atleidimma grieku / kurſai padalijams ira Baßniczos tarno ſpawiedoientiemus / muſu mielas Iſchgelbetoias Kriſtus ſchoie Euangelioie teipo kalba. Kwiepe (ſaka Schwentas Janas) Kriſtus ing Apaſchtalus ſawa bilodams Imket Schwenta Dwaſe / kuriems ius griekus atleiſite/ thiemus bus atleiſti/Ir kuriems užʒureſite / thiemus bus užʒureti.

Scheme pamokſle teipaieg keturiu daiktu alba ſannareliu dabokimes pilnai.

Ant Pirmo. Kas ira atleidims Grieku.

Ant Antro. Kas tha iſtate.

Ant Treczio. Ka tur atleiſti.

Ant Ketwirto. Kuriam tur atleiſti ir kuriam uſzſtureti Griekus.

Ant Pirmo. Abſolutia ira apſakimas atleidimo grieku / kada Plebonas ſzmogu grieſchna ſpawiedoiantinſi iſch Diewo priſakimo atgriekauia / ſchitaipo iam kalbedams / Eſch taw wietoie Diewo praneſchu atleidima wiſſu tawa grieku / alba Aſch tarnas Diewo / taw wietoie Diewo atleidziu wiſſus tawa griekus wardana Diewo / Tiewo / Sunaus ir Dwaſes Schwentoſes Amen. Neſa Kriſtus ſchicze patſai teipo bila / imket Schwenta Dwaſe / kuriems griekus atlaiſite tiems ira atleiſti / a kuriems nutwerſite thiemus ira nutwerti.

Atpent Vſzſtureghimas grieku / ira neatleidimas / grieku / ſzmogaus neſſigallinczio / kada iam dangaus karaliſte kaip uſzrakinama ira / ir duſches iſchganimas uſzginamas / kada piktaſis ſzmogus nůg Tarno Diewo prakeikiams ir amzinam prapůlimui ſu kunu ir duſche padůdams ira / Bei ir ſchitai paties Diewo likta ira.

Ant Antro. Schita Baſzniczos Vreda ir prowa bei atleiſti bei neatleiſti griekus ſzmogui / tatai nepra-

Ant Antro. Schita Baßniczos Vreda ir prowa bei atleisti bei neatleisti griekus ßmogui / tatai nepramane nei istate ßmogus alba Angelas / Net paties Diewo Sunus JEsus Kristus / nesa ghis schicze teipo bila. **Jmkit Dwase Schwenta / kuriemus griekus atleisite tiems ira atleisti / a kuriems nutwersite / thiemus ira nutwerti.**

Schissai JEsus Kristus / ira pats wissagalins / amßins Diewas / kuriam wale ira ant Dangaus ir ßemes. Tassai sakau wis galedams / gal isch sawa maces per sawa tarnus atleisdinti ßmogui grieschnamuiem griekus.

Jeigi nu schissai atleidimas Grieku paties JEsaus Kristaus likimmas / pramanims / ir Justatimas ira / tadda mes ischtiesos tankiei turetumbim scho atleidimo grieku ieschkoti / tankiei stalop Diewo eiti. Nesa mes patis turrim pasißinoti / iog koßna diena ing griekus in biauribes ibraidinami esme / kartais Welino / kartais pikto ßmogaus / kartais munsu paczių kuno. Bei isch tu grieku / patis negalim gelbetisi / bet butu mumus prapulti / iei Diewas negelbetu.

Nei wel turetu ßmogus laukti ikki ischkarschens ik pasenens ir apsirgens / Ne / Jaunas ir sweikas budams ko tankiaus to geriaus.

D iij Ant Tre-

Ant Treczio. Baßniczios tarnas ne koßnawtur griekus atleisti/ Bet tur apsißwalgidams atleisti/ Nesa ßmones ir griekinikai/ newisi ligus ira/ kus drasei nieko nesibawidams/ titschomis purwus tus breda tatai esti/ griekosu giwen. Kursai nei Diewo/ nei Tarno Diewo nenor klausiti/ kursai nesigail grieku/ kursai negeidz atleidimo/ kursai io girresi piktu sawa darbu. Tokiam sakau/ Baßniczos kunigas netur atlesti/ Nei Diewas nor atlesti/ iei ne prisiwers. Kristus neatgriekawa ßidu Diewui netikuncziu. Schwentas Powilas neatgriekawa kuris su Moczeka apsikekschawa/ kolei nenoreia liautissi.

Bet kita rassi rodas norinti Pono Diewo wale ischpilditi/ Otaczian prigaunams ira dusches neprieteliaus/ Tassai gailessi/ mug Diewo atsiprascha/ Tik Diewui/ ieschka pagalbos ir atleidimo grieku. Tokiam werkencziam sawa grieku delei tur atleisti griekus Atleidz pats Kristus Mariei. Latrui ant krißaus. Ir kitiemus. Teipo ir dabar pareitisi plebonams prisiwerczentiemus Diewop griekus atleisti.
Bei schiteipo ius isch schos Euangelios arminkite Pona musu JEsu Kristu po prisikelimo sawa Absolutie likusi ir pastiprinusi.

ANTROIE.

ANTROIE NEDELIOIE PO vveliku kuri vvadinama ira Misericordias Domini, Euangelia Iohan. 10. Paguldime.

11♦ 5 JEsus biloia Phariseuschump / Asch
esmi geras Piemo. Geras Piemo
12♦ schwata sawa guldauß awis. Bet Sam-
dinikas / kurs ne est Piemo / kurio ne ira

O iiij awis

awis tikras/ ischwjsta wilka atenti/ ap=
leidz awis/ ir beg. O wilkas gauda ir
ischklaidin awis. A Samdinikas beg ♦13
nesa ghis ira Samdinikas ir neatboij
awiu. Aschesmi geras Piemo / ir pa ♦14
ßistu manosius/ ir paßinstams esmi
nog manuiu. Kaip mane mana Tiewas ♦15
paßinst/ taip ir asch paßinstu Tiewa/ ir
asch ßiwata mana guldau uß awis.

Ir kitas awis turiu/ tos ne esti isch ♦16
schos awiniczios/ ir tas turiu atwesti/ ir
anos mana balsa klausis/ ir bus wienas
Gotas bei wienas Piemo.

Ischguldimas schos Euangelios.

ISch raschto schwentuiu Euangelistu/ mes krikschczonis / galim permaniti/ iog Phariseuschai Szidu ßemeie / ira buwe/ Plebanais ir Biskupais ßmoniu/ Ir kadangi anis bei didei mokiti buwa / bei po akim swieto graßei elgesi/ wirschutini/ neapkalbama giwe-
nima

nima weiſdami tadda wiſſas Swiets tare iůs labai ſchwentus eſanczus ir koßna turinti / iů pamokſlo klauſiti bei prijmti. A Ponas muſu JEſus Kriſtus/kurſai netiktai wirſchutinio giwenimo ßmogaus weiſd / bet ir ſchirdies norus paßiſta / tas regedams ſchus Phariſeuſchus didei kleioienczus ir Szmones ne tikrai mokinanczius/ ir daug iſch tikroio kelio iſchwedanczus ir prapůlimop amßinop inbraidinanczius/ iu giwenima ir mokſla wiſſadai ira peikens ir barens / kaip tatai ſchwentame raſchte wiſſu Euangeliſtu ſkaitom. O wiſſu didziauſei ſchos dienos Euangelioie regim / Pona muſu JESV Kriſtu/ Phariſeuſchus didei iſchloioiuſi ir apbaruſi/neſa ghis iůs wadin Samdinikais/ tatai eſt naudinikais/ kurie tiktai ſawa paczíu naudu delei ßmones moka / nerupindamies iu duſches iſchganimo/ghis iůs wadin bagunaisi/ kyrie pikt regedami ßmones apleidzia ir praſtoij. Jr atpent Ponas JEſus paſaka Phariſeuſchams ir mumus wiſſiems / iog ghis wienas ira tikras geras piemů/ tatai eſti/ mokitoias / kurſai mil ir ſwieta tikrai mokin/ ir wel ſawa duſche iſchdůti / delei ſawa krikſchczoniſtes/neſſigin. Bet Ponas Kriſtus tatai todelei darens ira/ idant Szidai ir mes krikſchczonis pamokſla Szidu/ kaip wedanti ing amßina prapůlima/ apleiſtumbim ir wenktumbim / a io pamokſla miletumbim/klauſitumbim ir ſektumbim.

Idant bei pamokſla Phariſeuſchu wengti bei Kriſtaus muſu mieloio Iſchganitoio pamokſlo prijmti galletumbim / Tadda iſch ſchos Euangelios ape tris daiktus Diewui padedant kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape piktenibe Phariſeuſchu.

Ant Antro. Ape geribe Pono Kriſtaus.

Ant Treczio. Kas mumus użgul / ka mes krikſchczonis dariti kalti eſme. Bet teib tatai gerai iſchtaiſiti galetumbim / tadda tu Pone Diewe mus patſai priſtok bei gelbek.

Ant Pirmo.

Ape Piktenibe Phariſeuſchu.

KAczei Phariſeuſchai Plebonais buwa ir kitiems Szidams regeioſi labai ſchwenti ir geri kunigai eſa / Tacziau anis nůg Kriſtaus iſch triu daiktu ir piktenibiu kaltinami ira.

Pirmo. Schos dienos Euangelioie Kriſtus Phariſeuſchus wadinna Samdinikais / tatai eſti tokeis Plebonais / kurie pamokſlu ſawa nei Diewo garbes ieſchka / nei rupinaſſi delei żmoniu duſches iſchganimo / net tiktai tijka algos / teib ta atimtu ir iſchtos penetunſe.

Bei tokſai Samdinikas / negeras alba newiernas Piemů teipo dara / pagal żodziu paties Kriſtaus.

Ant Pir-

Ant Pirmo. Patſai Vkinikas turrins awiu gûta alba pulka / tam iſch tieſos awis užgul / ghis wiſſadai rupinaſſi / ieib awis io nepageſtu / badu nemirtu / wilko nebutu ſupleſchitos / alba wagies kokio ne pawogtas / Tûgi ghiſſai awis ſawa gana ant geru ganiklu / priweiſd ir wiſſada iu del rupinaſſi. A tarnas kokſai alba Piemů paſamditas / teip pilnai awiu niekada neadboij kaip koktai kožnas ant ſawa piktos ſcheiminos gal ſuprasti / Net Samdinikas tiktai tiko bei weiſd algos ſaw pažadetos / ghi nedaug rupia / kaczei wiſſos awis Wieſchpaties io numirtu alba iſchgaiſchtu. Tûgi Kriſtus ſaka ſchoie Euangelioie /

Samdinikas neadboij awiu.

Ant Antro. Geras Vkiniks awis ſawa ant ganiklu iſchginens / anu neapleidž / nůg iu ant lauka neatſtoij / net priſtoij / priweiſd / ſekioj per wiſſa diena. A Samdiniks teip wiernai anas niekadai nepriſtoij nei ſekioij / Bet kartais ſawa wale důſt awims eiti kur norinczians / kartais nůg iu iſch lauko atſtoj / kartais užming etc. Kaip ape tatai Kriſtus ſaka / Samdinikas apleidž awis.

Ant Treczio. Vkiniks patſai gaudams awis ſawa / iei reg wilka atenti / nebeg / nei apleidž / bet wilka nůg anu prawara. A Samdinikas bijos pats / wilko nebaida / net awis proſtoies beg.

Ant Ketwir.

Ant Ketwirto. Kada Samdinikas/awiu neadboij/anas praſtoij ir wilka iſchwidens nůg iu begboij/anas ant lauko alba ant ſchillo kokio palikdams/tada anas ant lauko alba ant ſchillo kokio palikdams/tada wilku walia ira awis gauditi/iſchkiaidinti/ir kaip norins ſudraſkiti.

Kaip nů aweles iſch ganimu takio Samdiniko didei ira iſchpuſtijmas/ Teipo ir ẞmones dide iſkada gauna/ kada ne ira tikrai/ nůg ſawa koſnadeiu mokamos. Bei kadangi Phariſeuſchai tokie newierni koſnadieiei buwa/ nei prapůlimo duſcheliu daboioſe alba gaileioſe/ tadda Ponas Kriſtus ios ſchoie Euangelioie iſchbares ira/ anus Samdinikais wadindams.

Antro. Ponas JEſus Kriſtus Phariſeuſchus Joh. 10. ſwadinna Wagimis/kaip ape tatai Schwentas Janas pirmai ſchos Euangelios raſcha deſchimtame paguldime. A Phariſeuſchai netodelei ira Kriſtaus ſwadinami wagimis/kaip kada anis ẞmoniu kolitas alba ſkrines krauſtitu/ ir iu pinnigus alba lebi iſchwogtu/Ne/ Bet Kriſtus wadin Phariſeuſchus todelei wagjmis/iog anis duſches ẞmoniu paczjam Diewui iſchwag/ ſawa neteiſu/ negeru mokſlu/ ir anas Welinop weda/ant amẞino prapůlimo. Schitai iſch tieſos didesne ira wagiſta/ nei ana kur aukſas alba ſidabras ira iſchwagiams/Neſa ẞmogaus duſchele patſai Diewo Sunus ſawa ſmertimi atpirka.

Treczio

Treczio. Ponas JEsus Kristus wadinna Phariseuschus Rasbainikais / Schwentamip Jamp deschimtame paguldime. Ioh. 10. O tatai todelei / iog anis rasbaiawa ne kuna / bet dusches daug ßmoniu. Nesa Phariseuschai nesakidawa ßmonems kosani / tiktai isch Moseschaus alba isch prarаku schwentuju rascho / bet ir ka anis isch sawa paczіu dumos isch mislidawa / tatai anis sakidawa ir mokidawa / Ir schiteipo ßmones kū ilgiaus to toliaus nūg Diewo ir dangaus Karalistes wesdawa / ir kaip rasbainikai rasbaiaudawa. Jeigi nu Phariseuschai / kurie ßidu ßemeie wiresneis baßniczioij buwa / tokie ira buwe Naudinikai Samdinikai / Wagis ir Rasbainikai / tadda ischtiesos werti buwa ischloioghimo Pono JEsaus Kristaus.

A kadangi tokiu negeru Baßniczos tarnu / ir tarp krischczoniu (o beda) randama ira. Tadda mes isch scho Ischloioghimo Pono Kristaus Szidu / mokinkimes schu daiktu.

Ant Pirmo. Melstissi idant Diewas mus apgintu / ieib tokiu piktu Samdiniku / Wagiu / ir Rasbainiku / tatai esti / ne geru kosnadieiu alba Plebanu nedūtu tarp musu buti / Idant sakau Diewas mus nūg tokiu apgintu.

Ant Antro. Jei kur tokie randase / ir kokioie ßemeie alba Baßniczoie ira / Idant Ponas Diewas anus draustu ir gintu.

Ant Tre-

Ant Treczio. Jei kur pikta koki Koſnadeghi iau-
Tit.3. czem/to wenkem/to neklauſikem/ieib io pikta pamokſla
nebutumbim prigauti/neſa pikta pamokſla pikczians
limp nei ſmala.

Ant Ketwirto. Melſtiſſi ieib Ponas Diewas ge-
rus mokitoius mumus dûtu/kaip Ponas Kriſtus
Matt.9. Schwentamip Mothieip dewintame paguldime bila.
Piuwe ira dide/ O maſʒ darbiniku/ Todelei melſkites
Pona piuwies/idant ghis darbinikus ſiuſtu ing ſa-
wa piuwi.

Ant Antra.

Ape Pona muſu JEſu Kriſtu.

POnas muſu JEſus peikdams Phariſeuſchus
ir anus delei iu pikto mokſlo loiodams/ir Szi-
dams ape ios praneſchdams gurreſi ir wadi-
naſi pat ſai geru piemenimi teipo bilodams. Aſch
eſmi piemo geras/ Geras piemo ſʒiwata
ſawa gulda uſʒ awis. Phariſeuſchai patis
pikti budami/peike Sunu Diewo JEſu Kriſtu nore-
dami idant ir koſʒnas ghi taipaieg peiktu ir perſegdi-
netu/Tûgi Ponas Kriſtus prieſch tûs tur paſſiſteng-
ti/ir teiſindamaſi/ wadinaſſi geru piemenimi. Tode-
lei weiſdekem nu kodelei Kriſtus wadinaſſi geru pie-
menimi/ ir ka ghis mums ger dara.

Ponas

Ponas Kristus isch schu triu daiktu wadinassi geru piemenimi.

Pirma. Ghissai paßista sawůsius/tatai esti wissas ßmones. Asch esmi geras piemo / ir paßistu manosius ir paßistams esmi nog manuiu. Kaip kada sakitu/asch wisso swieto wargus regiu / asch gailůs ßmoniu pawargusiu delei/ asch ßinnau kaip koßna gelbeti ir amßinai ischganiti/ asch nariu swieta ustoti priesch Welina/ smerti amßina prapůlima. Kaip piemů geras paßista awis sawa / ir tei koke ira paßeista / anos pagailedams ie gida. Teipo ir Ponas Kristus.

Antro. Kaip antai geras piemů regedams awele paklidusse/wargstancze/ albo wilko gainioiama ir smercziop weiama/ana usstoij / kaczei turetu galwa sawa prideti. Teipo ir Ponas Kristus / regedams krikschczonis sawa / grieku delei kaip ir prapůlusius/ anus atpirk/ ne auksu nei sidabru / bet brangůiu ir sawa schwentůiu krauiu/ ana ußu ies praliedams / ir ußu anas ant krißaus mirdams/ Tůgi ghissai schitze teipo bila. Asch giwata sawa guldau ußu awis mana. Isch to Ianas pasrui sawa schwenta Gromata raschidams / schiteipo padeia. Kraujas IEsaus Kristaus apczistij mus nůg musu wissu grieku.

Treczia

Treczio. Kaip antai geras piemů netiktai paſchinſt/ mil/ ir aweles ſawa uſtoij kaczei duſchen ſawa pa leiſdams. Bet ghiſſai taipateg rupinaſſi ieib io awe les tů geriaus iwiſtu/ ir io Gůtas praſiplatintu. Teipo ir Ponas muſu Jeſus Kriſtus geraſis ir tikraſis piemů duſchelu muſu/ praplatin krikſchczoniſte/ ir Karaliſte ſawa Dangaus Tiewo padukſin / rinkdams ſaw Baßnicze ſchwenta netiktai iſch Szidu wienu/ bet ir iſch pagoniu/ kaip ghis ſchoie Euangelioie ſaka.

Ir kittas awis turiu / tos ne eſti iſch ſchos awiniczos / ir tas turiu atweſti / ir anos mana balſa klauſis / ir bus wienas gotas ir wienas piemo.

Iſch ſcho regim mes krikſchczonis dide geribe Pono ſawa Kriſtaus/ iog ghis mus ing ſawa aweles priſm. A paweiſockem/ ka Ponas Kriſtus ſawe priklauſantiemus daugeſni ger dara.

Ant Pirmo. Schiſſai muſu Ponas JEſus Kriſtus patſai ſawa naſrais / ira ßmones makmes ir iemus koſani ſakidams pamokes kaip iſchwenkti amßina prapůlima / ir Dangaus Karaliſte ingiti galetu. Skaitik ape tatai wiſſus keturus Euangeliſtus. Ir iſch to anie Szidai biloia / Tu eſſi mokitajs
Matt. 23. nůg Diewo atries.

Ant Antro

Ant Antro. Ghis wiſſokiasliggás ßmoniu ſerganczių iſchgide/ Ir Welina iſch ßmonų praware.

Ant Treczio. Schiſſai muſu pirmů geraſis po akim Diewo apteiſin grieſchnaſes ßmones ing ghi tikinczies. Todelei Schwentas Powilas raſcha 1. Cor. 1. Corintumpi pirmoſa knigoſa pirmame paguldime/ tais ßodzeis. JEſus Kriſtus ira mumus Diewo padaritas / ieib butu mumus iſchminus / teiſibe/ Schwentibe/ir atpirkimas.

Ant Ketwirto. Ponas JEſus Kriſtus prikels wiſſas ßmones iſch numiruſiu/ſudnoie dienoie/ Ir iei ghis mus ne prikeltu/ wiſſi amßinai butumbim ſmertije palaikami. Numirelei iſchgirs balſa Sunaus Johan. 5. Diewo/ir kurie ta girdes/ giwens. Item Nenuſiſtebeket tam/neſa ateit hadina/kuroie wiſſi/ kurie kapůſu ira/iſchgirs io balſa/ Ir iſcheis kurie ger dare ant prikelimo/giwatos/alle kurie piktai bus dare / ant prikelimo Sudo.

Ant Penkto. Ponas JEſus Kriſtus awins ſawa tatai eſt/ tikintiemus ing ſawe / důſt amßina ßiwata / kurio nei ßmogus kokſai nei angelas gal důti/ nes teipo patſai Kriſtus bila / Jamp deſchimtame paguldime. Mana awis klauſa mana balſa/ir aſch Joh. 10. paßiſtu anas ir ios ſek mane / ir aſch důmi iamus amßina Giwata ir ios niekadai nepraputs / ir nieks iu iſch mana rankos ne iſchtrauks.

E Schitai

Schitai, isch tiesos labai didi ir geri bei brangus daiktai ira / kurus Kristus dara Krikschczanims sawa / Todelei pareitis mumus schokiam sawam piemeniui geram tikrai atslugawoti.

Ant Treczia.

Ka mes Aweles / tatai esti / krikschezionis piemeniui sawam Kristui dariti kalti esme / alba kaipo iam intiktinai giwenti turrim :

TEi mes krikschczonis Aweles Pono JEsaus Kristaus / piemeniui sawam geram / giwenime sawa norim intikti / tadda dweiu daiktu gerai turrim dabotissi.

Pirmo Turrim klausiti balso piemenies sawa geroio / tatai est / szodi Pono Diewo turim mileti / klausiti ir tiketi tam szodzui / nesa Ponas Kristus schoiesiti ir tiketi tam szodzui / nesa Ponas Kristus schoie Euangelioie teipo saka. *Mana awis klausa mana balso.* Ischtiesos kursai neklausa balso tatai esti szodzio Pono Diewo / tas klausa balsa paties Czarto / Ir su iů turres dienaie sudnaie ant kuno ir dusches amszinai prapulti.

An Antro

Antro. Turrim ſekti Pono ſawa Jeſaus Kriſtaus/neſa teipo ſaka **Mana awis ſek mane.**

A ici norim Pona ſawa Kriſtu tikrai ſekti/tada bei pamokſla io turrim priimti/tatai eſti tiketi/iog ghis eſti Awinelis Diewo neſchans griekus wiſſo ſwieto. Potam turim ir giwinime ſawa ſekti pedu Kriſtaus/tatai eſti/pikta ir griekus wenkti/ bei Szwinta giwenima/ kiek tiktai primanam/weſti.

O ici teipo klauſiſim balſa Kriſtaus ir io pedus ſekſim/tadda mus newiens iſch io ranku neiſchtrauks/ tada neprapůlſim/Bet apturesim amžina giwenima dangaus Karaliſtoie/ ing kure tu mus pone ir piemů muſu geraſis iweſti rodzik/ iſch malones tawa. Amen.

E 2 TRECZI-

TRECZIOIE NEDELIOIE PO vveliku, kuri vvadinama ira Iubilate, Euangelia Iohan. 16. Paguldime.

Iß maßo ius neregeſit manes / ir ♦16
wel uß maßo regeſit mane / neſa
eimi Tiewop. Kalbeia nekurie iſch pa= ♦17
ſiuntiniu io tarp ſawes / Kas tatai ira /
ka ghis mumus ſaka / uß maßo ius nere=
geſit

gesit manes/ ir wel už mažo regesit ma=
18♦ ne/ ir iog eimi Tiewop? Biloia anis/ kas
tatai ira ka ghisbila/ už mažo? neži=
nom ka kalb.
19♦ Važina tada JEsus/ iog noreia io
klausti/ ir biloia ghiemus. Apie tatai
klausineiet tarp sawes/ iog biloies esmi/
už mažo ius neregesit manes/ ir wel už
20♦ mažo regesit mane. Ischtiesos/ isch=
tiesos/ sakau iumus. Jus werksiteir
raudosite/ bet swietas dzaugsisi/ Jus
smutisitesi/ Bet smutkas iusu pawirs
ing dzauksma.
21♦ Moterischke kada gimda tur smutka/
nesa ateia hadina ios. Bet kaip pagimde
berneli/ iau nebeatmen ano sopeghimo/
del dzauksmo/ iog žmogus est užgimes
22♦ ant swieto/ Jr ius nu taipaieg smutka
E iij turite

turite/Bet aſch wel regeſiu ius/ir dzauk-
ſis ſchirdis iuſu /ir dzaukſma iuſu newie-
nas neatims nog iuſu. Ir anoie dienoie ♦23
mane nieko nebeklauſite.

Iſchguldinas ſchos Euangelios.

SEchoie Euangelioie/milimi Diewo/praneſch Ponas IEſus Kriſtus Apaſchtalams ſawa / ſawe nepoilgam kenteſenti/ mirſenti / ir iſchnumiruſiu wel priſikelſenti. A taczei Ponas IEſus iemus tatai iu prigimtu lieſʒuwiu kalb/taczau anis to neiſchmana/Tůgi anis tarp ſawes pradeſt klauſti ape tůs ſʒodzius/noredami rodas ſʒinnoti/kaipo thie iſſiʒnana. Bei Kriſtus potam regedams anus beſirupinanczus delei to praneſchimo/taliaus ghiemus praneſch ir ape wargus/ kurie iſch io kentejmo ir ſmerties iemus nůg Sʒiwu pikt tuiu / nuſſidůs / Pridedams palinkſminoghima ape dziaukſma amʒina / kuris tikintiemus ing ghidangaus Karaliſtoie pagatawitas ira.

Todelei mes iſch ſchos Euangelios ſchů kartu ape tris daiktus kalbeſim.

Ant Pirmo. Ka praneſch Ponas Kriſtus ape muka ſmerti ir prikelima ſawa.

Ant Antro.

Ant Antro. Ape neiſchmanima Apaſchtalu.
Ant Treczio. Ape praneſchima wargu Apaſch-talu.

Ant Pirmo.

Ape apſakima mukos ſmerties ir priſikelimo Kriſtaus/iſch numiruſiu.

PONas muſu JEſus Kriſtus Dangaus ſawa Tiewo/buwa ant ſʒemes ſiuſtas/ir todelei iſch pannos Marios ſʒmogumi gimens/idant ghis ſawa kenteghimu ir ſmertimi/ grieſchnaſes ſʒmones ingi ſawe tikinczias apteiſintu/ ir amſʒinai iſchganitu. Kaip ape tatai placzei iſchraſcha bei ſchwentieghi prarakai ſename/ bei Apaſchtalai Kriſtaus nauiame Teſtamente. Todelei Ponas Kriſtus krikſchta nůg Jano priemens ir kaſani pradeiens ſakiti/ kiek kartu primen Apaſchtalams ſawa/ ape ta ſawa muka ir Smerti/ idant anis ſʒinotu ghi nebuſenti ſwietiſchku kakiu Karaliumi alba Ponu/nei iůs taipaieg ia buſenczius Urednikais ſwietiſchkais/ kaip ape tai galli ſkaititi Schwentip Mothieip 20. paguldime / kur Ponas teipo Matt 20.
Apaſchtalams ſawa kalba. Schitai Mes einme ing Luc.18.
Jeruſalem/ ir Sunus ſʒmogaus bus iſchdůtas pagonims/ ant apiůkimo/ ant nuplakimo/ ir ant nukriſʒawoghimo/ Jr treczen diena ghis priſſikels.

O nu kaip iau radoſi cziesas io ſmerties/ Diewo Tiewo paſkirtas / ir ghis ſu Apaſchtalais ſawa ta nakti/ kaip buwa iſchdůtas / Welikos awineli buwa walgens ir Weczere ſawa iſtatens ir nu ta pacze nakti turreia buti ſugautas ir ing prowa weſtas/ Schitaipo Apaſchtalams ſawa kalba.

Po maßo tus neregeſite manes ir wel po maßo regeſitemane. Kaip kada tartu/ Schitai nu cziesas ira mana ſmerties / Schitai po ſuhadinu dweiu/triu/ aſch buſiu kaip piktodeia kokſai ſugautas/apſkunſtas/ir rito meta ant ſmerties nuſudintas/ aſch ritoie kaip ant pietu buſiu nukrißawotas/ ir pirm wakaro tureſiu numirti/ Potam buſiu ßemeie palaidotas / ir treczia/tatai eſti welikos diena kelſiůs iſch numiruſiu. Bei tů tarpu aſch iumis ne buſiu regimas. Bet wienok po tu triu dienu / aſch wel giwas priſſikeles iſch numiruſiu iumus paſſirodiſiu. Teip ſakau Ponas Kriſtus Apaſchtalams ſawa apſiſaka iog po maß hadinu tures kenteti ir mirti / ir wel ne pa ůlgam nůg ſmerties keltiſſi.

A galetu kas ſakiti / kodelei Kriſtus tatai Apaſchtalams paſake/ kodelei noreia ios tatai ßinnoti?

Atſakau. Ponas Kriſtus tatai iſch geros ſchirdies/ir Apaſchtalus ſawa didei miledams/ eſt darens/ Idant

Idant anis/ regedami ſawa Pono annaip muczijma kenczenti/ ir ant Krißaus numirſchtanti/ nepaſſipiktintu ant io / alba wieros ing ghi nepameſtu / Net toie wieroie ſtiprai iſſilaikitu/ Ir ſchiteipo dumotu. Ponas muſu Kriſius tureia ſchiteipo kenteti ir mirti ir be io ſmerties iſchganimas ſwieto negaleia iſchtaiſitas buti/ Todel io kenteghimas ir ſmertis kaczei gedinga/ wieros muſu (per ka eſme iſchganami) teneiſchgeſa/ net mes toie iſſilaikikimes.

Kaip tada Ponas Jeſus Kriſtus tů cziesu delei ſawa Apaſchtalu ira paſſirupines / idant iu Wiera neliautunſe nei iſchgeſita butu / ieib anis neprapultu amßinai. Teip ir dabar Ponas muſu Kriſtus delei muſu rupinaſſi ir pilnai procewoiaſſi/ Jeib mes tikros wieros primoktumbim/ tů ghis baßnicze ſawa ſchwentais Sakramentais ußßinna/ ßodziu ſawa moka/ ir iſch wiſſu ſchaliu pilnai rupinaſſi idant wiera krikſchczoniſchka prieme / toie ikki ſmerties iſſilaikitumbim. Schitos Pono muſu JEſaus Kriſtaus geribes ir malones/ kolei giwi eſme neturim ußmirſchti/ nei anos paniekinti.

Kadangi Ponas Kriſtus pirm ßinna/ kas iam paſkui bus alba nuſſidůs / tadda ghis iſch tieſos tur amßinas ir wiſſagalins Diewas buti.

Jeigi tikras da amßinas Diewas ira / tadda ghis iſchtieſos ing ſawe tikinczias ßmones / nůg am-

E v ßino

Joh. 10. ßino prapůkimo iſchgelbeti ir iſchganiti gal. Aſch důmi awims mana amßina ßiwata.

Ant Treczio. Jei Kriſtus ßinnodams ir iſch tola regedams wargus ir ſmertu ſawa / O tacziau anu newenge / nebega / net kantrei tu apſieme / tadda ghis ne iſch ßinniu / nei priſſilitas / net iſch geros wa-
lios ir mielai anus wargus muſu delei regeia ir ſmer-
Johan. 10. ti iſchkenteia. Kaip Schwentas Janas ſawa apra-
ſchime deſchimtame paguldime bila. Niekas nem Giwata mana nůg manes / bet aſch ie důmi pats nůg ſawes.

Ant Ketwirto. Jei Kriſtus rodas ir mielai
Joh. 15. muſu delei ira kenteiens ir mirrens / tadda iſch tieſos / ghis wiſſa ßmoniu gimine / nůdem didei / didei tur mi-
leti. Neſa dideſnes meiles newienas netur / net tas
Joh. 10. kurſai galwa gulda ußu prietelius ſawa. Aſch gal-
wa ſawa důmi / ußu awis mana.

Ant Antro.

Ape neiſchmanima ir Praſtibe Apaſchtalu.

KAczei Ponas Kriſtus pirmai to Apaſchtalams buwa paſakens ape muka ir ſmerti ſawa / Jr kaczei nu iemus kalba / po maßo ius manes ne-regeſit / ir wel po maßo ius manes regeſit. Tacziau Apaſchtalai tu ßodzu niekaip neiſchmana / Neſa anus ir po

ir po tris kartus ſaka / kas tatai ira ka ghis mumus kalba / mes neßinom ka ghis kalba. Alba kaip Schwentas Lukoſchus/ aſchmame liekame paguldi- [Luc. 18.] me padcia/ bilodams. Bet Apaſchtalai to nieko ne- iſchmane/ Ir thie ßodei buwa ghiemus apſlepti/ ir ne- ßinnoia kas tatai ſakita buwa. Schitai iſchtieſos ira dide praſtibe ir ne iſchmintis / iog Apaſchtalai ßo- dziu pono ſawa neiſchmana io ſemlionis budami / teip ilgai ſu iů waikſchczoie ir giwene.

A iſchtieſos ſchita praſtibe ir neiſchmintis iemus radoſi/ iſch iu paczių prigimimo. Neſa koßnas ßmo- gus ſawa tiktai prota ir iſchmintį noredams ſekti/ ir klauſiti / ape Duchawnus daiktus /nieka negal iſch- maniti / kaip ape tatai Schwentas Powilas raſcha bilodams/ Szmogus iſch prigimimo nieko ne iſchma- [1. Cor. 2.] na ape Dwaſe Diewo/ Jam tatai regeſi durniſte/ ne- gal paßinnoti.

Potam Apaſchtalai/ Kriſtui ſchitai kalbant/ dabar nare Schwentos Dwaſes ne buwa pilnai gawe/ kaip ta paſkui gawa po uß ßengimo Pono Kri- ſtaus danguna. Neſa Schwenta Dwaſe dabar [Johan. 7.] nebuwa dota/ neſa JESVS dabar nebuwa per- ſchwieſtas.

Jſch tos praſtibes Apaſchtalu Kriſtaus / atmin- kem mes krikſchczonis/ muſu wiſſu neiſchminti. Neſa kaip Apaſchtalai Kriſtaus nůdem praſti ira nei

ßodziu

ßodziu pono ſawa iſchmana / Teipo ir mes iſchtieſos maß iſchmanam / nůdem praſti eſme duchaunoſu biloſu. Anis aukſchcziaus tris metus pas Kriſtu budami / ſawa prigimtaio ließuwio ne iſchmana ka ghis iemus kalba / kaip tada tu mielas ßmogau per kiek metu Diewo ßodzio negirdedams noretumbei ka iſchmaniti alba ßinoti?

Bet dabokes ka weike Apaſchtalai neiſchmanidami ßodziu Pona Kriſtaus? Anis klauſe / bila Schwentas Janas / kas tatai ira. Anis neſigedija ſawa praſtibe paßinnoti. Anis neſlepe ſawa neiſchminti / Bet iſchkei paßinſta

Teipo mokinkimes ir mes / tatai ko iſch Diewo ßodzio neiſchmanam / iſchpaßinti / ir klauſineti / bei mokintiſſi tu daiktu kurie mumus priwalu ira. Schito pamokſlo / ir tu mana miela Lietuwa / gerai dabokes / Jus iſch tieſos nedaug ßinnat alba iſchmanat ape Schwenta Raſchta / ape Diewo ßodi / ape duſches ſawa iſchganima. Neſa kolei ſchiſſai ſwietas laikeſi / dabar newienu knigu iuſu ließuwiu raſchitu / neturejot / wis ka ikſcholei primokiti eſte / tatai wis iumus radoſi iſch Latiniſchko / lenkiſchko alba wokiſchko ließuwio / per tulkus. Tůgi iuſip brangus ira Diewo ßodis / tůgi teip maß tarp iuſu ira mokanczíu poteru. Praſchikitegi Diewa / ieib ghis ir iumus tokius rodzitu důti plebonus / kurie iuſu prigimtu

ließuwiu

kieſzuwiu ſumus iſchraſchitu Schwentas knigas Seno ir Nauio Teſtamento / ir idant Diewas thie- nus padetu / kurie ſchitas knigas Lietuwiſchkai iſch- raſchiti pradeia.

Ant Treczio.

Ape wargus Apaſchtalu.

PONas Kriſtus praneſchens Apaſchtalams ſawa ape muka ir Smerti alba wargus ſawa / Taliaus ir Apaſchtalams praneſch wargus iůs ſekſenczius ir bila.

Iſchtieſos Iſchtieſos ſakau iumus / Ius werkſit ir raudoſit / bet ſwietas dziaugſis / Ojus ſmutiſities.

Thie ſzodei Pona teipo iſſimana / kaip kada ſaki- tu / kaip aſch kenteſiu / mirſiu / ir pakaſtas buſiu / ne iumus ne bus piggu / ius ne gliaudoſite / ne linkſmau- ſite ne dziaugſites / bet ir ius manes delei tureſit werk- ti / raudoti / ir nuſiſmutiti. Neſa Szidai mane nuſza- winne ir iuſu tikos / tůgi ius bjoſities / ſlapiſities / ir wiſſadais drebeſite. Kaip tatai ir nuſſidawe Apaſch- talams / neſa kada Ponas buwa ſugautas / wiſſi paſ- ſibijoghe / nůg io pabega / Petras io uſſigine / ir potam wiſſi namůſa uſſirakina / bijodamies Szidu.

A kaip

A kaip Apaſchtalai Kriſtaus to cziesu wargus kenteja/ teip ir wiſſiems krikſchczonims iki gala ſwieto bus wargus regeti/ kaip ape tatai raſchita ira 2. Thi. 3 Wiſſi kurie nor nobaßnai giwenti tur perſegdinghimus kenteti. Acto. 14. Item/ Per daug wargu/ tur ßmogus Psal. 54. iſchkakti dangaus karaliſtô. Teiſuſis tur daug kenteti.

O Schiteipo geram ßmogui wargus kenczent/ mumus indiwnas daiktas ir neteiſus Sudas Diewo regiſſi. Jr tůlas kartu ßmogus ne pritirens Diewo raſchto/ prieſch Diewa ruſga/ kaip reg nekalta ßmogu karoghima. Todelei mokinkimes nu ſchů kartu/ kodelei Apaſchtalai nieku nekalti/ wienok tur kenteti/ kodel kartais ir kits ßmogutelis geras ira warginamas ant ſcho Swieto.

Wargai krikſchczonims randaſi iſch ſekanczuiu prießaſtu alba daiktu.

Ant Pirmo. Warginami ira krikſchczonis ir ſchwentos ßmones/ delei grieku/ neſa ir wiſſu gerriauſis negal iſſilaikiti/ iog kartais nenuſidetu. O Diewas ira teiſus Sudzia tůgi ghiſſai ir geroſius delei ju grieku kartais plaka. Kuri Diewas mjl/ tha ghis Pro. 3. plak/ bet ghis plak koßna Sunu kuri priim.

Ant Antro. Randaſe geriemus ſcheme ſwiete wargai/ iſch piktenibes Welno/ neſa taſſai krikſchczoniems gera pawidedams/ wiſſadai tika ieib ios tur ing wargus kokius ibraidintu/ kaip tatai regim ant

Schwento

Schwento Jobo/kiek pikto tam Welinas ira darens/ ant lobio ant waiku/ir ant kuno?

Ant Treczio. Kartais Ponas Diewas krikschczonis wargais slogin/ Idant pakuta daritu/ prisiwerstu nůg sawa pikto giwenimo/ Isch to Schwents Karalius Dowidas bila. Ger man ira iog pakaira swoiei mane/idant me kinczíaus keliutawa. Psal. 119.

Ant Ketwirto. Kartais krikschczionis sloginami ira wargais/ieib ligus butu Sunui Diewo. Jei kas nor mana tarnu buti/tas teim Krisżu sawa ant sawes ir tesek mane. Matt. 16.

Ant Penkto. Kartais wel uszleid Diewas wargus ir sunkibes krikschczonims/idant anis niekur kitur negaudami pagalbos ir ischgelbeghimo tiktai nůg wieno Diewo/permanitu ir stiprei tiketu ghi wissagalinti/ Jr kaip nu tawe isch tos kanczios ischgelbeia/ teipo galinti ir norinti sawůsius isch wissu kitu wargu ischtraukti/ ischgelbeti/ ir potam amszinai ischganiti.

Jeigi nu Diewas krikschczoni/ne isch piktos/ bet geros schirdies karoj/ ir tatai szmogui wissadai ant gera ischeit/ Tada mieli krikschczonis nerugokem priesch Diewa/kada esme io warginami ar ligga ar kitta koke sunkibe/ Bet kantrei ta krisżu kelkem/kaip Ponas Kristus sawa krisżu ira kelens ir neschoiens/ Tadda su Ponu Kristumi busim iwesti ingi amszina szíwata. Amen.

KETVVIRTOIE NEDELIOIE po vveliku kuri vvadinama ira Cantate, Euangelia Ioh. 16. pagul:

BYloia Ieſus Apaſchtalump / Aſch ♦5
nu eimi top / kurſai ſiunte mane / ir 5
newienas iſch iuſu neklaus mane / kur
eiſi? Bet iog tatai kalbeiau iumus / ſimut- ♦6
ku papildita eſt ſchirdis iuſu. Bet tieſa ♦7
iumus

tumus ſakau/ Ger ira iumus iog the eimi.
Neſa iei ne eimi / Palinkſmintoghi ne=
ateit iuſump. Bet iei eimi / ſiuſſiu ana
8♦ iuſump. Ir kaip ta ateis/ Karos Swie=
ta delei grieko/ ir delei teiſibes / ir delei
9♦ Sudo. Delei grieko iog ghis netik ing
10♦ mane. Delei teiſibes / iog aſch Tiewop
11♦ eimi/ ir ius potam neregieſit manes/ de=
lei Sudo iog kunigaikſchtis ſchio Swie=
to nuſuditas ira.
12♦ Dabar daug turiu iums ſakiti/ bet
13♦ ius nu ta negalit pakelti. Bet kada ateis
ana dwaſia Tieſos/ ta wes ius ing wiſſo=
ke tieſa. Neſa ghi nekalbes pati nog ſa=
wes/ bet ka girdes/ tatai kalbes/ ir kas tur
14♦ buti/ ghi praneſch iumus. Ta mane pa=
ſchlowins / neſa iſch mana ims / ir pra=
15♦ neſch iumus/ Wis ka tiktai tur Tiewas/
R mana

mana ira. Del to sakiau/ Ghi isch mana ims/ ir pranéschinnus.

Ischguldimas schos Euangelios.

POnas musu JEsus Kristus czetwergos diena pirmai Weliku/ ir sekancze nakti/ Weliku Awineli su sawa Apaschtalais iwalgidams/ ir Weczere sawa Schwenta wartoti liepens/ daug ira kalbeiens/ ape sawa muka/ smerti/ ir prikelima isch numirusiu. Bet ischwidens Apaschtalus isch tu ßodziu io bjanczus/ Prideia pirmam sawam kalbesiu palinksminnoghima. Ir kaip schos dienos Euangelia ischroda/ iemus ne tiktai panesch sawe kentesenti/ ir mirsenti/ bet ir isch numirusiu prisikelsenti. Ir iog danguna sugrißens iemus nor atsiusti Schwenta Dwase/ kuri iůs wissadai linksmins/ gero mokis/ iůs tiesona wes/ ghi paschlowins. Ir piktaghi swieta/ delei piktenibes bars.

Kaip Ponas Kristus kartais piktůsius ira barens/ ir nussigandusius palinksminnoiens/ teipo ir dabar koßnam kosnadieiui pareitis dariti/ Griekus ßmoniu karoti/ peikti/ barti/ o gailinczes ir pakutawoienczes/ ßmones isch Schwentos Euangelios palinksminti/ ieib nenussimintu/ bet Diewui tikedami ir

tam

iam wiernai slußidami/dangaus apturetu karalista/ ir dusches ischganima. Ischkelk balsa tawa/ kaip (Esa. 58.) truba ir pasakik ßonems mana griekusiu. Szmogaus (Ezech. 33.) waike/ asch tawe istacziau/ ieib butumbei Sargu namu Israelo/ idant næko isch mana burnos girdedams/ tu iemus/ nůg mana kelio praneschtumbei/ kaip asch tadda piktamuiem sakau/ Tu piktassis Smertimi mirsi/ O tu iam tatai nesakisi/ idant anasai liautunse pikto sawa giwenimo/ Tadda piktasis/ delei sawa pikto giwenimo mirs. Bet io kraughi asch nůg tawa ranku atpraschisiu. O iei tu praneschi piktamuiem io griekus/ idant ghissai prissiwersitu/ tadda ghis sawa grieku delei mirs/ o tu sawa dusche ischgelbeiei. Linksminket/ Linksminket/mana ßmo- (Esa. 40.) nes/ saka Ponas Diewas.

Ir kada kosnadieia schitaipo ar piktosius apbars/ ar gerosius Diewo ßodziu linksmins. Tadda ischtiesos mumus pareitis klausiti/ nesa teipo bila Kristus. Mana awis klausa mana balsa. Ir sekmane/ bei (Joh. 10.) Asch iemus důmi amßina giwenima.

A mes isch schos Euangelios schů kartu Diewui padedant dweiu pamokslu dabokimes.

Ant Pirmo. Kodelei Kristus ischnumirusiu prissikielens/dangun ußßenge.

Atversti Postilės puslapį Atversti knygos puslapį

Ant Antro. Kodelei Schwenta Dwasẜe iſch Dangaus ira ẜmoniump ſiunczama.

Ant Pirmo.

Kodelei Kriſtus priſſikielens dangun eja Kam tatai dera?

TIesa iumus ſakau/ Ger iumus ira/ iog aſch Tiewop eimi/ Nes/ iei aſch ne eimi/ palinkſmintoie ne ateis iuſump. Iſch ſchu ẜodziu paties Kriſtaus girdim io dangaus ẜengima didei reikema. Ir iei Kriſtus nebutu danguna uẜ ẜenges/ tada Apaſchtalai tos brangios dowanos Diewo/ Schwentos Dwaſes nebutu gawe. Bet Ponas Kriſtus todelei mirrens keleſi/ ir dangun Diewop Tiewop ſawa ſugriẜa/ ieib priemens amẜina karaliaughima Danguie/ Apaſchtalams atſiuſtu/ Schwenta Dwaſe/ tatai eſti trecʒia Perſona Deiwiſtes.

Kaip ape ta atſiuntima Schwente Sekminiu/ Diewui důdant placʒiaus girdeſim. Tůgi mes nu ſchů kartu pilniaus ape Vreda alba darba Schwentos Dwaſes mokikimes iſch ſchos Euangelios.

Ant An-

Turinys

Baigti

Ant Antro.

Ape Vreda alba darba Schwentôs Dwaſes.

WIſſadai ira buwuſes/ ir ikki ſudnai dienai bus dweiopas ßmones ant ßemes / tatai eſti Gerſ potam pikti. Abel / Cain / Noah/ Swiets/ Apaſchtalai Kriſtaus/ Szidai / Diewo bjans/ Ballamutas etc.

Kaip nu dweiopas ira ßmones ant ßemes / teipo ir Vredas alba darbas Schwentos Dwaſes dweiopas ira.

Geraſes ßmones Schwentoghi Dwaſe. Ant Pirmo. Linkſmin. Ant Antro. Ing wiſſa Tieſa wed. Ant Treczio. Pona Kriſtu perſchwiet.

Ape palinkſminoghima Schwentos Dwaſes.

Schitai iſch tieſos/ mumus nebagelems/ ſchicze ant ßemes wargſtantiemus labai linkſmas ir geras darbas/ Schwentos Dwaſes ira/ bei didei priwalingas/ neſa. Wiſſi kurie nor nobaßnai gywenti/ thietur/ perſekdineghima kenteti. 2. Tim. 3.

Wargai ßmogaus geroio.

Geras ir Diewo bjans ßmogus nepakaiůſams ira Welino / didzio ir kitro muſu nepricteliaus / tas wiſadai tyko/ ieib ßmogu ant piktu darbu/ ßodziu alba dumu pagundita / amßina prapuldintu / neſa ghis

F iij ßmogui

1. Pet. 5. ßmgui pawjd duſches iſchganima. Juſu nepriete-lius Welinas ſukaſſi aplinkui ius/ kaip liutas rieken-ſis/ tikodams ieib koki parjtu.

Pawaiſdai.

Hiobas. Judeſchius. Dowidas. Nebukad-nezar.

Potam Gerieghi ira warginamimi nůg piktuiu/ Matt. 10. Szmoniu alba Swieto. Jus turrit papeikti but-nůg koßno/ delei mana wardo.

Pawaiſdai.

Moſeſchus / Dowidas/ Apaſchtalai / Muczel-nikai.

Treczio. Geras ßmogutelis nepakaiůiams ira Sokano/ neſa ir taſſai nemaßai gandin ßmogu.

Pawaſdai.

Kaip Liutas ghiſſai wiſus mana kaulus ſumar-de. Tawa ſtrelos in mane iſmektos laikoſi/ ir ranka tawa ſpaudz mane. Nera nieko ſweiko ant mana ku-no / delei tawa graſoghimo / ir nera pakaius mana kauloſu delei mana grieku. Teipo ſakau gandina-mas ira tulas kartu ßmngutelis / Diewo bjans ir wießlibai giwenans.

Esa. 38. Psal. 38.

Tokiam ßmogui Schwenta Dwaſe paſchok/ ieib nenuſiminti/ ana linkſmindama ir wieroie ſti-prindama

prindama/ kaip regim Jobui daruſe. Kaczei man Job. 13.
Diewas ſmerti dûtu/taczau aſch iſchtikieſiu iam.

Auguſtinas Bila. Buſiu gandintas o wienok
neperſiganſiu/neſa ßaiſdu Kriſtaus atwinſiu. Lau-
rins. Repams ſaka/Werſk antra ſchale. Schitai wis
buwa palinkſmnoghunas Schwentos Dwaſes.

Ape wedima Schwentos Dwaſes ing tieſa.

Welinas ira mellagis ir Tiewas melo. Ir wæd Johan. 8.
ßmogu ing melus/ir klieoghunus/neſa wiſſi griekai
ßmogans ir wiſſoki klieoghimai pamokſle/ tiktai iſch
Welino randaſi/ir iſch io pagundimo.

Tûgi atpent Schwentos Dwaſes Bredas bei
darbas ira/ ßmaguteli wadzoti ing Tieſa/ Bet tatai
Schwenta Dwaſe iſchtaiſa per ßodi Diewo/ kaip
girdeſim. Szodis tawa ira Schwieſibe koiams Psal. 119.
mana.

Ape apſchwietima Kriſtaus.

Welinas per ßmones piktaſes Pona JEſu
Kriſtu bluſini/ giedin kû tiktai pirmanidams/ kaip re-
gim. Tu Samaritanas eſſi/ir Welina turri. Schis Johan 8.
iſch wara Welina per Beelzebub/ wiriauſi Welinu. Luc. 11.
Wadin ghi Sunu dallides. Jei Sunus Diewo Matt. 13. Luc. 23.
eſſi/gelbekes/teipaieg ir mus.

F iiij Atpent

Atpent Schwenta Dwaſe / paſchlowin / gir bei
apſchwiecz Pona JEſu Kriſtu / neſa ghi Schwenta-
me raſchte liudima dűſt ſcham Kriſtui / ghi eſſanti
Sunu Diewo / Wiſſagalinti / Tarpinika tarp Diewo
ir ßmoniu. Jr iſchganitoghi wiſſo Swieto. Pe-
Matt. 16. tras ſaka. Tu eſſi Sunus Diewo giwoio. Jampi
Coloſ. 1. giwena pilnibe Deiwiſtes kuniſchkai. Kriſtus mu-
mus padaritas ira Diewo / ieib butu iſchmintis / teiſi-
1 Cor. 1. be / Schwentibe / ir iſchgelbeghimas. Schitai awi-
Johan. 1. nelis Diewo / neſchans wiſſo Swieto Griekus.

Schitai iſchtieſos labai Schwenti ir brangus darbai ira Schwentos Dwaſes / kuru mes krikſchczonis didei ir per didei priſſiwalom. Todelei pareitiſi mumus wiſſiemus rupinties ir tikati ieib ir mumus Schwenta Dwaſe nűg Kriſtaus iſch dangaus butu ſiuſta.

A kaipo ſchita brangi Diewo dowana gaunama ira / girdeſim diena ſekminiu.

Ape Vreda Schwentos Dwaſes / kalbant ape piktűſius.

Jr kaip ta ateis / karos Swieta delei grieko ir delei teiſibes / ir Sudo.

Schicze girdim Schwentos Dwaſes darba ſanti / kalbant ape piktaghi Swieta / idant ghi ana apbartu / delei ſchu triu daiktu.

Ant Pirmo

Ant Pirmo. Delei Grieko. Ant Antro. Delei Teiſibes. Ant Treczio. Delei Sudo.

Tadelei mokinkimes/ ka Ponas Kriſtus wadin ſwieta/ ka barti/ ir kodelei Schwenta Dwaſe tur barti/ delei Grieko/ Teiſibes ir Sudo.

Swieta/ Ponas Kriſtus wadin ßmones ant Swieto giwenanczes/ kurie kaczei Diewo leiſti Diewo penami ir milimi ira/ O tacziau Diewo tikrai nepaßiſt/ Diewo ne myl/ Diewui ne ſlußij ſchwentu geru giwenimu/ bet ſawa tiktai dika giwen. Kaip tokiu ßmoniu didesne ira dalis ant ßemes/ kuriu giwenima tartumbei geriaus bandiſchka nei ßmogiſchka eſſanti.

Barti ira/ kada ßmogus eſti kaltinams/ peikiams/ iſchloiojams/ delei ſawa/ neczeſliwiſtos.

Kaip tada Schwenta Dwaſe Swieta bart delei Grieko/ Teiſibes/ ir Sudo? Atſakau.

Wiſſas ſwietas bartins ira delei grieko/ Neſa kits kaip Pagonis nieko neßina ape wiera ing JEſu Kriſtu/ anis ſakau neßinna/ tatai eſa grieka netiketi ing JEſu Kriſtu. Kas tik ing Sunu/ tas nebus Johan. 3
ſudits/ O kas netik tas iau eſt apſuditas.

Kaip Weidmainei Szidai/ taipaieg neßinnoia kas butu Kriſtus/ nei anis Kriſtui nuſſitikeia/ Net tiktai nuſſitikeia ant wirſchutinio gero ir wieſchibo

F v giwe-

giwenimo / ſchita tare eſancz / kure Diewas Sokane
priſake / tikraie teiſibe po akim Diewo / kaip tatai re=
gim ant ano / ape kuri raſcha Schwentas Lukoſchus
aſchtůnoliktame paguldime. Kits kaip Papießnikai /
taipapaieg tare / tatai griekas ira / petniczios diena
meſa walgiti / ſchwentuiu nemelſtiſſi / Duchaunui
wirui moteri weſti. Bet neßinnoti kas Kriſtus ira /
ing ghi nenuſſitiketi / tatai iemus regeſi negrieks.
Matt. 15. Nopreſnai man ſlußi ghie priſakimais ßmoniu.

Bet kadangi Pagonis / Weidmainei / ir popieß=
nikai / tatai eſti didziauſe dalis ſwieto neßinna grieka
ſanti / iei kas ing Kriſtu netik / tadda (ſaka Sunus
Diewo) Schwentoie Dwaſe bars Swieta delei ſchi=
to netikeghimo ing JEſu Kriſtu / neſa netiketi ing
JEſu Kriſtu tatai ira wiſſu didziauſis Griekas ant
Ioh. 3. ßemes / kaip Pons Kriſtus patſai ſaka / Jamp treczia=
me paguldime / Kurſai tik ing Sunu Diewo / tas ne=
bus ſudits / O kurſai netik / taſſai iau ſudits ira / neſa
ghis netik ing Sunu wienatighi Diewo.

Atikras tikeghimas ape JEſu Kriſtu ſchitas
ira / ßinoti ir ſtipra ſchirde tiketi / ghi ſanti tikru Diewu
ir ßmogumi / ghi ſanti muſu tikru atpirktoiu / iſchgel=
betoiu ir amßinu Jſchganitoiu / kaip ape ſchita Pona
Acto. 10. JEſu Kriſtu kalba / Schwentas Petras biledams.
Ape ſchi Kriſtu důſt liudima wiſſi prarakai / iog per io
warda

wardą atleidima grieku gaun / wissi kurie ing ghi tik. Item / Nera kito wardo / per kuri galetumbim gauti atleidima grieku / tiktai per warda JESAUS.

Schwenta Dwase bars Swieta delei Teisibes iog Asch Tiewop eimi / kaip kadda tartu / Ponas JEsus: Swietischkas ßmogus / taresi teisus / geras ir Diewui intinkans / iei pagal prisakimu Pono Diewo / alba Swietischku Kunnigu statuta giwen. O ape teisibe / kuri randasi per wiera isch tenteismo / ir Smerties mana / nieka neßinna / neigi ant tos nussitik.

Schitokes Teisibes / paczių ßmonių pramanitas Schwenta Dwase nekencz / bet peik / kaltin kaip negera alba pikta. Nesa schiteipo bila schwentasis Prarakas Esaioschus. Wissa musu teisibe ira kaip drabußis biaurus. Jei Jusu Teisibe nebus geresne ußu Teisibe Phariseuschu / tada neischkaksit dangaus karalisien. Schitaipo Schwenta Dwase / nekencz teisibes / paties ßmogaus pramanitos.

Esaie 64.

Matt. 5.

Galiausei. Schwenta Dwase bars Swieta delei Sudo / bila Kristus.

O tie ßodei schiteipo issimana / Swietas teipo dumoij ir Sudij / iei ßmogus gerai ir wieschlibai giwen / tadda ghis be grieko ira / kursai be grieko gal issilaikiti / tassai teisus ira / kursai schiteipo teisus ira / tassai bus amßinai ischganitas / Ir kursai schiteipo ischganas

namsira / tam nereik Kristaus / nei io nupelnimo. Bei schitaipo Schwenta Euangelia po akim Swieto paniekin ana.

A kursai ßmogus teipo dumoij / tassai netikrai dumoi / Togidelei ghi Schwenta Dwase bart ir kaltin / kaip ne gerai / nei tikrai sudianti / alba dumoienti /
Rom. 3. nesa teip ira raschita. Wissi ßmones griekninkai ira ir stokoij garbes / kurios iemus po akim Diewo turreti / priwalu ira / Bet ira apteisinami be darbu isch io
Ephes. 2. malones per ischgelbeijma JEsaus Kristaus. Isch malones ischganiti este per wiera / O tatai ne isch iusu. Diewo dowana ira / ne isch darbu / ieib kas negirtuse.

Tataigi nu ira thie tris daiktai / kuru Schwenta Dwase nekencz / bet kaltin ir bart / butent.

Netikeghimas in Kristu / Apteisinimas paties ßmogaus / bei piktasis Sudas.

Bet galetu kas sakiti. Er tur Schwenta Dwase burna / kaip ßmogus / er kalb Schwenta Dwase bardama swieta / kaip antai ßmogus kalba?

Atsakau: Schwenta Dwase burnos tokios netur nei ghi wissus sawa darbus ir Vreda ischtaisa per ßodi Schwenta / Pono Diewo / ir per nasrus kosnadieiaus

dieiaus/ kada ghis isch Vredo sawa kasani saka/tadda Schwenta Dwase per ta Baßniczos tarna bart swieta piktenibiu delei/ kaip Kristus patsai liudij bilodams. Ne ius este kurie kalbat / Bet Dwase mana Tiewo ira/kurt iusuie ira. Matt.10.

Tickagi iumus mieli krikschczonis testow sakita schů kartu ape Vreda / alba ape darba Schwentos Dwases / kure Pons ßada Apaschtalams atsiusti nůg sawo Tiewo. Ant Pirmo. Girdeiot Pona Kristu todelei Tiewop eiusi idant Schwenta Dwase isch dangaus atsiůstu Apaschtalams. Ant Antro. Schwenta Dwase/Gerosius linksminancze / ing teisibe wedancze ir Kristu paschlowinancze. O piktosius/barancze/ delei netikeghimo ing Kristu/ tog anis be Kristaus tika ischganiti buti/ ir tog anis ape Pono Diewo darbus netikrai mok suditi.

Ponas tedůdi idant Schwenta Dwase ir musump ateitu/mus linksmintu/Teisibena westu/ ir Kristu musip paschwestu. Amen.

PENK-

PENKTOIE NEDELIOIE PO vveliku, kuri vvandinama ira Vocem iucunditatis, Euangelia Iohan. 16. Paguldime.

POnas JEsus schitaip kalbeia
Apaschtalump sawa. Ischtiesos/ ♦23
Ischtiesos/ sakau iumus/ iei ko praschi=
site Tiewa/ wardana mana/ dos iumus.

Ikscholei

24♦ Ikſcholei nieko nepraſchet wardana ma=
na. Praſchikite/ ir imſite/ idant dziaukſ=
masiuſu pilnas butu.

25♦ Tatai per priekalbeſius iumus kalbe=
iau/ Bet ateis czeſas/ kaip iau daugiaus
per priekalbeſius nekalbeſiu ſu iumis/
Bet iſchkei iſſakiſiu apie Tiewa mana.
26♦ Ir nekalbu iumus/ Kaip aſch noreczio
27♦ praſchiti Tiewa uſʒ ius. Patſai neſa
Tiewas mil ius/ todel iog ius mane milit
28♦ ir tikit/ iog aſch nog Diewo iſcheiau/ aſch
iſcheiau nog Tiewo/ ir ateiu ant ſwieto/
Atpencz paliekmi ſwieta/ ir eimi Tie=
wop.

29♦ Biloia iamui Paſiuntinei io/ ſchi=
tai nu iſchkei kalbi/ ir neſakai newieno
30♦ priekalbeſio/ nu paſʒiſtam/ tawe wiſſus
daiktus ſʒinanti/ ir nepriwalu taw ira/
idant

idant kas tawe klauſtu. Todel tikim/ iog tu nog Diewo iſcheiei.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

POnas muſu JEſus Kriſtus nakti iſdrodijmo ſawa / Apaſchtalams praneſchdams muka ir ſmerti ſawa / anus didei iſchgandina. A idant anis iſchtos iſch gauſties/nepameſtu Wieros ing ghi/ nei wel amſʒinai prapultu/ ghis Apaſchtalus wel linkſmin/bilodams/ po maſʒo ius regeſit mane/ Item: Smutkas iuſu pa- Joh. 14. wirs ing Oʒiaukſma: Item eimi iumus wieta pagatawiti/ Item: Aſch wel ateiſiu/aſch ius maneſp imſiu. Idant ius butumbit/ kur aſch eſmi. Potam ghis biloia. Ger iumus ira iog aſch Tiewop eimi/ Neſa iei neeicziau Palinkſmintoie Schwenta Dwaſe neateis iuſump/ Item: Bet iei aſch eiſiu/ana iumus atſiuſiu. Kaip ape ſchita paſʒadeghima uſʒu Nedelios ir dweiu nedeliu placziaus girdeiot / ſchitokem ſawam palinkſminoghimui Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie ir kitta prideia bilodams. Iſchtieſos Iſchtieſos ſakau iumus / Iei ko praſchiſite Tiewa wardana mana/tatai dus iumus. Kaip kada tartu/

da kartu/ Delei mana mukos ir ſmerties/ Diewas Tiewas iumus malonus bus/ ir iuſu malda/ manes delei iſchklauſis/ ir ius iſch wargu iſchgelbes/ todelei nenuſſituſzikit/ bet geriaus dziaukites/delei mana kenteijmo/ Smerties ir prikelimo iſch numiruſiu.

Bet kadangi Malda wiſu ſtropiauſe ir gerauſe pagalba ira koſznam ſzmogui pawarguſiam/ ir mumus wiſiems didei Maldos priwalu ira/ tadda mes ſchů kartu apе malda ſchu keturu daiktu mokinkimes.

Ant Pirmo. Er reikia melſtiſi.
Ant Antro. Ka turrim praſchiti melſdamies.
Ant Treczio. Kaipo pareitiſſi melſti.
Ant Ketwirto. Ka turrim nůg Diewo melſtiſi.

Ant Pirmo.

Bau pareitiſſi ſzmogui Melſtiſi?

DAug ſzmoniu ant ſzemes giwenancziu raſſi/ kurie nemeldeſſi/ o wiſſu didziauſei Lietuwnikai nerodas meldeſſi/ Kitta raſſi teipo dumoienti/ man maldos niekam nereikia/ iei ne dirbſiu/ malda man Důnos nedůs. Kita raſſi nůdem teip tinginti ant maldos/ iog taipaieg niekadai nemeldeſi/ baſzniczon maldos delei neeit/ ir eies Diewo neatſipraſches iſchbeg. Kita taipaieg raſſi nemokanti/ kaip melſtiſſi. Bet uſzu tokias neſſimeldzenczes ſzmones/ paukſch-

telis giroie alba ant lauko / geriaus dara / tas neſa
Pona Diewa ſawa balſeliu liaupſin bei garbin.
Pſal. 147. Warnu Waikams praſchantiemus ghi.

Todelei dabokimes kuriu prießaſtu delei pareitiſi
ir reikia koßnam melſtiſſi.

Ant Pirmo. Koßnas ßmogus kaltas ira mel-
ſtiſſi / delei paties Pono Diewo wiſſagalinczoio iſaki-
mo / kurio klauſti mes wiſſi kalti eſme / ieinorim iſch-
Joh. 16. wenkti io karoghima. Praſchikities / tadda imſit.
Matht. 4. Tu turri melſtiſſi Diewo wieſchpaties tawo. Schauk
Pſal. 50. maneſp bedoie. Jei tu ßmogau ſcho Diewo iſakimo
neklauſiſi / nemelſies / tadda tikek ſtiprei / tu io karoghi-
ma neiſchwengſi.

Ant Antro. Turim melſtiſſi / delei paties Diewo
linkſmo paßadeghimo / ape iſchklauſima muſu mal-
Joh. 16. Matt. 11. dos. Praſchidamies / imſit. Eikit maneſp wiſſi
Pſal. 145. pawarge / aſch ius atgaiwinſiu. Wieſchpats arti
ira thiemus / kurie io meldeſi.

Ant Treczio. Turim melſtiſſi delei didziu wargu /
kureis ant ſchos ßemes eſme ſloginami ir ſpaudzemi /
Neſa wargai ßmogaus ſcheme ſwiete nepaſkaitami
Pſal. 120. ira. Aſch bedoie budams / ſchaukiaus Wieſchpatieſp /
3. Pet. 5. ir ghis iſchklauſe mane. Juſu prieſchinikas Weli-
nas waikſchczoij apſukui kaip riekenſis Liutas / ieſch-
kodams ieib kuri praritu. Schiteipo ſakau / wereczia
ßmogu ant maldos / reikmenes muſu.

Ant Ket-

Ant Ketwirto. Turim rodas ir tankei melstissi/
delei stiprumo ir geleghimo maldos. Malda pawar= Syr. 35.
gulu pereit debesis/nei liaujessi/ikki ischkankanti/nei
pamet praschitissi/ ikki aukschezianses is ischklausa.

Pawaisdai.

Elioschus melsdamasi/ užlaike litu/ir ta wel isch= 3.Reg. 18.
prasche. Moseschus/melsdamasi/ perskire Mares. Exod. 14.
Item isch Olos ischprasche wandeni. Josue ischpra= Josua 10.
scha per malda / iog saule tureia apsistoti kiek hadinu.
Danielas ing dûbe liutu imestas/ wiena tiktai malda Daniel 6.
atsigine/iog anis io nesudraske.

Isch tu pawaisdu regim malda daug galincze.

Ant Penkto. Patsai Diewo Sunus JEsus Kristus kiekas kartu ira meldensi/ O tu žmogau di=kastis nenari melstissi. Delei schu dabar paskaititu prieżastu / kożnam pareitissi tankei ir be paliowimo melstissi.

Ant Antro.

Kam tur žmogus malda dûti.

SChitame žmones Diewo žodzio neturinczos ir Diewa tikra ne pažinanczios/didei isch pra=dzio swieto ira kietoien.

Pagonis / meldeſi Saule / Menu / ſzwaiſdes ir kitus ſutwerimus Diewo leiſtus. Kiti ſaw patis pramane/koki ebroſa/ir ta meldeſi.

Papieſznikai/ kaczei nemeldeſi ſzwaiſdzu/menesio/ tacziau anis meldziaſi / numiruſes ſchwentas ſzmones / panna Maria / motina Diewo / Schwenta Petra / Powila / Mikaloiu ir kitus ſchwentůſius. Potam popieſznikai ſaw patis nuliedami alba iſchdroſzdami ebroſus/anu meldeſi. Bet ſchitie wiſſi netikrai meldeſſi/ net didei didei klaioj.

Todelei mes krikſchczonis Diewo Schwenta ir brangu Szodi turredami / iſch to mokinkimes kam pareitiſi malda důti/ wiſoſu ſwargůſu. Bet tas Diewo ſzodis moka mus/ Jog tiktai wiena Diewa pareitis melſtiſi/ kaip ape tatai ſkaitom. Maneſp ſchauk

Pſal. 50. (bila Diewas) aſch tawe iſchklauſiſiu. Tu turri

Deut. 6. melſti Wieſchpati Diewa tawa. Tiewe muſu kuris

Matt. 6. eſſi Danguie.

Bet galetu kas klauſti / bilodams / kodelei wienam Diewu tiktai pareitiſi malda důti / o kitam newienam daiktui ? Atſakau.

Diewui wienam pareitiſi malda důti /Neſa wienas tiktai Diewas ira wiſſagalins / ghis koſznam ſzmogui ir koſznu cziesſu gal důti reikmenes. Wienas Diewas wiſur ira bei ant dangaus bei ant ſzemes/ marůſu

marůſu / giroie ir koßnoie wietoie / to kits ſutwerims negal. Wienas Ponas Diewas ßinna ir iſchmana ko koßnam ßmogui priwalu ira / Shis wienas ßinna / ka koßnas ßmogus dumoi alba miſli. Todelei tiktai wiena Diewa ßmogutelis ko priſſiwalidams tur melſtiſſi / wiſſoſu daiktoſu.

Bei ſchiteipo wiena tiktai Diewa ira melde / kurie tureia Diewo ßodi.

Pameſkigi miela Lietuwa melſtiſſi / Kaukus / Aitwara / Szemepaczius alba kitas Deiwes ir numiruſius ſchwentůſius / da melſkiſi wieno Diewo / Tiewo muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus / tas gal ir nor gelbeti ßmones / ing ſawe tikinczes / wiſſoſu daiktoſu.

Ant Treczio.

Kaipo ßmogus tur Diewo melſtiſſi.

NEkalbam ſchicze ape buda alba kokeis ßodeis pareitiſſi Diewui malda důti / bet kurio wardana turim melſtiſſi / ir kake ſchirde ßmogus tur melſtiſi / ir kaipo giwendams tur melſtiſi.

Pirmai iei noriſi ßmogus iſchklauſams maldoie / tada netur kokio daikto praſchiti ſawa paties wardana alba ſaw pacziam nuſſitikedams / Ne bet melſdamies turrim wardana JEſaus Kriſtaus Sunaus

Diewo melstisi / nesa Ponas Kristus schicze teipo sa-
ka. **Ischtiesos/ Ischtiesos sakau iumus
iei ka praschisite Tiewa wardana mana**
tatai esti manens delei / důs iumus. Nesa Ponas
JEsus Kristus ira tarpinikas tarp Diewo ir musu
žmoniu / tas mus po akim sawa dangaus Tiewo
1. Joh. 2. ussto ij. Mieli waikelei / toktai raschau iumus / ieib
negrieschitumbit / O iei kas sugrieschitu / tadda turim
prakurata / Tiewiep JEsu Kristu / kursai teisus ira /
ir tassai ira numaldimu musu grieku / o netiktai musu /
net ir wisso Swieto.

Ant Antro. Szmogus Diewa / wardana Pono
JEsaus Kristaus melsdamas / tur melstisi stiprai ti-
Jacob. 1. kedams / ne abeiodams. Jei kuriam isch iusu reik
ischminties / tassai te meldessi Diewa / kursai kožnam
prastai důst / newienam po akim nemesdams / tadda
ghis ta gaus / Bet ghis temeldesi wieroje / ne abeio-
dams / nesa abeioiensis tenetik sawe ko nog Pono gau-
senti.

Ant Treczio. Jei kas melsdamasi nor ischklau-
sitas buti Diewo / tas patsai tur geras buti ir Diewo
bijotisi. Piktai da griekosu giwenansis kaczei pra-
Joh. 9. schosi / nebus ischklausitas. Szinam Diewa neklau-
santi griekiniku / Net iei kas Diewo bijasi / ir pilda io
1. Tim. 2. wale / ta ghissai klausa. Nariůgi iog wirai melstun-
se wissosu

ſe wiſſoſu wietoſu / bei idant pakeltu ſchwentas ran-
kas / be ruſtibes ir be abeioghimo. Jei kas noretu
wokti / alba raſbaiauti / o praſchitu Diewa ieib ne bu-
tu koto rankoie / tokſo ßmogaus malda Diewas ne
iſchklauſa / Net wagis tur pakartas ir raſbainikas
ant rato paguldutas buti. Jei kas auſis ſawa at- Pro. 28.
krepia klauſiti Sokano Diewo / ſchito malda ira
neapikanta. Kaczei daugio praſchoties / tacziau Esa. 1.
aſch neiſchklauſau neſa rankos uſu ira pilnas
krauio.

Todelei mieli krikſchczonis / kadangi daug mumus
reik / ir melſdamies rodas noretumbim iſchklauſiti
buti / tadda gerai dabokimes / idant melſdamies Die-
wo / wiſſadai melſtumbim tiktai wardan Jeſaus Kri-
ſtaus / teipo neſa wiſſi krikſchczonis ira melde / kaip re-
gim maldoſu krikſchczoniſchkoſu / wiſſada ant galo
prideta. Per JEſu Kriſtu wieſchpati muſu. Potam
melſkimes ſtipra wiera neabeiodami / neſa abeioien-
czu maldas Diewas neweiſo. Galiauſei noredami
Diewa ape daikta koki perpraſchiti / ne turim patis
pikti / netgeri buti.

Schu ſakitu daiktu iei neßinna ßmogus / tankei no-
proſnai meldzaſi / kaczei ganna ilgai melſdamaſi / To-
delei ka ſchicze girdeiom permanikem / dekim ſchirdina
ſawa / bei ne ußmirſchkem. Jeib melſdamies ne troti-
tumbim / alba atmeſti nebutumbim.

Ant Ketwirto.

Kakiu daiktu nůg Diewo melſimes?

WArgai ir reikmenes ẞmogaus ſcheme ſwiete/
iſch tieſos ne paſkaitamas ira / neſa nůg ha-
dinos praſideijmmo / ikki ſmerties ẞmogaus/
kit nieka tiktai wieni wargai ira. Skaudeghime uẞ-
gemmam koẞnas/ wargei aukleiami alba uẞaugina-
mi eſme/kaip tatai augiwes geriauſei ẞinna ir numa-
na/ Prakaita braukdami koẞnas turrim pennetiſſi
wiſſu amẞu ſawa/Sirgdami/ir kuna nukule/ turrim
numirti. Kaip ape tatai ir wiſſu Schwencziauſeghi
Gen. 47. ẞmones raudodami ſkudeſſi. Jakubas Patriarcha
teip ſaka/Trumpas bei piktas ira cziefas mana giwe-
nimo/ nei ligus ira cziefui mana Tiewu/ir tu keliawi-
Job. 14. mu. Szmogus iſch moteriſchkes gimens trumpai
giwen/bei ira pilnas nepakaiogħimo/Szell kaip ẞole/
Syr. 40. ir pagend/ beg kaip ſcheſchelis/nei iſſilaika. Didei pa-
wargens daikts ira / wiſſu ẞmoniu giwenimas / nůg
uẞgimimo iſch kuno augiwes / ikki ing ẞeme pakaſti
tampa/kuri muſu wiſſu augiwe ira. Wiſſada ira ru-
peſtis/ bjoghimas/ nůdeia ir paſkiauſei ſmertis / teip
gerai didzoie garbeie giwenanczem / kaip wiſſu ku-
dziauſem ant ẞemes. Teip gerai tam kurſai ſchilkus
ir karuna neſchoij kaip anam kurſai trinicząeis wilk/
The wiſſadai randaſi kerſchtas Zelawimas wargai/
nepakaius/Smertis/ uẞwjdulis/ bei barne.

Bei ſchitie

Bei ſchitie wargai ßmogui labai ſunkus ira neſchoti bei kenteti / Tůgi wargſtans ßmogutelis tjko atweſio / pagalbos / palengwinimo / ir iſchgelbeghimo / kaip tatai regim. Jr kaczei ßmogus kartais / pagalba gaun nůg kito kokio ßmogaus / tacziau didziauſiůſiu warguſu / ßmogus ßmogu / negal gelbeti / Tiktai wiens wiſſagalinſis Diewas tatai bei gal / bei nor rodas dariti. Tůgi pawargens ßmogutelis / wis ka tiktai priſſiwala nůg Pono Diewo gal melſtiſi. Jei tau reik atleidimo grieku / apteiſinimo pa Diewo akim / iei iſchganimo kuno bei duſches / melſkes Diewo ghis tatai tau důs.

Jei tau reik ſweikatos / gero palaimo / pakaiaus ir kitu ſwietiſchku daiktu / tatai wis taw gal Diewas důti / Tiktai tu melſkes iopi / Ghis drauge ſu mumis ira bedoie / ghis nor mus iſch tos iſchinti / ir garbena iſtatiti. Psal. 91. Kaip tatai regim ant prarako Danielo / ant Patriarcho Joſepho ir kitu / kaip indiwnai Ponas Diewas iůs gelbeiens ira / anas iſch pawargulu dideis Ponais padaridams.

Bet wienok kadangi thie daiktai / kuru koßnas ßmogutis priſſiwala dwei oki ira. Butent kitti Duchawni kiti Swietiſchki / turrim ßinoti / iog tu daiktu newienu budu nůg Diewo reik melſtiſſi Net ſchitcipo.

Jei taw ßmogau reikia ſwietiſchku alba czeſchiſchku daiktu / kaip antai gal buti / iſchgelbeghimas iſch

G p liggos/

liggos/pakaius/geras pelnas/ilgas amßas/ iſchgelbeghimas iſch wargo kokio / tadda ſchitokiu daiktu wiſſadai turrim melſtiſi ſu pritarimu tokiu / Jei Diewas nor / iei ghiſſai reg mumus tatai buſent ant duſchias iſchganimo/alba pacziam Diewui ant garbes/ Tadda ghis iů te důdi mumus. Teipo meldeſi Schwentas Dowidas iſchwaritas iſch karaliſtes 2.Sam.16 ſawa. Jei aſch iam patikſiu / tadda ghis teſugraßin mane/ O iei ne/ tadda io teſtow walia. Jr pats Matt. 26. Ponas Kriſtus czieſu mukos ſawa. Manas Tiewe iei gal buti/tadda ticpraeit ſchittas kelichas. Jſch to Schwentas Janas/1. Joh. 5 teipo bila. Schitas ira nuſſitikeghimas muſu iopi/ Jei ko melſime io /kaip iam intinka/tada ghis iſchklauſa mus.

A kada meldzames duchaunu daiktu nůg Diewo/ kaip antai gal buti/atleidimas grieku/ duſches iſchganimas / Diewo ßodzo praplatinimas / ir io amßina garbe / tadda takiu daiktu be pritarimo turrim melſti/ neſu toke malda Diewas wiſſadai nor prijmti ir iſchklauſiti. Schiteipo wiſſokiu daiktu nůg Diewo reik melſtiſſi/Tu Pono Diewe mus patſai mokink tikrai melſtiſi/ ir iſchpraſchiti tawip amßina ßiwata.

AMEN.

DIEN:

DIENOIE DANGAVS SZENgimo Kriſtaus, Euangelia Marc. 16. Pagulnime.

14♦ NAſ kiauſei / wienolikai uſʒu ſtala ſe-
dint paſſirode Jeſus / ir bara iunei-
tikeghima / ir ſchirdies kietibe / iog tiemus
15♦ kurie regeia ghi keluſi / netikeia. Jr bi-
loia iemus / Eiket ing wiſſa Swieta / ir
ſakiket

sakiket Euangelie wissam sutwerimui/
kursai tikes / ir bus apkrikschtitas / tas ♦16
ischganitas bus. Kurs netikes/tas pra-
ßuditas bus.

O Szenklai kurie seks/tos kurie tikes/ ♦17
schitie ira. Per warda mana Czartus
ischwaris. Nauieis Ließuweis kalbes/
ßalczius prawaris. Ir iei ka smertisch- ♦18
ka gertu/ienus neuschwodis/ant ligoniu
rankas ußdes/ir gerai turesis.

Ir Wieschpatis/kaip su ieis kalbeiens ♦19
buwa paimtas esti Danguna/ir sed po
deschines Diewo. A anis ischeghe sake ♦20
wissur/Wieschpati padedanczem/ir ßodi
pastiprinanczem/per ßenkius sekanczo-
sius.

Ischgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DAnna placzei nůg Schwentes kalledu/ ikki ſcham czieſu / girdeiom iſch raſchto Nauio Teſtamento / ape praſſideghima muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus/ ape io uzgimima/appiauſtijma/ apſikrikſchtijma/ape io didzius darbus ir pamokſla / Galiauſei girdeiom ape io kenteijma/ ſmerti/pakaſſima/ir ape io priſſikelima iſch numiruſi. Tatai eſti iſchmokom / kaipo ir kurů budu ſchiſſai JEſus Kriſtus grieſchnaſes ßmones ira iſchgelbeiens/ ir ing ghi tikinczes iſchganens.

Dnu ſche diena toliaus mokinkimes/ka Ponas Kriſtus weike / iſchtaiſens ir atlikens iſchgelbeghima wiſſo ſwieto. Ape tatai ſchos Schwentes Euangelia ir Gromata iſchroda/Pono JEſu Kriſtu Ketwirta deſchimta diena po priſſikielimo iſch numiruſiu regintiemus ir nuſſiſtebintiemus Apaſchtalams / danguna ſugrißuſi / ir nu ſedinti po deſchines rankos ſawa dangaus Tiewo.

Todelei ſchů kartu ape Dangaus ßengima muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus kalbedami ſchu triu daiktu pilnai dabokimes.

Ant Pirmo. Kaipo Schwenti Euangeliſtai Dangaus ßengima iſchraſcha.

Ant

Ant Antro. Kam dera io dangaus ʃzengimas.

Ant Treczio. Kaip mes ʃzmones ta ſaw turrim paſſiſawinti.

Ant Pirmo.

Kaipo Euangeliſtai dangaus ʃzengima Kriſtaus iſchraſche ira:

Johan.16. PONas muſu JEſus Kriſtus Janip Scheſcholiktame perſkirime patſai teipo ira kalbeiens pirm ſmerties ſawa. Aſch nůg Tiewo iſchejau/ Wel paliekmi ſwieta ir eimi Tiewopi. Schus ʃzodzius Pona Kriſtu iſchpildzuſi / liudij Schwentieghi Euangeliſtai. Todelei weiſdekem nu kuriu daiktu Euangeliſtai pirmen iſraſchidami Dangaus ʃzengima JEſaus Kriſtaus.

Pirmai paſaka ſchwentieghi Euangeliſtai cziesa/ kůmetu Ponas Jeſus ira Danguna uʃzzenges/ neſa teipo raſcha Schwentas Lukoſchus darbůſu Apaſchtalu pirmame perſkirime. Kriſtus dawes regeti/ tarp Apaſchtalu keturias deſchimtis dienu / ir kalbeia ſu ieis ape Karaliſte Diewo. Potam tapa pakeltas/ ir debeſis paeme ghi po iu akim. Bet iſchwede iůs ing Bethania/ ir pakele rankas/ bei perʃzengnoia iůs/ Jr nuſſidawe kaip iůs perʃzegnoja/atſtoja ghis nůg iu ir uʃzzenge Danguna.

Acto.1.

Luc.24.

Schicze

Schicze atwirai girdim Pona muſu JEſu Kriſtu ketwirta deſchimta diena po priſʒikelimo iſch numiruſiu danguna uʒʒenguſi.

A geletu kas klauſti bilodams / Kodelei ghis netůiaus po priſſikelimo dangun griʒa/kodelei lauke ikki ketwirtos deſchimtos dienos? atſakau. Wis ka Ponas muſu JEſus Kriſtus/ dara/ tatai ghis/ kaip wis ʒinnas Diewas/ didziu prieʒaſtu delei eſt darens/Teipo ir ſchicze/ghis thiek dienu palukeia.

Pirmai. Idant ghis ſchirdiſſa Apaſchtalu ſawa paſtiprintu wiera iu/ape priſſikelima ſawa iſch numiruſiu/neſa ʒinna ponas anus toktai iſch pirmo negaleiuſius tiketi / Jr tei anis tokeme netikeghime butu paſſilikke/butu amʒnai prapůle / Neſa ſtiprei tiketi Kriſtu iſch numiruſiu priſſikeluſi/ tame uʒgul muſu wiſſu duſchiu iſchganimas. Jei tu naſrais ſawa iſchpaʒiſti JEſu/ghi ſanti Wieſchpatimi/Jr tawa ſchirde tiki/ iog ghi Diewas iſch numiruſiu prikele / tada muſu buſi iſchganitas. Rom. 10.

Antro. Ponas Kriſtus per keturias deſchimtis dienu ſu ieis giwendamas daug gerus daiktus muſu delei iſchtaiſe.

Ant Pirmo. Ponas Kriſtus po ſawo priſſikelimo iſch numiruſiu/bei pirm nei dangun ʒenge/iſtate ir priſake Apaſchtalams koſani ſakiti po wiſſa ſwieta. JEſus kalbeia iemus bilodams / Man ira pa- Matt. 28.

důta

Matt. 28. důta wiſſa macis Danguie ir ant ßemes / Todelei eikiet po wiſſa ſwieta/bei mokikiet wiſſas ßmones. Je-
Marc. 16. ſus biloia iumpi / Eikiet po wiſſa ſwieta / ſakidami Euangelia wiſſam Sutwerimu.

Ant Antro. Ghiſſai pirma Dangaus ßengimo ſawa / inſtates ira Schwenta krikſchta. Krikſchti-
Matt. 28. kiet wiſſas ßmones / Wardana Diewo Tiewo / Sunaus/ ir Dwaſes Schwentos/mokidami iůs laikiti/
Marc. 16. alba pilnawoti / wis ka aſch iumus priſakiau. Kas tikes ir Krikſchtits bus/ tas bus iſchganitas / kas netikes/tas bus paßuditas.

Ant Treczio. Tu czieſu liepe ir dawe mace Baßniczos tarnams / atleiſti nůg Diewo puſſes pakuta
Joh. 20. darantiemus/ wiſſus iu griekus. Kaipo mane Tiewas ſiunte/teipo aſch ius ſuncziu/Jr ſchitai biloiens/ Dweſe ing iůs / bilodams iemus / Jmkite Schwenta Dwaſe / kuriemus ius griekus atleiſite / thiemus ira atleiſti/Jr kuriemus ius ios ußtureſite / thiemus ira ußtureti.

Ant Ketwirto. Ghis Apaſchtalams ir ſchů kartu ßada iſch dangaus atſiuſti Schwenta Dwaſe/ palinkſmintoghe.

Luc. 24. Schitai aſch ant iuſu atſiunſiu paßadeghima mana Tiewo / Bet ius paſſilikite mieſte Jeruſaleme
Acto. 1. ikki apdariti buſit/ mace iſch aukſchto. Janas wan-
demi

demi/ krischtja / Bet ius Schwenta Dwase busit krikschtiti/ ne ilgai po schu dienu.

Ant Penkto. Ghis perßegnoia iu Breda / idant anis Diewui ant schiowes galetu pakutosp ir wierosp atwesti/ daug duschiu. Ghis ischwede iûs ikki [Luc. 24.] Bethanios / ir pakiele rankas sawa / bei perßegnoia iûs/ tatai esti/ iu Breda.

Isch kurios wietos ghis Danguna ußßenge?

Ischganitoias wisso swieto isch Szidu gimines noreia ßmogumi ußgimti/ kaip ir gime ischtos plemes. Tůgi ir Szidu ßemeie noreia ischtaisiti sawa Breda/ Bet wissu didziausei ghissai tam skire/ wiriausi miesta Szidu ßemes/ butent / Jerusalem/ Thienai ghis ira Diewui atrodits / thinai ghissai prieme krikschta nůg Jano / Thinai ghis kosani sake / daug Stebuklingu darbu padare. Potam thinai kenteia/ numire/ buwa pakastas / ir treczia diena / wissa sawa Breda ant ßemes pabengens prissikele. Jr wis tau atlikkens/ bei no- [Joh. 11.] redams sawa Dangaus Tiewop grischti/ Danguna ira ßengens nůg kalno Aliwu / kursai arti buwa pas miesta Jerusalem/ kur kiemelis budawa wardu Bethania.

Tada sugrißa anis ing Jerusalem / nůg kalno/ [Acto. 1.] kursai wadinamas ira aliwu / kursai arti Jerusalem ira / butent Sabbatos ßigi. Ghis ischwede iûs/

H ikki

ikki Bethaniôs/ ir pakelens raukas perßegnoja ioß. Luc. 24.

Bet Ponas JEſus ſchus ſawa darbus wiſſus/ titſchomis noreia Hieruſaleie pabengti ir atlikti / kur didis ſwiets ßmoniu wiſſadai giwena/ Kur taipaieg daug kittu ßmoniu / iſch talimu ſchaliu ateidawa/ Idant ia ateimas / ir Darbas / tatai eſti / atpirkimas wiſſu ßmoniu/ wiſſam Swietui butu paſkelbtas ir apſakitas/ Idant koßnas ßmogutelis biednas iopi galetu glauſtiſsi / iam tiketi / ir iam ſu kunu ir duſche ſawa / ant amßino iſchganimo paſsitiecewoti. Ieib nickas negaletu ſakiti / Meſsioſchus ußkampeis tiktai ſlapes/ tůgi aſch ne galeiau ing ghi tiketi/ alba paties Kriſtaus kaltibe ira / iog thicka ßmoniu del ſawo grieku prapůl.

Schiteip regim Diewo Sunu iſch wiſſu ſchaliu ſwenguſi/ ieib kas iſch io nepaſipiktintu / ir procewoiuſi/ idant koßnas ghi wieroie priimtu / ir waiku Diewo butu amßinai.

Kaipo alba kakiu budu Ußßenge?

Iſchganitoias wiſſo ſwieto / kurſai buwa iſch dangaus ateiens/ nu wiſſus ſawa darbus ir Iſchgelbeghima ßmogaus grieſchnoio pilnai atlikens / ir wel noredams danguna ſawo Tewop griſchti/ netikoms/ neſlaptomis/ ne nakcze/ pro tamſes/ nůg Szemes/ ne wienam neregint/ atſtoia. Bet Ponas Kriſtus balta diena / regint Apaſchtalams / angelams / ir daug kitiems

tiems ßmonims / atsisweikines nůg sawa Apaschtalu ira duguna nueiens / nesa teipo rascha Schwentas Lukoschus Euangelista Darbosu Apaschtalu pirmame paguldime. Schitai iemus kalbeiens / tapa Acto. 1. pakeltas regimai / ir debesis ateme ghi nůg akiu iu. Teip sakau Ponas Jesus danguna ußenge regimai.

Bet regimai noreia Kristus dangun ßengti / schu prießastu alba daiktu delei.

Ant Pirmo. Jdant turretu swietkus alba liudinikus ischtikimus sawa dangaus ßengimo / Jdant Apaschtalai paskui wissam Swietui galetu pasakiti / Kristus isch tiesos nůg ßemes danguna sawa Tiewop grißa / mes tatai sawa akimis patis regeiom. Be maßo thů cziesu nepribuwa annie schwenti ßmones / kurie Kristui kellent isch numirusiu / drauge su iů kielesi / ape kurius rascha schwentas Mothieius Dwiem Matt. 28. deschimtame ir aschmame paguldime.

Be maßo sakau ir anie penki schimtai broliu nepribuiva Kristui dangun ßengent / ape kurus schwentas Powilas rascha bilodams / Kristus regetas buwa (po 1. Cor. 15. prissikelima) daugesni nei nůg penkiuschimtu broliu. Jdant sakau thie wissi stiprai galletu liuditi swietui / Kristu po prissikelimo isch numirusiu / dangun / sugrißusi / tada ghis iemus regint / nůg ßemes atstoia.

Ant Antro. Jdant ßinotu Kristu nu toliaus kunischku alba swietischku / tatai esti regimu budu daugesni tarp ßmoniu nebusenti / daugesni su ieis ne

waikſchczoſenti / ing akis iemus nekalbeſenti / kaczei Ponas Kriſtus neregimu budu pas ſawůſius ira ir Matt. 28. nor buti ikki gala ſwieto. Pas ius eſmi / ikki galo ſwieto.

Ant Treczio. Kriſtus Karalius muſu regimai noreia atſtoti / nůg ßemes / idant bei Apaſchtalai io / bei ſwietas wiſſas ßinnotu / Karaliſte io / ne eſſanczia ßemiſchka / kuniſchka / Czeſchiſchka / Bet Duchauna ir amßina.

Ant Ketwirto. Ghiſſai danguna regimai eja ieib mes wiſſi ßinotumbim / kur nu io ira giwenimas / alba wieta Karaliaughimo / butent dangaus Karaliſtoie. Bei idant ſupraſtumbim ir ßinotumbim / kur mes ghi melſdamies galim raſti. Kur mes taipaieg po ſchu muſu wargu ir prikelimo iſch numiruſiu / buſim amßinai / butent Dangaus Karaliſtoie / Neſa Joh. 17. ghis teipo meldeſi Tiewa. Tiewe noriu idant ir thie kurie ing mane tik / thi buti / kur aſch eſmi.

Potam prideia / Schwentas Markus / Kriſtus tapa pakeltas ingi Dangu / Ir ſied po deſchinei rankai Diewo. Schicze turrim ßinnoti kas ira wadinama Deſchine Diewo / ir kas ſedeti po deſchines Diewo.

Schwents raſchtas Deſchine Diewo / wadin Pono Diewo mace / ſila / ſtipibre / Karaliſte / Pona woghima ant wiſſa / Todel po deſchines Diewo Se-

deti

deti / eſti ſů ligei Diewu Tiewu ant wiſſu daiktu pona
ſwoti ir karaliauti. Jſch to Schwentas Pawilas Epheſ. 1.
bila / Diewas paſodinna Kriſtu pas ſawa deſchine
danguie / ant wiſſu kunigiſtu / maces / ſtipribes / ponſt-
wos / ir wis kas gal minera buti / ne tiktai ſcheme ſwie-
te / bet ir buſenczeme / ir wiſſus daiktus po io koju pa-
deja ir paſtate ghi / idant butu galwa ant wiſſa. Tiek
ius atminkite iſch pirmo pamokſlo ſchos Schwentes /
ape Dangaus ßengima Pono Kriſtaus / Nu klauſi-
kit teipaieg ir antro pamokſlo.

Ant Antro.

Waiſius alba Nauda Dangaus ßengimo Pono Kriſtaus.

DIewo Sunus JEſus Kriſtus / ape ſawa dan-
gu ßengima kalbedams / teipo ſaka Apaſchta-
lams ſawa. Ger mumus ira iog aſch Tiewop Joh. 16.
eimi. Schicze girdim ia ßigi ing Dangu / daug ſto-
winti / daugiam deranti / Bet mes nebagelei ſcheme
ſwiete / negalim wiſſu naudu ßinoti alba permaniti /
nei iſchkalbeti / kurios mumus randaſi / iſch dangaus
ßengimo muſu Pono Kriſtaus / o tacziau turrim kiek
galim iſch Diewo ßodzio mokinties ape tas naudas:
A iſch Diewo ßodzio regim Kriſtu todelei mumus
ant gero danguna ßenguſi.

H iij Ant Pir-

Ant Pirmo. Idant ghis mus griekinikus kurie-mus butu grieku delei prapulti amßinai / po akim sawa Tiewo usstotu / mus apteisintu ir amßinai isch ga- 1. Joh. 2. nitu. Mieli waikelei / raschau iumus / idant nesu-grieschitumbit. A iei kas susgrieschij / tada turim prakurata Diewip / JEsu Christu teisughi / ir tas pats ira Sudereghimas musu grieku / netiktai musu / bet ir wisso Swieto.

Ant Antro. Ponas Kristus danguna ßenge. idant apkaltu / apkalima / tatai esti / Gricka / Welina / Smerti / ir Pekla / nesa thie daiktai mus apkaltus laike / kaipaieg ir nu dabar Welins tiko wissas ßmones / teipaieg apkalti ir amßinai prapuldinti / Bet Ponas Psal. 68. Kristus anus apgaleia / ir apkaltus laika. Tu aukschtiniu ußßengei / ir apkalima apkallai.

Tatai mumus didis palinksminoghimas ira / iog girdim Kristu musu neprictelius / netiktai apgaleiusi / bet ir kalte apkalusi / anus kaip temniczoie kotiole laikanti / iog anis mumus iskados negal dariti / Kristaus nepawelti.

Ant Treczio. Kristus dangun ßenge / ieib mumus ßmonims isch dangaus / branges dowanas atsiustu / ir padowanotu. Bet brangesnes dowanas nera / ußu Schwenta Dwase ir mokitoius Diewo ßodzio / Tus daiktus Kristus isch Dangaus siuncz Joh. 16. ßmoniems. Asch kaip nueisiu iumus Schwenta Dwase

Dwase isch te atsiusiu. Ghis dawe kitus Apaschta- Ephes. 4.
lais/ kitus prarakais/ kitus Euangelistais/ kitus pie-
meneis/ ir mokitoieis buti. Be schu Pono Kristaus
Dawanu/ ßmogus ischtiesos prapůlens butu amßi-
nai.

Ant Ketwirto. Kristus dangun ßenge ieib ir mumus dangune wieta pagatawitu. Asch eimi idant Johan. 14. iumus wieta pagatawicziau.

Ant Penkto. Kristus danguna ßengdams/ mumus kæli pramine/ Idant ir mes sawa cziesu tů keliu ing dangun/ eitumbim/ ir issigeistumbim dangun isch-kakti/ Kaip Schwents Powils to geidz. Asch geidziu Philip. 1. atstoti/ ir pas Kristu buti. Tiek gero Ponas Kristus mumus ischtaise Danguna ßengdams.

Ant Trecʒio.

Ape apsisawinima Dangaus ßengimo Kristaus ir wortoghima.

Ant Pirmo. Stiprei turim tiketi/ Kristu musu delei Danguna nußengusi.

Ant Antro. Jam uß tatai kolei giwi esme dieka-woti.

Ant Treczio. Griekus wenkti/ bei Schwenta giwenima westi. To Diewe Danguiesis mumus důk. Amen.

SCHESCHTOIE NEDELIOIE po vveliku kuri vvadinama ira Exaudi.

Euangelia Ioh: 15. bei 16. Paguld:

KAd ateis palinkſminntoghi/ kure aſch ♦26
jumus atſiuſiu nog Tiewo/ Dwaſe
Tieſos/ kuri nog Tiewo iſcheit/ ta liudis
apie mane/ ir jus taipaieg liudiſite/ neſa ♦27
nog pradzios pas mane buwate.

Tatai

1♦ Tatai iumus sakiau/ idant nepassi-
2♦ piktintumbite. Isch Surinkimu ischmes
ius. Bet atais cziesas/ iog kurs ius usz-
musch/ tarisis Diewui tarnawima da-
3♦ ras. A tatai ghie todelei iumus daris/
4♦ iog nepaßist Tiewo nei manes/ Bet ta-
tai iumus biloiau/ idant/ kaip tas czieſas
ateis/ atmintumbite/ iog asch iumus sa-
kiau. Tatai iumus isch pradzios nesa-
kiau/ nesa su iumis buwau.

Ischguldimas schos Euangelios.

POnas musu JEsus Kristus/ schitoie Euangelioie Apaschtalams sawa kalb apie du daiktu. Pirma ghis iemus ßada netiktai isch dangaus po sawa Smerties atsiusti/ Schwenta Dwase/ bet ir graßei moka/ ka schwenta Dwase ateiusi ger daris ir iůsa ischtaisis. Antra Kristus Apaschtalams teipaieg pranesch/ kas iemus ir wissiems krikschczonims schicze ant ßemes giwenantiemus nůg piktuiu/ ir Diewo nesibianczuiu ßmoniu/ bus ir nussidůs/ iam Danguna usz-

H v ßengusiam/

ßengusiam / butent / iog anis didzius tures kentet wargus.

Tūgi ir mes nu ape schū du daiktu pilniaus mokinkimes.

Ant Pirmo. Ape Schwenta Dwase / kiek schicze Ponas primen.

Ant Antro. Ape Wargus Apaschtalu ir kittu krikschczoniu scheme Swiete.

Ant Pirmo.

Ape Schwenta Dwase.

KAtzei ketwirtoi nedelioi po Weliku ape schwentos Dwases darba ir Vreda kiekunta sakem / ir Schwenteie Sekminiu daugesne ape ta Diewo dowana ir palinksmintoie musu / bus sakita / tacziau ir schū kartu dabokimes ka Kristus schoie Euangelioie ape ie kalb.

Ponas musu Kristus schicze triu daiktu Apaschtalams sawa ir mumus wissiemus primen / pirma kas ira Schwenta Dwase / Antro isch kur alba nūg ko ta ateit. Treczio kam ta Diewo ira dūdama ßmoniems. Vei schu triu daiktu / ir mumus gerai primokti nūdem priwalu ira.

Pirma. Schwenta Dwase schicze Pono Kristaus ira wadinama palinksmintoia / ir Dwase Tiesos / nesa teip Kristus bila. Kaip ateis palinks-

mintoghi

mintoghi. Potam. **Dwaſe Tieſos.** Ponas Kriſtus Dwaſe Schwenta wadin palinkſmintoghe ßmoniu / todel iog ghi ßmogu ſmutna / pawarguſi / alba ſawa grieku delei / didei bjantiſſi Diewo narſa ir karaghimo / wiſſu geriauſei gal palinkſminti / ieib ßmogutelis iſch wiſſu ſchaliu ſpaudzems / buk Welino / buk piktu ßmoniu / alba ſawa paties kuno / nenuſſiminťů / ir wieros ing Diewa nepameſtu / Bet Diewui wiſſoſu daiktoſu ſtiprei iſchtiketu / ir wiſſokius wargus kantrei iſchkenteetu / ſcheme ſwiete / Diewo pagalbos aname ſwiete laukdams.

Kaip ſchita darba ir palinkſminima Dwaſes Schwentos regim Jobe / kurſai wiſſus ſawa waikus ir wiſſa ſawa lobi pametens / ir ant kuno didei negalledams / tacziau nůg Diewo neatpůl / net bila. Kaczei numarintu mane Diewas / tacziau aſchiam nuſſitikeſiu.

Teipo ir wiſſi muczelnikai / didziauſes mukas kantrei iſchkenteia / duſche ſawa Diewu paliecawodami.

Potam Schwenta Dwaſe Kriſtaus ira wadinama Dwaſe Tieſos / neſa kaip Welinas mellagis budams mellus pramana / ir ßmones ing mellus bei kleioghimus / pamokſle ir kittame giwenime weda / Teip atpent ſchwenta Dwaſe / gin ir ßmoguteli Diewo biantiſſi priſtoij / kaip io welinas melais ir ſdrodliwiſtemis ſawa negal prigauti alba iſch tikroio kelio /

tatai

tatai esti/tikros wieros ischwesti/ kaip tatai regim Josephe Egyptu ßemeie/tasai buwa welino gundinams/ idant su sawa Pone apsikekschautu / A Schwenta Dwase ghi pristodama / iam ing schirdi ta prota dawe/idant ghis to nedaritu. Teipo ir dabar schwenta Dwase ßmones Krikschczonis pristoij / idant neteisaus pamokslo neklaußtu nei prijmtu. Jei tada Schwenta Dwase ßmones warkstanczes teip gal palinksminti / ir ischlaikiti / idant welino ir piktoio swieto nebutu prigauti / tada ischtiesos Dwase Schwenta tur tikras / pilnas ir amßinas Diewas buti/ Diewui Tiewui ir Sunui Ponui musu JEsui Kristui wissame ligi.

Antro isch ßodziu paties Pono Kristaus regim Schwenta Dwase isch niekur kitur neatencze nei tiktai nůg Diewo per Kristu / Tatai esti Schwenta Dwase ateit ßmoniump nůg Diewo Tiewo/ir Ponas musu JEsus Kristus schita ßmoniems siuncz aiba pridůst/nesa teipo saka Kristus. Kaip ateis palinksmintoghi kure asch iumus atsiusiu nog Tiewo kuri nog Tiewo ischeit. Schicze girdi Schwenta Dwase ischencze nůg Diewo Tiewo/ ir ßmoniump siuncziama Pono musu JEsaus Kristaus. Wis ka Diewas Tiewas nor

tatai ir

tatai ir Sunus io nor / Bei ka Tiewas su Sunumi nor tatai ir Schwenta Dwase nor / Bei ka schwenta Dwase nor/ tatai ir Diewas Tiewas su sunumi/nor Ir schiteipo wienas ira noras Schwentos Traices/ Togidel nu Diewas Tiewas / Sunus ir Dwase Schwenta wienas Diewas ira / kaip ape tatai dienoie Schwentos Traices daugiaus girdesim.

Treczio. Schwentos Dwases Vredas alba darbas / pagal ßodziu schos Euangelios ira liuditi ape JEsu Kristu/ Tatai esti mokiti ßmones/ iog schissai JEsus Kristus ira tikras Diewas ir tikras ßmogus Ischgelbetoias Swieto. Nesa teipo schicze kalba Kristus. Ta liudis ape mane. A Schwenta Dwase schita sawa darba tada ischtaisa / kada ghi ßmogui ing io schirdi schita prota ir duma důst/ Tatai tassai JEsus Kristus/ ira tikras Messioschus/ ßmoniems Diewo Raiuie paßadetas.

Todelei kad tu suprassi toke duma alba toki tikeghima schirdije sawa/ tada permanik ir ßinnok schitai ischtiesos Schwenta Dwase tawije darancze / Bei isch to permanik Dwase Schwenta ir tawip giwenancze alba esancze.

Ant An-

+ -

Ant Antro.

Ape giwenima alba wargus bei Apaſchtalu bei wiſſu krikſchczoniu ſcheme Swiete.

Braſʒus wardas ir didis daiktas ira Apaſchtalu
Kriſtaus alba krikſchczoniu buti / neſa ſchitei-
Matt. 16. po Ponas Kriſtus Petrui kalba / Tu eſſi Petras / ir
ant tos Olos aſch pabudawoſiu Baſʒnicze mana / ir
bromas alba wartai peklos neiweiks ie. Todelei
dabokimes ſchicze.

Ant Pirmo. Kurie tikri ira krikſchczonis.
Ant Antro. Kas iů tur darbas buti ſcheme ſwiete.
Ant Treczio. Ape nepalaima krikſchczoniu.
Ant Ketwir: Ků anis nepalaime tur linkſminties.

Kas tikrās krikſchczonis ira?

Norinſis tikru krikſchczoniu bůti/tam ſchu daiktu
reik.

Ant Pirmo. Idant netiktai iſch krikſchczoniſch ku
gimditoiu butu pagimditas / Bet idant ir patſai butu
krikſchtitas / Neſa be Schwento krikſchto niekas negal
Joh. 5. nei tikru krikſchczoniu nei iſchganitu buti. Jei kas
neatſigims iſch Dwaſes Schwentos/tas Dangaus
Marc. 16. Karaliſte ne ingis. Kas apſikrikſchtidins ir tikes/tas
bus iſchganitas. Schwentas Petras teip kalba
Acto. 2. Szidams/ Darikite/ pakuta/ ir koſʒnas teapſikrikſch-
tidin wardan Jeſaus Kriſtaus ant atleidimo grieku.

Ant Antro

Ant Antro. Reik iam tikros wieros ing Diewa Tiewa / Sunu ir Schwenta Dwaſe wiſſame ſawa amßе ſchirdije iſchlaikiti / neſa toktai mes wiſſi eſme Diewui ßadeie kada mus krikſchtija tarnas Diewo alba Baßniczios / Schita ſawa priſſiega tur krikſchczonis Diewui pilnawoti. Nes teip ſaka pats Kriſtus / kurſai netikes / bus praßuditas. (Marc. 16.) Be wieros negal kas intikti Diewui. (Heb. 11.) Bet Ponas Kriſtus gelbedams ſmones negalinczias kalba / Wiera tawa tawe gelbeia.

Ant Treczio. Narinſis tikru krikſchczonimi buti / tur ſawa priſiega giwenimu alba darbais per wiſſa ſawa amßa iſchpilditi. Mana priſakimuſu waikſchczokite. (Leuit. 20.) Mana awis klauſa mana balſo. (Joh. 10.) Mes eſme darbai Diewo / ieiſti Kriſtuie JEſuie ant geru darbu / Ant kuru Diewas mus pirm pagatawija / ieib anuſu giwentumbim. (Epheſ. 2.)

Kurſai ßmogus krikſchta prieme / kurſai Diewui tik / ir ſchwenta wed giwenima / tas ira tikras krikſchczonis / atpent kuriampi tokiu daiktu nera / tas ne ira / nei Apaſchtalas Kriſtaus / ne tikras krikſchczonis.

Vredas Apaſchtalu ir darbas koßno krikſchczonies.

Vredas alba darbas Apaſchtalu ir koßno Baßniczos tarno / wel ir koßno ßmogaus ſchuas ira / Jog anis po akim Diewo ir wiſſo Swieto tur liuditi ape JEſu Kriſtu / Neſa teipo Ponas JEſus bila ſchoie Euange-

Acto. 1. Euangelioie. Jus ape mane liudisit. Ir
ius busit mana swietkais Jerusaleie / ir ikki galo
Swieto.

Bet galetu kas sakiti / ka liudis Apaschtalai ir kiti krikschczonis ape Jesu Kristu:

Atsakau:

Schitai / iog schissai JEsus Kristus isch Ma-
rios gimens / esti tikras Messioschus ir Ischgani-
Matt. 16. toias ʒmoniu. Teip liudij. Petras / Tu essie Sunus
Acto. 4. Diewo giwoio. Nera kito wardo dûto / per kurri isch-
Joh. 1. ganiti esme / tiktai per warda JEsaus Kristaus. Ir
Schwentas Janas. Tatai ira awins Diewo / kur-
1. Tim 1. sai swieto Griekus nesch. Schwentas Powilas /
1. Cor. 1. JEsus Kristus ateja ischganiti grieschnûsius. Jesus
Kristus pastatitas alba paskirstas mumus ira Die-
wo / ischmintime / Teisibe / Schwentibe / ir ischganimu.

Schita pamoksla ape Kristu po Apaschtalu ikki musu scham cziesu ira sake ir liudije wissi tikri Baʒniczios tarnai / ir wissi tikri krikschczonis / paʒinne / ir dabar paʒista / Ir wissi kalti esme paʒinoti.

Kaipo seksis Apaschtalams ir kitiemus krikschczonims ant Szemes?

Schwentam Petrui tikrai liudjanczam ape Kristu Mathieup 16. Paguldime Sunus Diewo patsai

teipo

teipo ſaka. Tu eſſi Petras/ ir ant tos Olos aſch ſubudawoſiu mana Baßniczen / ir peklos bramos alba ſwartai ios negales iweikti. Matt. 16.

Iſchghi ſchiu ßodziu Kriſtaus galetu praſtas kokſai krikſchczonis teipo dumoti/ Tadda Apaſchtalams Kriſtaus ir krikſchzonims ſcheme ſwiete giwenantiemus nieko pikto negal priſſitikti/ anis neiwieno ſwargo neiſchwjs / net wiſſi daiktai iemus gerai paſſiſwes / ir turres wiſſoſu daiktoſu gera palaima. Ant to atſaka patſai Sunus Diewo ſchicze bilodams. Anis ius iſchmes iſch Surinkimu ir Vßmuſchius. Tatai eſt / Ius mana Apaſchtalai manimi nuſſitikedami / mane iſch paßindami / ape mane liudidami / ir ape mane Swieta mokindami/ neturesit pakaiaus nůg iu/net piktas ßmones ius perſekdines / iſch Baßniczios alba iſch Surinkimo ßmoniu/atmes/atſtatis/prawaris/ir kaip pikta meſa nůg ſweiko kuno atpiaughima ira / teip ir anis ius prakieike/ nůg ſawes atwaris. Potam piktaſſis Swiets nekurius iſch iuſu ſmercziop des

Bei ſchitie ßodzei Pono Kriſtaus iſſipilde apaſchtalůſu / kaip tatai iu Hiſtoria / ir perturimai krikſchczoniu iſchroda. Schwenta Petra nukrißawoja. Schwenta Powila nukirta.

Z A kaip

A kaip tů czieſu / Apaſchtalai turcia kenteki / teip ir darbar / bei ikki pagineghimo Swieto / krikſchczonis
2. Tim 3. tures wargus regeti / ant ßemes. Wiſſi kurie nor
Psal. 44. nobaßnai giwenti / tur perſekdineghima kenteti. Mes
Matth. 16. kaip papiauiamas awis / rakůiami eſme. Kurſai nor mana Mokintiniu buti / tas teim Krißu ſawa ant ſawes / ir teſek mane.

Kodelei ſwietas Apaſchtalus ir kitus krikſch-czonis peik ir derg?

Atſakau. Kriſtus patſai taipo ſaka. Tatai ghietumus todelei daris / iog anis nepa-
Matt: 10. ßiſt nei Tiewo nei mane. Jus nůg koßno turit buti papeikti / delei mana wardo. Schicze girdim iog krikſchczonis peikiami ira nůg piktuiu / ne kakiu piktu darbu delei. Ne / bet delei wardo Kriſtaus / tatai eſt delei Wieros ing Pona Kriſtu / Neſa Swiets Kriſtaus nepaßiſta / netik ghi ſanti tikru Diewu ir tikru ßmogumi / netik iog mumus io delei ira atleidzami griekai. Neſa wiera krikſchczoniſchka neſutink ſu protu ßmogiſchku / todel ſwiets nekencz wieros krikſch-
1. Cor. 2. czoniſchkos. Szmogus iſch prigimimo nieko ne iſch-mana ape Dwaſe Diewo / nei gal ta paßinoti.

Palinkſminoghimas Apaſchtaluir kittu krikſch-czoniu wargſtancziu / ſchitas ira.

Ant Pirmo

Ant Pirmo. Jog ßinna / kaip be Diewo wales iemus nieka negal nuſſidůti. Wiſſi plaukai galwos Matt. 10. ſuſu paſkaititi ira.

Ant Antro. Jog wiſſi wargai iemus ant gero Joh. 16. iſcheit. Smutka iuſu pawirs dziaukſmu. Mote Johan. 16. riſchke gimdidama tur ſmutka etc.

Ant Treczio. Swietas tiktai kuna / bei lobi ßmogaus gal muczÿti / warginti / gadinti / A duſches negal nußawinti. Neſſibijokites tu / kurie kuna nußawin / Matt. 10. a duſches negal nußawinti.

Ant Ketwirto. Jog Schwenta Dwaſe krikſchczonis warkſtanczus nenor praſtoti / net priſtoti / anus palinkſminti ir ſtiprinti. Kada ateis palinkſmintoie Joh. 15. kure aſch iumus atſiuſiu / nůg Tiewo Dwaſe tieſos / kuri nůg Tiewo iſcheit etc.

Ant Penkto. Krikſchczonis aname ſwiete bus amßinai iſchganiti. Kas iſchkentes / bus amßinai Matt. 24. iſchganitas.

Schittu diweiu pamokſlu iſch ſchos Euangelios gerai dabokimes / neſa tu ßinnoti mumus wiſſiemus labai priwalu ira. Diewas te priſtoi mus wiſſus / Jdant wargus ſcho ſwieto ſtipra wiera iſchkentedami / aname Swiete apturetumbim amßina pakaghinga giwenima ir iſchganima. Amen.

DIENOIE
SEKMINIV SCHVVENTEIE

Tekſtas Actorum 2. Paguldime.

KAip iſſipilde diena Sekminiu / bu= ♦1
wa ghie wiſſi wiena duma po drau=
gei. Ir ſtoioſi umai iſch Dangaus ußi= ♦2
mas / kaip didʒio wejo / ir papilde wiſſus
namus / kur ghie ſedeia. Ir regiami bu= ♦3
wa iu ließuwiei perdaliti / kaip ugnimi
laiſdan=

laiſdantis. Ir ſedoſe ant kiek wieno iu
4♦ ir buwa wiſſi papilditi Dwaſe Schwen-
ta / ir pradeia koſani ſakiti kitais lieſʒu-
weis / kaip ghiemus Dwaſia dawe iſch-
kalbeti.
5♦ Buwa tada Jeruſaleie giwena Sʒi-
dai / wirai Diewo bija / iſch wiſſugiminiu /
6♦ kurios po dangumi ira. Tam tadda bal-
ſui nuſidawus / ſuſieja daugibe ʒmoniu /
ir ſumiſcha. Neſa kiek wienas girdeiaios
7♦ lieſʒuwiu ſawa kalbanczus. Potam iſſi-
ganda wiſſi / ir ſtebeioſi / bilodami tarp ſa-
wes. Schitai / er newiſſi tie kurie kalb /
8♦ iſch Galileos ira? Kaipagi girdime koſʒ-
9♦ nas ſawa lieſʒuwi prigimta? Partai ir
Medai / Elamitai / ir mes kurie giwe-
nam Meſopotamioie / ir Sʒidawoie ir
10♦ Cappadocioie / Ponte / ir Aſioie / Phry-
J iij gioie

gioie/ ir Pamphilioie/ Egypte ir ſchali=
ſa Libios/ pas Cyranus/ ir ateiwei Ri=
miatis/ Szidai/ ir Szidbendrai/ Kre= ♦11
tenſai/ ir Arabionis/ girdime ios kalban=
czus muſu Lieʒuwieis didʒus darbus
Diewo/ ir nuſſiganda wiſſi/ Ir ſumiſcha: ♦12
ir biloia tarp ſawes/ Kas tatai bus? A. ♦13
kitti apiokdami ios biloia/ anis ſaldaus
wino apſigere.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SEkminiu ſchwete netiktai krikſchczis/ nauiame Teſtamente/ nu aukſchcziaus puſantra tukſchtantis metu ira Schwente/ Bet ir patis Szidai ſename Sokane/ pirma uʒgimimo muſu Pono JEſaus Kriſtaus/ kaip du tukſchtantis metu ie teipaieg ira Schwente/ Ir turres ſchita Schwente iſſilaikiti/ ik Sudnai dienai. Jei nu teip ilgai ira ſchwenczama/ tadda weiſdekem kodelei. Senname Sokone ſkaitom Pona Diewa Szidams penktai deſchimtai dienai po iſcheiimo iſch Egypto newalios dawuſi deſchimti priſakimu/ kuroſaghis pa=

Exod. 19. 22.

ghis pa.

ghis paroda kaipo ßmogus iam intiktinai tur giwenti. Onu Nauiame Teſtamente ſkaitom Pona muſu JEſu Kriſtu / penktoi deſchimtoi dienoi po ſawa priſikelimo iſchnumiruſiu / kad iau buwa danguna ußßenges dwilikai ſawa apaſchtalams / iſch dangaus regimai atſiuntuſi Dwaſe Schwenta / kaip tatai iemus kiek kartu buwa ßadeiens. Acto. 2.

Delei ſchu tikrai didziu darbu paties Pono Diewo Schwente Sekminiu pilnai tur Schwenſta buti / Togidel ir mes nu ſchu kartu ſchita Schwente ſchweſdami / ape du daiktu mokinſimes.

Ant Pirmo. Kalbeſim ape Sekmines teip Seno kaip Nauio Teſtamento.

Ant Antro. Ape atſiuntima Schwentos Dwaſes Apaſchtalams.

Ant ko tu Schwentoghi Dwaſe mus priſtok. Amen.

Ant Pirmo.

Ape Sekmines taip Sæno kaip nauio Teſtamento

POnas Diewas Szidams Sename Sokone / tris ſchwentes per metus ſchweſti / priſakens buwa. Deut. 16.

Pirma buwa Weliku ſchwente / ſchitta Szidai tureia koßna meta ſchwenſti / per ſeptines dienas / del atminimo Jſchgelbeghimo / ir iſchwedimo iu iſch newalios Egypto / kaip ta iſchwedimma iſchraſcha Moſeſchus antraſu knigoſu dwiliktaime paguldime. Exod 12.

Antra / buwa ſchwente Sekminiu / kure Szidai taipateg iſch Diewo iſakimo tureia ſchweſti per ſeptines dienas/ Sekmaie nedelioie po weliku/ O tatai del atminimo dotu deſchimties priſakimu Diewo/ Neſa Diewas penktai Deſchimtai dienai po iſchejmo Szidu iſch newalios Egypto temus ant kalno Sinai puſchczoie ſawa paties ranka paraſchitus priſa-
Exod. 19. kimus per Moſeſchu tarna ſawa/ dawens buwa.

Trezia ſchwente dideghi Szidu/ buwa ſchwente Lappiniu / O ta tureia Szidai ſchweſti rudeni / lapui nůg medziu krintant / del atminima / iog anis per keturias deſchimtis metu puſchczoie / tiktai po Lappiniu / tatai eſt/ iſch lapo padaritu budeliu buwa giwene / ikki Diewas iůs ing ßeme Canaan iwede / Kurei ßemei / potam tas wardas radoſe / Szidu ßeme alba Judawa.

Kaip nu Diewas Szidams penktoi Deſchimtoi dienoi/ po iſchejmo iu iſch newalios Egypto/ dawe priſakimus ſawa / Idant iſch tu mokintuſe kaip giwenti/ ir Diewui intikti. Teipo Ponas JEſus Kriſtus Nauiame Teſtamente Schwenta Dwaſe/ teipateg deſchimtoj penktoi dienoi/ po ſawo priſſikelimo iſch numiruſiu / ir dangaus ßengimo / kaipo buwa ßadeiens Apaſchlams/ regimu budu atſiunte/ kuri kaip ateia tůiaus Apaſchtalus papilde/ iog anis pilni tape ſchwentos Dwaſes / pradeia didzius Diewo diwus/

wiſſok-

wissokieis ließuwieis Swietui kalbeti/ teip stropei iog koßnas isch to turreia nussistebeti/ Nesa anis teipo saka/ Kas bus nu? Tatai mes koßnas girdim Apaschtalus Kristaus didzius Diewo diwus kalbanczus musu prigimtu ließuwiu.

Todel kaip ßidai tureia schwesti schwente Sekminiu ing atminima dútu Diewo prisakimu/ Teipo ir mes krikschczonis schwenczem ir waikai musu ikki galui swieto / turres schwesti Schwente Sekminiu ing atminima / Apaschtalams isch dangaus siunstos Schwentos Dwases. Tiek iumus noreiau trumpai priminti ape schwente Sekminiu / O nu toliaus klausikem su pilnaschcze.

Ant Antro.

Ape Schwenta Dwase ir kaip ta Apaschtalams Pono Kristaus isch dangaus ira dúta.

SChwenta Dwase ira treczia persona Deiwistes / nei gimens nei sutwertas daiktas / net daikts ischeians núg Diewo Tiewo ir Sunaus io Kristaus/ ir ira siuncziama ing schirdis ßmonu Diewui tikinczuiu idant ghi anus Diewop werstu smutkosu linksmintu/ wieroie stiprintu/ tiesona westu/ ir ßmogu ant wisso gero ragintu ir gundintu. Kad Johan.15. ateis linksmintoie / kure asch iumus siusu núg Tiewo

J v Dwase

Johan. 16. Dwaſe tieſos / kuri nůg Tiewo iſcheit. Kaip ana
ataiſ Dwaſe Tieſos/ta jus wes ing wiſſa Tieſa.

Bei ſchita Dwaſe Schwenta/ſu Diewu Tiewu/
ir JEſu Kriſtu Sunumi Diewo / leida/ walioy/ ir
iſchlaika dangu/ßeme ir wiſſus daiktus/taip ant dan-
Psal. 33. gaus kaip ant ßemes. Dangus per ßodi Wieſch-
paties daritas ira / ir wiſſa io Kiterjſta per Dwaſe
io naſru.

Dwaſe Schwenta ira wiſgalins/ ir amßinas
Gen. 1. daiktas. Diewas ſutwere dangu bei ßeme/ir Dwaſe
Matt. 28. Diewo pleſnoia ant wandenů. Krikſchtidami war-
dan Diewo Tiewo / Sunaus ir Dwaſes Schwen-
toſes.

Ape Darbus Schwentos Dwaſes kalbant/
turrim iſch paßinti negalinti tatai newiena ßmogu
twis ſcheme ſwiete paſſakiti alba iſchkalbeti / neſa
Schwenta Dwaſe wiſſagalinti / be pradzios ir be
galo ira / Bet wienok iſch Diewo ßodzio ſuprantam
Schwentos Dwaſes darbus ſchus ſanczus.

Ant Pirmo. Szmones iſch nauio atgimditi.
Joh. 3. Jei kas neatgims iſch wandens ir Dwaſes Schwen-
Tit. 3. tos/ negales ieiti ingi Karaliſta Diewo. Per mie-
laſchirdingiſte ſawa iſchganemus / bei per apmaſgo-
ghima/ ir atnaughinima Dwaſes Schwentos / kure
iſchlieia ant muſu bagotingai.

Ant Antro

Ant Antro. Schwenta Dwase ßmogu Diewui tikinti / wissosu wargusu linksmin. Kaip ateis links- *Joh. 15.* mintoie Dwase tiesos / kure asch iumus atsiusiu nůg Tiewo mana / ta wes ius ing wissoke tiesa.

Jei Schwenta Dwase mus tůlas kartu smutkosu nepalinksmintu / turetumbim nussiminti / kaip Judoschus / Saul ir kiti tam ligus / ir amßinai prapulti.

Ant Treczio. Schwenta Dwase ßmogu isch mælu ir kleioghimo wæd ant tikro ir teisaus kælio / ghi ischlaika pamokßle Swentos Euangelios / ghi ußdeg schirdisa ßmoniu tikra paßinoghima Pono Diewo. Kad ateis Dwase tiesos / ta ius ing wissa *Joh. 16.* tiesa wes. Tatai iumus kalbeiau pas ius budams / *Joh. 14.* Bet palinksmintoie Dwase Schwenta / kure atsius Tiewas mana / ta ius wis ischmokis / ir primins iumus wis / ka asch esmi sakes. Niekas neßinna kas *1. Cor. 2.* Diewele ira / be Dwases Diewo. Bet mumus Diewas tatai apreischke per sawa Dwase / Nesa Dwase tirresi wissu daiktu / ir gilibe Deiwistes.

Ant Ketwirto. Schwenta Dwase liudii ape JEsu Kristu / mokindama / iog ghis ira Diewo Tiewo amßinassis Sunus / tikras ischgelbetoias / ir ischganitoias / wissu ing sawe tikinczuiu.

Ant Penkto.

Ant Penkto. Schwenta Dwaſe dara/iog ßmogus gal bei Diewa bei artimaghi ſawa mileti. (Rom. 5.) Meile Diewo iſchlieta ira ing muſu ſchirdis/per Schwenta Dwaſe/ kuri mumus důta ira.

Ant Scheſchto. Schwenta Dwaſe meldeſſi ußu mus Diewa/ regedama mus ſcheme Swiete teip (Rom. 8.) didei wargſtanczus. Mes ne ßinom/ ka praſchomies/ A Dwaſia uſſtoij mus ne iſchkalbamu duſaughimu.

Schitai iſch tieſos labai brangus/ ir mumus krikſchczonims didei priwalingi darbai ira Schwentos Dwaſes. Todelei rupinkimes ieib ir muſip butu Schwenta Dwaſe/ idant ghi ir mus linkſmintu/ tieſon weſtu/ ir uß mus melſtuſe.

A nu toliaus dabokimes atſiuntimo Schwentos Dwaſes Apaſchtalumpi/ dienoie Sekminiu.

Keturu daiktu ſchitame Atſiuntime Schwentos Dwaſes pilnai ſchů kartu dabokimes/ iei tikrai norim Sekmines Schweſti.

Iſch Pirma ků metu Kriſtus iſch Dangaus Apaſchtalams atſiunte Schwenta Dwaſe/ alba kadai Apaſchtalai regintiems kitiemus gawa Schwenta Dwaſe?

Atſakau/ Tatai mumus paſaka Schwentas Lukoſchus/ Euangeliſta iſchtikims/ darbůſu Apaſchtalu/ teipo padedams. Kad iſſipilde diena Sekminiu

ir apaſch-

ir apaſchtalai wienos dumos po draugei buwa/ ſtoioſe umai iſch dangaus uſʒimas kaip didzio weio / ir papilde wiſſus namus / ir ſedoſe ant kiek wieno Apaſchtalu/ ir buwa wiſſi papilditi Dwaſe Schwenta.

Diena Sekminiu / tatai ira penkta deſchimta diena alba Sekma nedelia po weliku/ tatai eſt po priſſikielimo muſu Pono Kriſtaus iſch numiruſiu / kaip iau buwa danguna Uʒʒenges / ir po deſchines rankos Tiewo ſedins. Teip ſakau Apaſchtalams teka Dwaſe Schwenta regimu budu/ penktoi deſchimtoi dienoi po priſſikielimo Kriſtaus iſch numiruſiu. Bei kaczei thů cziesu důta tapa/ o tacziau ne thů cziesu ſchwenta Dwaſe radoſi alba praſſideia net ghi iſch amʒiu amʒio ira/ kaip ape tatai ant pradzos ſchos koſanies girdeiot iſch Gen. 1. ir Pſal. 33.

Ant Antra. Kas gawa Sekminiu dienoie Schwenta Dwaſe?

Atſakau. Kaczei Sekminiu dienoie galeia kiek tukſchtantis ʒmoniu Jeruſaleme buti/ ir kittoſu ʒemeſu taipaieg kaip ir nepaſkaitamu buwa ʒmoniu. Tacziau Schwenta Dwaſe kitam newienam neteka/ tiktai wieniems Apaſchtalams Kriſtaus / Neſa tus ſaka Euangeliſta ſuſſirinkuſius namůſu/ ir anus namus ſaka papilditus / ir iu tiktai lieʒuwius perſkirtus/ ir ant kiek wieno iu / ſeduſe / ir tus wienus papilditus Schwenta Dwaſe. Neſiunte Ponas Kriſtus

Schw:nta

Schwenta Dwase neprietelems sawa / kaip antai buwa / Caiphoschus / Herodas alba Pilatas alba kits koksai Szidas / net tiktai wieni Apaschtalai schita schwenta Diewo dowana tegawa / Tiktai wieni Apaschtalai Kristaus tegaleia wissokeis liežuweis kalbeti / wieni tiktai apaschtalai buwa perschwiesti ir palinksminti / schita Kristaus Wieschpaties dowana.

Todelei ir mes iei norim Schwenta Dwase musip giwenancze / turrim apaschtalais Kristaus buti / tatai esti / ing Kristu tiketi io žadi mileti / ir pagal io prisakimu schwentu giwenti.

Ant Treczio. Kaip alba kuro budu ateia schwenta Dwasia Apaschtalump?

Kad Diewas dawe Szidams deschimti prisakima Sekminesa Seno Sokano / tadda wissi daiktai Szidams ischgastingi buwa. Nesa. Ant Pirmo. Truba trubija. Ant Antro. Perkunas graude. Ant Treczio. Szaibai žiebawa. Ant Ketwirto. passirode Debesis iůda ant kalno. Ant Penkto. Wissas kalnas Sion / kaip pæczus koksai ruka. Ant Schešchto Wissas kalnas drebeia. Ant Sekmo. Diewas ugnije ant kalno ateja. Trumpai kalbant wissi daiktai pabaiseia ir žmones Israelstoses buwa didei issigandusses.

Exod. 19.

A Schwenta Dwase / netokiu ischganstingu alba baisu budu / net pakaghinghai ir maloningai steios Apaschtalams důta. Nesa.

Ant Pirmo

Ant Pirmo. Stoias ußimas kaip kokio Weielio ir papilde wissa Uki.

Ant Antro. Sedosi ant wissu Apaschtalu / anus papildidama.

Ant Treczio. Apaschtalu neischgandin.

Bei schiteipo Apaschtalai regimu budu thů cziesu gaun nůg Pono sawa mieloio JEsaus Kristaus Schwenta Dwase linksmu ir nůdem malonungu budu.

Ant Ketwirto. Ka weik alba ischtaisa Schwenta Dawase Apaschtalůsa?

Atsakau. Pirmai schoie kosannje / girdeiom ape Vreda alba darbus Schwentos Dwases ka Kristus ir Apaschtalai ape tatai kalba. A nu weisdekem kaipo Schwenta Dwase sawa Vreda / darbais ischpilda Apaschtalůsu.

Pirmai Schwenta Dwase Apaschtalus linksmin / nesa anis nůg thos dienos / kaip buwa Ponas iu mielas Jesus Kristus sugautas ir nukrißawotas / didei buwa nusigande / bijoios ßidu / drebeia nedrisa regimai waikscheczoti / net kaip ir slapidamies pa kampeis sussieidawa / Jr kaczei buwa isch nasru Kristaus girdeie / iog iemus ßadeia siunsti Schwenta Dwase / taczau anis drebedami tare / kas ßinna kadda dabar gawsim ta Kristaus dowana.

A nu gawe Schwenta Dwase / ana iu schirdi perschwiet ir palinksmin / iog nieko daugesni nebijos / nei Ezidu nei Welino.

Potam

Potam Schwenta Dwase iůs teipo pamoka/ iog anis wissa Schwenta raschta ape ischgelbeghima ßmogaus grieschnoio pilnai ischmana/ geriaus nei Biskupai ir raschto mokiti Szidai. Apaschtalai ikscholei biti prasti ßmones/ ßweiei/ ir darbinikai buwe/ raschto nessimokine. Onu Schwenta Dwase iumpi ateiusi iemus toke pridůst ischminti/ kaip anis wissa Schwenta raschta moka/ ape Diewa/ ape io buwima/ ape io nora/ ape ßmogaus Ischgelbeghima ir amßinna ischganima. Teip sakau Schwenta Dwase apaschtalus tikrai Tiesona wede.

Wel Schwenta Dwase Apaschtalams netiktai pridůst ischminti Schwento raschto/ Bet ir pamoke iůs wissokieis Ließuwieis isch tos hadinos kalbeti. Szidams mokeia ßidischkai kalbeti/ Parthams/ Partischkai/ Medams/ Medischkai/ nesa teipo schicze rascha Schwents Lukoschus. **Apaschtalai pradeia kitais ließuwieis kalbeti/ kaip iemus Dwase dawe ischkalbeti.**

Tůgi ir wissa daugibe ßmoniu sumischa/ nesa kiek wienas girdeia/ Ließuwiu sawa Apaschtalus kalbanczus/ Ir isch to anis teipo saka. **Er ne wissi kurie kalb isch Galileos ira. Kaipagi**

mes tada

tada girdim koßnas sawa Ließuwi prigimta / mes girdime ius kalbanczius musu ließuwieis / didzius darbus Diewo Bet nusiganda wissi / bila Euangelista / ir nusistebeia bilodami tarp sawe / kas tatai bus.

Ant Treczio. Isch schio palinksminoghimo ir pamokimo schwentos Dwases Apaschtalai taip Drausus tapa / iog ing nekrikschczoniu ßemes / tatai esti / ing wissa Swieta drinsa eiti ir kosani sakiti pagonims ape schita tikraghi Diewa / kursai isch dangaus siunte sawa Sunu / ir ape Kristu / kursai sawa kantru kenteghimu / ir smertumi ischgelbeia / wissus ing sawe tikinczius nůg grieku ir amßino prapulimo bei iemus dangaus karalistoie amßina pagatawia ischganima. Iei Apaschtalai Schwenta Dwase nebutu gawe isch dangaus / anis ischtiesos schitai nebutu galeie / nei drinse pradeti. Bet Schwentos Dwases pagalba ir mes pagonis wiera krikschczonischka gawom / priimam / sekam / ir ischganami esme amßinai.

Ir potam Apaschtalai netiktai kosani sakiti ir krikschtiti po wissa swieta galeia. Bet ir numuczijma pagonu ir Smerti / kantrei ischkenteti / nesigine. Apaschtalai sakau drinsa sawa pamoksla krikschczonischka / sawa paczu kraughiu ir smertumi pastiprin-

ti ir uſʒpeczetiti. Ach Diewe dûk ir mumus gant Schwenta Dwaſe/ieib ir mes ios butumbim palinkſminti/pamokiti/ir amʒinai iſchganiti: Amen.

ANTROIE DIENOIE SEKminiu, Euangelia Ioh. 3. Paguldime.

TEipos Diewas numileia Swieta/ ♦16
iog ſawa Sunu wienaturti dawe/
idant kiek wienas kuris ing ghi tik/ne-
praſʒutu/ bet turetu amʒina ʒiwata.
Neſa Diewas neſiunte Sunaus ſawa ♦17
ant Swieto/ Idant ghis Swieta ſu-
ditu/ bet idant Swietas per ghi iſchga-
nitas butu. Kurs tik ing ghi/ tas nebus ♦18
ſuditas/ Kurs netik/ iau ira apſuditas.
Neſa ghis netik ing warda wienatur-
czio Sunaus Diewo.
Bet tatai ira Sudas/ iog Schwie- ♦19
ſibe

ſibe ataia ant ſwieto/ a ßmones daugiaus
mileia/ Tamſibe neng Schwieſibe/ Ne-
20♦ ſa iu darbai buwa pikti. Kurs pikt dara/
tas neapkencz ſchwieſibes / ir neateit
ſchwieſibeſp / idant io darbai nebutu ka-
21♦ roti. Kurs dara teiſibe/ tas atait ſchwie-
ſibeſp / ieng regimi butu io darbai/ Neſa
anis Diewe ira dariti.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

NU dabar ateinczoie Nedelioie / milimi ſwieſchpatije / girdeſim / Pona muſu Jeſu Kriſtu/ Nikodema Szidu wiriauſi pamokinuſi/ kaipo koßnas kurſai geidz iſchgaganitu buti/ gal karaliſte Diewa iſchwiſti A kadangi ta pamokſla ilgoka ira ir ganna placzei praſſitenka/ tadda Ponas Kriſtus ghe ſchoie Euangelioie atkartodams trumpai ſaka / Diewa Tiewa ßmones tiktai iſch wienos ſawa meiles/ delei Kriſtaus iſchganantí/ tei tiktai Szwietas Kriſtaus wieroie tikroie priimts/ ir ing ghi ſtiprei tikes.

Todelei ir mes isch schos Euangelios penkis daiktus pilnai apßwalgikem.

Ant Pirmo. Kokioie bedoie wissu ßmoniu gimine/delei griecko giwen.

Ant Antro. Ape Diewo meile/ swieto pawargusio susimilstanczio.

Ant Treczio. Ape Diewo brange Dowana.

Ant Ketwirto. Ape nauda tos Diewo dowanos.

Ant Penkto. Ape priemma tos Dowanos.

Ant Pirmo.

Ape koßno ßmogaus dide beda.

DAug ßmoniu nessißinna kakie esa/ nei wel ßinna/ kas iemus gal isch iu griekingo ußgimimo/ ir pikto giwenimo nussidůti alba buti. Tůgi swietas teip passileidusei giwen/ kaip kadda iam niekadai nereiktu Diewui isch sawa giwenimo rokunda attadůti.

A ischpaties Pono Kristaus ßodziu/kurius ghis schoie Euangelioie kalbeia/ regim ir ischmanam wissa swieta didzoie bedoie essanti alba giwenanti.

Pirmasis ßodis Pono Kristaus ape ßmogaus beda ira Prapůlums. Idant wissi kurie ing ghi tikes neprapultu.

Antras potam ßodis io ira/ Suditu buti. Kursai netik tas iau Sudits ira. Schitie

Schitie ßodei Sunaus Diewo teipo iſſimana/ kaip kada Nikodemui ir mumus wiſſiemus ſakitu/ wiſſu ßmoniu giwenimas/iſch prigimimo/ir kitu darbu/ ßodziu/ ir dumos delei/ tokſai ira kaip galletu amßinai prapulti/ ir nuſuditu alba praſchuditu buti. Neſa iſch tieſos kożnas griekoſu ußgemmam. Schitai griekůſu eſmi ußgimes/ ir griekoſu pradeia mane motina mana. Pſal. 50.

Potam nera newieno kurſai galletu iſſitwerti/ kaip kartais nebutu prigautas/ welino alba piktowo ßmogaus/ alba ing Griekus kakius ne iſibriſtu. Kaip tatai Ponas Kriſtus daugia priliginimais iſchroda. Ape kelleiwi ußeiuſi ras bainikus. Ape Sunu pabluduſi Luc. 10. Ape graſchi pameſta. Ape awi pakliduſe ir pameſta. Luc. 15.

Schitokiose didzoie bedoie kożnas ßmogutelis giwen. Neſa ßmogus netiktai patrotija bei pamete anas branges dowanos/ kuriems iſch pradzios Diewo buwa apdowanotas/ bet ir paties Diewo malone drauge pamete/ Ir negalleia ßmogu iſch ſchos bedos iſchimti alba iſchgelbeti/ wiſſi Diewo Sutwerimai/ tůgi butu wiſſam Swietui prapuiti buwe amßinai/ neſa Diewas taip kalbeia. Kure diena nůg to Medzio walgiſi/ Smertimi numirſi.

Schito muſu wiſſu/ bedningo giwenimo gerai dabokimes/ iſch paties Diewo Sunaus ßodziu.

Ant Antro.

Ape Pono Diewo dide meile ir ſuſſimilima.

SChitus wargus ir / amßina beda ßmoniu / Ponas Diewas regeia / gerai daboioſi / Ir miledams ſwieta io paſſigaileia / ir miſlija / kurriu budu galetu Swietas / iau kaip ir prapûlens bei nuſuditas / iſchgelbetas ir iſchganitas buti. Tûgi io dide neiſchkalbama miliſta / nurodija ſawa Sunu iſch Dangaus leiſti / ta ant ſwieto ſiunſti / Idant taſſai io Sunus / mus ßmones iſch tos bedos ir amßino prapûlimo iſchtrauktu ir iſchganitu. Ape ta Diewo malone Ponas Kriſtus ſchicze kalbedams teipo ſaka.

Teip Diewas ſwieta nuumileia iog Sunu ſawa wienaturti dawe / idant kiekwienas kuris ingghi tik nepraßutu / bet turetu amßina ßiwata. Bet turrim ſchicze ßinnoti / iſchko Diewas Swietan mil / ir kodel iam Swieto pawarguſio gail.

Ponas Diewas Swieta / tatai eſti Sʒmones / iſch ſchu daiktu mil.

Diewas ſwieta mil delei Sutwerimo. Prigimtes tatai daiks ira / ka kas dare / kas kam kuſchtawa / tatai ghis kaip ſawa darba alba pelna / didei mil Kaip tatai regim / Jei kas ſawa prakaitu alba darbu nupelne.

nupelne alba nupirka buk uki / buk kitta koki daikta / tatai ghis myl da weiso pilnai / idant tam daiktui koke iskada / nebutu alba neprapultu. Ponas Diewas leida szmogu / tatai esti wissu szmoniu gimine / ir ta sutwere ant sawa weida / Idant szmogus po Diewo akim / butu / kaip didis koksai bei brangus daiktas / kurů Diewas mekstunse ir linksmintunse ikki amszu amszio. Diewas swieta tur ischtiesos didei mileti / Ir swieto prapůlimas tur Diewui labbai gaileti / kaip ghis ape tatai patsai kalb per praraka Ezech. 33. Pagul: Teip tikrai kaip giwas esmi / teip ne norů prapůlimo Grieschnoio / Bet idant Grieschnasis priswerstu ir giwentu. Mes szmones esme Pono Diewo Sutwerimas / Bei ghis nenor iog io Sutwerimas pagestu / alba amszinai prapultu / kaip ir patsai Sunus Diewo musu mielas Ponas Jesus Kristus rodas todelei Szmogumi ira gimmens / Idant ghis kuna kunu ischwadůtu / Bei sutwerims io neprapultu / kaip kalledu schwenteje basznyczosu musu giedoma ira.

Ant Treczia.

Ků Diewas sawa meile ir Sussimilima Swietui paroda :

DAbar girdeiom Pona Diewa swieta milinti / ir kodelei / Onu toliaus klausikime ir mokinkimes / ků alba kamme ghis ta sawa meile Swietui praroda. Ape tatai nu Ponas Kristus schoie Euangelioie teipo saka

Teipo Diewas numileia Swieta / iog Sunu ſawa wienaturti dawe / Idant kiek wienas kuris ing ghi intik / ne prapultu / bet turetu amßina Giwata.

Schicze girdi Pona Diewa ſwietui ſawa dide meile thû parodzuſi / iog ghis ſwietui eſti dawens ſawa wienaturti Sunu / delei amßinos Giwatos.

A permanik kas ira ſwietas / kas ira Sunus Diewo wienaturtis / Ir kaip tas ßodis, iſſimana / Dûti.

Per ßodi Swietas iſſimana ne tiktai wiens kokſai ßmogus / net wiſſa gimine ßmoniu / nûg pradzos ſwieto ikki pagineghimo wiſſu ßmoniu / wiſſu ließuwiu ßmones. Bei ßmones ant Swieto giwenanczos ne wiſſi geri alba ſchwenti ira / Bet daug raſſi piktu / kaip regim kits wagia / kits kekſchauia / kits raſbaiauia. Kaczei nu Diewas Griekus peik / tacziau ßmogaus / kaip ſawa ſutwerimo nepeik. Bei tam wiſſam Swietui Ponas Diewas dûſt ſawa Sunu wienturti.

Per ßodi Dûſt / tatai iſſimana / kaip kada Kriſtus bilotu / Diewas regedams ßmones piktas ſanczias / ir ſawa piktenibiu delei prapulſenczes / ghis iſch Dangaus ſiunte ſawa Sunu / idant taſſai ußu ſwieto griekus kentetu / ir ant krißaus wiſſu biauriauſia Smercze

Smercze numirtu/ Idant ſchiteipo to Sunus ſwieta iſchgelbetu ir amßinai iſchganitu.

Dabokimes taipaieg ir ßodzio Wienturtis. Kriſtus iſchtieſos ira tikraſſis wienturtis Sunus Diewo/ Neſa kaczei ir mes wiſſi eſme waikais Diewo/ tacziau tiktai iſch malones prijmti waikai eſme/ kaip augintinis kokſai/ Bet Ponas Kriſtus ira tikras Sunus Diewo/ nůg Diewo Tiewo pirm wiſſu amßiu gimens. Schito ſawa wienaturczio ir tikraia Sunaus Ponas Diewas neczedija/ bet ant wargu bei biauriauſes ſmerties/ muſu pawargulių delei ghi padawe. Tatai iſchtieſos nůdem dide ir perdide ira malone Diewo/ kure mes ſcheme ſwiete giwendami/ ganna negalim nei permaniti/ nei iſchkalbeti. Ir Angelai ſchwentieghi to tur nuſſiſtebeti/ ußu ßmogu pikta ſawa Sunu nußawindinti.

Ant Ketwirto.

Kam dera ſchitta brange Diewo dowana/ kodel Diewas Sunu ſawa Swietui dawe?

DIdis iſchtieſos ira důdanſis dowana ſwietui/ neſa ußu pati Pona Diewa niekas bei ant dangaus/ bei ant ßemes dideſnis negal buti. Dide potam ir dowana ira/ neſa Sunus Diewo paczian Tiewui wiſſame ligus ira. Man padůta ira Matt. 28.

K v macis

wacis bei dangui bei ſʒemeie. Tůgi ir nauda tur nemaʒa buti / kodelei Diewas Sunu Swietui dawe / Bet ant ko Diewas Sunu ſawa Swietui dawe tatai pats Kriſtus ſchoie Euangelioie ſaka bilodams.

Diewas teipo Swieta numileia / iog Sunu ſawa wienturti dawe. Idant tikinſis ing ghi nepraʒutu / bet amʒina turetu Giwata / Bei potam ſaka. Diewas neſiunte Sunaus ſawa ant Swieto / Idant ghis ſwieta ſuditu / bet idant Swietas per ghi iſchgantas butu.

Schicze Ponas Kriſtus tris naudas paſkaita / kures Swietas tur iſch ſchos brangios dowanos Diewo iſch ateiimo Sunaus Diewo an ſwieto.

Pirma nauda iſch ſchos dowanas Diewo alba iſch ateiimo Kriſtaus ant ſwieto ira. Nepraʒuſwims / neprapůlims. Neſa iei ſchita brange Diewo dowana mumus neſſiraduſſi / butu wiſſas Swietas delei grieku prapůlens amʒinai / teip kunu kaip Duſche / ligei kaip Welnas prapůle. Kaip ape tatai krikſcheʒonis nu kiek ſchimta metu gieſt.

Ieib Bernelis negimens / butu wiſſas ſwieta prapůlens.

Ieib Kriſtus nekelens / butu wiſſas ſwiets prapůlens.

Ieib Dangun neʒenges / butu wiſſas ſwiets prapůlens.

Ponſte

Poniſte newiena ne butu gelbeiuſi. Lobis taipaieg nieko nepadeiens. Iſchmintis taipaieg nebutu iſchwadawuſi / net wiſiems buwa prapulti / neſa wiſſi buwa ſugrieſchije / ir ſtokawa Garbes / kurios iemus po akim Diewo reikeia.

Schitai iſchtieſos dide ir kaip neiſchkalbama nauda ira ʒmonems / iſch ſchos Diewo dowanos Kriſtaus.

Antra nauda iſch Kriſtaus / Diewo dowanos ira Amʒinas ʒiwatas. Be ſchos Diewo Dowanos newienas nebutu galeiens amʒina igiti ʒiwata / Net wiſſi butumbim amʒina ſmerti gawe ir tos rankoie alba maceie paſſilikke. Tiktai ſchos dowanos delei / tikintis ing Sunu Diewo / iſchwengs amʒina ſmerti / ir aptures amʒina ʒiwata bei giwenima dangune. Bei iſch to pats Kriſtus wadinaſi Giwata / bilodams / Eſch eſmi kelis Teiſibe / ir ʒiwatas. Joh. 14.

Kuris krikſchczonis galetu ir ſchita nauda prikti / maʒinti / alba panieкinti / Wiercke mes wiſſi ta turim girti / liaupſinti ir ſchlowinti.

Treczia nauda iſch dowanos Diewo mumus krikſchczonims ira Duſches ir kuno muſu amʒinas iſchganimas dangaus karaliſtoie po ſchu wargu. Neſa teip czonai kalb Kriſtus nemelodams. Nedawe Diewas Sunu ſawa idant ghis Swieta ſudi-

ta ſuditu/ bet idant Swiets per ghi butu iſchganitas. Scheme Swiete/ wieni tiktai wargai ira/ kaip ape tatai/ kitu kartu girdeiot/ Bei annagime Swiete po ſchu wargu ßmoguteles taipaieg galetu prapulti. A Diewas dawe Sunu idant taſſai Szmogu iſch anno amßino prapůlimo iſchgelbetu/ bei iſchganitu. Vßu ta nauda/ nera dideſnes nei Danguie nei ant ßemes. Todelei Diewui ußu io brange dowana dekawokem.

Ant Penkto.

Ape apturėjma alba apſiſawinima ſchos dowanos Diewo/ alba kaipo ßmogus tas naudas gal aptureti?

ATſakimas/ Neganna ira mielas brolau iſch ſchos Euangelios mokintiſſi/ kokioie bedaie wiſſas ſwietas delei grieko giwen. Nei wel pakanka ßinnoti/ diewa ſwieta milinti ir gailintinſi io prapůlimo/ Nei ganna ira iog ßinnai Diewa Swietui dawuſi Sunu ſawa ant iſchgelbeghimo alba ir amßimo iſchganimo muſu/ Bet nu ant galo ſchos Euangelios teipaieg mokinkes/ kaipo amßina praßudijma iſchwenkti. Kaipo amßina bei ßiwata bei iſchganima/ aptureti/ apſiſawinti/ gauti ir imti galli.

Ape

Ape tatai nu Pons Kristus teipo kalba/ Diewas Sunu sawa wienturti dawe/ Idant kiek wienas kuris ing ghi tikietu neprapulitu.

Item/ Kurs tik ing ghi tas nebus sudits.

Item/ Kurs netik/ iau ira apsuditas.

Schicze girdim / iog wissas naudas (kaczei didei branges) kurios isch schos dowanos Diewo randassi/ tiktai wienu intikeghimu alba wiera ʒmogus gal gauti/ ingiti/ aptureti alba saw prijmti.

Bet Intikegimas alba Wiera tatai ira/ kadda ʒmogus isch Diewo ʒodzio mokinnassi ir stiprei tik/ Diewa swieta mulinti/ Diewa mumus pawargulems passigailinti. Ghi ant musu sussimilstanti/ Ghi mumus sawa Sunu padowanoiusi/ Jo Sunu Kristu/ musu grieku delei numirusi/ Trecze diena wel prissikelusi/ Dangun sugrinʒusi/ ir mumus thinai amʒina giwenima putaisiusi / Kursai sakau schitai ʒinna / ir teipo stiprei tik / tas tur tikra intikeghima/ alba wiera krikschczonischka.

Bet schitoksai ʒinoghimas ir schitoke wiera gaunama ira schů budu. Ant pirmo. Tur ʒmogus Diewo Szodi tankei bei pilnai klausiti. Wiera isch klausimo.

Ant Antro

Ant Antro. Potam Wiera gaunama ira makta Marc. 9. krikschczonischka. Paschok manam nesikeghinnui. Joh. 16. Ka praschisite Tiewa wardan mana/ tatai ghis iums dûs:

Ant Treczio. Wiera gaunama ira per priemi ma Diewo kuno ir krauio.

Todelei mieli krikschzonis/ iei norim apturreti schita dowana diewo ir wissas naudas/ tatai est iei nenorim prapulti/ iei norim amßina ßiwata/ iei norim dusches ischganima/ Tadda milekem Diewo ßodi/ melskimes Diewa ir imkem tankei Diewo kuna bei kraughi/ tadda bei Wiera gausim/ ir potam per wiera apturesim dusches ischganima/ ka tu mumus Pone Diewe rodzik dûti/ per Jesu Kristu tawa wienatighi Sunu. Bei schiteipo isch schos Euangelios girdeiom/ kas trumpai kalbant ira pamoksla Schwentos Euangelios/ Butent tiketi Diewa swieta didei milinti/ ir tam Sunu sawa wienatighi dawusi. Idant koßnas kursai in tha tikit neprapultu/ bet amßinai butu ischganitas.

Kaip nu Pone Diewe mumus dawei sawa Sunu/ teip dûk ir tikrai ingiti wiera/ ir apturreti dusches ischganima/ Schito geisdami su manim isch wieno bilokiet. Amen.

TRECZ-

TRECZOIE DIENOIE

Sekminiu Euangelia Ioh. 10. Paguld:

1♦ Jesus biloia Pharisseuschump/ Isch-
tiesos/ Ischtiesos sakau iumus/ kurs
ne ineit pro Duris gardana awiu bet in=
eit kitur/ tas ira wagis ir Rasbainikas.
2♦ Kars wel ineit pro Duris tas est piemu
3♦ awiu/ Tam Wartiniks atwer/ ir awis
balsa io klausa/ Ir ghis wadin awis
4♦ sawa wardu/ ir ischwed jas. Ir kad isch=
leidz awis sawa/ eit pirmaiu/ ir awis seka
5♦ ghi/ nesa paſzista balsa io. Swetimaios
nesæk/ bet begnug io/ nesa nepaſzinsta bal=
6♦ sa swetimuiu. Ta priekalbesi biloia ghie=
mus JEsus/ bet ghie ne ischmane/ kas
buwa/ ka iumpi sake.
7♦ Biloia wel iumpi JEsus/ Ischtie=
sos

ſos/ Iſchtieſos bilau iumus/ eſch eſmi
durimis awiumpi. Wiſſi kurie pirm ma= ♦8
nes ateia/ tie buwa Wagis ir Raſbaini=
kai/ bet awis iu neeſti klauſuſias. Eſch ♦9
eſmi durimis/ per mane iei kas ieis tas
iſchganitas bus/ ir ieis ir iſcheis/ ir gani=
klas ras. Wagis neateit tiktai idant ♦10
woktu/ ſmauktu ir nuſzawintu. Eſch
ateiau/ idant anis ſziwata ir pakanka=
ma pilniſta turetu.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

VSchraſchto Schwentu Euangeliſtu regim Pona muſu Ieſu Kriſtu/ Szidu ſzemeie aukſchcziaus nei tris metus wiernai ir pilnai Szodi Diewo ſakiuſi/ ir motinuſi/ kaip atleidima grieku gauti/ ir amſzina iſchganima apturreti galim.

A Phariſeuſchai/ raſchto mokiti/ ir kitti wiereſnieghi Szidu/ Kriſtu nei mileia/ neiio gera pamokſla prieme/

priↄme/ nei wel tikeia ghi eſſanti tikru Meſſioſchumi alba iſchganitoiu Swieto / Bet Kriſtu peike / io pamokſla panieknoia / ir ſchiteipo praſtuſius Szidus ir wiſſa ſwieta draude / ieib Kriſtaus ne priimtu / ir ſchitu ſawa uſʒdraudimu padare/ kaip didis Swietas Szidu turreia amſʒinai prapulti.

Todelei Ponas Kriſtus regedams didi ſwieta prapūlanti amſʒinai/delei netikroio mokinimo Phariſeuſchu/ ir noredams koſʒna iſchganiti / ſchoie Euangelioie Phariſeuſchus iſchloioi wadindams iūs wagimis ir latrais. O ſawe ir ſawa pamokſla girdams. Bet tatai wis Ponas todel darens ira/ idant praſtieghi Szidai / pamokſla Phariſeuſchu ir kitu raſchtiniku pamete/io/tatai eſti Kriſtaus/pamokſla priimtu / ſektu ir ſchiteipo iſchganiti butu amſʒinai.

Bet kadangi ir dabar krikſchczoniſteie/ teip piktu kaip geru koſnadieniu / tatai eſt Plebonu randaſi / Ir mumus wiſſiemus didei priwalu ira / abeius paſʒinoti/ Jeib piktoſius wengti / ir geruſius klauſiti galetumbim. Tadda mes iſch ſchos Euangelios / bei iſch naſru paties Kriſtaus dabokimes ſchu daiktu.

Ant Pirmo. Ant ko paſʒinſtami ira pikti Plebonai / bei ka anis pikta dara.

Ant Antro. Ant ko paſʒiſtami ira geri Plebonai / bei ka anis ger gal dariti klauſitoiams ſawa.

L Ant

Ant Treczio. Kas pareitis dariti klauſitoiams Diewo ſzodzio / tatai eſti krikſchczonims.

Ant Pirmo.

Ape ſzenkla ir iſkadighima piktuiu Plebonu.

KRikſchczoniſtei iſchtieſos daug uſzgul / ant koſnadieiu alba Plebonu / tatai eſti ſakitoiu Diewo ſzodzio. Neſa wienas wiernas ir geras koſnadieia / gal kiek tukſchtantis duſchiu / tikru ir geru pamokſlu weſti Diewop / ir amſzinop iſchgannimop. Kaip tatai regim ant Apaſchtalo Petro / tam ſakant koſani tikra ape Kriſtu / dienaie Sekminiu / priſſiwerte Diewop kaip tris tukſtantis ſzmoniu. Atpent wienas ne geras koſnadieia galing kleioghima ir amſzina prapůlima inweſti / netiktai mokſlams kiek tukſtantis duſchiu / kaip tatai regim daruſius kleidunus anus Arriu / Cerinthu ir muſu amſziu Popieſzu. Todel mokinkimes ſzenklu / ant kuru paſziſtami ira piktieghi Plebonai.

Ponas muſu JEſus Kriſtus negerus mokitoius Dweicis ſzenklais inſzenklin ſchoie Euangelioie.

Pirmaſis ſzenklas negero / netikro / pikto mokitoio alba koſnadieiaus ira / ne ineiti pro Duris gardana awiu / neſa Ponas teip ſchicze kalba. Iſchtieſos

Iſch-

Iſchtieſos eſch ſakau iumus/ kurs ne ineit pro duris gardana awiu/ bet ineit kitur/ tas ira wagis ir raſbainikas. Ponas Kriſtus priligin krikſchkzoniſte ſawa Gardui awiu/ Ir pikta koſnadieghi wagiui ir raſbainikui. Neſa kaip antai wagis nakti alba diena noredams awiu wokti/ ne ineit regimai pro duris ing garda/ net ſlapidamaſi/ ſel/ pro langa/ alba kitur kur primanidams inlend alba inkop ing garda/ teipo ir piktas mokitoias ne pro duris tikras ineit ing Baſʒnicze alba paraſta/ net kitur inlend/ Tatai eſti piktas ne wiernas ir ne tikras mokitoias Diewo ſʒodʒio/ taſſai tiko kitriſtomis/ wietoi kokioi Plebanu buti/ pats ſila inſiwerſʒ ſʒmoniems/ nelauk tikro ir atwiro pawadinimo/ ikki ar wireſniu Ponu alba pacʒiu ſʒmoniu wadinamas ira/ Bet ſawa dika koſani ſaka/ krikſchtij/ Sakramentus ſʒmoniems iſchdalij. Potam piktaſſis Plebonas nei Sokana nei Euangelia tikrai mokin/ bet thie diwi pamokſli ſumaiſcha. Kaip tokiu negeru koſnadieiu buwa ſename Teſtamente. Phariſeuſchai. Raſchtomokiti. Bei tokius koſnadieius/ Diewas neſiunte/ net anis patis pramanceſi Togidel ir Diewas ant iu ſkunſdamaſi bila. Eſch tu praraku neſiunczau O Ierem. 23. tacʒiau anis tekeia/ Eſch iemus nekalbeiau/ o tacʒiau anis prarakawa.

Antras ßenklas negero mokitoio ira / pirma Kriſtaus ateiti. **Wiſſi kurie pirm manens ateia/tie wagimis ir Raſbainikais buwa.**

A tatai ira pirma Kriſtus ateiti / Kada kas nemokin Kriſtu eſanti muſu tikru Iſchgelbetoiu ir Iſchganitoiu/ Bet kitu budu dumoi iſchkakti dangaus karaliſtona. Kriſtus pats ſaka Eſch eſmi kelis/tieſa/ ir Giwata. O kas kitaip mokin/ tas negeras ira mokitaghis/ kaip Phariſeuſchai papießnikai. Schu diweiu ßenkiu gerai dabokimeſi/ teib nebutumbim priwilti.

A weiſdekem nu toliaus/ koke iſkada tokie negeri koſnadieiei padara ßmonems.

Pirma. Anis ira wagimis/ Neſa anis bei Diewui bei ßmoniems wagia. Diewui wagia io Garbe ir Schlowe / ta ſaw patiems pridůdami / wagia potam Diewui io mielas Awis / anas nůg io atpleſchdami ir Welnop weſdami. Szmoniems wagia tikra Diewa ßodi / ir to wietoi iemus pridůſt ßmogaus kokio praminta pamokſla. Wagia potam tokie negeri koſnadieiei/ ſwieto lobi / atimdami nůg tů alga dide / o ana ne gerai nei tikrai mokindami. Beda Matt. 23. tiems raſchta mokantiemus ir Phariſeuſchams Ius weidmainei ius namus ſurijat naſchliu.

Antro. Pikti mokitoiei raſbaiauie / tatai eſti amßinai paſkandin duſche ßmogaus.

Todelei

Todelei mokinkimes ir ſaukinkimes. Ant pirma ſchitokius piktus / ne gerus mokitoius alba ſakitoius Diewo ßodzio / kaip pikcziauſe giltine wengti / kadangi ßinom iůs wagimis ir raſbainikais ſanczius. Schwentas Janas antrame paguldime ſawa Epiſtalos kalba. *Johan. 2.* Jei kas iuſump ateit / o ſcho pamokſlo drauge neatneſch / tam nedůket padwarios / nei ana ſweikinket / nes kuris ghi ſweikin tas daliniku daraſi ano piktu darbu. Jei eſch alba kits iumus kitaipo *Gal. 5.* ſakitu Euangelia / tas teſtow prakeikts.

Ant Antra. Prieſch iůs Diewa melſtiſſi:

Pſalms 120. Pone iſchgelbek mana Duſche nůg *Pſal. 120.* Mellagiu / ir nůg neteiſu ließuwiu / Neſa anis ira kaip ſtrelas ſtiprajo. Tiek ape Szenkla ir iſkada piktuiu koſnadieiu.

Ant Antro.

Ape ßenkla ir nauda geru Plebonu.

KAip Ponas Kriſtus pirmoie dalije tiiſchomis inßenklina prigimima ir buda piktuiu koſnadeiu / ir paſake ka anis pikta krikſchczoniſtei dara / Teip nu Wieſchpats toliaus paſaka ßenkla / wiernu / geru ir iſchtikimu Plebonu / ir graßei priliginimu paroda Vreda bei darbus geru koſnadieiu / Jei nu daboiames ßenklo piktuiu koſnadieiu / idant iu iſdroda

iſoroda iſchwenktumbim/ Tadda dabokimes teipaieg toliaus ka Ponas ape gerus koſnadicius kalba/ idant anus miletumbim/ klauſitumbim / ir iu pamokſla priimtumbim.

Bet Wieſchpats kalbedams ape gerus Plebonus keturiu daiktu ſchoie Euangelioie primen.

Ant Pirma ghis teipo ſaka/ **Kuris meit pro duris/ tas eſt piemu awiu.** Schitais ßodeis inßenklin Ponas gera Plebona/ liepie ta klauſiti/ kurſai pawadintas mokin/ ir Schwentus Sakramentus wartoij. Norcdams mokinti/ idant mes tiemus iſchtiketumbim/ kurie tikru budu pawadinti pilnai mokin/ klauſitoius ſawa pamokſla Sokano ir Euangelios/ rodidams Kriſtu/ wiena eſanti tikru keliu dangaus.

Tokſai ſakitoias Diewo ßodzio ira buwens Schwentas Janas krikſchtitoghis/ tas ne pradeia koſani ſakiti / net gawens pawadinima/ alba priſakima paties Diewo. Taſſai koſnadieiaudanis / Teipo bila ape Kriſtu/ Schitai Awinelis Diewo neſchans Matt. 5. grickus wiſſo Swieto. Ape giwenima ßmoniu ſaka/ Dariket pakuta / neſa dangaus karaliſta arti ira. Tokeis ſakitoieis potam buwa wiſſi Apaſchtalai Pono muſu Jeſaus Kriſtaus. Jr po Apaſchtalu wiſſi tikri Tiewai Baßniczoie Diewo / thie wiſſi ant to ureda pawadinti / moke ira ßmones iſch Diewo ßodzio/ ape atleidima grieku/ ir duſches iſchganimo.

Ant An-

Ant Antra. Koßno gero Plebano uredas ir darbas ira/ ſwadinti awis ſawa ſwardu / nes teip ſaka Kriſtus. Piemo wadin awis ſawa wardu. Koßna ſawa ſwardu wadinti / ira koßna motiti tů budu/ kaip iam priwalu ira/ Jeikuri reg dranſei giwenanti/ neſſibianti/ nei gricko nei Diewo / nei amßino prapůlimo / ta tur apbarti iſch Sokano / tatai eſti/ Diewo Priſakimu/ iam ſakiti ape Diewo Suda/ ape Diewo ruſtibe / ape prapůtima kuno ir duſches wiſſu tu/ kurie nenor priſſiwerſti/ tatai eſti/ pakuta dariti.

Atpent iei ka reg delei ſawa grieku drebanti/ biantiſi / bei delei Suda Diewo/ kaip ir nuſſiminuſſi/ toki tur wiernas geras koſnadicia/ iſch ßodziu ſchwentos Euangelios linkſminti / iam paſſakidams ape Kriſtaus karcze muka ir Smerti/ kuri ghis griekniku delei walnai iſchkenteia / kaip ape ta darba Plebonu kalba Diewas. Jumus pareitiſi eſchkoti pameſto. Ezech. 34. pakliduſius ſugraßinti. Paßeiſtus giditi. Silpnoſius priſergeti. Riebosius ir ſtiprůſius apginti. Bei ſchitů budu ira ſwardu ſwadine / tatai eſti / koßna mokinne pagal io reikmenes/ Schwentieghi Apaſchtalai/ Schwents Janas drinſa karaliu ing akis apbarti/ delei io kekſchiſtes. Jtem/ Silpnoſius Szidus linkſminti/ pirſchſtu ant Kriſtaus rodidams.

Ant 3. Vredas alba darbas koßno gero plebono ira/ Jſchweſti lauka awis ſawa/ tatai eſti Anus iſch grunto ſchwentoio raſchto/ gruntawnai ir pilnai mo-

L iij kiti

+ -

kiti / wissu pamokslu krikschczonischku / buk tatai ape Diewa/ape Sutwerima/ ape Gricka/alba ape kitus daiktus / Nesa be tokio pamokinimo / newiens negal Pona Diewa paßinoti / net ischganitu buti/ net tur amßinai/ kaip wissi pagonis / prapulti/ kaip Ponas Kristus patsai liepens ira mokinti wissa Swieta/ Jeib tikrai ischmokens ischganitas butu.

A wiriausieghi Sanarei krikschczonischko pamokslo ing wiena Summa sutraukti ir suraschiti ira/ Catechisme / O ipaczei ßodziusu wieros krikschczonischkos/ Schitu daiktu tur koßnas geras kosnadieia sawa klausitoiu primokinti pilnai.

Ant Treczia pareitis koßnam geram kosnadieiu/
pirm awiu sawa eiti. Kaip schicze Kristus kalba/
tatai esti/Schwenta ne peikiama giwenima westi/ pa-
galei tho ßodzio / kuri ghis klausitaiams sawa pra-
nesch/ Jdant anis netiktai ausimis sawa klausitu ir
mokintuse / kaip Diewui intiktinai giwenti / Bet aki-
mis nůg sawa Plebono regedami ischmoktu kaip gi-
1. Cor. 9. wenti. Ape tatai Schwents Powils kalb. Esch
nutrenkiu ir nuramdau sawa kuna ieib kitiemus ne-
1. Tim. 4. sakicziau/ O pats kalts buczziau. Jtem/ Buk pawaisdu
tikintiemus ßodije/ giwenime/ meileie/ Dwascie Wie-
roie/ ir Czistastije.

Palinksmi-

Palinkſminoghimas tokiu geru Plebonu.

Kurſai nu Plebonas ſchiteipo per duris ineit Gardana / kurſai awis ſawa wadin wardu / kurſai awis ſawa iſchleidz / Ir kurſai Schiteipo pirm iu eit / Tatai eſti / kurſai baßniczios tarnas ſawa Vreda pilnai pilnawoi / taſſai dweiopa nauda iſch to tures / kaip ſchicze pats Kriſtus ſaka.

Pirmoia nauda ira ta / iog ſchitokiam geram koſnadieiui wartiniks atwer / Per wartinika iſſimana Schwenta Dwaſe / Per atwerima iſſimana / gera palaima koſnadieiams urede iu. Todel kada Kriſtus ſaka / Tam wartiniks atwer / tiek ira kaip kada Ponas ſakitu / Geramuiem koſnadieiui nor Schwenta Dwaſe pribůti / io wiſſus ßodzius ir darbus perßegnoti / iog iam wiſſi daiktai ſcheme ſwiete / kalbant ape io ureda / gerai tures ſektiſi. Ponas atwere ſchirdi Lidios / idant ana dabotunſe to / kas Powilo kalbama buwa. Man dides durris atwertos ira / kurios didi waiſiu dara. Acto. 16. 1. Cor. 16.

Antroia nauda gero koſnadieiaus ira amßinas io iſchganimas / iog po ſchů ſawa darbu wiernai iſchtaiſitu / aptures dangaus karaliſte ir duſcheles ſawa mielos iſchganima. Tatai pilnawok / ape tatai rupinkes / idant tawa padukſinimas wiſſoſu daiktoſu iſchreikſchtas butu / Dabokes ſawens ir pamokſlo / iſſilaikikes tůſu daiktoſu / Jei tatai dariſi / tada iſchganiſi 1. Tim. 4.

L v ſawe

ſawe/ ir tus kurie tawens klauſa. Schitai iſchtieſos ne maßos / bet dides ira naudas/ kures gaus Baßniczos tarnas wiernas ir geras/ Bet thieka ape antra pamokſla iſch ſchos Euangelios. Taliaus mokinkimes ape klauſitoius.

Ant Treczio.

Kaipo tur elgtiſſi klauſitoiei Diewo ßodzio.

POnas Kriſtus kalbedams ape ſawa krikſchczoniſte / tuſchomis ana priliginens ira awims. A awims tris daiktai prigimti ira.

Ant Pirmo. Paßinnoti balſa Piemenes ſawa.

Ant Antro. Klauſiti balſa io.

Ant Treczio. Swetimo balſo wenkti.

Teip ir koßnam krikſchczoniui pareitiſi tris daiktus dariti.

Pirma. Paßinnoti balſa Kriſtaus/ tatai eſti ßinnoti ir iſch Diewo ßodzio mokintiſſi / kas Diewui patinka / ka tiketi / ir kaipo giwenti ſcheme ſwiete turim
Joh. 10. Mana awis klauſa mana balſa.

Ant An-

Ant Antro. Krikſchczonims pareitiſi netiktai girdeti / klauſiti bei primokti ßodzio Diewo. Bet ir Kriſtaus ſektu / tatai eſti / klauſiti / krikſchczoniſchka / bei ſchwenta giwenima weſti. Kaip ape tatai ir Schwentas Powilas raſcha bilodams. Klauſikit mokitoiu Ebre. 13. iuſu / ir ſæket iůs / neſa anis iaucz ant duſchu iuſu / Idant anis tatai ſu dzaukſmu daritu / ne duſaudami / nes iumus tatai neger ira.

Ant Treczio. Pareitiſi koßnam krikſchczoniui / ſwetimo neſekti. Swetimo neſekti / tatai eſt / pikto falſchiwo pamokſlo neklauſiti / ne priimti / anam nepritarti / Bet neteiſu pamakſla / wenkti / derkti / ir nůg ſawens atmeſti.

Schitas ira Bredas koßno krikſchczonies. Tu Pone Diewe gelbek / idant mes kaip ir aweles / tawes klauſitumbim / tawe ſektumbim / ir wiſſa neteiſu mokſla wengdami / amßinai iſchganiti butumbim. Amen.

DIENOIE

DIENOIE SCHVVENTOS
Traices Euagelia Ioh. 3. Paguldime.

BUwa ßmogus tarp Phariseuschu ♦1
wardu Nikodemas wiriausis Szi=
du. Tas ateia Jesausp nakti / ir biloia ♦2
iamui / Mistre / ßinom / iog tu nog Diewo
ateiei mokitoiu. Nesa newienas negal
tu ßenklu

tu ſzenklu dariti / kurius tu darai / net
Diewas ſu iu butu.
3♦ Atſake JEſus / ir biloia iopi / Jſch=
tieſos / Jſchtieſos ſakau taw / Jei kas
neatgims iſch nauia / negales regeti ka=
4♦ raliſtos Diewo. Biloia iopi Nikode=
mas kaip gal ſzmogus gimti / budams ſe=
nas? Er gar wel ineiti ſziwatana moti=
nos ſawa / ir gimti?
5♦ Atſake JEſus / Jſchtieſos / Jſch=
tieſos bilaw taw / iei kas neatgims iſch
wandens ir Dwaſes / negales ineiti ing
6♦ Karaliſta Diewo. Kas iſch kuno uſz=
gem / kunas ira. Jr kas iſch Dwaſes
7♦ uſzgem Dwaſia ira. Neſiſtebekeſi / iog
taw biloiau / Reik iumus iſch nauioat=
8♦ gimti. Weias kur nor pucz / ir tu uſzima
io girdi / bet neſzinai iſch kur ateit / ir kur
eit.

eit. Teip eſt koſʒnas / kuris iſch Dwa-
ſios uſʒgime.

Nikodemas atſake / ir biloia iopi / kaip ♦9
gal tatai buti? Jeſus atſake / ir biloia ♦10
iopi / Tu eſſi Miſtras Iſraele a ta neſʒi-
nai? Iſchtieſos / Iſchtieſos / ſakau taw / ♦11
mes kalbam ka ſʒinom / ir ludiem ka re-
geiom / ir ius liudimo muſu neprijmat.
Jei netikit / kad eſch iumus ſʒemiſchkus ♦12
daiktus ſakau kaipo tiketumbit / kada eſch
iumus dangiſchkus daiktus ſakicziau?

Jr newienas neuſʒeng dangun / net ♦13
tas kurſai nuſʒenge iſch Dangaus / Su-
nus ſʒmogaus / kurſai ira dangui. Jr kaip ♦14
Moſeſchus pakele ſʒalti puſczaie / taip
tur buti pakeltas Sunus ſʒmogaus.
Idant alwienas kurſai ing ghi tik ne- ♦15
praſʒutu / bet apturetu amſʒina ſʒiwata.

Iſchgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SChi diena / mieli brolei ir ſeſeres / iſch ſeno wadinama ira diena Schwentos Traices / alba Triwenibes / tatai eſti / triu perſonu Deiwiſtes. Neſa kadangi per metus daug ir placzei girdeiom ape Diewa Tiewa pirma perſona Deiwiſtes / kurſai Sunu ſawa ſwietui dawe. Ir ape Sunu Diewo / antra perſona Deiwiſtes / kurſai ſwietana ateia / ir daug gera padarens nůg Szidu ant pabaigos tapa nukrizawotas. Bei taipaieg ape Schwenta Dwaſe trecʒia perſona Deiwiſtes / kuri per Kriſtu nůg Tiewo iſch dangaus apaſchtalams regimai ſiunſta buwa: Noreia ſchwenti muſu Tiewai iau uʒ kiek ſchimta metu / idant pamokſla ape Diewa ir tris perſonas Deiwiſtes / wienu kartu praſtum ʒmoniu delei ant ſchos pirmos nedeles po Sekminiu / trumpai butu atkartata / Tůgi ir mes ta pamokſla ing ſches penkias dalis perdalita ſchů kartu ſakiſim.

Ant Pirmo: Bar ira Diewas / kurioreik bijotiſi / mileti / ir klauſiti wiſſiems daiktams.

Ant Antro. Kas ira Diewas.

Ant Treczio: Kiek ira Diewu.

Ant Ketwirto. Kiek ira perſonu Deiwiſtes ir kaip ira perſkiriamas.

Ant penkto.

Ant Penkto. Ka gere kaßna perſona Deiwiſtes ßmogui dara. Tu wiſſagalinſis wienas Diewe Treiopas perſonaſu gelbek idant mes toktai tikrai ſakiti ir prinokti galetumbim/ Amen.

Ant Pirmo.

Bau ira Diewas alba Ponas daritoias ir reditoias wiſſu daiktu/ teip Danguie kaip ant Szemes?

DAug ßmoniu iſch pradzio ſwieto per ſugrieſchima Adamo pagadinti/ ir ſawa tiktai primginta prata ſekdami/ neßinnoia/ Diewa/ alba Pona ſanti/ kurſai Szeme/ Dangu/ ir wiſſus daiktus leida/ dabar iſchlaika/ ir mace ſawa reda/ Bet tare wiſſi daiktai niekam neßmant patis teip radoſi/ kaip antai buwa Philoſophai/ kurie tare wiſſi daiktai iſch dulkiu ſaules radoſi.

Daug wel ßmoniu pirmai buwa/ ir dabar ant ſwieto randaſi/ kurie kaczei Diewo ßodi girdedami/ taczau netik Diewa ſanti/ Tůgi anis nei Diewą mil/ nei Diewo bjaſſi/ net tiktai ſawa deka giwen/ ir wiſſu biauriauſiu grieku newengdami/ kaip ape tokias psal. 14. ßmones patſai Diewas ſkundziaſi/ bilodams Pſ. 14. Paikieghi kalba ſawa ſchirdije/ nera newieno Diewo.

Daug

Daug ir dabar ant swieto žmonių randasi / kurie kaczei isch Diewo žodzio gird / Diewa essanti / tacziau anis abeioi / tam stiprei netikî / Tûgi nei anis newenga grieku dariti biauru. Bei schitie wissi / nežinodami / ne tikedami / alba abeiodami Diewa essanti / griekoiu sawa brisdami / Diewa nei mil / nei biosi / nei tam tarnauia / bei wissosu daiktosu kleiodami sawe patis amžinai skandin / teip ant kuno kaip ant Duschês.

A mes krikschczonis Pono Diewo schwenta žodi skaitidami ir mokindamies isch schu daiktu Diewa tikrai santi / bei žinam / bei ischpažinstam.

Ant Pirma tatai suprantam ir ischmanam isch sutwerimo Dangaus / žemes / Saules / menesio / žwaigždu / Szmoniu / ir daug kitu nepaskaitamu daiktu / schitus daiktus wissus didzio kakio Pono darbus sanczius. Kadangi iu neweienas žmogus nei Angelas / negal dariti / alba schitaip rediti / ir ischlaikiti / kaip anis po musu akiu gatawi rodassi / ir kožnas daiktas / sawa darba prigimta nudirb / Saule žibin diena / menu nakti / žeme dûst waisiu / Wandu nauda / Ir niekas iu negal ginti alba nuorausti / Schitie daiktai wissi sakau dûst stipra liudima. Diewa didi Pona santi.

Ant Antra. Wissas Schwentas raschtas kaip seno kaip nauio Testamento / teipaieg liudij ir moka

M Pona

Pona Diewa ischtiesos santi ir giwenanti ikki amžiu
Exod. 20. amžo. Esch esmi Diewas tawa/ Tu swetimu Diewu
Gen. 1. neturek. Isch pradzio sutwere Diewas Dangu ir
žeme. Bei tokiu liudimu beskaitliaus rassi schwen-
tame raschte.

Ant Treczio. Diewa santi/ roda swietui/ didi
Diewo diwai ir Stebuklai. Diewas didziu diwu
Exod. 12. Szidus ischwed isch newalios Egypto/ per mares
Jos. 10. raudonas. Saule apsistoia/ be karauient Josua.
Joh. 11. Ponas Kristus prikel numirusi Lazari ir kitus isch-
Marc. 8. numirusiu. Ponas Kristus girioie pasotin penkis
tukstantis wiru/ septineis kepalais.

Ant Ketwirto. Diewa santi liudij/ sunkus ka-
Gen. 7. roghimai piktoio swieto. Isch patwano tur nusken-
sti wissas swietas/ be aschtůniu Duschu. Septini
Gen. 19. miestai isch dangaus ussidege ir tapa ischpustiti. Mo-
terischke Lotho/ pawirta ing stulpa druskos.

Isch schu daiktu galim/ numaniti/ iog isch tiesos
ira tikras ir amžinas Ponas dangaus/ žemes ir
wissu daiktu. Todelei tho bijokimes/ ta mylekim/ tam
tikekem/ tam služikem/ nesa ghissai wissus darbus
žmogaus reg/ ir gird ka anis kalba.

Ant

Ant Antro.

Kas ira Diewas?

ISchmoke ir ʒinnodami Diewa tikrai ſanti/ nu antra mokinkimes pilnai / kas alba kokſai daikts ira Diewas / neſa Ponas Kriſtus teip ſaka/ Schwentamip/ Janip. 17. paguldim. Schitai ira amʒinas ʒiwatas / kaip anis tawe / iog tu tikras Diewas eſſi/ ir kuri ſiuntei Jeſu Kriſtu paʒinſta. Bet noredami ʒinoti kas Diewas ira / neturim ka tirtiſi iſch proto ſawa / neſa 1. Cor. 2. Szmogus iſch prigimmo ſawa nieka neʒinna/ ape Dwaſe Diewo. Bet Kriſtus pats bila / Diewa newiens niekadai / ne regeia/ Sunus kurſai ira priglopſtije io/ tas apreiſchke mumus. Niekas nepaʒinſt Sunu/ net tiktai Tiewas/ bei niekas nepaʒinſt Tiewa / net tiktai Sunus / bei kuriam tatai Sunus nor apreikſchti. Tiktai iſch wieno Schwento raſchto ʒmogus gal primokti kas Diewas ira.

Joh. 17.
Johan. 1.
Matt. 11.

O iſch Diewo ʒodzio mumanem Diewa ſanti ne kuniſchka koki daikta/ bet duchauniſchka / amʒina/ wiſſagalinti/ Neiſchmierůtos Iſchminties/ Geribes/ Teiſibes/ / Wierna / Czista/ Wieſchliba / Suſimilſtanti/ kuri Deiwiſchka butibe ſchiteipo apſireiſchke/ Jog ghis ira amʒinas Tiewas / kurſai ſawa Sunu nůg amʒo pagimde. Ir iog ira Sunus nůg amʒiu amʒo

Johan. 4.

M ij

amſzo/ nůg Tiewo gimens Szodis ir ligwidis/ wienos butibes ſu Tiewu. Ir iog ira Schwentoghi Dwaſe/ kuri nůg Tiewo ir Sunaus nůg amſzio iſcheit/ kurſai Diewas ſutwere/ ir iſchlaika Dangu bei ſzeme/ ir wis kas ioſu ira.

Ant Treczio.

Kiek ira Diewu.

NAgonis ſawa durna prigimima ſekdami/ daug Diewu tare eſſanczu/ Tůgi ir daug Diewu patis ſaw pramane ir garbinoia/ kits tare iog Saule butu Diewas/ kits iog Menu/ kits kita daikta Diewu eſſant tikeia/ kaip ir durnai Lietuwa pirm ſchu metu/ meldeſſi/ Szemepaczus/ Kaukus. A mes krikſchczonis tikrai ſzinnam/ iog tiktai wienas
Deut. 6. Diewas ira. Neſa teip ſkaitam. Klauſik Iſrael/ Ponas muſu Diewas/ eſti wienatighis Diewas.
Esaie 44. Eſch eſmi pirmas/ eſch paſkutas/ ir be manes ner
1. Cor. 8. neiwieno Diewo. Kaczei ira kurie Diewais ira wadinami/ o tacziau wiena teturim Diewa/ iſch ko wiſſi
Ephes. 4 daiktai ira. Wienas ira Diewas ir Tiewas wiſſu.
1. Tim. 2. Wienas ira Diewas/ ir wienas tarpinikas/ tarp Diewo ir ſzmoniu.

Ant

Ant Ketwirto.

Ape perſonas Deiwiſtes/ir iu perſkirima.

KAczei wienas tiktai ira Diewas / taczau toie ſwienote Deiwiſchkoie butibeie/ira tris perſkirtas perſonas / butent Tiewas / Sunus / ir Schwenta Dwaſe.

Ir kaczei ſenaime Teſtamente/daug ape tatai ira liudimu / Gen. 1. 19. Eſaie 6. taczau nauieme Teſtamente ira ſchwieſeſni liudimai / O wiſſu dideziauſei krikſchtimas paties Pono Kriſtaus.

Kriſtus krikſchta priim. Tiewas iſch dangaus pilnu balſu kalb. Schwenta Dwaſſe ateit ant Kriſtaus. Bei Kriſtus patſai teipo ſaka / krikſchtidami wiſſas ſzmones wardan/ Diewo Tiewo/ Sunaus ir Schwentos Dwaſes. Tris ira kurie liudiina dăſt/ Tiewas/Szodis/ir Schwenta Dwaſſe/Bei thie tris ſwienu ira. Matt. 3. Matt. 28. 1. Joh. 5.

Bei ſchicze reikia mumus ſzinoti / kaip tos tris perſonas ira perſkiriamas.

Diewas Tiewas nůg amſzio pagimde Sunu/ ir nůg io iſcheit Schwenta Dwaſe / kurſai ſu Sunumi ir Schwenta Dwaſe / ſutwere ir iſchlaika wiſſus daiktus / ir tas ſiunte Sunu ſawa ant iſchganimo Swieto.

Diewas Sunus ira nůg Tiewo isch amßio gimes / ir ßmogiste ant Cziesso tam paskirto priemens / teib swieta ischganitu. Bei ghis su Tiewu ir Schwenta Dwase leida ir ischlaika wissus Sutwerimus.

Diewas Schwenta Dwase nei gimussi nei darita ira / nůg Tiewo alba Sunus / Bet per Sunu nůg Tiewo siunczama esti / ir ateit ßmoniump / Idant anas linksmintu / mokitu ir tieson westu.

Ant Penkto.

Ape Pono Diewo didziausius darbus ir geradeghistes didziauses.

KAezei newiens ßmogus negal paskaititi wissus Diewo brangus darbus / ir ka ghis ßmoniems ger dara / tacziau turrim ischpaßinti schůs darbus Diewo labai didzius sanczius.

Ant Pirmo. Sutwerims wissu daiktu isch nieko.

Ant Antro. Ischgelbeghimas ir ischgaminas ßmogaus grieschnoio / kuram buwa prapulti amßinai / iei Diewas patsai negelbeiens.

Ant Trecžio. Atgimimas ßmogaus per Szodi ir Sakramentus / kaip ape ta atgimima / Ponas Kristus schos dienos Euangelioie daug kalb / bilodams. Iei kas neatsigims isch wandinio ir Dwases Schwentos / dangaus karaliste ne ischwis.

Ant ket-

Ant Ketwirto. Prikelimas iſch numiruſiu wiſſo Swieto ant amßino giwenimo. Schu daiktu newiens ßmogus nei Angelas negal / tiktai wiens Diews/ todelei anis iſch tieſos labai brangus darbai Diewo ira.

Kaip nu wiſſu didziu darbu Schwentos Traices priminciom ir mokinameſi/ Teipo toliaus dabakimes/ ka kiek wiena perſona ipaczei ßmogui gera dara.

Diewas Tiewas ſwietui prapůluſiam dawe ſawa Sunu wienturti ant iſchgelbeghimo / Vß ka Diewas nieko gereſnio negal Swietui dariti. Joa. 3.

Diewas Sunus. Leidoſi iſch dangaus / ieib mus ßmones kenteghimu ir Smertimi ſawa amßinai iſchganitu.

Diewas Schwenta Dwaſe / ſurenk krikſchczoniſte per Szodi / ir Schwentůſius Sakramentus/ paſchwencz ir atgimda ßmones / ieib anis po ſchu wargu dangaus galetu iſchkakti karaliſtona.

Schitai ira muſu wiera ir pamokſla ape Diewa ir Schwenta Traice / trumpai kalbant/ Bei prieg tos Wieros koßnas (iei nenorim amßinai prapulti) turrim paſſilikti wiſſadai.

Bei ſchiteipo netiktai mes ſchů amßiu mokinam ir iſchpaßinſtam/ Bet ir muſu Tiewu Tiewai iſch ſenu dienu teipo tikeie ir paßinne ira / kaip iſch ſekanczïu trių Symbolu graßei galim permanuti.

 DIENOIE

Symbolum Nicenum.

Tatai esti

Ischpaßinimas Nicena.

TIkiu ing wienaghi Diewa / Tiewa wissagalinti / daritoghi dangaus ir ßemes / wissu regimuiu ir neregimuiu daiktu.

Ir ing wiena Wieschpati JEsu Kristu / Sunu Diewo wienatighi / ir isch Tiewo gimusi / pirm wissu amßiu / Diewa isch Diewo / schwiesuma isch schwiesumo / Diewa tikra isch Diewo tikro / gimdita / nedarita ligu butibeie / per kuri wis darita ira. Kursai del musu ßmoniu / ir delei musu ischganimo nußenge nůg Dangaus / ir insikunia nůg Dwasses schwentos isch Marios Mergos. Ir ßmogumi stoiosi. Nukrißawotas teipaieg del musu / po Ponsku Pilatu / kenteia ir pakastas est / Ir prissikele trezzia diena pagalei raschimus / Ir ußßenge Danguna / Sied po deschines Tiewo. Isch te atpenczateis garbeie Suditu giwu ir mirusiu / kuro karalistes nebus galo.

Ir ing Dwase Schwenta / Wieschpati / ir atgidancze / kuri isch Tiewo ir Sunaus ischeit / kuri su Tiewu ir Sunumi ligei meldzama ir garbinama ira / kuri kalbeia per prarakus. Ir wiena schwenta krikschczonischka bei Apaschtalischka Baßnicze. Ischpaßinstu

ßinſtu wiena krikſchta/ing atleidima grieku/ irgi lau-
kiu priſſikielima numiruſiuių/ ir ßiwata buſencʒio amßio.

Symbolum Athanaſij

Tatai eſti

Iſchpaßinimas S. Athanaſiaus.

KVrſai nor iſchganitu buti/ tas tur pirm wiſſu daiktu tikra krikſchczoniſchka wiera tureti.

Kurſai ta ciela ir cʒiſta nelaika/ tas beabeioghima amßinai prapuls.

A ſchitai ira tikra krikſchczoniſchka wiera/ iog wiena tiktai Diewa triſa perſonaſu/ ir tris perſonas wienoie Deiwiſteie garbinam.

Tu perſonu neſumaiſchidami/ nei Deiwiſchka butibe iſchardidami.

Kita perſona ira Tiewas/ kita Sunus/ kita Schwenta Dwaſe.

Bet Tiewas ir Sunus ir Schwenta Dwaſe eſti wienas wienatighis Diewas/ ligus garbeie/ ligus amßiname Maieſtote.

Kokſai ira Tiewas/ tokſai ira Sunus/ toke eſti ir Schwenta Dwaſe.

Tiewas ne eſt ſutwertas/ Sunus ne eſt ſutwertas/ Schwenta Dwaſe ne eſti ſutwerta.

Tiewas ne eſt ſutwertas / Sunus ne eſt ſutwertas/Schwenta Dwaſe ne eſti ſutwerta.

Tiewas ne iſchmerůiams ira/ Sunus ne iſchmieroiams ira/Schwenta Dwaſe ne iſchmierůiama ira.

Tiewas ira amßins / Sunus ira amßins/ Schwenta Dwaſe ira amßina.

O wienok ne tris amßini ira / Bet wiens amßinas teira.

Kaip ir netris neſutwerti / nei tris ne iſchmierůiami / Bet wienas ira neſutwertas / ir wienas ne iſchmierůiamas.

Schitaip wel / Tiewas ira wiſgalis / Sunus ira wiſgalins/Schwenta Dwaſe ira wiſgalinti.

O wienok netris ira wiſſagali / Bet wienas ira wiſgalins.

Schiteipo / Tiewas ira Diewas / Sunus ira Diewas / Schwenta Dwaſe ira Diewas.

O wienok netris ira Diewai / Bet wienas ira Diewas.

Schiteipo / Tiewas ira Ponas / Sunus ira Ponas/ Schwenta Dwaſe ira Ponas.

O wienok ne tris ira Ponai. Bet wienas ira Ponas.

Neſa kaip turim pagal Krikſchczoniſchka tieſa/ koßna perſona ipatei Diewa ir Pona iſchpaßinti.

Schiteipo

Schiteipo mes krikſchczoniſchkoie wieroie / negalim tris Diewus alba / tris Ponus wadinti.

Tiewas nera nei nůg wieno nei daritas / nei ſutiwertas / nei pagimditas.

Sunus ira tiktai nůg Tiewo nedarits / nei ſutiwerts / bet pagimditas.

Schwenta Dwaſe ira nůg Tiewo ir Sunaus / nedarita / neſutiwerta / ne pagimdita / bet iſchenti.

Tůgi nu ira / wienas Tiewas / ne tris Tiewai / wienas Sunus / ne tris Sunus / wiena Schwenta Dwaſia / ne tris ſchwentas Dwaſes.

Ir tarp ſchu triu perſonu / newiena neeſt pirmiauſe / newiena paſkucziauſe / newiena didziauſe newiena maßiauſe.

Bei wiſſas tris perſonas / drauge ira / ligei amßinas / ligei didzias.

Jdant ſchiteipo / kaip ſakita ira / tris perſonas wienoie Deiwiſteie / ir wienas Diewas triſſa perſonaſa garbintas butu.

Jei nu kas nor iſchganitu buti / ape tas tris perſonas Diewete teip tur tiketi.

A ir to taipaieg priwalu ira / ant amßino iſchganimo / Jdant wiernai tiketu iog JEſus Kriſtus muſu Ponas / tikru ßmogumi ira.

Schitaigi nu tikroghi ira wiera / iei tikim ir iſchpaßinſtam / iog muſu Ponas Jeſus Kriſtus Diewo Sunus / Diewas bei ßmogus ira.

Diewu:

Diewu ghis ira isch Tiewo Naturos/ pirm swieto gimens/ Szmogumi ghis ira/ isch Motinos naturos/ swiete gimens.

Pilnas (tobulas) Diewas/ pilnas (tikras) ßmogus su protinga dusche/ ir ßmogischku kunu.

Ligus ghis ira Tiewui/ pagal Deiwiste/ maßesnis ghis ira nei Tiewas pagal ßmogiste.

Ir kaczei ghis Diewu ir Szmogumi ira/ O tacziau ghis ne ira du/ bet wienas Kristus.

Wienas/ nekaip Deiwiste ing ßmogiste butu perwersta/ Bet iog Deiwiste ßmogiste prieme.

Teip ghis wienu ira/ nekaip thie dwi naturi su maischitas butu/ bet iog ghis wiena tiktai persona ira.

Nesa kaip antai kunas ir dusche/ wiens ßmogus ira/ Schiteipo ira Diewas bei ßmogus wiens Kristus.

Kursai kenteia delei musu ischganimo/ nußenge peklon/ Treczia diena ischnumirusiu kelesi.

Vßenge Dangun/ Sed po deschinei Diewo/ wisgalinczoio Tiewo.

Isch the ghis ateis suditu/ Giwus ir numirusius.

Ir iam atent tures wissi ßmones keltissi/ sawa tikrais kunais.

Ir tures rokunda attadůti/ ka ghie padare.

Ir kurie ger bus dare/ eis ing amßina giwenima/ A kurie pikt bus dare/ ing amßina ugni.

Schitai

Schitai ira tikra krikschczonischka wiera / kursai tha stiprai ir wiernai netik / tassai negal ischganitu buti.

Symbolum Apostolorum.

Tatai esti

Ischpaßinimas Apaschtalu Pono Kristaus.

TIkiu ing Diewa Tiewa wissa galintighi / sutwertaghi dangaus ir Szemes.

Ir ing JEsu Kristu Sunu io wienatighi / Pona musu / kurs prassideia nůg Schwentos Dwases / gime isch Panos Marios / kenteia po Pansku Pilatu / nukrißawotas / numirens ir pakastas. Nußenge Peklosna / Trecze diena kelesi isch numirusiu / Ußßenge danguna / Sed po deschines Diewo Tiewo wissagalinczioio. Isch the ateis suditu giwu ir numirusiu.

Tikiu ing Dwase Schwenta / Schwenta krikschczonischka Baßnicze / draugiste Schwentuniu / Grieku atleidima / kuno prikelima. Ir amßina Sziwata Amen.

Isch schiu triu Ischpaßinimu gal koßnas permaniti / musa Wiera krikschczonischka / ape Diewa / tikra santi. Todel praschikemes Diewa / ieib ghis mus prieg thos ischlaikitu / Ir per Jesu Kristu io miela Sunu amßinai ischganitu / Amen.

PIRMOIE

PIRMOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 16. Paguld.

BUwa ſʒmogus bagotas/ kurſai wil- ♦19
keioſi ſcharlotu ir brangeis ſchilku
rubais/ ir giwena koſʒna diena raſkaſch-
nai ir linkſmibeie. O buwa taipaieg ♦20
ubagas

ubagas wardu Lazarus / tas guleia pas
21 duris io / pilnas wocziu / ir geide ieng butu
paſotintas trupuczeis / kurie pole nog ſta-
lo bagotoio. Bet ſchunis ateidami / laiſze
22 wotis io. Ir nuſidawe / iog Vbagas nu-
mire / ir tapa neſchtas Angeluing prie-
globſti Abrahamo. Numire taipaieg ir
bagoczius / ir tapa pakaſtas.
23 Budams tada peklaie ir mukoſu / pa-
kele akis ſawa / ir iſchwida Abrahama
iſch tola / ir Lazaru ant prieglobſczio io /
24 ſchauke / ir biloia / Tiewe Abrahame / ſuſ-
ſimilk ant manens / ir atſiunſk Lazaru /
idant ghis pamirkitu wandenije gala
pirſchto ſawa / ir atauſchitu lieſzuwi ma-
na / neſa kencziu muka ſchoie liepſnoie.
25 Biloia Abrahamas / Atmink Sunau /
iog tu / gerai tureieiſi / tawa giwatoie a
Laza-

Lazarus piktai. Bet ghis nu ira linksmi-
nams/ a tu mukas kenti. Ir ant to wiſſo/ ♦26
ira tarpu muſu ir iuſu didis tarpas paſti-
printas/ iog tie kurie noretu iſch ſchia iu-
ſumpi eiti/ negal/ nei taipaieg iſch tenai
muſumpi ateiti.

Potam biloia/ tada praſchau tawe ♦27
Tiewe/ idant ghi ſiunſtumbei namoſna
Tiewa mana/ neſa eſch turiu dabar pen- ♦28
kis brolius/ kaip ghiemus praneſchtu/
idant anis taipaieg neateitu ant ſchos
wietos muko. Biloia Abrahamas iopi. ♦29
Ghie tur Moſeſchu ir Prarakus/ te-
klauſa tu. Ghis biloia/ ne/ Tiewe Abra- ♦30
hame/ bet iei kas iſch numiruſiu iumpi
eitu/ tada anis liautunſe. Ghis biloia ♦31
iopi. Jei anis Moſeſchaus ir praraku
ne klau-

ne klauſa/netikies taipaieg kaczei kas iſch-numiruſiu keltunſe.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Nůg pirmos nedelios Aduento / tatai eſti rudens / ikki ſcham cziesu girdeiom iſch Euangeliu / ape wirєſnius Sanarius wieros krikſchezoniſchkos / butent ape Diewa Tiewa / kurſai Sunu ſawa Swietui dawe/ ape Sunu Diewo/ kaip tas ateiens / mus ſawa kan-tru kenteghimu iſchgelbeia/ Ir ape Schwenta Dwa-ſe/ kuri tikintiemus Diewui důdama ira.

A nu taliaus/wel ikki Aduento alba rodens gir-deſim ape Pono muſu JEſaus Kriſtaus pamokſla ir indiwnus darbus / Idant iſch to bei ſtiprei Diewui tiketi / bei krikſchezoniſchkai giwenti mokintumbi mes.

O ſchoie Euangelioie kalb pats JEſus Kriſtus ape du wiru / kurie abudu ſcheme Swiete giwene / ir potam mirre ira. A po ſcho giwenimo wienas iſchka-ka dangaus karaliſtano/antras ſtoioſi amßinai pra-ßuditas. Todelei mes abeiu giwenimo gerai dabo-kimes.

N Ant

Ant Pirmo.

Ape bagotira alba bagocziu/ tatai eſti bagóta ßmogu/ kurio Kriſtus ſchicze primen.

APe ſchi bagota ßmogu kalbedami / turim triu daiktu ant io dabotiſſi / Ant Pirmo kokſai ghis ira buwens / ir kaipo ſchicze ant ſcho Swieto giwena. Ant Antro / kokſai io buwa galas. Ant Treczio/ kas iam po ſmerties nuſidawe.

Ant Pirmo. Schiſſai ßmogus ape kuri Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie kalb/ ira buwens nepraſtas kokſai koleka alba ubagas/ bet Bagotas / tatai eſti / tureia didi lobi / daug pinnigu / daug ſcheimines/ daug pekaus/ didi lauka etc. Kuriam wiſſi daiktai po ſchirdies io ſekeſi / kurſai wiſſur laimeia/ buwa ſweikas / nei daikte kokeme neſtokoia / Turreia daug genczių ir geru prieteliu.

Ant Antro. Ghiſſai bagotas budams / kuna ſawa nepraſtai / nekudai apdenge / bet wilkeioſi Scharlotu ir brangu rubu ſchilko. Tatai eſti/ ghis ne apſidaridawa / kaip wergas kokſai / trinicze/ ne kaip laukiniks ſermega koke praſta / ne kaip baioras/ kaip mieſczonis/ alba kunigaikſchtis kokſai akſamitu/ Bet kaip Cieſarus/ neſa Scharlotas ira wiſſu brangiauſis daiktas/ ku ßmogus gal wilketiſſi/ teipaieg/ ir ſchilkas. Tatai eſti ghiſſai didei didziawa / rubais iſch ſawo didzio lobio.

Ant Treczio. Naſkaſchnai alba kaſchtaunai

Koßna

koßna diena ir linkſmai giwena/ tatai eſti/ kit nieka nedumaia/ tiktai ieib ſkanei koßna diena/ ſu moterimi/ ſu waikais/ ir prietelcis ſawa/ walgitu ir gertu/ Stalas io wiſſada buwa pakeliams pænczenkomis/ ir wiſſu geriaußu gerimu / kaip antai gal buti/ winas/ midus/ piwas/ Wiſſadai turreia Sweczių didziu apſta / turreia ſkamroku/ ßaideiu/ ir kittu linkſminanczu daiktu nemaß/ Wiſſadai ſu ieis linkſmawa ir Schokineja ikki prigerens/ ir atgulans. Kita meta teipaieg dare koßna diena / koßna nedele / per wiſſus mætus.

Ant Ketwirto. Kaczei bagotas budams/ kaczei brangei wilkedams ir ſkannei walgidams bei gerdams/ tacziau ghis ubago pas ſawa wartu gulinczio nedaboioſi / nei io kuna nůga denge/ nei io ſwotis gide/ nei io pilwa iſchalkuſi penneia/ bet apſiſchikſchtawens ir apſikietawens / kaip kada io neregetu / ghi praeia. Ußu ſchunis ſchirdi tureia kieteſne ant io. Tokſai io giwenimas buwa kiek mætu.

Toliaus ape ta pati ßmogu/ lepuna/ ſaka Ponas Kriſtus/ ghis numire/ tatai eſti/ tureia pameſti moteri gráße/ waikus ſawa mielus tureia palikti / ſawa didi ſkarba / ir wiſſus ſawa gerus draugus / tureia iſchdweſti/ duſche ſawa iſchleiſti. Tada lowweſi io bagatumas/ io didzawimas/ io lebawimas/ puikiſte/ Raſkaſchis ir linkſmibe. Kuna io palaidoia / mote/ waikai/ gentis / ir kitti io geri prietelius. Toki gala gawa io giwenimas.

Paſkucziauſei. Po ſmerties ir po pakaſimo/ tapa pekloie/ tatai eſti/ amſziname prapůlime/ wietoie amſzino paſkandinimo. Pekloie budams turcia ugnie dekti/ o negaleia ſudekti/ Pekloie karſchti ugnies kentedams/ troſchka gerti/ iſchmukos/ ir iſch karſchczo didzoio. Praſchidams atauſchinima/ neſchlakeli wandinio/ negal iſchpraſchiti. Noredams/ (patſai prapůlens/) broliams ſawiems praneſchdinti ieib ir anis teipo neprapultu/ ne tatai negal iſchpraſchiti. Bet ſchiteipo nuſſiminens ligei Welinu ſu kunu ir duſche amſzinai prapůle. Schitai iſchtieſos baiſus ir perbaiſus tam buwens ira mainas/ prieſch pirmaghi ſawa giwenima ſcheme Swiete.

Bet galetu ſchikize kas ſakiti ir klauſti/ kodelei wienok tokſai bagotas ſzmogus/ tokſai didis Ponas pa ſcho giwenimo ira prapůlens?

Atſakau/ kaczei ſchiſai bagotirus nei wagis/ nei raſbainiks/ nei tekſchinikas nebuwa. Tacziau kitu griekų ant ſawes gana turcia/ O didzauſei regim iſch ſchos Euangelios iampi ſchus griekus buwuſius.

Ant Pirmo. Didzawimas/ kuri iſchroda io rubas/ neſa Purpura ir biſſu wilketiſſi/ nepareitiſi praſtam ſzmogui/ kaczei bagotam/ net Cieſarams ir karalems/ kaip ir dabar wienas tiktai Cieſarus Turku Eſa 3. apſidara Purpura ir Biſſu. Eſaioſchus trecziame paguldime. Todelei iog dukters Sion didzoie/ ir waikſczcie kakta pakieluſes/ ir iſchſchwiet weida ſawa/ puikei

puikei waikſchczoij/ ir aunaſi brangiomis kurpemis/ Tadda Diewas iu puikiſte atims. Ir bus ſmardas wietoi gero kwapo/ ir wirwe wietoie brangios iůſtos/

Ant Antro. Girtawimas ir apſirijmas/ neſa ghis/ kaip iau pirmai girdeiam/koßna miela diena ſu ſweczeis ſawa perſigerdawa. Beda thiemus/ kurie Eſa. 6.
ankſti keleſi delei apſigerimo/ ir ſed ikki naktiеs/ idant iſch wino inkaiſtu/turedami kankles/bubnus/ wambſdzus ir wino lebawime ſawa/ o nedaboieſi darbu Pono.

Ant Treczio. Schikſchtawimas/ Neſa kaczei ghis ſawa ſwetems ganna pakele/taczіau ghis ubago neakimis neweiſdeia/ pluteles důnos alba truputelius nůg ſtalo půlanczus nepawele Lazarui důti.

Ant Ketwirto. Neklauſimas Diewo ßodzio/ neſa ghis neadboia/Moſeſchaus alba praraku/Tůgi ghis nei Diewui tiketi/ nei ubaga mileti galeia. A iei ghis delei nedawimo ubagui prapůlens ira/kas bus thiemus kurie ubaga appleſch/ lup/ io prakaita ir kraughi iſſurbia.

Schitai iſchtieſos didi griekai ira/ po Diewo akim/ Todelei iei ir mes ne norim ſu ſchitu bagotiru amßinai prapuiti/tadda ſchus griekus wenkime. Ir iei kuriam bagotoms pripůl/taſſai ta didziaus nei pati Diewa tenemil. Kaip 62. Pſalms bila. Iei Pſal. 62.
iumus lobis paſſiwed/ neguldikite ant io ſchirdies

sawa. A girdeie apie giwenima / smerti ir prapůlima scho bagotoio / nu ant antra klausikem teipaieg ir apie ubaga Lazari.

Ant Antro.

Kaip ant bagotiriaus triu daiktu dabolomesi / teipo ir apie schi Lazari kalbedami / teipaieg triu daiktu turrim dabotisi.

Giwenimas Lazaraus scheme Swiete.

Ischtiesos schito Lazario giwenimas scheme Swiete tikrai ir didei pawargens buwa / kaip tatai isch paties Pono Kristaus nasru girdim.

Ant Pirmo. Ghis ira ubagas / tatai esti / nieka neturins / nei hukio / nei pinnigu / nei drapanu / netur tiek kaip galetu sawa kuna apdengti / alba pilwa priwalgiti. Schitai ischtiesos didis krißus bei wargai ira / kada ßmogus schiteipo netur kur sawa galwos pakischti / nei keßna diena pro swetimas ßmones daußitisi / Tulas kartu tokſai ßmogus ira kitu abbarams / ischlotoiams / tulas kartu isch Namu alba padwarios ischtremams / ne retai tokſai tur ant lauko alba pas twora mieschlůſa guleti / kaczei schalta ßiema / alba kitaip dergent. Tokſai buwa schissai Lazarus.

Ant Antro.

Ant Antro. Priſſimete iam ligga / o neprasta koke / kaip antai gal ſkaudeghimas galwos / pagædimas kakio Sannario / ant io kuno butti. Ne / bet wiſſas io kunnas pilnas buwa woczių / ſkauduliu / wiſſas io kunas warweia pulių / Wiſſas io kunas iſch tu ſkauduliu puwa / ir nudemais ſmirdeia. Baiſus buwa inweiſdeti koßnam ßmogui / newienas io akimis neweiſdeia / koßnam paſſibaiſeia / Niekur delei woczių ir ſmardo negaleia padwarios gauti / Koßnas teip didei ſmirdunti nůg ſawes patreme. Schiſſai wargas iam uß pirmaghi didesnis buwa.

Ant Treczio. Vbagas budams ir pilnas woczių biauru / nemintans tur ßebrawoti / tatai eſti / pabuteis pro Diewa melſtiſſi / teib kur kanſni důnos iſchpraſchitu / Tůgi ghiſſai nepacidams gul gulete pas duris bagotoio ßmogaus / tikedams nepæczanku / ne meſos alba kitos kokios brangios ſtrowes / net tiktai trupuczių / kurie půle nůg ſtalo Bagotoio / bei kotomis buwa ſuminami / Bet-weiſdek ne tu negal gauti / Ach Pone Diewe ſchitaipo tas pawargulis badu tur apalpti ir prapulti. Bei ſchitaip ſunkei wargdams / newienus / nei dweius / bet ßin kiek mætu / nei ghiſſai galleia iſchgiti / nei wel numirti / net teip ilga czieſa turreia kenteti. Jlgai ſchiteipo wargens / ir badůdams numirre.

Kas iam priſſitikka po Smerties? Atſaka patſai Ponas JEſus Kriſtus / Jngi daugaus roiu ghis

N iiij tapa

tapa neſchtas Angelu/prieglopſtina Abrahamo/thiemus ne pabaiſeia io wargai.

Ant Antra. Ghiſſai prieglopſtije Abrahamo budams po pirmuiu ſawa wargu / kurus ant ßemes iſchkenteia / nu ira palinkſminams. Tatai eſti/ ghis wietoie anu didziu wargu/kuriu ant ßemes regeia/ nu aptur dangaus karaliſte/kuno ir duſches ſawa amßina iſchganima / toki gaun dziaukſma ir linkſmibe / kokios ſcheme ſwiete neweienas ßmogus nei regeia nei girdeia.

Schitai taipaieg mainas/ bet neligus buwa/ Lazarus ſcheme ſwiete wargdienis / ubagas buwa/ aname waikas Diewo/ ir didei ant duſches bagatos. Bei kaip ſcheme ſwiete ſchiſſai bagotaſſis nebutu mainens ſu Lazaru/ Teip nu Lazarus welnemanitu ſu bagotiriu / kaczei bagotaſis tam pridetu wiſſa ſawa ſkarba.

Bet dabokimes. Kodelei ſchiſſai Lazarus pa ſchu wargu iſchkaka dangaus karaliſtona.

Jei kas gerai daboieſi ſcho Lazaro / tadda iampi randa ſchus gerus daiktus.

Ant Pirmo. Lazarus kaczei didei wargſtans/ tacziau ghis Diewui iſchtik/ Wieros ing ghi nepamet/ net tik Diewa kadangi ant ſawes ſuſſimilſenti/ Tik taipaieg ſawe nůg io apturesenti atleidima grieku

Pro. 62. ir duſches iſchganima. Duſche mana tikume iſchtik

Diewui

Diewui / kurſai mane gelb / neſa ghis ira mana apgineias / ieib mane nepalaima neparpuldintu / kaczei dide.

Ant Antro. Lazarus ne daug geidz / tick tiktai praſcha nůg bagotoio ir kitu ſʒmoniu / ieib pilwa ſawa priwalgitu / daug pinningu alba didʒio lobio ghis negeidz.

Ant Treczio. Ghis kaczei didei ir ilgai negaledams / ir praſtoiams bagotoio / nekeik / nepadiwi / nei ſwel prieſch Diewa murma / nekeik iog ſchiteipo ira ſwargimams / bet kantrei kencz ligga ir ſwargus ſawa. Bilodams ſu Jobu / kaczei Diewas man Smerti dotu / tacziau eſch tikeſiu ing ghi. Teip nes Diewas pats ſaka per Salamona. Manas Sunau karoghima Pono Diewo neatmeſk / nei padiwik iam / kada eſſi karoiams / Neſa kuri Diewas mil / ta ghis karoi. Prouer. 3.

Ant Ketwirto. Lazarus rodas dirpiu / rodas artimoiui ſawa ſlużitu / iei galletu / rodas ſawa rankomis pelnitu / idant kuna ſawa papenetu / Bet ſʒala negal. Weiſdek delei ſchu geru daiktu / kurie Lazarip randaſe ghis po ſwargu ir ſmerties ſawa iſchkanka dangaus karaliſtona.

Vſʒrakinimas ir wartogimas ſchos Euangelios.

Todelei iſch ſchos Euangelios mokinkimes ſchu daiktu.

N v Ant

Ant Pirmo. Jog wissi/ tatai esti/ bei ubagas bei bagotas tur mirti / bei smerties niekatras neisch- Heb 9. wengs/ nůg smerties niekas neatsipirks. Teip Instatita ira ßmogui/ idant wiena karta mirtu.

Ant Antro. Po smerties Ponas Diewas pats bus musu wissu sudzia / Jr koßnam pagal io giweni- Acto. 10. ma atadůs. Kristus ira Diewa paskirstas ßudzia giwu ir numirusiuių.

Ant Treczio. Po smerties ir po Sudnos Dienos koßnas ßmogus ischkaks ar Dangaus karalistesn ar peklona / kitos wietos nera / nei danguie / nei ant ßemes / kur ßmogus galetu buti po smerties.

Ant Ketwirto. Mokinkimes ir saukinkimes scheme swiete/ schiteipo sobi sawa wartoti / teib io delei neskandintumbim dusche bei kuna sawa/ kaip schis bagotirus darens ira.

Jei wel kas scheme swiete ira pawargens/ kaip schis Lazarus buwa / tassai tekencz wargus kantrei/ teischtik Diewui/ ir te mil artimaghi/ Tadda dusche ir kunas io ischganiti bus amßinai. Ant ko tu mus Pone Diewe patsai gelbek isch malones tawo didzios/

AMEN.

ANTROIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 14. Paguld:

16♦ SZmogus nekurſai padare dide We-
czere / ir pawadina daug ant tos.
17♦ Ir ſiunte Tarnus ſawa / czieſu Wecze-
res

res/idant ſakitu pawadintiemus/Eiket/
neſa wis ira gatawa. Ir anis wiſſi pra= ♦18
deia wiens kaip antras iſſikalbineti. Pir=
mas biloia/ pirkau Lauka/ ir reik man
eiti/ir apſʒwalgiti io/ Praſchau tawe/
iſchkalbek mane. Ir antras biloia/pir= ♦19
kau penkis Jungus iaucʒiu/ir eimi toiaus
apſʒwalgiti iu/ Praſchau tawe iſchkal=
bek mane. Ir treczias biloia/wedʒiau ♦20
moteri/todelei negaliu ateiti.

Pareiens tarnas/atſake tatai Ponui ♦21
ſawa. Tada Namuwieſchpats apſi=
ſchokens biloia tarnui ſawa/Eik greitai
ant keliu ir ant Vlicʒiu mieſto/ir inweſk
ubagus/loſchus/raiſchus/ir aklus. Ir ♦22
tarnas biloia/Pone/nuſidawe/ka tu
inſakei/Bet dabar wieta ira.

Ir

23 Ir Wieschpats biloia tarnop / Eik
ant wieschkeliu / ir twortarpiu / ir silik in-
eiti / idant butu papilditi Namai mana.
24 Bet esch sakau iumus / tog newienas isch
wiru pawadintuiu neragaus weczeres
mana.

Ischguldimas schos Euangelios.

POnas musu JEsus Kristus / nůg Phariseuscho nekurio ant Swietibos pamelstas ateit / A regedams kitu sweczu puikiste / ir padwarniko Goda / pirmai pamoka sweczius / kurioi wietoie siestissi / kaip ateit Sweczůsna / potam moka ir padwarnika / kakius pareitisi ing Sweczius melsti / ne bagotus / kurie wel gal atmelsti ir tatai ußmeketi / bet ubagus pawargusius / kurie netur ků ußmaketi. Schitai girdedams ballamuts ußu stala sededams / nor kitresnis ußu Kristu buti / atsaka Kristui iůkdamassi io. Paschlowintas ira tas / kursai důna walga dangaus karalistoie / kaip kada tartu / Tu Kriste nories didziu laikoms / oschitai tarp tokiu didziu Ponu sededams / apie niekingus

daiktus

daiktus kalbi/ geresni kalbetumbei/ ape Dangaus karaliste/ ir amſʒina iſchganima ſʒmogaus. Schitam Balamutui ir wiſſiems kitiems Szidams Ponas Kriſtus ſchoie Euangelioie atſakidams / permet milaſchirdingiſte ir Suſſimilima Diewo Tiewo/ wadinanczio ing Dangaus karaliſton Szidus/ Bei iu tingeghima alba apſikietawuſi ſchirdi / Ir paſſaka teipaieg iog Szidai todelei tures amſʒinai prapulti / dangaus karaliſton neiſchkake/ Ir paſaka teipaieg iog pagonis wietoie Szidu Diewo bus pawadinti ing dangaus karaliſta/ ir anis ateidami amſʒinai iſchganiti.

A Schitai Ponas iam/ neiſchkeis alba iſchmanikinais/tikrais ſʒodeis/ bet per priliginima/kalb/ Tůgi ir mumus iſch ſchos Euangelios ape ſchus daiktus pareitiſi kalbeti.

Ant Pirmo. Ape Malone Diewo/wadinanczio Szidus ing Dangaus karaliſte. Ir kaip anis tho ne atboij/ ir ſawe patis amſʒinai paſkandin.

Ant Antro. Ape taniau dide Malone Diewo/ kurſai wietoie Szidu / mus Pagonis ſaw ing Baſʒnicze renka ir amſʒinai iſchgana.

Ant Pir-

Ant Pirma.

Ape Diewo Malone/ Kure ghis Szidu giminei padare.

DIde ischtiesos Malone Diewo ira/ iog ghis wissa gimine ßmoniu ant sawa Weido ira leidens/ Toktai Diewas kitam newienam Sutwerimui nedare. Didesne potam Malone Diewo ira/ iog ghis ßmoniu gimine nůg io atsikreipuse/ ir grieku delei/ kaip prapůluse/ wienok gelb/ pristoj/ ir amßinai ischganiti nor. Jog nenor prapůlimo grieschnoio ßmogaus/ bet idant prissiwerstu ir gewentu. A wissu didziause Malone Diewo ira iog ghis Swieta per sawa Schwenta Szodi/ bei Schwentus Sakramentus wadin/ mokin/ ir weda tikru teisu keliu ingi Dangaus karaliste.

Ape schitta Diewo dide Malone/ ir ape Szidu atsisspjrima/ Ponas Kristus schicze schitiems swe-czems kalb/ A idant anie tatai iů geraus galetu per-manniti/ tada ghis iemus priliginima kalb ape ßmogu kursai dide padare Weczere/ ir daug ßmoniu/ ant tos pamelde kurie nenoreta ateiti.

Schitai nu apßwalgikem/ **Per ßmogu darantį dide Weczere/ ir pakwietenti daug ßmoniu.** Jß mana Ponas Diewas/ tassai nes

isch

isch amßiu amßio dumoia ßmonu gimine leisti/ ir schitai Dangaus karalistoie amßina wieta dûti/ ieib ghi su iû be galo giwentu/ ir dzaukstunse/ ghi tikrai paßinotu/ ghi garbintu/ ir ghi su Schwentais Ange- 1. Tim. 2. lais be paliowimmo chwalitu. Diewas nor ieib wißi ischganiti butu.

Per Weczere issimana pamoksla/ schwentos Euangelios ir anie brangus skarbai/ kurie mumus per ana praneschami ira/ kaip antai ira malone Diewo/ atleidimas Grieku ir amßinas ischganimas/ Psal. 52. kaip ape tai kalb Karalius Dowidas/ Ghis gana mane ant ßæliolenczių lanku/ ir wæd mane schwießiop wandiniop.

Ghis atgaiwin mana Dusche/ ghis wæd mane tikru keliu/ delei sawa wardo.

Psal. 22. Paiwargulei walgis/ ik priwalga/ ir kurie Pono klaus ghi garbins. Jusu schirdis amßinai giwens.

Schita Weczere Ponas Diewas padare/ tůiaus pa Sutwerimo Dangaus ir ßemes/ ir po su- Gen. 3. grieschimo Adomo Raiuie/ bilodams. Sekla materischkes sutrins galwa ßalczio/ tatai est Welino.

Bei ant tos Weczeres ghis wissu pirmiausei paswadinna Szidus/ isch tu gimines dûdams sawa Gen. 22. Sunu ußgimti. Tawa sekloie bus wissi ßmones Acto. 15. perßegnoti. Jumus turreia isch pirm ta malone

apreikschta

apreikſchta buti / bet kadangi ius tos neprijmmat / ſchitaigi kreipiames pagoniumpi.

Potam ant ſchos Weczeres paſwadinti tapa Pagonis / kurius Ponas Diewas wieton Szidu / nenorinczu ateiti / pawadindina. Kitas awis turiu / Ioh. 10. kurios ne ira iſch to gardo / tas turiu atweſti / ir bus wienas Piemů / ir wienas gardas. Iſch to ſaka Schwentas Petras / Dabar numanau tikrai / Diewa neatboienti weido ßmogaus / bet iſch wiſſokiu ßmoniu iam patinkanczius / kurie io bijaſi ir gerai dara. Acto. 10.

Per Tarna wadinanti pakwieſtus / iſſimana Baßniczos kunigai / teip ſeno kaip nauio Teſtamento / tatai eſt / Patriarchai / Prarakai / patſai Kriſtus / io Apaſchtalai. Schwentas Ianas krikſchtitoias / ir wiſſi kurie ßmones ira mokinne tiketi ing IEſu Kriſtu Iſchgelbetoghi wiſſo Swieto.

Iſch to galim permaniti Pona Diewa didei milinti wiſſu ßmoniu gimine / ir labai dide ſancze io malone bei ſuſimillima / ir Diewa ta ſawa ſuſſimilima wiſſu pirmiauſei padariuſi ßidams / kuriemus buwa ta rodas prijmti.

Bet weiſdekim ka ßidai Diewo pawadinti ing Dangaus karaliſte / dare ira.

D Teip

Teip schicze saka Ponas Kristus. **Anis wissi pradeia issikalbineti.** Tatai esti / anis malones Diewo/nieka neadboja/ anis dangaus karaliston nenoricia ateiti. Pono Diewo malone ir dusches sawa ischganima paniekinoia / nesa kits po kito atsisaka/ Patriarchams/Prarakams ir Apaschtalams.

Wienas saka/ lauka pirkau/O tha turuischeiens apszwalgiti. Per schitta issimana Duchaunieghi kunigai/tatai esti Biskupai/raschtomokiti ir wieresnieghi Szidu. Nesa Schwentas

1. Cor. 5. Powilas wadin krikschczonischkus klausitoius Diewo laukinikus / ir mokintoius saka Bendra darbinikus Diewo. Thie wissi daugesni mileia sawa Affieras/sawa Plebonistę ir nauda swetischka/nei dusches ischganima alba dangaus karalista. Tůgi ir patsai Kristus paskui ant iu schauk bilodams Jerusalem/

Matt. 23. Jerusalē kursai tu uszmuschi Prarakus/ ir akmeneis numetai siuntůsius tawenspi / kiek kartu esch noreiau tawa waikus suwokti / kaip wischta sawa waikelius suwok po sparnu / bet ius nenoreiot / Schitai namai iusu bus ischpustiti.

Antras saka/ esch pirkau penkis iungus iaucziu / o eimi ieib tus apszwalgicziau / praschau tawe ischkalbek mane.

Per

Per ſchitta iſſimana wiſſi Swietiſchki Ponai Szidu ßemeie / neſa didi Ponai bila Pſalms 22. wadinami ira didi werſchei ir riebus Jautei / kurie taipaieg / kaip Duchaunieghi Kriſtaus nenoreia prijmti / nei duſche ſawa iſchganiti / alba dangaus karaliſtona weſti. Bet anis daugiaus mileia ſawa iauczus / kupcziſte / prekiſte / ir ſcho ſwieto lobi / nei dangaus karaliſte.

Trecʒias. Stalgei ir ruſtai atſiſaka / Moteri wedcʒiau / togi negaliu ateiti.

Per ſchitta iſſimana wiſſi Szidai / kurie nei Baßni-czos kunigais buwa / nei ſwietiſchkais Ponais / Net praſti tiktai ukinikai bei ßmones. Thie wiſſi daugeſne mileia / moteri / waikus ſcheimina / pinigus / lobi / ir kitus ukio ſawa daiktus / nei pati Diewa / nei dangaus karaliſte / nei duſches ſawa iſchganima. Bei ſchiteipo didziauſe ir geraiauſe dalis Szidu / Kriſtaus / Euan-gelios ſchwentos / ir dangaus karaliſtes nenoreia prijmti / bet kaip ir titſchczomis nůg ſawes patreme. O taczIau ben praſtieghi / ir wiſſu kudzauſieghi ßmo-nes iſch Szidu / Kriſtu ir Euangelia ſchwenta prie-me / kap tai ira buwe / Zacharioſchus / Simeonas / Jo-ſephas / Maria / Elſbieta / Apaſchtalai ir kiti nekurie / neſa ſchitie iſſimana ſchoie Euangelioie per ubagus / lůſchus / ir raiſchus.

A mes krikſchczonis/ſchicze maß apſiſtokime/dabodamies / kaipo ſwietas muſiſchkiu ſchů muſu amßu elgeſſi.

Iſchtieſos ſcheme paſkucziauſeme Swieto gale/ Ponas Diewas ir mus per ſawa brangu czista ir Schwenta Szodi wadin dangaus karaliſton/ Sula mumus ſawa wienatighi Sunu JEſu Kriſtu/ ſula mumus atleidima grieku / pakel mumus ſawa ſtala/ ſula pa ſchu wargu/ duſches iſchganima / amßina linkſmibe bei dzaukſma. Bet ir mes/ kaip Szidai dareira / teipaieg tos malones/ mielaſchirdingiſtes Diewo / io Schwento Szodzio / io ſtalo / atleidimo grieku ir duſches iſchganimo / alba dangaus karaliſtes teipaieg neatboiem. Popießnikai pilwo delei uſſigin Schwentos Euangelios/ tikroio pamokſlo/ uſſigin Kriſtaus Diewo Sunaus/ neadboj duſches ſawa iſchganimo / Jeib tiktai iemus ſcheme Swiete pakaktu/ ape buſenti giwenima nieko nerupinaſſi. Swietiſchkuiu Ponu/ dide dalis taipaieg/ daugneſni rupinnaſſi/ delei ſawa karaliſtu/ ßemiu/ muito/ danies/ czißes/ raſkaſchio/ ir ſcho ſwieto linkſchmo ir piſchno giwenimo nei Diewo/ nei pamokſlo ſchwentos Euangelios nei duſches iſchganimo alba dangaus karaliſtes. Mieſczonis/ remeſnikai laukinikai ir praſtieghi ßmones / taipaieg / nei mil nei klauſa Diewo ßodi / nerupinaſſi ieib po ſchu wargu Diewip butu/ Bet tiktai pleſcha/ draſka/ girtů/ kekſchauia/ wag raſbaiauia/ ir ſcho ſwieto geidulus ſæka. Diewui

Diewui kaipo intinka tokſai nepriemimas io didzoſes malones?

Atſakau. Tatai iſch ſchos Euangelios ir iſch kitu Hiſtoriu numaniti galim. Euangelioie teipo kalba Kriſtus. Namu wieſchpatis apſiruſtawa. Item bila. Eſch ſakau iumus/ newiens iſch tu wiru pakwieſtu/ neragaus mana weczeres. Item/ liepe kitus ſchu wieton inſiliti. Schicze regim tris iſchganſtingus daiktus.

Ant Pirmo. Namu Wieſchpats/ Tatai eſti patſai Diewas apſiruſtawa/ uſkirſcha ant tokiu pakwieſtu ſweczіu/ Bet beda tam ſzmogui/ ant kurio Diewas ruſtauia/ neſa io ruſtibe didesne ira/ nei ſzmogaus kokio/ io kerſchtas kaip ugnis dega/ iſchpuſtij ſzmogaus kaulus/ giſlas/ kuna ir duſche amſzinai.

Ant Antro. Ponas Diewas Szidus apleida/ ir anus amſzinai nůg ſawens atſtatens ir patremens ira. Ju wiriauſi Mieſta Jeruſalem ik grunta iſchpuſtija/ Szidu kiek tukſchtanczu badu/ ir pawietre iſchmarina/ kas atlika giwu/ newaliona pagoniu nuweſdinoia. Ir nu po wiſſa ſwieta/ kas iu be ira/ tur dauſzities/ niekur tikros wietos neturdami.

O iij Ant Treczio

Ant Treczio. Amßinai anus praßuda/ iog ant tos brangios Weczeres neragaus/ bet amßinai tures prapulti.

Ant Antro.

Ape Malone Diewo/ Szidu wietona pawadinanczio mus Pagonis ant ischganimo amßino.

ISchcik ant wieschkelio ir ant twartarpiu/ ir silik ios ineiti/ idant mana namai papilditi butu.

Kaip schissai ßmogus pirm pakwiestus sweczius/ o nenorinczus ateiti/ apleidz/ aniemus biaurei grumsdams/ iog ir io weczeres amßinai neragaus. Ir kitus sweczius nůg Wieschkeliu ir patwariu saw důst pawadinti ant sawa Weczeres/ idant io namai netuschti passiliktu/ bet papilditi butu. Teipo ir Ponas Diewas regedams apsikietawima Szidu/ ir anus sawa Sunu Kristu paniekinanczius/ nei norinczus ineiti ing Dangaus karaliste/ iůs apleidens ir amßinai prastoiens/ kitus sweczius ant sawa Weczeres dawe pakwiesti/ per sawa tarnus/ nauieme Testamente. O thie nauiei pakwiesti Swetei esme mes pagonis/ kurie nu esme schaukiami krikschczonimis/ Nesa mus/ mus/ Diewas nauiame Testamente ant schos Weczeres sawa/ tatai esti ant amßino dusches ischganimo pakwiete. Tatai esti muns dawe sakiti sawa

brangu

brangu ßodi/ape ſawa malone/ape ſawa Sunu Jeſu Kriſtu/ape atleidima griecku ir ape dangaus karaliſte.

Bet taſſai pakwietimas muſu pradeioſi thů metu/ kada pats Diewo Sunus biloio Apaſchtalams ſawa/ iſch ſmerties priſſikelens/ Eiket po wiſſa Swieta/ mokiket wiſſas ßmones/ krikſchtidami ies/ wardana Diewo Tiewo/ Sunaus/ ir Dwaſes Schwentos/ kas tikes ir krikſchtits bus/ tas bus iſchganitas/ o kurſai netikes/ tas bus praßudits.

Jſch ſcho nu mes krikſchczonis galim numaniti/ Diewa ir mus didei milinti/ bei norinti/ idant ir mes butumbim iam amßinai iſchganiti. Todel rupinkimes/ ieib mes teipo Diewui mus wadinant per ſawa ßodi/ neatſiſakitumbim/ kaip Szidai prakeiktieghi ira dare. Bet Diewo brangu ir Schwenta ßodi turedami/ tha milekime/ tha rodi klauſikime/ mielai priimkime/ ing Kriſtu Diewa Sunu tikekime/ Neſa per ſchi wiena mumus amßinas iſchganimas randaſi. O iei kas tho nedara/ kaip ßala/ daug tarp krikſchczoniu taip daranczu ira/ kurie iſch Diewo ßodzio ir Schwentu Sakramentu iůkeſi/ taſſai iſch tieſos Pono Diewo ruſtibe ir amßina Karoghima neiſchwengs/ nei iſchbegs. Kaip raſchita ira. Nepukawok/ Rom. 11. bet biokeſi/ neſa iei Diewas neczedija tikru ſchaku/ Jeib ir tawens neczeditu. Jei tatai nuſidůſt ßaliam medzui/ Luc. 23. kas bus padzuwuſiam.

Todelei esch ius mana tikrai milimus klausitoius pro Diewa meldziu/ ir graudenu/ kadangi ikschołei gana łętai Diewo Szodi/ girdeiot/ gana łętai schwentu maldu mokinnotes/ gana retai/ Diewo stala atlanket/ Idant ius sawa ta tingeghima pamete/ nu piluiaus ir tankiaus Baßniczon eitumbit/ Szodzio Diewo mokintumbities/ ir pagalei tho sawa ßiwata redidami dangaus karalista ingitumbit/ Ing Kure Pone Diewe mus rodzik miwesiu isch malones tawa didzios/ Amen.

TRECZOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 15. Paguld:

PRisiartina iopi wissakie muitinikai ♦1
ir grieschniegħi/ idant ia klausitu/
ir rusgeia Pharisеuschai ir mokitieghi ♦2
raschto bilodami. Tassai priim grieschnosius/ ir walga su ieis.
Bet ghis sake iemus ta priliginima/ ♦3
bilodamas/ kurs ßmogus isch iusu/ turedams ♦4

dams schimta Awiu/ ir iei wiena pamestu
er ne paliekt dewiniu deschimtu ir dewi=
niu girioie/ ir eit pamestospi ik ie atran=

5♦ da? A atradens uszdest ant peczu sawa
6♦ 5 dzaugdamasi. Ir pareiens pawadin prie
telius ir susiedus bilodamis iemus/ linsk=

Q b minki=

+ -

minkiteſi ſu manimi/neſa atradau awi mana/kuri buwa pragaiſchuſi. Sakau ♦7 iumus/iog toke bus linkſmibe Danguie ant wieno grieſchno liauienczoio grieku/ neng ant dewiniu deſchimtu ir dewiniu teiſuiu/kurię nepriwala liowimo grieku.

Alba kuri moteriſchke/turedama de- ♦8
ſchimti graſchiu/ a iei wiena pamet/ er neuſzdeg ſzwake/ ir ſchloia namus/ ir
ieſchka pilnai ikkolei ta atrand? Atradu- ♦9
ſi ſuwadin prietelkas ir ſuſiedkas biloda-ma/Linkſminkites ſu manimi/neſa atra-dau graſchi mana/kuri buwau pametuſi.
Toke/ſakau iumus/bus linkſmibe/po ♦10
akimis angelu Diewo ant wieno grieſch-no liauienczoio grieku.

Iſchgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DSzu dweiu nedeliu girdeiam iog iſch wiſſu Euangeliu / kurios po Schwentos Traices ikki Aduento ira ſakomos / primaſti turrim / kaipo ſʒmogui pareitiſi Krikſchczoniſchka ir Diewui intinkanti giwenima weſti / kadangi nůg pirmos nedelios Aduento ikki Schwentos Traices ape wireſniůs Sauarius wiekos krikſchczoniſchkos pamokiti eſme. A Ponas muſu JESus KRJſtus / penkiolitame paguldime Schwento Lukoſchaus / per tris priliginimus mus moka / kas alba kokie wiſſi ſʒmones ira / Butent / Griekinikai kurie amſʒinai turetu kunu ir duſche prapulti / Jei Ponas Diewas mus iſch malones negelbetu. Potam iſchganitoias muſu Kriſtus / teipateg moka per ſchus mutinikus ir ſʒinamus Griekinikus / ka mumus dariti pareitiſi / ieib amſʒinai paties Pono Diewo iſchgelbeti butumbim. Todel nu mes iſch ſchos gelios ailemis pawеiſdekim.

Ant Pirmo: Kokſai eſt wiſſu ſʒmoniu Giweni- Euanmas ſcheme ſwiete.

Ant Antro. Ka ſʒmogus tur weikti / ieib griekir delei neprapultu.

Ant Trecʒio. Kokſai Diewas buti nor / Grieſchnamuiem pakuta daranczam.

Ant Pir-

Ant Pirmo.

Ape koſzno Szmogaus giwenima.

DIdeſne dalis wiſſo Swieto niekada nedumoij/ kokſai io ira giwenimas po Diewo akim / intinkanſgu alba neintinkans Diewui / Bet dranſei ſek ſawa kazzei pikta buda. Potam nemaſza dalis ſzmoniu teipaieg netik ſawe tokioie bedoie giwenanczius / bet dumoij / Diewas teip nůdemais aſchtrai ne doboiaſi ſzmogaus giwenimo / net kaip apſimerkens piktembes ſwieto praleidz.

A Ponas muſu JEſus Kriſtus / ſchitze per tris iſchmanamus priliginimus iſchroda / muſu wiſſu giwenima labai patwarguſi / ir didei bedinga ſanti.

Pirmas Priliginimas ira ape Awi / kurios prigimimas ir budas ſchitaſſai ira.

Ant Pirmo. Awis tur neprieteli ſawa prigimta / kurſai wiſſada tyko ios ſudraſchkiti ir prariti / tatai eſti / Wilkas / ſcho nepricteliaus awele niekadai ne eſt pakaio ghima.

Ant Antro. Awis newieno netur ginklo / kuriů galetu wilko nepricteliaus ſawa atſiginti / net Wilko alba ſchunies kakio pikto ſugauta / tůiaus tur tam paſſidůti.

Ant Antro

Ant Treczio. Awis ta tur buda / kaip iſchwiſſa ſawa nepricteli / tůiaus iſſigandusi / kaczei iſch gardo alba pulko kitu awiu beg / pametuſi kitas Awis ir piemeni ſawa.

Ant Ketwirto. Pradeiuſi begioti / io ilgiaus io toliaus / kaczei ing puſcza beg / pati ſawa gera walia / negrinſcht piemenieſp ſawa.

Ant Penkto. Schiteipo begiodama ir kleiodama / tur paſkui prapulti / buk puſczoie / buk ant lauko.

Schitokſai ir ßmogus ira / neſa ir mes wiſſi turrim ſawa didi ir ſmarku nepricteli / butent Welina / tas koßna akimirki wiſſu ßmoniu tiko / ieib iůs praritu. Juſu nepricteliſ Welinas / eit apſukui / tikodams kaip ka praritu. Regim tatai ant Euos ir Adamo Kainie. Ant Abelo Sunaus Adamo. Ant Judoſchiaus / ir ant daug kitu ßmoniu.

1. Pet. 5.

Bei to nepricteliaus ßmogus / nei ſcharwu / nei kardu / nei kitu kokiu ginklu negal atſiginti. Bei tei Diewas muſu nůgio neapgintu / ſennei iau Welinas wiſſas ßmones butu amßinai prarijens.

Potam ßmogus wiena karta ing Grieka koki Welino inbraidintas io tolin io gilin ing grieka inſiklampin / ir iů toliaus nůg Pono Diewo bega / kaip tatai regim ant Godiniko / taſſai melůt / wagia / ne po tieſa baßieſi / ir ßmogu drenſa delei ſawa goda nußawinti.

twinti. Galiauſei ſzmogus ſchiteipo giwendams tur amſzina ſmerti/ bei prapůlima gauti.

Bei ſchitaipo ant Awies numanam muſu wiſſu giwenima labai pawarguſi ſanti.

Antras priliginimas ira ape graſchi. Graſcho tokſai ira budas/ kaip kożnas ſzinna.

Ant Pirmo. Piggai iſch ranku alba iſch koljtos iſchpůl/ bei pametams ira.

Ant Antro. Apwalus budams/ umai gana toli gal nuriſti/ ing koke ſkile/ důbe alba klone inpulti.

Ant Treczio. Schiteipo iſchpůlens/ ir toli nurittens/ ira koiu paminams alba rudziu pagadinnams.

Teipo ir Szmogus/ pigei gal paklupti/ nuſſidekti/ ſuſſigrieſchiti. Szmogus Welino ing wiena gricka tiktai inklampintas/ tůiaus ir ing kitus inſibred/ Jr iů ilgiaus iů toliaus nůg ſawa Pono Diewo atſtoij. Galiauſei ſchiteipo griekoſu giwendams ir neſſiliaudams/ amſzinai turetu prapulti/ kaip neſenei girdeiom Bagotiriu amſzinai prapůluſi.

Treczas priliginimas ira ape Sunu pabluduſi/ ape kuri kaipaieg Ponas JEſus Kriſtus kalb/ Neſataſſai.

Ant Pirmo. Dali ſawa lobio/ nůg Tiewo pirm to Smerties atimti neſigedij.

Ant Antro

Ant Antro. Lobi ir pinnigu ne maßa nůg Tiewo ſawo atemens / nueit ing tolimas ßemes.

Ant Trecʒio. Swetimoie budams / wiſſa ſawa lobi/ſu kekſchemis ir ſmirdais praranda / girtůdams/ ſchokinedams ir piktai lebaudams.

Ant Ketwirto. Cʒieſu piktu gadiniu pradeſt ſtokati/badůti/ir badu mirti. Tur nemintas kiaules ganiti/ir iſch didʒio bado důnos neturredams Salladinas walgiti.

Tokſai ir muſu ira giwenimas. Koßnas tika/ ieib nůg ſawa dangaus Tiewo gautu ir turetu didi ſweikata / ir lobi. Sʒmogus tankei / pralobens Diewo ußmirſcht / Diewa atſtata / nei Diewo bioſi/ nei Diewa myl/ nei ſawa tiktai dyka giwendams/ toli nůg Pono Diewo atſtoij.

Sʒmogus potam Diewo ußmirſchens/ pradeſt kekſchauti/melloti/wokti/didʒůti/ girtůti/ir ſawa turta/ buk didei/ buk maßa iſchpuſtiti ir prarasti.

Ant gala wis praradens/ ſtokoj/ badu mirſchta ir didi pawargſta.

Iſchgi ſchu triu priliginimu muſu mieko Pono Jeſaus Kriſtaus/ iſchmanam alba ſuprantam muſu ßmoniu giwenima ſchicʒe ant ßemes / labai kuda ir didei pawarguſi ſanti. Ir wel kaip iſch tokio negero giwenimo galetumbim amßinai prapulti.

Neſa

Nesa kaip antai Awis pamesta / Graschis pamests / alba Sunus pabludens / sawe patis negal gelbeti / teip ir mes ßmones sawe patis negalim gelbeti / net butu mumus wissiems amßinai su kunu ir dusche prapulti. Teip didei esme pawarge.

Ant Antra.

Ka mes pawargulei weiksim / ieib amßinai neprapultumbim?

KA ßmogus grieschnas tur weikti / ieib amßinai neprapultu / bet wienok dusches ischganima apturetu / tatai taipaieg isch schu triu prilyginimu / bei isch pawaisdo schu Muitemiku bei Grieschniku gal ischmokti. Todelei gerai dabokimesi Awies ir Graschio pamesto / bei scho Sunaus pabludusio.

Awis pabugusi nůg kitu awiu / ir puschczoie kleodama iauczessi negerai esanti / Todelei kaip ischgirsta balsa pieminies sawa / dzaugessi / ir wadinama / attatæk Pieminiesp sawa / bliauia / kaip kada iam skunsdamosi. Kada ira Piemenes sawa gaudama / ana důstisi sugauti důstisi aut pæczu io ußdeti / důstisi namo / pri kitump awiumpi parneschti. Toksai ira budas awies paklidusios.

Graschis isch nagu ßmogaus ischpůlens / po koiu sanschlawosu guledams / iei ira ieschkams ßmogaus ne ussi-

ne uſſiſlep/ toliaus nerit/ net důſtiſi atraſti / pakelti ir ing kolita ſuwokti.

Schiſſai Sunus ſwetimoie ſchalije wargſtans/ ir badu mirdams/ krutis ſawa muſch / bilodams/ piktai padariau nůg ſawo mieloio Tiewo atſtodams/ Dumoij Tiewop grinſchti ir nůg io atſipraſchiti / ir Tiewa perpraſchiti ieib ghi wel priįmtu / iei ne ing Sunaus wieta / ben ing wieta tiktai tarno. Tůgi anaſſai namopri pareiens / nedrens Tiewui po akim eiti/ Net iſch tolo ſtowedams atſipraſcha.

Teipo ir mumus wiſſiemus pareituſe darriti/ iei ſawa grieku delei nenorim amſʒinai prapulti.

Diewas muſu tikraſſis ir geraſis Piemů / mus grieku delei pameſtus/ſawa Schwentoiu ſʒodʒiu ieſch-ka/ir ſaweſp wadin/ ſʒadedams mus iſchgelbeti ir am-ſʒinai iſchganiti.

Ghis kaip Moteriſchke graſchi pametuſi / mus ieſchka noredams mus wel ſuwokti.

Diewas muſu prapůlimo didei gaileſi kaip Tiewas ſchiſſai gaileioſi Sunaus ſawa netikuſio.

Tůgi ir mes Diewo teſchkami důkimes raſti/kaip awis alba graſchis / důkimes Diewa ſugauti / důki-mes wel ſuwokti / ſugranſchiti / Neſſiſtenkim prieſch Diewa/bet iam mielai inſidukim.

Darikem teipo/ kaip ſchieʒe regim dariuſius ſchus Muitinikus ir didʒius grieſchnikus / Thie iſchtire

P Pena

Pona Kriſtu ingſche ſchali ateiuſi/ ateit iopi/ artinaſſi iopi/ idant tiktai Pono Kriſtaus pamokſla bei koſani galetu girdeti/ ir iſchmokti/ kaipo atleidima grieku gauti/ ir duſches iſchganima ingiti.

Teipo ſakau ir mes Diewo ßodziop/ kada taſſai ira ſakams artinkimes/ ta milekem/ ta pilnai klauſikem/ ſchirdina dekem/ ta ſawa ſchirdije iſchwietokem/ prijmkem pamokſla Schwentos Ewangelios/ Tikekem JESu KRJſtu grieſchnuju delei ant Szemes atejuſi ghi muſu grieku delei kenteiuſi ir ant krißaus numiruſi/ ir delei muſu apteiſinimo wel treczia diena iſch numiruſiu priſſikeluſi. Tikekem ſakau io kraughi numaſgoienti wiſſus muſu griekus/ Ir tam ponui Kriſtui paſſilicewokem bei giwendami bei mirdami.

Ant Treczio.

Kokiu Diewas nor paſſiroditi grieſchniemus alba ka dumoij ghis apei iůs.

ATſakau/ Jſch ßodziu ir darbu Diewo ſuprantam Diewa netrokſchtanti/ nei geidinti amßino prapůlimo ßmogaus/ kaczei grieſchnoio/ bet tikanti ieib grieſchnaſis priſſiwerſtu ir amßinai giwentu.
Ezech. 33. Teip tikrai/ kaip giwas eſmi/ nenoriu prapůlima grieſchnoio/ bet idant priſſiwerſtu ir giwentu.

Teip

Teip ſakau.

Ant Pirmo. Diewas gaileſi prapůlimo grieſch-
noio ſʒmogaus. Neſa kur Diewas neſſigailetu mu-
ſu amʒino paſkandinimo/ patſai budams muſu wiſſu
ſutwertoiu/ patſai budams muſu wiſſu tikru ir amʒi-
nu Tiewu. Kaip Tiewas didei ſuſſimilſt ant ſawa Pſal. 103.
mieluiu waiku / Teip Diewas ir mumus dara iei
mes biiom io warda. Kaip augiwe neuʒmirſcht Eſa. 49.
waiko ſawa / teip ir eſch tawes neuʒmirſchiu. Jr
kaczei ghi ano uʒmirſchtu / taczian aſch tawens ne
uʒmirſchiu.

Ant Antro Diewas gailedamaſi muſu prapůli-
mo / mus pakutoſpi alba priſſiwertimop wadin treio-
ku budu.

Ant Pirmo důſt ſakiti Sokana ſawa/iſch kurio
ſʒmogus gal paʒinoti ſawa Griekus / Baida mus
Sokanu/grumſdʒ mus amʒinai prakeikti/ iei ne liau-
ſimes grieku. Sokanas Diewa ſpaudʒ / kremt/ ne-
pakainij ſchirdi muſu/ primeniam amʒina paſkandi-
nima duſches ir kuno.

Ant Antro. Wadin Ponas Diewas grieſch-
nůſius pakutoſpi per linkſma ʒodi Schwentos E-
uangelios / ſiulidams pakutawoientiemus/ atleidi-
ma wiſſu grieku delei Kriſtaus kenteiimo ir Smer-
ties. Eiket manenſpi wiſſi kurie ſilwartauiet ir Matt. 11.
apſunkinti eſte / aſch ius atgaiwinſiu. Eſch ateiau
P ij grieſch-

Matt. 9. grieschnosius pakutospi wadintu. Sunus ßmogaus
Matt. 18. ateia/ ieib ieschkotu ir ischganitu / kas ira pamesta.

Ant Treczio. Wadin mus pakutospi per wargus/ kurius bepaliaubimo ant muju siuncz.

Potam Ponas Kristus sawenspi grinschtanczius mielai prijm kaip ir tatai schoie Euangelioie regim. Ghis prissileidz Muitinikais ir grieschnaiseis/ kalba su ieis/sied su ieis ußu stalo/ walga su ieis/ o tatai wis todelei/ idant iůs ant kito ir geresnio kelio westu/ieib anis prissiwerstu.

Ant Antro. Ponas Jesus Kristus grieschnůsius atgriekauia / tatai esti iemus iu griekus atleidz/ kaip ape tatai tankiei per metus isch Euangeliu girdim. Kiek kartu ghis biloiens ira/ Manas Sunau / taw ira/ atleisti tawa griekai Alba mana dukte / tau ira atleidzami tawa griekai. Teipo ira Ponas atleidens griekus / Petrui / Powilui/ Mariai Magdalenai / Latrui ant krißaus ir kitiemus be skaitliaus.

Ant Treczio. Chissai schoie Euangelioie ustoij Muitinikus / ir grieschnůsius priesch Phariseuschu murmeghima.

Todelei newienas Griekinikas tenenussimen sawa grieku delei/ bet te gailissi / te liauiassi / te apsiprascha nůg Diewo ir tetik ing JEsu Kristu/ tadda ne ghis ne bus Diewo apleistas alba prastotas amßinai / bet ischganitas.

Ant Ket-

Ant Ketwirto. Bei biednaſſis ʒmogau/iei tawe pakutoſp/ alba gaileſiop grieko tawa newercz/ dide ir neiſchkalbama malone Diewo/ ir amʒina anna linkſmibe dangaus karaliſtoie. Tadda tewercz tawe/ ben dzaukſmas Schwentuiu Angelu: Neſa girdi Pona JESU KRJſtu ſchicze taipo kalbanti/ kaip dzaukſmas ira hukiniku atraduſiam Awi ſawa/ bei Motriſchkei atraduſei graſchi ſawa/ Jr kaip ſu ieis dzaugeſſi ſuſſiedai iu. Teipo ir danguie ira dzaukſmas/ Angelams po akim paties Diewo/ ant wieno grieſchnoio/ Diewop priſſiwerczenczio ir liauienczio grieku.

Tu wagie/tu kekſchinike/ godinike/mellagis/ Burtinike/ rjûkle/ liaudamaſſi grieſchiti/ linkſmibe padarai pacziam Diewui Tiewui/ Sunui/ ir Schwentai Dwaſei/ Tu liaudamaſſi palinkſmini ſchwentûſius Angelus/ palinkſmini wiſſas duſcheles iſchganitas.

Todel pameſk ſawa griekus ir pikta giwenima.
A iei to galetumbim dariti/ tada tu Pone
Diewe patſai mus priwerſk/ tada
buſim priwerſti.
Amen.

DIENOIE SCHVVENTO Iano Krikschitoio, Euangelia Luc. 1. Paguld:

ESbiecai issipilde czieſas / pagimdi- ♦57
mo / ir ghi pagimde Sunu. Ir isch- 5 ♦58
girdaios sussiedai bei gentis / iog Ponas
didi

didi ſuſſimilima iei padarens buwa / ir
dƶaugeſi ſu ie.
59♦ Ir aſchma diena / ateia appiauſtiti
bernelio / ir wadina ghi wardu tiewo io
60♦ Zachario ſchumi. Bet io motina atſake /
ir biloia / nieku budu / bet ghis tur wadin=
61♦ tas buti Ianas. Ir anis biloia ioſpi.
Iuk newieno nera gimineie tawa kuri
wadintu to wardu.
62♦ Ir anis merke tiewui io / kaip ghis ghi
63♦ moretu minti. Ir ghis praſche tablicƶe=
les / raſche ir biloia / Ianas eſt wardas io
64♦ ir anis wiſſi nuſiſtebeja / ir toiaus atſiwe=
re naſrai io ir io lieſƶuwis / ir kalbeia bei
65♦ garbinoia Diewa. Ir ataia baime ant
wiſſu ſuſſiedu. Ir taſſai derbas iſſireiſch=
ke wiſſur po wiſſus kalnus Sƶidawos.
66♦ Ir wiſſi kurie tatai girdeia / deia ſchir=

dieſp/ bilodami. Kas tari bus iſch to Ber=
nelio? Neſa ranka Pono buwa ſu io.
Ir Zacharioſchus Tiewas io papildi= ♦67
tas tapa Dwaſe Schwenta / praraka=
wa ir biloia.
Paſchlowintas Wieſchpatis Diewas ♦68
Iſraelo / neſa ghis atlanke ir atpirka
ßmones ſawa.
Ir attieſe mumus Raga iſchganimo/ ♦69
namoſu Dawido tarno ſawa.
Kaip kalbeiens eſti pirmai per naſrus ♦70
ſchwentuiu Praraku ſawa.
Idant mus iſchgelbetu nog nepri= ♦71
teliu muſu/ ir iſch rankos wiſſu tu/ kurte
mus neapkencz.
Ir daritu mielaſchirdingiſte Tie= ♦72
wams muſu/ ir atmintu ſawa ſchwento
Sudereghimo. Ir

73♦ Ir priſiegos kure prieſiekens eſti Abra=
hamui Tiewui muſu / mumus doti.

74♦ Idant mes iſch ranku nepriételiu mu=
ſu iſchgelbeti iam ſlußitumbim be bjoghi=
mo amßiſe muſu.

75♦ Schwentibeie ir teiſibeie / kuri iámui
paſſimegſta.

76♦ Ir tu Berneli buſi wadintas Pra=
naſchu aukſchcziauſoio / tu eiſi pirm wieſch
paties / idant keli io pagawitumbei.

77♦ Ir dotumbei paßinti iſchganimo io
ßmonemus / ant atleïdimo griekuiu.

78♦ Per ſchirdiſchka mielaſchirdingiſte
Diewo muſu / Per kure mus atlanke
Wußtekeghimas iſch aukſchto.

79♦ Idant paſſiroditu tiemus / kurie ſed
tamſibeſa ir ſcheſcholeie ſmerties / ir redi=
tu koias muſu ant kelio pakaiaus.

P v Iſchgul=

Ischguldimas schos Euangelios.

POnas musu JEsus Kristus / ape schi Jana / kuri wadinam krikschtitoghi /
Matt. 11. Motthieip 11. paguldinne teip saka / Ischtiesos sakau iumus / Isch wissu kurius moterischke pagimde / nera didesnio / ußzu Jana krikschtitoghi. Item / Janas didesnis ira nei Prarakas koksai. Item / Asch siuncziu angela mana pirm tawens / kursai tawa kæli pirm tawens pagatawis.

Isch schiu Szodziu Sunaus Diewo suprantam Schwenta Jana po akim Diewo didei paschlowinta ir czesninga wira buwusi / Jr todelei werta ira / iog mes krikschczonis io diena schwencziam. A turim saugotisi / idant Schwento Jano diena netaip schwenstumbim / kaip ghi raganos annos / alba popießnikai Schwencz / Jana kaip ir Diewa pati melsdamies / Ne / bet Schwento Jano diena turim schwensti / idant mokintumbimes / kaki stebukla Diewas Janui ußgemmant padarę / bei idant ßinotumbim ka schissai brangus wiras ape JEsu Kristu ira liudiens ir koki pamoksla ghis kosnadieia budams ira Swietui dawens.

O schoie Euangelioie Schwents Lukoschus ischrascha ußgimima / ir appiaustighima Jano / bei stebukla kuri Diewas padare Janui ußgemant. Jr teipateg ka Jano Tiewas Zacharioschus kalbeiens ir prarakawens ira diena appiaustighimo Jano Sunaus sawa.

Mes

Mes schů kartu ape Giwenima Schwento Jano kalbedami / schu daiktu iumus priminsime.

Ant Pirmo. Ape gimditoius / prassideghima / ußgimma ir appiaustighima scho Jano / ir kas io ira buwens Vredas.

Ant Antro. Ka ghis ira mokens.

Ant Treczio. Kokia io ira buwusi smertis.

Ant Pirmo.

Ape Gimditoius Jano.

DWeiu Janu primen raschtas nauio Testamento / wienas Janas ira buwens Apaschtalu musu Pono JEsaus Kristaus / bei ape ta Jana schitta Euangelia nekalb. Potam ira kits buwens Janas / kuris pawarde schaukems ira krikschtitoghis. Todelei iog schissai Janas Pona musu JEsu Kristu ira krikschtijens upeie anoie / kuri wadinama buwa Jordanas ßidu ßemeie.

Scho Jano Tiewas buwa wadinamis Zachariosch us / Plebonas Jerusales mieste. Ir Motina Jano wadinama buwa Elsbeta / mote wenczawota Zachariosch aus / bei schita Elsbeta / buwa newaisinga / tatai est / su wiru sawa newieno waiko neturcia / ikki abudu nukarscha / alba didi amßa gawa / tadda Angelas Diewo Zachariosch ui baßniczoie esant / pasake / Tu isch

iſch Elſbetos tawa gauſi Sunu/ kurſai Schwenta: Dwaſe bus apdowanotas ßwate Motinos ſawatha / tu kaip ußgims / wadinſi Janu / neſa ghis bus didzu po akim Diewo: Beikada Zacharioſchus ſchitai ne noreia tiketi / nei ßenkla praſche nůg Angelo / tadda Zacharioſius toiaus / neapbilla / iog negaleia ne wieno ßodzio iſchkalbeti / ikki ußgimmuſiam ſcham Janui Sunui ſawam / tadda ghis atgawa ßada / kaip ape ſchitai placzei iſchraſcha Schwentas Lukoſchius pirmame perſkirime Euangelios ſawa / ta ſkaitik nůg pradzio Capitulo ik galo.

Teip girdim Schwenta Jana gimmuſi iſch gimines Plebonu Jeruſaleie / io tewa buwuſi Zacharioſchu / io augiwe Elſbieta / kurri iſch pirm neiwaiſinga buwa / o ant ſenu dienu ſchi Jana pagimde / ir koki ſtebukla Diewas ſcho Jano delei ant Zacharioſchaus io Tiewo padarens eſti.

Ant Antro.

Ape Vreda ir pamokſla Jano.

KAip ſcho Jano Tiewas / ira buwens Plebonu Baßniczes Jeruſales Szidu ßemeie. Teip ir ſchiſſai io Sunus tamiau tureia ureda / kaip io Tiewas Zacharioſchus / tatai eſti / ir ghis buwa Plebonu mieſte Jeruſalem. A ant tho Vredo / ghi nepa-
wadinna.

wadina Szidai Wireſnieghi/ kaip antai buwa Phariſeuſchai/ alba kiti raſchto mokiti/ Net kaip dabar girdeiot/ pats Ponas Diewas ghi tiſchomis todelei Luc. 1. dawe praſſideti/ ir ghi dabar negimuſi Schwenta Dwaſe ßiwate Metinos io apdowanoia. Ir paſkui/ kaip iau ußauga/ ir wiru tapa/ ant ſakimo ſawa ßodzio pawadinna/ kaip ape tatai raſcha Schwentas Luc. 5. Lukoſchus.

Bet ſchiſſai Janas koſani ſakidams/ alba ſawame Brede ant Dweiu daiktu wiſſu didziauſei laikeſi.

Ant Pirma Schwentas Janas krikſchtitoias/ Szidams ir wiſſam ſwietu paſaka bei liudima důſt. Schita Jeſu Kriſtu iſch Marios mergos/ Bethleheme Szidu ßemeie gimuſi/ eſanti Diewo Sunu ir tikra Meſſioſchu/ tatai eſt/ Iſchgelbethoghi wiſſo ſwieto/ Kuri Ponas Diewas Adamui Raiuie buwa paßadeiens/ kaip ape ſchi liudima wiſſu didziauſei/ ſkaitom knigoſu Schwento Jano Euangiliſto ir Apaſchtalo Kriſtaus pirmame paguldime/ kur Janas tarp kitu ſawa ßodziu ir ſchus padeia/ pirſchtu ant Kriſtaus rodidams. Schittaſſai ira Awins Diewo/ kurſai wiſſo Swieto griekus neſchoi. Kaip kada tartu Taſſai Kriſtus wiſſu ßmoniu griekus ant ſawens ußdes/ ir delei tu kentes bei numirs/ idant wiſſi grieſchnikai ing ghi tikedami/ butu apteiſinti ir amßinai iſchganiti.

Schita

Schita pamokſla Schwents Jans Szidams be paliaugima ira dawens/ Idant bei Szidai bei wiſſas teipaieg Swietas ßinnotu/ Jog tiktai iſch ſcho wieno Kriſtaus ßmonems iſchganims randaſi. Bei potam ſchitokiam pamokſlui Schwento Jano ir wiſſi Apaſchtalai pritare ira / kaip tatai io raſchtas ir knigos iſchroda.

Toliaus Schwentas Janas ape Diewa ſchiteipo ira mokinens.

Ant Pirmo æſanti Diewa/bei æſanti tiktai wiena Johan. 1. tikra Diewa/kurſai wiſſus daiktus ſutwere. Toliaus moke Janas toie wienoie Deiwiſteie ſanczes tris perſonas/Diewa Tiewa/Sunu/ ir Schwenta Dwaſe. Johan. 3. Tiewas Sunu mil/ ir iam wis ing io ranka padawe/ kurſai ing Sunu tik / tur amßina Sziwata.

Ant Antro/Schwentas Janas moke Jeſu Kriſtu muſu Pona eſanti tikru ir amßinu Diewu/per kuri Johan. 1. Diewas wiſſus daiktus ſutwere / Ir tamau Kriſtu eſanti tikra ßmogu. Kriſtus ira tas / kuris pomanens ateis kurſai pirm manens buwa. Ateiimas po Jano/ßenklin tikra ßmogiſte Kriſtaus bei buwimas pirm Jano/ßenklin io Deiwiſte/ kuri iſch amßio ira.

Ant Treczia/ Janas toliaus mokindams ßmones ape Kriſtu/ſaka ghi todelei iſch dangaus ateiuſi/ir iſch Marios gimuſi/ ir ant ßemes waikſchczoienti/ Idant ghis wiſſo ſwieto grickus atemens / ßmones ing ſawe tikenczias/ Diewui ſawam Tiewui ſudairintu/ apteiſintu.

ſintu/ iſch maces Welino iſchimtu/ir amžinai iſchganitu. Neſa ghis ſchitaipo ranka iſchtieſens/ ir pirſchtu ſawa/ ant Kriſtaus rodidams ſaka. Schitai ira awins Diewo/ *Johan. 1.* Item Antra diena iſchwida Janas Jeſu ſawenſp atenti/ir biloia. Schitai Tas ira awins Diewo kurſai ſwieto griekus neſcha/Kaip kada tartu nera newieno kurſai galetu ſwieta nůg Grieku apteiſinti/ tiktai ſchiſſaimieku nekaltas Kriſtus/ tas nieko pikta nedarens/ tacziau důſis užmuſchti/ ir ſawa krauiu atpirkes ſawůſius nůg amžino prapůlimo.

Ant Ketwirto. Schwenta Krikſchta Janas iſch Diewo priſakimo wiſſu pirmiauſei pradeia/ bet netiktai kitas žmones Jordanip ira krikſchtiiens/ bet ir pati Pona Jeſu Kriſtu/ Ir teipo ape ſawa krikſchta kalbeia/ Eſch jus krikſchtiju wandeimi/ *Luc. 3.* Bet ateit po manens ſtiprieſnis/ kuriam eſch ne hadnas eſmi/ ieib diržus kurpiu io atriſchczia/ Taſſai ius krikſchtis Schwenta Dwaſe ir Ugnimi.

Ant Penkto. Schwentas Janas ape atleidima grieku/ ir apteiſinima žmogaus grieſchnoio/ po Diewo akim kalbedams/ taipaieg moka/ Szmogu grieku atleidima ir duſches iſchganima apturinti/ ne iſch ſawa paties darbu/ bet tiktai delei ſcho JEſaus Kriſtaus Sunaus Diewo. Neſa ghis ſaka/ Ghi wiena tiktai neſchanti griekus wiſſo ſwieto. Jei kas žmogus patſai ſawa griekus galletu neſchoti/ kelti/ tůs

nůg

nůg ſawes atmeſti ir ſawe pats po Diewo akim apteiſinti / tam iſchtieſos nereiktu kitto kokio gelbetoio / Bet tho negal newiens ſʒmogus dariti / Tůgi leidoſi Diewo Sunus iſch Dangaus / teib ghis muſu griekus neſchotu / keltu / nůg muſu atimtu / ir mus apteiſintus iſchganitu.

Ant Scheſchto. Schwentas Janas grieku nekenteia / ir todelei ſʒmones griekoſu giwenanczias / koſani ſakidams / didei ir ſmarkei ira apbarens / neſa teipo raſcha Schwentas Motthieius trecziame paguldime / Janas iſchwidens daug Phariſeuſchu ir Saduceuſchu ſawo krikſchtop atencziu / biloia iemus, Jus angiu gimmine / kas iumus parode / kaipo buſenti narſa iſchbegti? Dabokites. Darikit tikra waiſiu pakutos. Ne tarket / mes ſawipi dumoſim / mes Abrahama turim Tiewu. Eſch ſakau iumus / Diewas gal Abrahamui iſch ſchu akmenu waikus prikelti. Kirwis iau padetas ira prieg ſchaknju medzio. Todel kuris medis neneſch waiſiaus / tas bus pakirſtas ir ugnina inmeſtas.

Matth. 3.

Marc. 1.

Teip regim Jana ir Karaliu Heroda pati ing akis / kekſchiſtes delei apbaruſi / kaip ape tatai raſcha Euangeliſta Motthieius 14. paguld: nieka neadbodams Karaliaus ſmarkibe ir mace.

Ant Sekmo. Schwentas Janas krikſchtitoias muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus / netiktai nekenteia

ſentcia griekų ir piktai giwenanczių ßmonių / Bet ir pilnai Swieta ira raginens / bei mokinens / ieib griekus wengdams / weßlibai giwentu / po akim Diewo ir ßmonių / ne ſa teip raſcha Schwentas Lukoſchus Luc. 3. treczame paguld: Szmones klauſe Jana / bilodami / kangi dariſime / Janas atſakidams biloia / Jei kas tur dwi ſermegi / tas te dūd / neiam turincziam / ir turinſis iſtrowa / taipaieg te dara. Item / Ateja iopi ir muitinikai / idant butų apkrikſchtiti / bilodami iam Miſtre / O mes ka dariſim? Ghis biloia iemus / Daugeſne nepraſchiket / nei priſakita ira / Tiktai dariket tikra waiſių pakutos. Item / klauſe ghi ir ßelnerei / bilodami / O mes ka dariſime? Ghis biloia iemus / Newienam newalios ir netieſos ne dariket / ir alga ſawa paſſikakdinkite. Matth. 3.

Teipo Schwentas Janas ßmones ir ant kittų darbų ira ragines / Jdant anis wiſſoſu daiktoſu pagalei Diewo ſchwentų priſakimų / pikt wengdami giwentų.

Ant Aſchma. Jr ape Sūdna diena Schwentas Janas Szidus ira mokinnens / Jog patſai Ponas Diewas galle ſwieto ſudis / ir ant tho ligaus turres wiſſi ßmones buk giwi buk numirre ſuſſieiti / ir tadda koßna alga atgauſenti / kaip ſcheme ſwiete budams bus giwenens / normt piktai alba gerai. Kriſtaus rankoie ira wetikle / ir ghis ſawa plana ſchlūs / ir kwieczius ſurinks ing ſawa arrodus / a pelus amßina Matt. 3.

O. Ugne

Vgne ſudegins. Bei potam prideia Schwentas Lukoſchus ſchus ßodzius. **Ir daugai kito graudina ir apſake ghis ſwietui.**

Bei ſchiteipo regim ſchi ſchwenta bei brangu wira Jana nepramanuſi naughi koki pamokſla / bet tatai mokinuſi / ka Schwenti Patriarchai ir Prarakai pirm ira mokinne. Ir ka taipaieg ir kitti Apaſchtalai Kriſtaus nauieme Teſtamente ira mokinne.

Bei kadangi nu pamokſla Schwento Jano ſu pamokſlu muſu / ir wel muſu pamokſla ſu pamokſlu Schwento Jano ſutinka / Tadda reik iumus klauſitaiams tha ßodi milett / klauſiti / prijmti / palaikiti / ir ſchirdieſp ſawa deti ir pagalei to kiek tiktai primanas giwenti.

Ant Treczio.

Ape gala alba Smerti Schwento Jano.

NR Jmoke ape indiwna Vßgimmima / ape ſchwenta giwenima ir gera pamokſla ſchwento Jano krikſchtitoio Pono muſu Kriſtaus / nu ant galo mokinkimes / kake ghiſſai ira paſkui gawens alga ir Smerti.

Ape gala ir ſmerti ſcho Schwento ir brangaus wiro Jano krikſchtitoio ſkaitome Euangelioie ſchwento Mot.

Matt. 14.

to Motthieiaus 14. papuldime ſchůs ßodzus. Ateia garſas Herodop ape JEſu / bei ghis biloia tarnump ſawa. Schitas ira Janas krikſchtitoias / ghis iſch numiruſiu priſſikiele / todel ghis tokius dara czudus. Neſa Herodas buwa Jana ſugawens / ſuriſchens / ir apkalens delei Herodias brolio ſawa moters / Neſa Janas buwa iam ſakens / Ne pareitiſſi taw ana tureti / Ir Herodas butu ghi rodas nußawinens / bet bioioſi ßmoniu. Neſa anis tikeioſi ghi Praraku ſanti. Bet diena ußgimmimo Herodo / ſchokincia dukte Herodios po akimiu / tatai intikka Herodui gerai / ir ghis ßadeia iei důti / ka ana praſchitu / Ir ghi augiwes ſawa pamokita / biloia. Důkim ant bliudo galwa Jano krikſchtitoio etc. Ir ghis nuſiuntes nukirſdina Jana temniczoie / ir atneſchta buwa io galwa ant bliudo / ir Mergaitei padůta / ir ana dawe ta Motinai ſawa / tada ateie io Mokintinei / eme io kuna / bei palaidoia ghi.

Jſch ſchu ßodziu Schwento Motthieiaus girdim / ſchi gera mokithogi / bei krikſchtitoghi Sunaus Diewo / ußu ſawa geradeghiſte / pikta alga / ir biauru ſmerti ſchicze ant ßemes gawuſi. Bet aname ſwiete / ir dienoie priſſikelimo muſu wiſſu iſch numiruſiu Ponas Diewas iam attadus / dangaus karaliſte. Jng kure ir mus drauge inweſk / tu Sunau Diewo / paſchlowintas ant wiſſu amßiu amßio / Amen.

Q 2 KETVVIRT:

KETVVIRT: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 6. Paguld:

BVkite mielaſchirdingi/ kaip Tewas ♦36
iuſu mielaſchirdingas ira. Neſudi- 5 ♦37
kite/ ir nebuſite ſuditi. Ne praſzudikite/
ir ne buſit praſzuditi. Atleiſkite ir bus
iumus atleiſta. Dukite/ ir bus iums ♦38
dota

dota/ ſaikas geras nokimſchtas/ nukre=
ſtas/ir ſu kaupu/ bus dotas ant iuſu prie=
glapſcʒio. Neſa to ſaiku/kurio ſeikeſite/
buſiumus atſeiketa.
39♦ Ir biloia ghiemus priliginima. Er
gal aklas aklam keli roditi? er ne abudu
40♦ ing dube impola? Ne eſti Mokintinis
ant ſawa Miſtra/ kada Mokintinis ira
kaip ſawa Miſtras/ tada ghis ira tobu=
41♦ las. A ka regi kriſla akije brolio tawo/
42♦ bei ranſto akije tawa neſſidaboghi? Alba
kaip gali biloti broliop tawa/ ſtowek bro=
lau/ aſchnoriu iſchimti kriſla iſch akies
tawa/ pats neregedams ranſta akije ſa=
wa? Weidmaini/ iſchmeſk pirm ranſta
iſch akies tawa/ir weiſdek tada/kaip iſch=
imtumbei kriſla iſch akies brolio tawo.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

MAna milimi krikſchczonis ne ſenei iſch triw priligimmu / kurius patſai Diewo Sunus kalbeia / girdeiom ir primokom / mus wiſſus didei grieku delei pawarguſius / Aatleidima grieku ir duſches iſchganima nůg Pono Diewo gaunanczus / iei tiktai patis Diewo ieſchkami / důſimes kaip paklidusi awis atraſti / ir Kriſtauſp per wiera atweſti. Onu ſchos dienos Euanglioie / mus taipaieg Sunus Diewo moka / ka mes Diewo apteiſinti / ſcheme giwenime artimoiui ſawam darit turrim / butent / tam pawarguſiam / alba nuſſideiuſiam / paſchokti / to ſuſſimilti / ir ghi kû tiktai primanam gelbeti / ir wis ka ghis kalba alba dara / ne ant pikto net ant gero iſchgulditi iſch to iſchkados bei prapůlimo nedziauktiſſi / bet ghi teiſinti / ir to wiſſus ſzodzius ir darbus ant gero werſti.

Bet kadangi ſcho pamokſlo mumus wiſiemus didei priwalu ira / tadda Ape Mielaſchirdingiſte kalbedami ſchu keturu daiktu dabokimeſi.

Ant pirmo. Kas ira Mielaſchirdingiſte.

Ant Antro. Kam turrim Mielaſchirdingiſte paroditi.

Ant Treczio. Kaipo Mielaſchirdingiſte artimoiui ira darama.

Ant Ketwirto. Kodelei turrim artimam mielaſchirdingi butti.

Ant Pir-

Ant Pirma.

Kas ira Mielaſchirdingiſte.

MIelaſchirdingiſte tatai wadinam / kadda kas reg artima ſawa pawarguſi/ alba iam newale darama / O ſchiſſai to paſſigailedams iam ko primanidams paſchok/ ir gelb/ Alba kada kas nůg kito ßmogaus / ßodeis alba darbais paßeiſtas ira / o ghi wienok nenor iſkadana weſti/ Bet iam io nuſſideghima nukencz. Toktai wadinama ira mielaſchirdingiſte. Bei tatai iſchgi ſchu pawaiſdu permanikt.

Adamas ir Eua roiuie priſakima Pono Diewo perßengdami nuſſideia / ir werti buwa/ kaip bei ghie bei wiſſa ßmoniu gimine amßinai prapultu. A wienok Diewas iſch didzio ſuſſimilimo / atſiunte ſawa Sunu Kriſtu/ Idant taſſai mus iſch ſchos bedos iſchgelbetu/ir amßinai iſchganitu.

Joſephas Patriarcha/buwa nůg ſawa paties broliu pardůts / ir potam netiktai Pono Diewo iſchlaikits/bet ir didziu Ponu tapens / ir kada / io brolei badůdami ateja ir nůg io iawu pirkti noreia / Schicze Joſephas iůs ſawa rankoie turedams / ant iu paſſigaileia / ir iemus mielaſchirdingiſte padaridams iůs giwus iſchlaike. Iſch ſchu pawaiſdu galit permaniti / Mielaſchirdingiſte ſancze / toke meile ir paſſigaileghima/ kada wienas antroio ſuſſimilſta/ ir ghi bedoie ſanti gelb.

 Ant An-

Ant Antro.

Kam mielaſchirdingiſte turim dariti.

POnas muſu JEſus Kriſtus ſchoie Euangelioie ir kitoſu wietoſu / liepens ira mielaſchirdingiſte dariti ſzmogui / neſa koſznas ſzmogus kitam ſzmogui / nůg Diewo puſſes ira brolis alba ſeſſů / kadangi mes wiſſi wieno Diewo / kaip tikroio muſu Tiewo / leiſti eſme. A kaczei wiſſi broleis ir ſeſſerimis kits kitam eſme / taczau newiſſi kits kitam gerais eſme prieteleis / kitta raſim mumus ir dideziu nprietelu ſanti. Schicze turrim ſzinoti / iog netiktai prietelems ſawa turrim mielaſchirdingiſte dariti / bet ir neprietelius kalti eſme mileti / ir mielaſchirdingi buti. Teip neſa pats Kriſtus muſu mielas Ponas ſaka.

Matth. 5. Girdeiot / iog ſakita ira / Tu artimaghi ſawa milek /

Leuit. 19. bet neprieteli ſawa peik. A aſch iumus ſakau / Milekite neprietelius iuſu / Szegnokit tus / kurie ius keik / Darikit thiemus ger kurie ius peik / Melſkites uſzu tůs kurie ius paſzeidz ir perſekinej / Jeib butumbit waikais iuſu Tiewo danguie.

Teip mielaſchirdingiſte dare neprieteliui ſawam /

Luc. 10. Samaritanas paſſigailedams ant ſzmogaus ano raſbainiku appleſchito.

Teip ir patſai Diewas mielaſchirdingiſte padare / důdams Saule ſawa uſzteketi / ir ljtu liti netiktai ant geruiu / bet ir ant piktuiu. Teip

Teip ſakau Diewas Mielaſchirdingiſte dare wiſſam Swietui / důdams tam ant iſchganimo ſawa wienatighi Sunu / JEſu Kriſtu.

Bei ſchita mielaſchirdingiſte Diewo / Ponas muſu JEſus Kriſtus kiekas kartu po akim ſawa Apaſchtalu ir kitu ſmoniu girens ir paſchlowinens ira. Kaip tatai ſchwentieghi Euangeliſtai liudij. Todelei ſakau mokinkimes ir iaukinkimes mielaſchirdingiſte alba meile dariti / wieſſiems ſmonemus / netiktai prieteliams / bet ir neprietelams.

Ant Treczio.

Kaipo pareitiſi Artimoiui Mielaſchirdingiſte dariti.

KAczei wienu ſodziu tiktai kalbama ira / Buket mielaſchirdingi. Tacziau pamokſla muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus labai tolt praſſitenk. Bei iſch ſchos Euangelios alba ſodziu Pono Kriſtaus regim / iog Mielaſchirdingiſte artimoiui / triſſa daiktůſa darama ira.

Pirma. Pareitiſi mumus mielaſchirdingiſte artimoiui dariti Schirde Neſa teipo ſchicze bila Kriſtus / atleiſkite ir bus iums atleiſta / tatai tiek ira / kaip kada Ponas Kriſtus bilotu. Kada kits ſmogus

Q. v priesch

priesch ius nussidecia / ir ius ghi todelei galetumbit iskadana inweſti / tadda ius passigailedami ant io / tho nedarikit / nei iam tatai atleiskite.

A galetu schicze kas sakiti / Tadda nekunigai alba prowa Swietischka netur pikttum karoti / Tiewas / motina / alba Hukinikas netur scheimina pikta apbarti / Bet wissa iu pikttibe nekarawota tur nuleisti ant Atsakau. Ne mielas prieteliau / Ponas Kristus / schicze nekalb ape prowa Swetischka / alba Duchauna / nei wel ape Vreda Tewo / Augiwes / alba Hukiniku / Thiemus pareitisi / kaltamuiam neatleisti / Bet ghi pikto giwenimo delei karoti / Nesa teipo ape wissake wiriausibe kalb Powilas. Wirausibe ira tarnaite Diewo taw ant gero / Jei pikt darai / tada bijokesi. Nesa ghi kallawija nenoprosnai neschoij / Ghi ira tarnaite Diewo / pagießanti tam / kursai pikt dara.

Rom. 13.

Todelei Ponas Kristus schicze neussaka Wiriausibei Swietischkai piktůsius karoti. Bet Ponas musu schicze kalb ape tas ßmones / kurie netur Vredo swietischko / thie patis netur passigeßeti bet atleisti. O ici kas nůg kito ira paßeistas / tadda ghis te skundziasi tatai Wiriausibei / ta nůg Diewo puses korawos piktai daranti. Kaipo Ponas Diewas mumus atleidzia / isch mielaschirdingistes musu griekus / Teipo ir mes kitam ßmogui turrim atleisti io nussideghimus.

Antra

Antra Mielaſchirdingiſte darama ira artimoiui Burna. O tatai teipo / kada ſzmogus ſzmogu reg piktai alba griekoſu katioſu giwenanti / tadda ghis kaltas ira ghi mokiti ant tikro bei gero kelio werſti / ir ghi graudinti idant liautunſe pikto giwenimo / ir mokintunſe Diewui intiktinai giwenti. Neturrim tůiaus ſzmogu / kurſai nuſſideia / ſuditi alba praſzuditi / ghi ſkandinti alba Welinui padůti. Schwentas Powilas teip ſaka / Tu kas eſſi / kurſai broli tawa ſudighi. Ghiſſai půl ir keleſſi ſawam Ponui.

Wel kada krikſchczonis krikſchczoni reg / piktai giwenanti / ir nuſſideiuſi / tadda ghis netur propakala io ape ghi pikt kalbeti / ghi iſchloioti / io piktenibe wiſſam Swietui praneſchti / Ir iſch io nuſſideghimo dzauktiſi / kaip tatai nekuriu nel=mtu ſzmoniu budas ira. Ne teipo nedarikem / Bet artimoio muſu nuſſideghima / pridenkime / ſlepkem ků primanidami. Kriſtus ſchoie Euangelioie du priliginimu kalb. Aklas / aklam bau gal keli roditi? Kriſla noredams iſchimti iſch akies brolio ſawa / pirm te iſchtrauk ranſta iſch akies ſawa paties.

Treczio. Mielaſchirdingiſte artimoiui darama ira / Ranka. Neſa Ponas Kriſtus teipo ſaka / Důkite ir bus iumus důta / Tatai eſti / krikſchczionis krikſchczioni pawarguſi / kaltas ira gelbeti / iam důti / ſziczuti / geru protu paſchokti / Jeib ghiſſai badu neuumurtu / bet gerai

bet gerai tarp kitu ſʒmoniu paſſipennetu. Ape ſchita doſnuma ir Sename Sokane turrim priſakima Pono Diewo. (Eſaie 58.) Lauſchk iſchalkuſiam tawa dûna/ ir pawarguſius / weſk tawa namuſna / iei ka iſchwiſi nûga/tha apdenk/bei ne atſitrauk nûg tawa kuno.

Schitaipo moka mus Sunus Diewo/ ir wiſſas Schwentas raſchtas iſch wieno / artimamui miela-ſchirdingims buti / Bet ſchita mielaſchirdingiſte pa-dariti. Ant Pirmo. Schirde/iam atleiſdami. Ant Antro. Burna / ghio neapklepodami / bet wis ant gero werſdami. Ant Treczio. Ranka ghi gelbedami.

Ant Ketwirto.

Kodelei pareitiſi artimoiui ſawam Miela-ſchirdingiſte dariti?

DAug daiktu ira / kuriemus krikſchczonis ant Mielaſchirdingiſtes/alba ant mileghimo arti-moio/ turetu weſti.

Pirmaia prieʒaſtis Mielaſchirdingiſtes ira pri-ſakims paties Pono Diewo / Neſa patſai Kriſtus (Matt. 5.) ſchieze ſaka / Buket mielaſchirdingi. Mileket ne-prietelius iuſu/ perʒegnoket/keikenczuſius/Ger dari-ket/ peikenczius ius/ Melſkities uʒu paʒeidenczius ir (Coloſ. 3.) perſekinciencʒus ius. Apſiwilkite/kaip iſchrinktieghi Diewo ſchwenti ir milimi / ſchirdies ſuſſimilimu.

Lauſchk

Lauſchk iſchalkuſiam tawa důna / ir pawarguſius/ weſk tawa namuſna etc. Eſa. 58.

Jeigi nu patſai Diewas priſake mums Mielaſchirdingiems buti / artimamuiam ſawa/ tada dabokeſi ka Kriſtus toliaus ape Diewa priſakimus kalba. Tarnas ſʒinnodams Wieſpaties ſawa nora o nedaridams daug muſchu kentes/ Todelei ſʒmogau iei nori iſchwengti Pono Diewo baiſu karoghima/ tadda darik mielaſchirdingiſte kitam ſʒmogui. Luc. 12.

Ant Antra. Mielaſchirdingiſte dariti kalti eſme Artimoiui ſawam/ delei pawaiſdo paties Pono Diewo/ neſa kriſtus ſchicze teipo ſaka. Buket mielaſchirdingi kaip Tiewas uſu danguieſis mielaſchirdingas ira.

Bet kuris ſʒmogus gal Mielaſchirdingiſte Pono Diewo ganna iſchkalbeti. Wiſſa ſʒeme / pilna ira Mielaſchirdingiſtes Diewo. Beitha ſawa Mielaſchirdingiſte Ponas Diewas newienam tiktai kokiam ſʒmogui/ dara/ bet wiſſam Swietui / Ne wienai tiktai ſʒemei kokei / bet wiſſiems teip piktiemus kaip geriemus. Diewas Saule ſawa důſt uſʒteketi piktiemus ir geriemus/ ir důſt lijaus gerammiem / ir negerammiem. Psal. 33. Matth. 5.

Teipo ir mumus wiſſiemus pareitiſi dariti/iei norim ſekti paſkui Tiewo ſawa dangiſcio.

Ant Tre-

Ant Treczio. Ant Mielaſchirdingiſtes te werczmus pawaiſdas daug geru ſchwentu ir Diewo bjenczumſe ſmonu kaip pirm girdeiot ape Joſepha/ Dawida/ Samaritana etc. Tu wiſſu budu giwenti ir ant artimoio ſawo ſuſſimiltiſſi ir iam mielaſchirdingiſte dariti pareitiſi. Jei tu ſmogau gali ſekti/ kita ſmogu piktai daranti/ kaip antai Kekſchauienti/ Wagenti/ alba kitaip ſmirdawoienti/ tadda io iaukinkes ſekti/ pawaiſda/ gero kokio ſmogaus/ kaip ir broiio tawo tikroio irgi wel ſekti pawaiſda Diewo tawa amſinoio Tiewo. Buk ſakau tikru broliu/ gero krikſchczonies. Buk geru Sunumi tikrai geroio Tiewo/ butent amſinoio Diewo. Gereſne iſchtieſos ir pigeſne ira ſekti pawaiſdo paties Diewo ir gero kokio ſmogaus/ nei pawaiſdo Welino/ ir piktoio ſmogaus Iſch gero ir mielaſchirdingo giwenimo dzaugeſi ſchwentieghi Angelai/ O iſch piktoio giwenimo/ anis ſu paczìu Diewu nuſſiſmutij.

Ant Ketwirto. Jei buſim Mielaſchirdingi artimoiui ſawam/ tadda iſch to gauſim be abeioghimo dide nauda ir waiſiu. Neſa teip ſchieze patſai Sunus Diewo kalb. Neſudikite ir nebuſit ſuditi. Ne praſudikite/ ir nebuſit praſuditi. Atleiſkite/ ir bus iums atleiſta. Důkite/ ir bus iumus důta. Saikas pil-

nas

nas prikrestas ir su kaupu bus iumus dotas ing iusu prieglapsti / nesa su to saiku / kuriu ius seikesite bus iums atseiketa.

Bei tokiu paßadeghimu Pono Diewo / ape ußmokeghima Mielaschirdingistes daug turrim schwentame raschte. Ischganiti ira mielaschirdingi / Matt. 5. nesa anis mielaschirdingiste ingis. Kas mielaschirdingiste bei geribe sekioij / Prouer. 14 tas randa giwata / mielaschirdingiste / ir garbe. Kurs ant ubago sussimilsta / Prouer. 19 tas Diewui ßiezij / kursai geribe tam wel atrodis.

Ant Penkto. Sussimilima ir mielaschirdingiste kits kitam dariti turrim / iei norim ischwenkti paties Pono Diewo narsa / rustibe / ir sunku karoghima. Nesa wissas raschtas Schwentas pilnas ira graudenimu / Vpamnoghimu ir karoghimu Diewo / kurius ghis atsiuntens est / ant ßmoniu kietos ir nesussimilstanczios schirdies / alba ant nemielaschirdinguiu. Baisius sudas rasis tam kursai nebuwens ira Mielaschirdingas. Piktieghi nasrai netures palaimos ant ßemes. Psal. 140. Kurs ubagams dūs / tas nestokos / o kursai akis sawa nūg iu atkreips tas didei pawargs. Prouer. 28

Sudnoie

Sudnoie dienoie patſai Kriſtus/ teipo Sudis nemielaſchirdingiems. Atſtokite nůg manęs/ ius prakaiktieghi ing amßina Vgni / kuri pagatawita ira Welinui ir io Angelams / Neſa aſch buwau iſchalkens/ o ius manens nepeneiot / aſch buwau introſchkens o iu manens negirdet/ aſch ſweczu buwau / o ius man padwarios nedawet / aſch nůgas buwau/ o ius manens neapdenget/ aſch ſirgau ir apkalts buwau/ o ius manenſp neatteiot. O anis po ſchu ßodziu Kriſtaus turres eiti/ ing amßina muka/ kaip ir bagotirius anaſſai / ape kuri neſennei girdeiome. Nůg ko tu mus PONe Diewe wiſſus ſaugok / ir tawa Schwentaie Dwaſe padek / ieib mielaſchirdingi budami / paſkui tha linkſma Suda tawa Sunaus ſudnoie Dienoie girdetumbim. Eiket ſche ius paſchlowinti mano Tiewo/ apturekiet karaliſte / iumus pagatawita nůg pradzio ſwieto. Ing kure tu Pone Kriſte mus rodzik inweſti/ iſch tawa didzoio ſuſſimilimo/ Amen.

Matt. 25.

DIENO-

DIENOIE ATLANKIMO Panos Marios, Euangelia Luc. 1. Paguld:

39 MAria keluſiſi toſa dienoſa / eia
ſkubei ant kalnu ing mieſta Juda /
40 ir ateia namoſna Zachrioſchaus / ir pa=
41 ſweikinoia Elſbieta. Ir nuſidawe / kaip

R iſchgir=

ischgirda Elsbieta pasweikinima Ma-
rios/ schokineia bernelis ßiwate ios. Ir
Elsbieta stoiosi Dwases Schwentos
pilna/ ir praschukka didzu balsu ir biloia/ ♦42
Paschlowinta tu essi tarpu moteru / ir
pagirtas est waisius ßiwato tawa. Isch ♦43
kur man tatai/ iog Motina Pono mano
manensp ateit? Schitai / kaip asch balsa ♦44
tawa pasweikinoghimo girdeiau / schoki-
neia su dzauksmu Bernelis ßiwate ma-
na. O Pagirta tu essi / kuri intikeiei/ ♦45
Nesa issipildis / kas taw sakita ira nogi
PONO.

Ir Maria biloia. ♦46

Dusche mana schlowin Wieschpati/
ir dwassia mana linksminasi Dieweie ♦47
ischganancziame mane.

Nesa ghis

48♦ Neſa ghis pawiſdeia pawarguſios mer=
gos ſawa / Schitai / iſch to nu palaimin=
ga mane ſakis wiſſas gimines.
49♦ Nes padare ant manens didzius daik=
tus / kurſai macnus eſti / ir kurio wardas
ſchwentas ira.
50♦ Ir mielaſchirdingiſte io nog gimines
ik gimines / Ant tu kurie io bijaſe.
51♦ Padare ſtipribe Peteie ſawa / ir iſch=
barſte tus kurie ira lepus ſchirdija ſawa.
52♦ Nuſtume ſilingoſius nog Soſto / ir pa
aukſchtina Pawargulius.
53♦ Alkſtanczus papilde lobiu / Ir bago=
toſius tuſczius apleida.
54♦ Ghis atmine mielaſchirdingiſtes / Ir
pagelbeia ſawa tarna Iſrael.
55♦ Kaip ghis kalbeies eſt Tiewump mu=
ſu / Abrahamui ir Seklai ia ant amžio

R ij Ir

+ -

Ir Maria paſilikka pas ie kaip per tris Meneſius / potam wel ſugrinſʒa namie. ♦56

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SChwentas Lukoſchus Euangeliſta/ pirm ſchos Euangelios raſcha Elſbeta mote Zacharioſchaus Piebono Jeruſales / kuri iſch iaunyſtes ikki didʒio amʒio newaiſinga buwa/ ant ſenu ſawa dienu iſch wiro ſawa nieſchcze alba ſunke paſtoiuſe. Raſcha taipaieg taſiau Euangeliſta Schwenta Gabriela Angela/ iſch Diewo inſakimo panai Mariai praneſchuſi / iog ghi iſch Dwaſes Schwentos / be wiriſchkos ſeklos turetu nieſchcza alba ſunki paſtoti/ ir Sunu pagimditi/ Iſchgelbetoghi wiſſo ſwieto.

O nu ſchoie Euangelioie toliaus raſcha/ pana Maria eiuſe iſch Galileos ing Szidu ʒeme gentaineſp ſawa moteſp Zacharioſchaus / ir ſu ie ape tatai/ ſuſikalbeiuſe/ ka Ponas Diewas abiem buwa padarens.

Bet iei mes ape ſchi Atlankima naudingai norim kalbeti/ tada iſch ſchos Hiſtorios dweiu daiktu gerai dabokimeſi.

Ant Pirmo. Kaipo pana Maria gentaine ſawa Elſbeta ſena atlanka/ ir kokſai thů kartu nuſſidůſt ſtebuklas.

Ant An-

Ant Antro. Ka Elſbeta Marios atlankama weik ir kalb. Tu Pone Diewe gelbek / ieib mes ape ſchus daiktus / tau pacziam ant garbes/ bei mumus ant palinkſminoghimo galetumbim kalbeti ir klauſiti.

Ant Pirmo.

Ape atlankima Marios.

SChiſſai atlankimas Panos Marios wertas ira/iog ghi gerai apdumotumbim/ neſa ſchiſſai ſuſſieijmas ſchu dweiu Wieſchlibu moteru / ira ſuſſieghimas tikrai geru Szmoniu / kureme ape Swieto wiſſo Iſchgelbethoghi pilnai ir Diewo baimeie ira kalbeta.

A ſchitame atlankime ſchu keturiu daiktu didziauſei dabokimeſi.

Ant Pirmo. Kakias ira Moteriſchkes kures wiena antra atlanka.

Ant Antro. Iſch kur Maria Elſbetoſpi ateja.

Ant Treczio. Kodel Maria Elſbeta atlanka

Ant Ketwirto. Kokſai ſtebuklas ſtoioſi Elſbetai kada ie Maria ſweikinoia.

Pirma, Iſch ßodziu Angelo Gabrielo girdim. Maria ſu Elſbeta / netiktai paſſißinuſes/alba geromis prietelkomis buwuſes / Bet Mariai ſu Elſbeta

R iij buwa

buwa artimas gentaines / tatai eſti iſch wienos Plemes alba gimines / butent iſch Gimines Aaron / tatai eſti / Plebonu / kurei giminei patſai Diewas buwa priſakens Baſʒniczʒe Jeruſaleme uʒweiſdeti / Kodimais / afficeramis / ir pamokſlu / neſa taip kalb Angelas Mariai / ſawa praneſchima bei ʒodi ape uʒgimima Meſ- Luc. 1. ſioſchaus ſtiprindams. Dabokis. Elſbeta Gentaine tawa / taipaieg ſunki alba nieſchczʒa ira Sunumi ſeniſteie ſawa / ir ſchitai iei ira ſcheſchtas menu / kuri ſkelbama ira / newaiſinga. Jſch ſchiu ʒodʒiu numanam ſchie diwi / netiktai prietelkas / net wienos gimines ir gentaines buwuſes.

Antra. Dabokimes kur ſchie diwi / Maria bei Elſbeta giwena. Pana Maria giwena Galileos ʒemeie / aname mieſte / kurſai wadinamas buwa Nazareth / kaip tatai iſchroda Euangeliſta Luc. 1. paguld. O Elſbeta giwenuſi ira ſu ſawa wiru Szidu ʒemeie / aname didʒame mieſte / kuro wardas buwa Jeruſalem.

A kaczʒei Galileos ʒeme ſu ʒidawa / alba Szidu ʒeme ſuſſidure / alba gretabuwa / tacziau Nazareth / mieſtas / nůg Jeruſalem buwa gana toli / Schi kelt mergaite Maria wiena ir ſunki budama / per didʒus kalnus ſkubei alba labai greiti eija.

Jſch tos didʒios / ir panai Mariai / ne teip nůdem pigios kelliones galim permaniti / pana Maria gen-

taine ſawa Elſbetha ſena / iſch dugno ſchirdies tikrai bei didei mileiuſe.

Treczia. Nu weiſdekim ir dabokimeſi prieſzaſtu/ kodelei Maria toke dide kelione padare / kodelei ana teip iſſiſtrowija / kodelei neſſigine/neitingeia Elſbietoſpi eiti. Triu daiktu delei pana Maria atlanka Elſbeta geintaine ſawa.

Ant Pirma. Delei didzo anno dziaukſmo kuri ghi gawa / iſch ſzodziu Angelo Gabrielo ſakanczio/ Elſbeta ſunke paſtoiuſe iſch ſawaſeno wiro Zachartoſchaus/ Tatai ſakau panai Mariai buwa labai linkſma/ Neſa thů cziesu dide nůdemais buwa geda Moteriſchkei wira tureti/ o ne waiſingai buti / tatai eſti newieno waiko nepaweſti/ Toke moteriſchke Szidai tare kaip Diewo prakeikta iog newerta buwa waiko tureti. Bet kadangi Elſbeta toke ne waiſinga buwa / ir nu iau paſena / tada tatai bei Mariai bei Elſbetai labai ſkaudu buwa. Todelei Maria linkſma ſzodi nůg Angelo gawuſi ir iſchgirduſi gentaine ſawa Elſbeta kaczei ant ſenu dienu ſunke tapuſe / didei dzaugeſi / ir iſch dzaukſmo ie atlanka.

Ant Antra. Atlanka Maria Elſbeta / Idant iei galetu apſakiti ſawe nu taipaieg iſch Schwentos Dwaſes nieſchcze tapuſe. Ir Diewa iau nu pradeiuſi iſchpilditi paſzadeghima ape atſiuntima Meſ-

ſioſchaus/ Jeib ſakau Maria gentainei ſawa galetu kalbeti ape linkſmus ßodzius Angelo/ uůg Kriſtaus/ tadda ghe ſchiteipo atlanka. Neſa Angelas teipo buwa Mariai kalbeiens/ ape ta Sunu/ kurio ghi nu

Luc. 1. ſunki ira. Tu buſi nieſchczia ßiwate/ ir pagimdiſi Sunu/ tho warda praminſi JEſus/ tas bus didis ir Sunumi aukſchcziauſioio wadintas. Ir Pottas Diewas dos iam Soſta Tiewa io Dowido/ ir ghis bus karaliumi ant namu Jakubo amßinai/ bei io karaliſtes nebus ne wieno galo. Jeib tokius linkſmus ir brangus ßodzius Elſbetai galetu paſakiti/ Maria ateit Elſbetoſpi.

Ant Treczia. Panna Maria iauna merga budama/ ir ßinnodama ſawa nukarſchuſe gentaine/ ant ſenu dienu ſunke ſancze/ ana todelei/ ne tiktai atlanka/ bet ir pas ie kake dwilika nedeliu paſſiliekt/ idant iei ſlußitu/ padetu dirpti ir ios uki priweiſdeti/ Schitu daiktu delei atlanka Maria Elſbeta.

A iſch ſcho atlankimo/ ius krikſchczoniſchkos moters mokinkiteſi ſchu daiktu/ nůg pannos Marios motinos Chriſtaus. Ant Pir-

Ant Pirmo. Jei kur iſchtirſit Gentaine juſu/ alba kaiminka / ſuſiedka / ſunke tapuſe / tadda ir ius iſch to dziaukites ſu ana / Diewui uß io perßegnoghima diekawodamos ir praſchidamos / ieib ana tikru cziesu tha Diewo dowana galetu ant ſwieta' giwa ir ſweika paweſti. Neſa ußgimimas ßmogaus iſchtieſos didis ſtebuklas ir darbas paties Pono Diewo ira.

Ant Antra. Kaip pana Maria Jeruſaleię pas ſawa gentaine paſſilikuſi/ iei ſlugawoi/ paſchoka / padeſt dirpti / ir ios uki ußweiſdeti. Teipo ir ius wiena antrai rodas ſlußiti turrit / o ipatei kada kurri tokę naſchta neſchoij. Kuri moteriſchke teipo dara/ ta tikrai ſeka pawaiſda pannos Marios/ ir ghe geriaus garbin nei popießnikai.

Ant Treczia. Dabokimes / kas nuſſidawe Elſbetai/ kada ie Maria ſweikin. Ape tatai nu Euangeliſta teipo ſaka.

Jr nuſſidawe / kaip iſchgirda Elſbeta paſweikinima Marios/ ſchokineia bernelis ßiwate ios.

Schitai iſchtieſos didis ira ſtebuklas/ iog Sunus Elſbetos/ kaczei dabar ant ſwieto negimens/ ßiwate augiwes ſawa budams / paßinſta pana Maria neſchancze Jſchganitoghi wiſſu ßmoniu. Jr todelei

R v ſchis

ſchis Bernelis/kurſai potam wadintas buwa Janas/ dzaukdamaſi ſchokincia ßiwate motinos ſawa. Togideleiir pati Augiwe Elſbeta / toktai ßiwate ſawa paiutuſi / nuſiſtebedama ſaka/ ſchitai / kaip eſch balſa tawa paſweikinimo iſchgirdau / ſchokincia dzaugdamaſi Bernelis ßiwate mana.

Bei ſchokineij ſchiſſai Bernelis todelei/iog buwa paties Pono Diewo paſchwenſtas / ir iog paßina Marios Suneli ſanti Dangaus ir ßemes Pona/ bei Iſchgelbetoghi wiſſo ſwieto/tû ghis iam klonodams dziaugeſſi bei ſchokineij. Tiek ape pirma dali.

Ant Antro.

Ka Elſbeta Marios atlankita weike ir kalbeia/ alba kas deſtiſſi atlankime Elſbietos.

INeijuſci Mariai namûſna Elſbetos / ir paſweikinoiuſci ghe / teipateg didi ſtebuklai ir darbai nuſſidûſt.

Elſbeta/tûiaus kaip iſchgirſt ſweikinima panos Marios / papildita eſt Schwenta Dwaſe/ kaip ir Apaſchtalai diena ſekminiu.

Elſbeta Schwenta Dwaſe gawuſi / tûiaus pati paßinſta Mergaite Maria / gentaine ſawa / ſunke ſancze. Bei ßinna ana ne iſch ſeklos wiro/bet iſch paties Diewo malones ir darbo Schwentos Dwaſes toki ſancze.

Elſbeta

Elſbeta ſʒinna Maria geleiuſe tiketi ſʒodʒiams Angelo/ kaczei labai didi daiktai ira kuriu protas ſʒmogaus negal permaniti.

Elſbeta ſʒinna/ ta Berneli/ kuriu pana Maria ſunki ira/ ſanti Meſſioſchumi/ kuri pats Diewas Tiewas Adamui paſʒadeia.

Elſbeta ſʒinna/ ſtiprei tik ir atwirai iſchpaſʒinſta/ Jog taſſai Bernelis Marios/ tikrai apteiſins/ iſchgelbes ir amſʒinai iſchganis ſawa ſʒmones/ pagaleianu ſʒodʒiu Gabrielo.

Toke dide iſchminti Schwenta Dwaſe Elſbetai pridawe/ ioſpi ateiuſi/ Bei iſchtieſos iei Elſbeta ne butu Schwenta Dwaſe papildita/ tadda ghi ſchus daiktus nebutu numanuſi nei tikeiuſi/ bet wis katai iei pridawe Schwenta Dwaſe.

Bei ſchiteipo regim Dwaſes Schwentos darba ſanti/ ſʒmogu apſchwieſti/ paſchwenſti/ pamokiti/ tam didi iſchminti/ bei wiera Diewui intinkancze dûti.

A weiſdekem toliaus ka Elſbeta Schwentos Dwaſes papildita Mariai kalbeia.

Elſbeta didʒiu dʒiaugſmu ir balſu kalba teip ape Maria/ kaip ir ape ios Berneli/ kaczei dabar negimuſi.

Ape Maria

Ave Maria kalbedama / teip ſaka / **Tueſſi pagirta tarp moteru.** Kaip kada tartu / Wiſſu pirmoie Mote / butent Eua / pakluſſuſi gundimo Welino / užwede ant ſawens / ant wiſſu moteru / ir ant wiſſu Wiriſchkiu grieka / ir amžina ſmerti / bei prapůlima. Ir kaczei Diewas už keturiu tukſtancziu metu žadeia Iſchgelbetoghi žmoniu / ir tha iſch moteriſchkes užgimſanti / tacziau Diewas newienos moters teip didei nenumileia / kaip tawe mana gentaine miela. Tůgi tu iſch tieſos wiſſu didziauſei eſſi pagirta ir paſchlowinta / kadangi tu buſi gimdiwe Sunaus Diewo / ir iſchganitoio wiſſo Swieto.

Potam ghi toliaus iei teip kalba / **Iſch kur man tatai / iog motina mana Pono manenſp ateit?** Kaip kada tartu / Eſch iſchtieſos tawa (miela Maria) eſmi Gentaine / bet tikrai kalbant eſch ne iauczius hadna alba werta ſanti / iog tu Augiwe / Diewo Sunaus budama / ir Iſchgelbetoio žmoniu / mane atlankitumbei / manenſp ateitumbei / Man regiſſi werta eſa / iog tu namie pakaiuie laikitumbeis / ir iog wiſſas karalienes ſcho ſwieto taw ſlužitu / ir rankas ſawa / taw waikſchczoienczei / po tawa koiu padetu etc.

Item

Item/ **Ischganita essi / kuri ineikeiei/** Scheis ßodzeis Elsbeta pasaka Mariai/ kas iei isch to bus/ iog ghi ßodzems Angelo tikeia/ Kristu ischganiſenti swieta. Butent/kaip ghi isch tos wieros / bus amßinai ischganita kunu ir dusche.

A Kaip Maria ischganita ira per wiera ing schi sawa Sunu / teipo ir wissi kurie tik ing Jesu Kristu
bus ischganiti. Schwentas Powilas bila/ Jesus 1. Cor. 1.
Kristus mumus Diewo daritas ira / ieib butu/ schwentibe/ teisibe/ ischmintis/ ir ischgelbeghimas musu.

Ape Berneli Marios kalbedama Elsbeta du brangu ßodziu padeia.

Pirma. Ghi teipo saka/ **Perßegnotas ira waisius tawa kuno** Isch pradzio Swieto tiek tukstanczíu tukstantis moteru buwa / O neiwiena moterischke dabar ne pagimde waisiu perßegnota/ Net griekinga / Nesa koßnas ßmogus griekingas prassidest / ir griekůsa ußgem/ kaip tatai wergdams
Karalius Dowidas kalb. Psalm 51. Asch griekůsu Psal. 51.
prassideiau/ir griekosu pagimde mane augiwe mana.
Kaip gal tas cziſtas buti / kursai isch moterischkes Job. 15.
ußgem. Tiktai wiena pana Maria pagimde Sunu be grieko ir teisu/ Nesa ios Sunus ne prassideia isch wirischkos seklos/net nůg Dwases Schwentos.

Sekla

Sekla isch Wiro ir moteres gimusi / neisawe nei kitta gal gelbeti alba ischganiti/ Tiktai schi wiena sekla JEsus Krißus Marios Sunus/ira perßegnota/ ir perßegnotus dara/ wissus ing ghe tikinczius. Kaip ape tatai patsai Diewas Tiewas kalbeia Abrahamui
Gen. 22. bilodams. Per tawa sekla bus wissi ßmones ant Szemes perßegnoti,

Taip brangus ira schissai Bernelis/ kaip be io
Johan. 1. newienas ßmogus negaletu dangun ischkakti. Jampi buwa Giwata / ir Giwata buwa schwiesibe ßmoniu/
Joh. 14. Bei isch to bila Kristus ape sawe. Esch esmi kelis/ tiesa/ir Giwata.

Schitai mes saw ape schi Sunu Marios gerai dekime schirdina sawa/ Idant iû ßinnotumbim ir tike-tumbim JEsu Kristu wiena mus ischganaanti.

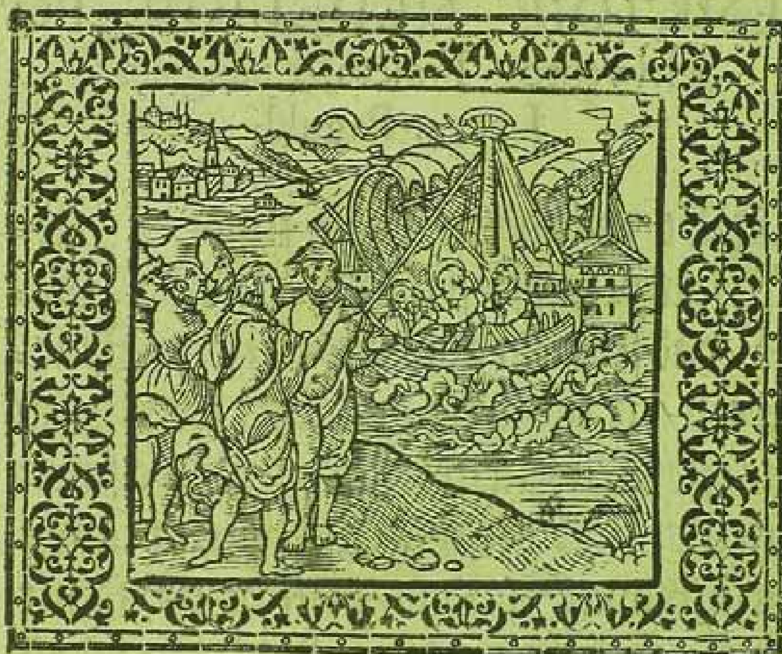
Antras atmintins ßodis Elsbetos ape Marios Sunu ira/ iog ghi wadinna PONU. Isch kur tatai man randasi/ iog motina mana Pono manensp ateit? Schitû ßodziu PONAS ßenklin sennule Schwenta Dwase papildita/ JEsu Kristu essanti netiktai Sunu Marios/tatai esti tikra ßmogu/ Bet ir Pona/ tatai esti tikra Diewa. Kursai tikrasis Diewas priemens ßmogiste/ isch Marios motinos sawa/ apgales Welina/Smerti/Swieta/ Pekla/ ir amßina prapulima/

lima / Jr dûs tikintiemus ing ſawe / atleidima grieku / apteiſimma / ir amßina giwenima dangaus karaliſtoie. Jng kure tu mus wiſſus Pone Krißau inweſti rodzik / iſch tawa malones / Amen.

PENKTOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 5. Paguld;

1♦ BEt nuſſidawe kada ßmones Je-
ſauſpi werßeſi / klauſiti ßodzio Die-
wo / tad ſtoweia ghis pas Eßera Gene-
2♦ zareth / ir iſchwida du laiwu ſtowinczu
pas eſzera / a ßukljei iſcheje / plowe ſawa
3♦ tinklus. A ineghis ing wiena laiwa
kurſai buwa Simono / praſche ghi / idant
maß atſtumtu nog kraſchto. Jr ſedoſi
ir moke ßmones iſch laiwo.
4♦ A paliowens kalbeti / biloia Simonui
irkeſi aukſchtiniu / ir ußmeſkite tinklus
iuſu

iuſu/ ant walkſmo. Simanas atſake/ bi= ♦5
lodams iopi/ Wiſtre/ per wiſſa nakti dir=
bome a nieka negawome/ Bet ant tawo

ßodzio tinkla meſſiu. Ir kaip tatai pa= ♦6
dare/ užgrieia ghie dide daugibe ßuwu/
a tinklas iu pliſcha. Ir moia ghie burſi= ♦7
nik ams

nikams sawa/ kurie buwa antrame lai=
we idant ateie padetu ghiemus traukti.
Ir anis ataia/ ir pripile abu laiwu pilnu
taipo iog grimsda.

8♦ Tatai kaip Simonas Petras isch=
wida/ pole ant keliu po akim JEsaus/
bilodams/ Wieschpatie ischeik nog ma=
9♦ nens/esch esmi grieschnas ßmogus. Ne=
sa apeme ghi baime/ ir wissus kurie su
io buwa/ ant to ßuwu gawimo/ kuri ghie
10♦ tarp sawens padare buwa/ toieg budu ir
Jakuba bei Jana Sunus Zebedeuscho/
Simono bursinikus. Ir JEsus biloia
Simanui/ nesibijok/ nesa nog to czeso tu
11♦ ßmones gaudisi. Ir anis atsijre su lai=
wais kraschtop/ wis palikdami/ eia pa=
skui ghi.

S Ischgul=

Ischguldimas schos Euangelios.

DSz dweiu nedeliu / milimi / girdeiom Pona musu JEsu Kristu wissa ßmoniu Gimine priliginanti / ant pirma Awims / nesa kaip antai Awis kaczei ganamos / taczau kartais wiena / kartais ir daug paklista / O wienok piemenies gero ieschkamos ir suwokiamos ira. Alba kaip antai graschis isch rankos pametams ira. ir iei nebutu Moterischkes kakios ieschkotas ir ischdetas / galetu ir tas suruditi ir amßinai prapulti. Teipo ir mes wissi / kartais Welino / kartais swieto pikto ischklaidinami esme / ir griekosu musu amßinai turetumbim prapulti. A Ponas Diewas nenoredams prapůlimo grieschnoio ßmogaus / patsai mus ieschka / mumus griekus atleidz / apteisin / ir amßinai / sawa Sunaus Kristaus delei / ischgana

Uß Nedelios girdeiom toliaus / ka mes ßmones Diewo ieschkomi ir ischganami artimui sawam dariti kalti esme / butent iam mielaschirdingi buti / Jo nesuditi / io nepraßuditi / bet iam atleisti ir iam wargstancziam / důti.

O nu schos dienos Euangelioie / moka mus musu Ponas Jesus Kristus pawaisdu schwento Petro / idant koßnas sawame pawadinime schicze ant Sze-

mes

mes giwendams nepateiktumbim/ bet ſtropei dirptumbim. Todelei ſchū kartu / Ape darba kalbedami keturu daiktu iumus priminſime.

Ant Pirmo. Er pareitis koſznam Szmogui dirpti/ir kodelei.

Ant Antro. Darba ſzmogaus newiena ſanti/ bet pagalei koſzno pawadinimo / tuleropa.

Ant Treczio. Bau twiſſadai ſekaſi Szmogui io darbai.

Ant Ketwirto. Kaipo ſzmogus tur elgtiſſi / icib nenoproſnai dirptu.

Wiſſagalinſis Diewas/ tegelb idant eſch ſchi pamokſla iumus patogei ſakiti/ius to gerai iſchmaniti ir atminti galetumbit/ Amen.

Pirma pamokſla ape darba ſzmogaus. Er pareitis ſzmogui dirpti?

Daug ſzmoniu / teip wiru kaip moteru ira/kurie nerodas dirb/ Bet nor tiktai pateikti / Neſa kits teipo dumoj/Eſch eſmi didzios Gimines/didzio Pono kokio twaikas/ man nereik/ man nepriwalu ira dirpti / tūgi ghis pateik. Kits teipo dumoj eſch bagota turiu Tieſwa ir Matina/thie mane ſawa twaika gal uſzauginti/ kaczei nedirbanti/ Jr kaczei gimditoiei mana numirs/

S ij taczau

taczjau anis man toki paliks ſkarba / iog galeſiu passipeneti ir nedirbens. Kita wel raſi iſch praſtos ir pawarguſes gimines užgimuſi, O taczjau iſch wieno tiktai tingeghimo nenorinti dirpti. Bet ſchitie wiſſi nei gerai dumoj / nei pateikdami gerai dara/ Todelei turrim žinoti iog mumus wiſſiemus pareitiſi dirpti ir procewotiſſi/ bei tatai ſekanczjuiu prieżaſtu delei.

Ant Pirmo. Kożnas żmogus po ſugrieſchijimu Adamo / ant darbo/ albo darbo delei użgem/ Neſa Gen. 3. teipo kalbeia Diewas patſai Adamui / Prakaite weido tawo walgiſi dūna tawa / ikki atpencz żeme pawirſi/ Neſa tu żeme eſſi/ ir Szeme pawirſi. Bei darba Ponas Diewas żmogui użdetens ira/ kaip wina koke delei Griecko/ Togidel ir Schwentas Jobas bila. Job. 5. Kaip antai paukſchtis ant lekioghimo / Diewo sutwertas ira / teip żmogus ant darbo.

Ant Antro. Szmogus po ſugrieſchimo Adomo/ netiktai ant darbo leidziams ira / Bet ir paties Sunaus Diewo todelei atpirktas ir iſchgelbetas/ leib geruſu darboſu procewotunſe. Jr kożnas ſawame Vrede dirptu / ir prakaita ſawa brauktu / Neſa teip raſcha Schwentas Powilas/ Kriſtus muſu griekus patſai 2. Cor. 2 aſſierawoia ant ſawa kuno / ant medzio / leib mes Griekus atmete/ teiſei giwentumbim.

Ant Treczio.

Ant Treczio.. Szmogui pareitiſi ir reik dirpti/ ſeib pateikdams ne inpultu ing Griekus / ir ing Pono Diewo ſunku karoghima ir ſkada / Neſa ſzmogu pateikenti piggu ira Welinui griekůſna inklampinti/ kaip antai ſzinnoma ir koſzna diena regima ira/ Pateikunai pradeſt girtůti/kekſchauti/ Diewa bluſniti/wekti / ir kitus piktus darbus dariti/ Teip ſzmogus pateikenſis bei niekadai nedirbanſis tur apſirgti/ ir kartais ing dide ligga inpulti. Togidel ir Syrachas ſaka. Syr: 7. Sunau pramanikes darba koki / tadda taw pikto neuſidůs. Bei ir pagonis mokiti ir iſchmintingi ira teip kalbeie/ Ocium puluinar Sathanæ. Tatai eſti/ Tingeghimas ira priedgalwis Welino/ bei Salamonas teip ſaka/ Prouer. 12 Laukiniks Dirwa ſawa gerai priſweiſdins / důnos tures apſta / a tinginis ſtokos. Item/ Schwentas Powilas bila / Jei kas nedirb / tas tenewalga / 2.Theſ. 3. Dirpkitiegi kaſznas ſawa rankomis/ Idant turetumbit ka důti pawarguſiam.

Ant Ketwirto. Szmogus ſawame pawadinime tur dirpti nepateikti / idant laimetu ir Diewo perſzegnoghima gautu. Neſa dirbanſis / bus Diewo perſzegnotas / kaip dabar iſch kalbeſiu iſchmintingoio karaliaus Salamono girdeiom. Bei ſchitaipo girdim mus kaltus eſanczus dirpti/ delei leidimo Diewo Tiewo / Delei atpirkimo Sunaus io/ Jeib iſchwenktumbim karoghima Diewo / ir ieib apturetumbim io

S iij perſzegno-

perſʒegnoghima. Teip iuk wiſſi Sutwerimai Pono Diewo koſʒnas ſawa Vreda pilda / Saule ir Menu ſpindʒ ir ſchwieſoi/wandů/Sʒeme neſch ſawa waiſiu. ſkruſdeles maſʒas kirmelaites dirb/ kaipgi tu ſʒmogau nenoretumbei dirpti/net wiſſadai pateikti?

Todelei iaukinkes ſʒmogau netingeti / bet dirpti/ kolei giwas eſſi/ kolei begalli.

Antra pamokſla kha tur ſʒmogus dirpti:

Newiſſi ſʒmones wieno ira Stono/ newiſſi wieno pawadinimo/ ne wiſſi tur wiena alba tamau Vreda / Bet ſʒmogus Diewo pawadintas ira / kits ant to Vredo / kits ant kito. Tůgi ir koſʒnas tur dirpti kaip tatai io Stonui alba Vredui uſʒgul/kits ſakau kaltas ira dirpti rankomis/ kaip antai ira wiſſokie remeſnikai/laukinikai/Sʒiweiei/ ir kitti tam ligus ſʒmones/ kurie iſch darbo ranku ſawa tur pennetiſſi. Bei
Pſal. 128. ape tus kalb Diewas Pſalme / Tu penneſies tawa ranku darbais/paſchlowintas eſſi/ taw ger ira. Ir Syrach. 39. paguldime taipaieg daug kalb ape remeſnikus. Kits wel tur dirpti ne rankomis/ bet galwa ir burna / kaip tatai ira Baſʒniczios kunigai/ thie ſakau bei rita meta ankſti/ bei wakara welai tur wiſſokias knigas / bei wiſſu didʒiauſei/ Schwenta raſchta

ſkaititi

ſkaititi / ir ape ta wiſſadai miſliti / Idant iſch ta ſawa parauianus galetu iſchmokiti / ape Diewa / io butibe / nora / ir duſches iſchganima / kaip tatai regim ſchoie Euangelioie / ir pati Pona JEſu Kriſtu daruſi / taſſai netiktai Baſzniczoſu / net ir namůſu ant Vliczių / girroſa / ir pas Eſzerus koſani ſaka / kaip ir ſchoie Euangelioie dare. Taipaieg ir ſwietiſchkieghi Ponai / tur dumoti ir rupintiſi pilnai / kaipo anis ſawa karaliſte / Hercikiſte alba Ponſtwa galetu iſchlaikiti / ſawa ſzmones reditі / ir pakaiuie bei gerame paſſipeneghime / prieſch neprietelius apginti.

Bei idant koſznas ſawame pawadinime ſawa Vreda galletu tikrai iſchtaiſiti / tadda Ponas Diewas Schwentame ſzodije / koſznam pamokſla důſt / kaip iem dirpti pareitiſi / kaip ape tatai bei Senname bei Nauieme Teſtamente ſkaitom.

Todelei koſznas iſch Diewo ſzodzio mokinkimes / kokſai darbas mumus ſwiſſiemus pareitiſi dariti. Kaip Schwentas Powilas iſchkei kalb / Jei kas tur Vreda taſſai te wakt ůi Vreda / Jei kas Moka tas te moka / Jei kas grauden / taſſai tewaktůi graudenima.

Trecza pamokſla. Tada bau ſekaſi ſzmogui wiſſadai io Darbai:

Atſakau. Tatai regim iſch ſchos Euangelios/ Schwentas Petras ir io draugai Szweiei budami/ gana ira procewoie/ gana ira dirbe/ ir wiſſa nakti ne- miegoie/ Bet wienok ſchitai ſakoſi nelaimeie. Potam teipo bila / Pone mes per wiſſa nakti dirbome/ bet nie- ka negawome/ Teip ir mumus wiſſiemus tankiei gal nuſſidůti / kaczei gana pilnai dirbam ir prakaita ſawa leidzem/ taczau tankei nieka negalim nůpelniti/ nieka negaunam/ Bet wiſſa muſu proce noproſna ira/ Kaip ape tatai ir ius patis ſʒinnot / ir kits kitam a ſcharas ſawa braugdami ſkundzeties. Todel uſchrakintinai iſch ſchos Euangelios mokinkimes.

Ant Ketwirta. Ka Szmogus dirbdams tur dariti ieib laimetu.

Kadda nu ſʒmogus ſchitaipo noproſnai proce- woieſſi / kartais ir ſu moterimi / ſu waikais / bei wiſſa ſcheimima/ tadda iem tatai labai ſunku regiſſi. Ir ro- das noretu ſʒinnoti/ ka dariti ieib iam io darbai ſek- tunſe. Jeigi nu kas nor nenoproſnai dirpti/ bet laimeti per ſawa darbus / taſſai te daboieſſi ſchu daiktu kurus Schwentas Petras ira darens / ſchoie Euangelioie tadda ir ghiſſai laimes.

Ant Pirmo. Schwentas Petras/ klauſa Pono JEſaus Kriſtaus koſani / tatai eſti ghis mokinaſi Diewo

Diewo ßodzio / kuri iem Sunus Diewo praneſch ir paſaka.

Ant Antro. Ghiſſai ſkundzaſi Kriſtui wiſſa nakti ßweicіens/ a nieko negawens/ Miſtre/ bila Mes wiſſa nakti ßweioiom / a nieka negawom/ tatai eſti/ ghis meldeſi Kriſtaus/ idant ghis iem nu toliaus dûtu gera palaima ant ßweioghimo.

Ant Treczio. Schwentas Petras ant ßodzio Pono JEſaus Kriſtaus/ uſſijrens aukſchtiniui ant Eßero/ iſchmet ſawa tinkla tatai eſt/ ßweioij ir procewojeſſi. Kada ghis teipo dara / tada ghis tiek ußgrieja ßuwu / iog ghis ſu ſawa drangu wienu du negaleia kraſchtana gabenti net ghis ir kitus ßweius turreia ant pagalbos atwadinti / Idant anis ateghe tinkla ſu ßuwimis kraſchtop padetu traukti.

Taipo ir tu mielas krikſchczonie darik / Jei nori gera palaima iſch tawa darbo ir prakaito gauti. Milek Diewa ir io Schwenta bei brangu ßodi / ta rodas bei tankei girdek / Neſa patſai Kriſtus Schwentamip Matthieip. 6. pagulo: bila. Jeſchkaket pirmiauſei karaliſta Diewo ir io teiſibe / tada kiti daiktai iumus pripuls. Antro melſkeſi Pona Diewa idant ghis tawa darba perßegnotu / Neſa Diewas teip ſaka. Pſal. 50. Schauk manenſpi bedoie / tada eſch tawe iſchklauſiſiu. Bei Kriſtus ſaka. Iſchtieſos / Iſchtieſos ſakau

S v iumus/

iumus / Jei ko praschisite Tiewa wardana mana / dûs iumus.

Ant Treczio. Pridek rankas sawa / ir dirpk sawa koßnas darba / neczedik kuna alba prakaita sawa / Tadda bcabciogȟimo Diewas tau dûs ko tau reik ir priwalu ira.

Tiek iumus isch schos Euangelios ape Darba trumpai sakiti noreiau. Diewe tu dûdi idant mes koßnas sawame pawadinime tau isch tikedami / galetumbim dirpti ir laimeti / teip scheme kaip aname giwenime / Amen.

SCHESCHT: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 5. Paguld:

JEsus biloia mokintiniump sawa /
sakau iumus / tei iusu Teisibe nebus ♦20
geresne / neig Mokitu raschto ir Phari-
seuschu neineisite karalistana dangaus.
Girdeiote / iog seniemus sakit esti / Ne ♦21
ußmuschk / a iei kas ußmusch / tas bus kal-
tas

22♦ tas ſudo/ A eſch ſakau iumus/ kas ant ſa=
wa brolio Ruſtauia/ tas ira kaltas ſudo.
A iei kas kalba brolui ſawa racha/ tas ira
kaltas Rodos. A kas ſaka tu durniau/ tas

23♦ 5 ira kaltas peklos vgnies. Jei tada neſchi
Dowana tawa ant Altoriaus/ a tenai
atmeni/ iog brolis tawa tur neka prieſch
tawe.

tawe. Palik tenai Dowana tawa pas ♦24
Altora / ir eik pirm / ir ſuderek ſu Broliu
tawa / ir potam ateik / ir affierawok Do=
wana tawa.
Suderek ſu tawa Prieſchiniku grei= ♦25
tai / kolei ſu io ant kelio eſſi. Idant Prie=
ſchinikas nepadotu tawens Sudzei / a
Sudzia tarnui / ir butumbei inmeſtas
temniczona. Iſchtieſos ſakau taw / ne= ♦26
iſcheiſi iſchte / net uſzmokeiens paſtara=
ghi iodiki.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

WOnas muſu JESus tikrai miledams Apaſchtalus ſawa / ir trokſchdams iu wiſſu Iſchganimo / iemus ſchoie Euangelioie daug geru dûſt pamokſlu / Bet iſch pirma iûs moka, kaip iſchkakti dangaus karaliſtona. Potam iſchgulda iemus Penktangi priſakima ſawa dangaus Tiewa. Ant treczio. Moka teipaieg ka anis kalti ira dariti / kada regis prieſch artima ſawa nuſſideie.

dele. Bei galiauſei grauden koſzna ſzmogu / idant ghis kaczei artimoio ſawa paſzeiſtas/ tacziau iam atſipraſchanczíam atleiſtu.

A kadangi ir mumus wiſſiemus ſchu pacziu pamokſlu didei reik/ Todelei nu ape tas paczias maſz plaa-czíaus ſakiſim ir mokinſimes.

Ant Pirmo.

Ape Teiſibe Szmogaus Grieſchnoio.

WIſſi ſzmones po Pono Diewo akim grieſchni bei kalti ira / netiktai prigimtoio grieko delei/ bet ir delei kitu daramuiu grieku / ing kurius Welino koſzna diena ir akmirki inklampinami eſme. Kaip ape tatai daug liudimu ſchwentame raſchte/ir patis paſiſzinti turim. Schitai eſch iſch griekingos Psal. 51. ſeklos praſſideiau / ir motina mana maue Griekoſu pagimde. Diewas pawiſdeia iſch dangaus ant Psal. 14. ſzmoniu waiku/ Idant weiſdetu/ bau kas kitrus butu/ ir Diewo klauſtu. Bet anis wiſſi pakripa ir wiſſi pagæda/nera newieno gerai daranczio/ir newieno.

Klauſk ſzmogau tawa paties ſchirdi / kokſai ira tawa giwenimas / tad iſchtirſi ir iſchpaſzinſi / tawe daug grieku ant ſawens turinti. Bei ſchitu grieku delei butu koſznam prapulti/neſa patſai Diewas teipo nuſudija.

Deut. 27. nusudsa. Prakeiktas buk koßnas/ kursai nepildis swis/ kas Sokone prisakita ira.

A schita prakeikima Sokano/ ßmogus gal isch-wenkti ir dangaus karaliste aptureti/ per apteisini-ma. Ir isch Pono Kristaus ßodziu schoie Euan-gelioie regim/ iog dweiopa ira teisibe.

Wiena teisibe ira Phariseuschu/ Antra kriksch-czoniu Phariseuschu teisibe toke buwa. Anis ape Diewo deschimti prisakimu teipo dumoia. Diewas ussaka ne ußmuschti/ Wenczawonistes suluba nepra-stoti/ Newokti etc. O schitai mes wis galim pilditi/ nesa musu walioie ira/ rankas/ koias/ ir wissa kuna pawalioti/ ieib ko pikto regimai nedaritu. Bei kadan-gi ßmogus schitaipo wirschutiniu budu/ gal prisaki-mus Diewo laikiti alba pilnawoti/ tada ghis isch to ira teisus po Diewo akim/ ir ghis schiteipo delei sawo wirschutinio gero giwenimo gal gauti ir ingiti dan-gaus karaliste,

A Ponas Kristus schieze atsaka. Ne ius Pha-riseuschai/ kurie schiteipo ant sawa wirschutinio gero giwenimo wieno passitikit/ ius neischkaksit dangaus karaliste/ bet amßinai prapulsit/ Nesa Diewas netik-tai nor wirschutinio ano gero giwenimo/ bet prisaka ir nor idant ßmogus io prisakimus schirdije ischpildi-tu kaip antai bila/ Milek Diewa isch wissos schirdies/

isch wissos

iſchwiſſos duſches / ir iſch wiſſa uma tawa / Bei artimagi tawa kaip pats ſawe. O kadangi ſʒmogus nei lieʃʒuwi / nei wel ſchirdi ſawa teipo gal pawalioti / idant pilnai / Diewo priſakimu pilditu / Tů ghis negal iſch wirſchutinio gero giwenimo tikrai teiſus buti / po Diewo akim / nei dangu iſchkakti / Net reik iam kitos begereſnes Teiſibes.

Tůgi antra Teiſibe krikſchczoniu tikroghi / iſchtieſos ira atleidimas Grieku / kure mumus Kriſtus nupelnens / ir mumus per Euangelia ſulama ir wiena tiktai wiera priſimama ira. Anis wiſſi ira grieſchni Röm. 3. / ſtokodami Garbes / kure Diewie iemus reiktu tureti. Bet apteiſinami ira be nupelnimo / iſch io malones / per iſchgelbeghima / kuris ſtoioſi per JEſu Kriſtu / kuri Diewas paſtate / ieib butu Soſtas malones / per wiera io kraujeie. Szinom Szmogu negalinti Gal. 2. teiſu buti iſch darbu Sokono / bet per Wiera ing JEſu Kriſtu / Tůgi ir mes tikim in JEſu Kriſtu / idant teiſus butumbim / per wiera ing Kriſtu / O ne per Sokano darbus / neſa iſch darbu Sokono / newiens kuns nebus apteiſints.

Per ſchitta teiſibe wieros ing Pona JEſu Kriſtu / bei tikrai apteiſinti bei amʃʒinai iſchganiti buſim / Todelei ſchos teiſibes tikokem kolei giwi eſme.

Ant An-

Ant Antra.

Kaipo iſſimama tikrai penktaſſis Diewo priſakimas?

APe tatai Kriſtus ſchicze teipo ſaka / Jus girdelot ſeniemus ſakita / Neuſzmuſcht / o iei kas uſzmuſch / tas bus kaltas Sudo.

Jſch ſchu ſzodziu Sunaus Diewo galim permaniti Szidus penktanghi Diewo priſakima netikrai iſchmaniuſius / net tikeiuſius Diewa tame tiktai / ſwirſchutini uſzmuſchimma uſſakiuſi.

A Ponas JEſus Kriſtus kiraipo ta priſakima iſchgulda / mokidams ana netiktai ſwirſchutini uſzmuſchimma uſzdraudenti / bet ir ſwidutinni ſchirdies / bei lieſzuwio / thûgi ghis teipo ſaka. Eſch iumus ſakau / iei kas artimoiui ſawam ruſtauia / tas ira wertas Sudo. Kas artimoiui ſaka / Racha / tatai eſti / kurſai akimis / dantimis / rankomis / alba kitais ſanareis ſawa / paroda ſawe ant artimoio papikuſi / ir ſu iû ruſtauienti / tas ira kaltas Rodos / tatai eſti / koroghimo. Jei kas artimoiui ſawa ſaka cudurniau / tas ira

kaltas

kaltas Ugnies peklos/ tatai est amžino prapůlimo/ su kunu ir dusche.

Isch scha ischguldima paties Pono JEsaus Kristaus/ permanik ir atmink mielas krikschczonie/ Pono Diewo prisakimus neischpildamus / tiktai darbais gerais / Bet Diewa norinti/ idant mes prisakimus pilnaiwotumbim/ schirde/ ir burna. Tatai esti mes žmones kalti esme Ponui Diewui služiti darbais/ žodzeis ir duma / O iei kursai tatai nedara/ tas ne ira teisus po Diewo akim. Tam buti amžinai prapulti.

Todelei saukinkes mielas žmogau/ iei nori Diewui intiktinai služiti/ tadda wenk pikta darba / piktus žodzius/ ir pikta duma. Bei schiteipo ischmaniti turri/ ir kitus Diewo prisakimus. Tiek ir ape tikra permanima prisakimu Diewo / Nu toliaus dabokimes trecžo pamokslo/ kuri Ponas JEsus Kristus ira dawens bei Apaschtalams sawa/ bei mumus wissiemus:

Ant Treczio.

Ape atsiprasachima Szmogaus pažeidenczio kita.

Birdeiom ischpirmoio pamokslo schos Euangelios newiena žmogu negalinti issitiwerti / kaip kartais nenussidetu/ alba negrieschitu. A wissi griekai žmogaus/ darami ira kartais priesch Diewa pati/ kaip antai ira/ Swetima Diewa tureti/ Warda Diewo

T

Diewo noproſnai mineti/ Schwenta diena neſchwenſti. Kartais ßmogus prieſch ßmogu ſuſſigrieſchij/ kaip kada/ Waikas Tiewa ir Motina negarbin/ kits kita ußmuſch / kekſchauia / wagia / meloij / ſwetimo daikto geidz.

Diewas ira muſu wiſſu ſutwertoias/ amßinas/ wiſſagalins/ bei muſu Tiewas / mus milins / ir mumus daug gero darans/ Ir todelei wertas/ ieib mes prieſch ghi niekadai nenuſſidetumbim. Szmogus buk kas alba kokſai norins / tas ira muſu brolis alba ſeſû / neſa mes wiſſi wiena teturim Tiewa / butent Diewa. O kaip nu Diewas wertas ira/ ieib prieſch ghi neſuſſigrieſchitumbim/ teipo ir ßmogus iſch tieſos wertas butu/ ieib ir prieſch ghi/ kaip prieſch ſawa broli/ nenuſſidetumbim.

Bet kadangi negalim iſſitwerti/ net kartais artimaghi/ tatai eſt broli ſawa paßeidzem / tada ka darisim?

Atſaka patſai Ponas JEſus Kriſtus/ Wei tu nori aſſiera tawa Diewui attadoti/ tada eik ir ſuſſijednok pirm ſu broliu tawa/ Schicze girdi Pona JEſu Kriſtu priſakanti / idant taſſai kurs prieſch artima ſawa ſugrieſchiens ira/ nûg ano kuri paßeide atſipraſchitu. Schito priſakimo Pono muſu wiſſi turrim klauſiti / ir nûg paßeiſtoio muſu atſipraſchiti. Bet

Bet ſwietas ſchito Priſakimo/kaczei paties Diewo/ neadboij / net papikenſis ßmogus / kaczei dide iſkada broliui ſawam/maßos rieczes delei/ padarens/nenor atſipraſchiti / O tatai nei gera nei tikra ira / koßnas kaltas ira idant atſipraſchitu. Neſa mes ſchicze girdim / kaczei kas affiera alba dowana ſawa atneſchtu Altoriauſp/ tacziau ghis ta palikens / tur eiti brolio atſipraſchitiſſi. Per Dowana alba affiera iſſimana malda muſu/ir koßna Diewo ſlußba. Diewas tawe meldenti nenor iſchklauſiti/ iei tu kaltas eſſi kitam ßmogui. Todel iei nori buti iſchklauſitas Diewo/ tadda priwalu taw ira Sudereghimo ſu broliu tawa. Diewas grieſchnoſius ne iſchklauſa kaip ſchwentas Janas 3.bila. Pakelket Ponop Diewop nekaltas/(nekruwinas) rankas. 1.Tim. 2. Kadda mumus kas kenke/ kada mumus ko reike / tadda ſchaukime Diewop ir noretumbim rodas / idant ghis mus priſtotu / gelbetu bei iſch wargu iſchimtu/ Ne/ßmogau diewas ne iſchklauſis tawe kolei teip piktas eſſi / broliui ſawam iſkados padarei/o nenori nůg io atſipraſchiti. O iei tu gailesies/paßeidens kitta ßmogu/bei tu nuciens ſu iů ſuſſiiednoſi ir atſipraſchiſi/tada Diewas tawe bedoie ſanti/ir meldentinſi/ nor rodas malonei iſchkauſiti.

Todelei koßnas iſch iuſu tetireſſi nu/ ka ghis artimoiui alba kaiminui ſawam pikt padare / Ir te atſipraſcha. Tu mans brolau/ dumoghi Diewo kuna ir

kraughi imti / Gerai. Bet eik pirm ir atsiprasch ikes nůg tawa brolio / kursai ka priesch tawe tur / kuriam tu ka pikta padarei. Potam imk Diewo kuna ir kraughi / O neatsipraschens neimk.

Ant Ketwirto.

Ka paßeistasis ir meldzamasis tur dariti?

KAip antai kaltasis ir paßeidensis broli / tatai est / artima sawa / kaltas ira melstissi teib iem kaltes atleistu ir su iů wel susiiednotu / Teip atpent paßeistasis / kursai koke iskada nůg sawa artimo gawa / ir nu nog scho meldzamas ira / tur atsileisti / ir iam io nussideghima atleisti / Teip nesa Kristus schoie Euangelioie saka.

Suderek su prieschiniku tawa greitai / pakolei su io ant kelio essi / Idant prieschinikas nepadotu tawe sudzei / a sudzia tarnui / ir butumbei imestas temniczon / Ischtiesos sakau taw / neischeisi ischte / net ußmokeiens pasteraghi iodiki. Schicze girdi iog kalti esme prieschninkui alba kerschtininkui musu atleisti. Ir taipaieg girdi / kodelei mes wienas antram rodas turrim atleisti / butent / delei schu prießastu / kuriu Euangelia schicze primen. Pir-

Pirma nekaltaſſis / kaltamuiam atleiſti tur io nuſſideghima / delei Juſakimo paties Sunaus Dievo / muſu tikro Jſchganitoio. Jei nu ßmogau bjeis Swietiſchko kakio pono / iei klauſai io inſakimo / tada io klauſik paties Pono Dievo inſakimo / taſſai nes netiktai kuna ßmogaus / bet ir duſche gal amßinai praßuditi alba paſkandinti / Neſa Ponas Kriſtus kitoi wietoie patſai teipo kalba / Tarnas ßinnanſis / o nedaranſis wale Pono ſawa / daug ſmogiu turres kenteti / tatai eſti / ſunkiei bei didei bus karotas.

Luc. ix.

Antra. Paßeiſtaſis kaltas ira atſileiſti / delei muſu wiſſu trumpo giwenimo / ir delei muſu keliones / neſa teip ſaka Kriſtus, Pakolei ſuio ant kelio eſſi. Muſu wiſſu guvenimas ſcheme ſwiete / tiktai ira kelione alba keliawimas / Neſa mes koßna diena bei akmirki keliauiem ſmerczop ir dūbeſp muſu / Oneßinamies kure diena alba hadina buſim Dievo paieſchkoti. Jeigi nu kas kerſta turrins ant ſawa ſchirdies ir nenoreiens atleiſti / numirſchta / tas beabeioghimo amßinai tur prapulti duſche bei kunu ſawa.

Trecʒia. Turrim atleiſti broliui ſawam / teib ghis ant muſu paczíam Ponui Dievui neſkunſtunſe delei muſu piktos ir apſikietawuſios ſchirdies / neſa teipo ſchicze bila Kriſtus / Suderek ſu prieſchniku

T iij

niku tawa greitei/ pakolei su io ant kelio esti. Idant kerschtinikſ nepadůtu tawe Sudzei. Kada ſmogus regiſ nuſſideiens priesch artima ſawa/ kada ghis potam pradeſt todelei gailetiſſi/ kada ghis prieiens artima ſawa meldzaſi/ bilodamſ/ Mielaſ ſuſſiedai alba brolau/ Eſch paſinſtůſ nuſſideiens priesch tawe/ Todelei meldzůſ Diewo delei atmileiſk tatai/ O tu tam nenoretumbei atleiſti/ tada ghis/ delei tawa apſikietawuſioſ ſchirdieſ pradeſ pacziam Diewui tatai ſkunſtieſ/ Tataigi taw iſch tieſoſ nebuſ ger/ bet nůdem pikt/ neſ teipo. Ant Ketwirto bila Kriſtus/ Jeib ſudzia nepadotu tawe Tarnui/ ir butumbei immeſtas Temniczona/ Iſchtieſoſ ſakau taw/ tu neiſcheiſi iſch tienai/ nect uſmokeienſ paſtaraghi iodiki. Schicze girdi/ iog didei buſi karotaſ peklos ugnije/ iei tu neatleiſi broliui ſawam io nuſſideghima.

Todel ſaukinkiteſ iuſ mana mieli brolei ir ſeſſereſ artimoiui ſawa rodaſ atleiſti io nuſſideghima. O idant tatai galetumbim dariti/ tada tu muſ Pone Diewe patſai gelbek ir minkſchtink muſu ſchirdiſ/ AMEN.

SEKMOIE

SEKMOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Ape Maria Magdalena, Luc. 7. paguld:

36♦ NEkuris isch Phariseuschu pra=
sche JESU / idant ghis su io wal=
gitu. Ir ghis ineia namusna Pha=
37♦ riseuscho / ir sedose usz stala. Ir schi=
tai moterischke buwa mieste / kuri bu=

wa grieſchna / Takaip iſchtire / iog ghis
uſʒ ſtala ſedeia namoſa Phariſeuſcho /
atneſche ſkleniczę maſties / ir ataiuſi iſch ♦38
uſʒupakalio koiump ia / werke / ir pradeia
io koias / aſcharomis ſawa ſchlapinti / ir
plaukais galwos ſawa dʒawinti / ir bu-
cʒiawa koias io / bei maſtimis patepe.

A Phariſeuſchas kurſai ghi pawa- ♦39
dina / tai regedams / kalbeia pats ſawie / ir
biloia / kada tas butu Prarakas / tada ſʒi-
notu / kas / ir kokia ta Moteriſchke ira /
kuri io daſſiliteiį / neſa ghi ira grieſchna.
JEſus atſake / ir biloia iopi / Simon / ♦40
turiu taw neka ſakiti / ghis biloia / Miſtre
ſakik. Tureia nominikas du ſkolininku / ♦41
wienas ſkeleia iam penkis ſchimtus gra-
ſchiu / o antras penkias deſchimtis. Ir ♦42
kaip

kaip anis netureia ko uſzmoketi / pado-
wanoia abiem. Sakik tada / katras iſch
43♦ tu ghi didziaus miles? Simonas atſake
ir biloia / tikiu / iog tas kuriam daugeſni
dowanoia. Ghis biloia iopi / tu gerai nu-
ſudiei.

44♦ Ir atſigrenſzens makeriſchkieſpi / bi-
loia Simanui / er regi tha materiſchke?
Eſch ateiau ing tawa namus / tu wan-
dens koioms mana nedawei / a tha koias
mana aſcharomis paſchlapina / ir plau-
45♦ kais galwos ſawa dzawina. Tu nebu-
czawai manens / Otha / kaip ineia / ne-
46♦ paliowe buczioti koiu mana. Tu nepate-
pei aleiumi galwos mana / Otha koias
47♦ mana maſtimis patepe. Del to ſakau
taw / iei daug grieku ira atleiſta / Neſa

T v ghi

ghi daug mileia/ kurem maſʒ atleidʒama
ira/ tas maſʒ myl.
Ir biloia ioſp/ atleiſti ira taw grie= ♦48
kai tawa. Potam pradeia kurie uʒſtala ♦49
ſedeia patis ſawie kalbeti / kas ira tas/
kurſai ir griekus atleidʒ? A ghis biloia ♦50
moteriſchkieſp/ Wiera tawa tawe pagel=
beia/ eik ſu pakaiumi.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

NRa tieſa ſchoie Nedelioie iſch ſenu dienu ſkaitama Baſʒniczoie Diewo / Euangelia kure iſchraſcha Schwentas Markus aſchmame paguldime. Kur Ponas muſu JEſus Kriſtus puſczoie ſu ſawa Apaſchtalais / ir kitais mokintineis budás/ ſeptinetu kepalu dûnos / ir maſʒ ſʒuweliu / keturias tukſtantis ſʒmoniu/ indiw nu budu paſotinens ira. Bei paſkui trupucziu atlikuſuiu ſurinkdinens ſeptines pintines. O kadangi ketwirtoie Nedelioie Uſʒgaweniu/ tai ligus Euangelia ſakama ira/ iſch Euangeliſta Jano/ ſcheſchtame paguldime/ kur

me/ kur Ponas Kriſtus penkieis kepalais mießu dúnos/ ir maß ßuwelems kaip penkias tukſtantis paſotina/ ir iſch atlikuſiu trupuczių pripildina dwilika pintinu. Tadda ſchoie Herczikiſteie Pruſu inſtatita eſti/ ſchita dabar iumus paſkaitita Euangelia koßna meta ant ſchos nedeles ſakiti. Neſa iſch ſchos Moteriſchkes galim iſchmokti/ Jei griekinikais budami/ nenorim amßinai prapulti/ bet iſchgauiti buti/ iog turrim koßnas ſawa griekus ſudumoti alba ſurakůti/ Todelei iſch dugna ſawa ſchirdies gailetiſſi/ ios Diewui ſkunſtiſi/ ir iam tikedami atleidimo wardana JEſaus KRJſtaus melſtiſſi. Bei potam/ Diewo apteiſimti ſaugotieſi/ ieib kur titſchomis ing griekus wel neinſibriſtumbim/ bet kiek primanidami ſaugoties/ teib Diewo baimeie wiſſu muſu amßiu giwentumbim. Tůgi ir mes ſchů kartu ape pakuta/ Diewui padedant ſakiſime.

Pamokſla ape pakuta.

Wiſſas ßmones po Diewo akim Grieſchningas ſanczas/ gamma tankei per metus/ netiktai iſch Diewo ßodzio girdim/ Bet ir koßnas turrim tatai pats paſſißinnoti: Bei thu muſu grieku delei galetumbim wiſſi amßinai prapulti/ iei pakutawodami Diewip Kriſtaus delei atleidimma Grieku ir apteiſinima negautumbim

tumbim / Todelei reik mumus pamokslo ape pakuta gerai mokintisi. Bei mokinkimesi schű kartu / kas pakuta ira / Isch kur randasi / bei kaipo pakutawoti pareitisi.

Kas ira Pakuta.

Pakuta Baßniczoie Krikschczionischkoie wadinam gailesi grieku / kursai randase schirdije ßmogaus delei nussideghimo / priesch Diewa ir io Schwentusius prisakimus. Ir wel nussitikeghima ant malones Diewo kada grieschnasis ßmogus tik / iog Kristus musu Ponas delei grieschnuiu Szmoniu gimens / ir ußu iu griekus kenteiens / numirens / ir treczia diena wel isch numirusiu prissikelens ira / Bei kada Szmogus schitaipo gaileiens / ir isch malones Diewiep per wiera atleidima grieku gawens / pradest Pono Diewo wale pilditi / io prisakimu klausiti / bei griekus kiek primana wenkti / Tatai prastai kalbant ira pakuta / alba prissiwertimas ßmogaus grieschnoio Ponop Diewop.

Bei schitokios pakutos wissam swietui labai priwalu ira / iei amßinai nenor prapulti. Tűgi ir patsai Ponas Diewas nemegsdams amßinu prapűlimu grieschnoio ßmogaus / wissa swieta pakutospi ira wadinnens / kaip tatai regim isch raschto Schwentu Praraku / Euangelistu / ir Apaschtalu Kristaus / Bei

ir pat sai

ir patſai muſu Ponas JEſus Kriſtus koſani ſakidams/ kalb/ kaip raſcha Schwentas Motthieus treczíame paguldime. Weiſdekite/ Darikite tikra ſwai- Matth. 5. ſiu pakutos. Ne dumoket / Mes turrim Abrahama Tiewu/Neſa eſch iumus ſakau/Diewas gal Abrahamui iſch ſchu akmenu waikus prikelti. Item/ Kirwis iau pridetas ira ſchakniesp medzio / kurſai medis neneſch gera waiſiu / bus pakirſtas/ ir ing Vgni inmeſtas. Teip ir Schwentas Janas pakutoſpi ira Szidus raginens/ kaip raſcha Schwentas Lukoſchus trecziame paguldime bilodams/Darikite pakuta/neſa Luc 5. Karaliſta priſſiartinoia.

Iſch kur pakuta randaſi.

Kaip dabar iſchmoke eſme/pakuta mumus wiſſiemus labai reikeneze/ teipo nu toliaus turrim primokti / Pakuta alba Priſiwertima Szmogaus Ponop Diewop / ne muſu paczíu darba ſanti/ tatai eſti/ mes pawargulei iſch ſawa ſilos negalim ſawa griekus paſzinoti/ tu delei gailetiſi/alba Ponui Diewui tiketi. Bet pakuta Grieſchnoio ſzmogaus ira Darbas paties Pono Diewo albo Schwentos Dwaſes / kaip tatai regim Pſal. 51. Neſa Karalius Dowidas thinai teipo meldeſi. Darik Diewe manipi cziſta ſchir- Pſal. 51. di / ir dûkem nauie tikra Dwaſe. Bei Schwentas Acto. 5. Petras darbûſu Apaſchtalu ſaka/ Diewa Kriſtu prikeluſi

keluſi / ir paa ukſchtinuſi / ieib dűtu Iſraelui pakuta ir atleidimma Grieku. Bei Darboſu Apaſchtalu/ (Acto. 11.) Pradziuga paſiuntinei ir garbinoia Diewa iſch Petro girdidami / Diewa ir pagonims dawuſi pakuta ant giwenimo. Bei Baßnicze krikſchczoniſchka iſch Senu dienu gieſt/ Nes be tawa Deiwiſtes / nieks eſt po ßmogiſtes/nieko ner bekaltibes. Teip ſakau pakuta alba priſſiwertimas ßmogaus Grieſchnoio ira darbas paties Pono Diewo / bei nerandaſi iſch muſu paczju ſilos.

A Pakutoſpi Ponas Diewas ßmogu grieſchnanghi ſchitű budu wed. Iſchpirma. Ponas Diewas ſwietui paſakidin ſawa Sokona alba priſakimus/ iſch tu koßnas gal ſupraſti ir paiuſti ſawe grieſchna ir kalta ſanti/po Pono Diewo akim/ kadangi ghis tatai twis nepildens regeſi/ ka Ponas Diewas priſakimoſu ſawa priſakens ira/ Tűgi ir Schwentas Powilas (Rom. 5.) bila. Iſch Sokano paßinimas grieku. Bei iei grieſchnaſis iſch Sokano nepaßinſta ſawa griekus / tada Ponas Diewas ghi kartais priſpaudz krißumi/tatai eſti wargais tokeis/ Schitai paßinſt Karalius Do- (Psal. 118.) widas todelei ſaka. Ger man ira/iog pakoroiei mane/ ieib primocklziau teiſibes tawa.

Potam kada Diewas ßmogu grieſchnaghi/ ſchitaipo per Sokana ſawa / alba per wargus iſchgandinens/ir ſutrimdinens ira/ tada ghis/ghi per pamokſla

Schwentos

Schwentos Euangelios / ape sawa malone / ir ape nupelnima sawa Sunaus JEsaus Kristaus wel palinksmin.

Bei schitai ira trumpai kalbant pamoksla ape pakuta krikschczonischka / kurios mumus wissiemus labai priwalu ira. Tůgi weisockim nu toliaus ant treczio / kaipo schita Moterischke schiteipo pakulawoij.

Ant Pirmo. Ghi ischtiesos sawa schirdije Diewui padedant / su tů sussirakůiessi / ir sawa pikta giwenima ir ßodzius / alba darbus paßinsta / ir gailisi / Tůgi ana nedrens tikrai po akim Pono Jesaus ateiti / net isch ußpakalio iopi prißenge / kaip Lukoschus rascha / padedams. Moterischke ateia isch ußupakalos koiump JEsaus / kaip ir ansai rasgrieschnikas kursai Baßniczona su Phariseuschu ateiens / nedrens sawa akiu dangauspi pakelti net musche krutis sawa bilodams / Diewe buk malonus man grieschnamuiam. Alba kaip ansai Sunus pabludens / taipaieg gailesi prisch sawa Tiewa nussideiens. Luc. 18. Luc. 15.

Potam ghi isch schirdies sawa gaileghimu tikrai raudoj / nesa Euangelista teipo rascha / Taateiusi ischuußpakala koiump Jesaus Werke / kaip antai ir Petras ussiginens Pona Kristu

Paskui

paſkui ſkaudei werke/Bei toki gailegimà Grieku wadinam Baßniczoie wiena dali pakutos.

Teipo ir mes mokinkimes ſawa grieku delei gailetiſſi/ werkti/ ir atſipraſchiti/ kaip Dowidas dare bi-
Pſal. 134. lodams/ Pone ne eik prowon ſu tawa Tarnu / neſa po tawa akim newiens ßmogus nebus teiſus.

Pſal. 38. Item/ Pone neimikorok tawa ruſtibeie/ nei koſnikem tawa kerſchte.

Ant Antro. Regim iſch ſchos Euangelios ſchitta Moteriſchke netiktai gaileiuſe ſawa Grieku delei/ Bet ir ſtiprai tikeiuſe / Pona JEſu Kriſtu galinti bei norinti iei griekus atleiſti. Neſa ghi iſch linkſmo pamokſlo ir didziu darbu Kriſtaus paßinſta / iog ghis turetu buti paßadeta ſekla Moteriſchkes kuroie turetu/ wiſſas ſwietas perßegnotas buti. Tůgi ghi ne eit aſſieru kokiu neſchena Plebonump/ bet Kriſtauſpi.

Teipo ir mes mokinkimes/griekus ſawa paßinne/ ſu delei nenuſiminti/ bet ſtiprai tiketi / Diewa norinti mumus iůs atleiſti/ Ir ia Sunu ant Swieto ateiuſi/ idant ghis grieſchnůſius apteiſintu/ir amßinai iſchganitu.

Galiauſei kada ſchita Moteriſchke per gaileſi/ir wiera ſawa atleidima wiſſu ſawa Grieku nůg Pono JEſaus Kriſtaus gawuſi buwa / ir paiutta ſawa ſchirdi grieku nebekremtama / tada anna netiktai dumoſ pirmuiu ſawa grieku iau nebedariti/Bet Kriſtui/ Deka-

Dekawodama / brangu ana wandeni iſch ſklenicżos Ponui Kriſtui ant koiu pill / io koias aſcharomis ſawa maſżgoij / ir plaukais ſawa galwos dżiowin.

Teipo ir tu mielas ſżmogau pilnai dumok ka tu ſawa dideis griekais uſſlużiens butumbei iei Diewas pagal ſawa aſchtra Suda taw turetu użmoketi. Tu padumok kiek gera Ponas Diewas taw dara atleiſdams taw wiſſus tawa griekus iſch malones / ir delei ſawa Sunaus / Todelei liaupſink bei garbink / ir tu Diewa / kurſai taw tiek gera dara. Liaukes pikt dariti / ir lauſchkes ieib krikſchcżoniſchkai ir Diewui intiktinai / pagalei io deſchimties priſakimu / kiek primanidams / giwentumbei. Ko tu mus wiſſus Pone Diewe gelbek / Amen.

Y ASCHMO-

ASHCMOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 7. Paguld:

SAugokities nogi falschiwu Prara- ♦15
ku/ kurie iusump ateit rubosu awiu/
a widui ira wilkai draſka: Iſch waiſiaus ♦16
iu paſʒinſite ios. Ar gal rinkti iſch erſch-
keczʒiu

keczin wino ogas? Alba figas iſch vſniu?
17♦ Taip koſʒnas geras medis / gera waiſiu
neſch. A piktas medis neſch pikta wai=
18♦ ſiu. Geras medis negal pikto waiſiaus
19♦ neſchti. Koſʒnas medis / kurſai gero
waiſiaus neneſch / bus iſchkirſtas / ir ing
20♦ ugni inmeſtas / A taip iſch waiſiaus iu
paſʒinſite ios.

21♦ Ne wiſſi / kurie man ſaka / PONE /
PONE / ineis ingi Dangaus karali=
ſta / bet tie kurie dara wale Tiewo mana
22♦ dangui. Tuli man ſakis / ana diena
PONE / PONE / Ar ne per War=
da tawa pranaſchawome / Ar ne per
warda tawa Czartus iſchwarineiome?
Ar ne per warda tawa daug czudu dare=
23♦ me? Tada eſch iſchpaſʒinſiu ghiemus.

P iij Eſch

Eſch niekadai iuſu nepaſʒinnau. Atſtokite nog manens ius piktadeiei.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

WOnas muſu JEſus Kriſtus wienu czieſu / iſchwidens daug ſʒmoniu ſuſſieiuſiu / teib io koſani bei pamokſla klauſitu / ant kalno uʒeja / ir ſiwietui ſuſſirinkuſem tiga ſake koſani / důdams iam pamokſla ape wiriauſius ſanarius Wieros krikſchczoniſchkos / Ir potam wis iſchkalbeiens kas iemus moketi reikeia nu (kaip ſchita Euangelia iſchroda) grauden / idant anis ſaugotunſe / nůg wiſſu negeru koſnadeiu / kaip tů czieſu buwa / wiſſakie Phariſeuſchai / raſchtomokiti / ir Wireſniei ſʒmoniu / idant tu nei klauſitu / nei iu pamokſla priimtu / neſa kaip antai wilku budas ira / awis iſchklaidinti / iſchpuſtiti / ir ſudraſkiti / teipo ir wiſſi netikri mokitoiei alba kleidunant dara / thů ſawa piktu pamokſlu ſʒmones / duchawnai ant duſches iſchgadin / ir amʒinai prapuldin.

Bet kadangi ir mumus krikſchczonims ſchito Graudenimo muſu Pono Jeſaus Kriſtaus didei priwalu ira / tadda mes iſch ſchos Euangelios ape du daiktu kalbeſim.

Ant Primo. Ape falſchiwůſius Prarakus / tatai eſt / ape koczerus / alba negerus koſnadeius.

Ant An-

Ant Antro. Ape Weidomainius / ir ischtikimus Krikschczionis/ katra dalis isch tu ischkats dangu/alba katra prapuls amßinai. Diewe tu padek ape schus daiktus tikrai sakiti ir wiernai motuntisi.

Ant Pirmo.

Ape falschiwus Prarakus.

APe falschiwus Prarakus kalbedami/ schu septiniu daiktu turrim dabotisi.

Ant 1. Ar ira falschiwu Praraku.
Ant 2. Kurie ira falschiwi Prarakai.
Ant 3. Isch kur ghie randosi..
Ant 4. Kodel Diewas aniemus pawele ateiti alba buti.
Ant 5. Kokeis anis desititisi.
Ant 6. Ant ko ira paßinstami.
Ant 7. Kas alga iu bus.

Ant Pirmo. Turim ßinneti / tokiu falschiwu Praraku alba kleidunu pamokslu/ isch pradzio swieto buwusiu/dabar sanczu ir ikki galo Swieto busenczu.

Cziesu Moseschaus tokiu Heretiku buwa daug/ tugi Diewas ihu cziesu liepe anus akmeneis numetiti. Kaip Prarakas alba Sapninikas tarpa iusu Deut. 13.
B iij rasis

raſis/dûdams taw ßenkla alba Stebukla/ir kas ßenklas alba Stebuklas randaſi/ ape kuri ghis taw ſake/ Ir ghis bilos/ Sekime kitu Diewu/ kuriu ius nepaßinſtat/ ir aniemus ſlußikem. Tada tu nekauſik ßodziu tokio Prarako alba Sapniniko. Neſa Ponas muſu Diewas megin ius/ idant tirtunſe/ Bau ghi iſchwiſſos ſchirdies ir iſch wiſſos duſches milit/ Nes ius turit Pona ſawa Diewa ſekti/io bijotiſſi/io priſakimus laikiti/ io balſo klaußti/ iam ſlußiti/ir io nuſitwerti. Bet Praraka anoki alba Sapninika/ nußawinket todel iog ghis ius nûgi Diewo iuſu/ (kurſai ius iſch Egypto ßemes iſchwede/ ir tawe iſch namu twergiſtes iſchgelbeia) atpulti mokinna/ ir tawe iſch to kelio iſchwede/ kuri Ponas tawa Diewas priſake tame waikſchczoti/ Idant pikthâgi nûg tawens atſtakitumbei.

3.Reg.18. Cziesu Prarako Elioſchaus teipaieg radoſi keturi ſchimtai ir penkias deſchimtis netikru mokitoiu alba falſchiwu kleidunu Szidu ßemeie.

Acto. 5. Czeſu Kriſtaus/buwa daug Phariſeuſchu kurie wiſſi buwa falſchiwi Prarakai/ tatai eſti/ kleidunai/ Item kiti noreia Meſſioſchumi buti.

2. Cor. 11. Cziesu Apaſchtalu Kriſtaus/taipaieg buwa tokiu koſnadiciu.

Anu

A nu po czeſu Apaſchtalu/ kaip ir ne paſkaitami ira/ falſchiwi Prarakai/ kurie iſch wieno ſwieta iſchkelio ira wede / ant prapûlimo / buwa Cerintas/ Ebion/ Sabellikas/ etc.

Ant Antra. Falſchiwi Prarakai thie ira/ kurie atmete paties Pono Diewo Szodi / patis nauie koke pamokſla pramana/ neſutinkancze ſu Diewo ſzodziu/ tha ſwietui ſaka / ir teip druti inſaka ſekti / kaip kada pats Diewas praneſchtu. Alba trumpiaus kalbant/ tatai ira kleidunus alba netikras Baſznieʒios tarnas / kurſai Swieta mokin / tatai kas neſutinka / ſu pamokſlu Katechiſmo / Tatai eſti / Jei kas koki ſakitu dariti darba / ſu Diewo deſchimtimi priſakimu neſutinkanti / kaip antai ira Swetima Diewa tureti/ Schwenta diena dirpti etc.

Jei kas nauie koke pamokſla pramanitu / neſutinkancze ſu Sanareis wieros muſu krikſchczioniſchkos/ kaip kada kas mokitu Kriſtu ne ſanti muſu iſchganitoiu / kuna ſzmogaus nepriſſikelſenti iſchnumirusiu/ etc.

Jei kas draudzia melſtiſſi tiktai wiena Diewa/ bet ir ſchwentûſius.

Jei kas koſani ſakidams alba Plebonu budams/ mokitu ſwikta netiketi Swietaſtije Altoriaus tikra ſanti Kriſtaus kuna alba kraughi/ kaip tatai dabar dara Kalwiniſtai/ bilodami / Weczere tiktai ira ſzenklas kuno ir krauio Kriſtaus.

Jei kas mokin/ berneli/ kaip ußgem iſch Augiwes ßiwato/ neturinti griekus/ alba kurſai gin kudikelius krikſchtiti. Kurie ſchiteipo mokin mokſla koki neſutinkancze ſu Diewo ßodziu/ alba ſchwentu raſchtu/ tatai eſti/ trumpai kalbant ſu pamokſlu Katechiſmo muſu/ thie wiſſi ira falſchiwi Prarakai.

Ant Treczio. Jſch kur tada tokie randaſi? Atſakau. Ne nůg Diewo/ neſa Diewas tokiu niekadai neſiunte/ net anis patis ateit/ iſch ragunimo nepri-
Jere. 23. teliaus duſchu muſu. Eſch tu Praraku neſiunczau/ o taczian anis tekeia/ Eſch iemus nekalbeiau o ta-
Matt. 24. czau anis prarakawa. Daug falſchiwu Prara-
3. Reg. 22. ku raſis/ ir anis daug iſchwes. Eſch iſcheiſiu/ ir buſiu falſchiwu Praraku naſroſu wiſſu io Praraku.

Schicze girdim Prarakus falſchiwus/ tatai eſti/ negerus koſnadeius ne nůg Diewo/ bet nůg Welino duſches muſu nepricteliaus/ ſiuncziamus ir ateinczius.

Ant Ketwirta. Mokinkimes nu Kodelei Diewas pawelt kartais tokiems ateiti/ buti ir ßmones mokiti/ kodel Ponas Diewas anu nedraudz/ kodel anus neuuramda/ kodel Diewas důſt iſchweſti ſwieta?

Wis ka Ponas Diewas dara alba weik/ tatai ghis didziu prießaſtu delei weik. Teipo ir ſchicze Ponas Diewas ſchitakius falſchiwus Prarakus nedraudz ateiti/ delei neklauſimo/ nemilimo/ nepriemimo

nimo io Schwento ir brangaus ßodzio / Teip sakau kada swietas nenor klausiti geru kosnadeiu / nei Diewo ßodi isch iu pamokinimo prijmti / iu graudenimo nebjos / bet iû iokte iûkesij / tada Diewas swieta schito delei noredams pakorawoti / neußgin paczẏam Welinui per Heretikus swieta netikusi schiteipo isch kelio ischwesti / idant potam Diewo aschtrai butu pakorawotas. Todelei iog anis Meile tiesos nepriemie / ieib (2. Tim. 3.) ischganiti butu / Tada atsiunstemus Diewas smarkus kleioghimus / idant anis tiketu mælui / idant butu suditi wissi / kurie netik teisibei / net kuriemus patinka neteisibe.

Delei tho bila Kristus / Esch ateiau wardan Tiewo mana / bet ius manens nenoreiot prijmti / kitt (Johan. 5.) ateis sawa wardana thus prijmsite.

Kartais wel Ponas Diewas negin falschiwams Prarakams / idant ischmegintu tikrai sau tikinczius. Idant anis sawa gera / da tikra wiera ing Diewa / netiktai sawa schirdije tilomis turretu alba ischlaikitu / Bet idant schita ir po wisso swieto ausu atwirai ischreikschtu. Ir schiteipo Pono Diewo Garba wissam swietui ßinoma butu. Tur sektos / tatai estipik- (1. Cor. 11.) ti kosnadieghi / tarp iusu buti / idant thie kurie ischmeginti ira / apreikschti butu. Ponas iusu Diewas / (Deut. 13.) megin ius / idant ischtirtû / bau ghi isch wissos schirdies / ir isch wissos dusches milit.

 Kartais

Kartais twel Ponas Diewas dûſt buti tokiu falſchiwu Praraku / idant io krikſchczonis turetu ſu kû kariauti / idant iu wiera neapgeſtu / idant anis teip dranſei negiwentu. Idant wiſſadai Diewo baimeie ſtiprintunſe.

Schiteipo girdim falſchiwus Prarakus / Diewo kartais nedraudzemus / ieib nedekingi butu pakarawoti / Ir idant tatai geriemus io ant gera iſchcitu.

Ant Penkta. Kalbedami ape falſchiwus Prarakus / taipaieg turim ſzinnoti / kas iu ira budas / kaip anis deſtiſſi / rodaſſi / ir kas iu tikras ira darbas ant kuro anis ſtow. Ape tatai pats Ponas muſu Kriſtus ſchicze teipo kalba.

Saugokites nogi falſchiwu Praraku kurie iuſump ateit ruboſu awiu owidui ira wilkai draſka.

Schicze girdi Pona Kriſtu pamokinanti / iog falſchiwi Prarakai toki tur buda.

Iſch wirſchaus anis ateit rubûſa awiu / tatai eſti / anis rodaſſi alba deſtiſſi / po akim ſzmoniu / kaip kada butu tikrai geri koſnadieiei / kap kada butu tikrai ſchwenti wirai / kurie newieno ſzmogaus nepriwiltu / newieno neprigautu / newienos kriwidos kakios ne daritu / anis po auſu praſtuiu ſzmoniu drenſa kalbeti / Tatai ius eſie netikrai mokami / iumus ta mekſla

kiauſau.

klauſantiemus prapulti. O iei manens noretumbie klauſiti/ eſch ius tikru teiſu keliu weſcziau. Tais awiu kaileis daug praſtuiu ßmoniu ira prigaunama.

A iſchtieſos tokie kleidunai bei Heretikai ne weiſo naudos klauſitoiu/ Bet ſawa naudos tjka / O ßmones ant paſkandinimo kuno ir duſches wed. Jog daug ana pakluſſe/ ir iů pikta pamokſla ſekdami tur amßinai prapulti. Bei ſchiteipo anis ira tikrai kaip Wilkai kurie ineie ing garda alba awinicze/ daug awiu iſchpuſtij ir nußawin. Teipo ir tokie falſchiwi Prarakai ßawin ßmones/ kaczei ne ant kuno/ bet ant duſches.

Schitai Ponas muſu Jeſus Kriſtus ßinnodams/ o nenoredams muſu prapůlimo / praneſch/ ir priſaka mumus wiſſiemus / nůg tokiu wilku puſtianczių Swieta pilnai ſaugoties. Todel weiſdekim/ idant Wieſchpaties ſawa mieloio pamokſlo neußmirſchtumbim / bet kiek tiktai primanam / nůg tokiu ſmirdu ſaugotumbimes / iu pamokſlo nei klauſidami nei prijmdami.

Ant Scheſta. Galetu ſchicze nekuris teipo atſakiti / eſch mielai klauſiczia Wieſchpaties ſawa Kriſtaus/ bei rodas ſaugoczios nůg falſchiwu Praraku/ a aſch anu nepaßinſtu / kada ßinnocziau ßenklu ant kokiu galecziau iůs paßinti. Ant to teipaieg patſai Ponas muſu Kriſtus atſaka.

Jſch wai-

Isch waisiaus iu paʒinsite ios/ er gal rinkti isch erschkecziu wino ogas/ alba figas isch usniu/ Geras medis/ nesch gera waisiu O piktas medis nesch pikta waisiu/ tatai esti/ isch iu mokslo nieka gera nesek/ nesa anis ischkwalsczewoi Diewo ʒodi/ ir schiteipo Szmones nūg tikroio kelio ischwed/ ir iū ing amʒina beda inklampin.

Ant Sekma. Alba galiausei. Bau bus tokie falschiwi Prarakai/ delei ischpustijmo Baʒniczos Diewo/ alba delei iu pikto pamokslo karawoti? Ischtiesos tokie kleidunai/ kurie daug duschiu ischpustij neischwengs karoghima paties Pono Diewo. Net kaipo antai ukinikas Wilka pustianti awis sawa wel gauda/ uʒmusch ir ada io nutraukens io mesa ing purwa inmet: Teipo ir Ponas Diewas falschiwaghi Praraka alba kosnadieghe isch tiesos karawos/ iei ne scheme tacziau aname swiete. Nesa Kristus schoie Euangelioie teipo saka. **Koʒnas medis/ kursai gero waisiaus nenesch/ bus ischkirstas/ ir ing ugni inmestas.** Ischkirtimu ir inmetimu medzio pikto ing Vgni ʒenklin Sunus Diewo

Diewo amßina prapůlima wiſſu koczeru/ Heretiku/ ir kleidunu/tatai eſti negeru plebonu alba koſnadieiu. Neſa Diewas ira teiſus ſudzia / kurſai newieno grieko nepraleidz nekorawota.

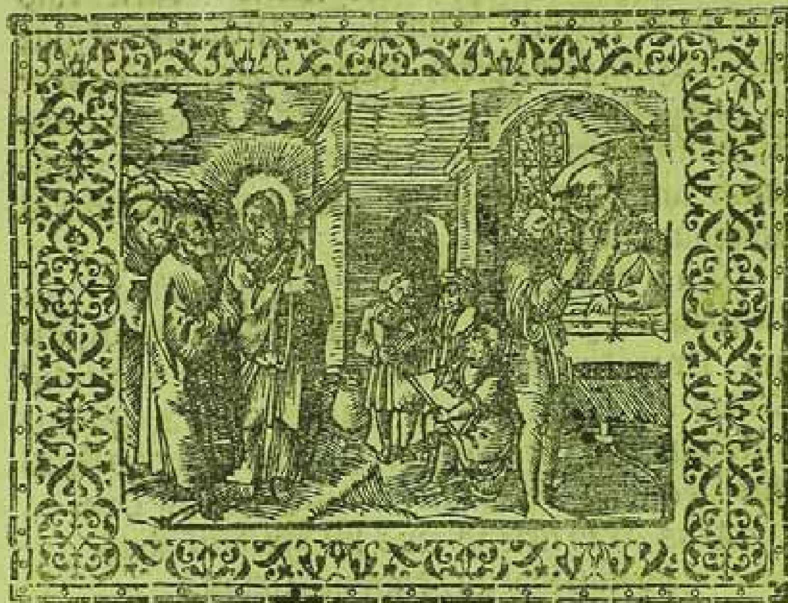
Bei ſu piktais koſnadeicis Diewas dara / kaip ukenikas ſu rikſchte. Kaip antai Vkenikas rjkſchte plakens waika ſawa pikta / paſkui immet ing ugni ir ana ſudeghin. Schiteip ir Ponas Diewas / pikta neklauſanti ſwieta / per falſchiwus Prarakus pakaroiens / anůs paſkui ing amßina Vgni peklos immes ir amßinai muczis.

Tiekagi iumus ſchů kartu ape graudenima muſu Wieſchpaties JEſaus Kriſtaus / idant nůg falſchiwuiu Prarakù ſaugotumbimes. Wiſſagalinſis Diewas bei Tiewas muſu Wieſchpaties Kriſtaus / te důdi mumus to brangu ßodi / mileti / ir rodas klauſiti / Idant iſchwenktumbim falſchiwůſius Prarakus / ir iu kleioghimus bei apteretumbim po ſchu wargu / danguie amßina dziaukſma ir linkſmibe /

AMEN.

DEVVIN-

DEVVINT: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Luc. 16. paguld:

BYloia Jesus paſiuntiniump ſawa/ ♦1
Buwa ßmogus bagotas/ kuris tu-
reia Vßwaiſoa/ tas buwaiem apraiſchi-
tas/ kaip butu lobi io ſugaiſchinens. Jr ♦2
pawa-

pawadinna tha/ ir biloia iammi. Ka gir=
dziu ape tawe? Darik rakunda uſchweiſ=
deghimo tawa/ neſa tu daugiaus negali
3♦ ußweiſdetoiu buti. Biloia tada Vß=
waiſdas pats ſaweie. Ka dariſiu: Wieſch=
patis atim nog manens Vreda/ kaſti ne=
4♦ galiu/ ubagauti giedzios. Szinau ka
dariſiu/ kad buſiu iſſtatitas iſch Vre=
do/ iog anis priims mane ing namus ſa=
wa.
5♦ Ir ſuwadinens ſawenſp wiſſus ſko=
linikus ſawa Wieſchpaties/ biloia pir=
6♦ mamui/ kiek Ponui manam ſkeli? Ghis
biloia/ ſchimta baczku alieiaus. Ghis bi=
loia iopi/ Imk tawa gromata ſeſkeſi/ ir
7♦ raſchik totaus penkias deſchimtis. Po=
tam antramui biloia/ a tu kiek ſkeli?
Ghis biloia/ Schimta ketwirczju kwie=
cziu

cziu. Ir ghis biloia iopi/ Imk tawa gro-
mata / ir raſchik aſchtonias deſchimtis.
Ir pagire Wieſchpats neteiſughi Vſʒ- ♦8
waiſda / iog ghis kitrai padarens buwa.
Neſa waikai ſchio ſwieto bukleſni ira
neig waikai ſchwieſibes gimineie ſawa.
ir eſch iumus ſakau / darikit ſaw priete- ♦9
lius iſch neteiſoio Mammono idant kada
nuſtokſite / anis priimtu ius ing amſʒinus
Giwenimus.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

SZidu Seme/ mieli/ krikſchczonis ira wiſſu kitu ſʒemiu geriauſe ir riebiauſe buwuſi/ po wiſſa dangu/ neſa thinai buwa Aukſo/ Sidabro/ tawu/ aleiaus/ Wino/ Szwerubandos/ biczu/ ir kitu daiktu apſtas ir pilniſta ir iſch to pats Diewas ie wadinna ſʒeme pluſtancze pienu ir medumi. A Szidai to nieka ne adboja / Diewui uſʒ tatai nedekawoia / nei lobiu ſawa kitam ſluſʒija/ Bet tarcs patis Ponais zſa/ bei ſʒemes tos bei wiſſo turto ſawa

sawa. Ir schittů ants Ponui Kristui prießasti dawe/ idant ghis iůs apbartu/ ir mokintinius sawa pamokitu Swietischka lobi netikrai musu santi/ Net paties Pono Diewo/ ir mus tiktai sanczus thu daiktu ußwaisdais/ ir koßna turresenti Diewui/ sawa czie- su/ isch to ußweisdeghimo rakunda attadůti.

Bei schitta Euangelia labai tropnei schů metu Baßniczoie Diewo ira sakama/ Nesa schů czesu wis- sokie Jawai ant lauko rodose/ kaip nubrende/ ir suwo- kiami ira/ Todelei kits ischwidens iog io iawai gerai rodose sawa schirdije dumoj/ schitai wis mana ira/ bei man bus walle thůs Jawus wartati kaip pats tiktai noriu/ diodziawimu/ Girtawimu lebawimu etc. A Panas Kristus atsaka/ Ne. Tu ßmogau tiktai essi ußwaisdas thu daiktu/ bei tarnas/ ir turesi Diewui delei tho wisso rakunda attadůti/ todelei mokinkes Swietischka lobi teipo wartoti/ ieib todelei nepra- pultumbei amßinai. Bet idant anů prietelius taw padaritumbei/ kurie tawe priimtu ing amßinus giwe- nimus. Tůgi ape du daiktu isch schos Euangelios kalbesim.

Ant Pirmo. Reikia mumus ßinnoti/ kaipo schissai priliginimas issimana.

Ant Antro. Kaipo pareitis tikrai wartoti Swie- tischka lobi. Tu Diewe patsai musu schirdi/ burna bei ausis redik.

X Ant Pirmo.

Ant Pirmo.

Kaip issimana schissai priliginimas.

PIrmiausei dabokimes / Euangelisto teipo raschanczio / Jesus biloia pasiuntinump sawa / kaip kada Euangelista tartu. Ponas JEsus regedams iog Phariseuschai / Raschto mokiti ir kitti ßidai piktai lobi sawa wartoia ir patis sawe prapuldinoia, Apaschtalams sawa ipatei kalbeia / aniemus ape tatai praneschdams / ir anus graudendams / idant ie kitriaus elgtunse nei kitti ßidai. Bei schiteipo regim Pona Kristu sawůsius tikrai milinti / ir wissosu daiktosu rupinantinsi / ußu iůs ieib iemus pikta nebutu.

Per ßmogu bagota / issimana patsai Ponas Diewas / kursai bei leida bei ischlaika wissus daiktus / teip danguie kaip ßemeie / Nesa kaip antai Karalius / Herceкis alba kits koksai Szemes Ponas / daug sawinasi miestu / kiemu / ßmoniu / girriu / bandos / Jawu / Dwaru / ir kitu daiktu. Teipo ir Diewas thu wissu
Gen. 1. Panstwu bei daiktu / tikrasis ir amßinasis ira kara-
Psal. 24. lius / Nesa ghis wiens leida ir papilda / bei ischlaika
da welda / dangu su ßeme. Szeme ira Pono / ir wis
Psal. 115. kas toie ira / Apskritimis ßemes / ir kas ant ios giwen.
Wissas dangus ira Wieschpaties / bet ßeme ghis padawe waikamus ßmoniu.

Per Vßwaisda / issimana koßnas ßmogus po wissa

wiſſa ſwieta / Neſa kaip antai didis kokſai Swietiſch-kas Ponas / daug ßemiu / walſcziu / Dwaru / ir ßmonu turedams / ir negaledams wis wiens da pats ußßinoti / nemintaus tur uſtatiti Vrednikus / bei Ußwaiſdus koßname Walſczuie. Ir koßnam Vrednikui padůſt ßemes koki kampa alba walſcziu / ant ußweiſdeghimo. Teipo ir Ponas Diewas wiſſa Szeme / padawe ßmogui / idant ant ios giwendams pennetunſe. Tůgi nu kits ira Duchaunu kunigu / kits karaliumi alba kitu Swietiſchku Ponu / kits praſtu kakiu Vkiniku / kaip antai gal buti / kupczus / mieſchczonis / remeſnikas / laukinikas / ßwejas etc. Thie ſakau wiſſi / ira Ußwaiſdais didzoio ano karaliaus / butent paties Pono Diewo.

Per ſugaiſchinima ir apraiſchima iſſimana netiktai ſkundimas pawargusiu ßmoniu / Bet ir piktas da negeras warthoginas wiſſu Sutwerimu Pono Diewo / Neſa kaip antai / kada kur ira Vrednikas kokſai piktas / kurſai tiktai puſtij ſwieta / tada ſirata neminrtanti ſkundzeſi / ir apraiſcha toki ſmarkinika wiriauſiam Ponui ßemes Teipo ir koßnas ßmogus / iei ne tikrai wartoij Vreda ſawa / alba tas dowanas / kures Diewas iem ira paßiezięns tadda ſwietas ir pawargulei ãt io diewui ſchaukeſi. Kaip kada baßniczos tarnai ne gerai moka ßmones / tada ßmoneles ſchaukeſi Diewop / iam tatai ſkunſdamies. Jei Ponas kokſai

ẞemes alba Vrednikas/ tiktai pleſcha/ bei lup ẞmones/ tadda pawargulei/ teipaieg ſchaukeſi Diewop iam tatai ſkunſdamies. Jei kupczus/ laukinīks/ Remeſniks/ ẞweias alba kits kokſai ẞmogus/ tawora ſawa nůdemais brangin/ kaip ſirata negal uẞmoketi/ tadda pawargulei badůdami ſchaukeſſi Diewop/ tokiu nominiku delei/ Neſa Vẞůlaikanti iawus/ keik ẞmones/ O perẞegnotas bus pardůdanſis.

Prouer. 11

Teipaieg ir wiſſi Sutwerimai Pono Diewo/ iei netikrai ira wartoiami ẞmoniu/ tadda anis todelei ſchaukeſi Diewop. Miela důnæle/ gierimmas/ iſtrowa/ ir kitti daiktai/ Jei anis tiktai ant apſirijmo/ alba didzawimo ira wartoiami/ tadda anſemus tatai ſkaudu ira/ bei todelei ſkundzaſi Diewui.

Per Rakunda bagotoio ẞmogaus/ kuri ghis dara ſu Vẞwaiſdu ſawa/ Jſſimana paties Pono Diewo Rakundas/ kuri ghis ſudnaie dienaie padarys ſu koẞnu ẞmogumi. Neſa kaip antai Swietiſchkas kokſai Ponas/ koẞna meta ſuſſirakůi ſu Vrednikais ſawa/ Teipo ir Ponas Diewas ſudnaie dienoie ſu koẞnu ẞmogumi ſuſſirakůſis/ koẞnam ghis tadda ghi prikelens iſchnůmirusiu/ ir ing ſawa prowa atwadinens/ ſakis Důk rakunda iſch uẞweiſdeghimo tawa.

Bei koẞnas thů czieſu/ netiktai nůg ſawa lobio alba pinnigu tures rakunda Diewui attadůti/ po akim wiſſu Angelu ir wiſſo ſwieto/ bet ir iſch wiſſo ſawa giwenimo/ buk darbai/ buk Szodei/ buk dumos.

Neſa

Neſa teipo bila patſai Kriſtus. Eſch ſakau iumus Matt. 12. ſʒmones tur rakunda attadůti paſkucziauſeme Sude/ nůg koſʒno negero ſʒodʒio / kuri kalbeia.

Schittai gerai iſch ſchos Euangelios mokinki-mes/mus ſʒmones netikrais ſanczeis Ponais/ ſwie-tiſchku daiktu/bet tiktai uſʒwaiſdais. Bei mus wiſſus paczıam Ponui Diewui tureſenczius iſch ſawa uſʒ-weiſdeghimo rakunda attadůti.

Nu to:iaus mokinkimes taipaieg kaipo wartoti Swietiſchko lobio ir kitu daiktu pragaiſchtanczıu/ ieib iu delei ne prapultumbim.

Ant Antra.

Ape tikra bei Diewui intikanti war-toghima lobio.

ISchmoke iſch naſru paties muſu Wieſchpaties Kriſtaus/ wiſſus daiktus Diewo ſanczius / ir mumus tiktai Diewo paſʒiczius / ieib iam iſch tu rakunda attadůtumbim/ Nu taliaus mokinkimes teipaieg ape tikra da gera warthogima lobio / ir wiſſu kittu ſwietiſchku daiktu / A ape tatai Sunus Diewo ſchoie Euangelioie teipo kalb.

Darikite ſaw prietelius iſch neteiſoio Mammono idant kaip ſtokoſit / anis ius priimtu ing amſʒinus giwenimus.

X iij Taſſai

Taſſai ßodis Mammon iſſigulda kaip kada tarczia Lobis alba ſkarbas. O tokſai lobis kuris mumus neteip nůdemais iau priwalams / bet kaip ir atliekams ira. Iſch tokio lobio / moka ir liepie Kriſtus / idant ſau ßmogus prietelius daritu.

Todelei ßmogus lobi ſawa negal geriaus wartoti / net kada iſch to kittiemus iſchdalij / bei důſt. Ußlaikimu lobio / ſaw newiens nedaris prietelius / Bet iei kas ira důſnungas / ſawa pinnigais bei lobiu kittus gelb / taſſai ſaw daug geru padara prieteliu ir genczių. Tůgi mokinkimes iog ketweropas ßmones ſawa lobiu turim gelbeti.

Pirmiauſei. Ponas Diewas koßnam ßmogui lobe paßiczij / buik maß buik daug / idant Szmogus iſch to ſawe pati / ſawa moteri / waikelius / ſcheimina / ukį / ir kittus ukio daiktus iſchlaikitu. Neſa Diewas neleida ßmogu / nei iam todelei důnos paßiczij / idant ghis ſawe / ſchalcziu alba badu numarintu / Bet idant ghis ſawa kuna pennetu / kolei Diewas ghi nor giwu laikiti.

Exod. 20. Neſa Diewas pats ſaka / Neußmuſchk. Item /

1. Tim. 5. Iei kas ſawůſius a wiſſu didziauſei wienos ſu iů ſanczius wieros (alba wierbendrus) nepen / tas Wieros uſſigine / da pikteſnis ira ußu pagoni.

Regim koßna ßwiereli / paukſteli ir kirmeleli / rupinantinſi ir proceiwoiantinſi / idant ſawe ir waikelius ſawa papenetu. Kůgi daugiaus ßmogus protu

ir iſch-

ir ischmintimi Diewo apdowanotas toktai tur dariti. Isch to pats Diewas Adamui saka / Prakaita sawa braugdams / walgisi dūna tawa. Item / Tu pennesies isch darbo ranku tawa. [Psal. 127.] Schicze girdi Diewa ßmogui netiktai prisakiusi dirpti / Bet idant ir isch sawa darbu / tatai esti / nūg sawa lobio bei dūnos pennetunse.

Todelei schikschtūklei kurie nedrensa / kaczei tu redami / tikrai priwalgiti / ligus ira schunims / ant schaudu alba schieno gulintiemus. Patis anis schaudu albo schieno newalga / o kitam wienok imti pawid.

Ant Antro. Jei kas tikrai bei gerai nor wartoti sawa lobi / tesslußij thū Diewui / tatai esti / Te dūdi idant butu pabudawotas Baßniczes / Jskalos / kur Diewo ßodis ira mokams / teweisd / idant tarnai baßniczios / bei Jskalosu mokantis alga turretu / isch kurios passipenetu. Kaip regim Tiewus musu daug baßniczių ir kloschtaru pudawoiusius / ir didziu lobiu apdowanoiusius. O tatai wis Diewui ant garbes bei czesties / nesa toktai patsai Diewas ira liepens. Garbink Pona isch tawa lobio / ir isch pirmuniu wisso tawa turto / Tada klonai tawa bus pilni / ir tawa winspaude bus sklidina. [Prouerb. 3] Eschkoket pirm karalistos Diewo / ir teisibes ios / tada kitti daiktai pulte pripils iumus. [Matt. 6.]

Schieze girdi mielas ßmogau / iog neturri ſobi ſawa / kaip kanſte apkanſta ſaw wienam laikiti / Ne bet kitta dali kaltas eſſi Diewui ant garbes iſchdůti.

Ant Treczio. Koßnas kaltas ira iſchlobio ſawa důti Wieſchpatims ir Ponams ſawa ſwietiſchkiems / idant anis iů geriaus mus galletu uſſtoti / prieſch muſu neprietelius. Kaip ſkaitam pati Kriſtu ir io Matt. 22. Apaſchtalus ſwieta mokinuſius. Důkite Cieſarui Rom. 13. kas Cieſaraus eſti. Jus wiriauſibei turrit Meſlewa důti / neſa anis ira Diewo tarnais / kurie ius tur uſſtoti. Item / Attadůkitegi koßnam ka ſkellat / Dani kam Danis pareitis / Muita / kam muitis pareitis / Baime kam baime pareitis / Czeſti / kam czeſtis pareitis. Matt. 17. Pats Kriſtus attadůſt muita / liepdams meſchkeriu ßweioti Petra ir Stathera attadůti.

Todel ius mieli prietelei neginkites / nei ſwankſtiket Ponams ſawa Cziese / Doni alba Meſlewa důti. Neſa iumus tatai patiems ant gero iſcheit / Jei Ponai tokios pagalbos nůg padonu neturretu / tada anis mus priſch neprietelius muſu tuſchcze ranka negalletu apginti nei ſawůſius uſſtoti. Czegi mes be wiriauſi bes patis nieko negaletumbim iſchtaiſiti.

Ant Ketwirto. Pareitiſi krikſchczanims labiu alba pinnigais ſawa gelbeti ubaga pawarguſi ßmogu. Neſa

gu. Nſea kaip wiſſadai ant ſwieto bus bagotu / teip
ir Vbagu / kaip Kriſtus bila. Vbagus wiſſadai tu- Joh. 12.
rit pas ſawe / ir kada tiktai norit / galit iemus ger da-
riti bet manens ne wiſſadai turit.

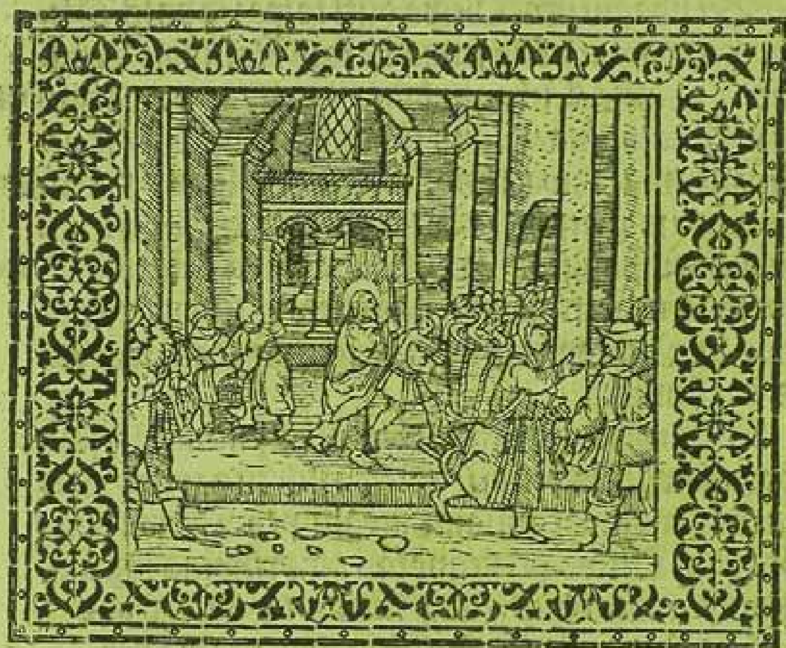
Bet ubagui pro Diewa dûti taipaieg pats Die-
was priſakens ira teip ſenname kaip Nauiame Teſta-
mente. Lauſchk ubagui dûna tawa / ir pawargu- Eſaie 58.
ſius weſk namuſna / Nûga iſchwidens / apwilk / ir ne-
atſitrauk nüg tawa kuno. Neſuſſimilſtanſis arti- Prouer. 14
mam ſawam grieſchij / Bet gerai tam kurſai ant pa-
warguſio ſuſſimilſta. Leiſk dûna tawa ant wandi- Eccle. 11.
nio / tada tu ie raſſi ant ilgo czieſo / Iſchdalik ſepti-
niems ar Aſchtoniems neſa neſchinnai kakie wargai
bus ant ſzemes.

Kurſai ſzmogus ſawe lobiu alba pinnigais ſchi-
teipo ſu ſawaiſeis peñaſi / Diewa iſch tu garbin / Cie-
ſarui wel ir pawarguſiam ſzmogui pro Diewa dûſt /
taſſai bus Diewo perſzegnotas / ir prijmtas ing am-
ſzinus giwenimus / ing kurius tu mus Pone
Diewe rodzik inweſti iſch malones tawa per
Jeſu Kriſtu tawa wienatighi Sunu /
muſu iſchgelbetoghi.
AMEN.

X 5 DESCHIM-

Atversti Postilės puslapį Atversti knygos puslapį

DESCHIMT: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Luc. 19. paguld:

O Kaip JEſus priſiartinoia/pawiſ= ♦41
deiens ant mieſto/werke ant io/ir bi=
loia/Kada ſzinotumbei/ tada dumotum= ♦42
bei/ ſcheme czeſe tawa / kas ant tawa=
pakaiaus

pakaiaus prider. Bet nu ir außudengkt
43♦ nog akiu tawa. Neſa ateis ant tawens
czeſas/ iog nepricteleí tawa/ tawe ir ta=
wa waikus ſutawimi/ apſtos/ ir apguls
44♦ ir iſch wiſſu ſchaliu ſuſpaus/ ir ſu ßeme ſu=
ligins/ ir taweie akmens ant akmenio ne=
paliks/ Todelei/ iog tu nepaßinai czeſa/
atlankimo tawa.
45♦ Ir ineiens Baßniczona/ pradeia iſch=
waritt pardodanczus ir pirkanczus iſch
46♦ ios/ bilodams ghiemus/ raſchita ira/ na=
mai mana eſti namai maldos/ a ius pada=
47♦ retei ios Raſbaintku ola. Ir moke kiek
dienos Baßniczoie. A Biſkupai/ ir mo=
kitieghi raſchto/ ir Wiriauſieghi tarp
ßmoniu ieſchkoia/ kaip ghi nußawintu.
48♦ Ir nerada/ ka iem daritu/ Neſa wiſſas
ßmones pagrinßa iopi/ klauſidamas io.
Iſchgul.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

WOnas muſu JEſus Kriſtus iſch Dangaus ateiens / ieib delei grieku wiſſo Swieto kentetu bey numirtu / Werbu nedelioie ſu Apaſchtalais ſawa iſch mieſtelio Bethania kur buwa iſch numiruſiu prikelens Lazaru / leidoſi eiti ing Jeruſalem / wietona paſkirta ant ſawa mukos ir ſmerties. A taip arti mieſta prieiens / kaip iau priregims buwa / weiſdedams ant io pradeſt / ſkaudei aſcharas ſawa ſchwentas aſchleiſti / da werkdams praneſch / netiktai mieſtui Jeruſalem / bet ir wiſſu ßidu giminei / ſawa dangaus Tiewo kerſchta / karoghima iſchpuſtighima ir amßina prapůlima teip duſches kaip kuno / paſakidams teipaieg ir prießaſti / tokio baiſaus pakaroghimo. Potam Mieſtan iſchkakens thů lidziu eija ing Baßnicze / ir raſdams Szidus negerus daiktus wartoienczus tůſa ſchwentůſa namůſa anus wiſſus botagu iſchplake ir iſch Baßniczos iſchtreme / iu ſtalus apwerſdams ir pinnigus iſch negeros prekiſtes ſurankiotus ßemeſpi pabere / Ir kaczei wireſnieghi Szidu ſchito delei / didei ant io papſka ir rodas ghi thůiau butu ußmuſche / taczian anis to nepradrinſa / neſa didis ſwietas praſtuiu ßmoniu paſkui Kriſtaus eidami / ghi uſſtoia.

Omes

O mes ſchiam kartui ape keturis daiktus iumus kalbeſim.

Ant Pirmo. Kaipo Ponas Jeſus Kriſtus iſchpuſtighima mieſto Jeruſales/ ir pacziu ſʒidu/ ira praneſchens/ Jr kodelei ghis iemus tatai paſaka.

Ant Antro. Skaitite paſkaitiſiu iumus trumpá raſchta ape Jſchpuſtighima ſcho mieſto.

Ant Treczio. Girdeſit prieſʒaſti/kodelei Diewas/ ſchitta brangu Mieſta / ir ſawa mielas ſʒmones teip biaurei da ſunkiei eſt karoiens ir iſch grunto iſchpuſtiiens.

Ant Ketwirto. Ka mes krikſchezonis iſch to turrim mokintiſſi.

Ant Pirmo.

Praneſchimas Kriſtaus ape iſchpuſtighima Jeruſales ir Szidu.

PONas Diewas ſʒidus iſch wiſſu kittu giminiu/ wienus ſau buwa iſſkirens ir iſchrinkens / ieib iſch iu Vʒgimtu Meſſiaſchus/ tatai eſti Jſchgelbetoghis ir amʒinaſis iſchganitoghis Swieto. Szidams wieniems buwa Diewas wiſſu gerriauſe Szeme paʒadeiens / butent Kanaan / Szidu delei Diewas anas ſʒmones / kurios iſch ſenu dienu ſchitta Szeme buwa weldeie/ iſchtreme / Szidus Ponas Diewas

Diewas indiwnu buduiſch Egypto ing tha ßeme inwede. Szidams wieniemus Diewas ſawa Deſchimti priſakima apreiſchke. Szidams wieniemus Diewas Pawele ir liepe/ Idant anis Baßnicze Jeruſaleie pabudawotu. Tiktai Szidams wieniems Diewas per ßodi ſawa tikrai iſſireiſchke. Wienname Jeruſaleie mieſte ir to mieſto Baßniczoie Diewas buwa meldzams/ir iam afferawoghima. Bei trumpai kalbant ßidu ßemeie/ bei wiſſu didziauſei Jeruſaleie Diewas patſai kaip giwente giwena. Ir todelei taſſai mieſtas bei Szidai/po wiſſa ſwieta buwa paſchlowinti ir pagirti. Ir todelei koßnas ßmogus tureia tarti/ ßidai ir iu wiriauſis mieſtas Jeruſalem amßinai laimes ir iſſilaikis.

A paties Pono Diewo Sunus/kurſai negal melûti/ſchoie Euangelioie teipo ſcham mieſtui ir wiſſemus Szidams raudodams kalb. Ateis czieſas iog neprietelei tawa/ tawe ir waikus tawa ſu tawimi apſtos ir apguls/ ir iſch wiſſu ſchaliu ſuſpaus/ ir ſu ßeme ſuligins/ ir nepaliks akmens ant akmenio. Schitai iſchtieſos ira labai iſchganſtingi Szodei/ kuroſa Ponas Kriſtus iſch tikros tieſos Mieſtui Jeruſalem/ Baßniczei/ Pillei/ ir wiſſiems ßidams/apſtoghima/

apgul-

apgullima / ſuſpaudimma/ſuliginima ſu lig ßeme / ir amßina iſchpuſtighima praneſch. Schiteipo ſakau Ponas JEſus Kriſtus Szidams/ Mieſtui/ Baßniczei / ir pillei Jeruſales paſtaranghe diena praneſch ir paſaka.

Jſch ſcho paſakimo Kriſtaus galim ir turim gerai dabotiſi ir koßnas ſchirdina ſawa deti/ Pona muſu JEſu Kriſtu wis galinti ir ßinnanti / Neſa ka ſchicze Kriſtus Szidams praneſch / tatai iemus po keturu deſchimties metu nuſſidawe / kaip tiktaus girdeſit. Todelei mokinkimes ſchitokiam muſu wiſſagalincziam Ponui wiſſoſu daiktůſu iſchtikeri / ir wieriti/ nes ghis gerai ir iſch tola ßinna / kaip koßna daikta buſenti.

Taliaus dabokes mielas krikſchczonie / ka Ponas Kriſtus ira weikens ſchus iſchganſtingus ßodzius Szidams kalbedams. Schwentas Lukoſchus raſcha. Pona werkuſi/ ſawa ſchwentas aſcharas praſieiuſi/ ir iſch dugna ſawa ſchirdies gaileiuſinſi deles prapůlimo ir iſchpuſtighimo bei Szmoniu bei mieſto ſawa dangaus Tiewo.

Jſch kurio raudoghimu Kriſtaus mes wel mokinkimes ir gerai ſaw atminkime Diewa neſſimekſtanti iſkada koke alba prapůlimu ßmogaus bet Diewa geriaus norinti/ idant ßmogui ir ſcheme ſwiete ger butu.

Jei

Jei schitokiu daiktu isch scha praneschimo Kristaus swietas dgboťunse/tadda ghis ischtiesos Ponui Kristui bei szipriaus tiketu/bei didziaus ghi miletu.

A nu toliaus klausikem/ bau ischpilde schitas praneschunas Kristaus/ Jr kaipo Miestas Jerusalem ir patis Szidai ischpustiti tapa.

Ant Antro.

Ape ischpildima schu szodziu Pono Kristaus ir ape ischpustighima Jerusales.

KAip antai Ponas Kristus wissogalins esti/ teipo ir wissi io szodei tiesa ira/ Nesa wis ka Ponas Kristus Szidams schû kartu ape iu ischpustighima ir karoghima pranesch/ tatai iemus paskui wis nussidawe. Todelei klausikit nu/ bet atwiromis ausimis ir schirdimis ka rascha Josephas Szidas/ ir wel Egesippas krikschczonis ape ischpustighima miesto Jerusales. Teip nes skaitom trumpai.

Jschpustighimas miesto Jerusalem.

Prisiartinant cziesu/ kaip Diewas noreia ant Jerusales/ir Szidu szmones/galiausi kerschta uszleisti/ kaip tatai iemus Prarakai ir patsai Kristus grumsdens/ir praneschens buwa/ schitie szenklai pirm passirode.

Kometas

Kometas ant dangaus radeſi kaip kallawias kokſai/ kurſai per wiſſus metus ties Mieſtu ſtoweia/ ir koſzno regiams buwa.

Item/ Tikrai dienoſu neraugusſios dűnos/ aſchma diena meneſio Geguſzes/ dewinta hadina nakties/ pas Wiriauſi Altara Baſzniczoie/ toke ſzibanti ſchwieſibe paſſirode/ Jog koſznas tare/ diena ſancze.

Item/ dideli ir ſtiprus wartai iſch Wario widuioie Baſzniczoie/ ant kuru Dwideſchimtis wiru pridaridawa anus noredami atwerti/ kurie ſtipramis uſklandamis ir ſpinomis uſzrakinti buwa/ kaip ant Scheſchtos hadinos nakties/ patis atſiwere.

Item/ Dwideſchimta ir pirma lieka Meneſio Semenies/ regimi buwa ant Ara ir debeſiu keturűſu kampűſu Dangaus/ Weſzimai/ ir kaip didi kokie karei Riczeru ir ſzelnieru debeſiſa ſuſſiencziű/ ir didziu braſchkeghimu kariauienczíu nakti.

Item/ Pirmai dienos Sekminiu kaip Plebonai widui Baſzniczios noreia priſſiprowiti/ ant Schwentes/ girdeia didi beldeghima/ ir potam balſa taip kalbanti/ atſtokime iſch czia.

Item/ Buwa ſzmogus wadinamas Jeſus Anani/ praſto wiro Sunus/ kurſai ateiens ing Jeruſalem/ ant ſchwentes lapu/ didei ir pilnu baiſiu ſchauke/ beda/ ſchaukſmas iſchgiritu/ beda/ ſchaukſmas iſch

mas iſchgi wakaro / beda / ſchaukſmas nůg keturiu Weiu/ſchaukſmas ant wiſſa Jeruſalē/ir Baßniczos/ werkſmingas raudoghimas ant marczios ir Jaunikio/ſchaukſmas ant wiſſu Szidů raudingu/ Jr ſchitu budu ghis ſchaukdawa bei diena bei nakti / kaip padukens kokſai pa Mieſta tekinedams/ Jr kaczei ghi nekurie botagais ir rikſchtemis plakdawa/ ſchu ßodziu kaip negero ßenklo ant Mieſto / peikdami/ tacziau ghis neliowesi. Jr kaczei ghi ſtoraſta Rimlioniu ſawenſp atweſta / ikki krauia iſchplakdinoia / tacziau ghis ne ßodziu ſuſſimilimo nepraſche / nei aſchara kokie ne iſchleida / bet wiſſada be palowima ſchauke / Beda/ beda/beda/ taw pawarguſiam Jeruſalem. Jr per ſeptinerius metus nedaug ſu ßmonemis giwena / nei wienas waikſczodawa / ir wiſſadai ſchůs ßodzius atkartodawa Beda/beda tau pawarguſam Jeruſalem. Nei iſch ſchito ſchaukima apilſo/ Jr kaip Mieſtas potam Rimloniu buwa apgulditas / wiſſadai ant muro eidams ſchauke / Beda Baßniczei / Beda wiſiems Szidams/ Jr ant galo ſchius ßodzius (kurius pirm nekalbedawa) prideia / Beda ir man pacziam/ Jr tam ſchita ßodi bekalbant / tapa ghis neprietelių perſchauditas ir nußawintas. Schitie ir kiti didi ſtebuklai paſſirode pirm iſchpuſtijmo Jeruſales.

Nu ape pati iſchpuſtighima taipaieg trumpai kalbeſime. Kada Szidai Teiſughi ir nieku nekalta Jeſu

ſu ſmercziop dele buwa/ tad wiſſa iu karaliſta/ ir wiſſi Stonai pa mažu maž/ gaiſcha/ wireſnieghi kunigai Bažniczos pradeia ſmarkintkais buti/ ant kitů plebonu/ kiti Ponai taipaieg pradeia kits kita peikti/ ir wiſſi daiktai leidoſi ant neſandoros/ ir rodeſſi didi ſumiſchima ir iſchpuſtijma Szidu buſenti/ Jſch tokios neſandaros ir peikimmo macnuiu tarp ſawens radoſi piktas draugiſtes/ ir perſkirimas žmoniu negeras bei daug nepalaimo/ kaip antai ira raſbaiſſte/ užmuſchimas/ teip mieſte kaip lauke mieſto Jeruſales/ir wiſſi daiktai leidoſi ant ſugaiſchinima/ abeia Stona/ Duchawnuiu ir Swietiſchkuiu žmoniu.

Jr kaip Cieſarus Nero noredams Szidus nuramditi/ Ceſtu Floru ing Szidawa nuſiunte/ bei tas Szidams ſmarkus buwa/ anuž lupdams/ didiziodams ir kit pikt daridams/ praware ghi Szidai/ ir io Salnos penkis Tukſtantis wiru pamuſche/ A tatai iſchtirens Cieſarus Nero/ nuſiunte Veſpaſiana ſu io Sunumi ing Siria.

Bei Szidai aprinka ſaw tris kariowadus/ ir ſmarkei apgulde Mieſta Aſkolon/ ſchitinai anis pa du kartu/ kario tapa pamuſchti/ ir patrotija Dwideſchimti tukſtanti wiru.

Pa tů nueia Veſpaſianas iſch priſakimo Cieſaraus ing Galilea wis iſchpuſtidams/ raſbaiaudams/ užmuſchdams/ ir ſudegindams/ ſchitinai tapa užmuſchti

ußmuſchti iſch Szidu/ kaip penki tukſtantis wiru ſalnon eneziu/ be moteru/ be waiku/ be Siratos/ ir laukiniku. Szalnierei Veſpaſiano ne czedia/ nei ſenu nei Jaunu/ nei moteriſchkiu meſeziu/ nei waikeliu wiſtikloſu. Scheſchis tukſtantis iaunu wiru ſiunte Veſpaſianas wienu kartu/ kaip wergus ing Achaija/ Idant iſchkaſtu Iſthma. Tris deſchimtis tukſtantis Szidiſchku ßalnieru thů czieſu wienu kartu ghis ant wergiſtes pardawe/ penki Tukſtantis nuſſimunne nůg Olos patis nuſſiwerte ir ſpranda nutruka.

Bet ſchitiems daiktams nuſſidůdant Galileote/ ateia ing Jeruſalem/ daug piktu ßmoniu/ kures ſurankioiens ir pateiſens buwa/ wienas iſch didziu ponu/ Janas wardu/ Idant per ſchita ſurinkima piktu ßmoniu wienas weldetu Szidus/ Ir ſchita karta radoſi daug paſlapczio nußawimmo/ Raſbaiſtes ir appleſchimo Jeruſaleie/ ir wis ant didziu wargu taiſes. Bet ſchitaipo pawargens Miеſtas Jeruſalem/ iſch wiſſu ſchaliu ſunkei buwa ſpaudziams.

Bei thů czieſu nekurie wiriauſiu Viſkupu tapa ußmuſchti/ ir kankei baßniczos widuie krauias praletas Dwiliks tukſtantis geriauſu baiaru iſchgimines ßidu/ ſcheme maiſchte prapůle/ ir lobis bei Namai ir Salnai ant iſch dalijmo ir iſchpuſtijmo padůti tapa.

Bei ſchitaipo Jeruſalem ir pirmai tikro iſchpuſtijmo treiokeis wargais warginams buwa/ butent

kariu

kariu Rimianu / maiſchtu mieſte / ir ſmarkinikais / kurie neredu / kits po kito paſſikiele / ir delei ponawoghimo / daug krauio pralieia. A kaip thů Czieſu Gadarenai paſiſtenge priſch Rimlionus / tureia Veſpaſianas newintans iſch ßiemos Abaſo iſcheiti bei Gadarenus nuramditi / bei tas per Hetmona (wiriauſi) ſawa kario pamuſche / kaip tris deſchimtis tukſtanczių Mieſczoniu beganczių. Du tukſtanczių ghis ſugawa / kita ſirata beganczia nuſkandina Jordane. Bei thů Czieſu ana pus Jordana ikki Macharon / wiſſi Szidai tapa teipaieg Rimlioniu apgaleti.

O pawaſari kaip Veſpaſianas iſchgirda / Nerona numiruſi / Buwa ghis Ceſarciote / ir umai paſiſtengens wiſſus mieſtus Szidu ir Jdumeu iſchgaleia be maß tiktai pilliu / kures weldeia ſwetima Salna. Bei wiſſus mieſtus apſadina ghis Salna Rimlioniu / Jdant Jeruſalema (kuris wiens be laikeſi) iů pigiaus puſtiti ir iſchgaleti primanitu / Jr thů czeſu Veſpaſianas nůg ſawa Salnos tapa Ceſariumi apринktas / potam nueija ing Egypta ir iſch te ing ßeme Walachu / priſakidams Titui kario ußweiſdeghima priſch Szidus / A Titas delei pertirimo nůdemais arti Jeruſaleſpi prijoiens / nedwo iſchbega Szidu neſugautas. Potam padare ghis abaſa ſawa arti Mieſto Jeruſalem / ir perdalia Szalnierus / kurie Mieſta daugiaus nei wienoie wietoie apgulditu.

Tame karpe/ didis ſwiets iſch wiſſu mieſtu/ ir iſch wiſſu ſchalu delei ſlußbos Diewo/ ant ſchwentes Weliku/ Jeruſaleie ſuſſieiens buwa/ prigtam ir iau pirm mieſte buwa(kaip ſakita ira)daug piktu ßmonu/ iſch Galileos prawaritu/ir buwa tris pulkai Mieſte/ kurie ſwienibe/ ir mieſta/ tů ilgiaus tů didziaus/ kibindawa ir gadindawa. Wienas pulkas laikeſi Baßniczoie/ to wiriauſis buwa Eleaſarus Sunus Simona/ pa tů eia Zelotai nůdemais piktos ßmones/ kurie didei neapkente Mieſczoniu. Szemiauſe Dali Mieſto weldeia Janas/kuris pradze buwa wiſſo nepalaimo/ ape kuri pirm kalbeiom. Aukſchcziauſe dali weldeia Simonas ſu dwideſchimtimi tukſchtanczu Idumeu/ kurie atwadinti buwa/ Idant mieſta ußſtatu ir apgintu nůg ſmarkiniku Zelotu. Jr kaczei Szidai ſchitokes piktas ßmones rodi butu iſchware iſchmieſto/ tacziau negaleia.

Titas ſupratens/mieſte toki didi ſwieta ſanti/paſſiſtiprina ir paſitaiſe ieib Mieſta umaj apgulditu karu/kolei ßmones kruwoi beſilaike/ Idant anis badu tů daugiaus ir pikcziaus muczitі butu/ bei ßidai tatai ſuprate rupinoioſi kaip didziauſei galeja/ idant atſigintu/Bet nůdemais negaleia/ anis newienos palaimos nebetureia/ Diewas noreia iůs nůdemais iſchpuſtiti/todelei iemus newiena paroda neſiſeke/wiſſur tiktai nepakaius buwa/bei tů kartu Mieſte maiſchtas

paſſi-

passikiele / kur dide daugibe ſʒmoniu pas Baſʒnicze tapa uſʒmuſchta.

Mieſtas Jeruſalem buwa labai ſtiprus / ir tame kampe/kur prieiams buwa/ buwa iam tris murai/bet Rumianu Salna dide ſtla apgule Mieſta/ Idant ghi iſchgaletu/ Ir po didzos proces iſcharde anis dwilinka mura/ Bet tů czeſu dide daugibe ſʒmoniu badu numire / Delei maſʒo kanſnelio důnos tankei gereſnieghi prieteliùs kapotoſi ir badeſi/ Waikai gimditoiems ſawa tankei iſtrowa iſch naſru iſchtrauke/ Tada nei brolis brolio / nei ſeſů ſeſſeres ne paſigaileio. Ketwirtis Rugiu uſʒ daug aukſiniku pirkams buwa / kiti iſch bado walge mæſchlus karwiu/ kiti ſchikſchnas balnu/ kiti nukrimta oda nůg ſkidu / kiti numire ſchienus burnai laikidami/ kiti meſchlus iſch ſakadu walge/ ieib bado atſigintu / ir toke dide daugibe badu numire iog Aninas Eleazaraus Sunus/ iſch begens cziesu apguldimo Titop / paſake / iog ſchimts tukſtantis ir penkiolikas tukſtantis numiruſiu kunu / raſti ir pakaſti butu. Egeſippas raſcha iog prawienus tiktai wartelius/ kiek tukſtanczių lawonu iſchneſchti buwa/ ir iog kaip Scheſchi ſchimts tukſtantis ſʒmoniu/ czeſu to apguldimo iſchmirre.

Szidai tů cziesu dabar weldeia pilli/ Antonia/ kuri labai ſtipri buwa/ teipaieg ir Baſʒnicze/ Bet pill

iſchkariauti daugiaus darba buwa / nei kitta kampa. Titas kaczei ßinoiaſi / tikrai bado delei ßidus paſkui iſchgaleſens / tacziau paſijlgo iam ir graudena Salna / Joant pilli gwaltu imtu / ir kaczei iemus tatai ne pogadnu buwa / tacziau Rimlianis drimſdami laimeia / O ßidai neiwienos palaimos iau nebetureia. Jr kaip Rimlianis buwa ingi Pilli inſigawe / dawe patrubaczius truba ßenkla / ir tapa ßidai / kurie pilli buwa weldeie wiſſi pamuſchti / kiti iſchgi muro numeſti / kiti patis iſch mura puldami ſau ſmerti dawe / kiti nakcze umai iſch mieſto iſchbega / Potam Salna ſtipret eme tus kurie Baßnicze weldeia / Titas noreia czediti Baßniczos (delei Diewo ſlußbos) Bet liktaia buwa iem ateiuſi / Diewas teip padare io netureia czediti / neſa kada Rimlionis iau ſenei ir ſunkiei kariawe buwa / O ßidai nieku budu ſtipra wieta apleiſti nenoreia / ſuprata Salna ſawe ta wieta kitaip negalincze inweikti / tiktai badu / alba Vgnimi / Todelei nekurie iſch Szelnieriu Vßdeghe Baßnicze / ſchita inſigawa / ir ta hadina ſchita brange / graßi ir kaßtauna budawone buwa ſudeginta ir pelenais pawirta. Szidai kurie Aukſchtaghi dali Mieſto weldeia / kiti ing mieſta bega / bet dideſne dalis iſch Vgnies ir kardo prapůle / Piebonai waitodami bei raudodami meldeſi ieib giwi paſſiliktu / bet nei Diewas nei ßmones ant iu ne ſuſſimilla. Titas atſake iei Baßnicze ir Diewo ſlußba prapůle / tad ne Plebonu nebereik.

Szidai

Szidai ſchitaipo warginami / kaczei / newienos pagalbos neßinoia / ir daug tukſtantis badu ſugaiſcha / tacziau palaiks nepaſſidawe. Tû czeſu kaip Baßnicze ſudege / ir mieſtas iſchpuſtits tapa / iſchganſtingas ir biaurus daiktas nuſſidawe / Wießliba Moteriſchke / ponia bagota / ir didzos gimines / delei maiſchto ſu kitais ingi Jeruſalem buwa pabeguſi / bet kaip mieſtas ſunkei buwa warginams badu / ta Berneli ſawa papiowe / ir wiena puſſe iſchkepuſi ſuwalge / Antra puſſe / Szalnierems iſtrowos delei beſidaußantiemus pakiele. Bet ßelnierei iſch to baiſaus darbo nuſiganda / ir Moteriſchkes pawarguſios paſſigailedami ſchita bila Ponams Jeruſaleie apreiſchke kurie iſch tos dienos dumoia paſſidûti / ir ſuſſikalbeia ſu Titumi / Bet kada anis pakaiaus dariti noreia / per ilgai buwa truke / ir pakaiu bei walniſte praſche / kada iau buwa badu numarinti / ir didziauſei apſpauſti todel anis pakaiaus iau negaleia iſchpraſchiti / Jr kaczei mieſtas maß dienu twereſi / tacziau / paſkui nepaſkaitama daugibe ßmoniu iſch didziu wargu ir nepakenczama bada / iſch mieſto ing Abaſa bei rankas neprieteliu ſawa atbega / ten anis labai piggai iſchpardûti tapa. Bei tû tzeſu iſchwida ßalnerei wiena ßida iſch ſawa paties meſchlo aukſinikus kurius buwa prarijens / beieſchkanti / Tada tatai pro wiſſa Abaſa ßkelbama buwa / Szidai kurie beg ing gûli / tur

A v inritûs

ineitus pinnigus/ Tas garsas buwa prießastimi/ iog ßalnierei taridami wissus ßidus auksa inriiusius ir saiwip auksa turinczius daugiaus nei du tukstantis ßidu wiena nakeze per resche/ ir daugesni butu pagadinne ieib Titas neusakens sugautuiu nenumarinu.

Paskiausei ira Miestas Jerusalem ischgaletas/ nei czeditas Jaunas alba senas/ bet wienok paskui prisakita tapa/ Idant ßmoniu kurie negaleia gintissi/ Salna/ negadintu/ Bei schitaipo tapa wissas Jerusalem nůg Rimlianiu biaurei ischpustitas / ußdektas ir ischdegintas / ir didesne dalis ischardita/ maß trobu passilikka stowincziu/ant giwenima Szelnieru kurie thinai pasilikka ant sargibos/ Passilikka taipaieg nekuros muro trobas ir pustaunizes ant ßenkla / thinai miesta buwusi / Bei schitai nussidawe aschma diena menesio Mikieles po apgulding. Nůg ano didzo pulko / ir nepaskaitamas daugibes sugautuiu nusiunte Titas ing Alexandria septiniolika tukstanti wis Jaunus stiprus wirus/ idant thinai kaip wergai / akmenis neschotu / ir dirbtu/ Daug iaunimo kaip banda labai piggei tapa pardůta/ Du tukstantis tapa ing swetimas ßemes/ bei schen bei ten ischdaliti / per wissa Rimlioniu Ciesariste / idant anis didiems Ponams ant czesties ßwieru medinu butu sudraskiti. Skaitlius giwu sugautuiu / biti / Septines ir dwideschimts tukstantis/

ſtantis / kuru dideſne dalis iſch Swetimu ſchaliu buwa/ne mieſchczonis/ O tacziau iſch plemes Szidiſchkos ir iu krauio.

O Titas Jeruſalem ſchitaipo macnai iſchgaleiens ir wis iſchpuſtiens / apſadina tha ßemes kampa Szelniereis / delei apſukui ſanczių ßemiu bei pats nueia ikki Vpeſpi Euphrates / neſa ik talei praſiteka thů czeſu Rubeßius Rimlionu káraliſtes / A kada tas didis paſchlowintas ir Schwentas mieſtas Jeruſalem iſchpuſtitas tapa / ſkaitama buwa po kenteghimo Kriſtaus / ketwirts deſchimts metas.

Ant Treczia.

Kas ira prießaſtis/ kodelei Ponas Diewas ſchita mieſta Jeruſalem teip biaurei dawe iſchkariauti ir Szidus iſchpuſtiti.

JSch ſchos Hiſtorios mana milimi girdeiot/ kaip baiſei mieſtas Jeruſalem iſchkariautas ir iſchpuſtitas tapa / Girdeiot taipaieg Szidus keturaku budu nůdem ſunkei wargintus/ ikki galiauſei wiſſi teipaieg alba ſugaiſchinti alba pro wiſſa ſwieta iſchbarſtiti tapa/ Bei kaczei Ponas Diewas ir kitas ßmones ganna biaurei ira karoiens ir iu ßemes alba

alba miestus ischpustijens/ taczjau ghis niekadai teip sunkei bei biaurei ne ira swieta karoiens kaip Szidus/ Todelei galetu schitze kas klausti. Kodelei Ponas Diewas sawa mielas ßmones teip sunkei pakoroiens ira? Ant to klausimo patsai Kristus schoie Euangelioie atsaka/ teipo bilodams. Tawa nepricteleí tawe apguls/ Isch wissu schaliu suspaus ir su ßeme suligins/ Nei paliks akmeni ant akmenio. Todelei iog nepaßinai cziesa Atlankimo tawa.

Cziesa atlankimo/ wadin Ponas JEsus Kristus cziesa sussimilimo Diewo. Kadda Ponas Diewas Tiewas isch malones sussimillens ßmoniu/ isch dangaus siunte sawa Sunu/ kursai prasideiens nůg Schwentos Dwases ir isch panos Marios gimens/ prieme krikschta/ potam ßmones mokina ir pamoksla sawa czudais dideis pastiprina/ Ir wissus sawensp wadinna/ idant ing ghi tikedami ghi prijmtu/ ir schiteipo amßina prapůlima ischwenktu/ ir amßinai ischganiti butu/ Schitái esti czesas atlankimo Szidu.

Nepaßinnoti Cziesa atlankimo Diewo/ esti Pono JEsaus Kristaus neprijmti/ ing ghi netiketi/

netiketi / io ßodzio neklausiti / bet peikti ir paniekinti / kaip tatai Szidai dare esti / Nesa anis nenoreia tiketi JEsu essanti Diewa tikra bei amßina Sunu / anis nenoreia tiketi / ghi isch czistos Panos Marios be wirischkos seklos gimusi / Szidai nenoreia tiketi schita Kristu essanti tikru Messioschumi / Tůgi ßidai wissus ßodzius Pono Kristaus / peike / apiůke / pamokslo io nenoreia priimti / Ir wis ka Kristus tiktai dare / tatai anis paniekinoia. Schitatai Ponas Kristus schicze wadinna / nepaßinoghima Cziesso atlankimo.

Todelei tikroia prießastis ischpustighimo Jerusales / ir amßino prapůlimo wissu netikinczinu Szidu / ira schita / Jog anis ßodzio Diewo / tatai est pamokslo Schwentos Euangelios nepriieme / Nei tikeia Kristu tikru Diewo Sunu sanczıu / ir wisso swieto ischganitoiu.

Schitos Nedekinghistes delei / Ponas Diewas ant ßidu pakirscha ir ant iu anoki nepakaiu / bada / pawietre / ir karius leida / Todelei iu brangus Miestas su Baßnicze ir wissais io muro namais sudege / todelei iu moters / waikai tapa kariu uschmuschti / Todelei kiek tukstantis Szidu tureia badu numirti / ir kiek Tukstantis tapa sugauti ir ing swetimas ßemes ant amßinos wergistes alba ßweru sudraskimo / pardůti. Ir iei nu dabar kas be ira Szidu / thie po wissa swieta tur daußitisi / niekur tikros wietos neturedami /

redami/

redami / Bei kurie tokioie ſawa piktoie Wieroie paſſi-lieft/ Kriſtu neprijmdami/ thie ant galo tures ſu kunu ir duſche amßinai prapulti ir paſkandinti buti.

Ant Ketwirto.

Ka mes Krikſchczonis iſch ſchos Euangelios/ ir iſch ſcho Iſchpuſtighimo Jeruſales turrim mokintiſſi.

1. Cor. 10. SChwentas Powilas Teipo raſcha ape Szidu Iſchpuſtighima. Tatai wis iemus nuſidawe ant pawaiſdo / bet raſchita ira mumus ant Graudenimo ant kuru pabanga Swieto ateia.

Todelei iſchmanikem krikſchczonis. Schitai Diewas Szidus delei nedickinghiſtes ir piktenibes ju/ nůgſawens patreme. O mus pagonis ing Szidu wieta iſch loſkos prieme/ mumus taſkat ira Diewo ßodis ir pamokſla Schwentos Euangelios ſakama ape malone Diewo / ape atleidimma grieku / ape duſches iſchganima / mumus taſkat nu ſulaſſi Ponas KRJſtus / mus nor ghis apdowanoti Schwentu krikſchcu / mus pen ſawa kunu bei krauiu/ mumus nu ſchitai ira ſiulams dangaus Rous.

Todelei weiſdeti turim / idant rodi Diewo ßodi klauſitumbim to mokintumbimes/ ſchwentůſius Sakramentus prijmtumbim / ir tikrai krikſchczniſchka/

giwenima

giwenima weſtumbim / Diewui pagalei io ſchwentu priſakimu ſlużidami / O iei tho nedariſim / tada iſchtieſos ne mes koroghimo Pono Diewo neiſchbegſim nei iſchwengſim / Diewas ir ant muſu gal użleiſti maiſchtus / mara / bada ir krauio pralieghima didi / neſa teipo ſaka Schwentas Powils. Ne didżůk Rom. 11. Krikſchczanie / net bijokeſi / iei Diewas naturiſchku ſchaku neczedija / idant ir tawens neczeditu. Jr Dowids bila. Diewas ira teiſus Szudzia / ir Diewas Pſal. 7. koſzna diena grunſdins / iei żmones nenor priſſiwerſti / tada ghis ſawa karda tur paglanſta / ir kilpini inتempta / mieridams / ir użdeia ſtrelas ſmertelnas. Swa ſtrelas ghis pataiſe ant nużawinimo.

Jdant tada Pono Diewo kerſchta ir karoghima iſchwengtumbim / tadda milekim Diewa / milekim io żodi / klauſikem / pilnai Diewa żodzio / tikekim ing Kriſtu / irgi iſch tos wieros geros / neſchkime gera waiſiu / tatai eſti / weſkime wieżliba giwenima / ir ků tiktai primanidami Pono Diewo ſchwentůſius priſakimus pildikem / Jdant ſchiteipo iſchwenge czeſiſchka karoghima Pono Diewo / apturetumbim amżina giwenima / dangaus karaliſtoie / ing kure tu Pone Kriſtau mus rodzik inweſti iſch tawa malones / Amen.

VVIENO-

VVIENOLIK: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Luc. 18. paguld:

BIloia Jesus nekuriump/ kurie pa= ♦9
tis sawim nusitikeia / kaip butu esa
teisus/ a kittus paniekina/ ta priliginima.
Du szmogu eia ing Baszniczę melstunse/ ♦10
wienas

wienas Phariseuschas/a antras Muiti=
11♦ nikas. Phariseuschas stowedams/teipo
pats sawije meldesi. Diekawoiu tau
Diewe/iog esch neesmi kaip kitti ßmo=
nes/plescha/neteisus/perßengtoiei wen=
czawonistes/alba kaip ir schis Muitini=
12♦ kas/Asch pasnikauiu du kartu per nede=
le/ir desietinas domi isch wisso ka turiu.

13♦ A Muitinikas stoweia isch tolo/ne
naredams akiu sawa dangauspi pakileti/
bet musche krutisna sawa bilodams/Die
14♦ we buk malonus man grieschnamuj. Sa=
kau iumus/schissai nueia apteisintas na=
mosna sawa neig anas. Nesa kursai
pats passiaukschtin/bus paßemintas. Ir
kursai pats pasißemin/tas bus pa auksch=
tintas.

Ischguldimas schos Euangelios.

VOnas musu Jesus Kristus Diewo Sun-
wo isch dangaus ant żemes siunstas / idant
netiktai użu swieto griekus / kenteu bet
ir żmones mokitu / wisso pamokslo reikia-
maghio / ant wieżlibo giwenimo / ir dusches ischgani-
mo / wiernai ir pilnai Swietui / bet wissu pirmiausei
Szidams / sawa nasrais pranesche / kaip tatai ischro-
da raschtas wissu kæturu Euangelistu / O wissu di-
dziausei Schwento Jano / nesa kaip kiti Euangeli-
stai stebuklus teip Janas / kosanis / ir pamokslo Kri-
staus ischrascha. A kadangi pamoksla ape Malda /
wiena ira isch Wiriausiu pamokslu / tadda Kristus
Matt. 7. ir ape ta gauna pilnai kiek kartu est kalbeiens. Liepia
Joh. 16. melstissi. Moka kam pareitisi malda dûti / Ischtie-
sos Ischtiesos esch iumus sakau / Jei ius Tiewa ka
Luc. 18. melsities mana wardana / dûs iumus. Ir pirm
schos Euangelios mokens buwa / per prilīginima /
ape sudze pikta / idant stiprei ir be paliaubimo mel-
stumbimes.

Tiigi ghis nu schoie Euangelioie toliaus moka
kaipo tur Diewas melstas buti / iei żmogus melsda-
massi nor ischklausitas buti / bei Diewipi ischpraschiti
ko iam priwalu ira / teip ant reikmenes kuno kaip du-
sches Butent / teipo / Jei żmogus ko reikems nor isch-
praschiti /

praſchiti / kada ghis netur po Pono Diewo akim melſdamaſsi didzûti / paſsipuſti / ir paſsiſtenkti / bet tur paſißeminti / ir nobaßna ſchirdze Diewa praſchiti / kaip ſchiſſai Muitinikas ne drinſdams nei akiu ſawa pakileti dangauſpi / bet iſch paſsißeminimo muſch krutis ſawa / da bila / Diewe ſuſsimilkes ant manens grieſchnoio Szmogaus.

Todel ir mes iſch ſchos Euangelios ape du daiktu kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape pawaiſda ſchu dweiu Szmoniu enczíu aukſchtiniu Baßniczon Jeruſales melſtiſsi.

Ant Antro. Kurũ budu anis meldeſsi / ir katro malda iſchpraſcha reikmenes.

Ant Pirmo.

Ape du wiru enczíu melſtunſe.

Du ßmogu eia ing Baßnicze melſtunſe / wienas Phariſeuſchas / a antras Muitinikas.

Phariſeuſchai / Szidu ßemeie buwa ßmones giwenime ſawa ligus Mnikamus muſu czieſe / Neſa anis ſwieta kaip ir peikdami nũg kitu ßmoniu / atſiſkirdawa / ipaczíu rubu bet budu wilkadewa / tankei paſnikaudawa / tankei melſdawa Diewa / O wiſsu

didzauſei ant uliczu ir turgauniczių po akim ßmoniu/ Ir ſawims nuſſitikedami tikeioſi daug gereſni/ nei kitas ßmones. Budawa kunigais ir mokitoieis kitu praſtuiu ßmoneliu.

Muitinikai atp... Szidawoie buwa ßmones Godinikai/ pieſchinikai/ kurie kitu ßmoniu prakaito ir lobio trokſchdami/ kū tiktai primanidawa/ luppa ir iu kraughi iſſurbe/ Tūgi anis Muitus ir Walſczius nūg Rimianu papirkdawa/ pinnigus pradūdawa/ ir potam Sirata/ kaip tiktai patis noredawa lupdawa/ Nei gricko nei giedos neſſibiodami. Ir ſchitta delei buwa kitu ßmoniu didei peikiami ir keikiami/kaip ir dabar Szidai kurie pabarus renka.

Schitūdu Szmoniu eit ſaka patſai Kriſtus Baßniczon melſtunſe. Nūg tu dweiu Wiru nor Ponas muſu JEſus Kriſtus/ idant mes krikſchczonis mokintumbimes.

Ant Pirma. Mokinkimes nūgiu Nedeles ir kitta
Eſa. 56. ſchwenta Diena Baßniczona eiti. Neſa Baßnicza/ ira namai paties Pono Diewo pramaniti/ Idant ßmones chinai ſuſſieitu/ir io ßodzio mokintunſe. Kaip Diewa tikrai paßinoti/kaip Diewui tiketi/ kaip wießliba giwenima weſti/ir kaip po ſchu wargu iſchkakti dāgaus karaliſtana ir amßina giwenima bei linkſmibe.

Schitū budu Baßniczon eſti eien Schwenti Patriarchai/Prarakai/patſai Kriſtus/ir io Apaſchtalai/

Ir muſu

Ir muſu Lietwai / todelei ſchitas trobas ganna brangei ira pabudawoie / apdowanoie ir kittada per kiek miliu atlanke.

Tůgi piktai dara Lietuwa / ſchwenta diena ne Baßniczon / bet karczamon eidama / alba kittas wietas newießlibas lankidama / alba tiktai ulidama / ko tus mana nůg Diewo puſſes brolei ir ſeſſeres nedarikite / Bet eiket Baßniczon / Neſa patſai Diewas teipo ſaka treczame Priſakime. Swenſk Schwenta diena. Exod. 20.

Ant Antro. Neganna ira Schwenta diena nedirpti / ir Baßniczon eiti / bet Baßniczoie budams ßmogus buk wiras buk mote / tris daiktus tur dariti. Ant Pirmo. Kadda Ponas Diewas ira garbinams ſchwentomis gieſmelemis / tada ir ghie drauge ſu ßekeleis tur giedoti / ir Pona Diewa delei wiſſo gero garbinti / neſa teipo moka Schwentas Powilas. Giedoket / ßaiſdami Ponui ſchirdiſſa iuſu. Ephes. 5. Ant Antro. Kada Diewo ßodis ira ſkaitams alba ſakams buk pas Altora / buk ant koſalniczios / tadda pareitiſi mumus wiſſiemus / pilnai klauſiti / mokintiſſi ſchirdina deti ir atminti. Nereik taw iſch Baßniczos iſcheiti / net ben kiekunta primokuſiam iſch Schwento raſchto / lei ne daug ben maß / Jei ne gali wiſſa koſant atminti alba atſekti / alba wiſſu poteru wienu kartu primokti / tadda rupinkes idant wienok ben maß alba kiekunta

primokens pareitumbei namie / netupek Baſzniczoie ant Sůlo kaip Szanſis koke ant liſda / net atwiromis auſimis klauſik / ir mokſlinga alba miſlinga ſchirdze priimk pamokſla Diewo brangaus ſzodzio / Neſa iſch wieno ſzodzio Schwento paſzinſtams ira Diewas / iſch wieno Diewo ſzodzio galim gauti Wiera ing Diewa / iſch wieno tiktai Szodzio Diewo gal ſzmogus ſziñoti kaip gerai giwenti / ir iſchganitu buti. Ant Treczio. Szmogus Baſzniczoie budams / tur Diewa iſch dugno ſchirdies melſtiſi / delei wiſokiu reikmeniu neſa kaczei Diewas wis důſt / a tacziau Diewo dowanu wiſſu didziauſei thie gauna apſta / kurie Diewa iu delei praſchoſi / Neſa Kriſtus patſai teipo ſaka. Matth. 7. Melſkites tada imſit / ieſchkoket tada raſit / tuſkenket Luk. 11. tada bus iumus atwerta. Tiewas mana Schwenta Dwaſe důs praſchantiemus ghi. Bei Schwentas Jakubs ſaka / Jus nieko neturit / kodel ? Todel nes ius nepraſchotes.

Bet netiktai reikia melſtiſi Pona Diewa / idant ghis mus priſtotu gelbetu / apſaugotu / perſzegnotu / ir wiſſoſu daiktoſu miletu / Bet pareitiſi koſznȧ ſzmogui / Idant ir Diewui dakawotu uſzu io ſchwentas dowanas / uſzu io pagalba / alba priſtoghima / kaip tatai regim darita daug Schwentu ſzmoniu. Szidai iſch newalios Egypto iſchgelbeti / ir per Mares raudonas perweſti / Diewui diekawoij. Prarakas Jonas iſch

isch Dilwo dides ſzuwies/ Diewo iſchgelbetas/ ir ant kraſchto giwas iſchwemtas/ Diewui Diekawoij. Praraks Danielas/ nůg Lewu giwas bei ſweikas iſchgelbetas. Diewui diekawoj etc. Bei daug kitu tokiu ira pawaiſdu.

Teipo ir mes mokinkimes Baſzniczoi budami/ ir koſani girdeie/ alba ſchwentomis gieſmemis Pona Diewa garbinoie/ Schitaipo toiaus iſch Baſzniczos neiſchbekti/ kaip daug iuſu darat/ Bet pirm iſcheghimo Diewui uſz ſwis tatai diekawoti/ ka ghis mumus gera per wiſſa nedele/ alba metus ira darens. O iei Diewui nebuſim dekingi/ tadda uſz nedelios girdeiot/ Kaip baiſei Ponas Diewas ira Szidus/ maiſchtais badu/ ir karu pakaroiens/ ir iſch puſtiens/ Todelei iaukinkimes Diewui Baſzniczoie budami/ Diekawoti/ nes daug gero nůg io gaunam.

A galletu ſchiczé kas klauſti/ bilodams/ Tadda er newalnu ira ſzmogui melſtieſi alba nemelſtieſi/ tadda bes griekas ira Diewa Baſzniczoie ir kitur nemelſtiſſi?

Atſakau tau/ Tatai newalnu ira/ bet wiſſikalti eſme Diewa melſtiſſi/ ne retai tiktai/ bet tankei/ delei ſchu prieſzaſtu.

Pirmai. Delei paties Pono Diewo ſtipro inſakimo. Schauk mauenſp bedoie budamas. Praſchikite. Jei kurſai nu Diewo neklaſa/ tas innartin pona ſawa. psal. 50. Matt. 7.

Antra/ melſtiſſi pareitis mumus/ delei anu labai linkſmu paßadeghimu paties Pono Diewo/ teip ape
Pſal. 50. kuniſchkus kaip duchawnus daiktus. Eſch tawe
Matt. 7. iſchgelbeſiu. Praſchiket tadda imſit. Jei tau ßmogus ka ßada/ tadda tu delei io paßadeghimo ghi/ kaczei didzio kokio daikto ir mielai ßadini. A ßmogus kartais apſimelůj / ir ßadeta daikta nedůſt / net uſſigin Bet Diewas netokſai ira / net ka ghis ßadeia tatai iampi iſch tieſos gaunama ira. Todelei ant ßadeghimo Diewo turim melſtiſt.

Treczia. Ant tankaus meldimo tewercz mus nepaſkaitami wargai / kurie mus koßna diena ir akmirki ſlogin da ſpaudz. Dabokes ßmogau / ko taw reikia/ ſwetiſchkame giwenime / ir ko taw priwalu ira Hukeniſteie tawa / tadda paiuſſi tawe iſch wiſſu ſchaliu priſtokuſi / ir daug priſſiwalanti. Tiegi reikiamiegi daiktai tawe teragin/ ir tewercz ant meldimo.

Todel mokinkimes ſchwentomis dienomis nepateikti/ ne girtůti/ ne ulioti/ net Baßniczon eiti/ O Baßniczoie budami liaupſinkem Diewa gieſmemis/ klauſikem ir mokinkimes io Schwento ßodzio/ Neigi iſcheikem iſch Baßniczos/ net Pona Diewa ußu ſawe/ ir uß wiſſa krikſchczoniſte papraſche alba iem Dekawoie.

Ant An-

Ant Antra.

Kaipô Malda tur Diewui pridůta buti/ ſeib ta iſchklauſitu.

DV Wiru ſchieze Baſʒniczon eiuſiu ir melduſiůs Diewa/ girdim/ bet neabiju malda tapa iſchklauſita/ Tiktai muitenikas parcia namie apteiſintas/ O Phariſeuſchås parcia taipaieg/ bet pilnas grieku ir wertas amʒino paſkandinimo. O kodel tatai? Atſakau Jog neligei nei wel abudu tikrai meldeſſi.

Phariſeuſchas teip meldeſſi/ Dekuiu taw Diewe iog ne eſmi kaip kitos ʒmones pleſchås/ neteiſus/ perʒengtois wenczawoniſtes/ alba kaip ir ſchis muitinikis Aſch paſnikauiu du kartu per nedele/ ir deſetinas domi iſch wiſſo ka turiu. Schitie ʒodei ne ira malda/ neſa meldenſis/ alba ko tur praſchiti/ alba uʒ ka diekawoti. Bet ſcho Phariſeuſchas nieka tro nedara/ Nei ghis ko nůg Diewo Wieſchpaties ſawa praſcha/ nei ghis iam tikrai uʒ ka diekawoj/ Net wiſſi io ʒodei tiktai ira girius/ ghis netik cziſta alba gera giwenima Diewo dowana eſa. Net tik

Z v　ſawe

ſawe tatai iſch ſawa paties ſilos daruſi/ iog ne apſikekſchawa/iog neraſ baiawa / iog paſtnikawa/ ir deſetina atiadawe. Czegi wel ghis ir artima ſawa Muitinika pawarguſi/ paniekin bilodams. Ne eſmi tokſai kaip ſchis muitinîks/kur iam buwa pareie anno paſſigaileti/ iog ing takius griekus buwa inſibridens.

Muitinikas atpent ſchitepo elgeſi Baßniczoie budams. Stow iſch tolo/ nenor akiu ſawa iſchkelti/ muſcha krutis ſawa/ ir meldeſi bilodams. **Diewe buk malonus man grieſchnamuiem.**

Keturu daiktu iſch ſchio Muitiniko alba pawarguſio grieſchniko dabokimeſi.

Pirma. Ghis paßinſta ſawa griekus/ tatai eſti ghis iaucziaſi negeraj nei tikrai darens / iog ghis ikſcholei per netieſa / ſawa artimaghi ira pleſchens / Ir iſch to pradeſt po akim Pono Diewo drebeti ir bijotiſi/ karoghimo / kaip teiſaus kokio Sudzio/ kurſai wiſſus to Griekus gerai ßinna.

Antro ghis tulibe ir didibe ſawa Grieku miſlidams ir ape Diewo aſchtra Suda dumodams/ir neßinodams kaip iam atſiſakiti alba iſſikalbineti / paſißemin po akim Diewo/ ir wiſſu ßmoniu / Baßniczoie ſuſſiettuſiu / neſa ghis weng eiti tikrai ing pulka kitu/ ghis akiu ſawa nedrens roditi/ghis paſißinſta newertas æſans/kaip ing kittas geras Sßmones eitu alba ſeimus ſawa akis parodiitu. Treczio.

Treczio. Ghis ſawa Grieku / pradeſt gailetiſſi / Weltunſe kaip giwas Muitiniku nebuwens / Bet kadanghi iſch piktos ſchirdies buwa iuſibridens ir tikotens lobio artimoio ſawa. Tada ghis iſch didzio ſawa gailesio / muſcha krutis ſawa / kaip kada tartu / Ach tu piktoia ſchirdis tu ſawa piktu geidulu / mane ing ſchus griekus / ir ing ruſtibe Pono Diewo inwedei ir inklampinai.

Ketwirto. Schis muitinikas regedams / thu ſawa Grieku delei amſʒinai prapulſens. O wienok nerodas noredams peklos karſchtije dekti bei kenteti / pradeſt Pona Diewa melſtiſi / bei praſchiti / idant ghis iam ſuſſimillens io wiſſus griekus iſch loſkos atleiſtů / Tůgi ghiſſai teipo ſaka / Diewe buk malonus man Grieſchnamuiem.

Schitů budu melſ damaſſi ſchiſſai Muitinikas / ir didis griekinikas / bei malones Diewo / bei atleidima wiſſu ſawa padaritu grieku iſchpraſcha Diewip / iog iau nu iam nereik bijotiſſi kerſchto Diewo / alba amſʒino prapůlimo / Bet ſʒinnoſi nu eſans Sunumi Diewo ir ſantiewonimi Dangaus karaliſtes.

Teipo ir mes melſ damies turim dariti / alba melſtiſſi / iei noreſime iſchklauſiti buti. Iſch Pirma paſʒinkem koſʒnas ſawa griekus. Potam nedidʒůkem / nepaſiſtenkem / prieſch Pona Diewa / bet paſiſʒeminkem po io didzio Maieſtoto. Taliaus neſidzaukimes

delei

delei sawa piktenibiu / Bet isch dugno sawa schirdies gailekimes / iog schiteipo esme inklampinti. Galiausei Diewui garben ir macen dűdami / ght wiena melskime / Tadda ghis ischtiesos mumus schiteipo meldentiemus netiktai griekus atleis / Bet ir kitta wis dűs / ka mumus priwalu ira / bei ant ischlaikimo scho musu czesischko / bei ant apturcghimo amßino ano giwenimo Dangaus karalistoie / ing kurctu Pone Diewe mus rodzik inwesti / delei kenteghimo ir smerties tawa Sunaus JEsaus Kristaus kuriam testow amßina garbe / teip nűg Angelu schwentu kaip musu wissu / Amen.

DVVILIK: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Marc. 7. paguld:

JEsus ischeidams isch rubeßu Tyra ♦31
ir Sidona / ateia mariump Galile-
os / widumi rubeßu deschimties miestu.
Ir atwede iopi kurtini / kursai nebilins ♦32
buwa / praschidami idant ghis ant io ran-
ka uschdetu.

Ir

33 Ir emens ghi ſchalina nog ßmoniu
ipatzei/ indeia iamui pirſchtus ing auſis/
ir ſpiaweiis/ daſſiliteia lieſʒuwio io. 34 Ir
pawiſdeiens Danguna/ atſiduſeia/ ir bi=

ſoia iopi/ Hephetta/ tatai eſti/ atſiwerk.
35 Ir toiaus atſiwere auſis io/ ir iſchriſch=
tas eſti riſchis lieſʒuwioio/ ir kalbeia ti=
krai

krai / Ir ghis usſake ghiemus / idant ta= ♦36
tai niekam neſakitu. Bet ko tai dau=
giaus uſſake / to daugiaus ghie tatai iſch=
platinoia / ir nodemais ſtebeioſi / biloda= ♦37
mi / ghis wis gerai padare / kurtinius pa=
dare girdinczus / ir nebilius kalbanczius.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

KAralius Herodas nukirſdinens buwa ſchwenta Jana krikſchtitaghi / iog ghi apbarens buwa delei kekſchites. Bei Kriſtus ſchitai iſchtirens / atſtoia delei ſmarkumo Herodo / ir ateiens ing Puſtine iſchgide daug ſerganczių ʒmoniu / ir paſotinna penkias tukſtantis ʒmoniu penkiatu kepulu důnos ir dweicta ʒuwelu. Iſch te ſwengdams Heroda toliaus nueija ing ʒeme Genezareth kur taipaieg daug ſerganczių ʒmoniu iſchgi=
Matt. 15. de Matth. 14. Toliaus iſch Genezareth apbarens Phariſeuſchus / nueia ing ſchalis mieſtu Tyro ir Sydono / kur nůg mergaites welino apſeſtos / czarta praſware. Potam iſch walſcziaus Tyro ir Sidono ateia marinmp Galileos / kaip tatai ſchos Nedelios Euangelia iſchroda.

Schicze

Schicze budams iſchgida ßmogu/ kurſai nei girdeti/ nei kalbeti galeia / ir uſſaka ieib ßmones ta io darba kittemus nepaſakitu/ A anis to nedabodami Kriſtaus darba ſchwenta bei gera wiſſur paſaka/ ghi girdami. O mes iſch ſchos Euangelios tris pamokſlus ſchů kartu ſaw imkem.

Ant Pirmo. Ape ligga ir wargus ßmogaus.
Ant Antro. Ape gelbetoghi wiſſoſu Wargůſu.
Ant Trecʒio. Ape ußſtoienczius ſchi ligoni.

Ant Pirmo.

Ape liggas ir wargus ßmogaus.

Atwede Kriſtauſp ßmogu kurſai kurtinis bei nebilins buwa. Labbai ſunku ira ßmogui negalinczem kalbeti nei girdeti. Bet nu kaip ſchis ßmogus kurtinis ir nebilins buwa/ teipir paſkui kittiemus ßmoniems toke ligga ganna tankei randaſi/ kaip koßna diena regim. O netiktai ta ligga / bet ir daug kitomis ligomis ir beſkaitliaus ßmones ſpaudziamas/ ir ſloginamas ira/ tas ſerg drugiu/ tas rauplemis / tas brantais / ſchis akimis / kits raiſcha etc. Ir galiauſei koßnam randaſi ſmertis.

Schicze labai nu mumus priwalu ira iſchmokti kodelei tokias ſlogas ßmoniems randaſe/ Bet tatai

noredami

noredami ẞinnoti/ tiktai iſch Diewo ẞodzio turim thus daiktu mokintiſi. O Diewo Szodis mus moka/ iog liggas ir kitti wargai/ delei ſchu trim prieẞaſtu ẞmogui randaſe.

Ant Pirmo. Delei Grieko pirmiauſiu muſu gimditoiu Adamo ir Euos Rawie/ neſa anis walgidami iſch medzio/ kuri iemus patſai Diewas uẞſake/ bilodams. Gen. 3. Kure tiktai diena walgiſi nog medzo ano/ kuri eſch tau uẞſakiau/ Smercziu numirſi/ mus ing tulibe liggu ir ſmerti iwede/ Neſa iei Adamas ſu Eua to nebutu dare/ tada anis nei butu paſene/ nei liggas alba kittus wargus ſawi dieni regeie/ nei mirre/ bet giwus Diewas anus butu ſawenſpi danguna atemens/ Taipaieg ir iu wiſſus waikus ikki galo ſwieto/ kaip antai Diewas Enocha giwa danguna ateme/ ape kuri Moſeſchus teipo raſcha. Enoch intikimai Gen. 5. Diewui giwena tris ſchimtus ſcheſches deſchimts ir penkis metus/ Jr kadangi ghiẞai Deiwiſchka giwenima wede ateme ghi Diewas/ nei daugeſni buwa regetas. Todel iſchwide ẞmogu ſerganti/ atminti turrim Grieko pirmuiu Tiewu mumus prigimto.

Ant Antro. Mes ẞmones liggomis ir kittais wargais Pono Diewo karoiami eſme/ muſu paczių grieku delei/ neſa ẞmones paiunkei ra/ mell ūti/ keikti/ nepoteiſei baẞitis/ Wokti/ raſbaiauti/ kekſchauti etc. Tāgi Diewas muſu tus ſannarius liggomis/ teiſus

Sudzia

Sudzia budams) tur warginti kureis nusſideiam. Del tô ſwenkem piktus darbus.

Ant Trecȝio. Wargin kartais ir pats Welins ßmones / kaip tatai graßei iſchroda hiſtoria / ape Schwenta Joba / O tatai Diewo paweltas. Sathanas atſtoiens nůg akiu Diewo / apkrete Joba piktais woteis nůg padu ikki můmos. Hiob. 2.

Tůgi kiek kartu regi ſannari koki ßmogaus pagadinta / tadda tark / tatai iſch tieſos welnas padare ſu Diewo ßinne.

Kam dera tokios liggos ir wargai?

Tieſa ſunku ira ſwietui / kada ſchiteipo warginams ira / Bet tikrai kalbant mumus tokias liggas ir wargai labai ger eſti / Kaip ir Dewidas ſaka. Ger eſti man iog karaghi mane / ieib iſchmokczia teiſibe tawa. Todel liggas tam dera ßmogui. Psal. 119.

Ant Pirmo. Idánt iſchmoktu ir atmintu / iog ſweikas kunas Diewo dawana ira / Jr iog ſweikata tu ſaw pats nei důti nei imti galli.

Todel ßmogus ſweika kuna turedams kaltas ira Diewui delei Sweikatos diekawoti.

Ant Antro. Nor mus Diewas liggomis meginti bau iſchtikim iam pilnai / kaip ir Schwenta Joba. Diewas kalbeia Sathanui / Bau daboieiſi tarno mana Jobo / neſa iam nera ligaus ant ßemes / praſtas Hiob. 2.

ir teiſus

A

ir teiſus / Diewo bijans / pikto wengens / Ir dabar ſtiprai laikanſis ſawa geribeie. A tu padarei kaip eſch ghi be prieſʒaſties warginaw. Sathanas atſake Wieſchpacziui bilodams / Ada uʒu Ada / ir wis ka tur ſʒmogus tai dūſt uʒu ſʒiwata ſawa / Bet iſchtieſk ranka tawa / ir ſiek kaulu bei kuno io / bau nekeiks tawe / Wieſchpats biloia Welnui / Schitai ghis teſtow tawa walioj / alle czedik io giwaſties.

Ant Trecʒio. Wargin kartais Diewas ſwieta / ſiggomis / Jdant ſʒmones pakutoſpi / alba priſiwertimop werſtu / Neſa kada ſwiets ſʒodzio Diewo / pakutoſp wadinnanczio / nenor klauſiti / tada Diewas ghi tur wargais plakti.

Ant Ketwirto. Nor Diewas liggomis mus werſti ir pamokiti / idant koſʒnas ſawa ſanarius gerai wartotumbim tatai eſti / ſawa ſanareis gerus darbus dirptumbim. Er neſʒinnat iog Diewo Baſʒnicze eſte? ir iog dwaſe Diewo iuſuie giwen? Jei kas Baſʒnicze Diewo pagadin / ta Diewas pagadins. Neſa Baſʒnicze Diewo ſchwenta eſti / kuri ius eſte. Er neſʒinot / iog kunas iuſu Baſʒnicze eſti Dwaſios iuſuie giwenanczios / kure nūg Diewo turit / a ne eſte ſawa paczių / Nes brangei atpirkti eſte / Todelei garbinket Diewa ant kuno iuſu / ir dwaſeie iuſu / kurie Diewo ira. Neduket wales Griekui ſmertelname iuſu kune / ieib ia klauſitumbit geidulisa io / Ne padūket

Margin notes: 1. Cor. 3. (beside "bus dirptumbim. Er neſʒinnat…"); 1. Cor. 6. (beside "Er neſʒinot / iog kunas…"); Rom. 6. (beside "me iuſu kune / ieib ia…").

důket griekui iuſu Sanarius ant ginklo neteiſibes/ Bet paſſidůket Diewui paczam/ kaip kurie iſch ſmerties atgijote/ ir Sanarius iuſu Diewui ant ginklo teiſibes.

Schito delei liggas ir wargus/ kurius mumus Diewas atſiunte/ kantrei kentekem/ kadangi thie mumus ant geroi ſchei.

Ant Antro.

Gelbanſis wiſſoſu liggoſu ir wargoſu.

Idant Kriſtus iam ranka uſʒdetu.

Sergans alba kitaip pawargens ſʒmogus/ rodas butu pagelbets alba iſchgidits/ Tůgi ſʒmones daug pramane gelbetoiu/ kaip regim papieſʒiſchkioſu. Bet ſchita Euangelia ir ſchie ſʒmones tikrai iſchroda/ iog Kriſtus wiens ir tikras eſti Iſchgelbetoghis wiſoſu bedoſu. Kaip Pſalms bila. Ghis ira miſtras ant pagelbeghimo. *Pſal. 63.* Eſch eſmi priſſikielims ir Giwata. *Joh. 11.* Tůgi Kriſtus ſchi ſʒmogu atim ſkiriu. Ant Pirma. Indeſt pirſchtus ing auſis io. Ant Antra. Daſſiliteſ io lieſʒuwi. Ant Trecʒio. Weiſd danguna. Ant Ketwirto. Atſidus. Ant Penkto. Bila Helpheta/ tatai eſt atſiwerk.

Todelei ir mes wiſoſu wargoſu tiktai nůg wieno KRIſtaus pagalbos tikokem Neteckinckem

A ij ſʒolinm-

ßoliminkiump/ Sziniamp ir tiemus ligump ßmo-
Jerem. 17. niump / kaip ir Praraks Jeremioschus bila. Pra-
keikts est kuris nussitik ßmogumi.

Ant Treczia.

Ape wardanczius schi pawargusi Kristausp.

Nůg schů ßmoniu mokinkimes milett artimaghi sawa.

Mokinkimes nůg iu passigaileti pawargusiu.

Mokinkimes teipaieg apsirgusius gelbeti ir pa-
wargusius pristoti. Kaip ir Schwentamip Janip
Johan. 13 Kristus bila. Schitai esch iumus prisakau idant
Rom. 12. kits kita miletumbit. Raudokite su raudoienczeis/
Matt. 25. linksminkitesi su linksmaiseis. Esch buwau sergans
o ius mane atlanket.

Schitu triu pamokslu isch schos Euangelios primoke/ liggas ir kitus wargus mumus nog Diewo atsiunstus/ kantrei kentekem/ pakutawokem. Ir nog Pono Kristaus ischgelbeijma praschikem/ Amen.

TRILIK-

TRILIKTOIE NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia, Luc. 10. paguld:

23♦ ATſigrenſzens JEſus Paſiunti=
ntump ſawa/ biloia ipaczei/ Pagirtas
24♦ ira akis/ kurios reg kaius regit/ neſa ſa=
kau iumus/ daug Pranaſzu ir Karaliu

noreia regeti / ka ius regit / ir neregeia /
ir girdeti ka ius girdit / ir negirdeia.
Ir ſchitai / keleſi mokitas raſchto / ♦25
gundina ghi bilodams / Miſtre / ka dari=
dams amßina ßiwata aptureſiu? Bet ♦26
ghis boloia iopi / Zokane kaip raſchita ira?
kaip ſkaitai? Ghis atſakidams biloia / ♦27
Milek POna Diewa / iſch wiſſos ſchir=
dies / iſch wiſſos duſches / iſch wiſſu ſilu / ir
iſch wiſſos dumos / ir artima tawa / kaip
pats ſawe. Bet ghis biloia iopi / Gerai ♦28
atſakei / darik tatai / tada giwenſi. Bet ♦29
ghis nareia pats ſawe teiſinti ir biloia
Jeſausp / kurſai ira mana artimas? Je= ♦30
ſus atſakidams biloia / Szmogus eia iſch
Jeruſalem ing Jericha / ir inpole tarp
Raſbainiku / kurie ghi iſchwilke / ir iſch=
ronighe / atſtoia / pusgiwa palikke. Nuſ= ♦31
ſidawe

ſidawe tada netitſchomis/iog eia to kelu
32♦ kaplanas/ir iſchwidens ghi aplenke. Tai=
paieg ir Leuita/kaip ateia ant tos wie=
tos/iſchwidens ghi aplenke.

33♦ A Samaritanas iodams to kelu/uſʒ=
eia ghi/ ir iſchwidens ghi/ paſſigaileia
34♦ io/ ir prieiens/ aptwere ſʒaiſdas io/ in=
pildams alieiaus ir wino/ ir uſchkelens
ghi ant galwiia ſawa/ nugabena ghi ingi
35♦ padware/ir priweiſdeia ghi. O antrito
iſchiodamas iſcheme du graſchiu/ dawe
padwarnikui/ir biloia iamui/ priweiſdek
ghi/ o iei ka daugeſni iſch doſi/uſchmoke=
36♦ ſiu taw/kada atgrinſchiu/ kurs tada re=
giſi taw/tarp tu triu buwens artimeſnis/
37♦ tam/kurs inpole tarp raſbainiku? Ghis
biloia/ tas kuris ant io milaſchirdingiſte

A a iiij padare/

padare/ Biloia tada iamui JEsus. Eik ir tu taipo darik.

Ischguldimas schos Euangelios.

DWi dali est schos Euangelios / Pirmoie dalije kalb Kristus Apaschtalams sawa ape Wiera ing JEsu Kristu / Antroije dalije Kristus bei Raschto mokitas kalb ape Sokona Pono Diewo/ Todelei ir mes schů kartu ape diwi pamokslu sakisim.

Ant Pirmo. Kas wissu geriause palaima žmogaus ira scheme swiete.

Ant Antro. Ape ingiima amžino giwenimo.

Ant Pirmo.

Kas esti geriause palaima žmogaus ant scho swieto?

KOžnas žmogus geidz idant scheme swiete iam sirtunse / idant turetu gera palaima / alba chwartuna. Tůgi kits tar daug pinnigu alba lobio wissu gerausia palaima esti / kits dumoi didzu Ponu buti / tatai wissu gerausis daikts ira / kits tar dide Czestis tatai gerausia palaima ira. Bei schitu daiktu swiets tikodams / didei procewoiessi / kita isch-wisi.

wiſi bei nakti bei diena ſunkei dirbanti / kita iſchwiſi tankei didi keli keliauienti / nu ßeme nu wandeimi / kita iſchwiſi ne nakti nemiteganti delei rupeſczio / delei godo / delei ponifies. Ir kada kartais nekuriam ſekaſi tada ghis tareſi / tataigi nu gerai laimeiau / tůgi kits pradeſt didzäti / kits girdůti / lebauti / kaip ir anas bagotirus dare / ape kuri S. Lukoſchus raſcha / bilodams. Buwa bagotas ßmogus / kurio laukas daug Luc. 12. Jawu neſche / taſſai pats ſaweiie dumodams / biloia / ka weikſiu / neturiu kur padeti iawu ſawa / tatai dariſiu / Eſch klonus (arrodus) ſawa iſchardens dideſnius budawoſiu / ir the ſuwokſiu kas man auga / ir mana lobi / Bei kalbeſiu duſchei mana. Miela duſchele / taſkat didi ſopoſta turri ant daug mætu / Tugi nu pakatůkeſi / walgik / gerk / ir lebauk / A Diewas teip iam kalbeia / Tu durniau ſchitai ſche nakti tureſi iſchdweſti / kieno potam bus tatai / ka ſurinkai. Alba anis Diewo neſibiantis.

Nuggi bukem linkſchmi kolei beturrim / kunui Sapient. 2 muſu nieko neginkem / kolei be iaunas / gerauſio Wino prigerkem / gerauſomis ßolemis tepkimes. A thie wiſſi ſawe patis prigauna / ir inklampin ing amßina prapůlima. Godas eſti ſchaknis wiſſo pikto. Item / Timoth. 6 kurie nor pralobti / thie inpůl ing pagundima / ir ßebangus / ir ing daug durnus bei piktus geidulius / kurie inklampin ßmogu ing prapůlima ir praßudima.

Aa v A JEſus

A JEsus Kristus Sunus Diewo Wieschpats musu patsai schoie Euangelioie saka/ **Ischganitas ira akis regincziosa ka ius regit/ ir girdinczios ka ius girdite.** Schicze girdime pati Diewa sakanti/ iog tassai smogus tur geriausi palaima/ kursai tatai reg ir gird/ ka Apaschtalai Kristaus regeia ir girdeia.

Bet ka tartumbei regeia anis? Atsakau Schie regeia JEsu Kristu Sunu Diewo ir Marios/ tatai esti Diewa bei smogu/ pasadetaghi Messioschu alba ischganitoghi wisso swieto. Tho Kristaus daug karaliu ir Praraku akimis neregeia/ kaczei didei io regeti troschkawa/ kaip antai ir pats Karalius Dawidas Psalme 144. Diewe perpleschens dangun/ nusenk.

Tatai tiesa ira anis Kristu per wiera regeia/ a kunischkomis akimis io neregeia/ kaczei didei insigeide io akimis sawa regeti/ Apaschtalai Kristaus tû czieſu ant semes giwena/ kada Kristus swietui passirode/ Tûgi anis ghi tikrai regeia bei schirde/ bet akimis. Tatai iu buwa palaima. Todelei wissu gerausis daiks smogaus/ tas esti/ iog reg ir gird Kristu.

Jeigi nu tatai wissu geruse palaima smogaus esti/ tatai girdeti ka Apaschtalai Kristaus girdeia/

Tadda

Tadda iſchtieſos wiſſi krikſchczionis ir ius lietuwninkai geraufe turrit palaima/girdedami Diewo ſchwento ir brangaus ßodzio. Jusgi nu turedami Diewo ßodi/ rupinkites/ idant tha pilnai/ wiernai/ ir wiſſadai klauſitumbit/ O netiktai klauſitumbit/ bet ir pagal Diewo ßodi alba pamokſla giwentumbit ir tiketumbit. Teip neſa Schwentas Apaſchtalas Jakubas bila. Jacob. 1 Bukit pilditoieis ßodzio/ netiktai girdetoieis/kû patis ſawe prigaunat. Jſchtieſos Ponas Diewas ius Lietuwnikus ſchoie Prusu ßemeie mil/dûdams iumus ſawa Schwenta ßodi. Jus ſakau wiſſu geriauſe gawat palaima nûg Diewo/ kadangi iumus brangiaûſeſis Diewo ßodis czistai iuſu prigimtu ließuwiu ſakams eſti/Todel weiſ dekêt idant Diewo ßodi miletumbit/ ir ing Kriſtu tiketumbit. Tatai eſti amßinas ßiwatas/ tawe/ iog tu tiktai tikras Diewas eſſi/ ir kuri ſiuntei JEſu Kriſtu/ paßinnoti. Joh. 17.

Ant Antra.

Ka Ponas Diewas Sokane didziauſei inſaka.

Kaczei deſchimtis ira Diewo priſakimu/tacziau wiſſi thie priſakimai didziauſei priſaka/ idant miletumbim Diewa ir artima ſawa/ Bet ne praſtai liſch iſch wiſſos ſchirdies/iſch wiſſos duſches/ iſch wiſſos ſilos/ ir iſch

ir iſch wiſſos dumos / Bet Artima ſawa kaip koſznas ſawe myl. A ſcho priſakimo newienas ſzmogus negal iſchpilditi / Tůgi newienas ſzmogus negal teiſus buti / delei iſchpildimo Sokano / Bet kalti eſme Diewui / ir kalti paſſiliekme. Rom. 5. Iſch darbu Sokano / newiens kunas / tatai eſt / ſzmogus / nera teiſus po akim Diewo.

Bet iei kas tartu / kaipo tada iſchganams ira ſzmogutelis grieſchnas / ir kam dera Sokanas ?

Atſakau. Apteiſinami ir iſchganami eſme / tiktai delei wieno JEſaus Kriſtaus kenteghimo ir ſmerties wierote / neſa taſſai iſch dangaus nuſſileidens muſump / uſzu mus Sokana iſchpilde / ir uſzu mus kentedams ant kriſzaus numire. Eſa 53. Per io ronas iſchgiditi eſme. Rom. 4. Kriſtus muſu grieku delei ira iſchdůtas / ir muſu teiſibes delei wel prikeltas. Johan. 1. Ghis eſti Awinelis Diewo / neſchans griekus wiſſo ſwieto. Todelei newienas tenenuſitik darbams ſawa / bet te nuſſitik wienu Kriſtumi.

Alle wienok deſchimts Pono Diewo priſſakimai / alba Sokanas tur ſakitas / mokitas ir prijmtas buti / delei ſchu prieſzaſtu.

Ant Pirmo. Idant iſch io regetumbim / kakie ira buwen ſzmones Raiuie pirm ſugrieſchimo / Anis tikrai myleia Diewa ir artima / A nu pa ſugrieſchimu Adomo kitais tapom / nu negalim nei Diewa nei Artima

Artima pilnai mileti. Duma ßmogaus/pikta ira iſch iaunyſtes. Gen. 8.

Ant Antro. Sokanas tam dera / ir ſakamas ira Baßnicʒoie/ idant koßnas po Pono Diewo akim grieſchnas ir kaltas budams/ paſißemintu / ir malones Diewo inſigeiſtu/bilodams/Malonus buk Diewe man grieſchnamuiem ßmogui. Luc. 18.

Ant Trecʒio. Idant Ponop Jeſauſp glauſtumbimes / kaip tikrop Liekoriauſp duſches muſu. JEſus Kriſtus ant ßemes leidoſi / idant grieſchnuſius iſchganitu. 1. Tim. 1.

Ant Ketwirto. Idant ſwietas priſakimus Diewo ßinodams / wienok ben maß pagalei tu giwentu/ idant pakaius butu tarp ßmonu/ir kits kitam iſkados nedaritu.

Todelei ir mes iaukinkimes/ Pono Diewo priſakimu mokinties / ir pagalei iu giwenti. A iei norim amßinai iſchganiti buti/ tada po akim Pono Diewo paſißemine ing Pona muſu JEſu Kriſtu tikekime/
AMEN.

KETV-

KETVROLIK: NEDELIOIE PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 17. paguld:

JEſus keliaudams ing Jeruſalem/ 11
eia widumi Samarios ir Galileos.
Ir kaip ateia ing nekuri mieſteli/ ſutikka 12
ghi deſchimtis wiru raupſotu/ thie ſto=
weia

13♦ weia isch tolo / ir pakele balsa sawã / biloia
Jesau mielas mistre / susimilk ant musu /
14♦ kurius kaip ischwida / biloia iumpi / Eiket /
ir passirodikite kaplanams. Ir stoiose /
kaip anis thẽ eia / tapa apczistiti.

15♦ A wienas ischiuregedams / iog buwa
pagilbens / atgrinßa / ir garbinoia Die=
16♦ wa didziu balsu / ir pole ant weido sawa
pas koias io / ir diekawoia iamui / a tas
17♦ buwa Samaritanas. Bet JEsus at=
sake / ir biloia / er ne deschimtis apczistiti
18♦ buwa? kur ira dewini? Nesiradanewie=
nas / kursai atgrinschtu / ir dotu Diewui
garbe / net tiktai tassai praschalaitis.
19♦ Ir biloia iamui / kelkesi / eik / wiera tawa
tawe pagelbeia.

Ischgul-

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

W Onas muſu JEſus Kriſtus iſch dan-
gaus ant ʒemes leidoſe / idant mus ʒmo-
nes grieku delei paſwarguſes / ir kaip iau
prapuluſes iſchgelbetu ir amʒinai iſch-
Timot. 1. ganitu. Schitai eſti tieſa ir brangus bei werttin-
gas ʒodis iog JEſus Kriſtus ſwietana ateia / idant
grieſchnuſius iſchganitu. Neſiunte Diewas Su-
Johan. 3. naus ſawa / idant ghis ſwieta ſudiitu / bet idant ſwie-
tas per ghi iſchganitas butu.

Bet ghis noreia mus iſchgelbeti bei iſchganiti/
uʒ mus pats kentedams/ ir ant Kriʒaus numirdams
ir kraughi ſawa brangu uʒ mus praliedams. Er
Petri 1. neʒinotes atpirkti nepragaiſchtanczių aukſu alba ſi-
dabru nůg iuſų grieku / Bet brangoiu krauiu Kri-
ſtaus. Tůgi ghiſſai ʒinnodams czeſa iſchgelbeghi-
mo muſų/leidoſe eiti ing ſwieta ſaw ant mukos ir ſmer-
ties nůg Diewo Tiewo paſkirta / tatai eſti ing Jeru-
ſalem. A ne iſchkakens dabar Jeruſalem / iiſch ant
kelones ſawa uʒeiens Mieſteli / the ghis ſchůs didei
raupſais ſerganczius wirus iſchgijde.

Del to iſch ſchos ſchwentos Euangelios norim
ſchus keturius daiktus wartoti.

Ant Pirmo Ape raupſus/kake tatai ira ligga/ir
iſch kur ta randaſe ʒmoniems.

Ant An-

Ant Antro. Ka ſchitie raupſůti weike/ ieib ſweikata atgautu.

Ant Trecżio. Kuriů budu Kriſtus anus pagelbeia/ ir kodelei klaplanump iůs ſiunte.

Ant Ketwirto. Ka ßmogus iſch liggos Diewo pagelbetas kaltas ira dariti.

Ant Pirmo.

Kake ligga raupſai ira.

RAupſai labai ſunki ir biauri ligga eſti / neſa apim wiſſa kuna ßmogaus piktais nießais/kurie tů ilgin tů didin ßmogaus kuna puſtij ir ikki paczių giſlu ir kaulų iſchgadin. Bei kurſai ßmogus ſchita ligga apkreſtas buwa/taſſai nůdemais didei tureia pawargti/ Neſa.

Anis nei diena nei nakti / newiena pakaiaus negawa / be paliowimo tureia ſawa kuna kaſſineti bei draſkiti/teip kaip newieno tikro miego negawa. Anis ſchiteipo kuna ſawa iſchpuſtidami ir iſchdraſkidami/ nieko negaleią dirpti/ nei pelniti/ net tureia nůdemais pawarkti. Turredami/ta pikta bei linpancze ligga/ buwa nůg kittu ßmoniu patremami/ iſch mieſtu ir kiemu iſchwarami. Ir ant ßenklo tos liggos be kepures tureia waikczoti / Burna ſawa tureia apriſchti drabußiu. Drapanomis piktomis ir iſchdriſkuſomis tu-

Leuit. 13. mis turreia wilketisi. Wardais raupsůti buwa isz-
speiami/idant koßnas iu galetu sergetis. Schirdijs
sawa/ newieno pakaiaus netureia / net wissada sawa
grieku delei tureia drebeti / delei kuru ta ligga buwa
apimti. Todelei raupsai ischtiesos labai sunki / lim-
panti ir biauri ligga ira.
Bet isch kur tokia ligga rasdawos? Atsakau/
isch kitto nieko tiktai isch Grieko/nesa teip raschita ira:
Jei tu neklausisi prisakimu mana / tada bussi ischtik-
Deut. 28. tas/tatai esti/apkriestas/liggomis Egypto/schaschais
ir nießais/iog negalesi ischgiti.
Num. 12. Maria sesseri Moseschaus Ponas Diewas
patsai raupsais apkrete / todelei iog ana iůkesi Mose-
schaus brolio sawo/wedanczio/ing moteri Murinka/
merga iůda.
4.Reg.5. Gehasi tarnas Prarako Eliseaus raupsais ap-
krestas buwa/ todelei iog melus pramane ant sawa
pono Eliseaus.
2.Par.26. Karalius Vsiaschus noredams Assierawoti/
Diewo ischtiktas tapa raupsais dabar Baßniczoj
pas Altora stowedams.
Kaip nu delei Grieku raupsai Szidams rasda-
wosi / teip grieku delei wissas kitos liggos ir wargai
kittiems ßmoniems randasi.
Todelei Griekas po akim Diewo/ didis neapken-
cziams ir biaurus daiktas tur buti.

Diewas

Diewas grieku nekensdams tur teisus Sudzia buti.

Todel Wenkime griekus kiek primanidami.

Ant Antro.

Ka schitie raupsuti weikia ieib butu pagelbeti.

SWeikka ghi raupsoti / Stoweia isch tola / biloia / JEsau mielas mistre Sussimilk ant musu.

Gerai dabokimesi ka schie pawarge ßmones dara.

Ant Pirmo. Anis didei pawarge / ir nůg ßmoniu newienos pagalbos negaledami gauti / lauke Kristaus ateinczio / tikodami ieib ghi sutiktu / thů anis priesch ghi leidosi eiti. Isch to galim permaniti / iůs ing Kristu tikeiusius / ghi esanti tikru ischgelbetoiu bei ant dusches bei ant kuno. Nesa iei anis tatai nebutu tikeie / iam keli nebutu ußtekeie / nei Kristus anus butu gelbeiens. Negal butikaip kas Diewui be wieros intiktu. Heb 11.

Ant Antro. Anis sawe po akim Kristaus paßemin nesa ßinna / Biaure ir limpancze sawa ligga. Tůgi nedrens Kristui artintissi / net isch tola stoweda, mi iam kalba. Pasißeminket pa silingos rankos 1. pet. 5. Diewo / ieib ghis ius paaukschtintu sawa cziesu.

b ij Ant Tre-

Ant Treczio. Meldesi Kristaus / ieib ghis iu passigailetu / ir nůg iu ta biaure ligga prawarens / ios iſchgiditu ir iu kuna iſchczistitu.

Schitaipo ir ius ing ligga kake inpůle/apsirge/wienam tiktai Diewui iſchtikeket / ne ieſchkoket pagalbos nůg Sziniu alba ßolenikiu/nesa thie nieka negelbt.

Antra. Nepassipute/bet passißemine nůg Diewo pagalbos wissosu wargůsu praſchikite. Kaip Diewo pagalbos praſche daug ſchwentu Patriarchu / Prarаku/ir pats Kristus cziesu mukos sawa.

Ant Treczia.

Ape Pono JEsaus Kristaus pagelbeima.

EJket passirodiket kaplonams. Schitai labai linksmi ßodei/ir labai linksmas darbas esti Kristaus / iog ghissai ſchus Raupsůtus siuncz Baßniczion Surinkimop ßmoniu/ liepdams idant anis passiroditu / kaplonamus. Nesa anis ikſcholei buwa nůg kittu sweiku atstatiti ir/aku sawa nedrinsa kaplonamus /delei tos biauros ligos/ paraditi. Todelei kada Kristus saka / Eiket passirodikite kaplanams / tiek ira / kaip kada tartu/ Jau eſch ius pagelbeiau/ tůgi eiket kaplanump ir parodiket iemus iusu kuna / iau nu sweika tapusi / teapsaka anis ius wissai baßniczei/tatai esti/ surinkimui/ iumus iau nu walna santi tarp kitu ßmoniu sweiku giwenti.

iſch

Jſch ſcho darbo Kriſtaus / triu daiktu turim da-
botiſſi/mumus ant palinkſminoghimo.

Ant Pirmo. Pona JESV KRJſtu wiſſo-
kiu giminiu Szmoniu narinti ſuſſimilti / tatai eſti/
teip pagoniu kaip ir Szidu / Neſa ſchitie Raupſůti/
kurius Kriſtus iſchgide / newiſſi buwa ßidai bet kiti
Samaritanai / tatai eſti pagonis. Todelei tikekem
Kriſtu ir dabar norinti wiſſus gelbeti. Sunus Luc. 19.
ßmogaus ateia ieſchkotu kas praßuwa. Eiket ma- Matt. 11.
nenſp wiſſi pawargulei/ eſch ius atgaiwinſiu.

Ant Antro. Galim ſchicze permaniti / Pona
JEſu Kriſtu reginti wiſſus muſu wargus / ir girdin-
ti koßno pawarguſio ſchaukſma alba malda. Kaip Pſal. 54.
taſſai negirdetu / kurſai leida auſi? Jr kaip ne iſch-
wiſtu / kurſai leida aki? Juk Diewas teip kalba/ Eſaie 56.
Pirma neg ſchauks/ eſch noriu atſakiti/ Aniemus da-
bar bekalbant/ eſch noriu klauſiti. Akis Wieſchpa- Pſal. 34.
ties weiſd ant teiſuiu/ir auſis io ant ſchaukſmo iu.

Todel tikekem ſtiprei Diewa ir muſu wargus
reginti / bei muſu malda girdinti.

Ant Treczio. Jr tatai linkſmas daikts ira / iog
girdim Kriſtu / netiktai reginti / alba ßinanti wiſſus
wargus ßmogaus / alba girdinti maldas muſu / Bet
ir norinti bei galinti / gelbeti wiſſoſu muſu bedaſu.
Neſa kaczei ghis ſchicze ſchus raupſotus ſiuncz kap-
lonump / taczіau ghis pats tiktai anus iſchgida.

Teip ir dabar: Kaczei Kriſtus biloiens eſti ape wiſſus Baſʒniczos tarnus/ Imkite nůg manens ſchwenta Dwaſe / kuriam griekus atleiſite tam bus atleiſti/
Matt. 18. a kuriam nutwerſite/ tam bus nutwerti. Tacziau
Eſa: 43. ghis wiens ira/ kurſai griekus ſʒmogui atleidʒ. Eſch iſchtrinu / tawa perſʒengimus/ ſawens delei/ ir grieku tawa nebeatmenu.

Todelei ius mana mieli brolei ir milimos ſeſeres/ wiſſoſu ſawa prigadoſu / tiktai nůg ſcho wieno Kriſtaus pagalbos/ ſweikatos ir wiſſo gero melſkitesi/ netikekite ſʒoliniņkems / netikekite burtinikams / netikekite ſʒiniams/ neſa thie iſchtieſos nieko gera ſʒmogui negal dariti/ Iſchtikekite tiktai wienam Diewui / tas ſʒinna kaip gelbeti.

Bet kodel Kriſtus ſchus raupſůtus / pagelbeiens liepia Kaplonump eiti/ ir iemus paſſiroditi?

Atſakau/ delei Dwein daiktu didei reikiamų/ Kriſtus iůs liepe Kaplonump eiti.

Ant Pirmo. Idant Kaplonai anus apſʒwalgę ir ſweikus regedami / liudima iemus důtu/ ape iů ſweikata / neſa be ſcho liudimo Kaplonu newienam nebuwa walnu ing kitas ſweikas ſʒmones inſimaiſchiti. Todelei ams tur Kaplonus paſʒadinti ſawens delei.

Ant An-

Ant Antro. Kriſtus ios Kaplonump ſiuncz/ pacziu Kaplanu delei/ bet potam ir wiſſo Surinkimo delei/ kurſai Jeruſaleie buwa/ Jdant Kaplanai regedami akimis ſawa ſchi Kriſtu iſchgidanti Raupſus ir wiſſas liggas/ tiketu ghi æſanti tikru Meſioſchumi. Ir tatai wiſſam ſurinkimui paſakitu / Jdant ſchiteipo wiſſi ing Kriſtu tikedami / amſʒinai butu iſchganiti. Bei ſchiteipo galim iſch ſcho ſiuntimo Kriſtaus permaniti ghi trokſchtanti wiſſu ſʒmoniu duſchios iſchganimo.

Ant Ketwirto.

Ka weikie ſchie deſchimts iſchgiditi wirai?

DEwini pamete Wiera ing Kriſtu / pagilbe neſugrinſʒa Kriſtauſp / nei iam dekawoia / nei iam daugeſni tikeia.

Teipo ir dabar dideſne dalis ſwieto Diewui netik/ daug ſʒmoniu ira kurie kaczei daug ir per daug gero nůg Diewo gawen/ iam ne dekawoj. Bet iſch tieſos tokſai nedekawoghimas Diewui dideinemtinka/ tůgi Kriſtus bila / Er nedeſchimtis pagiiba / kamegi dewini? Nůg namu nedekingoio pikt neatſtos. Kiek Prouer. 17 tukſtancziu ſʒmoniu Diewas iſch newalios Egipto iſchgelbeia bet kada anis iam uſʒ tatai nedekawoia/ wiſſi turcia ant kælio prapulti / tiktai du wiru Joſua Joſue 6. ir Caleb iſchkaka ſʒeme ſʒidu.

b iiij Todelei

Todelei mokinkimes ir iaukinkimes Diewui ußu io padeghima/ pagalba/ perßegnoghima/ gera pelna/ gera ſweikata / diekawoti/ kaip ſchis Samaritonas dare/pûlens kæliosa po akim Kriſtaus/ Tatai Diewui labai intink/ Amen.

PENKIOLIK: NEDELIOIĘ PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 6. paguld:

NEwiens negal dwiem Ponam tar= ♦24
nauti / alba wiena tures neapikan=
toie/o antra miles/alba prieg wieno paſ=
ſilaikys/o antra papeiks. Ius negalite
Diewui tarnauti ir Mammonui. To= ♦25
delei ſakau iumus / nerupinkites ape ßi=
wata iuſu/ka walgiſit ir gerſit/nei ape
kuna iuſu / ko wilkeſite / er nedideſnis
daiktas ßiwatas / neigi walgimas? Ir
Kunas neigi rubai? Weiſdekite ant ♦26
paukſch=

paukſchcziu dangaus / ghie nei ſeja / nei piauia / nei renk klonoſna / A iuſu Tjewas danguieſis tacziau pen ios. Er

tada nedaugiaus ius eſte neng anis? 27♦ 5 Kurſai tra iſch iuſu kuris galetu prideti ſtomenieſp ſawa wiena olekti / kaczei todelei rupintunſe?

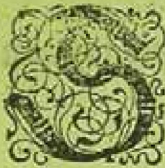
b v Ir ape

Ir ape rubus kodelei rupinaties? Da= ♦28
bokities Leliu ant lauko/kaip anas aug/
tos nei dirb / nei werpia/ Esch sakau ju= ♦29
mus/iog nei Salamonas wissoie schlo=
weie sawa/ nebuwa taip apwilktas/ kaip
wiena isch tu. Jei tada Diewas ßole ♦30
lauko taip apwelk kuri sche diena stow/ a
ritoie ing peczu inmetama ira/ kaip ne=
daugiaus tai iumus daritu/o ius maßos
Wieros.

Todelei nerupinkities bilodami/ ka ♦31
walgisim/ ka gersim/ ko wilkesim? To ♦32
wisso Pagonis ieschka. Szinna nesa
iusu Tiewas danguiesis/iog to wisso pri=
walote. Jeschkoket pirm karalistos ♦33
Diewo/ ir io Teisibes/ tada wis tatai
bus iumus pridota. Todelei nesirupin= ♦34
kite ape ritine/ nesa ritik sczia diena ru=
pinsis

pinſis ape ſawa raikala. Gana ira iog kiek diena ſawa tur warga.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Chwentas Euangeliſta Matthieius iſchraſcha ilga koſani Kriſtaus/ kure ghis ſʒidams giroie ant kalno budams ſake/ ir kuroie ghis ant Pirmo Phariſeuſchus ir raſchto mokitus apbara delei ir netikeghimo/ pikto giwenimo ir neteiſaus mokinimo. Potam ghis paſpalitwai alba wiſſus kruwoij bet Bagotus bei ſiraka moka/ ne ant lobio/ bet ant Diewo nuſitiketi.

Bei ſchita koſanis Kriſtaus labai tropnei ſchu czeſu/ alba rudeni ſakama ira/ Baſʒniczoſu muſu/ neſaſʒinnat iaunu ſchu cziesu iawus iſchlauko ſuwoktus. Schicze Godings dumoj/ tatai eſch daug nu gawau iawu/ tugi galeſiu daugi iſch tu gauti pinnigu ir artima ſawa lupti/ kaip tiktai pats noreſiu/ O neſʒina tokſai/ iog ſche nakti/ gal iſchdweſti. Sirata wel regedama ſʒiema po akim ſancze pradeſt ſkunſties neturinti padaworios/ neturinti drapanu/ neturinti iſtrowos/ bijos ſchalczio/ bijos bado tugi ſaka ka walgiſiu/ ka gerſiu/ ku dengſius? Schito delei nu Ponas JESus KRiſtus grauden/ bagotuſius idant anis ant ſawa ſkarbo nenuſſitiketu. Bei ſirata ghis tei-

paieg

paieg linkſmin/ idant ana ſawa pawargimo delei nenuſſimintu / bet Diewui iſchtiketu / Togidelei ir mes iſch ſʒodziu Kriſtaus ſchitas pamokſlas ſaw imkem.

Ant Pirmo. Ape Diewo ir Mammono ſlußba.

Ant Antro. Kurio budu Kriſtus ußdraudz Goda/ ſawoſius linkſmindams.

Ant Treczio. Kaipo kuno reikmene piggai gaunama eſti.

Ant Pirmo.

Ape Diewo ir Mammono ſlußba.

NEwiens negal dwiem Ponam tarnauti / alba wiena turres neapikantoie/ o antra miles/ alba prieg wieno paſſilaikis / o antra papeiks / Jus negalit Diewui tarnauti ir Mammonuį.

Diewas eſti tas didis Ponas/ kurſai ſutwere ir iſchlaika Dangu/ ßeme/ ſwieta ir wiſſus regimus ir neregimus daiktus. Diewas eſti taſſai Ponas/ kurſai mumus ßmonems pawele ir padawe ßeme ir wis kas ant ßemes ira. Tamgi Ponui ßmogus koßnas kaltas ira ſlußiti alba tarnauti / ſchirde / kunu ir wiſſais ſawa ſanareis/ Tatai eſti/ mes kalti eſme Diewui

tiketi

tiketi / ghi mileti / ir io wale pilditi / alba pagalei deſchimties ſchwentu Priſakimu giwenti / ir io wieno tiktai klauſiti. Kaip tatai koßnas iam eſme priſieke Schwenta krikſchta priimdami.

Mammonas atpent iſſimana lobis / ſkarbas / turtas / ir pinnigai ßmogaus. Mammonui tarnauti ira pinnigus albo lobi mileti / tem daugiaus nei paczìam Diewui iſchtiketi / ir tam iſch wiſſos ſchirdies paſſiduti. Bei thůdu ira du Ponu / Bei ſchiem dwiem Ponam / ßmogus negal ligei ſlußiti. Kaip Kriſtus bila / Jus negalit Diewui ir Mammonui tarnauti / Neſa kurſai ßmogus mil Diewa / taſſai neadboj lobio / wel kurſai mil pinnigus / taſſai ußmirſcht Diewa. Dumok nu ßmogau katram gereſni ſlußiti Diewas ira wiſſagalins ir amßinas. Skarbas tur ſugaiſchti / ir prapulti. Tůgi gereſne ira Diewui nei Mammonui tarnauti alba iſchtiketi. Nerinkite ſaw ſkarba ant Matt. 6. ßemes / kuri kandis ir rudis walga / kurio wagis tika ir wagia / Bet rinkite ſaw ſkarba Danguie / kur io nei kandis nei Rudis gadin / ir kur io wagis netika nei wagia / Neſa kur iuſu ſkarbas / the ir ſchirdis iuſu. Kurie nor pralobti / thie inpůla ing pagundima ir ßa- 1. Tim. 6. bangus / ir ing daug durnu ir piktu geidulìu / kurie nugramſdin ßmogu ing prapůlima ir praßudima. Todelci rupinkimes Diewui ne Mammonui ſlußiti.

Ant Ati=

Ant Antro.

Ape palinksminoghima isch schos Euangelios.

DWeiu daiktu koßnam ßmogui ant scho swieto giwenancziam labai priwalu ira / Jr kursai tu netur / tas negal ißsilaikiti / net tur smerti gauti.

Pirmiausei koßnam reikia penukschlo/tatai esti/ walgimo ir gerimo/kursai to netur / tas tur apalpti ir badu numirti.

Antra. Koßnam ßmogui priwalu ira dengalo alba dropanu / Jr iei kursai tu netur / tasai taipaieg tur schalcziu prapúlti. Bei schu daiktu priwalu ira koßnam buk didis / buk maßas / buk senas / buk Jaunas/buk sirata buk Ponas.

A idant schu daiktu ßmogus nestokotu / taddag ghis dide proce dirba/ir prakaita sawa brauk / ir kada iam to sunkus darbai nesisek / tada ghis pradest rupinties/ bilodams/ ka walgisiu ka gersiu kū denksiūs/ kits taip taria/tatai man badu mirti/tatai man schalcziu prapulti. Bei idant bada prawaritu ir schalcziu nenumirtu tad kits Pono Diewo ußmirschens schu daiktu tijka.

Priesch toki pikta rupestin ir Goda Ponas JEsus Kristus schoie Euangelioie sawa krikschczonis keturaku budu didziausei linksmin.

Pirmi-

Pirmiauſei ghis teipo bila. Eſch ſakau iumus / nerupinkites ape ßiwata iuſu / ka walgiſit ir gerſit / nei ape kuna iuſu / ko wilkeſite / er nedideſnis daiktas ira ßiwatas neigi walgimas / Ir kunas neigi rubai? Kaip kada tartu / kas dűſt dideſni ir brangeſni daikta ßmogui / tas dűs ir maßeſni alba kudeſni.

Diewas ßmogui koßnam dűſt brangeſni ir gereſni daikta / butent Giwata ir kuna / Tűgi Diewas ßmogui dűs taipaieg penukſchla ir ruba / kaip antai ir Lietuwnikas Diewui tikins ſaka / Diewas dawe dantis / Diewas dűs ir dűna.

Antro. Kriſtus drauſdams rupeſti pilwo / roda mumus wiſſemus paukſchczius pa dangumi / bilodams Weiſdeket ant paukſchcziu po dangumi / ghie nei ſeia nei piauia / nei renka klűnűſna / a iuſu Tiewas danguieſis iostacziau pæn. Er tada ne iű daugiaus tus eſte neng anis / kaip kada Ponas Kriſtus bilotu / Ira kiek tukſtanczïu paukſchczïu po dangumi lekiojenczïu nieko nedirbanczïu neigi rupinanczïu / delei ſawa paſſipeneghimo / o tacziau anis koßna diena ir akmirki randa ir gauna grűdeli / kirmelaite alba kitta koki daikta / iſch kurio gal prilæſti / Bet ßmogus daug gereſnis eſti nei paukſchtei / tada iſchtieſos

Diewas

psal. 104. Diewas ius papenes be iu rupeſties. Wiſſu akis lauk tawens wieſchpatie/ ir tu dûſi iemus penukſchla iu ſawa czeſu / tu atweri tawa dûſninga ranka ir paſotini wiſſus giwius/ſu paſſimegimu. Kurſai bandai dûſt psal. 147. paſchara/ ir warnu waikamus praſchantiemus ghi.

Kaip nu paukſchtelis neſirupin edros delei/ teipo ir mes ßmones/neſirupinkimes/ delei walgimo / gerimo / ir drapanu / nes mes iû daugiaus eſme / nei paukſchtelei/po akim Diewo.

Ant Treczio. Roda mumus Ponas JEſus Kriſtus ßoles ir lelias ant lauko/ bilodams/ Dabokites leliu lauko/ anos nei dirb nei werpia/taczian graßei ſtow / Kaip kada bilotu / Szoleles ir lelios lauko menks daikts ira / a taczian patſai Diewas anu delei rupinnaſi/ idant anos butu netiktai apdenktos / bet ir graßei iſchraſchitos / iog ir Salamonas dideie ſawa ſchlowele teip graßei nebuwa apwilktas/ kaip wiena iſch tu / Tada iſchtieſos / Diewas ius ßmones / kures ghis ant ſawa weido leida ir ſutwere / iû daugiaus bei pennes / bei drapanomis apwilks / Tiktai ius iam iſchtikeket/Nebuket teip maßos Wieros.

Todelei kiek kartu iſchwiſti ßolele lauko anaipo iſchgraßinta ir Diewo iſchraſchita / tada atmink bei tikek Diewa ir tawe norinti teipo denkti ir apdariti/ ieib ßalcziu neprapultumbei.

Ant Ket-

Ant Ketwirto. Primen ir iſchroda mumus Ponas JEſus Kriſtus meile ſawa dangaus Tiewo / bilodams/Szinna iuſu Tiewas Danguieſis iog to wiſſo priwalote/kaip kada bilotu/Tiewas ant ſchos ßemes/ waika ſawa didei mil/ A netiktai mil/net ir pæn/deng/ ir prikopia. Teipaieg ir Diewas muſu tikru ir amßinu Tiewu budams/ mus nor ſawa mielus waikielius penneti/ ſchelpti / ir dengti. Kurſai Tiewas waikui [Luc. 12.] ſawam praſchanczіam iſtrowos / akmeni alba ßalti duſt ? Jeigi ius pikti budami waikamus ſawa geras dûſtit dowanas/tada daugeſni mana Dangaus Tiewas Schwenta Dwaſe dûs praſchantiemus ghi.

Ant Treczio.

Kaipo lobis ir kuno reikmene nûg Diewo gaunama ira ?

BIrdeiom dabar kaipo Ponas Kriſtus krikſchczonims uſſaka rupeſti ape paſſipenneghima/ Nu galetu kas klauſti / bilodams. Sziwats wienok ir kunas be reikmenes negal buti / kaip tada reikiamieghi daiktai ira nûg Diewo gaunami ?

Atſaka Diewo Sunus. Jeſchkoket pirm karaliſtes Diewo ir io Teiſibe / tada kit wis buſiumus pridota.

c Schicze

Schicze Ponas JEsus Kristus mokin ir liepia du daiktu daruti / iei norim reikala ßiwato aptureti / Pirma saka ieschkoket karalistes Diewo. Antro saka ieschkoket teisibe ios / tada wissa reikmene bus iumus priduta. Bet karalista Diewo ir ios Teisibe schiteipo tur buti ieschkota.

Ant Pirmo. Turim mileti / klausiti / mokinties atminti ir schirdina deti Schwenta Szodi Pono Diewo. Teipateg Schwenta krikschta / ir kuna bei kraughi musu Pono JEsaus Kristaus priimti.

Ant antro: Turim miledami ir klausidami Diewo Sozdzio / tam tiketi / idant per ta teisibe / kure Diewas mekstassi ingitumbim / kaip Szidai diena Sekminiu Schwentam Petrui sakant kosani / intikeia. Actor. 2. A kaip Szidai toktai girdeia / eia ghiemus per schirdi / ir biloia Petrop ir kitump Apaschtalump / Michi brolei / ka darisime? Petras biloia ghiemus / Prisiwerskite priimdami kiek wienas krikschta wardana Jesaus Kristaus / tada gausit dowana Dwases Schwentos kurie tada io ßodi rodas prieme / dawes apsikrikschtiti ir prissideia ta diena Apaschtalump ir kitump tikinczump kaip kada tris tukstantis duschiu.

Ant Treczia. Turim Diewo ßodi miledami ir tam tikedami / pagal ta giwenti alba tho klausiti / tatai esti wießliba ir Diewui intinkanti giwenima westi.

Jus

Jus kalti este Diewa iusu Pona sekti / ir io bijo- [Deut. 13.] tissi / ir io prisakimu pilnawoti / ir io balsa klausiti Buket netiktai girdetoieis / bet ir daritoieis ßodzio. [Jacob. 1.]

Ant ketwirto. Tur koßnas sawa pawadinime netingeti / ne slapities / darbo newenkti / bet procewotisi ir dirpti. Jei kas tur Vreda / tas tepriweisd ureda. [Rom. 12.] Prakaite weido / tawa dûna walgisi. Mieli brolei [Gen. 3.] [1. Thes. 4.] dirpket rankomis sawa. Tu pennesies isch darbo [Psal. 128.] ranku sawa.

Ant penkto. Ne ganna ira ßmogau / iog prakaita sawa braukt dirbdams / Bet reik idant ir melstumbeis Diewa ir kit Diewui palieccawotumbei / nesa be Diewo perßegnoghimo netink newiens darbs. Kristus Diewas musu noredams pradeti sawa Vreda / meldessi. [Matt. 4.] Kurgi tu ßmogau ne noretumbei Diewa melstissi ir nûg io sawa darbo perßegnoghima praschiti. Palieccewok Diewui kæliustawa / ir nu- [Psal. 37.] sitikek ant io / ghis ßinnos ka dariti. Guldik tawa [Psal. 55.] rupesti ant Pono / ghis tawe papenes.

Teip mieli krikschczonis isch schos Euangelios girdeiom / kaip tiktai wienam Diewui turrim slußiti / Diewa norinti uß mus rupinties. Jr iei norim kuno reikala Diewip apturreti / tada turim Diewo karalistes didziausei ieschkoti / Diewas te paded mumus / idant io karaliste / ir teisibe ieschkotumbim / bei scho swieto reikala gautumbim / ir aname swiete dangaus

t ij karalista

karaliſta apturetumbim / del JEſaus Kriſtaus muſu Wieſchpaties / kuriam buk ſchlowe ir czeſtis ant amʒiu Amʒio / Amen.

SCHESCHIOLIK: NEDEL: PO Schvventos Traices, Euangelia Luc. 7. paguld:

NUſidawe / iog Jeſus eiia ing mieſta ♦11
wardu Nain / ir eiia ſu io daug mo=
kintiniu ia / ir daug ʒmoniu / A kaip arti ♦12
wartump mieſto ateia / ſchitai / iſchneſche
numiruſi / kurſai buwa wienaturtis ſu=
nus motinos ſawa / bei ta buwa naſchle /
ir daug ʒmoniu eiia ſu ie iſch mieſto. Ir ♦13
iſchwidens ie Wieſchpats paſſigaileia
ios / ir biloia ioſpi / Newerk. Ir prieghens ♦14
daſſiliteia graba / a neſcheiei apſiſtoia /
Ir ghis biloia / Jaunikait eſch taw ſa=
kau / kelkeſi. Ir atſitieſe numirenſis / ♦15
ir pra=

ir pradeia kalbeti / ir ghis dawe ghi moti=
16♦ naiio. Ir baime ape me wiſſus / ir garbi=
na Diewa / bilodami / Didis Vrarakas

tarp muſu keleſi / ir Diewas ßmones
17♦ 5 ſawa atlanke. Ir iſch eija taſſai gar=
ſas ape ghi / po wiſſa ßeme Szidu / ir po
wiſſas ſchales artimaſias.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

Zinama tatai ira iog rudeni lapui krintant nůg medziu, / daug taipaieg ir ßmoniu mirſchta / Neſa czeſu rudens daugeſni ira dregnumo ir ſchlapumo nei waſſaros czeſu / Saulei dregnuma iſch dziawinanczei / Bei iſch dregnumo lapai pabal / ir ßmones liggas gaun / ka potam kunas neiſchkentedams tur pageſti / apſirgti ir ßmogus potam numirti.

Bet numirus ßmogui / kiti gentis kurie giwi paſſiliekt / delei numiruſoio ſawa prieteliaus / kurſai palaidoiams ira / raudoi ir werk / Todelei ir ſchitta Euangelia ſchů cziesu patogei ira ſkaitama Baßniczoie krikſchczoniu / Idant koßnas atmintu / mus wiſſus ſmertei padůtus / Ir wel mokintumſe / ků prieſch ſmerti linkſmintis / Ir tikrai alba gerai numirti.

Bet girdim ſchicze / iauna berna / wienturti Sunu naſchles kokios numiruſi / Ir kaip taſſai ant palaidoghimo buwa iſchneſchams: Ponas IEſus Kriſtus ghi ſutikkens / iſch numiruſiu / tiktai wienu ßodziu prikele / ir ghi motinai raudoienczei atrode.

Iſch kuro darbo Kriſtaus regim / ghi rodas norinti wargſtantiemus paſchokti / ir iſch Dewiſchtos maces ios kaczei ir paczios ſmerties iſchimti / Todelei mokinkimes iam iſchtiketi / wiſſoſu ſmutkoſu / liggoſu ir Smertie etc. Bet mes ſchů kartu ape ſmerti ßmoniu kalbedami / ſchus ſcheſchis daiktus iumus priminſim.

Ant

Ant Pirmo. Kas ira Smertis.
Ant Antro. Bau wiſſas ßmones ſmertis ſmaug.
Ant Treczio. Iſch kur Smertis iſch pirm radoſe.
Ant Ketwirto. Kodelei Szmones wiſſi tur mirti.
Ant Penkto. Kaipo ant Smerties reik paſitaiſiti.
Ant Scheſchto. Kaip prieſch Smerti turrim linkſmintie8.

Ant Pirmo.

Kas ira Smertis.

SMerti iſch pradzio Swieto/ ßmones puſtiiuſe ir dabar puſtiancze / ßinnam ir koßnas akimis ſawa regim/ Neſa kaip ſchitai ßmones numire/ eſti ant ſchwentoriaus neſchami / teip ir pirmieghi ßmones Diewo / numiruſius pakaſe/ kaip ſkaitam Prarakus/ Patriarchus/ ir pati muſu Pona Kriſtu palaidota.

Todelei mokinkimes Smerti / kit nieka neſanti/ tiktai baiſu iſchpuſtijima ir iſchardima Szmogaus/ kada duſche ßmogaus ſkireſſi nůg kůno/ tadda kunas tur numirti/pageſti/puti/ ſmirdeti/ir niekam iau daugeſni nebeder / ir ſmardo delei kitur negal palaikitas buti/net po ßeme pakaſams ira / the ghiſſai kirmiu ira ſuwalgams. Giwaſis ßmogus ſu numiruſiu iau daugeſne negaun ſuſſikalbeti / ſu iů paſſilinkſminti/ Net nůg ia tur atſtoti/ir io ikki Sudnos dienos nebe-

ischwisti. Szmogus ischtiesos/ kolei dusche ir kunas io kruwoie laikose/ labai graßus ir kaschtaunas daikts ira/ ghis gal pati Diewa garbinti/ ßmogui kitam slußiti/ iem daug ger daritt/ su ßmogumi glaudoti/ iam dziauksmu ir linksmibe buti/ Bet kaip iau numire/ tada schittie daiktai/ kaip piaute nupiaumessi/ Nera iau nieka isch ßmogaus numirusio/ kunas io kaip kita maita gul/ ir iau nekenczams ira/ Ir iei tůiau ne ira ßemena pakasams/ tada isch tos smarses/ randase pawietre alba giltine/ kuri ßmones dideis pulkais pasmaug/ kaip ape tatai ußu kiek nedeliu girdeiot kada kalbeiom ape ischpustighima miesto Jerusalem/ kiek tukstanczu pawietre pragaischa/ delei anu ßmoniu kurie badu ischmirre/ a negaleia pakasti buti. Todelei sakau Smertis ira baisus ischpustighimas wissu ßmoniu ant ßemes.

Ant Antro.

Bau wissi ßmones tur mirti.

KAczei beskaitliaus kiek tukstanczu Szmoniu isch pradzio swieto ira ußgimme/ taczau wissi tureia numirti/ kaczei anis alba didi Ponai alba bagoti buwa/ taczau Smertis newieno neßedia/ wissi thů keliu tureia eiti/ sawa karaliste/ moteri/ waikus/ ir lobi palikke. Nesa kame Adomas/ kame Abrahomas

homas / Jſakas / Jakubas / Apaſchtalai Kriſtaus / kame muſu Tewai ir ſenieghi / kame thie kurie ußu ſchimta metu giwena? Wiſſi numire. Jr kaczei dabar / wiſſas Szemes / wiſſi mieſtai / wiſſi kiemai pilni ira ßmoniu / tacziau thie wiſſi teipaieg tures mirti. Jr kaczei mumus numirus / muſu waikai bus / ir iſſilaikis ſu ſawa potamkais / ikki ſudnos dienos / ikki ſchi ßeme / bei tas dangus gala gaus / tacziau wiſſiemus bus mirti. Schitaip numire ir ſchis Jaunikaitis / Schitaipo ir man / taw / ir waikamus muſu wiſſiemus bus. Mes neturrim ſchicze wietos paſſilaikanczios / Heb. 13. bet ateiſenczos teſchkom. Nulemta ira ßmogui / Heb. 9. wiena karta mirti / ir potam Sudas. Wiſſas kunas Eſaie 40. ira ſchienu / tatai eſt / ligus ßolei / ir io wiſſa graßibe kaip ßole / Schienas padzuſt / ßole pawiſt / neſa Dwaſe Wieſchpaties putſch ant ios. Tu ßmoniems duſi Pſal. 90. nueiti / kaip ſtrowei kokei / anis ira kaip miegas / kaip ßole. Wiſſas kunas nudil kaip rubas. Adome Syr. 14. Rom. 9. turrim wiſſi mirti.

Teipo tada ir man bus mirti / ir tau mielas wire / miela moteriſchke / tu tureſſi palikti wira ſawa / tu tureſi palikti moteri ſawa / Jus tureſite palikti mielus ſawa waikelius / tu Jaunikait / tau bus palikti miela ſawa Tewuti / miela Mamuti / miela broluti / ſeſeraite / Smertis baiſota ßmoniu paæda / wiſſus paſmaugs / Teip ir tu mergaite / ne amßinai dziaukſies

iſch tawa mielu gimditoiu/broliu/ ſeſſeru/alba jauni-
kio/ ſmertis tau tatai užgins.
Todelei numanik idant gerai mirtumbei/ paſſiga-
tawik koſznas ant ſmerties/ Neſa ana taw neſzinnant
užeis etc. Mokinkes ſakau tankei ape ſawa ſmerti
dumoti.

Ant Treczio.

Iſch kur pirm radoſi Smertis žmoniems?

PONas Diewas iſchtieſos wiſſus daiktus/ teip
regimus kaip neregimus ſutwere ir leida/ Nie-
Gen. 1. ka ner nei danguie nei ant žemes / nei po že-
mes/ka Diewas ne butu darens. Tiktai wiena ſmer-
Sap. 1. ti Diewas nei leida / nei dare. Diewas ſmerti neda-
re/ nei ghis mekſtaſi iſch prapůlimo giwenancziuiu/
Bet ghis wis ſutwere idant giwentu. Schicze at-
wirai girdi/iog Smertis iſch Diewo neradoſi.
Iſch kur tada Smertis ira? Atſakau taw. Iſch
Welino / duſchu muſu nepriételiaus / teipo neſa ſkai-
Sapient. 2 tama ira. Diewas leida žmogu ieib amžinai gi-
wentu/ Ir padare ghi ant weido/idant butu kaip ghis
ira. A iſch Welino pawideiimo/radoſi Smertis ant
Zemes/ir kurie iſch ios dalies ira/ tam padeſt.
Kaip Ponas Diewas Adoma Raiuie ſutwe-
rens ir iem wiſſus daiktus ant paſſipenneghimo pa-
dawens

dawens buwa / tada ghis teipo ſake. Iſch wiſſu medziu walgik / tiktai iſch medzio iſchmintics neragauk / neſa kure diena iſch io walgiſi Smertimi numirſi. Jei Adomas ſchu ßodziu butu klauſens / tada nei ghis nei mes ne butumbim mirre / netwiſſi gerai iſſilaike / ikki tos dienos kure Diewas mus ſawenſpi ingi Dangu butu giwus nugabenens.

Todelei kada regim ßmogu mirſchtanti / alba numiruſi girdeſim / tadda nekaltikem Diewa / net welinui dükem kaltibe / neſa iſch to radoſi Smertis / Ponas Kriſtus nenoproſnai ape Welina ſaka / Ghis ira melagis ir Raſbainikas iſch pradzos. Johan. 8. Nei wel murſchtant Gentims muſu / Diewui padiwikem / net Welinui / neſa iſch to ſmertis radoſe.

Ant Ketwirto.

Kodelei nei Diewas nedraudz Welina ir Smerti / ieib ßmogaus nenußawintu / alba kodelei wiſſi turrün mirti / tatai eſti Smerti gauti.

Galetu kas teipo tarti / Diewas ßmogu leida / Diewas ßmogu nijl / Diewas ſtipreſnis ira ußu Welina ir Smirti / bet Diewas nenor Smerties ßmogaus / kodelei tada Diewas nedraudz Welina

Welina bei Smerti / ieib anis Szmoniu ne nuſʒawintu ? Atſakau. Diewas ira Sudzia / bei Diewas ira teiſus ſudzia. Aʒmogus iſch gundimo Welino nuſſideia ir dabar nuſideſt / Pono Diewo priſakimus nepildidams / Tůgi Diewas Sudzia budams tur ʒmogu karoti / Ir kadangi ghis pirm praneſchens ira / kure diena priſakimo mano neklauſiſi / mirſi ſmertimi Tadda ghis Smercziui ſchiteipo tur wale důti / ant ʒmoniu gimines / Neſa teipo ſkaitom. Rom. 6. Alga Gen. 3. Gricko / ira Smertis Kadangi tu klauſei balſo moteres tawa / ir walgei iſch medzio / ape kuri eſch taw priſakiau / bilodams / Tu iſch to newalgiſi / Prakeikta buk ʒeme tawens delei / wargei tu ant ios peneſies kolei giwenſi / Dagius ir Vſnes ghi tau augins / ir ʒoles lauko walgiſi / prakaite weido tawa / walgiſi důna tawa / Ikki Szeme wel pawirſi / Neſa tu Szeme eſſi / ir ʒeme pawirſi.

Schiteipo regim mus wiſſus turinczius mirti / Grieku delei / neſa ing Griekus wiſſu pirmiauſei Adoma inwæde Welinas / ghi ant walgimo nůg uʒdrauſto medzo gundindams. Antro iſch klauſimo Adamo ir io ſuſſigrieſchimo. Bei teip Grieku delei / kurie iſch Psal. 90. Welino radoſe / turim koʒnas mirti. Tatai padara tawa ruſtibe / iog teipo gaiſchtam / ir tawa kerſchtas / iog teip Vmai nueime.

Neſa

Nesa musu nussidegḣima statai po akim tawa/ ir musu griekus/ kuriu nepaßinstam/ ant schwiesos po tawa akim.

Ant Penkto.

Kaipo ant smerties reik passigatawiti ieib amßinai neprapultumbim:

KAdangi wissi ßmones po Diewo akim Griekingi ira / Ir kadangi wissi Grieku delei turim mirti alba smerti gauti. A schita czesischkaie Smertimi sawa Griekus neußmokam/ Bet grieku delei ir amßinai taipaieg butu prapulti / tadda nu toliaus mumus priwalu ira mokintissi ir ßinnoti / kaipo Diewo baimeie pareitis mirti / ieib po schos smerties amßina smerti ir prapůlima ne ischwistumbim.

Bet iei kas nor gerai ir nobaßnai numirti tassai schu daiktu gerai tur dabotissi / ir teipo darit[illegible] kolei giwas.

Ant Pirmo. Tankei ßmagau sussirokůkes su Diewu / delei tawa giwenimo ir grieku / Bei tatai tů budu wissu piggiausei padarisi / Jei deschimti prisakima Diewo schirdise skaitidams/ sawa giwenima ischdumosi/ tadda paiussi tawe ing tulimus Griekus insibridusi / Ir tais griekais Diewa didei inartinusi/ Ir tawe io rustibe ir karogḣima ant taweus ußkorusi.

Ant An-

Ant Antro. Tus ſawa Grickus tur ßmogus Diewui iſchpaßinoti ir ſkunſties / Netur ßmogus grickus ſawa ant ſawa taklo palaikiti/ neſa neweinas tu negalim pakelti/ nei iſchneſchoti/ bet mumus wiſſiemus butu thu delei amßinai prapulti. Pſal. 38. Kaip ſunki naſchta anis man inſunkeia. Pſal. 22. Kaip anus noreiau nutileti/ iſchdzuwa kaulai mana/ Jſch deiawimo dieniſchko.

Ant Treczio. Paßinne grickus ſawa / ir anu delei Diewui apſiſake / ir tem paſißinne/ turim iu dełei nůg Pono Diewo atſipraſchiti / kaip ſchwentame Raſchte regim atſipraſchuſius daug ſchwentu ßmonu. Karalius Dowidas kiek ſpalmu ſuraſche/ nůgi Diewo atſipraſchidams. Karalius Manaſſes. Hiſkia/ir kiti etc. Tu pawaiſ da ir mes ſekem / jei krikſchczoniſchkai norim mirti.

Bet atſipraſchidamies nůg Diewo turrim wardana JEſaus Kriſtaus melßiſſi. Turim teipaieg ikki nemirre prijmti Pono muſu JEſaus Kriſtaus Weczere/ tatai eſt / io kuna bei kraughi / kaip regim tatai daranczus wiſſus tikrus krikſchczonis.

Ant Ketwirto. Jei norim Diewip pirm ſawa ſmerties iſchpraſchiti grieku atleidima / bei iei norim mirdami Diewui atrodtti ſawa miela duſchele ant amßino iſchganimo. Tadda ir mes pirm ſawa Smerties artimoiui turrim atleiſti / io kaltibes / kurioimis

ghiſſai

ghiſſai prieſch mus nuſiocia / neturim gaila ſchirde iſchowesti / Neſa patſai Kriſtus bua / Atleiſket tadda bus iumus atleiſta.

Ant Penkto. Mirdami / turrim ſawa miela Duſchele pacziam Ponui Diewui / ing io ſtipras ir macnas rankas ant apſaugoghimo ir amßino iſchgaꝛnimo paliccewoti / Teip neſa dare ira daug ſchwentu ßmoniu / Szeponas / Acto. 7. Latras ant krißaus / ir patſai Diewo Sunus JEſus Kriſtus / bilodams, Tiewe ingi rankas tawa paliccewoiu mana Dwaſe. Teipo numirre ir Schwentas Simeonas / bilodams. Wieſchpatie / Nu ſchitai dūſi tarnui tawam nueiti pakaiuie. Netur ßmogus Smerties ſawa cziesu iſchdwesti / kaip galwjas alba kiaule neprotinga / kaip ßala daug Lietuwniku numirſchta Diewo neminedami.

Ant Scheſchto.

Kū ßmogus mirdams / alba regedams ſawa gera prieteli numiruſi / tur linkſmintiſſi?

BAiſu ira Smertis. Gailu ira gera ſawa prieteli per ſmerti pamesti. Todelei reik krikſchczonims ßinnoti / kū ſawe linkſminti prieſch ſmerti ir prieſch pametima ſawa gero prieteliaus. A iei kas nenor nuſſiminti delei Smerties / tas ſchu triu daiktu teſſidaboi.

Ant pir-

Ant Pirmo. Wissu krikschczoniu geraufis ir didziausis palinksminoghimas prisch Smertu / tas ira / iog ßinna Dusche sawa nemirschtancze / Bet ta kunui mirschtant giwa issilaikancze / Teipo nes patsai Matt. 10. Kristus saka / Nebijokites thu / kurie kuna iusu ußmusch / bet dusches negal uschmuschti. Bet dusche daug brangesne ira nei kunas / Todelei schitai testow mumus pirmiausis palinksminoghimas Smertije / iog duschele musu giwa issilaika taczei kunas numirschta irsupua.

Ant Antro. Palinksminoghimas prieschsmerti / tur mumus buti / musu wissu isch numirusiu prissikelimas. Nesa taczei wissi mirti turrim / ir taczei musu wissu kunas / wandenije alba ßemete tur pagesti / ir suputi / tacziau mes ßinnam mus neamßinai Smertie passilikſenczius / Bet Sudnan dienan paties Diewo busim isch numirusiu prikelti. Kaip ape tatai daug liudimu schwentame raschte turrim / Irgi patis ischpaßinstam Wieroie musu / bilodami / Tikiu kuno isch numirusių prikelima / Ir amßina Szjwata.

Ant Treczio. Ir schitai mumus testow palinksminoghimu / Jog ßinnam mus netiktai ischnumirusiu prisikelsenczius / bet ir amßinai aname swiete mus wel sussiregesenczius su dide linksmibe. Ant antro regesim Diewa Wissagalintighi musu Pona / su kurio ikki amßiu amßo busim. Ant Treczio / Ischwisim

Sch wentů-

Schwentusius Angelus kurius pirmai / kaip ir pati Diewa kunischkomis akimis niekadai neregeiom / Diewa sakau prisikiele regesim ir ischwisim su didziu dziaukſmu / Job 19. Ta esch sau regesiu. Teipaieg regesim aname Swiete kiek wienas sawa Tiewa / Motina / Seseri / brolius / prietelius etc. Deici scho susiejimo su Diewu / Angelais ir paßinstamis sawa / Smerties nebijokim / nei thos wenkime / Amen.

SEPTINOLIK: NEDEL: PO Schvventos Traices, Euangelia Luc, 14. paguld:

1♦ IR nussidawe kaip JEsus ateia ing
Namus nekurio wiriausio Phari=
seuschu Sabbatoij walgiti dona / tikoia
2♦ anis io. Bei schitai / buwa nekuris
ßmogus po akim io / tas buwa wandinio
3♦ ligga sergane. Ir atsakidams JEsus
kalbeia mokitump raschto ir Phariseu=
schump / ir tare / Bau dera Sabbatoie

d giditi ?

giditi? A anis tileia. Ir ghis eme ♦4
ghi/ischgide/ir atleida ghi. Ir atsaki= ♦5
dams/biloia aniemus. Kursai ira tarp

tusu/kuremio Jautis alba Asilis impul=
tu ing schullini/ er ne toiaus ana isch=
trauk diena Sabbatos? A anis ant to ♦6
negaleia iamui atsakiti.

A ghis

7♦ A ghis kalbeia priliginima Swe-
cziump/dabodamaſi/kaip anis pirmoſias
wietas aprinkdawa / taridams iumpi.
8♦ Kada tu nog kurio pakwieſtas buſi ant
ſwodbos/tada neſeſkeſi wiriauſioie wie-
toie. ieib nebutu pakwieſtas nog io czeſ-
9♦ tingeſnis uſz tawe / ir ateghens / kurſai
tawe ir ana pakwiete / nebilotu taw/dok
ſcham wieta / ir turetumbei tada ſu geda
10♦ ſzemiaus ſedeti. Bet kada buſi pakwieſ-
tas eik ir ſeſkeſi ſzemiaus/Idant/ateiens/
kurſai tawe pakwiete/bilotu taw/Prie-
teliau/ paſſiſlinkek aukſchcziaus / tada
taw bus czeſtis nog tu/kurie ſu tawim uſz
11♦ ſtala ſæd. Neſa kurſai ſawe paaukſchtin/
tas bus paſzemintas/Ir kurſai ſawe pa-
ſzemin/tas bus paaukſchtintas.

c ij Iſchgul-

Ischguldimas schos Euangelios.

RAscha Schwentas Euangelista Lukoschius trecziame liekame paguldime/ Pona musu JEsu Kristu Moterischke aschtůnolika metu negalincze ir sutraukta ischgidziusi. A kadangi JEsus schitai diena Sabbathos alba Schwentes pirm pietu dare/ tada todelei wiriausis Szkalos papjtens apbara ßmones/ drausdams iůs Jdant anis serganczius schwenta diena Kristauspi neatgabentu/ delei ischgidimo. Bei ant pietu/ ta pacze diena pakwiete JEsu Phariseuschas ticzomis/ idant ghi ar ßodzůsa ar darbůsa prigaudinetu. A Kristus to neadbodams/ diena Sabbathos ßmogu wandinio ligga serganti/ ischgida/ schita sawa darba teisin/ ir Phariseuschus sweczus/ del puikistes iu apbart.

Mes isch schos Euangelios ape tris daiktus kalbesim.

Ant Pirma. Ape susieghima geruiu su piktaiseis/ bei ape Sabbatha.

Ant Antro. Ape palinksminoghima.

Ant Trezzio. Ape graudinima pakarnistesp.

Ant Pir-

Ant Pirmo.

Pirmiauſei dabokimes iſch ſchos Euangelios ko- kie ẞmones ſchicze ſweczíůſna ſuſſieit/ ir kodel Kriſtus ſu Phariſeuſchais walga.

SUſſieit Phariſeuſchai ir Kriſtus Phariſeuſchai buwa weidomainei / kurie deioskaip kada labai ſchwentu / ir geri butu / A iſch tieſos anis nei Diewui tikrai tikeia / nei artima ſawa mileia / Bet ghi panickina / o ſawe patis iſchkele. Beda iumus Raſchto mokitiems ir Phariſeuſchams / Jus weid- mainei / kurie ligus eſte grabams iſchraſchitiems/ku- rie iſch wirſchaus graẞus eſa rodaſi/a widui pilni eſte kaulu numirelíu/ ir wiſſos biauribes. [Matt. 23.]

Schitokiu piktu ẞmoniu pulkas ſuſſieitiſi ant ſchos kallacjos Phariſeuſcho.

Kriſtus eſti Sunus Diewo/geras/Schwentas kurſai newieno pikto nei kalbeia nei dare. Ghis ne- wienam netieſos nedare/ nei wjlius naſrůſa io buwa. [Eſa. 53.] kuris iſch iuſu gal mane grieko kokio kaltinti. [Johan. 8.]

Kaczei nu Kriſtus geras/ſchwentas/Dangaus ir ẞemes daritoias ira/taczíau ghis neſigine ſu Pha- riſeuſchais piktais ſuſſieiti/ ſu ieis walgiti/da gerti.

Bet kodelei Kriſtus tatai dare? Atſakau. Ne
todelei / kaip kada iam iu piktas giwenimas intiktu.
Psal. 5. Tu ne eſſi Diewas kuriam piktas giwenimas paſſi-
megſta. Piktaſſis neiſſilaika po tawa akim. Ni
Syr. 13. wel todelei ieib ko pikto nůgiu iſchmoktu. Kuris da-
ſilites ſmalos / iſſitrins. Bet Kriſtus todel ſu Weid-
maineis ſuſſieit / idant anus gautu apbarti / pamokiti
ir ant tikro kelio weſti / ieib anis priſiwerte Diewop /
Matth. 9. amßinai butu iſchgauti. Eſch ateiau / idant grieſch-
nůſius pakutoſpi wadincziau / ne teiſůſius.

Todelei ir mes iſch pawaiſdo Pono muſu Jeſaus
Kriſtaus / mokinkimes grieſchnanſes ßmones newenk-
ti / bet ſu ieis ſuſieiti / ſu ieis walgiti / gerti / ir kalbeti
A ne todelei / idant ko pikto nůg iu iſchmoktumbim / bet
idant anus ant tikro kelio weſtumbim / idant anis
griekus ſawa pradetu peikti / ir Panop Diewop priſi-
werte duſches iſchganima apturetu.

A wienok ſu piktaiſeis waikſchczodami / pas iůs
budami gerai ſaugokimes / idant nůg iu nebutumbim
prigauti / alba ing beda koke inklampinti / neſa piktie-
ghi gerůiu nekenſdami aniemus ßabangus ſpendza /
kur tiktai primana / kaip ir ſchoie Euangelioie Pha-
riſeuſchas Kriſtu iſch piktos ſchirdies pakwiete / ir kiti
1. Reg. 15. Phariſeuſchai io tikoia. Teipo ir Saulas Dowido
2. Sam. 13 tikodams ana ſweczuſna pakwiete. Abſalon broli
ſawa Amon / kallacioie uſſmuſch. Todelei wiſſada
atminkem

atminkem raschto ano. Buket kitrus kaip ßaltei / o Matt. 10 prasti kaip ballandei. Kaip sesies ir walgisi su mat- Prouer. 23 noiu / tada dabokes ka turi po akim / Jr ußdekes peili ant gurkles tawa / iei nari giwas issilaikiti / negeiskisi io strowos / nesa falschiwa ira dûna.

Antro. Labai mumus priwalu ira ßinoti / pamokslo ape Sabbatha.

Tas ßodis Sabbatha ira Szidischkas ßodis / a lietuwischkai issimana / kaip kada tarcziau atilsis / alba diena atsiilseghimo. Bei Szidai isch pradzio swieto / wissadai ira atsiilseghe diena Sabbathos / kaip ir dabar anis ta diena schwencz.

Kas liepe diena atilsio alba schwenta diena schwensti? Atsakau. Tatai neprisake prowa swietischka / nei Baßniczios kunigai / nei wel angelas koksai / bet patsai Ponas Diewas. Atmink ßmogau Exod. 20. idant diena schwenta schwenstumbei. Schesches die- Exod. 31. nas ßmogus tedirb / a sekma diena ira Sabbatha / schwents atilsis Pono. Jei kas dirba Sabbathos diena / tassai smertimi temirschta.

Schesches dienas dirbsit / a sekma diena turrit schwensti / Sabbatha atilsio Pono / Jei kas ta diena dirbs / tas tures smerti gauti.

Teip Szidai tureia sename Sokane schwensti diena Sabbathos / A mes krikschczonis nauieme Te-

ſtamente ſchwenczem iſch Baßniczios inſtatimo alba
likkimo nedeles diena / Ta ira muſu Sabbatha alba
diena atſijlſeghimo/ kaip ßinnat.

Bet galletu kas tarti/ kodelei nedeles diena
tur buti Schwenſta?

Patſai Ponas Diewas delei triu didziu prie-
ßaſtu liepia diena Sabbathos alba nedeles ſchwenſti.

Ant Pirmo. Delei paminkos atſijlſeghimo ſa-
wa paties/ neſa Diewas per ſcheſches dienas ſutwere
Dangu/ ßeme/ ir wiſſus daiktus / paſkui ßmogu/ Ir
dabar ta ſawa Sutwerima indiwnu budu iſchlaika.
Ir ßmogu wiſſu daiktu kaip ir Ponu padare. Bei ſek-
Gen: 2. ma diena patſai Diewas po ſawa darbo atſijſeia bei
priſake teip ir ßmones ta diena ilſetu/ ir ape ta ſtebuk-
linga darba Pono Diewo/ butent Sutwerima du-
motu ir iam diekawotu.

Ant Antro. Priſake Ponas Diewas ſekma
diena ſchwenſti / Idant ßmones ta diena butu moki-
nami Diewo ßodzio / be kurio newienas Diewa ne-
paßinſta / nei wel ßinna kaip atleidima grieku gauti
alba duſches iſchganima aptureti.

Ant Treczio. Idant ßmogus ir galwijas po ſun-
kaus darbo ſcheſchu dienu / wel galetu atſijlſeti / ir
atſigauti.

atſigauti. Neſa iei kur nera newieno atilſio/ ſchicze ßmogus ir gaiwias tur pageſti ir ſmerti gauti. Sche-ſches dienas darba ſawa dirpſi a ſekma diena tureſi ſchwenſti/ idant tawa jautis ir aſils atſilſetu ir tar-naites tawa Sunus/ ir atawjs atſigaiwintu. Exod. 25.

Schwenſkit mana Sabbatha/ Jus ta diena/ nei naſchta koke neneſchkit/ nei darba koki dirpkit/ tada mieſtas iuſu bus giwenams ßmoniu. O iei ius to nedariſite/ tada aſch ugni wartůſu iuſu ußdegſiu/ kaip namai bus iſchpuſtiti/ nei bus apgeſita. Szmo-gus kurſai Sabbathos alba nedeles diena ſkiedas ant lauko rinka/ akmeneis buwa numetinas iſch pa-ties Diewo inſakimo. Jerem. 17. Num. 15.

Todel mokinkimes ir atminkim ſchwenta diena ſchwenſti/ tatai eſt/ Schwentůſius darbus dirpti/ kaip antai ira/ Baßniczon eiti/ Diewo ßodzio mokintiſi/ melſtiſi Diewa/ ir kas tam prider.

Ant Antro.

Ape palinkſminoghima iſch ſchos Euangelios.

SAbbat linkſmas darbas Kriſtaus eſt/ iog ghis iſcho ſerganczio ßmogaus apſiim/ ghi nei tiktai ßodeis prieſch Phariſeuſchus uſſtodams/ bet ir to ligga prawaridams/ pirm nei ghi ſerganſis meldz/

D v iſchpildi.

Esaie 65. ischpildidams ßodzius anus Diewo. Pirm nei anis schauks/ asch atsakisiu/ iemus dabar bekalbant / esch-klausisiu.

Schitos pagalbos musu Wieschpaties Jesaus Kristaus ir mes wargůsu sawa atminkime / ir links-minkimes / nes kaip ghis thů czesu schi patinusi ßmogu tatai esti wandeimi patulßusi ischgide/ teip ghis ir Matt. 11. mus pawargusius rodas nor gelbeti. Eiket ma-nenspi wissi wargstantis / esch ius noriu atgaiwinti alba gelbeti. A piktasis swiets Welino apiekintas/ to nei ßinna/ nei Diewui ischtik/ tůgi kits kiek metu tur apsirgens wargti nei pagilbti.

Ant Treczio.

Ape graudenima ant pakarnistes.

KVrsai sawe paaukschtin / bus paße-mintas/ ir kursai sawe paßemin/ tas bus paaukschtintas.

Schitais ßodzeis Ponas musu grauden / kosßna ßmogu / idant ne didzůtu / ne issikeltu / Bet pakarnei elgtunsse priesch artima sawa. Nesa puikiste nieko gera nedara/ Togidel Diewas puikistes nei dangui/ nei Naguie nekente/ nei anos ant ßemes tarp ßmoniu kencz.

kencz. Ponas wiſſadai puikiſte apgedinna / ir ga- Syr: 10.
liauſei nuwerte ßemmiu. Diewas puikůſius nu- Luc. 1.
ſtum nůg Soſto / ir iſchkel ramůſius.

Lucifer kaip ir ßiebai buwa iſch dangaus iſch- Luc. 10.
meſtas. Adomas noredams didzůti / iſch Roiaus Gen. 3.
tapa iſchtremtas. Core / Dathan / ir abyram paſi- Num. 16.
ſtenge iſch lepjſtes prieſch Moſeſchu / tůgi anus ßeme
prarija.

Atpent Ponas Diewas pakarnůſius ir Ramů-
ſius iſchkel ir paaukſtin / kaip regim Hiſtoriaie ape
Dawida / Daniela / Joſepha / Maria / etc.

Todel mokinkimes nedidzůti / bet pakarnais buti /
Neſa Diewas prieſchtarauia puikiemus / bet pakar-
niems ghis důſt malone / tatai eſti / anu ſuſſimilſta.

Pone Diewe gelbek / ieib mes nůg tawa Su-
naus pakarnais buti iſchmoke / pas ghi
amßina giwenima Danguie gau-
tumbim. Amen.

DIEN:

DIENOIE S: MICHAELO Archangelo, Euangelia Matth. 18. Paguldime.

TAp pacze hadina ateia Pasiuntinei 1
Jesauspi / bilodami / kas didesnis
ira karalistoie dangaus ? Jesus pawadi= 2
nens waikeli sawensp / pastate ta tarpiu
ir biloia.

3♦ ir biloia. Iſch tieſos ſakau iumus/ Jei ne=
priſiwerſite ir nepaſtoſite kaip waikelei/
tada ne ineiſite ing karaliſte Dangaus/
4♦ Kurs pats ſawe nuſzemin / kaip tas wai=
lis / tas ira didziauſis karaliſtoie Dan=
5♦ gaus/ ir kurs toki waikeli priſim wardana
6♦ mana/ tas mane priſim. A kurſai papik=
tin wiena iſch tu maſziauſiuiu / kurie ingi
mane tik/ tam butu gereſni / idant malu=
no akmo ant io kaklo uſchkabintas / ir
ghis nuſkandintas butu gilibeie mariu.
7♦ Beda ſwietui/ del papiktinimu. Tur
tacziau ateiti papiktinimas / bet beda
tam zmogui / per kuri papiktinimas at=
8♦ eit. A iei ranka tawa / alba koia tawa
tawe papiktin/ tada atkirſch ie/ ir atmeſk
nog ſawens. Gereſni ira taw/ raiſcham
alba loſcham ingi ziwata ineiti/ nekaip
dwi

dwi koghi alba dwi ranki turedams/ bu=
tumbei inmeſtas ingi amßina Vgni. Ir ♦9
iei tawe akis tawa papiktin/ iſchtrauk/ ir
atmeſk ie nog ſawens. Gereſni ira taw
wiena ake ingi ßiwata ineiti/ neng dwi
aki turedams / butumbei inmeſtas ingi
peklos ugni.
Dabokiteſi/ idant ius newieno iſch tu ♦10
maßuiu nepapiktintumbit/ Neſa eſch ſa=
kau iumus/ iog Angelai iu Danguie wiſ=
ſada reg weida Tiewo mano Danguie.
Neſa Sunus ßmogaus ateia iſchganiti/ ♦11
kas pragaiſche buwa.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

DIena Schwento Michaelo Archangelo krikſchzoniſteie ſchwenczama ira/ delei pamokſlo ape Angelus/ Neſa ir ſchoie Euangelioie patſai Sunus Diewo muſu Wieſchpats Kriſtus JEſus iſchkei moka / maßus waikelus turinczus Angelus Schwentus/ Diewo ghienus

ghiemus priſkirtus alba pridůtus/ kurie wiſſadai reg Dieiwo dangui. Todel kaczei ir kitu daug graßu pamokſlu ſchoie Euangelioie ira/ tacziau mes ſchů kartu wiena tiktai mokſla wartoſim/ ir ape Angelus kalbedami/ ſchu ſcheſchiu daiktu daboſimes.

Ant Pirmo. Kaip iſſimana tas ßodis Angelas.
Ant Antro. Begu ira tokiu angelu alba paſlu.
Ant Treczio. Kas alba kokſai daikts ira Angelas.
Ant Ketwirto. Keleropi ira Angelai.
Ant Penkto. Ka dara pikti / ir Geri Angelai.
Ant Scheſchto. Kaipo krikſchczonis prieſch Angelus gerus tur elgtiſi.

Ant Pirmo.

Kaip iſſimana Szodis Angelas.

TAſſai ßodelis Angelas / kurio gana tankei ir lietuwnikus girdim primenanczius / ne lietuwiſchkas ira ßodis / nei wel wokiſchkas / neigi latiniſchkas/ bet ira ßodis Griekiſchkas. Ir iſſimana mumus lietuwiſchkai kalbant / kaip kada tarcziau paſlas / paſiuntinis / kurſai nůg kiro kakio wireſnio ira ſiunſtas/ idant ko kitam paſakitu/ ka iſchtaiſitu/ alba ka nudirptu/ Teip ir Angelai ſchwentieghi tůlas kartu Dieiwo ira ſiunczemi ßmoniump idant ghiemus ka apreikſchtu

apreikschtu / tatai esti apsakitu / alba ka ghiemus dari-
Luc. 1. tu, kaip tatai regim. Siunte Diewas Angela Ga-
briela / pangspi Mariospi want iei apsakiu iog ghi
turetu mieschza tapti / ir Jschgelbetoghi swieto pagim-
Tob. 5 diti. Pridůst Diewas iaunamuiem Tobioschui An-
gela / kursai ghi ant kelio tur nůg pikto apsaugoti.
Esa. 37. Jsch Diewo sakimo wienas Angelas pamusch schim-
ta aschtůnis deschimts ir penkis tukstanczius pago-
nu nekrikschtitu. Teip regim iog tassai ßodelis An-
gelas issimana tiek kaip kada bilocziau siunstas.

Ant Antro,

Bau ira Angelai / tatai esti tokie paslai.

TAkius Angelus alba paslus Diewo esanczus /
daug turrim ludimu schwentame raschte / teip
sennamekaip nauiame Testamente. Angelas
Luc. 1. pranesch Mariai prasideghima Kristaus. Angelas
Matt. 4 piemenims pasaka Kristu ußgimusi. Angelai tar-
Acto. 12. naute Kristui. Angelas apkalta Schwenta Petra
Gen. 18. isch Temnicz'os ischwed nakti. Angelai passirod-
Abrahamui ir pranesch ischpustighima Sodamos.
Gen. 28. Angelai Schwentam Jokubui regint / ant kopeczu
Psal. 33. ußkop Danguna ir nukop. Schwentas Karalius
Dowidas teipo saka. Angelas Wieschpaties apstoi
bijanczus Diewa / ir anus ischgelb. Jsch schu ir
pirmoie

pirmoie ſwietoie paminetu pawei$du/kaip ir iſch kitu galim permaniti/ir tikrai ſʒinnoti/iog iſch tieſos daug ira Angelu geru/ kaip ir piktu nemaſʒ ira/ kaip apie tůs paſkui girdeſim.

Ant Treczio.

Kokſai daikts/alba kas ira Angels.

ANgelas trumpai ir praſtai kalbant/ ira Sutwerims paties Pono Diewo/ bet netur nei kaulu/ nei meſos net ira Dwaſe/ tatai eſti Dwaſiſchkas daikts/ kurio ſʒmogus rankomis negal apglopti/ alba apczupoti/ net kaip weias kokſai ne apglobiams ira. Bei leida Ponas Diewas Angelus/idant anis ſwiſſada po akim io butu/ ghi garbintu/ io priſakimus iſchpilditu/ ir ſʒmonemus geriemus tarnautu. Kriſtus patſai bila/ Dwaſe netur kuno ir kaulu/ kaip regit mane turinti. Luc. 24. Diewe tu darai Angelus tawa weieis/ Jr tawa tarnus liepſnomis ugnies/ tatai eſti/ Psal. 104. ieib anis butu/ kaip ſweias alba ugnis laiſdanti. Teip permanikit Angelus eſanczius Dwaſiſchkus daiktus/ kurius patſai Diewas/ be kuno ir be kaulu buti leida.

e Ant Ket-

Ant Ketwirto.

Keleropi ira Angelai.

PONas Diewas iſch pradzio ſwieto wiſſus daiktus leiſdams / leida ir Angelus / A anus leiſdams alba ſutwerdams wiſſus leida / idant anis butu / kaip wienos ſaktos naturos alba prigimimo / tatai eſti ligus bei geri / Idant geri budami bei Diewui bei ßmoniems tarnautu / kaip iau pirm girdeiot. Bei iei anis walnos wales budami / ſchitokeme Sutwerime Pono Diewo butu iſſilaike / tadda amßinai wiſſi butu iſchganiti buwen. Bet Angelai po Sutwerimo ſawa newiſſi paſſilaike tokeis / kaip nůs Diewas buwa leidens / net kitti / alba nekurie titſchomis pamete ſawa prigimima gera / ir piktais tapa / noreia wiriauſeis ant Diewo buti / Szmoniu nekente / tůgi Adama ant pikto bei grieko ingunde / ir mus wiſſus ing toki nepalaima inwede.

Tůgi nu nůg to czieſo ira Dweioki Angelai / alba tos Diewo leiſtas Dwaſes / ing dwi dali / alba du pulku perſiſkir.

Kitti ira / ir bus ikki amßiu amßo pikti Angelai / kurius nu Welnais ſchaukem. Kitti ira ir paſſiliks teipaieg ikki amßiu amßo geros Dwaſes / kures nus Angelais wadinnam.

Teip

Teip ſakau ira dweioki Angelai. Wieni pikti/ tus wadinam Welinus/ alba Czarta/ Sathana etc. Antri ira geri Angelai / bei abeiu pulkai ira beſkait/ liaus. Welinas ira neprietelius bei Diewo paties/ bei wiſſu Szmoniu. A Geri Angelai ira bei Diewo bei Szmoniu prieteleis/ Todel nu taliaus dabokimes/ kokſai ira darbas bei piktuiu Dwaſiu / bei teipaieg geruiu / Idant piktenibe Welino paßinue / Schwen/ tuiu Angelu priſtoghima nůg Diewo iů didziaus praſchitumbim.

Ant Penkto.

Ape proce ir darba / teip piktuiu kaip geruiu Dwaſiu.

Ape darbus Welino.

SChwentas Petras Apaſchtalas Pono muſu Kriſtaus/ ape piktenibe/ proce ir darbus Weli/ no/ tatai eſti/ wiſſu piktu Dwaſiu kalbedams/ teip raſcha. Prieſchinikas iuſu Welinas/waikſchzoi apſukui/ kaip Liutas riekenſis/ ieſchkodams / ieib kuri praritu/ Tam prieſchtaraukit ſtipra Wiera. Bei patſai Kriſtus / du darbu Welino ſanczıu ſaka / tai eſti/ Melas bei Raſbaiiſta/neſa teipo bila. Welinas ira Raſbainiks iſch pradzio/ nei ghis iſſilaike tieſoie/ Neſa tieſos nera iampi/ kada ghis mellus kalb/ tada iſch ſawe kalb/ neſa ghis ira Mᵉlagis ir Tiewas Mᵉzio.

1. Pet. 5.

Johan. 8.

Tůgi weiſdekem nu toliaus ape Raſbaiſſte ir
mælus Welino/ kaipo ghis thus ſʒmoniems ira pada-
rens alba ir dabbar dara.

Welinas wiſſoſu Stonaſu tjka ſʒmoniu/ teib
ghiemus neprieteliſte/ raſbaiſte/ alba melus padari-
tu. Pagunda ſʒaltis/ tatai eſti Welinas weidu ſʒal-
czio/ Eua ir Adoma/ teib anis walgidami iſch uſʒdrau-
ſtoio medzio/ bei ſawe bei wiſſa Szmoniu gimine/ ing
amſʒina paſkandinima inklampintu. Sumaiſcha
Matt. 13. Diewa ſchwenta ſʒodi/ kaip tatai paroda Ponas Kri-
ſtus priliginime/ ape Hukinika/ kurſai kwieczeis buwa
ſeiens. O neprietelius nakti ateiens inſeia kunka-
Matt. 4. lius tarp kwieczių. Daroſi Diewu ir noris (kaip
Psal. 106. kada Diewas butu) meldzams. Affierowoia Szmo-
nes Sunus ir dukters Welinui. Iſchpuſtij/ bei lobi
bei kuna Jobo ſʒmogaus Schwentojo. Apſed ſʒmo-
nes didei ios ant kuno muczidams/ ir wargindams/
kaip ape tai daug turim pawaiſdu/ Nauiame Teſta-
mente/ kur Kriſtus gelbeia ſʒmones. Didzus Ponus
ingunda/ ant kario ir krauio pralieghimo ſʒmoniu/
Ir iſchpuſtighimo daug ſʒemiu ir ſʒmoniu ſu wiſſu iu
lobiu/ Skaitik Jud: 9. Daniel 10. paguldim.

Bei kaip piktoſes dwaſes iſch pradzio ſwieto/ daug pik-
ta ira padaruſes/ teip ir dabar dara. Neſa ant diewo
bluſnijmo/ ant Stabu meldimo/ ant kario/ kekſchiſtes/
wagiſtes

swagiſtes/raſbaiiſtes ir kittu grieku. Kits nieks ſzmones daugeſni negunda/ nei ſwobi/ kaip patſai Welins. Kaip tatai tankei girdim kalbenczes tas ſzmones/ kurios delei pikto kakio darbo/ gadinamas ira. Thie ſakau teip ſaka/ Welinas mane ant to pagunde.

A iſch pradzio Welinas nera teipo ſiautens ant ſzmoniu/ kaip dabar dara/ O tatai todelei iog iſchmana Sudna diena ir ſawa amſzina prapůlima arti ſanti/ Tůgi ghiſſai wiſſu didziauſei nu Szmoniems kerſchidams/ ſchitaip biaurei arkos. Tůgi ir Schwentas Janas knigoſu apreiſchkimo teipo ſaka. Beda Apoc. 12. giwenantiemus/ ant Szemes ir ant Juriu/ Neſa Welinas ateit iumpi ſzemin/ ir didei kerſchij/ neſa ſzinaſi/ maſz turins czieſo.

Schitai prawalu ira krikſchczonims ſzinnoti/ idant anis teip paſſileiduſei negiwentu / kaip daug ſzala dara/ Wiſſe kampai pilni ira Welinu alba piktu Dwaſiu tikanczuiu ſzmoniu / idant ghiemus iſkada padaritu bei ant kuna bei ant duſches. Todel turim tiek primanidami nůg iu ſaugotiſi / Ir prieſch ies ſtenktiſſi Wiera/ Kaip Schwents Petras moka bilodams. Tam prieſchtaraukt Wiera. 1. Pet. 5.

Tiek ſchů kartu ape piktenibe Welino/ tatai eſti/ wiſſu piktu Dwaſiu/ girdeie/ placziaus ape io piktenibe/ patis dumoket/ ir pilnai ſawa ſchirdije miſlikt/ neſa koſznam Szmogui Welinas arcziaus ira kiek akmirki/ nei ſupicze alba marſchkinei gal buti.

e iij Atpent

Atpent ape gerosius Angelus alba Schwentas
Dwases kalbedami/dabokimes isch pirma kas raschi-
ta ira Heb. 1. Anis wissi ira tarnauienczos Dwases/
Heb. 1. siunstos ant tarnawimo/ delei thu/kurie aptures isch-
ganima. A kaip antai piktenibe Welino/niekas negal
isskaititi/ Schiteipo ne geribe Schwentuiu Dwasiu/
tai est Angelu/ niekas negal ischrakũti. Wienok
Schwentu Angelu darbo isch Schwento raschto da-
bodamies regim/ tũs wissada po akim Diewo giwe-
nanczius/ ir Diewa balsu sawa schlowinanczius.
Matt. 18. Ju Angelai wissad reg weida Tiewo mano kursai
Esa. 6. danguje ira. Schwentas/ Schwentas/ Schwen-
Luc. 2. tas/ est Diewas Sebaoth. Garba buk Diewui
ant aukschto. Szmoniems pranesch ir pasaka Die-
Luc. 1. wa wale. Tu busi nieschczia ir pagimdisi Sunu.
Gen. 21. Pasaka tris Angelai Abrahamui ischpustighima
Sodamos.
Matth. 1. Kalb daug Josephui ir ischmintingiems ape Kri-
stu berneli.
Dan. 6. Apgin gerũsius bedoie sanczius. Daniela.
Act. 5. 12. Petra. Joba. Lotha. Elisev. Del to sakita ira.
Job. 1. Gen. 19. Angelamus sawa prisake ape tawe/ idant anis ap-
2. Reg. 6. Psal. 91. saugotu tawe ant keliu tawa/ ieib koiu neischtiktum-
bei ant akmenio kakio.
Duschesʒmoniu geruiu/kaip mirschta/ nugabena
ing rankas Diewo/ kaip ape tatai turim pawaisda/
Luc. 16. Historiaie Lazaro. Bet

Bet kaip Angelai gerieghi ſchwentaſes ßmones ſennane Sokane ira priſtoie ir iſch wargu didziu bei bedu tankei iſchgelbeie / teip ir dabar tos mielas ir Schwentas Dwaſſeles krikſchczonis wiſſadai / neregimai ſekioj / anus priſtoj / apſaugoj ir gelb / girrioſu / ant wandenu / ant kelio / namie / ir koßnoj wietoie. Neſa anis (kaip girdeiot) ira Dwaſes tarnauianczias geriemus. Todelei kada tu ßweias ſchturme wirſtant laiwu ne prapûli / Angelas Diewo tawe priſtoj / Kada keleiwis raſbainiku rankas iſchweng / tatai Schwento Angelo darbas ira. Kas apgin tawa namus / lobin ir wiſſus hukio daiktus / nûg Vgnies / kruſchos / ir kitu iſchkadu? Jſchtieſos Diewas tatai dara / bet tulas kartu per Schwentus Angelus. Thie tur krikſchczonis apſtoti / kaip regim ant Jobo / ieib iemus Welnas alba piktas ßmogus pikt nepadaritu.

Todelei ßmogau tu iſchgi bedos kakios iſſprudens ßinnokeſi paties Diewo per Angela koki ſchwenta iſchgelbetas Neſakikeſi alba girkeſi ſawa ſila alba kitriſtomis iſſiſaugoiens / Ne / Diewas tawe gelbeia / per ſawa Angela / kaczei tu io akimis neregeiei.

Ant Scheschto.

Kaipo mumus pareitis elgtiſſi? idant anis mus miledami/ mums daug gero daritu?

JSchmoke Schwentůſius Angelus mumus daug gero koſzna diena ir akmirki daranczius/ ir mus ſzmones milinczius/ tada iau nu mes ant galo teipaieg mokiakimes/ kaip elgtiſſi/ idant mes Schwentus Angelus io ſawenſp atwobitumbim/ ir prieg ſawens palaikitumbim/ nei anu praſtoti Welino priſtati nebutumbim.

Bet ſchu daiktu dabokimes noredami Angelams ir pacziam Diewui intikti.

Pirmiauſei. Nepareitis mumus Angelu meltiſſi/ kaip antai Ponas Diewas ira ſzmoniu meldzamas. Ne ſakau/ teipo Angelu neturim melſtiſſi. Neſa
Matth. 4. tokia malda/ tiktai wienam Diewui pareitis. Wieschpati Diewa melſies ir iam wienam tarnauſi.

Potam nei Angelas pats nenoriſſi tos garbes
Apoc. 19. pridůdams. Eſch kæluſu klaupiaus/ ghi melſtiſſi/ Ir ghis biloia man/ Weiſdek/ Nedarik to/ Eſch eſmi tarnas tawa/ ir brolis tawa/ ir tu kurie ſzenkla tur JEſaus/ Melſkes Diewa. Item 22. cap. thie iau ſzodei Angelo kalbami ira.

Potam

Potam pareitis mumus Diewui diekawoti iog ghis tokius Schwentus Angelus leida / idant anis musu butu tarnais ir apginieieis.

Ant Antra. Pareitissi mumus idant grieku liautumbimes / prissiwerstumbim. Nesa Schwenti Angelai nerimsta pas ßmogu isch grieku smirdinczio / Bei kaip bittie weng aulio smirdinczio / teip ir Angelai nerimsta / nei stow pas ßmogu ant piktu darbu passileidusio / Angelai patis schwenti budami / su schwentomis ßmoniems nor giwenti ir buti.

Ant Treczia. Pareitis mumus Pona Diewa / drauge su Angelais garbinti / liaupsiti ir schlowinti. Galiausei / koßnas turrim sawa pawadinime / nepateikti / neslankioti / netingeti / Bet koßnam pareitis dirpti sawa koßnas darba. Tokes ßmones schwenti Angelai rodas nor pristoti. Jr Jei koßnas teipo elgsimes priesch Angelus / tada anie rodas su mumis bus / mus miles / wissosu bedosu pristos / ir kaip reges mus mirschtanczius / duschele musu miela gabens ing sterbli Abrahamo. Jdant nu toktai mumus wissiems butu / tada isch schirdies sawa dugno / koßnas sakikem.

AMEN.

e h ASCH-

+ -

ASCHTONOLIK: NEDEL: PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 22. paguld:

AT kaip Pharisieuschai ischgirda / iog ♦34
Saduceuschus nutildens buwa / susi=
rinka ghie. Ir wienas isch iu mokitas ♦35
raschto gundina ghi / ir biloia / Mistre / ♦36
kursira

kurs ira didziauſis priſakimas Sokane?
37♦ A JEſus biloia iamui / Milek POna
Diewa tawa / iſch wiſſos ſchirdies tawa /
ir iſch wiſſos duſchos / ir iſch wiſſos dumos /
38♦ taſſai eſti pirmiauſis ir didziauſis priſaki=
39♦ mas. A antras ligus ira tamui / Milek
40♦ artima tawa / kaip pats ſawe. Toſu
dweioſu priſakimoſu wiſſas Sokanas ir
prarakai kaba.

41♦ A Kaip Phariſeuſchai ſuſirinke bu=
42♦ wa / klauſe ios JEſus ir biloia / kas iu=
mus regiſi ape Kriſtu? kieno ghis ira Su=
43♦ nus? Ghis biloia / Dowido. Ghis bi=
loia ghiemus kaipogi Dowidas Dwaſeje
44♦ wadin ghi Ponu? bilodams biloia PO=
NAS POnui manam / Seſkes pa
deſchines mana / ikkolei padeſiu nepriete=
lius

lius tawa ſoleliu koiu tawa. Jeig tada ♦45
Dowidas ghi wadina PONu/ kaipog
eſti io Suuus? Jr newienas negaleia ia- ♦46
mui nei ßodzio atſakiti. Jr nedrinſa ne-
wienas io klauſti toliaus nog tos dienos.

Jſchguldimas ſchos Euangelios.

SZidai Wieſchpaties muſu JEſaus Kriſtaus nekenſdami/ iam wiſſadai kur tiktai primana ßabangus ſpende/ ieib Wiriauſieghi Ponai ant io papiſke/ ghi ſmercziop detu/ kaip ape tatai placzei iſchraſcha ſchwentieghi Euangeliſtai. A wiſſu didziauſei anis ia tikoia werbu nedelioie iam ateius ſu Apaſchtalais ing Wiriauſi mieſta Jeruſalem. Utarniko diena anis iam ußdůſt tris ſunkus klauſimus/ idant ghis ant tu netikrai atſakidams ſawe imbraiditu ing beda ir ing Smerti/ kaip ape tatai iſchraſcha Schwentas Motthieus 22. paguld:

Pirmiauſei ghi klauſe bau dæra Cieſarui důti czießе. Antra klauſe ghi ape prikelima iſch numiruſiu. Bet wirſchaus negauna nei io inweike/ Trecʒia. Patis wiriauſieghi daktarai Kriſtu ape wiſſu didziauſi

dziauſi Pono Diewo priſakima klauſa. Neſa anis tare iei Kriſtus to neſʒinnos/tadda ghis ben gieda iſch to tures po akim wiſſo ſwieto. A Ponas JEſus Kriſtus/netiktai iſchmintingaj iemus atſaka/Bet ir paczius klauſdams ghiemus toki uſʒdůſt klauſima kaip anis iam ant to negal atſakiti. Ir ſchitaipo Kriſtus anus paczius ing ta důbe inpuldin/kure ie tam kaſſe buwa.

Kaip nu ſʒidai Pono JEſaus Kriſtaus ira ti-koie/Awinelio Diewo nieko nekalto/teip ir dabar prakeiktaſſis Swietas/tatai eſti/piktieghi/geriemus ſʒabangus ſpendʒ/kur tiktai primana. Ta tur geraſis paiunkti/ir nůg piktuiu ſaugoties/kaip antai pats Kriſtus mus mokin bilodams. Jei ſwiets mane per-ſekdineia/tada ir ius perſekdines. Item/Todel buket praſti kaip karwelei/o kitrus kaip Szalczei. Johan. 15 / Matt. 10.

Bet mes iſch ſchos Euangelios ſchů kartu ſaw imkem du pamokſlu.

Ant Pirmo. Ka Diewas Sokane ſʒmoniems wiſſu didziauſei priſaka.

Ant Antro. Ant ko wiſſu didziauſei ſtow pamokſla Schwentos Euangelios/alba ka Euangelia didziauſei moka.

Ant Pir-

Ant Pirmo.

Ape Summa Sokano Diewo.

WIſſas Schwentas raſchtas alba Szodis Diewo ing diwi dali perdaljams ira / Tatai eſti/ingi Pamokſla Sokano / Bei ing pamokſla Schwentos Euangelios.

Sokanas ira wiſſi anie priſakimai Pono Diewo kurius ghi per Moſeſchu tarna ſawa wierna netiktai Szidams / bet ir wiſſam ſwietui dawe / kuris nu wadinimas ira Deſchimtis Diewo priſakimai/ kaip ape priſakimus Pono Diewo penkios/ ganna dides knigos / Sename Sokane per Moſeſchu ira iſchraſchitos/ kaip tos ir dabar turrimas ir ſkaitamas ira/ netiktai Szidu/bet ir krikſchczaniu.

A kaczei daug / ir beſtaitliaus ira priſakimu Pono Diewo/tacziau trumpai/ tatai eſti in Summa kalbant ape priſakimus Diewo / Diewas wiſſoſu ſawa priſakimůſu / wiſſiemus ſmonemus priſaka/ Meile / Idant mes ghi iſch wiſſos ſchirdies/ iſch wiſſos duſches / ir iſch wiſſos dumos ſawa mileтumbim. Tatai eſti netiktai ſodeis/ bet ir darbais/ netiktai wienus metus/alba koke tiktai walanda / bet nůg dienos uſʒgimimo muſu / ikki ſmerties netiktai ſweiki budami / bet ir ſirgdami / netiktai geroie palaimoie bet ir

wargo-

wargosa / Tatai esti pirmiausis ir didziausis prisakimas paties Diewo.

Potam prisaka Ponas Diewas idant koßnas Leuit. 19. ßmogus netiktai Diewa / bet ir artima sawa miletu / kaip koßnas ßmogutelis sawe pati myl / Tatai esti / kaip ßmogus nor idant sawa paties kuns butu sweiks teip tur noreti idant ir artimas io butu sweikas / kaip tu nori tawa kuna pasotinta / apdenkta / teip noreki idant ir artimoio tawa butu pasotintas ir apdenktas: kaip tu saw geidi ir welij / wissosu daiktůsu gera palaima / teip welik bei geisk ir kitam ßmogui / Netiktai genczui alba prietelui sawam geram / bet ir swetimam nepaßinstamam bei nepriételui tawam. Mileti turim artima sawa netiktai burna / bet ir darbais / netiktai wiena diena / wiena nedele / bet ikki smerties musu wissadai. Schitoke meile / bei Diewo bei artimo sawa / esti tikroia Diewo slußba / kurios Diewas nor nůg wissu ßmoniu / kaip ape tatai raschita ira. Summa 1. Tim. 1. prisakimo ta ira / Meile isch czistos schirdies / ir isch geros sanßinnes / ir isch wieros pilnos. Szmogau / sakita taw esti / kas ger ira / ir ka Wieschpats nůg Mich. 6. tawens nor / Butent / Diewo ßodi laikiti / mileti / ir pakarnu buti / po akim tawa Diewo.

Jei nu kas galetu Diewa isch wissos sawa schirdies / dusches ir dumos mileti. Ir artima sawa teip didei

didei kaip koßnas ſawe mil / Tada butu teiſus po akim Diewo ir ßmoniu. Ir wertas idant amßina apturetu dangaus karaliſtoie giwenima / tatai eſt kuno ir duſches iſchganima / kaip Kriſtus pats ſaka / Darik
Luc. 10. tatai tada giwenſi.

Bet ßala nera newieno ßmogaus / kurſai taip pilnai Diewa bei Artimaghi ſawa miletu / kaip parcitiſſi / Todelei newienas negal teiſus buti iſch darbu Sokano / neigi wel iſch iu iſchganims mumus randaſe.
Gal. 3. Iſch darbu Sokono / newienas ne eſti apteiſinams po akim Diewo.

Tûgi mu mumus reik ir perreik antros dalies Schwento raſchto ßinnoti / tatai eſti pamokſlo ape Swenta Euangelia.

Ant Antro.

Ape Summa pamokſlo Schwentos Euangelios.

DAbar girdeiom ape Summa pirmos dalies ſchwento raſchto / tatai eſti ape pamokſla Sokano Diewo / nu klauſikite teipaieg ir ape antra dali Schwento raſchto / butent ape Euangelia.

Rom. 1. Schwentas Powilas Rimianiump ape Euangelia teip raſcha. Euangelia eſt macis Diewo / iſchganan̄ti wiſſus kurie tai tik. Todel iei ant iſchganimo

nimo mumus reik pamokslo schwentos Euangelios/
tadda mokinkimes pilnai scho pamokslo.

Euangelia esti pamoksla Schwento raschto/
ape JEsu Christu Wieschpati ir Ischgelbetogh musu
tikra/ Pasakidama mumus kas esti Kristus/ ir ka tas-
sai delei musu smoniu dare/ ieib mus apteisintu ir
amßinai ischganitu.

Ber Schwenta Euangelia mus du daiktu mo-
ka/ ape JEsu Kristu. Pirma. Euangelia ludij JEsu
Kristu santi tikru Diewu. Pradzoie buwa Szodis/ Johan. 1.
tatai est Kristus buwa kada wissi sutwerimai Diewo
radosi. Tatai esti mana Sunus mielas / to ius Matth. 3.
klausiket. Tu essi Sunus Diewo giwoio. Todel Matt. 16.
krikschczoniste ischpaßinsta wieroje sawa bilodama/
Tikiu ing JEsu Kristu Sunu Diewo wienatighi.

Potam Euangelia ischroda JEsu Kristu tikrai
ßmogiste priemusi / tatai esti ßmogumi pastoiusi.
Szodis kunu stoiosi. Tu busi nieschcze/ ir pagim- Johan. 1.
disi Sunu. Merga bus nieschczia / ir pagimdis Luc. 1. Esa. 7.
Sunu. Kaip tatai ius patis ischpaßinstat ßodziu-
su wieros iusu krikschczonischkos / bilodami / Gi-
mens isch czistos Panos Marios. Tiek Euange-
lia moka ape persona JEsaus Kristaus.

Ant Antra. Ape Vreda Wieschpaties musu JE-
saus Kristaus / Euangelia moka / ghi essanti musu
Ponu/ tatai est/ musu Ischgelbetoiu ir musu amßinu

Iſchganitoiu. Kurſai todelei Diewas budams/ ßmogiſte prieme ir iſch Pannos Marios ußgimme/ idant ghis delei muſu wiſſus Diewo Priſakimus iſch- pilditu/ Potam delei muſu grieku kentetu ir ant kri- ßaus numirtu/ Ir galiauſei mus amßinai Diewipi iſchgannitu. Kaip ape tatai daug ira raſchita knigoſu Moſeſchaus/ Praraku/ Euangeliſtu/ Apaſchtalu ir ſchwentuiu Daktaru Baßniczos. Sekla Mote-
Gen. 3. riſchkes ſutrins galwa ßalezio/ tatai eſt/ Welino. Je-
Esa. 53. ſus Kriſtus muſu grieku delei eſti iſchronitas / ir mu- ſu nuſſideghimo delei ſumuſchtas. Kriſtus eſti Awi-
Johan. 3. nelis Diewo/ neſchans wiſſo ſwieto griekus. JEſus
Rom. 4. Kriſtus numire/ delei muſu grieku/ ir keleſi delei muſu
Acto. 10. apteiſinimo. Ape ta Kriſtu ludii wiſſi Prarakai/ iog per io warda / wiſſi kas ing ghi tik / grieku atleidima aptures.

Tiek koßnam ßmogui kuris nor iſchganitas bu- ti/ reik ir perreik ßinnoti ape Sokana bei pamokſla Euangelios ir tikra wiera kriſchczoniu.

Todelei mieli brolei ir Seſſeres rupinkites pilnai idant ius netiktai ßinnotumbit/ kas iſſilaika priſaki- muſa Diewo / Bet rupinkites iſchmokti pamokſlo Schwentos Euangelios/ Jeibta pamokſla ßin- nodami/ bei tikra wiera kriſchczoniſchka tu- redami/ amßinai butumbit iſch- ganiti. Amen.

DEVVI-

DEVVINOLIK: NEDEL: PO Schvventos Traices, Euangelia Matth. 9. Paguldime.

1♦ JEsus ineiens ing Laiwa / persiire
2♦ atgalios ir ateia miestana sawa / A
schitai / atnesche iopi wiena stabu usz-
muschta / gulinti ant patalo. A ischwi-
X ij dens

dens JEſus wiera iu/ biloia ſtabu uß-
muſchtamuiem/ Buk linkſmas Sunau/
tawa griekai ira taw atleiſti.

Ir ſchittai/ nekurie iſch mokitu raſch- ♦3
to/ biloia/ tarp ſawens. Taſſai bluſnij
Diewa. Bet iſchwidens JEſus du- ♦4
mas iu/ biloia. Katratai ira pigeſni ſa- ♦5
kiti? Tau ira tawa griekai atleiſti? alba
ſakiti/ kelkeſi ir waikſchczok. Bet idant ♦6
ßinotumbit / Sunu ßmogaus turinti
mace ant ßemes/ atleiſti griekus / biloia
ſtabu ußmuſchtamuiem/ kelkeſi / imk
tawa patala/ ir eik namoſna. Ir ghis ♦7
keleſi/ ir eia namoſna. Kaip Pulkai ta- ♦8
tai regeia/ ſtebeioſi/ ir garbina Diewa/
kuris toke mace ßmoniemus dawens
buwa.

Iſchgul.

Atversti Postilės puslapį Atversti knygos puslapį

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

VOnas muſu JEſus Kriſtus wiena karta rubeſʒius Sʒidawos iſcheiens / iſchkaka ing Sʒeme Gergeſenu / tatai eſti / Pagoniu / ir kaip iam uʒtek du wiru Welinu apſeſti / ghis tu wiru paſſigaileiens / welinus iſch iu iſchwara. Ir pawele Welnams ing pulka kiauliu inciti / kures welinai apſede / wiſſas nuſkandinna wandenije. Bet Gergeſenai daugiaus miledami ſawa kiaules nei Kriſtu ir io Deiwiſchka pamokſla alba amʒina iſchganima / meldeſi Kriſtu / idant ghis nůg iu atſtotu / Tůgi Ponas Kriſtus Gergeſenus palikkens ſugrinʒa Sʒidumpi / Bei ateiens ing miesta Kapernaum iſchgida (ʒmoniu nekuru melſtas) Wira kaulu ligga alba ſtabo ligga ſerganti / wienu ʒodʒiu ir iem teipaieg io wiſſus griekus atleidʒ / Stiprindams ſchiteipo ſawa pamokſla / po akim daug ʒmoniu. Ir darbu parodidams ſawe tikru Diewu / ir iſchgelbetoiu Swieto ſanczíu.

Iſch ſchios Euangelios galetumbim ſakiti / ape dide proce Kriſtaus / keliauienczo iſch Sʒidawos ikki pagoniu ir wel ſugriſchtanczio. Ape atleidima grieku muſu. Ape papiktinima / Ape pawaiſda ir paklusnuma ſcho ſerganczio / Ir ape nuſſiſtebeghima ʒmoniu ir bluſnijma Raſchtininku. Bet ſchitai wis wiena kaſa-

nimi neapgaledami / ſchů kartu tiktai ape du daiktu Diewui padedant / kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape ſchus wirus kurie kaulu ligga ſerganti Ponop Kriſtauſpi atgaben.

Ant Antro. Ka Szmogus ſerganst ur dariti.

Ant Pirmo.

Pawaiſdas atgabenanczin Szmogu negalinti Kriſtauſpi.

SChwents Euangeliſta Mathieius ſchoie Euangelioie raſcha / Ponop Kriſtauſpi atneſchta wira ſerganti kaululigga. A ſchwentas Lukaſchius ſchita Hiſtoria pilniaus ir placztaus iſchraſcha penktame paguldime teipo bilodams: Daboƙes / Nekurie Wierai / atneſche ßmogu ant patalo gulinti / tas ſirga kaululigga ir anis rupinoioſi kaipo ghi ing Numus ingabentu / ir po Kriſtaus akim pagulditu / Jr regedami iog ghi delei daugibes ßmonu niekur negaleiq inneſchti / ußkopa ant ſtogo / ir iſcharde ſtoga / ghi per plitas nuleida / ir ſu pataleliu / ties akim Pono JEſaus pagulde.

Schu wiru pilnai dabodamies tris geras pamokſlas iſch iu galeſime ſaw imti.

Pirmiauſei. Regim ant iu tikra krikſchczoniſchka mielaſchirdingiſte ir malone ant pawarguſio ſu-

ſiedo

siedo sawa. Nesa schissai ßmogus kaulu liggos wissas buwa perimtas/ io koias/ io rankas/ io wissi kaulai/ buwa liggos pagadinti / io wissas gisleles buwa teipo ischtansitas/ kaip iau nieka negaleia / kaip iau niekam nebedereia daugesni. Ghis iau nebepaæia/ nei ka nudirpti galeia / tiktai kilnoiams ir pennams buwa kitu ßmoniu. Ligga wel / ghi newiena diena/ nei wiena koke nedele iau buwa muczijusi / bet kaß kiek menesiu alba mætu. Anis regeia ghi ant barbieriu ir liekariu wissa sawa turteli isstrowiusi/ Anis numana/ ghi iau daug ßmoniů nebekenczama / nebepennama /bet kaip ir prastoghjma / bei badu mirschtanti. Schitai wis anis schirdije sawa mislidami io wargu didziu passigail/ Bei rodas noretu iem paschokti.

Teipo mana brolei ir sesseres pareitis ir mumus wissiemus dariti/ Jr mes koßna diena daug ir be skaitliaus / negalincziu/ raischu/ lůschu/ apiækusiu / alba sænu pawargusiu ßmoniu po sawa akim regim waikschczoienczıu alba bessiwalkioienczıu / A daug isch musu schirokiu pas wartus musu bessidaußanczıu / alba ant uliczos gulinczıu / ne akimis tikrai neweisd/ apsimerke praeime newieno ßenklo Sussimilimo iemus neparodidami. Bet teipo darantis piktai/ o ne krikschczonischkaj dara / Nesa patsai Diewas teipo saka. Esch mekstůsiu Sussimilimu ne affieru. Hos. 6.

Buket

Luc. 6. Bukét ſuſſimilſta/ kaip iuſu Tiewas ſuſſimilſtans
Rom. 12. ira. Schwentas Powilas bila paſchokite reikmenej
Jacob. 2. ſchwentuiu/ kits kito naſchta neſchoket. Kurſai ne-
ſuſimilſis / tas be wieno ſuſſimillimo bus ſuditas.

Todelei mokinkimes ſche diena ſerganczuiu ir kitaipo pawarguſiu ßmoniu paſſigaileti/ ſuſſimilti/ ir iemus mielaſchirdingais buti / kaip ſchitie neſcheici ſcha ligonies ira ſuſſimilleit.

Bet iei norim ſuſſimiltiſſi / tada turrim ſuſſimiltiſſi ir mielaſchirdingi buti / giwiemus pawarguſiemus / numiruſiam ßmogui nieka gera negalim dariti.

Antra. Regimiſch ſchos Euangelios ſchus neſcheius tikrai tikeiuſius Ponui muſu Jeſui Kriſtui/ ghi tikru Diewu ſanczìu / ir galinti wiſſas/ karzei ir wiſſu biauriauſes liggas nůg ßmogaus prawariti/ neßolemis / bet iſch ſawa paties maces / bei ßodziu wienu.

Bei ſchitoke ſtipra Wiera tureiuſius ſchus wirus / iſch paties Pono muſu Jeſaus Kriſtaus burnos girdim / neſa teipo raſcha bei Mathieus bei ſchwentas Lukoſchus. JEſus regedams iu wiera.

Teipo ir mumus pareitis ape JEſu Kriſtu ßinoti/ ir pilnai tiketi/ iog ghis ira tikras Diewas/ nůg Diewo Tiewo iſch amßio gimens/ turim tiketi ghi ir ßmogiſte iſch Marios augiwes ſawa priemuſi/ turrim

mim tiketi iog ſchis Kriſtus ira tikras Iſchganitoias
ʒmoniu / turrim ſtiprai tiketi / ghi galinti wiſſokias
liggas ir kitus wargus nůg muſu prawariti / ir mus
teip ant kuno kaip ant duſches gelbeti / neſa teip
ſkaitom. Eſch eſmi prikelimas ir ʒiwats / kas ing Johan. 11.
mane tikes giwens / kaczei numirens / Ir kas giwen
ing mane tikedams / tas niekadai nemirs. Kas tik Johan. 3.
ing Sunu / tas tur amʒina ʒiwata / kas netik Su-
nui / tas ʒiwatos nereges / neſa Narſas Diewo paſſi-
liekt ant io.

Todelei mokinkimes / liggoie ir kittůſu wargůſu /
Ponui Kriſtui iſchtiketi / ghi galinti iſch tos bedos
iſchgelbeti / kaip ſchitie Wirai tikeie ira.

Treczia. Regim ſchus wirus artimaghi ſawa
pawarguſi / tikrai mileiuſius / Bei ſchitta ſawa meile
anis iſchroda darbais ir dide proce / kurre ſcho ʒmo-
gaus delei turreia / Neſa kaip Euangelia iſchroda /
anis paſſigailedami ſcho didei ſerganczio ʒmogaus /
ghi iſch io padwarios alba ukio / ant patalo gulinti / ſu
patalu neſchte nuneſch rankomis ſawa ikki thu namu /
kur Kriſtus buwa beſakans koſani. Potam anis re-
gedami / iog didzio ſwieto delei / kuris thů cziriſu pas
Kriſtu buwa / negalcia prawartus ineiti Kriſtauſpi /
anis nemaʒa proce negalinti ʒmogu ant ſtogo Namu
uʒkel / potam ſtoga praarde ir ſkile padare / ghi wir-
wemis kaip galedami ʒemin nuleidʒ / ties akiu Kri-

ſtaus ghi paguldidami. Jſchtieſos teib anis ghitlkrai nemileie / nebutu toke proce / ghi Kriſtauſp atgaſzne / Bet ſchitie iu didi darbai ſzenklu ira tikros meiles krikſchczoniſchkos / ſchirdiſſa iu.

Schiteipo ir mes mokinkimes / artimoio pawarguſio / netiktai paſigaileti ir io ſuſſimilti / Bet weiſdekem idant warkſtanti ſzmogu miletumbim ir ghi gelbe- Matt. 22. tumbim / newengdami darbo alba proces. Milek Johan. 15 artimaghi ſawa kaip patſai ſawe. Tatai ira mana priſakimas / idant ius kits kitta miletumbit / kaip eſch ius mileiau.

Schitta pamokſla ir Schwentas Powilas wiſſoſu ſawa Gromatůſu / kaip ir kitti Apaſchtalai ſwietui důſt / Todelei ir mes pawaiſdo ſchu ſzmoniu ſekdami / ir priſſakimo wiſſo Schwento raſchto klauſidami / artimaghi ſawa pawarguſi milekime / O netiktai burna / bet ir darbais / ta ſawa meile iem parodikem.

Teipo nůg ſchu neſcheiu mokinkimes ſchu triu krikſchczoniſchku daiktu / Pirmai mielaſchirdiſte alba paſſigaileghima ant artimo pawarguſio. Antra tikra wiera ing muſu Pona JEſu Kriſtu. Treczio / tikra meile artimoiui ſawam dariti darbu.

Ant Antro.

Ka ſzmogus ſergans tur dariti.

Szmones

Szmones iſch pradzio Swieto ſirguſes/ ir dabar ſerganczes/ koßnas ßinna/ netiktai iſch liudimo raſchto/ bet ir iſch koßno paties pertirimo. Neſa ir ſchû pacziu cziesu girdim/ bei regim/ ßmones pa wiſſus kraſchtus ßemes/ mieſtu alba kiemu negalinczes/ Ir tiek indiwinu liggu randaſe/ kaip nepatis/ daktaraj ſotug neßinnos/ kaipo tas nauias liggas giditi alba prawariti/ ſergagi wel netiktai iauni bernelei alba nukarſche ßmones/ bet ligga im iaunikius ir ſtiprus wirus/ Wel ligga ſpaudz netiktai ſirata/ bet jr bagota/ ne tiktai tarna/ bet tulas kartu ir pati Pona/ Kiek ira negalincziu ßmoniu Spitaliſſu/ kiek pro wiſſa ßeme daußanczunſiu/ kiek ira namuſu? Iſchtieſos be ſkaitliaus.

Bei koßna ligga kaczei ir wiſſu lengwiauſe/ ßmogu ſlogin ir didei ſpaudz/ kaip tatai koßnas ant ſawens numanam/ ir girdim ßmones waitoienczes/ girdim ßmones werkenczes/ ir raudoienszes/ bei wiſſur pagelbeghima ieſchkanczas. Daug bagotu ßmoniu wiſſa ſawa didi lobi iſtrawj/ ieib tiktai pagelbeti butu/ iſch liggos/ Kaip ape tatai ir Euangelioie pawaiſda turim/ kada antai moteriſchke krauio ligga negaledama wiſſa ſawa turta ant liekarıu iſchradg/ Teip ſakau koßnas ſergans rodas noretu iſchgiti. Matt. 9.

Atulas

A tulas kartu ßmogus noproſnai procewoieſi/ negaledams iſch liggos iſchgiti. Todelei mokinkimes nu kaipo ſergans ßmogus tur elgtiſsi / teib ſweikata atgautu / Ir ka teipaieg pagilbens tur dariti / idant Diewui intiktu.

Schwents raſchts tris kelius mumus roda/ kureis kada keliauſim ſirgdami / iſchgiſim / alba palengwinima/ ſunkibiu ſawa nůg Diewo gauſim/ neſa teipo ſkaitom Schwentame raſchte.

Syr, 38. Mielas Sunau/ kada apſirgſi / tada tu ſchitai nepanickink / melſkeſi Wieſchpati / tadda ghis tawe iſchgidis. Liaukes grieko / ir teiſink tawa rankas/ Bei czistik ſchirdi tawa nůg wiſſu nuſſideghimu / ir paſſitaiſik / kaip kada taw mirti butu. Potam prileiſk Liekaru / Neſa Wieſchpats ghi leida / neigi tu io atleiſk nůg ſawens/ kolei io priſſiwalai.

Schieze triu daiktu mokami eſme / kuriu reik dariti/ iei negaledami norim / iſchgiti.

Pirma ſaka ir liepia Syrachas/ idant ſerganſis nůg Grieku liautunſe/ tatai eſt/ Idant ſerganſis iſchmiſlitu wiſſus ſawa griekus/ kureis alba Diewa alba ßmogu paßeidens ira/ buk tatai ira pikti darbai/ pikti ßodei/ alba piktas dumas/ Idant/ thu delei iſch dugno ſawa ſchirdies gailetunſe Bet beſſigaileda mies nenuſſimintu / Net tiketu ſawe Ponip Diewip iſch malones delei JEſaus Kriſtaus mukos ir ſmerties / atleidima

keidima gauſens Griekų ſawa pirmuju nebedariti/
bet liautiſſi/ir kita Diewui intinkanti giwenima pra-
deti/ piktus ſawa norus ramditi/ ir rankas ſawa bei
wiſſa kuna gerump darbump werſti/ Schitai wis
wadinna raſchtas liowimma alba pakuta.
Teipo eſti lowe ir pakuta dare kiek tukſtantis/
moteru/wiru/ bernu/ iaunu mergu/ iſch pradzio ſwie-
to/ Neſa ir Diewas todelei liggas ant ſzmonių uſ-
ſiuncz/ idant anus teipo pakutoſpi priwerſtu/ Tůgi ir
Dowidas ſaka. Pone ger man ira/ iog mane pako- Pſal. 119.
roiei/ieib eſch mokincziaus teiſibiu tawa.
Antra. Inſaka wiſſam ſwietui/kada kas negal/
ir nor pagilbti/ Idant Melſtunſe Wieſchpati ir iop
ſchauktunſe pagelbeghimo ir iſchgidimo. Neſa Die-
was ira wiſſagalins/ kurſai wienu tiktai ſzodziu alba
mirktereghimu ligga kaczei ſmertelna gal nůgi ſzmo-
gaus prawariti. Diewas wel rodas nor ſzmogu gel-
beti/ neſa ghis ira muſu wiſſu Tiewas/mes wiſſi io
mieli waikai/ Ghis negeidz ſmerties bet priſiwertimo
ſzmogaus/ idant amſzinai iſchgantas butu/ Diewas
liepens ira melſtiſſi bedoie. Schauk manenſpi war- Pſal. 50.
gůſu budams. Tu ſzmogau turri melſties Pono Matt. 6.
Diewo tawa. Diewas teipaieg ſzadeia priimti ir
iſchklauſiti muſu malda. Schauk manenſp etc. eſch Pſal. 50.
iſchklauſiſiu tawe. Praſchiket/tada imſit. Tů budu Ioh. 6.
meldeſi Karalius Hiſkia ſirgdams ir pagalba
gawa/

gawa/ Hiſkia apſirga mirtinai/ ir Prarakas Eſaiaſchus ateiens iopi biloia. Teip bila Ponas aprupink Namus tawa/ neſa taw bus mirti/ ir nebuſi giwas/ Tada nukreipe Hiſkias weida ſawa ſienoſpi/ ir meldeſi Wieſchpati bilodams. Wieſchpatie atmink mane gerai giwenuſi/ po tawa akim pilna ſchirde/ ir dariuſi kas taw intikka/ ir Hiſkia werke graudingai/ Tada ateia ßodis Wieſchpaties Eſaiaſchauſp/ Eik ir kalbek Hiſkiai. Teipo ſaka ponas Diewas etc. Teipo meldeſi ir daug kitu Nauieme Sokane/ kure wiſſi Diewo pagelbeti ir iſch liggos ſawa iſchgiditi buwa. Kaip ir ſchoie Euangelioie ſchiſſai negalinſis ßmogus ir io neſcheiei. Ant Treczio. Negalinſis ir noruſis iſch liggos iſchgiti pakuta darens/ Diewip atſipraſchens/ te priim liekarſtiwa alba ßoles / ir kitta gera prota ßmo-
Syr. 38. gaus iſchmintingo. Neſa teip ſkaitom. Diewas dűſt liekarſtiwa iſch ßemes aukti / bei cet. Schicze girdim pati Pona Diewa ne tiktai ßoles leiduſi/ ir anas iſch ßemes dűdanti aukti/ bet ir ßolemus ta maci dűdanti/ iog daug liggu alba kittu paßeidimu ant kuno ßmo-
Syr: 38. gaus gal per ies iſchgidita buti. Item/ Garbink barbieru tikraia iſchmintumi/ neſa Ponas ghi leida / ir liekarſtiwa ateit nűg aukſchcziauſoio.

Teipo tada te dara negalinſis ßmogus/ Te ſuſiiednoi ſu Diewu te liauieſſi grieko/ Te praſcha Diewa/ ir galiauſei te priim liekarſtiwa.

O patam pagilbens / kaltas ira Diewui iſch dugno

dugno ſawa ſchirdies dekawoti / kaip ape Diekawo-ghima per metus ganna tankei girdeiot. Wiſſaga-linſis Diewas teduodi mumus wiſſiemus tikra gai-leſſi grieku/tikra pakuta/ tikra malda/ ir gera liekarſt-wa ant kuna ir duſches muſu. Amen.

DVVIDECHIM: NEDEL: PO S: Traices, Euan: Matth. 22. paguld:

1♦ JRatſakidams JEſus wel kalbeia iump per priliginimus / ir biloia. Kara=

Karaliſta Dangaus priliginta ira Ka= ♦2
raliui/ kurſai padare ſwodba Sunui ſa=
wam/ ir nuſiunte Tarnus ſawa/ ſwæcziu ♦3
ant ſwodbos wadinti. A anis nenoreia
ateiti. Wel ſiunte kittus tarnus/ bilo= ♦4
dams. Sakiket ſweczamus/ ſchitai/ mana
Pietus pagatawijau/ mana Jauczei/
mana Pænamas pækus ira pamuſchtas
ir wis pagatawita/ eiket Swodbon. A ♦5
anis papeike tatai/ ir eia/ wienas ant
ſawa lauko/ antras ant ſawa prækiſtes.
A nekurie ſugawa tarnus io pagiedinna ♦6
ir uſʒmuſcheios. A Karalius tatai iſch= ♦7
girdens/ apſinirta/ ir nuſiunte karius
ſawa/ ir pamuſche raſbainikus anus/ ir
mieſta iu uſʒdege.
Potam biloia Tarnams ſawa/ Swod= ♦8
ba tieſa ira pægatawita/ Bet ſweczei ias
nebuwa

9♦ nebuwa werti. Todelei eikite ant kæliu/
ir pawadinkite ant ſwodbos/ka randat.
10♦ Nuete Tarnai ant kæliu ſurinka kurius
tiktai rada / piktus ir gerus. Ir tapa
wiſſi Stalai pilni.

11♦ Potam ineia Karalius/ apſʒwalgiti
ſweczʒiu ir iſchwjda tenai ſʒmogu neturin-
12♦ ti ruba ſwodbiſchka/ir biloia iamui/Prie-
teliau/kaip tu cʒia ineijei neturedams ru-
13♦ ba ſwodbiſchka? A anas nutileia. Tada
biloia Karalius ſawa tarnams/Suriſch-
ket ia koias ir rankas / ir meſkite ghi ing
Tamſibes/Te bus werkſmas ir grie-
14♦ ſʒimas dantu. Neſa daug ira pa-
wadintu/o maſʒ iſchrinktu.

g Iſchgul-

Ischguldimas schos Euangelios.

APbarens buwa Ponas musu JEsus Kristus Szidu wiriausius / todelei iog anis io / kaip tikroio Mesioschaus nenoreia prijmti / nei iam intiketi / Isch to anis papjke dumoia Kristaus sugauti / bet nedrinsa delei
Matt. 21. szmoniu kuru / kurie ghi Praraku essanti tikeia. Tůgi Kristus iemus nu primen / ape dide geribe sawa danguiScio Tiewo / ieschkanczio Szidu amszina ischganima. Jr usz akiu mata iu apsikietawuse schirdi / bey pranesch iemus karoghima Diewo / kurio nei scheme nei aname Swiete netures ischwenkti. Grumsdzia taipateg ir pagonims / iei anis wieton Szidu pawadinti / pakutos nedaris / tadda iog ir anis ing tamsibes amszinas / tatai esti / ing amszina praszudima bus patremti.

Todelei rupinkimes geribes Diewo nepaniekinti / bet ing Kristu tiketi / ir krikschczonischkaj giwenti / Tadda busim ischganiti.

Wietas isch schos Euangelios buk.

Ant Pirmo.

Ape neischmerůta Geribe Diewo renkanczio saw Basznicze / isch Szidu gimines.

Ant Antro.

Ape Geribe Diewo parodita mumus pagonims.

Ant Pir

Ant Pirmo.

Ape dide Geribe Diewo / Szidams padarita.

PONa Diewa ßmoniu gimine didziaus milinti / nei kittus sawa sutwerimus / teip danguie kaip ant ßemes / isch schu daiktu galim permaniti.

Ant Pirmo. Kaczei Diewas wissus daiktus sutwere / o tacziau newieno ant sawa weido nesutwere kaip ßmogu. Ischtiesos ant Diewo weido padare Gen. 1. ghi / tatai est / teip teisu teip gera etc. kaip pats ira Diewas.

Ant Antro. Meile Diewo tame issiroda / iog Diewas ßmogui pawele ponawoghima ant wissu daiktu. Ponawoket ant paukschziu po dangumi Gen. 1. ant ßuwu marosu ir ant wissu daiktu krutanczuiu ant ßemes.

Ant Treczio. Malone Diewo ßmoniu giminete tame passiroda / iog Diewas ape ana rupinasse / seib neinsibristu ingi beda / todel ghis iei pranesch bilodams. Isch medzio ischminties newalgiket / nes ku- Gen. 2. re dienaius isch to walgisit / smertimi mirsit.

Ant Ketwirto. Meile bei malone Diewo ir tame passiroda / Jog ghis gaileios nussideiimo Adomo Raiuie. O ne tiktai gaileios delei io prapůlimo / bet ir Ischgelbetoghi isch malones paßadeia / bilodams. Sekla moteriſchkes sutrins ßalczio galwa. Schitta Gen. 3.

dide meile / malone ir susimilima Pono Diewo / Dowidas ßinnodams / ir ape ta nobaßna schirdze misliPsal. 33. dams / bila. Szeme pilna ira susimilimo Diewo.

Ant Penkto. Bet wissu didziause malone Diewo / schitta ira / Jog ghis isch ßmoniu gimines / saw skir ir renk Baßnicze / tatai est / pulka ßmoniu / ant kuru ghis susimilsta / iems griekus atleidz / apteisin / paschwencz ir amßinai ischgana.

Bei schita sawa dide malone / Ponas Diewas wissu pirmiausei parode Szidu giminei / isch iu plemes dûdams ußgimti Messioschu wisso swieto. Ischgi iu saw skirdams ir rinkdams Baßnicze. Kaip schita malone Diewo Ponas Kristus schoie Euangelioie priligin swodbai / kure Karalius Sunui sawam padare. Nesa kaip antai Swodboie sunaus Karaliaus kokio / swetei kwieczami alba wadinami ira per tarnus Karaliaus / Schiteipo ir Ponas Diewas amßinasis ir tikrasis Karalius dangaus karalistona, sawa pakwiete ir pawadinna wissu pirmiausei per sawa tarnus / Szidu gimine.

Bet per tus tarnus issimana Patriarchai / Prarakai / ir Apaschtalai / nesa schitie wissi pawadinna Szidus dangaus karalistona / pagal ßodziu KriMatt. 23. staus. Schitai / esch siunczìu iusump Prarakus ir raschtomokitus / Alba. Stoiosi ßodis Pono Diewo Prarakop Esaioschausp etc.

Schita

Schitta malone Diewo buwa Szidams prijmti/ Bet weiſ dek ka anis weik/ kitti nenor ateiti / kitti tatai papeike/ eidams wiens ant sawa lauko / kits ant sawa prekistos/ kitti sugawe tarnus apgedina/ ir ußmusche tos. Kaip toktai Szidai Prarakams ischtiesos ira padare. Nes Esaiaschu anis giwa ing medi ischdubusi indeta / graischtu pussiau perpiawe. Amosa Praraka anis gelaßies karte ußmusche. Zacharioschu anis Baßniczoj pas altora teipaieg nußawinna/ Kaip ape tatai placziaus historias ischrascha. Teip anis ischtiesos ant thos swodbos ne ateja/ tatai est/ malones Diewo neparagawa.

Bet ka gawa Szidai nenoredami prijmti malones Diewo? Ape tatai patsai Kristus schoie Euangelioie saka / Karalus tatai ischgirdens/ apsmurta/ ir nusiuntens karius sawa / pamusche ras bainikus anus ir miesta iu ußdege. Kaip kada tartu Ponas Kristus / Szidai delei iu nepriemimo malones Diewo / sunkei schicze ant ßemes bus karoti / Ir potam kunu ir dusche tures amßinai prapulti.

Kaip tatai paskui ir nusidawe Szidams/ er miestas iu wiriausis nera ischpustitas? er anu kiek tukstantis badu ir kardu neprapůle? er dalis iu netapa ganna piggei pardůti? er ir dabar palaiks Szidu netur pra wissas ßemes daußities?

Ir po ſchu wargu iemus neiſchkakti dangaus Karaliſton / bet ſu kunu ir duſche amƷinai prapulti/ ligei kaip ir pats Welinas pekloie dekti.

Tiek ape Malone Diewo padarita Szidams/ ir ape iu nepriemima ir kurio budu anis deleito ka-roti eſti.

Ant Antro.

Ape malone Diewo/ kure ghis padare Pagonims.

EIſkiteghi ant kæliu/ ir pawadinkite ant ſwodbos/ ka randat/ Nueie tarnai ant keliu ſurinka kurius tiktai rada piktus ir gerus/ ir tapa wiſſi ſtalai pilni.

Iſch ſchu Ʒodziu Kriſtaus galim permaniti/ iog Diewas po Szidu / malone ſawa pagrinƷa pago-niumpi/ nes thie iſſimana kaip ir ant keliu æſa. Bei ſchita malone Ponas Diewas/ Pagonims padare wiſſu didziauſei po priſſikelimo Pono JEſaus Kri-ſtaus iſch numiruſiu/ nes tů czeſu ſiunte Ponas Die-was Tarnus ſawa Pagonump / důdams iemus ſiu-liti/ ſawa Sunu / atleidima grieku / malone / ir du-ſches iſchganima. Kaip ape tatai pats Kriſtus ſchwentamip Mathieip paſkucziauſeme paguldime bila.

Szia. Eiket po wiſſa ſwieta ir mokiket wiſſus pagonus / krikſchtidami ios wardana Diewo Tiewo / Sunaus ir Schwentos Dwaſes kuris tikes bus iſchganitas / kuris ne tikes / bus praſʒuditas. Jumus pirmiauſei tureia Diewo ſʒodis paſakitas buti / Bet kadangi ius to nůg ſawens patremet / ir ſawe patis nehadnais laiket / amſʒino giwenimo / Schitai kreipemes pagonump / neſa ſchiteipo mumus Ponas priſakens ira. Matt. 25. Acto. 13.

Jſch to nu mieli krikſchczonis mumus Pagonims Diewo ſʒodis ſakamas / Schwenti Sakramentai iſchdaliami / griekai atleidʒemi / ir dangaus karaliſta ſiulama ira.

Todelei rupinkimes idant tha didi Pono Diewo malone mumus paſiulita / priijmtumbim / Diewo ſʒodi miletumbim / klauſitumbim / pagalei to tiketumbim / ir giwentumbim.

Bet weiſdekem kokiems Pagonims paſſiroda. Jſchtieſos anis malones Diewo teipo nůg ſawens neatmet / kaip Szidai / nei wel tarnu Pono Diewo teip ne peik / nei uſʒmuſch / allie wenok dalis iu negerai / nei tikrai elgeſi / alba kaip czonai raſchama ira / Daug iu netur rubo ſwodbiſchko / tatai eſt / anis nepakutawoj / albo Ponop Diewop newerczaſi / gailedamies iſch grieku ſawa / Diewui tikedami / ir ſchwenta Diewui intinkanti giwenima weſdami.

g iiij Kaip

Kaip ischtiesos daug tokiu tarp musu krikschezioniu randa/ kurie kaczei Schwenta Krikschta prieme/ Baßniczion eidami/ Sakramenta altoriaus wartodami/ taczìau po pirmam sek sawa griekus paiunktosius/ kits wagia/ kits kekschauia/ kits plescha/ ir surb krauio artimoio sawa.

Bet kake thie piktieghi krikschezonis tur gauti alga?

Ape alga piktuiu krikschezioniu schicze raschita ira/ karaliu amßinaghi/ tatai esti/ Diewa pati teip kalbanti. Surischket io koias ir rankas ir inmeskite ghi/in tamsibes/Te bus werksmas ir grießimas dantu. Schitai labai biauri ir ischgastinga bus alga/ kure Diewas důs sudna diena/ netikintiemus krikschezonims/ kaip anis nůg Diewo/nůg schwentu Angelu/ir nůg wissu geru krikschezioniu bus atskirti/ iu koios ir rankas surischtos/ir inmesti ing giliause pekla/ pas Welinus praskeiktus/ kur bus isch tos didzos mukos/ didis werksmas/ waitoiimas/ ir dantu grießimas alba klabeiimas/ Nůg ko tu mus wissus Pone Diewe saugok.

Todelei mana milimi brolei ir sesseres Kristuie graudenu ir praschau ius wardana Diewo/ milekem Diewa/ mus milinti/ priimkem su diekinga schirdze

io malone

io malone / lankikem tankei Baßnicze / klausikem io Schwentos Euangelios / mokinkimes poteru / imkime io kuna ir kraughi brangughi ir schwentaghi / ir penneckem sawa duschele miela / ant amßino pagiwenimo / Weskem wel toki giwenima / idant tů artimoiui sawam pasłußitumbim ir Diewui intiktumbim. Ieib po schu wargu Diewip butumbim / ir su Schwentais Angelais linksmibeie giwentumbim po akim Schwentos Traices / kurei testow amßina schlowe. Amen.

DVVIDESCHIM: IR PIRMOIE Nedel: po Schvventos Traices Euangelia, Ioh: 4. Paguld.

46♦ BVwa nekuris Karalischkis / to sunus
47♦ negalia Capernaume mieste. Tas-
sai ischgirdens / iog JEsus ateia isch
Judawos Galileana / eia iopi / ir prasche
ghi / idant ateitu ir pasweikintu sunu io /
48♦ ne sa iau buwa be mirschtams / Ir Jesus
biloia iopi / kada ius ßenklu ir stebuklu ne
49♦ regit / tada netikit. Biloia iopi Kara-

lischkis Wieschpatie/ateik/pirm neignu-
mirschta waikas mana. JEsus biloia ♦50
iopi/Eik/Sunus tawa giwas ira. Jr
intikeia ßmogus ßodzui/ kuri JEsus
iopi sake/ir eia.

Jr parenczem/sutikka ghi Tarnai io/ ♦51
ir apsake iamui/bilodami/Sunus tawa
giwas

52♦ giwas ira / tada klausineia nog iu hadi-
nos / kuroie pasweika / A anis biloia iopi /
wakar sekma hadina drugis ghi pame-
53♦ te. Permane tada Tiewas / iog tha
hadina buwa / kuroie JEsus sake iopi /
Sunus tawa giwas ira. Ir ghis inti-
54♦ keia su wissa scheimina sawa. Tatai est
antras ßenklas kuri JEsus padare /
kada isch Sźidawos Galileana ateia.

Ischguldimas schos Euangelios.

EVangelista Janas antrame paguldime rascha / Pona musu JEsu Christu aname mieste Galileos ßemeie / kuris wadinnams buwa / Kana / ant swodbos isch prasto wandinio / gera wina padariusi / ir schitu Jaunikį ir marcze apdowanoiusi / Ir iog isch to darbo Kristaus Apaschtalai io ir daug kittu ßmoniu pradeiang ghi tiketi. Todelei idant schita wiera ing sawe butu pastiprinta / Ponas ne po ilgam wel ing miesta Kana sugrinßa / idant daugesni stebuklu / tawe miestepadaritu.

padaritu. Tůgi ghis dwarionies kokio iſch Capernaum ſunu drugiu ſerganti iſchgide/ ir ſchitaip padare iog netiktai mieſchczonis Kano/ bet ir wiſſas ukis ſcho dwarionies Karaliaus Herodo / wiera tikra priijm. Mes iſch ſchos Euangelios / Diewui padedant/ape du daiktu/ trumpai kalbeſim.

Ant Pirmo. Ape wargus ſʒmoniu / Ir kuriů budu Diewas pakutoſpi wadin.

Ant Antro. Ape Pawaiſda ſcho Kaliſchkio.

Ant Pirmo.

Ape wargus ſʒmoniu ir kokiu budu pakutoſpi Diewas wadin.

BIrdim czonai Euangelioie ſunu Dwarionies kakio / drugiu apſirguſi / ir niekur negaleiuſi pagalbos alba iſchgidima gauti. Bet iſch tos liggos iaukaip ir mirti pradetuſi.

Teip ir dabar muſu waikelej ir ſcheimina tulas kartu / netiktai drugiu apſerg / bet ir kittomis ne paſkaltamomis liggomis ira warginami tas ſchaſchais ſchis nieʒais / kits gumbe / kits brantais apſerg / kits negal koiomis / kits rankomis / kits akimis prapůl. Bei tokiu negalinczíu waiku randaſe koʒnoi ʒemeie/ koʒname mieſte / koʒname kieme / ir reta karta / raſſi namus/kurioſu nebutu ʒmogaus kokio negalinczio.

Potam

Potam girdim isch schos Euangelios/ scho waiko Tiewa/ isch liggos sawa Sunaus dide gawussi rupesti/ Nesa tatai Diewo est likkims/ iog gimditoiems labai skaudu ira/ kadda iu waikai pawargsta/ kada iu sweikas kunelis/ ira liggu ischpustiams/ kada iu grazus Sanarelei kuno/ ira pagadinami/ kada iu gisles ira liggos ischtansamos/ kada iu akeles mielas pagend/ kada iu rankeles grazes paluschta. Schitokie wargai waikeliu/ mieluiu sawa gimditoiu schirdi/ kaip peiliu perpiauia/ alba kaip ragotine kokie perdur.

Taliaus kaip schissai Jaunikaitis sunkei serg drugiu/ teip tulas kartu/ ir patis gimditoiei tur apsirgti/ kartais wiras/ kartais mote/ Jr kada schiteipo wiriause koke galwa apserg/ tadda pradest wissas ukis gaischti/ nera kas pennetu waikus alba schcimina/ nera kas tikrai uzweisdetu Uki. Schicze wel galinsis buk mote buk wiras/ delei negalinczoio labai didi gaun rupesti/ kaip tatai zinna thie/ kurie schus wargus regeia ir paragawa. Bet schitokie wargai randasi ne tiktai siratai/ bet ir didiemus Ponamus/ ne tiktai prastiemus/ bet ir didei ischmanantiemus/ netiktai piemeniems/ bet ir karaliams. Jr kas dabar piktesne ira zmogutelis kursai patlabai sweikas geras ira/ tas nezinnos ikki wakaro toksai passilikkseng/ kursai sche diena sweikas/ linksmas da geras ira/ tas gal rittoi alba poritu numirti.

Todelei

Todelei muſu giwenima patſai Ponas Diewas
priligin/ kartais ßolelei lauko / kartais puſlei wandi-
nio/kartais ßiedams ßoleliu. Kaip antai ßolie beße-
kůienti/ tůiaus gal pawiſti/ pageſti ir ſuputi/ teipo ir
ßmogutelis/kaip puſle wandinio umai pagend.

Iſch kur tada randaſi wargai?

Schicze turrim nu toliaus miſliti ir iſch Diewo
ßodzio mokinties / kodelei ſchitokie wargai ir ſmertis
ßmogui randaſi.
Ant Pirmo. Randaſi ßmoniems tokie wargai
delei iu pikto giweniino / delei neklauſimo Diewo pri-
Gen. 2. ſakimu. Kure diena ißwalgiſi iſch medzio taw uß-
Deut. 28. drauſto/bus taw mirti. Ponas Diewas daug war-
gu praneſch ßmoniemus/nepildantiemus io Sokana.
Ant Antro. Daug pikto / daug liggu ir wargu/
1. Pet. 5. randaſe ſwietui iſch piktenibes Welino. Nepriete-
lius iuſu ſukaſſi aplink ius / tikodams ieib ka prari-
tu. Regim tatai Hiſtoriaie Schwenta Jobo / gero
ir Diewo bijanczoſio wiro.
Ant Treczio. Kartais ir patſai Ponas Diewas
ußleidz ant ßmogaus wargus tokius / idant ghis/ al-
ba ſawa ant to ßmogaus paroditu mace/ alba idant
ghi ſchiteipo pakutaſpi priwerſtu / Neſa kada ßmo-
gus pawargſta / tadda ghis iſchmokſta/ kaip Diewo
praſchitiſſi/kaip grieku liautiſſi.

Bet pri-

Bet priminnus Diewa mus per wargus wadinnanti pakutoſpi / weiſ dekem / kurů budu toliaus Diewas mus ant gero kelio alba giwenimo wed.

Kaipo Diewas pakutoſpi wadin?

Ant Pirmo. Wadin Diewas ßmogu ant pakutos / per Sokona alba Szodi ſawa ſchwenta / drauſdams mums piktus darbus / ir liepdams gerus dariti. Jr iei galetumbim pagal ſchu priſakimu Diewo giwenti / tadda butumbim be wargu.

Ant Antro. Wadin mus Diewas pakutoſpi / kittu ßmoniu griekus primindams ir didi iu karoghima iſchrodidams. Kaip antai Kain / ußmuſche broli ſawa Abel / todelei Diewo prakeiktas buwa ir prapůle kunu bei duſche amßinai. Judoſchus Kriſtu iſchdawe / tů ghis nuſiminne / ir paſſikore.

Ant Treczio. Wadin Diewas ſwieta pakutoſp / per ßenklus ant meneſio / Saules. Kartais ant dangaus paſſiroda ßenklai / kaip ſcharwais apdariti wirai / alba kitti daiktai. Kartais regeia ant dangaus muka muſu Wieſchpaties Kriſtaus etc. Kartais lija krauieis.

Todelei ſchitokius ßenklus regedami ant dangaus / atminkime Diewa mus wadinanti pakutoſpi.

Ant Ket-

Ant Ketwirto. Pakutoſpi nůg Diewo wadinnami eſme per biauraie Smerti Wieſchpaties muſu Kriſtaus. Idant ßmogus regedams paties Diewo Sunu / delei ſwetimo griecko annaipo iſchſpelůta dumotu / ape baiſibe Grieku ſawa.

Schiteipo mieli krikſchczonis regim iog tulimu budu Diewas mus ant priſiwertimo alba lowimo grieku / ſawenſp wadin. Todelei kada regimes wargůſa inklimpe / kada regim ßenklus ant dangaus / alba kada per Sokana Diewo eſme apbarami / tadda turrim dumoti / idant pameſtumbim koßnas pikta ſawa giwenima / ir tikotumbim amßino anno ir linkſmo giwenimo / kuris danguie po akim Diewo bus. Colof. 5. Ieſchkoket kas aukſchtai ira / kur ſed Kriſtus po deſchines Diewo.

Ant Antro.

Ape pawaiſda ſcho Karaliſchkio.

SChiſſai Karaliſchkis labai wieſchlibas Wiras ira buwens / ir labai gerrai elgeſi / alba giwena. Nůg kurio ſaw pamokſla gal imti wiſſi Pilltionis / wiſſi Tiewa ir Augiwes / ir wiſſi Vkenikai ſcheimina turi.

Pirmiauſei ſchis karaliſchkis tarnauia Karalui Herodui / ir io wiſſoſu daiktůſa klauſa / Bet wienok ghis Ponui JEſui ſtiprei iſchtik.

Teipo

Teipo ir dabar pareitis thiemus dariti / kurie Karaliams / Herczikiams ir didiems Ponams ſluſʒiʒanus tur weiſdeti / idant Pono Diewo / wiriauſio Karaliaus neuſʒmirſchtu / bet ir iam ſluſʒitu / ing ghi tikedami / ghrmiledami / io melſdamies / ir io priſakimus klauſidami. Bet ſʒala tokiu Dwarionu / ſchu muſu czieſu / ne daug ira / Didʒüienczu / girtůienczu / keikenczu / kekſchauienczu / bei Diewa bluſnienczu ir per daug randi.

Antro. Regim ſchi Dwarioni procewotentinſi delei wargu ſawa Sunaus / neſa ghis nůg Kapernaum ikki Kanos kakes ſcheſches mules Kriſtauſpi keliawa / Sunu ſawa ſerganti uſʒſtoij / meldeſi Kriſtaus idant Kriſtus iopi ateiens / ghi iſchgiditu.

Teipo ir dabar krikſchczoniſchki Tiewai ir Motinos tur dariti / kada iu waikai apſerg / kaip ir anna [Matt. 15.] augiwe dare / kurios dukteri Welinas buwa apſedens. Ghi teip ilgai Kriſtu melde / ikki ghi perpraſche / neſa kuri krikſchczoniſchka augiwe galletu ſawa kuno ir krauio nepaſſigailleti. Bet tankei tatai nuſidůſt kaip Augiwe pikta / ir waiko ſawa uſʒmirſcht / A kurios teipo dara / didʒius ſaw griekus pelna / ir ſchitu delei ſunkei nůg Pono Diewo bus karotas. Kur- [1. Tim. 5.] ſai ſawuiu wiernai ne apſiim / nei amus priweiſd / tas uſſigine wiera / bei pikteſnis ira nei pagonis.

Treczio. Schiſſai Dwarionis namie parείens ir Sunu ſawa pagilbuſi alba ſweika radens/ pradeſt ſcheiminai ſawa ape Kriſtu kalbeti/ mokidams iůs/ ghi eſſanti tikru Diewo Sunumi/ ir iſch pannos Marios ßmogumi gimuſi/ alba ant ſchos ßemes ateiuſi/ idant netiktai ſchitokes liggas nůg ßmoniu prawaritu/ bet ir griekus iemus atleiſtu/ Diewo ruſtibe numalditu/ ir ſawa kenteijmu ir ſmertimi iemus grieku atleidima ir amßina giwenima dangaus Karaliſtoie nupelnitu.

Teipo ir ius Vkenikai kalti eſte ſawa ſcheimina mokiti ſchwentu poteru/ anus raginti ir priſpauſti/ idant ſchwentomis dienomis eitu baßniczon/ ir Diewo ßodzio primoktu/ Diewo melſtunſe/ ir pagalei walios Diewo giwentu.

Kurſai Vkeniks ſchitaip ſawa ſcheimina Diewo ßodziu mokin/ ir ana werczDiewui tiketi/ iam ſlußiti/ ir io bijotiſſi. Tam Ponas Diewas nor gera důti palaima/ ir ſcheimina toki iů geriaus klauſis. Ir ant galo tokſai Vkeniks/ ſu ſawa ſcheimina apturesdangaus karaliſta/ ir duſches ſawa mielos iſchganima. Atpent iei kurſai Vkeniks patſai Diewo nebijoſi/ nei ſcheiminos ſawa prilaika idant Diewa paßintu/ tas kolei giwas bus/ turres ſu ſcheimina ſawa tiktai wargti/

wargti/ ir potam su kunu ir dusche amßinai prapulti.
Nůg ko apsaugot mus Pone Diewe delei tawa Su=
naus mielojo / musu Wieschpaties Jesaus Kristaus.
AMEN.

DVVIDESCHIM: IR ANTROIE Nedel: po Schvventos Traices Euangelia, Matth: 18. Paguld.

21♦ Pætras ateiens JEsausp biloia/ kiek
kartu turiu mana broliui / kursai
priesch mane sugrieschij atleisti? Bau
22♦ gana septinis kartus? Jesus biloia iopi/
Esch sakau taw / neseptinis kartus / bet
septinias deschimtis kartu / septinis kar=
tus.
23♦ Todelei priliginta ira dangaus Ka=
ralista Karaliui/ kursai noreia sussirako=
24♦ ti su tarnais sawa. Ir kaip rokoti pra=
deia/ radosi wienas/ kursai iam skeleia de=
h ij schimti

ſchimti tukſtancziu ſwaru. A kaip ghiſ= ♦25
ſai netureia ko uſʒmoketi / liepe Wieſch=
pats pardoti ghi / ir moteri io / ir io wai=

kas / ir wis ka tureia / ir uſʒmoketi. Po= ♦26
lens tada tarnas / meldeſi ghi / biloda=
mas. Wieſchpatie / pakentek man / eſch
taw

27♦ taw wis nariu uſʒmoketi. Paſſigaile=
ghens tada Wieſchpats ta paties tarno/
ghi paleida / ir ſkola iamui taipaieg at=
leida.
28♦ Tada iſcheghens tas pats tarnas/ra=
da wiena iſch burſiniku ſawa/kurſai ſke=
leia iamui ſchimta graſchiu. Ir nutwe=
rens/ ſmauge ghi /bilodams / Uſʒmoket
29♦ katu man ſkeli. Polens burſinikas io/
praſche ghi bilodamas / pakentek man/
30♦ eſch noriu tau wis uſʒmoketi. A ghis ne=
noreia. Bet nueghens inmete ghi ing
temnicze/pakolei uſʒmokeia kaſkeleia.
31♦ A iſchwide tatai burſinikai io uſſiſmu=
tiſa didei /ir ateie paſake Wieſchpati ſa=
32♦ wa wis kas nuſidawe. Pawadinens ta=
da ghi ſawenſp io Wieſchpats /biloia ia=
mui/Piktaſis tarne/wiſſa ſkola tau at=

h iij leidau

leidau/ iog mane meldei. Er netureiei ♦33
teipaieg ir tu ſuſſimilti ant tawa burſini=
ko/ kaip eſch ſuſſimillau ant tawens? Ir ♦34
apſiruſtawens Wieſchpats io/ padawe
ghi Muczitoiems/ ik uſzmokietu wis ka
iamui ſkeleia. Teipo ir Tiewas mana ♦35
danguieſis daris iumus/ iei ne atleiſite
iſch ſchirdu iuſu/ koſznas ſawamui broliui
nuſſideghimusia.

Iſchguldimas ſchos Euangelios.

POnas muſu IEſus Kriſtus pirm ſchos Euangelios mokinnens buwa Apaſchtalus/ idant ſzmogus ſzmogui kurſai prieſch ghi ſugrieſchij/ rodas atleiſtu/ Schita pamokſla Schwentas Petras girdeiens/ klauſe Kriſtu/ kiek kartu ſzmogus ſzmogui turetu atleiſti/ bau ganna butu ſeptinis kartus? A Kriſtus atſaka ne tiktai ſeptinis kartus/ bet ir kiek kartu anſai atſipraſcha.

Todelei Kriſtus toliaus per priliginima mokamus wiſſus Diewui daug ſkalanczus/ Ir kaip antai ghis

ghis dowanai mumus musu skola atleidz / idant ir mes kits kittam rodas teipaieg atleistumbim / iei nenorim amßinai prapulti. A diwi ira dalli schos schwentos Euangelios.

Pirma dalis Euangelios.

Kokie wissi ßmones ira po Diewo akim. Schitcze Scheschu daiktu mokinkimes.

Ant Pirmo. Mes wissi tarnai esme.

Ant Antro. Turrim isch sawa Tarnawimo paczian Diewui rokunda attadůti.

Ant Treczio. Sussirokawime daug skelam.

Ant Ketwirto. Ka galletu Diewas mums saw daug apskilusiems dariti.

Ant penkto. Kaipo atleidima Skolos alba atleidima grieku gaunam.

Ant Scheschto. Ka turrim weikti / idant apteisinti butumbim.

Antra dalis.

Kas mumus pareitis dariti kittiems Szmonims /

Ant Pirmo.

Mus wissus tarnais sanczius.

SZmones bagoti Vreda koki turintis alba daug ischmanantis wedasi dideis Ponais / didzůi/

h iiij kittus

kittus po koiu ſawa min / ir nor idant koßnas iemus
paſſidûtu alba kloniotunſe. Jr daug tu nedumoj
kaip kartunta iſch ſawa giwenimo turres rakunda
attadûti. Bet ſchitoie Euangelioie moka Kriſtus
Pſal. 116. wiſſas ßmones tarnais ſanczes Diewo. Wieſch-
patie eſch eſmi tarnas tawa / ir tawa tarnaites Su-
Job. 1. nus. Bau daboieis Tarno mano Jobo. Simeo-
Luc. 2. nas wadinaſſi tarnu Diewo / bilodams. Wieſch-
patie nu leidi Tarna tawa pakaiuie eiti/kaip kalbeiei.
Luc. 1. Panna Maria teipaieg wadinnaſe Tarnaite Die-
wo/Eſch eſmi tarnaite Diewo/ man tenuſidûd pagal
tawa ßodziu. Jtem / Diewas pawiſdeia ant ma-
nens ſawa ubagios tarnaites.

Todelei mes wiſſi tarnais budami nedidzûkem/
1. Petri 5. bet bukem po akim Diewo pakarni. Diewas atſi-
ſpir didzûientiemus / bet pakarniems dûſt malone.

Ant Antro.

Ape rakunda kuri Diewui attadûti turrim.

KAip ſcheme priliginime tarnai Ponui ſawam
turreia rakunda attadûti/ Teipo ir mes ßmo-
nes paczíam Diewui koßnas tureſim ſudna
2. Cor. 5. diena rakunda attadûti. Wiſſi turrim paſſiroditi ties
Soſtu ſudo Kriſtaus/ idant koßnas atgautu / pagal
giwenima ßiwato/buk pikt buk ger.

O netik.

O netiktai iſch darbu / bet ir iſch koſzno pikto ſzodzio. Sakau iumus ſzmones turres rakunda attadůti ſudnaie dienaie / iſch koſzno durno ſzodzio / kuri kalbeia. Mes wiſſi buſim paſtititi ties Soſtu Sudo Kriſtaus. Matt. 12. Rom. 14.

Jeigi nu rakundas bus důti Diewui / tadda wenkem kiek primanam piktus darbus / piktus ſzodzius / ir pikta duma.

Ant Trecźio.

Mes wiſſi Diewui daug ſkelam.

RAdaſi wiens kurſai iam ſkeleia deſchimti tukſtanczių ſwaru / tatai eſt kaip Scheſches deſchimts baczku aukſo. Per tatai iſſimana mus wiſſus didei kaltus eſanczius po Pono Diewo akim. Nes mielas brolau tirkes iſch Pono Diewo deſchimties priſakimu kokſai eſſi / tada patſai atſakiſi / Jog daug dideis griekais eſſi apſlogintas. Kas ſupranta kaip tankei ſugrieſchij? Wiſſi atpůle / wiſſi pageda. Nera nieko kurſai ger daritu / nei wieno. Psal. 19. Psal. 14.

Tieka ſkeledami / kamgi teip paſſileiduſci, giwenam.

Ant Ketwirto.

Ka Diewas galetu mumus dariti del grieku.

KAip netureia ko ußmoketi / liepe Wieſchpats pardoti / ghi / io Moteri / io waikus ir wiska tureia ir ußmoketi. Schiteip galetu Ponas Diewas mus wiſſus amßinai praßuditi delei grieku / iei noretu mumus ſuditi / pagalei aſchtraghi ſawa Suda. (Deut. 27.) Prakeikts teſtow koſnas nepildanſis wis kas raſchita ira taſu knigoſu alba Sokone. (Pſal. 130.) Pone iei nori griekus rokůti alba dabotiſſi / Pone kas iſchkentes?

Schiteipo regim iſch ſchos Euangelios / iog wiſſiemus mums butu prapulti amßinai / delei muſu pikto giwenimo,

Ant Penkto.

Kaipo atleidima Skolos alba atleidima grieku gaunam?

NAſſigaileia tada Wieſchpati to tarno / paleida ghi / irgi ſkola iam atleida. Schicze regim ta tarna atleidima ſkolos gawuſi nůg Wieſchpaties ſawa / tiktai iſch wieno paſſigaileghimo alba ſuſſimilimo.

Tipo

Teipo ir mes atleidima grieku/apteiſinima ir amßina iſchganima nůg Diewo wieno gaunam / bet ne iſchkakiu darbu muſu/nei iſch pinnigu/nei iſch ſchwentibes kakios/bet iſch wieno ſuſſimilimo Diewo. Iſch Rom. 5. darbu Sokono/nebus newiens ßmogus teiſus. Ne 1. Pet. 1. aukſu / ne ſidabru bet brangoiu krauiu Kriſtaus atpirkti eſte.

Todelei Neſawimi/ bet Diewui nuſitikekem/ geiſdami iſchganiti buti.

Ant Scheſchto.

Ka turrim weikti idant apteiſinti butumbim?

SChitai regim ant ſcho tarno / kaſſai ant Pirmo. Paſißemin bei půl keliůſa.

Ant Antro. Skola ſawa neſlepia bet iſchpaßinſta. Schiteipo ir mes grieku ſawa neſlepkem / bet Diewui iſchpaßinkem. Jei ſakomes grieku neturi/ tada pri- 1. Joh. 1. gaunamies patis / Bet iei griekus ſawa paßinſtam/ tada Diewas ira wiernas ir teiſus/ idant mumus griekus atleiſtu / ir czyſtij muſu wiſſas piktenibes.

Ant Treczio. Nenuſſimen / bet iſchtik mielaſchirdingiſtei Pono ſawa/ ir meldeſſi. Pone pakentek man. Schiteip ir mes paßinne ſawa griekus/ nenuſſiminkem / kaip Kain / Judoſchius / Saul ir kitti

kitti dare / bet atsipraschikem nůg Diewo. Teip dare Dawidas Psalmůsu / Teip dare Danielas Pratakas. Skaitik thinai wissa capitula.

Antra dalis Euangelios.

KAdangi isch pirmos dalies schos Euangelios girdeiam / ka Ponas Diewas mumus tarnamus sawa / daug iam apskilusiemus / dara. Tada nu toliaus mokinkimes / kas mumus pareitis dariti ligtarnamus sawa / tatai esti kitiems žmoniems.

Pawadinens tada Wieschpats tarna / biloia / piktasis tarne / wissa skola esch taw atleidau / kada mane meldei / er netureiei ir tu teipaieg sussimilti ant ligtarnio tawa / Kaip esch ant tawens sussimillau.

Schitze girdim Diewa norinti / idant wienas antram sussimiltumbimes / tatai est griekus alba nussideghimus io atleistumbim. Kaip antai ir Poterůse meldžamies bilodami / Atleisk mumus Diewe Tiewe musu kaltes / kaip mes atleidžem sawiems kaltiemus.

Bet kadangi swiets nerodas kits kittam atleidž / tada mes krikſczonis nu dabokimes priežastu / kodelei todas atsileisti ir su prieschiniku musu sudereti turrim.

Ant Pirmo

Ant Pirmo. Delei pawaiſdo paties Diewo/ kurſai mumus wiſſiems daug didziu grieku / koßna diena atleidz. Eſch / eſch iſchtrinu tawa perßengimus/ manens delei / ir tawa grieku neatmenu. Tu atleidi perßengimus ir griekus. Jſch ta tiek geruiu ßmoniu teip Sename kaip Nauieme Teſtamente/ nůg Diewo atſiprasche. Pſal. 6. 23. 51. etc. Eſa. 43. Pſal. 51.

Ant Antro. Delei priſakimo Diewo / neſa pats Kriſtus ſaka. Atleiſkite/ tada bus iumus atleiſta. Kurſai nenor atleiſti artimam ſawam / tas teip didei ſugrieſchij/ Kaip kada ßmogu ußmuſchtu. Lc

Ant Trezio. Turrim artimam atleiſti/ neſa ghis ira muſu burſeniks alba draugas. Er nebuwa taw ſuſſimilties ant tawa burſeniko/ kaip ir eſch ſuſſimillau ant tawens. Kaip draugs draugui rodas atleidz/ teip ir krikſchezionims krikſchezoniui rodas tur atleiſti.

Ant Ketwirto. Turrim kits kittam rodi aleiſti/ kadangi wiſſi nůg Diewo puſſes broleis ir ſeſſerimis eſme. Geras brolis/ broliui ſawam netůiau padiwij/ iei kur nuſſideſt / ir iam rodas atleidz/ Teip ir krikſchezianis krikſchezianiui neturetu tůiaus padiwiti/ bet atleiſti.

Ant Penkto. Pareitis mumus artimoiui ſawan atleiſti / ieib nebutumbim ſunkei Pono Diewo pakora-

pakoraswoti / nesa Kristus schoie Euangelioie teipo bila. **Teipo ir Tiewas mana danguiesis daris iumus / iei ne atleisite isch schirdies nussideghimus kožnas sawam broliui.**

Syr: 28. Kursai pasitieschi / ant to Ponas teipaieg pasitieschis ir iam io griekus teipaieg užturres. atleisk artimoiui kû ghis tawe pažeide / potam melskessi / tada ir taw bus atleisti tawa griekai?

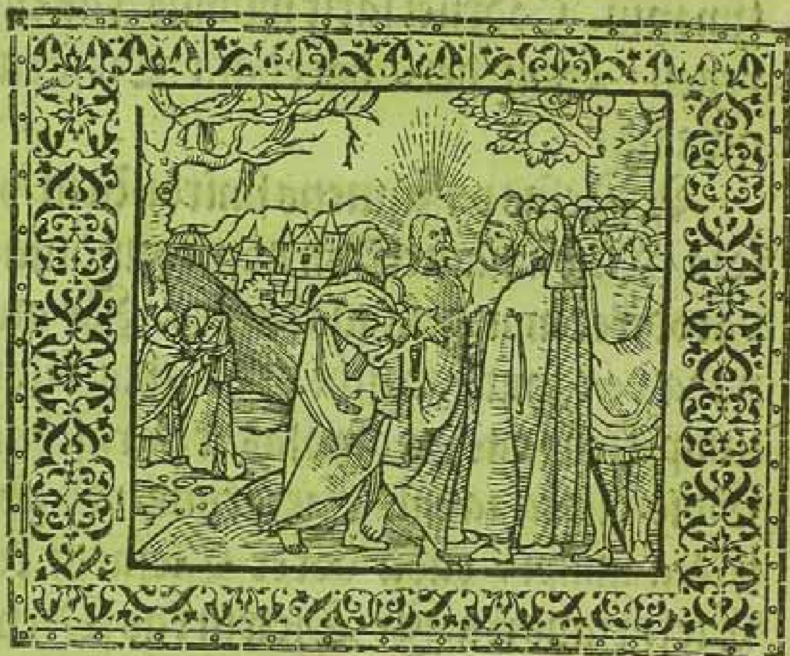
Szmogus priesch kitan kerschij / ir tika Malones Pono. Ghis ira nemilaschirdingas prisch sawa ligu / bei nor užu sawa griekus melstisi / Ghis tiktai kunas bei kraujas ira / o kerschij / kas tada iam io atleis griekus.

Atmink gala / bei pamesk kerschta / isch ko smertis bei prapûlims randasi / Ir giwenk Prisakimusu / atmink prisakimo / ir pamesk grumsdima priesch artima / Atmink sudereghimo aukscziausioio / ir atleisk nussideghima / Liaukesi waiditi tada daug grieku nebus. Nesa gailus žmogus pakel waida / ir Diewo nessibijans suraisga gerus prietelius / ir susumda pakaiui giwenanczius.

Todelei tarnais Diewo budami / ir nûgio atleidimo grieku gaudami. Ir mes artimoiui sawam rodas io atleiskem nussideghimus. Amen.

DVVIDE-

DVVIDESCHIM: IR TRECZOIE Nedel: po Schvventos Traiçes, Euangelia, Matth. 22. Paguldime.

15 Veghe Phariseuschai rodija / kaip
16 ghi prigautu kalbesiieio. Ir siunte
iopi mokintinius sawa / su Herodo tar-
nais

nais/ bilodami/ Mūſtre/ ßinome/ iog tei-
ſus eſſi/ ir kelį Diewo tikrai mokai/ ir
neadboghi newieno/ neſa neweiſdi weido
ßmoniu. Todrilei ſakik mumus/ kas taw ♦17
regeſi? Bau dera doti dani Cieſarui/
alba ne?

A Jeſus paßinnens ſmirdiſta iu/ bi- ♦18
loia/ Weidamainei kam mane gundinat/
parodikit man penigus danies. Jr anis ♦19
padawe iamui graſchi. Jr ghis biloia ♦20
iump/ kieno tas ira abroſas ir paraſchas?
Ghie biloia iamui Cieſaraus. A ghis ♦21
biloia iumpi/ tada dokit Cieſarui kas
Cieſariaus ira. Jr Diewui kas Diewo
ira. Anis tatai iſchgirde/ ſtebeioſi/ ir pa- ♦22
likke ghi/ atſtoia.

Jſchguldimas ſchos Euangelios.

Sʒinnot

Zinnat maloniauſieghi krikſchczonis Pona muſu JEſu Kriſtu werbu nedele raita ineijuſi ing mieſta Jeruſalem/ Jr ſchwenti Euangeliſtai raſcha ghi tů czieſu Szidu wiriauſius iſchbaruſi/ iog anis io nenoreia/ kaip tikroio Meſſioſchaus wiera prijmti/ Todelei anis papiken ſuſſirodij kaip Kriſtu kalbeghime prigautu. Tůgi ghi per ſawa mokintinius ir Karaliaus Herodo tarnus klauſe/ bau pareitis Cieſarui důti dant alba czinſʒe? Dumodami/ iei ghis atſakis/ důket kaip pradeie/ tada papikins ghis ant ſawens/ wiſſus ſʒidus/ O iei ſakis nedůti/ tada pakirſch ant io Cieſarus/ Jr ſchitaip tare nemintans primis galwa. A Kriſtus nei liepdams/nei drauſdams atſaka/ ir ſchiteipo iſſikalba/ kaip io Szidai neinweik.

Bet ſchitta Euangelia labai tropnei ſchů metu ſakama ira Baſʒniczoſu krikſchczoniſchkoſu/ neſa ſʒinat iog rudeni alba ant ſchwento Mertino cziſe Ponams ira renkama/ kartais Ponai per nereda pleſcha nůg ſʒmoniu dani/kartais padonis per netieſa ginnaſi důti Ponams cziſʒe. Jdant nu bei Ponai ſʒinnotu/ kaip imti/ir Padonis kaip důti dani/ ſchitta Euangelia baſʒniczoſu ira ſakama. Todel ir mes iſch ios tiktai ape Kriſtaus ſʒodʒius kalbeſim/ kur teip bila.

Dokiteghi Cieſarui kas Cieſaraus ira/ Jr Diewui kas Diewo ira.

Schittais ßodeis Ponas muſu IEſus Kriſtus ape dweius Ponus kalb/ Pirmiauſei primen Cieſaraus/ kaip ir wiriauſios galwos wiſſu Ponu ant ßemes. Antro paties Pono Diewo/ kaip wiſſu wiriauſios galwos bei ant ßemes bei ant dangaus. Bei priſaka Kriſtus idant bei Cieſarui/ Bei Diewui attadůtumbim/ kas koßnam pareitis. Per Cieſaru iſſimana wiſſi Swietiſchki Ponai ir Urednikai/ kurie wiſſas ßmones reda/ ir kuru wiſſas ſwietas klauſa. Per Diewa iſſimana muſu danguieſis Tiewas walditoias dangaus ir ßemes ir wiſſu daiktu.

Ape Swietiſchkus Ponus kalbant ſchittu keturu daiktu turrim dabotieſ.

Ant Pirmo: Iſch kur Swietiſchki Urednikai radoſe.
Ant Antro. Kodelei ios Diewas inſtate.
Ant Treczio. Kas iu ira darbas.
Ant Ketwirto. Kas pareitis iemus důti.

Ant Pirmo.

Iſch kur Cieſarus ir kittos wiriauſibes radoſe.

WIriauſibe paties Pono Diewo inſtatita ira/ kaip ape tatai Schwentas Powilass raſcha
Rom. 13. bilodams/ Nera newienos Wiriauſibes/ liſch nůg Diewo. Item/ Per mane karaliauia Karalei ir
Prouer. 8. rodnieghi Ponai ſed/ Per mane karaliauie Hercikei ir wiſſi

kwiſſi Ponai ant ſwieto / Joſaphat inſtate Sudzias 2. Par. 19. wiſſoſu mieſtoſu ſtiproſu Juda/koßname mieſte kellis/ Jr bilota Sudzium p. Dabokites ka weiket/ Neſa ius prowa darat neßmoniems / Bet Ponui/ ir ghis ſu iumis ira Prowoie / Todelei bijokites Wieſchpaties ir ſaugokities/ Neſa Poniep muſu Diewiep netieſos nera nei weiſdeijmas perſonos alba balwu.

Jſch ſchu ßodziu galim permaniti wiſſus ſwieto Ponus Diewo pramanitus. Todelei iu nepanieckinkem/priſch ios neſtenkimes / bet iemus paſſidůkem/ iu bijokimes ir iu rodas klauſikeme.

Ant Antro.

Delei kuru prießaſtu/ tatai eſt/ kodelei Diewas ſwietiſchkas wiriauſibes leida.

PONas Diewas wis iſchmanidams bei ßinnodams nieko noproſnai nei ſutwere nei leida/ Bet wis ka leida tatai delei didziu prießaſtu leida. Teipaieg ir Swietiſchkus Ponus ſchu daiktu delei inſtate.

Ant Pirmo. Ponas Diewas Karalius ir kittus ſwietiſchkus Ponus leida / idant koßnas ßmogus ſupraſtu ir iſchmanitu Diewa rupinantinſi delei wiſſu ßmoniu / idant anis pakawie ir ſandaroie giwendami galetu ieſchkoti ir aptureti/ pa ſcho pawarguſio giwenimo duſches iſchganima / Neſa ghis ne nor prapůlimo/bet iſchganimo ßmogaus.

Ant Antro. Ponas Diewas swietischkus Ponus istate/ Jdant mes ßmones pas kits kitta giwendami/ pakuieie galetumbim buti. Nesa iei ne butu Wiriausibiu tatai esti Ponu/ kuru tur koßnas bijotissi/tada ßmones durniaus ant kits kito eitu nei wilkai/ kits kittam sila atimtu/ ne tiktai io lobi/ bet ir Moteri su waikais/ iei ne butu Ponu negaletu ßmogus pũda prikaista ischlaikiti alba strowa saw ischwirti/ kits iam tatai pawerschtu. Jsch to tada rastunse/ barne/ kowa ir ußmuschimas tarp ßmoniu koßna diena/ bei ischpustighimas Swieto/ Jdant nu tokiam draust butu/ tada leidz Ponas Diewas Swietischkus kunigus kurie piktosius tur drausti/ ieib ßmoneles kits pas kitta galetu giwenti/ ir koßnas sawa prakaito dũneli su moterimi ir waikeleis walgiti.

Ant Treczio. Ponas Diewas Ponus Swietui dũst/ idant ghiemus schitaip swieta ußweisdint/ Sßmones galetu/ primokti Diewo Schwento ir brangaus ßodzio/ Jdant sakaw ßmones Diewa galetu paßinti/ iam tiketi/ iam slußiti/ir schiteipo garbindami Diewa/ir artima sawa miledami/ dangaus Karalistona ischkatti.

Jsch to tada permanikem mumns labai reikent wiriausibes/ Jr Diewa mums ant gero Ponus pramanusi.

Ant Areczio

Ant Treczio.

Ape Vreda Wiraußibes / kas pareitis Kunigams ſwietiſchkiems dariti.

WIſſu Cieſaru / Karaliu Hercikiu ir kittu Ponu Vredas ant ſchu triu darbu ſtow.

Pirmiauſei / Wiſſiems Cieſarams / Karaliams ir didiems Ponams pareitiſi rupinties / idant iu ſwiets / tatai eſti ßmones ir padonis Pona Diewa / wiſſu Cieſaru ir Karaliu wiriauſi / paßintu / ir io baimeie giwentu. Todelei didiems Ponams ußgul Baßniczes ir Iſkalas pabudawoti / ir tarnus Baßniczos ir iſkalu paſamditi / per kuriu gera pamokſla Ponui Diewui tarnai ir tarnaites butu ußauginti. Karalei tur buti tawa apekunais / ir Hercikeiu / tawa aukleies. Kaip tatai dare ira daug geru Cieſaru ir Karaliu pirm muſu / ir dabbar teip daranczіu ira. Eſa. 49.

Antro. Pareitis wiſiems Ponams ſwietiſchkiems drauſti ir pakorawoti wiſſus piktai daranczius. Iei kas palies kraughi ßmogaus to kraujas teſto paliets. Wiriauſibe nenoproſnai neſchoj karda. Ghi ira ſlußaunike Diewo / pagießanti ant tu / kurie pikta dara. Piktenibe tur ußdrauſta buti ſunku karoghimu. Teſtow prakeikts kurſai darba Wieſchpaties letai dara. Gen. 9. Rom. 15. Ierem. 48

Schiteipo regim/ Ponus muſu karoienczus piktai daranczius/ ne iſch ſawos walios / bet iſch Diewo likimmo/ Todelei iei nenoris kas Ponu karoiams/ te dara/ kas ger ira / tad tures bei pakaiu ir girtu nůg Ponu.

Treczio. Pareitis wiſſiems Ponams ſwietiſchkiems apginti gerůſius / idant anis pakaiu turetu
Psal. 82. nůg piktuiu / ir kas iu ira nůg anu ſaw palaikitu. Dariket tieſa pawarguſiam ir ſiratai / bei paſchokit pawarguſiam ir priſtokuſiam.

Jſchwadůket kudanghi ir ubaga / ir iſchgelbeket ghi iſch gwalto Diewo neſſibijanczuiu.

Bet Ponai karodami tur wienam kaip ir an-
Exod. 23. tram tieſa dariti. Tu tieſa pawarguſio tawa nekraipik biloie io / Nepribuk tu bilai netikrai/ Nekaltoio ir teiſoio nenußawink. Neſa eſch piktadeiui nedůmi wirſchaus / tu neimk balwu / neſa ios apiakin regincziuſ/ ir perkreipia bila teiſuiu.

Tiek iumus priwalu ira ßinnoti ape Ureda ſwietiſchku Kunigu alba Ponu. Bet kadangi Sunus Diewo ſchoie Euangelioie ſaka / Důket Cieſarui kas Cieſariaus ira / ir mes patis turrim iſchpaßinti/ iog daug gera nůg ſawa Ponu turrim/ tada ant galo mokinkimes kas mumus pareitis důti alba dariti Panams ſawa.

Ant Kec-

Ant Ketwirto.

Ka padoni kalti ira dûti Cieſarui.

ISchtieſos koßnas padonis Ponui ſawam kaltas ira / keturius daiktus pagalei Schwen-to raſchto/alba paties Diewo inſakimo.

Ant Pirmo. Kalti ira padoni Garbinti ſawa Ponus/ Garbink Tiewa ir Motina ſawa. Garbe at-tadûket tam / kuriam pareitis garbe. Diewo bijo-kes/ Karalu garbink. Bet Garbe iemus pridûda-ma ira / kada czeſningai ape ios dumoiem / iu ne iûke-mes/ kada czeſningai ape iûs kalbam/ Ir kada iemus klonoiemes/ir darbais wießlibais ios garbinam.

Exod. 20.
Rom. 13.
Prouer. 24

Ant Antro. Kalti eſme iemus attadûti dani/ tatai eſt / cziefe alba ir kartais renkant meſlewa/ Teip neſa Kriſtus ſchicze graſchi dûdama Cieſarui ran-koie ſawa turedams ſaka/ Dûket Cieſarui kas Cieſa-rui pareitis/ir Diewui kas Diewui pareitis. Tûieg budu priſaka Schwentas Pawilas. Dûket meſlewa/ kam meſlewa pareitis. Teipo dani attawe Szidai Rimianims. Josephas ir Maria Auguſtui Cieſa-rui. Jr daugia kittu ßmoniu. Teipo ir mes krikſch-czonis ſchû metu neturrim ginties czießе attadûti muſu Ponams.

Rom. 13.

Ant Trecʒio. Kalti eſte Ponams paklusnuma/ tatai eſti/ ta darba nudirpti/ kuri iumus Ponai priſaka / alba kaip muſu ſchicʒe kalbama ira / baudʒewa/ neſa teip priſaka Diewas per Schwenta Powila. Rom. 13. Koßnas klauſik wiriauſibes / kurri ant io tur mace. Tit. 3. Paminek iemus idant Hercikio ir Wiriauſibes klauſitu/ ir padůti butu.

Todelei piktai dara thie ßmones / kurie Ponu baudʒewa ſekti ginnaſi.

Ant Ketwirto. Kalti ira padonis Diewa melſtiſſi ußu ſawa Ponus/ idant anis ſwciki budami/ mus pagalei Diewo likimo reditu / Teip neſa priſaka Diewas per Schwenta Powila.

1. Tim. 2. Graudenu tadda ius/ idant pirm wiſſo butu daritos maldos/ir praſchimai / inſtoghimai ir diekawoghimai/ uß wiſſas ßmones/ uß Karalius ir uß wiſſus wiriauſius / idant pakaghinga ir twießinga giwata weſtumbim/wiſſokiote pabaßniſtoie ir patogume/neſa tatai ira ger / ir mielu po akimis Diewo gelbetoio muſu.

Schitus daiktus dabar minetus koßnas krikſchczonis kaltas ira alba ſkel Wieſchpatins ſawa. Todelei weiſ deket idant tatai iemus attadůtumbit.

Nu toliaus butu mumus ſakiti/ir mokinties/kas pareitis Diewui attadůti/ Bet ape tatai pilnai ſakiti ſchů kartu negaledami/ palikſim ikki kittam cʒieſu.

Wiſſa-

Wiſſagalinſis Diewas te priſtow mus wiſſus/idant koſznas Ponams ſawa galetumbim důti kas iu ira/ ir pa ſchu wargu apturėti amſzina ir linkſma po akim Diewo/giwenima. Jng kuri te inwed mus muſu wienas ir tikras Jſchgelbetoias Jeſus Kriſtus. Amen.

DVVIDESCHIM: IR KETVVIRT: Nedel: po Schvventos Traices, Euangelia Matth. 9. paguldime.

18♦ KAip JEſus tatai ſu ieis kalbeia/
ſchitai JEſauſpi ateia wiens Wi=
riauſiuiu Jſkalos/ ir pole po akimis io/
bilodamas/ PONE/ mana dukte da=
bar numire/ Bet ateik/ ir uſzdek ranka
19♦ tawa ant ios/ tada ghi bus giwa. Jeſus
keleſi/ſeke ghi/ir paſiuntinei io.
20♦ Jr ſchitai/ moteriſchke/ kuri krauio
ligga ſirga/ per dwilika metu/ ateia iſch
uſchpakalio / ir daſſiliteia ſiule rubo io/
21♦ Neſa bilota pati ſaweie/ kada tiktai da=

silitecʒia rubaio / tada sweika bucʒia. A ♦22
Jesus atsigrenßens / ir ischwidens ie / bi=
loia / buk linksma mana dukte / wiera tawa

tawe gelbeia. Ir pasweika moterischke
ta pacʒe hadina. A kaip ghis ataia jng 5 ♦23
namus Wiriausioio / ir ischwida skamra=
kus ir

24 kus ir trankſima ßmoniu/ biloia ghiemus/
Atſtokite/ neſa tha Mergaite nenumire/
25 bet miekt. A ghie iokeſi iſchio. Bet kaip
ßmones iſchwaritas buwa in®iens Je-
ſus nutwere rankaios ir keleſe Mergai-
26 te. Jr iſcheia tas garſas po wiſſa ana
Szeme.

Jſchguldimas ſchos Euangelios.

WOnas JEſus Kriſtus trokſchdams du-ſches iſchganimo koßno ßmogaus/ wieną karta iſch Szidu ßemes buwa leidenſi eiti ing Szeme Gergeſenu/ tai eſt/ tarp pagoniu/ Jdant ir thiemus ſakitu koſant/ ape amßina giwenima/ O kada thie io nenoreia prijmti/ bet nůg ſawens atſtate/ tada Kriſtus wel ſugrinßa Szidumpi/ ing mieſta kuris buwa wadinnamas Kapernaum/ Jr thinai iam be eſſant/ daug iopi ſuſſieija Szidu/ kits ſweikatos kuno nůg io geiſdams/ kits gero pamokſlo duſches ſawa trokſchdams. Tarp kuriu ir ſchiſſai wiriauſis Jſkalos wardu Jairas buwa/ tho numiruſe dukteri Kriſtus prikel/ ir Moteriſchke per Dwilika metu krauio ligga ſergancze/ iſchgida be ßoliu. A ir

A ir ſchita Euangelia/ kaip ana užu triu nedeſiu labai tropnei ſchů cziesu Bažniczoie ſakama ira/ neſa ir ſchů cziesu/ weikei kožna meta daug žmoniu ſerga/ kits ir mirſchta/ Idant nu krikſchczonis tokeis wargais apimti žinnotu kaip linkſminties/ tada ghiemus ſchita Euangelia dabar ſkaitama ir ſakama ira/ Idant iſch ios bei pamokſla/ bei palinkſminoghima prijmtu. Tůgi ir mes dweiu daiktu ſchů kartu ſu Diewo pagalba iumus priminſime/ O ius tu pilnai dabokites.

Ant Pirmo. Ape ſilpna/kuda/ir didei pawarguſi muſu wiſſu giwenima/ Ir kodelei toktai žmoniems gadiaſi.

Ant Antro. Ků krikſchczonis tur linkſmintiſſi/ idant ſawa wargus kantrei iſchkentetu.

Ant Pirmo.

Ape didei pawarguſi giwenima wiſſu žmoniu:

DAug daiktu Ponas Diewas teip dangui kaip Szemei leida/ kaip toktai kožnas ſawa akimis regim ir žinnom. Bet newienas ſutwerimas Diewo tiek nekencz/kiek žmogutelis tur kenteti/kaip ir tatai kožnas ant ſawa paties kuno paiuntam. Neſa tei daboſies muſu wiſſu praſſideghimo / užgimimo/ iauniſtes

iauniſtes/ir wiſſo giwenimo/ikki galo/tada beſwalios ir nemintas tureſi ſakiti/iſchtieſos koßno ßmogaus ßiwatas ir giwenimas tikrai wieni wargai ira.

Waikelis tiktai praſideiens ßiwate Augiwes kaczei dabar negimens/ iau liggas ir kittas ſunkibes tur kenteti. Neſa iei augiwe nieſchcze/ ka pikto tiktai ſuoſta/iſchgirſta/iei ko pikta iſchwiſta/iei kur iſſitinka/ tůtaus iſch to waikelis kaczei negimens tur ßiwate augiwes kenteti/ kaip kartais iſch to neſweiks ußgem/ kartais ir negiwas pagimdams ira.

Cziesu Ußgimimo/ koßno waikelio/ netiktai augiwei ſkaudeghimas didis randaſe/ bet ir patſai waikelis/ maßu teip paßeiſtas gal buti iog netiktai ligga bet ir ſmerti gal gauti.

Ußgimenſis ir ßindans teipaieg daug tur kenteti/ kartais iei ne patogei elgeſi augiwe/ walgimu/ gerimu/ darbu/ iei ana nuſſiſchaldin/tůtaus iſch to waikeliui randaſi koke ligga. Tulas kartu ir patiems waikelems iſch geros walios randaſi daug indiwnu liggu/kartais nießai ios wargin kartais ſkaudulei/ pagend pilweleis/ kakleliu ir pripůla kartais iemus liggas nepaſkaitamas/bei kas wiſſu pikteſne ira/anis negal ſkunſites/alba ſakiti/kas iemus kenk.

Ußaugintas(kaczei wargei)ikki iaunikaiczių alba Taloku/tur ſunkei dirpti/ ankſti ir welai prakaita braukti/ iei ne nor badu numirti/ iei nenor nůgas

alba

alba nudriſkens waikſchezoti / iei mergele / ganna iei randaſi mergiſchku darbu / iei pamet Tiewa alba augiwe / tur ſwetimam ſlužiti / ir po žmones daužitiſi / Jei bernas / taipaieg tur remeſowos katios mokinties / keliauti / kur tam wel ganna wargu gal nuſitikti / keleiwis nežinnaſi kur užeians raſ baminka / pikta koki drauga / nežinnos kur apſergans / nežinnos
Gen. 37. kur alba kaipo duſche iſchleiſens. Joſephas / broliu
Gen. 4. ſawa tapa pardůts. Abel / nůg brolio buwa užmuſchts. Schitta mergaite numire / Teipo ir muſu iaunischke / nepaſkaitamais wargais kaip pilte appilta tur buti / kiek akmirki.

Wenczawoniſte inſtoie iů in didzius ir nepaſkaitamus wargus ineit. Kartais kurie iſch pirmo didei mileios / pradeſtiſſi peikti / nebekenſti / kits kitta praſtori. Kartais ir miliutiemus ſawe bei ganna dirbantiemus / neſiſek iu darbai / tur pakuſti ir paſwargti. Augiwe ſkaudeghime tur pagimditi ſwaikus ſawa / Skaudei pagimdzuſi / ganna ſunkei ir wargei tur aukleti / migiti ir pati nemiegodama. Jei apſerg waikas / iei numirſchta / czia wel nauia rabata bei Tiewui bei Augiwei. Kartais ukinikai ganna ſwarginami ira nůg piktos ſcheiminos / er wagenczios alba netikuſios. Kartais neſuder ſu piktais ſuſiedais. Kartais liggos katios ira mucz; iami / kaip ir ſchi moteriſchke dwilika metu krauio pludimu ſirga

ſirga / ir wiſſa ſawa turta ant barbieriſtos prarada Luc. 8.
noproſnai. Kitta wel moteriſchke ſulinkuſi waikſch- Luc. 13.
ezoi per aſtůnolika metu. Kits wjrs tris deſchim- Johan. 5.
tis metu ſirga. Bet kas gal wiſſus wargus ẜuKe-
niku/ir ſuwenczawotu paſkaititi?

Jei kas Vredniku kokiu ſtoies/wel iam daug ir ne-
paſkaitamu bei darbu bei wargu randaſi. Tur ru-
pinties idant koẜnam po tieſos nuſuditu/ Jdant wi-
reſnem rokunda attadůtu. Jrnůg piktai giwenan-
ẜiu wiſſadai peikiams ira.

Schittai wis iſchtieſos kit nieka tiktai wieni ir
ſunkus wargai ẜmogaus ira/iſch dienos praſſideghi-
mo ikki galo ẜiwato / Jr kas potam wiſſu pikcziauſe
ira / ẜmogus per wiſſa ſawa amẜa wargens/potam
tur numirti ir ſuputi / kits ẜuwu / kits paukſcheziu/
ẜweru/ſchunnu alba kirmiu ſu walgams ira.

Delei ſcho pawarguſio giwenimo muſu ſchitaip
kalba anſai ſenaẜs Prarakas Jobas. Sẜmogus Job. 14.
iſch Moteriſchkes gimens / trumpai giwen. Jra pil-
nas nepakaiaus. Szel kaip ẜole/ir nukrint. Bega
kaip ſcheſchůlis. Nei iſſilaika. Jakubas ſaka Die- Gen. 47.
nas mana trumpos bei piktos ira / o nenuſiek dienas
pelgrimſtos Tiewu mana.

Bet ſchicze galetu kas atſakiti / iog ẜmogus ira
ſutwerimas kuri pats Diewas ant ſawo weido lei-
da/kodelet taſſai teipo ira warginams? Schicze tur-
rim ẜin-

cim žinnoti/ iog žmogus triu daiktu delei teipo tur wargti.

Ant Pirmo. Delei swetimo grieko/ tatai est Adamo/ nesa teip iam Diewas kalbeia/ kure diena tu walgisi isch medzio uždrausto/ smertimi mirsi/ tatai est/ teip turesi kenteti su wissais tawa waikais.

Tůgi mes delei sugrieschijmo Adomo tewo musu Rom. 5. pirmiausioio teip turrim kenteti. Per wiena žmogu griekas ant swieto radose ir per grieka Smertis.

Ant Antro. Turrim teip kenteti/ kožnas delei sawa paties grieku/ kadangi ner newieno/ kursai be Psal. 90. grieku galletu buti. Tatai padara tawa kerschtas/ iog teipo sugaischtam/ ir tawa rustibe iog teip umai mirschtam/ Nesa tu musu griekus statai po tawa akim/ musu žinnamus griekus ing swiesibe po tawa akim.

Ant Treczio. randasi žmoniems tiek wargu isch-kerschto Welino/ nesa tassai neprietelius musu nepa-liaudams/ kur tiktai primanidams tyka mus ing ra- 1. Pet. 5. bata koke iwesti. Neprietelius iusu Welinas suk-kasi aplinkui ius/tikodams ieib kuri praritu.

Delei schu priežastu mes nebagelei/ bewargu niekadai negalim buti/ Idant tada wargůsu nenusi-mintumbim/ mokinkimes kaipo linksmінties kada schi-teipo esme warginami.

Ant Ant-

Ant Antro.

Ape palinkſminoghima ſchiteipo wargſtancziuiu.

LAbai priwalu ira ßmogui pawarguſiam palinkſminoghimo / neſa be tho galetu nuſſiminti. Bet iſch keturiu daiktu pawargenſis tur linkſmintieſ.

Pirmiauſei. Koßnas negalins alba kitaip pawargens tur ßinnoti / iog wiſſos prigados ßmogui nůg Diewo iam ira ußuſiuncziamas / ir iog nieko negal ßmogui nuſſidůti be Diewo ßinnios. Wiſſi iuſu plaukai paſkaititi ira ant galwos. Wieſchpats numarin / bei iſch numiruſiu prikel / Ghis inwed ing pekla / ir wel iſchwed. Eſch eſmi Wieſchpats / o kits newiens / darans ſchwieſibe / ir ſutwerens tamſibe / důdanſis pakaiu / ir pikt daranſis / Eſch eſmi Wieſchpats toktai daranſis.

Matt. 10.
1. Reg. 2.
Eſa. 45.

Jei nu iſch Diewo ßinnios wis mumus nuſidůſt / tada ßinnam Diewa muſu Tiewa ſanti / ir mus io waikais ſanczius. Tadda iei ka Diewas ant muſu ußleidz tatai mumus wis ant gero tur iſcheiti / kaip antai Tiewo ſwietiſchko plakimai waikui ant gero iſcheit.

Ant Antro. Turrim ßinnoti Diewa tiktai tiek ßmogui norinti ußdeti wargu kiek anaſai pakel. Diewas wiernas ira / kurſai nedůſt ius megìnti / didziaus nei pakelet.

1. Cor 10.

t Ant Tre=

Ant Treczio. Turrim ßinnoti Diewa norinti pri-
buti/ir iſchgelbeti koßna pawarguſi ßmoguteli/pagal
anu ßodziu ſawa. Eſch ſu iů eſmi bedoie/ir ghi iſch-
Psal. 90. Johan. 14 gelbeſiu. Eſch iuſu nepalikſiu palikeis.

Ant Ketwirto. Turrim atminti pawaiſdu / kur
Diewas gelbeia pawarguſius / kaip ſchoie Euange-
lioie iſchgide Moteriſchke ſergancze / kaip wel antai
mergaite iſch numiruſiu prikele Kriſtus/ teip ir dabar
gal bei nor gelbeti Ponas Diewas ſawa krikſchczo-
Ezech. 33. nis pawarguſius/ pagal anu ſawa ßodziu. Teip ti-
krai kaip giwas eſmi teip nenoriu prapůlimo grieſch-
Matt. 11. noio ßmogaus. Eiket manenſp wiſſi kurie warkſtat/
ir apſunkiti eſte/ eſch ius atgaiwinſiu.

Ant Penckto. Tatai turrim ßinnoti / kaczei
Diewas ſcheme ſwiete ingi ſawe tikinti negelbes / ta-
cziau ghi aname ſwiete iſchtieſos ir tikrai gelbes / ne-
ſa ka Diewas ßadeia tatai iſchpilda iei ne ſcheme/ta-
cziau aname ſwiete.

Todelei mieli krikſchczonis noredami iſchwengti
wargus/wenkime griekus/Diewui padedant/kiek ga-
lim. O iei kakeis wargais eſme apimti/Diewui iſch-
tikiedami iopi werſkimes / tada ghis muſu neap-
leis. Bet buſim io iſchgelbeti / bei liggoſu
bei patzoie Smertije. Linkſmai
tarikem / Amen.

NEDEL:

NEDELIOIE XXV. POS. Traiçes Gromata 1. Theſ. 4. Pagul.

13♦ NE norim mieli Brolei / iumus ſlep-
ti / ape tus kurie miegt / idant neſitu-
ſʒitumbit / kaip kitti / kurie newieno nuſſi-
14♦ tikeghimo netur. Neſa iei tikim JEſu
numiruſi / ir priſſikeluſi / Teipo Diewas
ir thus / kurie uſʒmigga per JEſu / wes
15♦ ſu io. Neſa tatai ſakam iumus kaip
Sʒodi Wieſchpaties / Jog mes / giweghi
ir atſilikke / ant Ateiſmo Wieſchpaties
16♦ ne pranokſim thu / kurie miekt. Neſa pat-
ſai Wieſchpats ſu ſchaukſmu ir balſu
Archangelo / ir ſu Truba Diewo ateis
iſch dangaus / bei numirre Kriſtuie / pirm
17♦ kelſis. Potam mes / giweghi ir atſilikke
buſim ligei ſu annais nuweſti debeſiſſa /

k ij ant

ant ſutikkimmo Wieſchpaties ant aro/ ir teipo pas Wieſchpati buſim wiſſada. Todel linkſminkities tarp ſawens ſchitais ßodzeis. ♦18

Iſchguldimas ſcho Tekſto.

KOkſai muſu Szmoniu giwenimas ira/ koßna regim diena. Szmoguteli dabbar giwa / po maßo czieſo paiuſſi iau numiruſi ir pakaſama. Teipo ira numirre kiek tukſtancziu tukſtantis iſch pradzio Swieto/ ikki ſcham muſu czieſu/ Newiena ne gelbeia io dide poniſte/ alba ſkarbas / alba ſila / wiſſi ſakau ira numirre: Teipaieg bus ir wiſſiems / kurie pa muſu ant Swieto užgims / ikki dienos Paſtaroſes / wiſſiemus bus mirti. Neſa teip raſcha Heb 9. Teipo ira padarita. Wiſſi turrim mirti. Item/ Kamme ßmogus/ kurſai ne mirtu?

Bet numiruſiam ßmogui/ ſkaudei pradeſt werkti bei raudoti ia prietelei / kaiminai / gentis / alba kitti ghi paßinſtantis.

Ir iſch takio raudoghimo tulas kartu raudoienſis gaun ligga bei ſmerti / kartais pati Pona Diewa nůdemais wergdams gal innartinti.

Todele

Todelei reikia krikſchczonims pamokſlo iſch Diewo Szodzio/ ape Smerti ßmogaus. Ir ſchitto delei wakiams ganna tankei ira koſanis ſakama/ kada kas iſch iu numirre. Bet Lietuwinikams toke koſani ſakita / aſch neßinnau.

Tůgi idant ir ius praſti ßmoneles / ben maß galetumbit primokti/ kaipa ius/ numirus moterei/ waikams etc. turetumbit linkſminties toie tußboie / tada aſch Diewui padedant ſchů kartu / wietoie Euangelios/ Gramata ſchos Nedeles trumpai iſchguldiſiu. Bet ius manes turrit pilnai klauſiti.

Schwentas Powilas dabar paſkaititoie Gromatoie / mieſchczonis mieſto Theſſalonicho / kaip ſawa parrauianus / didei ſmerti Genczių ſawa raudoienczius/ linkſmin. Idant anis didziu ſawa nuſſitußijmu priſch Diewa nenuſſidetů / Ir moka anus teipateg ape Sudna Diena ir ape priſſikelimo iſch numiruſiu koßno ßmogaus. Bei ſchiteipo S. Apaſchtalas kaip keli mumus pramin / idant ape du daiktu iſch io ßodziu kalbetumbim ir iſchmoktumbim.

Ant Pirmo. Szmogus raudodams ir ſkaudei werkdams Smerti prieteliaus ſawa gero / tur linkſminties.

Ant Antro. Bau bus iſch tieſos ſudna diena / ir kas tha diena deſis.

Ape Pirma pamokſla:

Szmogui kakiam numirus / wiſſada randaſi Szmoniu / kurie numiruſioio delei pradeſi tuſʒities werkti/raudati. Neſa kuri augiwe pametuſi ſawa miela waikeli/ne raudotu/ kurſai waikas / maſʒ tiktai iſch manans / pametens ſawa miela matutti Tewutti/ne prawirktu? kurſai Brolis regedams iſchdiweſuſe ſeſſeri ſawa neraudotu? Teipo kalbant ir ape kittas geras ſʒmones/kaip numirſchta iu gentis/ſuſiedas alba geras prietelis kuri kaip ilgai giwi budami / ſcheme ſwiete/wel ne iſchwis/ pradeſt nuſſituſʒiti ir nuſſiſmutiti. Kits wellitunſe patſai ſmerties paſmaugtas/neitha ſawa gera prieteli numiruſi / kitta iſchgirſi patti paſſiſʒeiduſi/ ir kartais nuſſiſʒawinuſi delei ſmerties ſawa gero prieteliaus/ kaip ir ſchi rudeni/antai moteriſchke/ numirus waiku ir wiru ſawa/ſchullinije paſſi ſkandinna.

Bet kurſai ſʒmogus ſchiteipo láwono dělei nuſſituſʒij/ taſſai iſch tieſos pati Diewa inruſtin / ir ſawe ſkadon inweda. Todelei idant ir mes teipo ne daritumbim / tada dabokimes iſch ſʒodʒiu S. Powilo ſchoie Gromatoie / kurſai mus moka treiopu budu linkſminties kaip kas iſch muſiſchkiu numire.

Tris ira palinkſminoghimai prieſch ſmerti/ numiruſio prieteliaus.

Pirmas

Pirmas palinkſminoghimas czieſu Smerties Szmogaus ſchitas ira / iog Smertis krikſchczionies priliginima ira Schwento Powilo / Miegui / neſa teipo ſchicze kalb / Mieli brolei ne norim ius neſzinoti ape tus kurie Miekt.

Schicze girdim Apaſchtala numiruſius wadinnanti Mieganczius / Todelei dabokimes kodelei ſmertis ſzmogaus ira priliginima Miegui.

Ant.j. Kaipo antai Szmogus uſzmiggens / nůg darbo ſawa ſunkaus / alba rupeſcziu / kurius per wiſſa diena turreia / gauna pakaiu ir wiſſo ſawa kuno atilſeijma. Teipo ir krikſchczonis numirens / gauna pakaiu / nebereikia iam daugeſni rupinties / kaipo papennes moteri / waikus / kaipo iſchlaikis buki / alba kaipo kittus ſawa darbus nudirbs. Nůg takiu daiktu ſakau numirés tur pakaiu / gul ſzemeie kaip ir atſijlſedamas.

Ant Antra. Kaip antai Szmogus uſzmiggens / gul kaip kada butu iſchdweſens / nieka neſzinna ir nieka neiſchmana / kaczei io wiſſas kunas nekrut / taczau iſchtieſos ne iſchdweſe / nei numirre / bet paſkui wel praſſimiegoiens pabunda / waikſczoij / kalba / krutta etc. Teipo ir Szmogus numirens / taczau wel ſawa czieſu paties Kriſtaus Wieſchpaties muſu prikelems / atgijs / ir amſzinai giwens.

Ant Treczia / Kaip antai ſzmogus uſzmiggens ir atſijlſeiens / kaip pabunda / ſilingenſis ira ir patogeſnis

ant darbo. Teipo ir ßmogus numirens apil seghima sawa pamet/ atsigauna/ Ir kaip bus Pono Kristaus isch numirusiu prikeltas atgaus schwiesu/ czista nieko nenustokstanti kuna/ kokſai buwa Adamo Roiuie/ pirm atpůlimo.

Ant Ketwirta. Kaip antai dusche ßmogaus ußmigusio/ ir kaip kada butu numirens/ gulinczio/ kuna io neprastoij. Teip ir dusche/ nůg kuno numirusio/ atstoiusi/ ne amßinai ghi prastos/ bet sudna diena wel su kunu sawa sussieis.

Ieigi nu ßmogus numirens / ira ßmogui miegancziam/ ligus/ Ir mes ußmigus ßmogui / io delei nesirupinam/ nes ßinnam iam Miega ant gera ischeisenti. Teip ne ßmogaus numirusioio delei/ ne reik rupinties/ nes ir iam smertis ant gero ischeis.

Antras Palinksminoghimas priesch smerti numirusioio ßmogaus/ schitas ira/ iog tikrai ßinnam. Newiena Szmogu amßinai ne passilikſenti ßemeie abba rankoie smerties/ bet iog wissi wel prissikelsime. Kaip antai mu su Ponas JEsus isch numirusiu wel prissikele. Ghis ira mumus kaip galwa/ mes ßmones esme iam kaip sanarei io kuno/ Iei tada ghis kaip galwa budams musu / isch numirusiu passikiele / tada ir mes io sannarei teipaieg sawa cziesu keisimes / neigi smertije passilikſim/ kaip ape tatai/ 1. Cor. 15. pagul dime daug raschita ira.

Treczias

Trecziaß palinkſminoghimaß prieſch ſmerti ſchitaß ira/ iog tikrai ßinnam/ ßmogu ſmertije ne tiktai pakaiu gaunanti/ ir iſch numiruſiu wel priſſikelſenti/ Bet po priſſikelimo paß pati Pona muſu Jeſu Kriſtu amßinai buſenti. Teipo neß S. Powilaß ſchoie Gromatoie kalba. Meß teipo paß Wieſchpati wiſſada buſim.

Jſchgi ſchu triu daiktu tada linkſminkimeß/ kaip regeſim muſiſchkiu wienunta numiruſi alba pakaſama. Bilodami kaczei rupem taß ßmogutelis numirenß/tacziau/thů wel ſchirdis mana atſigauna. Neſa ßinnau ghi ant pakaiauß nueijuſi/ ir kaip buß atſijlſeiens/ teip wel kelſis/ aſch ſu io wel ſuſſiregeſiůß/ ir amßinai ſu Ponu Kriſtu buſim Dangauß Karaliſtoie. Tůgi pakaiokeß miela ſchirdele.

Ape antra pamokſla.

Ape priſſikelima iſch numiruſiu.

Jſch pirmoß pamokſloß ſchoß Gromatoß girdeiam/ muſu kuna ſudna diena wel iſch numiruſiu priſſikelſenti/ir muß wiſſuß poakim Diewo thů czieſu ſuſſieiſenczius/ todel nu ant antra turrim ßinnoti ir mokintieß/ kaipo priſſikelimaß muſu iſch numiruſiu paſtiprinamß alba iſchrodamß ira.

Jog tikrai wiſſi ßmones ſudna diena iſch numiruſu kelſis tatai iſch triu daiktu ßinname

1. Iſch ſchwieſu ßodziu Schwento raſchto / kurſai nickad nemelawa / nei ikki amßu amßo ne melos. Diewas tus kurie ußmigga tatai eſt numire/per Jeſu Kriſtu atwes / tatai eſt iſchnumiruſu prikels. Item/ Taliaus teipa bila Schwentas Powilas. Numire Kriſtuie/kelſis/ Joh. 5. Iſchtieſos iſchtieſos ſakau iumus. Ateit hadina / bei ſchitai iau ira / Jog numire balſa Sunaus Diewo iſchgirs/ir kurie ſchitta balſa girdes / bus giwi. Daniel 11. Daug kurie paßemes guledami miekt/priſſikels/kits ant amßinas garbes/kits ant amßinos gedos.

2. Ira nekurie pawaiſdai Schwentame raſchte/ kur regim iau nekurius pirm to czeſo iſch numiruſiu priſſikeluſius.

5. Reg. 17. Elloſchus Prarakas prikele Sunu naſchles kakios.

Kriſtus prikele Lazari Johan 11. Dukteri wiriauſio Skalos Matth. 9.

Priſſikiele teipaieg daug numiruſu/ ta rita kaip patſai Kriſtus iſchnumiruſiu priſekel / diena Weliku.

Jei tada thu ne maßas pulkas keleſi/tada ir mes ſawa czeſu kelſimes.

3. Muſu priſſikelima iſch numiruſiu ßenklin/ ir patſai Schwentas muſu kriſchtas/ teipa nes raſcha

Schwen-

Schwentas Powilas Rom. 6. Kurie Jeſuie Kriſtuie eſme apkrikſchtiti/ ing io Smerti eſme apkrikſchtiti / idant kaip Kriſtus eſt prikeltas iſch numiruſiu/ teipo ir mes naughibeie ſziwato turrim giwenti.

Todelei mes krikchſczionis ſzinnokem ir ſtiprei tikekem / iog muſu kunas kurſai ſchitai numirſch/ ta ir pakaſams ira / alba kitto kakio ſzmogaus / kuri mes giwa mileiam/ ſzemeie ir ſmertije amſzinai ne paſſiliks. Bet Ponas muſu JEſus Kriſtus ghi ſudna diena tikrai iſchnumiruſiu prikels/ kaip wis gallinſis ir amſzinaſis Diewas.

Iſchmoke tadda ir ſzinnodami iog tikrai iſchnumiruſiu kelſimes ir ſu Kriſtumi Ponu ſawa amſzinai buſim / tadda nu toliaus mokinkimes kuro budu ſuſſieiſimes.

Mieſczionis mieſto Theſſaloniko girdedami ape prikelima ſzmogaus iſchnumiruſiu / tam pamokſlui intikeia / bet neſzinnodami buda / priſſikelimo/ kitti tare / kurie ſudna diena ant ſwieto giwens ir bus ne numirre / thie pirm iſchkaks dangaus Karaliſtona nei anie kurie buwa ſennei numirre ir ſzemeie ſupuwe/ kitti tare/ Ne neteipo/ bet thie pirm kelſis/ kurie buwa pirm numirre. Tůgi ſchwentas Powilas gromata iemus ſiuſdams raſcha bei ape prikelima ir ape buda priſſikelimo/ ir tarp kittu ſzodziu teipo ſchicze padeia.

Mes

Mes tatai iumus sakam / kaip ßodi Wieschpaties / Jog mes giwieghi ir atsilikke ateiime Wieschpaties / ne pranoksim tu kurie miekt. Nesa ghis pats Wieschpats / su schauksmu ir balsu Archangelo / ir su truba Diewo ateis isch Dangaus. A numirre Kristuie pirm kelsis. Potam mes giwieghi ir passilikke ligei su tais busim westi debesisa / ant sutikimmo Wieschpaties ant ara etc.

Schwentas Apaschtalas schicze sawa ßodi kuri nor raschiti stiprin / idant anis tha ßodi io priimtu ir iam stiprei tiketu. Sakam iums ßodi Wieschpaties / kaip kada tartu / ne asch tatai pramaniau / ka iumus schitai noriu raschiti / alba pasakiti / net Diewas patsai man tatai ira apreischkens. Tůgi ßinnoket iog thie kurie sudna diena ant ßemes giwens thie neischkaks pirm Dangu. Ne bet pats Kristus numirusius pirm ischnumirusu prikels / potam thie kurie bus giwi / tolaus persimainis / kaip akies mirksniie / schit aip be gi swalioiantis numirs / ir umai wel kelsis ir schiteipo

drauge

drauge ſu kittais ligei bus atimti ing Dangu/ ir ſchitaipo wiſſadai pas wieſchpati buſim.

Schiteipo ir mes mieli brolei ir ſeſſeres Kriſtuie/ regedami ßmogu koki numiruſi bei pakaſama/ ne tarkem/ iau aſch amßinai to ne regeſiu. Ne/ Ponas Diewas bei ghi bei tawe ſudna diena kaip ir mieganti ßmogu prikels/ potam wiſſi buſim debeſiſſa atimti ir po akim ſudo Pono Kriſtaus paſtatiti. Idant koßnas pagal ſawa giwenima atimtu alga. Bet kaipo thû czeſu Ponas Kriſtus ſudis/ tatai kittu kartu girdeſim/ Diewui padedant. O nu koßnas melſkimes Diewa/ ieib ſu Ponu Kriſtumi danguna iſchkake thinai ſu iû giwentumbim ir dzauktumbimes ik amßu amßo/ Amen.

Wienam Diewui buk garba.

526

Pataiſimas nukliʒimu
Antros Dalies.

Skaitliuie.	Aileie.	Randi.	Skaitik
9	11.	Gen. 21. Exod. 12	Gen. 19. Jud. 13
22	8.	paſʒinnoti	paſʒinti.
40.	10.	iſchwin	iſchwis.
45.	11.	Patriarchia	Patriarchai
52.	5.	ka tur atleiſti	kuriam tur ꝛc.
104.	24.	wilk	welkaſſi.
141.	18.	tada muſu buſi	tada buſi.
134.	11.	krikſchezis	krikſchezionis.
154.	13.	an ſwieto	ant ſwieto.
164.	19.	praminta	pramanita
167.	25.	Ant 3.	Wel
193.	12.	rodem	rudens
219.	18.	ſchos gelios	ſchos Euangelios
219.	21.	giweni Euan-	giwenimas
222.	22.	kaipaieg	teipaieg
223.	20.	didi	didei
228.	23.	apſipraſcha	atſi praſcha
229.	1.	Ant Ketwirto	Bei biednaſis
231.	11.	moretu	noretu
231.	25.	derbas	darbas
236.	6.	Zachariosus	Zacharioschus
258.	2.	daugai	daug
303.	7.	pakulawoi	pakutawoi
311.	8.	druti	trutai
332.	10.	oſchleiſti	iſchleiſti
333.	4.	Szidu raudingu	Szidu/ir
366.	14.	dweieta	dweietu
367.	6.	pamok ſlus	pamokſlas

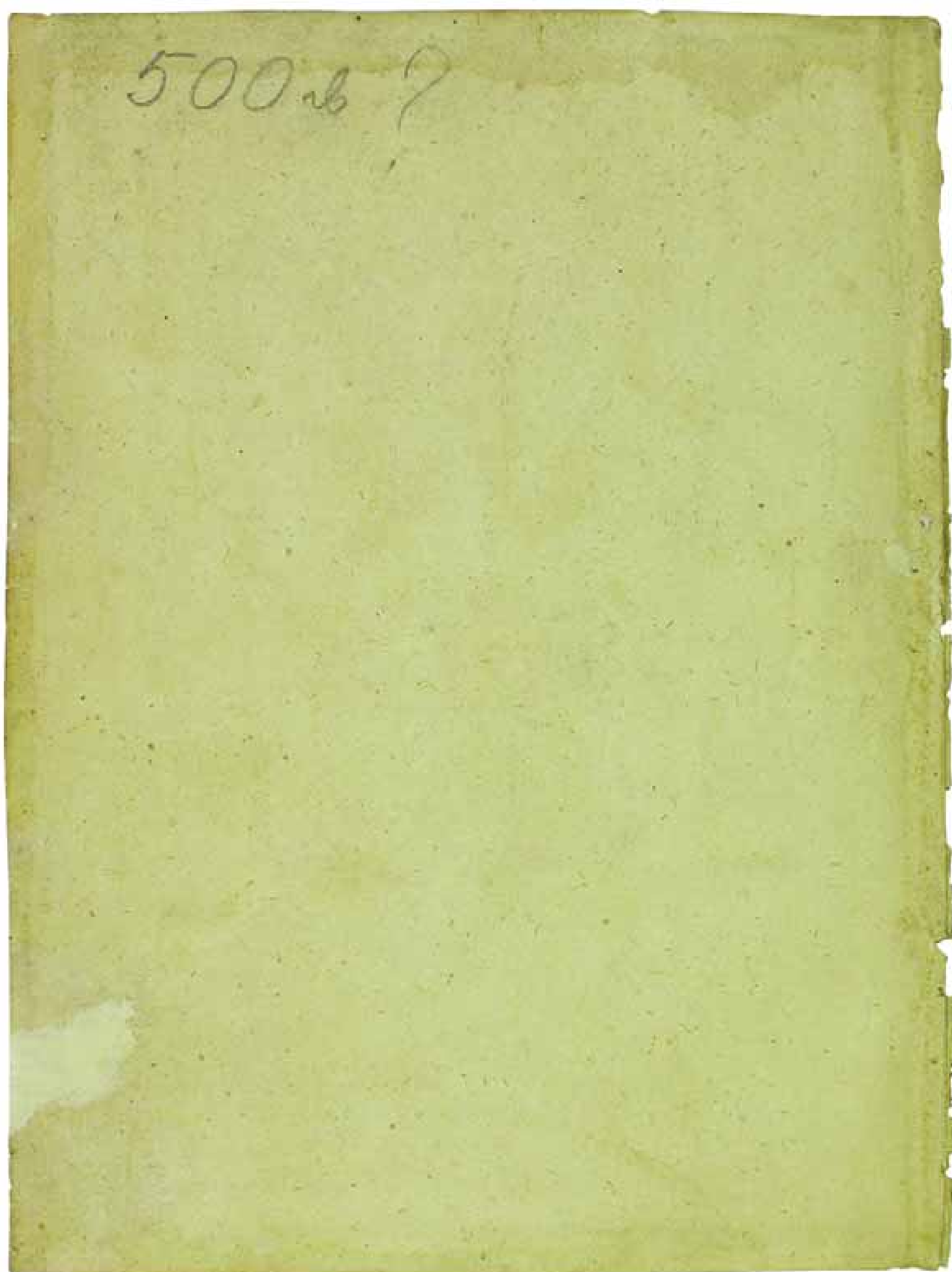
Skaitliuie.	Ailéie.	Randi.	Skaitik.
414.	13.	ſpalmu	Pſalmu
417.	7.	paſʒinſtamis	paſʒinſtamais
425.	4.	atſilſetu	atſijlſetu
429.	4.	wailis	waikelis
429.	16.	atkirſch	atkirſk
446.	8.	kurius ghi	kurius ghis
446.	9.	kuris nu wadinimas	kurie nu wadi(nami.
454.	14.	wierai	wirai
464.	18.	pagatawita	pagatawita
478.	4.	pageſk	ipageſti

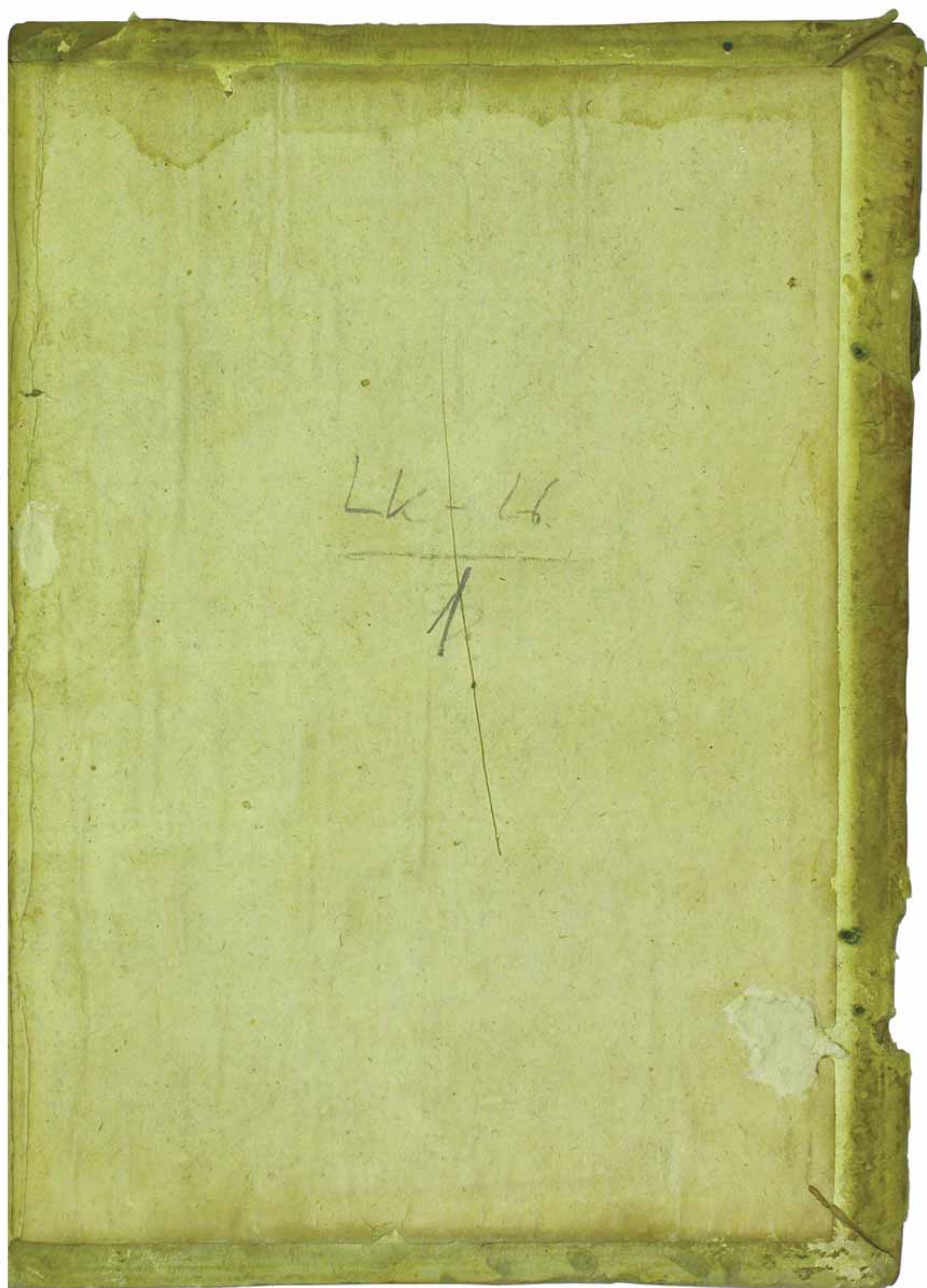

+ -

Lk - 46
1

+ -

BRETKŪNO POSTILĖ

ASMENVARDŽIŲ
RODYKLĖ*

* Asmenvardžių ir vietovardžių rodyklėse nurodomi spausdintos knygos puslapiai.

VIETOVARDŽIŲ
RODYKLĖ

Sudarė
Ona Aleknavičienė ir
Aldona Kaluinienė

Tatai eſti Trumpas ir Praſtas Jſchguldimas Euangeliu /

ſakamuiu Baßniczoie Krikſchczioniſchkoie/

nůg Aduento ik Weliku. Per Jana Bretkuna Lietuwos

Plebona Karaliaucziuie Pruſůſu.